

Justus Henningius Böhmern
Ictus potent Regi Boruss a
Consil. intim. et Prof. Jur. Ordin.
in Regia Fridericiana.

P. Fehr sc.

IVSTI HENNINGII BÖHMERI IC.
POTENTISS. REGI BORVSS. A CONSIL. INTIM.
DIRECT. FRIDER. ORDINIS ICTOR. VICAR. PRAESID.
ET PROFESSORIS IVRIS ORDINARII
IN REGIA FRIDERIC.

DOCTRINA DE ACTIONIBVS

AD PRAXIN HODIERNAM
ET
NOVISSIMAM ORDINATIONEM
PROCESSVS ELECTORALIS SAXONICI
ACCOMMODATA
SEXTA VICE NOVIS ACCESSIONIBVS
NOTISQVE ILLVSTRATA.

ADIECTA SVNT IN CALCE
SEQUENTIA:

(I) POSITIONES DE
GRADIBVS MATRI-
MONIALIBVS.		ORDINE SVGCE-
DENDI.
(II) POSITIONES DE		(III) TRIPLEX IN-
DEX.

Cum Privilegio Sac. Cæs. Majestatis &c.

Francofurti ad Mœnum,
Apud JOH. LEONHARDUM BUCHNER.
MDCCXXXVIII.

V I R O

PERILLVSTRI GENEROSISSIMO

ATQVE

EXCELLENTISSIMO

DOMINO

HENRICO

S. R. I. LIBERO BARONI

AB **HEVËL**

NOBILI DOMINO DE

ET IN DIEFFENAV

SACRAE CAESAREAE MAIESTATIS

CONSILIARIO IMPERIALI

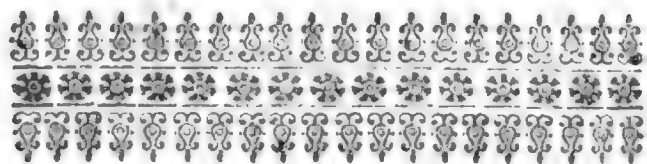
AVLICO ACTVALI

PATRONO SVO OMNI

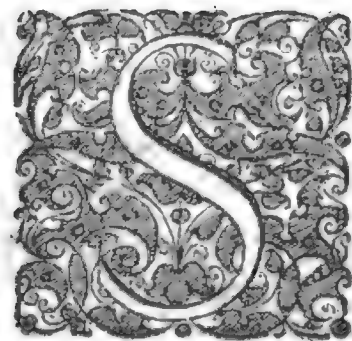
VENERATIONIS CVLTV

PROSEQVENDO

S.

PERILLVSTRIS
ATQVE
GENEROSISSIME
B A R O,
DOMINE GRATIOSISSIME.

Olidam VERI
IVRISCON-
SVLTI imagi-
nem qui nobis
depingunt exhi-
bentque, non
semper veras a
falsis fucatisque qualitates secer-
nunt,

nunt , nec sinceræ iustitiæ genuinæ , cuius sacerdotium gerere debet , rationes intuentur. Si vel in SERVII SVLPITII , summi olim Icti , mores virtutesque oculos defixissent suos , facileprehendissent , quæ perfecti Icti actiones , quæ instituta , quæ conatus esse deberent. Fuisse in eo admirabilem quandam & incredibilem ac pene diuinam in legibus interpretandis acquitateque explicandis scientiam , tradit TVLLIVS oratorum facile princeps , additque , omnes , qui ex omni ætate in ciuitate Romana intelligentiam iuris habuerunt , si vnum in locum conferantur , cum eo non esse comparandos. Atque hanc singularem præ omnibus prærogatiuam vel ideo ei attribuit , quod non ille magis IVRIS consultus quam IYSTITIAE
(3 fuerit ,

fuerit ; quod , quae proficiscebantur a legibus & a iure ciuili , semper ad FACILITATEM AEQUITATEMQVE retulerit ; & quod denique non tam CONSTITVERE LITIVM ACTIONES quam CONTROVERSIAS TOLLERE studuerit. Huiusmodi SERVIOS SVLPITIOS etiam nostro tempore omni veneratione prosequendos , eosque vt ORACVLA CIVITATIS habendos esse , eo magis expeditum est , quo vberiora in rempublicam emolumenta diffundunt , & vniuersi generis humani vtilitatibus student. Id quod , si ICTis , qui inferiora occupant subsellia , certa ratione applicari poterit , quanto magis haec laus iis propria esse debet , qui in supremis reipublicae tribunalibus quotidie fata causarum ambiguarum

rum dirimunt, lapsa erigunt, reparantque fatigata. Hisce TE, PERILLVSTRIS BARO, adiunxit socium comitemque prouidentia diuina, & in illustri excelsoque posuit loco, in quo solidi & genuini ICTi imaginem vniuerso imperio referre possis. Ideo enim, DEO adspirante, CAESAREA MAIESTAS in augustissimo tribunali supremo TIBI inter alios quoque iuris iustitiaeque sacrarium concedidit, quia ex integritate vitae TVAE admiranda, & sinceriori iuris iustitiaeque cultura, qua diu omnibus egregie innotuisti, facile augurium capere potuit, res imperii, in discrimen ambiguum vocata, TVA dexteritate & opera solida ad aequum reuocatum, & ex labyrintho, in quem per lites functas coniici solent, reductum iri.

Dedicatio.

Neque enim, quae praecipua TVA
laus est, constituere litium actio-
nes, quam controuersias tollere
vbique allaborasti, & sic exemplo
SERVII SVLPITII non magis IVRIS
quam IVSTITIAE consultus fuisti.
Haec TVA, PERILLVSTRIS
BARO, egregia virtus, hoc ma-
gni animi TVI decus ingens, tan-
ta simul comitate & incredibili hu-
manitate coruscat, vt & absenti-
bus & praesentibus facilem ad TE
aditum praebeas, illosque impri-
mis indulgentia TVA suscipias
foucasque, quorum animus in
excolendis litteris interioribus, qui-
bus quotidie pascaris, in iure enu-
cleando, in quo egregie ipsemet
desudas, & in meditatione sacro-
rum, qua tanquam dignissima ma-
teria, praestantissima in rem poëti-
cam merita consecutus es, defixus
est.

Dedicatio.

est. Cum ergo etiam mihi, licet
absenti, aditum ad TE, MAECE-
NAS SVMME, patefeceris, fer-
reus omnino forem, nisi hanc,
quam mihi ostendisti, beneuolen-
tiam submissa mentis deuotione
fufciperem, &, quod mei officii est,
documentum meae in TVAM indul-
gentiam voluntatis grauiffimae pu-
blicum ederem. Hac de causa exi-
guum hunc libellum, quem
PERILLVSTRI NOMINI TVO
sacrum esse cupio, TIBI offero,
TEque simul causae, quam in eo
exornandam fufcepi, arbitrum co-
lubentius, constituo, quod TV in-
ter omnes optime cognitum ha-
beas, quantum in his rebus di-
stent aera lupinis. Pretium, quod
libello deest, accipiet, si fuffra-
gium TVVM, PERILLVSTRIS
BARO, tulerit, & conatus a-
nimi

Dedicatio.

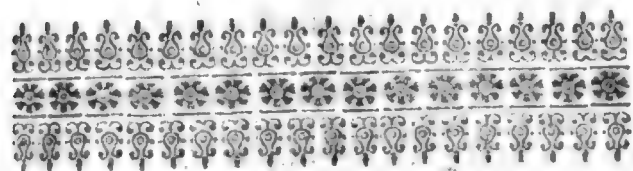
nimi paulo audacioris crimine carebunt, si summo TVO patrocinio in posterum quoque frui queam, cui me penitus committo & commendo

PERILLVSTRIS
NOMINIS TVI

*Dab. e mus. d. XX. Febr.
At DCC VIII.*

cultorem deuotissimum

IVSTVM HENNINGIVM BÖHMERV.

PRÆFATIO
PRIMÆ EDITIONIS
DE
FATIS PROCESSVS
CIVILIS.

Vemadmodum nihil
sub sole est , quod
temporum varietate
& vicissitudine
rerum careat , ita
non adeo miran-
dum esse iudico ,
quod etiam *leges* in quavis republica
sua fata peculiariter habeant , prout ipsa
res-

Praefatio

respublica quoque variis fortunae mutationibus est obnoxia. Qui vel leui digito *iuris Romani* historiam attigerunt, ingentes vicissitudines ibidemprehendunt, quae ipsa *iuris Romani* capita tot inuoluerunt confusionibus, ut adhuc hodie, in illis extricandis, summo opere laborandum sit. Vix nata erant *iura regia*, quo exoleuerunt, vestigio quodam saltem ex iis relicto. Ipsae LL. XII. Tabb. fata sua habuerunt, postquam variam interpretationem forenses acceperunt, aliisque accessionibus ita auctae, ut fere ab iis absorberentur. Quid de edictis praetorum, SCtisque, dicam? quid de constitutionibus principum & responsis prudentum? Haec sectas bene multas pepererunt, & ita rursus *iuris* integritati magis nocuerunt, quam profuerunt; illae ex successionem Caesarum variam expertae sunt fortunam, nec constantem & perpetuam vim semper habuerunt. Desino plura de *statu iuris vario* ante tempora IVSTINIANI addere, quem ab aliis satis explicatum nouimus. Vid. SCHVBART. de *factis iurisprud. Rom.*

Sed

Sed longe grauiora fata iuris Romani prudentia est experta , tum sub IVSTINIANI temporibus, quibus in nonam quandam consonantiam redacta dicitur , vtut infelicissimo saepae conatu : tum etiam post tempora IVSTINIANI. ^a In *oriente* mox auctoritatem suam amisit , ex accumulatione successorum in imperio ; in *occidente* incurfionibus tot populorum effectum est , vt rarior vsus eius esset , & quibusdam saltem locis vires suas retineret. Suppressam auctoritatem tandem seculo XII. in Italia recepit , in hoc tamen inclementiora fata rursus experta , quod inciderit in eiusmodi interpretes , qui ineptis suis glossis illam magis conculcarent , quam illustrarent , & infinitum foret , si subsequencia huius iuris fata per tot secula vsque ad nostra tempora referre vellem , id quod a praesente instituto meo alienum est.

Paucis ergo tantum tangam *fata varia processus ciuilis* , quae tere eidem vicissitudini subiecta fuerunt ; quam integra iuris Romani structura passa est. Antequam ius *Flavianum & Aelianum* in fora penetra-

ret.

ret , simplicitate magna processus Romanus se commendabat. Ipsi consules ius dicebant , & lites *ex bono & aequo* decidebant , vt de QVINTIO CINCIN-
NATO refert Dion. Halicarnass. *lib. IX.* Tyrannis occulta patriciorum post leges XII. Tabularum hanc simplicitatem sub speciem *decori* sustulit , effecitque , ne populus , prout vellet , verba faceret , sed magis solennibus formulis ius suum persequeretur , tanta sollicitudine obseruandis , vt qui vel in syllaba erraret , causa caderet. Hinc *cantores formularum & aucupes verborum* plures nati , sub quibus processus Romanus tot tricus inuolui coepit , vt sine patrocinio ICTorum causam suam nemo amplius agere potuerit. Plures ex hoc *formulario processu* translatae sunt conclusiones in ipsum iuris systema , quae ingens ei incrementum dederunt. Interim optandum foret , vt ICTi antiqui *systema* quoddam *processus veteris* nobis reliquissent , vt eo feliciores progressus in illustrando iure Romano facere possemus. Postquam enim IVSTINIANVS ius antea confusum in nouam

uam erexit consonantiam, sparsim tantum ea, quae ad *processum* pertinent, sunt relata, & quidem tanta obscuritate, ut vix superficialiam notitiam inde haurire queamus. Accuratioribus interpretes iuris mox animaduenerunt naevum hunc insignem, simulque tentarunt, ex intimis tenebris rationem processus antiqui in lucem producere; negari tamen nequit, ultimam manum adhuc hodie illam desiderare, quae ob tantas difficultates vix sperabitur. Praestitit sane in hac palaestra multum IACOBVS RAEVARDVS in suis opusculis, & imprimis in *protribunalibus*. Aggressus est eundem laborem FRANCISCVS POLLETTVS in *historia fori Romani*; sed morte eius praematura opus imperfectum relictum est. Imprimis BARNABAS BRISSONIVS in eruendis formulis studiosissimus fuit, opera RANCONETTI usus, ut refert in *Patinianis pag. 130.* & si BALDVINVS iuris systema, quod CICERONE adornare constituerat, perfecisset, dubium non foret, quin ad processus antiqui notitiam insignem lucem attulisset, cum in hoc oratore plura vestigia eius occurrant, ex
(*Bohm. Action.*))(qui-

quibus pristinae suae integritati quoad maximam partem restitui posset.

Cum itaque tantis tenebris processus antiquior inuolutus sit, quem nec compilatores ob defectum antiquitatum Romanarum intellexerunt, non adeo mirandum est, quod primi glossatores, qui ius Romanum in fora rursus deduxerunt, tam insulse illum reducere, ut vñsibus fori sui applicare studuerint; cum tamen insignis diuerſitas tritura fori antiqui & recentioris adesset. Neque enim in ius vocatio antiqua occurrebat; formularum, a quibus ratio processus antiqui in plurimis dependebat, vñs nullus apparebat; non dabantur iudices pedaneï cum formulis; vindiciae cessabant; differentia inter *ius* & *iudicium*, inter *praetorem* & *iudicem pedaneum* ignota erat; & omnia fere aliter sese habebant; nihilominus tamen haec antiquissimi iuris capita, ex ignorantia processus antiqui, vbique processibus suis immiscere, & ratione decidendi inde petere, sui officii esse crediderunt. Nata inde occasio, lites infinitas circa processum mouendi, quibus adhuc hodie commentaria antiquorum Ictorum plena sunt. Altiores radices haec in-

Inconcinna applicatio processus Romani ad
fora nostra egit, postquam pontifices, in-
ter glossatores enutriti, & Iuris eiusmo-
di, qui ob seculi barbariem solida iuris
doctrina tincti haud erant, stipati, pla-
cita glossatorum ut plurimum sequebantur,
& in decretalibus suis lites circa proces-
sum ortas decidebant. Atque haec prin-
cipalis ratio est, quod in iure canonico
vberima seges deprehendatur, ex quibus
processus instrui debuit, & quod in pra-
xi versantes tanto ardore ad ius canon-
icum prouocauerint, quippe in quo deci-
siones certas reperiiebant, quae inter tot
fluctus glossatorum deficiebant. Vnde
etiam adhuc hodie iuris canonici studium
vel ex hoc capite commendari debet, quod
quae ad processum pertinent, plena ma-
nu ibidem congesta fuerint, quamuis ple-
raque ex iure Romano petita, & erronea
saepe interpretatione ad processum in foris
nostris usitatum tracta sint. Praeterea quo-
que sicuti in aliis ita quoque in processu no-
ua multa ius canonicum addidit, quae tamen
plerumque ita sunt comparata, ut liquam
non sinem, sed perpetuitatem procurauerint,

Praefatio

id quod vel ex doctrina de *appellationibus*,
dilationibus &c. constare potest, vt ac-
quitatem *cerebrinam* vbique prae se ferre
videatur.

Postquam vero Pontifices Decretales
suas collectas ediderunt, illas ipsas vbi-
que in praxin deducere studuerunt, idque
euentu optato perfecerunt. Inde quo-
que in Germaniam ius canonicum mox pe-
netrauit, & fora vbique impleuit, ante-
quam iuris Romani studium ibi feruere
inciperet, & quidem tanto progressu, vt
Germani mox a pristina simplicitate de-
sciuerint. Ante haec tempora enim sim-
plicius in causis suis decidendis agebant,
sola veritate facti inspecta, nullis solen-
nibus iudiciorum adhibitis, adeo vt bre-
ui spatio temporis lites componi potuerint.
Tot iudiciorum multitudo necessaria non
erat, quia litium seges deficiebat, nec
eorum immortalitas metuenda erat; nul-
li aduocati, nulli cantores formularum ad-
erant; omnia ex aequo & bono, iuxta
ordinem naturalem, quippe qui simplex,
agebantur, quemadmodum adhuc in qui-
busdam iudiciis, inprimis rusticis, sim-
plici-

placitatis antiquae vestigia occurrunt, quod plurimis, illustant CONRING. *de iudiciis* §. 17. *seqq.* & LEHMANNVS in *Chron. Spir. lib. IV. c. 21.* Sed postquam pristina haec simplicitas deponi, & in foro ius *canonicum*, & postmodum *Romanum* recipi coepit, non potuit non litium seges succrescere, & earum immortalitas sequi. Conquestus est grauer hac de re HIPPOLITVS a LAPIDE in *prafat. ad 1r. de ratione status* docens, quod Germania nostra post introductionem horum iurium adeo dissimilis sibi facta, vt si praeteritarum historiarum speculum inspicat, semet ipsam minime gentium agnitura sit. Nam olim, ait, quidem apud Germanos plus valebant boni mores, quam alibi bonae leges, autore TACITO, & ne longius in antiquitatem abeamus, adhuc imperatorum tempore vsque ad Lotharium, Institutionum, Digestorum, Codicis, Nouellarum, iuris quoque doctorum, aduocatorum, procuratorum, notariorum & similium, quos togatos vultures, vilissima capita, forensia pecora APVLEIVS (de aureo asino) indigitat, ignota erant nomina. Hinc vt in incorrupta republica paucae leges,

Praefatio

nulli legistae. Rara inter priuatos litigia : in publicis fides integra , ingens libertatis apud omnes amor , & generosum eius tuendae studium. Postquam vero Iustinianeuum ius in Germaniam inuectum , iurisque interpretibus ac legistis aditus patefactus est , mox non priuati tantum fori & iudiciorum subsellia , sed arcanos quoque consiliorum publicorum recessus ingenti quasi diluuiio illi ipsi inundauerunt , nec flagitiis , sed legibus & legistis laborare coepimus, &c.

Sensit tandem ipsa Germania , suo tamen cum detrimento , haec tristitia fata , quae prolixissima litium impedimenta produxerunt , & rem tam publicam , quam priuatam affligerunt. Inde cogitari coeptum est de necessaria reformatione , imprimis FRIDERICI III. Augustissimi Caesaris , tempore , quia in comitiis libellus quidam propositus est ad deliberandum , in cuius articulo quinto haec habentur : Alle Doctores der Rechten , sie seind geistlich oder weltlich im Heiligen Römischen Reich Teutscher Nation , sollen , nach laut der fürgenommenen Reformation , an kein Gerichte , bey Kei-
nen

nen Rechten , auch in keines Fürsten ,
weder andern Rätthen mehr gelitten , son-
dern ganz abgethan werden. Sie sol-
len auch fürbaß hin vor Gericht oder
Recht nicht weiter reden , schreiben oder
Rath geben , quod postea in sequentibus
declaratur. Conf. CONRINGIVS de o-
rig. iur. Germ. cap. 32. pag. 188. Anim-
aduertebant enim proceres , processum
iuris canonici & Romani ius suum cuique
magis interuerrere , quam tribuere , &
ita rectius & consultius eum acturum esse ,
qui mauult iacturam causae suae sponte
subire , quam ambiguae liti sese temere
committere. Sed caruit euentu haec ten-
tata reformatio , non alia ex causa , quam
quod auctoritas vtriusque iuris omnium
iam occupasset , vel potius occaecasset
mentes , vbi sibi persuaderent , hoc iure
nullum praestantius excogitari posse. Tan-
tam , inquit HIPOLITVS a LAPIDE
cit. l. ius civile & leges Iustinianae obtinu-
erunt auctoritatem , vt , nisi qui illis appri-
me instructus fuerit , ad rem publicam guber-
nandam idoneus existimatus nemo. Hi scili-
cet veri Atlantes fuerunt , qui coelum istud po-
liticum iuridica sua scientia , vulgari omni-

Praefatio

um opinione, sustentare posse huc usque crediti sunt. Hinc evenit, ut actionum suarum formulas, instrumentorum clausulas, exceptionum, replicarum, duplicarum, triplicarum, quadruplicarum, & alia e iure deprompta cavilla, protestationes, appellationes, cautelae seu sutelae & imposteras suas e foro in rempublicam inferrent. Haec quidem fuit sententia personati huius auctoris, quae vult ob nimiam *πικρίαν* inuisa plerisque videatur, multum veritatis tamen in se continet: neque enim hoc ad omnes quosque ICtos indistincte applicare voluit, sed de plerisque duntaxat locutus est, uti postmodum suam declarat mentem.

Sicuti vero litium immensa seges iudicum & iudiciorum quoque copiam requirit, ita post receptionem vtriusque iuris lites in immensum adeo auctae & protractae fuerunt, ut necessum fuerit de nouo iudicio imperii deliberationem instituire, quae etiam in effectum sub Maximiliani I. regimine deducta est. Sed quis crederet? Ipsa haec institutio Camerae imperii processui huic ambiguo insignem addi-

addidit auctoritatem, quippe cui eiusmodi assessorum praeficiebantur, qui iuri Romano & Canonico vniuersae fere operam dabant, & inde omnia ad processum utriusque iuris composita, & per varias ordinationes Camerae firmata, & tandem recessibus imperii quoque repetita & stabilita sunt. Neque enim, qui concipiendis ordinationibus & recessibus praeponebantur, aliis principiis innutriti erant, quam iuris Romani & Canonici, adeoque nihil aliud, quam ulterior processus peregrini propagatio expectari potuit. Morem hunc paulisper secuti sunt Status imperii sui in territoriis, & ordinationes varias processus iudicii sui praescripserunt, quo ipso rursus processus iuris Romani & Canonici insignes progressus fecit, maxime cum paulo post ICrī commentarios in ordinationes ipsas scripserunt, & antiqui iuris tricas de nouo reduxerunt, nouisque litibus ansam dederunt. Quin quo magis laboratum fuit, ordinem processus convenientissimum praescribere, & strictissime illi inhaerere, eo magis lites ex lite natae, & cauillationum perpetua

)) ((s , causa

causa suppeditata fuit, ut prohdolor! experientia docet.

Haec tristia fata Germania nostra habuit in *negotiis iudicialibus*, quae tamen in republica prudentia insigni dirigenda sunt, ut per haec tranquillitas publica conseruetur. Inde quidem optandum foret, ut tricis hisce, sub quibus adhuc hodie *tritura forensis* gemit, carere & tempus vtilioribus & solidioribus rebus impendere possemus; sed postquam res nostrae ita comparatae sunt, ut haec praxis aboleri non possit, quin potius doctrinae de *processu* omni studio incumbendum sit; ne vltiores & grauiore confusiones oriantur, non intempestiue *studium practicum* in Academiis inculcari, commendari & praeceptis suis instrui solet & debet, quia alioquin, rebus sic stantibus, applicatio genuina iurium institui nequit.

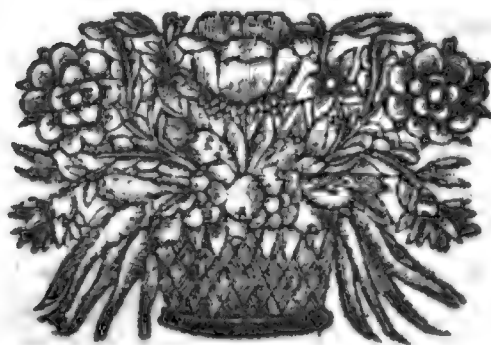
Cum vero *studium practicum* non sola *processus notitia* absoluator, sed praeterea multum proficere possit ex doctrina de *actionibus* seu remedijs forensibus, huic quo-

quoque tempus quoddam dicandum est, & cum in collegiis ad vniuersum iuris studium ea diligentia haec doctrina excoli non possit, quae ei impendi solet, si separato & peculiari labore pertractatur, consilium coepi, auditoribus meis doctrinam hanc separatim exponendi, & cum compendium, cuius ductu vterer, deficeret, praesentem *succinctam dispositionem* conscripsi, & ad vsum fori hodierni, quanta fieri breuitate potuit, accommodaui. Addidi exceptiones, cuique remedio opponendas, aliaque circa quamcunque actionem obseruanda, ne quis vel in genere actionis errare, vel dispendium causae vel denique condemnationem in expensas metuere debeat. Tam stricte enim quibusdam in iudiciis formulis inhaerent, vt vel ipsos formularum cantores & aucupes verborum Romanos subtilitate sua superare videantur, quo ipso iustitiae administratio remoratur & tollitur, neutiquam vero promouetur. Et cum ratio instituti mei ita satis fundata sit, nihil vltius addo, otiosum esse credens, plura praefari de vsu doctrinae huius, quae sua v-

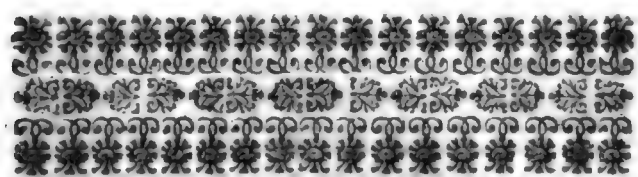
tili-

Praefatio primae editionis.

tilitate se satis commendat, praesertim cum ex superabundanti delineationem hanc a demonstratione *utilitatis & necessitatis* huius doctrinae exorsus sim. Denique in fine adieci positiones breves de *gradibus matrimonialibus & successione ab intestato*, cum hae doctrinae quoque peculiarem meditationem requirere viderentur.
Dáb. d. 14. Iun. 1710.

PRAE.

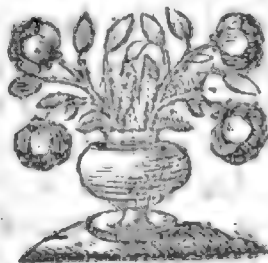

PRAEFATIO

SECUNDAE ET TERTIAE EDITIONIS.

Quem anno M DCC X. prima
vice libellum *de actionibus* edi-
di , denuo prelo secunda vice
anno M DCC XVIII. com-
misi , eundemque nunc tertia vice eden-
dum curavi , ne illis deessem , qui , hoc
duce , mihi , aliquoties hanc doctrinam
exponenti , operam dederunt , ut se eo
rectius ad praxin futuram praepararent.
Plurima tamen ulteriolem exposcere visa
sunt expositionem , qua de causa de no-
uo theses huius libelli sub examen reuo-
caui , emendaui , ulterius illustravi , &
observationibus notisque necessariis ita in-
struxi , ut nequidem interprete indigere
vide-

viderentur. In illis id potissimum egi
veras ut rationes antiqui iuris Romani ex
fontibus solidis eruerem ; cumque in fi-
nem subiicerem , ne quis in applicatione
facile erraret , vel solis Dd. opinionibus,
quibus maiores nostri, incommoda tamen
admodum methodo , delectabantur , in-
haerere cogerentur. Id enim in iure Ro-
mano potissimum praestandum praecaue-
ndumque est , ne quis temere quacuis eius
tradita ex ignorantia verarum rationum in
applicatione sequatur. Praeterea quoque
edidi *introductionem ad usum actorum gen-
num* , ne illotis plane manibus ad forum
accederent , qui a nobis discedunt , &
quae iis tradita sunt , in usum deducere
gestiunt amantque. Dab. e mus. d. 29.
Jan. 1725.

ADMO.

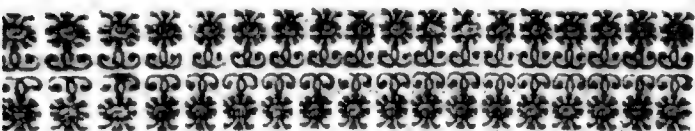
ADMONITIO
AD LECTOREM

SVBSEQUENTIBVS EDI-
TIONIBVS PRAEMISSA.

SVperuacuum minusque necessarium
fere fuisset, quaedam denuo praefari
in hac noua *editione*, nisi noua *accessio*,
quae huic libello facta, id desiderasset,
cuius causam paucis indicabo. Aliquot vi-
cibus profectioribus quibusdam *manudu-
ctionem ad genuinum usum actorum* non tan-
tum explicui, sed, omnium generum a-
ctis suppeditatis, eorum vires tentavi, si-
mulque sedulo eosdem induxi, vt *extra-
ctus actorum succinctos, relationes ex actis, si-
miliasque, quae circa acta publica* occurrunt,
forentia specimina meae submitterent cen-
surae, atque ita praeparati tandem ab hac A-
cademia discederent. Cum vero deprehen-
derim, *formulis* praescriptis eosdem magis
proficere, & eorum laborem admodum mi-
nui, aliquot huic rei forensi inseruientes,
me auctore, calamo exceperunt, vt in prom-
tu

tu haberent, quarum exempla insitendo intuerentur. Has tandem nouae huic editioni addidi, ita tamen imprimendas curauit, ut non tantum separatim haberi, sed etiam nouis incrementis, si id necessarium visum fuit, augeri queant. Plus utilitatis sine dubio haec accessio habitura est, quam inconcinnata *Bibliopolae Bonnensis*, huius opusculi *editoris illegitimi*, additio formularum iuramenti, quae nihil adeo commune cum opusculo, cui adiectae sunt, habent, ut vicem libelli doleam, quod in manus eius infelices inciderit, cuius audaciam quilibet aequissimus rerum arbiter atro carbone notabit. Denique huic *quintae editioni* Caput IV. de *libellis rite formandis & concipiendis* adiciendum censui, quod generalia eorundem praecepta a pluribus desiderata fuerint. Et cum in *processu electorali Saxoniae* anno 1724. plura egregie emendata fuerint, passim haec in notis subiecti, quatenus huic doctrinae inferuire queunt. *Sexta* denique nunc prodit, nouis accessionibus, praesertim in formulis libellorum illustrata, atque a mendis plurimis purgata.

SECTIO

SECTIO I.
DE
INDOLE ACTIONVM
PECVLIARI.

CAPVT I.

De necessitate & vtilitate
huius doctrinae.

§. I.

Nihil est, quod magis futurum practicum commendet, quam *solida a)* & *exacta cognitio triturae forensis*, sine qua progressus felices in foro *b)* facere nequit.

§. II.

a) *Solida cognitio*, quam hic desidero, non primario consistit in quaestionibus otiosis & speculatiuis, maxime circa *formulas iuris antiqui Romani* eorumque resolutione: hac peritura etiam ille instructus esse potest, qui ad praxin practentem plane est idoneus, exemplo BACHOVII, qui subtiliter de *actionibus* edisseruit, a

tritura forensi prorsus alienus. Omnes scientiae practicae praeter *doctrinam* requirunt *exercitium*, sine qua frigent, nec usum idoneum praestant. Neque enim, qui docet, sine illa ad *applicationem & praxin*, alios ducere, nec qui iudicat, aut de iure respondet, de iis, quae praeposita sunt, recte iudicare potest.

b) Loquor de praesenti tritu-

(*Belm. Action.*)

A

§. II. Acquiritur autem haec *cognitio* potissimum tum per doctrinam de *processu*, tum de *actionibus*, seu remediis forensibus. Ille modum, *ordinem*, & rationem, ius suum persequendi in iudicio, ostendit; *actiones* vero ipsa *remedia*, iure prodita, sistunt, sine quibus processus institui nequeunt, c) adeoque antea cognita esse debent.

§. III.

tritura forensi. Antiqui Germani quidem *formulas quasdam* habuere, sed non adeo intricatas aut capciosas. Desideria sua proponebant de *simplici & plano*, nec sollicitam remedium differentiam habuere, quae tamen abundabant Romani ob peculiaritatem fori sui instituta. Quamvis vero, iure Romano introducto, processus multis ambiguitatibus scatere ceperit, plures tamen remedium differentiae, applicari haud potuere, postquam fora Germaniae ad instituta antiqua Romanorum haud sunt composita, uti singulatim infra ostendam. Interim quae ita comparata sint, ut ap-

plicari nequeant, non aliter iudicari potest, quam si omnes remedium differentiae sollicitae fuerint, quae proinde, praecipitante iudicio, non statim *otiosae*, quae negligi debeant, accenseri possunt.

c) Doctrinam de *processu* theoretice tractari non posse quidam docent, adduntque: absurdum esse, ut practica *theoretice* tradantur. Sed an non quaecumque iura ad praxin tendunt? Scilicet praecepta, processum & praxin instruunt, multum conferunt, ut quis felicior in praxi progressus facere possit; ast in illis non subsistendum, quin potius manus praxi admo-
 Lin-

§. III. Hinc, antequam litem in iudicium deducamus, ante omnia *actio ipsa* euoluenda, eiusque natura sollicite excutienda est, cum, hac cognita, demum constet, quonam processu agendum, & qua ratione commodissime onus probandi, alias difficillimum, separari & ab *exceptionibus* liberari queat. *d)* Habent actiones sua *commoda & incommoda*, tum intuitu *processus*, quo peragendae sunt: tum *exceptionum*, quibus obnoxiae, quae si aduocatus praevidere, & praecavere potest, solertem sane iurisperitum agit.

§. IV. Inde ante omnia *commoda & incommoda* remediorum cognita esse debent, quorum

Linguae solo usu non satis commode & probe addiscuntur: rectius sine dubio & prudentius agit, qui praecepta linguae propriae haud negligit.

d) Species *processus* pauciores sunt: genera *actionum* & remediorum varia & fere infinita. Saepe plures actiones de eadem causa competunt, ex quibus eligenda commodior, faciliior, vtilior. In hoc ut

plurimum aduocati peccant, quia naturam *remediorum* non intelligunt. Si de vita vel morte absentis non constat, inepte agit aduocatus, hereditatis petitionem nomine heredis ab intestato mouendo, in qua *mortem* probare debet; cum expeditius remedium ipsi in promptu sit, quo administrationem bonorum absentis *sub cautione* sibi asserere queat.

rum cognitio non ex *superficiaria*, sed ex *solida* & *practica* cognitione haurienda est.

§. V. Haec si negligitur, plerumque non tantum *incommodum* sed etiam *ineptum* remedium eligitur, quo facto, condemnatio in expensas cum absolutione ab instantia sequitur. *dd*)

§. VI. Imo cum ipsa remedia quadruplici modo proponi possint: (I.) per modum *actionis separatim institutae*, in foro rei proprio: (II.) *reconventionis*: (III.) *exceptionis*: (IV.) *incidenter*, multum quoque proderit futuro practico, horum *modorum* commoda & incommoda exacte ponderare, cum altero facilius obtinere possit, quod altero difficillime impetratur. *e*)

§. VII.

dd) In casibus pauperum id rarius evenire poterit, si quod in *ord. proc. Sax. emend. tit. 1. §. 10.* cautum, observatur, ut scilicet illi, qui ad iuramentum paupertatis admitti desiderant, 1) fundamenta suae intentionis, und wie sie solche darguthun gebend, summarie doceant: 2) iuramentum malitiae praestent: 3) aliqualem paupertatis demonstrationem praemittant.

e) Qui possessione iniuste priuatus, de *spolio* agere potest. Sed multum refert, quomodo agat. Quid enim, si spoliatus cum ex alia causa conveniat? Equidem *exceptionem spoli* ei opponere potest, qua tamen probata ad *restitutionem* haud proceditur, sed actor tantum ab agendo repellitur. Ceterum si *seorsim actionem spoli* mouerit, eamque probauerit, ad *restitutionem* reus condemnatur.

§. VII. Denique non sufficit, actionum singularum naturam indolemque scire, sed etiam *cumulationis* ratio haberi debet, quae prodesse & nocere quoque potest. Haec vero tunc demum commodè institui potest, ubi singulorum remediorum *natura & ratio* satis cognita est. f)

§. VIII. Consistit autem penitior actionum notitia his capitibus, ut scilicet exacte constet, (1) quis agere possit? g) (2) contra quem? h) (3) ad quid detur? (4) quamdiu detur? (5) quid probandum sit? (6) ubi agendum sit? (7) quo processu? (8) quibus exceptionibus ipsa actio xposita sit?

§. IX.

denatur, & *executio* quae eo nomine suscipitur, quod proinde nonnunquam commodus est.

f) Disputant: an *actio iniuriarum aestimatoria* cumulari possit cum actione ad *palinodiam*? Nemo vero de hac lite iudicium ferre potest, nisi naturam utriusque cognoverit, & decreverit, utrum utraque sit *poenalis*, an vero altera rei *poenalis*, altera rei *persecutoria*? Utrum ex iure *Romano* haec quaestio decidenda, an ex iure *Germanico*, ubi reus praesta-

re debet aëtori die *Busse* & iudici die *Werde*?

g) Saepe quis agere nequit *directo*; alterum tamen compellere potest, ut vel agat, vel ius suum cedat.

h) An contra singulos in solidum, an vero contra plures coniunctim? utrum, qui *principaliter* obligatur, prius conveniendus? an cum praesente possessore, an cum alio agendum &c.? Horum omnium decisio vnicè ex natura *monendae actionis* dependet.

A 3

i) Olim

§. IX. Neque tantum in *advocatis* haec solida cognitio remediorum requiritur, sed praeterea etiam in *iudice*; cum alioquin ad actionem institutam nec commodam ferre sententiam, nec probationem imponere, nec de exceptionibus iudicare possit.

§. X. Nam iudex in ferenda sententia ante omnia animadvertere debet, (1) *utrum in proposito casu actio* i) *competat?* (2) *an contra*

i) Olim Praetores, antequam partes ad certamen forense admitterent, decernebant, an & quae actio danda esset? Indicat hoc quoque CICERO in *parit. cap. 28.* aiens: *Aequae etiam ante iudicium* (per litis contestationem ordinatum) *de constituenda ipso iudicio solet esse consentio, cum aut, si non actio illi, qui agit? aut iam ne sit? aut num iam esse desierit? aut illane lege, hisce verbis sit actio? quaeritur.* Com-
modum rei forensi hoc ipsam erat, ut postea partes inoffenso pede in progressu litis procedere possent. IOSEPHVS AVERANIVS *lib. 1. interpret.* *iur. c. 14. n. 27. seqq.* Sed hodie in plurimis iudiciis hae *praeliminare quæstiones* saepe in litis ingressa negliguntur, & quando ad definitivam iam deveniendum erat, tunc demum haec dubia moventur, cum magno litium forensium sufflamine, quod iudices & poterant & debebant prae-
cauere. Conf. *iur. eccles. protest. lib. 1. tit. 32. §. 30. seqq.* In Saxonia electorali secundum ordin. nouiss. & emendatam *tit. 1. §. 1. seqq.* non statim decernitur actio, sed ante omnia tenenda amicabile composi-
tio, in qua difficultates circa actionem motam proponi possunt. Hunc in finem

tra reum recte mota? (3) qualis mota sit? (4) vtrum libellus conuenienti modo conceptus sit? &c. k) Vnde in Camera alibique *relationes* hoc modo semper instituuntur, vt inquiratur, praeliminaribus praemissis, '(a) quae actio sit instituta? an recte? (b) vtrum probata? (γ) an elisa? (δ) quid pronunciandum?

§. XI. Proinde *sectione sequente* methodum §. VIII. indicatam sequar, & capita allegata in singulis remediis ea, quae potest fieri, breuitate enucleabo, ita vt *commoda & incommoda* cuiusque actionis cuius in promptu esse possint.

CAPVT II.

De differentia & indole remedium
mediorum varia.

§. I.

ET si omnia remedia iuris, quibus experi-
mur

finem 1) litigantes citantur, vt in termino *in persona* compareant, non per *procuratorem*, nisi ex *ma- gna causa*: quo casu tamen procuratores ad transigendum plene instructi esse debent: 2) difficultates litis ipsis proponendae, *welche jedes mahl aus den meritis der Sache selbst zu*

nehmen, und sonderlich demjenigen Theil, so nach anscheinender Beschaffenheit vermuthlich bey Fortsetzung des processus verlihren dürfte, gnüg- lich vorzustellen: 3) aduocari quoque huc omnem suam operam conferant.

k) Conf. ius eccles. prom- test. cit. l. §. 35. vbi perspicue

mur in iudiciis, in eo conueniant, quod tendant ad persecutionem iuris *perfecti*, tamen in modo & proponendi & exercendi diuersitas adest

§. II. Possunt autem omnia remedia, quibus de *causis civilibus* in iudiciis agitur, ad frequentes classes referri: vel enim *principaliter*, obseruatis omnibus processus requisitis, de re controuersa agitur; vel *incidenter* causa pertractatur: vel *summariter tantum* proceditur, & statim *mandata iudicialia*, sicut olim in foro Romano *interdicta*. petuntur & decernuntur; vel denique per *implorationem officii iudicis* citra *mandatum* punctus controuersus deciditur.

§. III. Quando *principaliter* de causa controuersa, *omnibus adhibitis solennitatibus*, agitur, de iure Romano in stricta significatione utimur voce *actionis*. Quia enim olim *ordinarius processus* ita instruebatur, ut praetor non ipse de causa cognosceret, sed in ipsa litis contestatione, *formulae certae* inclusa, *iudicem pedaneum* cum *formula*, negotio conuenienti, daret ipsa *formula actio* vocata fuit, & actio vice versa quoque *formulae* nomine designata, l. 42. pr. D. de furt. CIC. pro Roscio Comoed. BRISSON. de V. sign. voc. formul. De eius origine *kk*) videri potest l. 2. §. 6. de O. I. BRISSON.

cue docui, quomodo iudicari debeat.
dex circa libellos inepros | *kk*) Ait POMPONIVS

in

SON. lib. V. de formul. solenn. p. 386. Et inde principalis differentia erat *actionis & extraordinariae cognitionis sine formula peragendae. l. 47. D. de negot. gest.*

§. IV. Sed, *formulis* tandem cum *iudice pedaneo* sublatis, applicari coepit vox *actionis* illis remediis, quibus, nouo *ordine solenni* postea substituto, agi debuit, maxime quem *ius cano-*

in l. 2. §. 6. de O. Iur. ne populus, prout veller, ageret, sed potius ex prudentiorum, hoc est, *sacerdotum & patriciorum*, ore dependeret, ex XII. tabulis *compositas* esse, *actiones* easque *certain & solennes* constitutas fuisse, & *legitimas actiones* vocatas. Quid vero *componere actiones* est aliud, quam *formulas* praescribere, quibus *ius in lege fundatum* proponendum erat. Inde *certain*, h. e. *immutabiles & solennes* esse debebant, vt causa caderet, qui vel in syllaba erraret. Adducit talem formulam CICER. lib. V. de nar. Deorum, atque: *Inde illa actio: ope consilioque tuo furtum aut factum esse.* Haec ver-

ba solennia praecise adhibenda erant, quam formulam vocat *actionem*. Frequens occurrit haec formula apud scriptores: *lege agere*, quae nihil aliud denotat, quam *causam proponere verbis a lege praescriptis*. Tam late vero *actionis* appellatio & significatus patebat, vt etiam *actus voluntarii*, qui coram iudice *solennibus carminibus* erant, peragendi, ea voce idigitarentur. l. 1. D. de offic. iurid. Alex. l. 1. C. de adapt. BRISSON. lib. IV. select. antiq. c. 20. Breuiter: *universi actus*, siue *contentiosi*, siue *voluntarii* essent, qui solennibus *formulis* erant peragendi, *actiones* dicebantur,

canonicum substituit, & saepe per incuriam *l)* ex formulis abrogatis traxit.

§. V. Et hinc *ACTIO* stricte accepta est *remedium iuris*, solenni modo persequendi in iudicio illud, quod sibi debetur.

§. VI. Dum dicitur *remedium iuris*, manifestum est, ex *legibus m)* tantum actiones nasci, & absque harum adiumento in foro externo deficere auxilium iudicis; lex enim demum *vim externam cogendi* suppeditat, quae exercetur per *actiones*.

§. VII. De iure Romano principaliter quidem ex *legibus civilibus* actiones oriebantur; sed tamen etiam praetores, ut *legislatoria potestate* destitui, novas contra ius civile excogitarunt actiones, quae itidem non minimam obtinuerunt auctoritatem, licet praetores ad dissimulandam civilium mutationem variis *coloribus & viis indirectis* uti debuerint.

§. VIII.

quod his ipsis potissimum leges *actuosae* fierent. Conf. ANTON. FABER. *in iurispr. Papin. tit. 2. p. 5. illat. 5.*

l) Vel etiam *imperitiam*. Infinitae olim fuerunt lites inter glossatores de doctrinis, *processum* tangentibus, quas Pontifices, sed infelici ut plurimum conatu, contra antiquas iuris rationes, quas ignorarunt, deciderunt. *m)* *Civilibus* (scilicet, quod optime declarat ANTON. FABER. *in iurispr. Papin. cit. l.* Olim, deficiente formula, actio vel deficiebat, vel praetores iuris

§. VIII. Ex sola aequitate itaque non nascebantur actiones, nisi quatenus esset *lege agnita*, & ad producendam actionem cuncta & confirmata. n)

§. IX. Apud Germanos tamen semper ex simplicitate iuris Germanici magis *aequitas*, quam *strictum ius*, observata fuit. Hinc est, quod in multis casibus *actio* hodie o) compe- rat, quae de iure Romano deficiebat, quod SCHILT, in *praxi iur. Rom.* passim ostendit.

§. X. Solennis modus, quibus prosequimur ius nostrum, dicitur alias *processus ordinarius*, estque nihil aliud, quam *ordo legitimus in iudi-*
cio

iuris defectum supplebant, si manifesta aequitas id suadebat. Inde fuit, hodie plures posse dari actiones, olim incognitas, postquam varia nova iura in- ualuerunt, v. c. *tractatus* &c.

n) Maxime a Praetori- bus, extraordinaria facul- tate *edicta* condendi instru- ctis, quod ad nostros ma- gistratus, qui ministri le- gum sunt, applicari ne- quit. Sic fratre vel sorore indigente praeterito, defi- cit actio, modo honesta

persona sit instituta, ut ut acquius ubique foret, ut extraneo frater vel soror indigens praeferretur. Saep- pe enim per mores & sic iure non scripto aequitas agnita, & usu forensi com- probata est, quod vel *que- rela inofficiosi testamenti* in- dicat, ut VALERIVS MAXIMVS testatum reli- quit.

o) Datur hodie *actio ex pacto*. Datur directo actio contra conuectores ob *ita- ctum factum*, ad contribu- tionem faciendam. Datur actio

cio proponendi, ventilandi, & diiudicandi causas controuersas.

§. XI. Ordo ille est vel *naturalis*, quem etiam ius naturae desiderat, & apud omnes gentes obtinet; vel *civilis*, qui ex sola voluntate legislatoris superadditus est, & ita variare solet: hic quidem abesse potest, sed non ille. p)

§. XII. Differt itaque processus ab actione, ut *modus ab re ipsa*. Ex *natura* ipsius *actionis* processus quoque instruitur, & varias exinde adsumsit qualitates. Licet enim processus in se suis constet peculiaribus requisitis *generalibus* quoad *ordinem*, actio tamen ipsa ostendit, contra quem dirigendus, quamdiu datur, ad quid dirigendus? &c. q)

§. XIII. Porro actionis officium est, *persequi ius suum in iudicio*. *Persecutio* haec distinguit *actiones* ab *exceptionibus*, quibus reus se defendit aduersus persecutionem actoris, licet per accidens euenire possit, ut id, cuius nomine *actio* institui poterat, aduersus actorem

rem

actio ex *iuramento*, actui inualido adiecto, quod ius canonicum nouiter constituit. Rursus tamen sola *aequitas* non sufficit, quae saepe *cerebrina* esse potest, nisi vel iure *germanico* vel *canonico* agnita fuerit.

p) Inde fluit decantata distinctio inter processum *ordinarium*, qui *regulam* constituit, & *summarium*, qui ab illa recedit, & *exceptionem* format.

q) Actionis natura quodque instruit officium iudicis

rem per modum *defensionis* & *exceptionis* adhibeatur, quo ipso fit, vt reus excipiendo agere dicatur. r) l. 1. D. de except.

§. XIV. Pertinet praeterea haec persecutio *solennis* tantum ad illos casus, in quibus *principaliter* & *separatim* de re controuersa agitur, quo ipso satis distinguitur ab eo, quod *incidenter* in alia controuersia *ex accidente* interponitur. Neque enim tales *incidentes quæstiones* per modum solennem processus, s) sed summaria & breui ventilatione, durch ein *Bersahren* expediuntur, & *sententia interlocutoria* i) deciduntur.

§. XV. Dictum porro : in *iudicio*, ad excludendam *viam facti* & *vindictam priuatam*, quae regulariter in *ciuitate* obtinere non debet,

cis, quomodo procedere forum trahi ibique decidi debeat : aliter etenim procedit in *arbitrariis*, aliter in *non-arbitrariis* &c.

r) Veluti exceptio *restitutionis*, *motus*, *spolii* &c. Diuersa est ratio in modo petendi. Si enim ius per modum *exceptionis* proponitur, petitur *absolutio* ; si per modum *actionis*, petitur *condemnatio*, cui mox cohaeret *executio*.

s) Editio documentorum ab aduersario *incidenter* petitur, de qua ubi litteres interueniunt, forsitan quod autor neget, se tale

i) Nisi forsitan ad aliud instrumentum possideret,

aut

bet, nisi ubi vel periculum in mora, vel iudicis auxilium plane deficit, uti in iustitio. STRVV. de vind. priu. conf. disp. nostr. de eo, quod iustum est. dur. iustit.

§. XVI. Dicitur autem etiam illud in iudicio fieri, quando coram commissariis vel arbitrariis compromissariis causa expeditur, qui adinstar iudicium sunt; non enim locus, sed modus finiendi litem inspiciendus. Imo & quod ante L. C. fit, huc pertinet, licet alio sensu extraiudicialiter fieri dicatur. u)

§. XVII. Interim tamen hi modi, coram arbitrariis vel commissariis agendi, extraordinarii sunt, neque inuita altera parte adhiberi possunt, un)

exce-

aut ad edendum obstre-
ctum esse, punctus hic in-
cidens per sententiam in-
terlocutoriam deciditur.
Ceterum si punctus inci-
dens ita praeciudicialis sit,
ut principaliter de eo agi
debeat, actio mora tamdiu
quiescere debet, donec
causa praeciudicialis decisa
fuerit.

u) Quatenus ante L. C.
disputatur saepe de iudicio
constituendo. vid. §. 10.
cap. praec. in not. lit. i.

un) Huc collineat or-

dm. proc. Saxon. emend. tit.
1. §. 9. Daß die Landes-
Regierungen in Erthei-
lung derer commissionen,
auocation derer für die
Unter-Obrigkeit ordent-
licher Weise gehörigen
Sachen, adiunction eines
oder mehrerer Commissa-
rien gute discretion ge-
brauchen, und dergleichen
ohne gnugsame erhebliche
und in Rechten gegründe-
ten Ursachen, auch sine
aliqua causae cognitione,
nicht anordnen, insonder-
heit

excepto casu, vbi ex officio dantur commissarii. x)

§. XVIII. Intelligitur autem *iudicium* non quodlibet, sed *competens* tum ratione *causae*, tum ratione *personae* ipsius rei, alioquin actio frustra intentatur. y)

§. XIX. Obiectum actionum denotatur verbis: *quod sibi debetur*; vnde *criminales persecuciones* hic alienae sunt, vbi magis persequimur, quod *reipublicae* debetur. z)

§. XX. Dictum ab *actionibus* distingui remedia *summaria*, quibus de *simplici & plano*, solennibus omissis, illud, quod nobis debetur, persequimur,

§. XXI. Generali sensu haec remedia *actiones*

heit aber die Supplicanten, welche die erste instanz übergehen/ wenn nicht die mit einlauffende Umständen

de ein anders an die Hand geben, so gleich mündlich oder per signaturam dahin verwiesen, auch sonst darüber gehörig halten sollten, daß niemand an seiner habenden Gerichtsbarkeit zur Ungebühr beeinträchtigt werde.

x) Quin quod in his non raro processus ordina-

rius deferatur, & *summaris* eligatur, vel voluntate litigantium, vel ex praescripto committentis.

y) Peritque reus, in Rechten zu erkennen / daß die Klage vor hiesigen Gerichten nicht statt finde, veluti si actio *personalis* in foro *resitae* moueatur.

z) Proinde *specialis petitio* non desideratur, sed *generalis* sufficit, peinlich angeklagten nach Anweisung der peinlichen Rechte

actiones vocantur, etiam in praxi, a) v. c. die *Spolienklage*. Sed apud Romanos non *actiones* strictae, sed *extraordinariae cognitiones* vocabantur, quia praetor, uti alias ordo processus ferebat, non dabat iudicem pedaneum, sed ipse de causa extra ordinem cognoscebat sine formulis. Inde VLPPIANVS in *fragm. tit. 2 §. 12*. dicit, *fideicommissa non per formulam peti.*

§. XXII. His remediis utimur in causis moram non ferentibus, fauorabilibus, publicis, piis, paruis, aa) rusticorum, mercaturam vel rem

zu bestraffen. Iudex enim ipse debet esse sollicitus de eo, quod reipublicae conducit in poenis decernendis.

a) Imo etiam in iure Romano. l. 37. de Obl. & A. Alias strictae haec remedia appellabantur *persecutiones vel cognitiones extraordinariae*, quae non habebant iuris ordinarii persecutionem, ut dicitur in l. 178. §. 2. de V. S. Quae vero talem habebant, non *cognitionis*, sed iuris ordinarii esse dicebantur, teste SVETON. in *vis. Claudic.* 15. in quibus iudex pedaneus daba-

tur, quod tamen remissum est in l. 2. C. de iudic. pedan. Hoc facto, communis formula inualuit, hodie *extra ordinem* ius dici. l. 47. D.

de neg. gest. §. 8. l. de interd.

aa) In ord. proc. Sax.

emend. tit. 3. §. 6. cautum:

ne ordinarius processus con-

cedatur in causis parvis,

in geringen und mannig-

mahl wenigens betragen-

den Sachen, h. e. welche

in allen nicht über 50. fl.

exclusiue der interesse be-

tragen. Huc etiam refe-

runtur Commerzien-Pos-

licey-Handwerks-Bräu-

Rechnungs-Gesinde- und

Dienst-Noten- Sachen;

quae

rem nauticam concernentibus, executiuis, cambialibus, & quae in consistoriis principum deciduntur. ut tamen *requisita iuris naturalis* non omittantur. Vid. *elem. saepe. de V. S.* Quid? quod ex accidente solennes *actiones* in haec remedia mutari possint, vel *conventionem mutua*, vel *principis rescripto*.

§. XXIII. Quia vero de iure Romano certam formulam publice praescriptam non habebant, quae nequidem necesse erat, quia non dabatur iudex pedaneus, hinc quoque *speciale* haec remedia non acceperunt *nomen*, uti quidem actiones, quae ut plurimum a *formula sua peculiari* denominatae sunt.

§. XXIV. Inde quoque in praxi intuluit, ut generali nomine *implorationum* venire soleant, & actor *implorantis*, reus *implorati* nomen sortiantur. b)

§. XXV.

quae ex bono & aequo statim decidendae.

b) Forſan ideo, quod olim *cognitio praetoria*, praecedente postulatione, *implorari* dicebatur, l. 2. §. 1. ut in *posſeſſ. legat. l. 4. §. 8. de damn. infeſt.* & haec remedia a *mero praetoris officio* dependebant. l. 5. pr. de *V. obl. l. 4. pr. de damn. inf. l. 27. pr. de V. obl. l. 1.*

(*Bohm. Action.*)

§. 14. de *extraord. cognit.* Sic ex *reſtitutione minorum* nulla *propria actio* proficiſcitur, ſed *dependet totum hoc ex praetoris cognitione*, ut dicitur in l. 24. §. 5. de *min.* Proinde in c. 2. *X. de offic. iudic.* proponi *officium iudicis* pro *actione* dicitur, quia praetor *implorandus* erat. l. 8. l. 46. de *minor. l. 52. §. 1. de fideiſſ.*

B

c) In-

§. XXV. Proxime cum his *non raro* conueniunt illa remedia, quibus quasi ab *executione* initium fit, & statim *mandata*, loco *libelli* & *citationis*, petuntur ac decerni etiam soleant, antequam alter audiat; quando 1) actor pro se habet *ius commune*: 2) causa in continenti ita instructa est, ut altiore indagine non desideret. De his *mandatis* ex protello egit PETRVS FRIDER. MINDANVS de *mandatis*.

§. XXVI. Originem suam sumsisse videntur ab *interdictis* Romanorum, quae nil nisi *iussa*, certis formulis constantia, erant, & obtinebant tum in causis *publicis* & *sacris*, tum etiam in *privatis* moram non ferentibus, in quibus hodie itidem per *mandata* procedi potest, adeo ut numerus harum causarum admodum auctus sit, ut passim declaratum est.

§. XXVII. Et cum longe expeditiora sint *interdicta*, semper ad haec recurrendum, si iura haec ipsa indulgent, nec temere *actio solennis* mouenda, & *libellus* in *forma ordinaria* proponendus. l. 24. D. de R. V.

§. XXVIII. Possunt tamen in *remedia ordinaria* & *summaria* transire, quando quis iustas exceptiones mandato *cum clausula* opponere, & legitime probare potest; sic enim mandatum vertitur in *simplicem citationem*, c) & de cetero
causa

c) Interim si reus excipit mandatum & poena ceptiones suas probare soluenda est.
non potest, vim suam re-

cc) Cuius

causa vel *ordinarie* vel etiam *summarie* agitur, si alias *causae qualitas* hunc processum admittat.

§. XXIX. Denique in praxi superest decantatum aliquod remedium *speciale*, videlicet *imploratio officii iudicis*, quod ad instar *actionis* aliquid proponi potest, ut dicitur in c. 2. X. de *offic. iudic.*

§. XXX. Interim plerique in incerto haerent, quid sit, & quando adhiberi possit, Nam deficiente *actione* propter *strictum ius*, recurrendum esse volunt ad hoc remedium propter *aequitatem*, ob quam iudex quilibet *imploratus* succurrere *implorantibus* debeat. Ita vero remedium iuris supponunt absque *legis assistentia*, quod ex solo *iudicis arbitrio* dependet. cc)

§. XXXI. Scilicet videtur inuentum *Glossatorum* esse, nec nouam speciem remedii constituisse. Vel enim *imploratur officium iudicis*, cum alia actio competit & instituta est: vel ad instar *actionis* proponitur *separatim*, seu *principaliter* per c. 2. cit.

§. XXXII. Priori casu *imploratio* haec non est separatim aliquod remedium, sed iudicem d) *officii sui* admonet, qui quandoque in *causa ordinaria*, *mota principaliter*, de quibusdam

cc) Cum tamen supra iam dictum sit, ex sola *aequitate* non dari actionem, nisi haec sit lege *scripta* vel non *scripta* agnita & approbata.

d) Olim etiam *pedaneum*, qui imprimis in actionibus b.f. ex *aequo & bono* procedere debebat.

B 2

e) Quod

dam *accessoriis* iudicare tenetur, quorum nomine actio *seorsim & separatim* moueri non poterat, & sic *incidenter* pertractanda; veluti quando instar *accessorii* aliquid debetur, cuius nomine tamen *specialis actio* non competit, interim lite de *principali causa* pendente, simul peti & *officio iudicis* adiudicari debet. Hinc tale quid dicitur deberi *officio iudicis*, non iure *actionis*, l. 49. de act. E. V. l. 54. pr. inf. loc. l. 3. D. de eo quod cert. loc. h. c. non potest *separatim* actione quadam de eo agi. e)

§. XXXIII. Posteriori casu *imploratio officii iudicis* proponitur, quando *solemnis actio* seu *formula* deficiebat, *extra ordinem* tamen praetor succurrebat. Ita enim implorandus est, & inde, quia imploratio ad eum dirigitur, *pro actione* proponi dicitur in e. 2. cit. Sic praetoriae

e) Quod non animadvertunt, qui hoc casu *implorationem officii iudicis* seorsim, tanquam *speciale remedium iuris Romani*, indulgent, contra iuris huius placita. Sic in b. f. iudiciis *usurae* debentur *officio iudicis*, ex mora, quamdiu actio ratione *fortis* adhuc superest. Ea soluta, *seorsim* *usurae* peti non poterant, quia deficiebat *specialis formula*,

secundum quam *usurae* separatim peti poterant. Verum hodie sufficit, quod *obligatio efficax* ad solvendas *usurae* in moroso *ex lege* adsit, quae *in perfectum* ad illas tribuit, praesertim cum ratio, ex *iure formulario* antiquo petita, hodie euidenter cesserit. Interim *imploratio officii iudicis* in sensu iuris Romani dici nequit.

f) Ma-

toriae stipulationes *ad instar actionum* se habere dicuntur, l. 38. de O. & A. l. 11. §. pen. de compens. quoniam cautio ipsa a praetore petitur. Idem dicendum, si cautio *damni infecti* petitur.

§. XXXIV. Hoc modo in sensu iuris Rom. *officii iudicis imploratio* sese habet. Sed ex plurimorum sententia f) adhuc latius hoc remedium

f) Maxime ex iuris canonici principiis, quod eos, qui omni remedio civilis destituntur, ad forum ecclesiasticum vocat, eisque indulget, ut iudicis ecclesiastici officium, quod in praecauendis peccatis consistit, imploret petatque, ut reus censuris ecclesiasticis ad id adigatur, ad quod remediis civilibus agi nequit. Sic ob metum reuerentialem vel leuiorem non datur restitutio in foro civili: in foro ecclesiastico mox auxilium ei offertur & praebetur, implorato officio iudicis ecclesiastici. Inde enata est sententia, ob metum reuerentialem denegari restitutionem; sed officio iudicis eam esse indulgendam. WESEM-

BEC. ad tit. quod met. caus. n. 3. & 9. Ita apparet, nostrates nequidem intelligere ius pontificium, quod hanc implorationem ad forum ecclesiasticum trahit; non civile, cum nostrates ad forum civile illam, tanquam extraordinarium remedium trahere velint. Ceterum quae atcana sub hac imploratione iudicis ecclesiastici latent, ad ius canonicum traditur. Proinde actores providi esse debent, ne interpretum tradita, implorationem officii iudicis suadentia, remere admittant, sed potius fundamenta eius sedulo examinent. Nonnulli docent, parentibus defunctis infantem inopem posse petere alimenta a patrino

dium extensum est, vt toties ad illud confugere soleant, quoties deficiunt *remedia ordinaria*, & tamen *aequitatis naturalis* ratio euidenter adest; tunc enim iudex, vt ex officio succurrat, *implorari* iubetur. §.XXXV.

per *implorationem officii iudicis*. Fiat ergo libellus hoc modo: Es ist vor vier Wochen Lucius verstorben, und hat einen Sohn von zwey Jahren, meinen Pupillen, nach sich gelassen. Wann mir nun obliegen will, vor dessen Erziehung zu sorgen, gleichwohl dessen Vater und Mutter, so bey dessen Geburt verstorben, nichts nachgelassen, so daß es ihm an allen alimentis er mangelt; so habe ich zwar bey dem hiesigen Kaufmann Auarum, der wohl bemittelt ist, und meinen Pupillen aus der Taufe gehoben, gemeldet, und ihn seiner Pflicht erinnert, auch ihm dabey vorgestellet, daß er in seinem Gewissen zur Versorgung seines Patren allerdinges verbunden, er auch wie des Kindes geistlicher Vater zu consideriren sey, jedoch von ihm nichts erhalten können. Nun beschelde mich zwar wohl, daß er de iure stricto dazu nicht gehalten; weil aber gleichwohl das richterliche Amt in solchem Fall, vbi ius deficit, aequitate autem non destituimur,

bleiben; viel vermag, die Rechtslehrer auch zu dem Ende loco actionis die implorationem officii iudicis, der Billigkeit nach, zu lassen, so will ich hiedurch dienstlich gebeten haben, imploraten vorsehern zu lassen, ihn sein Gewissen zu schärfen, und ihn dahin gehend anzuhalten, daß er zu meines Pupillen Unterhaltung sich bequemen möge.

Vides libellum conceptum esse secundum sententiam eorum, qui hoc remedium suggerunt. Enimvero si mercator Auarus opponit exceptionem *non competentis actionis*: si non vult admittere regulas misericordiae, iudex ipsum cogere nequit, praesertim cum nostri iudices non exerceant iudicia in conscientiam, sed secundum leges iudicare iubeantur. Qui *implorationem officii iudicis* hic indulgent, sine dubio *iudicem ecclesiasticam* intelligunt, qui secundum

§. XXXV. Cum vero supra §. VIII. dictum sit, *ex sola aequitate*, quae saepe tantum *regulas amoris & officia humanitatis* designat, non nasci actionem, inconueniens videtur, remedium indulgere, ubi deficit iuris dispositio. Et quidem de iure Romano certum est, actiones *certa lege* esse debere constitutas, & ita ex *aequitate* sola non dabatur actio, nisi ubi extra ordinem praetor succurrebat, fundamentumque *aequitatis naturalis* approbabat.

§. XXXVI. Verum cum maiores nostri, nondum recepto iure Romano, in legibus suis ex *sola ratione naturali*, quae *aequitatem* regit, omnia trutinauerint, nec adstricti fuerint ad certum actionum numerum, sed, prout *aequitas naturalis* seu *iuris naturae ratio* postulauit, imploranti opem tulerint; ita, introducto licet iure Romano, illud adhuc retentum, ut in pluribus casibus remedium ex *iure Germanico* superfit, ubi de iure Romano defecit. g) vid. §. 9.

§. XXXVII. Ceterum in eo differt ab *ordina-*

cundum ius canonicum sollicitus esse debet de peccato vitando, quod ad fora nostra applicari nequit.

g) Si modo *iuris Germanici* dispositio vel ratio non desit: nam *nuda aequi-*

tas, quae nimis *indeterminata, incerta, & arbitraria*, imo *cerebrina* esse potest, sufficere nequit, ne alias iudici integrum sit, pro lubitu aequitatem fingere, & actionem dare. l. 61. §. 3. de *V. obl.*

B 4

b) Sic-

dinaria actione, quod haec habeat *certam petendi legem*, b) in qua, si erratum, reiicitur libellus; at vero in *imploratione officii iudicis* sufficit generaliter *administrationem iuris petere*, & officio iudicis causae determinationem committere, i) quod ex principiis *iuris canonici* sine dubio originem traxit, secundum quae iudex ecclesiasticus implorari potest generaliter, ut succurrat, si agitur de *causa peccati*, ut loquuntur.

§. XXXVIII. Quando vero de iure Romano iudex *ex officio procedere* iubetur, ut in criminalibus, in dando tutorem pupillis, suspectum remouendo, illud proprie huc non spectat.

§. XXXIX. Denique vnum idemque remedium potest quandoque proponi vel per modum *actionis separatim institutae*, vel per modum *reconuentianis*, vel per modum *exceptionis*.

§. XL. Si per modum *actionis*, tunc *separatim* pertractatur, in proprio rei foro, quod fieri potest, etiam si reus ita conuentus iam ante auctorem in suo foro alia actione conuenerit, nisi ex mera calumnia hoc fiat, & aequè commode ob *connexitatem* actioni motae per modum *exceptionis*.

b) Sicuti olim *certam formulam* habebat, v. c. aio, *Tutium mihi dare oportere*.

i) Hinc commendam *clausulam* *saluare*, ut iu-

dex procedat non ex officio *mercenario* sed *nobili*, de qua plenius egi, in *in-re eccles. protest. lib. 1. tit. 32. §. 5. seq. p. 792. seq.*

ceptionis opponi id queat, cuius nomine scorsim agere instituit. *l. 11. §. 1. de iurisd.*

§. XLI. Si per modum *reconventionis* tunc actor ad forum rei in illa causa trahitur, & haec *simultaneae* cum conventionione peragitur. *c. 2. X. de ordin. cognit.* Consultius tamen quandoque est, actionem *separatim*, non per modum *reconventionis* proponere. *De spolio* utroque modo agi potest. Verum hoc interest, quod si de *spolio* separatim agitur, de eo prius cognoscendum est, quam de actione a spoliante instituta, cum spoliatus ante omnia restituendus sit. *c. 5. X. de restit. spol. ii)* Si vero in modum *reconventionis*, tunc *causa spoli* *simultaneae* cum principali peragitur, nec huius persecutio impeditur.

§. XLII. Denique si per modum *exceptionis*, tunc in effectum reus actoris partes sustinet, & ita probare debet. *l. 1. D. de except.* Ceterum cum exceptio tantum eo tendat, ut *excludatur ius actoris*; ea probata, reus *absolui*, non vero actor *condemnari* potest, quae *condemna-*

ii) Secundum ord. proc. ist der Kläger in allen
Sax. emend. tit. 11. §. 3. Sachen mit demselben,
hoc tunc demum obtinet, bevor dieser dem Urtheil
si super spolio definitiva la Folge geleistet / sich weiter
ta sententia, eaque in rem einzulassen, nicht verbun
iudicatum transit, alsdann den, vt cit. l. dicitur.

B 5

k) Ad-

innatio sequi potuisset, si exceptio per *modum actionis* fuisset instituta c. 2. X. *de ordin. cognit.*

§. XLIII. Sic, obiecta *exceptione spoli* & probata, pronunciatur: daß *Beklagter nicht eher auf die Klage sich einzulassen schuldig, biß Kläger ihn völlig restituiret.* Hoc casu itaque reus ad executionem agere, & restitutionem spoli vrgere nequit, cum actor non sit ad restitutionem spoli condemnatus, sed reus potius absolutus. k) Multum itaque refert, quomodo ius suum in iudicio quis persequatur.

CAPVT III.

De varia remediorum distinctione.

§. I.

PRout ius ipsum distinguitur, ita & *actiones.* l)
Sic ex *statu personae* oriuntur praecudiciales;

k) Addit Papa illustra-
tionis gratia in c. 2. X. *de*
ord. cognit. quemadmodum
dis.
si in modum exceptionis ali-
quod crimen testi obicitur,
ut testimonio repellatur, est
crimen contra eum civiliter
probatum fuerit, non ideo
sibi poena infligitur ordina-
ria, sed eius tantum testi-
monio non creditur, quod ea
ratione contingit, quoniam
in eum accusatio non proce-
dit.

l) Quidam ius & actio-
nes non distingui volunt.
Sed utique ut causa & effe-
ctus differunt, cum actio
sit effectus iuris perfecte
quaesiti, simulque semper
respectum ad iudicia &
processum habeat.

m) Sal-

les : *ex iure in re* actiones in rem seu reales ; *ex iure ad rem*, in personam seu personales.

§. II. Natura *praeiudicialium* est, (α) quod summarie hodie peragantur, sicut olim extra ordinem : m) (β) quod ante alias controuersias sint decidendae, quia iis praeiudicium faciunt.

§. III. Natura *realium* est, (α) quod tantum ei dentur, qui *ius in re* habet ; adeoque (β) illud probare debeat : (γ) dentur contra omnem possessorem, & sic exceptio *plurium heredum* cesset : (δ) extincta re eualescant : §. 25. I. *de rer. diu.* (ε) praescriptionum terminum accipiant ex ipsarum rerum usufructu : (ζ) dentur ad declarationem *iuris in re*, quippe quod ab aduersario in dubium vocatur : (η) instituuntur potissimum in *foro rei sitae*.

§. IV. Natura *personalium* est, (α) quod dentur eis, qui *ius ad rem* ex alterius obligatione habent : (β) aduersus eum duntaxat, qui nobis obligatus est, non quemuis possessorem, adeoque in his exceptio *plurium heredum* attendatur : (γ) durent, licet res extincta fuerit, (δ) & quidem ordinarie dentur intra 30. annos (ε) ad declarandum, *alterum dare*
vel

m) Saltem post l. 2. C. fuisse, docet NOODT *de iudic. ped.* Ante eam *de iurisdict. lib. 1. c. 9.* causas has *ordinarii iuris*

n) Haec

vel facere oportere : n) (§) quod instituantur in foro domicilii, contractus, vel delicti.

§. V. Sunt tamen quaedam personales, quas extra ordinem dantur contra omnem possessorem, & in foro rei sitae institui possunt, l. 38. in f. D. de iudic. specialique nomine vocantur *in rem scriptae*, uti *actio quod metus causa*, *ad exhibendum*, *aquae pluuiarum*, *arcend. Calvisiana* & *Fauiana* &c. minime vero *pignoratitia*.

§. VI. Ab utroque genere quid participant *mixtae*, in quibus utrumque fundamentum & *ius in re* & *ius ad rem* occurrere potest; aliquando tamen vel tantum *reales*, vel *personales* esse possunt, uti sunt iudicia diuisoria : o) atque adeo, quatenus mixta sunt, ex utraque specie aliquid participant. Interim a *potiori* denominari solent, ut hereditatis petitio, quae *realis* dicitur, licet reuera *mixta* sit. l. 7. C. de hered. pet.

§. VII. Reales dicuntur remedia *petitoria*, qui-

n) Haec formula olim apud Romanos usitata erat, cum vox *oportet* obligandi efficaciam optime exprimeret; in realibus rem suam esse vel *ius sibi esse eundem*, *vehendi* &c. actor intendebat, quas formulas IUSTINIANVS in *insti.*

tit. de action. passim adhuc repetit, & naturam actionum inde explicat.

o) Plures hic dissentiunt, eaque mere *personalia* esse censent, quorum argumenta in singulis iudiciis diuisoris examinabo.

p) Actio-

quibus opponuntur *possessoria*. p) Diversam in eo habent naturam, quod in *possessorio* fundamentum actionis in *possessione* quaeri, & conclusio itidem ad *possessionem* adipiscendam, retinendam, vel recuperandam dirigi, atque processus *summario* peragi debeat: in *petitorio* vero fundamenti loco ponendum *ius in re*, & conclusio ad *huius declarationem* dirigenda.

§. VIII. Porro ratione *finis* actiones sunt vel *rei persecutoriae*, vel *poenales*, vel *mixtae*. Istis persequimur, quod nobis abest ex patrimonio nostro, l. 35. D. de obl. & act. & sic etiam *interesse* & *poenam conventionalem*, quae id, quod interest, continet. l. 47. de A. E. V. Illis poenam a legibus constitutam in actoris commodum: q) his utrumque.

§. IX. *Rei persecutoriae* hanc peculiarem habent naturam, (a) quod ad heredes transcant,

p) Actiones reales de iure Romano dicuntur *petitiones* in l. 178. §. 2. ad V. S. Hinc longe commodius esse dicitur *possidere* quam *perdere*, in l. 24. de R. V. in quo sensu etiam commodè accipi potest l. 48. de R. V. ubi dicitur, quod sumtus b. f. possessor nequeat *perdere*, h. e. coram nomine

agere in rem, quia accessorium rei principalis facti sunt: inde tamen *actio personalis in factum* haud negatur, quae potius in l. 23. §. 6. eod. conceditur.

q) Inde differunt ab *accusationibus*, in quibus *criminaliter* agitur, ad poenam publicam.

r) h. e.

cant, nisi ex *delicto* r) nascantur; sic enim tantum aduersus eos *ex aequitate* datur *actio in factum*, quatenus ad eos peruenit. In praxi tamen ex principiis *iuris canonici* indistincte tenentur *pro rata*, quatenus hereditas his debitis soluendis sufficit: c. 5. X. *de raptor.* (β) quod plerumque sint perpetuae: (γ) quod dentur heredibus.

§. X. Sed *poenales*, nisi *constatae* fuerint, aduersus heredes non competunt, & vt plurimum annales sunt, quia pleraeque sunt praetoriae. Imo si ad *vindictam* tendunt, nequidem heredibus dantur, nisi quatenus *prae-paratae* sunt. s)

§. XI. Verum actiones pleraeque poenales maxime, quae in duplum &c. tendunt, a fori nostri

<p>r) h. e. si ex ipso <i>delicto</i>, tanquam <i>causa efficiens</i>, nascuntur. Aliud est, si ex <i>contractu</i> nascuntur, in quo si vel maxime <i>dolus</i> commissus est, <i>indistincte</i> tamen heredes eadem actione tenentur, l. 12. D. <i>de obl. & act.</i> cuius contrarium colligi nequit ex §. 1. D. <i>de perpet. & temp. act. vers. aliquando</i>. Nam commode verba haec accipi possunt, de iis, quae ex <i>agendo</i> poenales sunt, vt</p>	<p>depositi in duplum modo <i>nihil ex eo dolo ad heredes peruenit</i>, h. e. modo heredes de dolo non participant, vt in eodem cum <i>deposito</i> non sint dolo.</p> <p>s) Vel ex <i>pacto expresse adiecto</i> agi possit. Sic <i>actio reuocatoria donationis</i> datur heredibus, si <i>pacto</i> prouisum est, eam ex <i>causis ingratitudinis expressis</i> & determinatis reuocari debere.</p>
---	--

s) Mul-

nostri principiis, iure Germanico formatis, quae multas *iudici* addicunt, alienae sunt, adeoque de iis non adeo laborandum est, uti sigillatim ostendit B. THOMASIVS *de usu act. poenal. in for. Germ.* Obiicit quidem ICTUS eximiae eruditionis BERGERVS *de usu act. poenal. §. 11.* quod actiones poenales in foro Germaniae minimum *aptitudine & habitu actuque primo* receptae intelligantur, quamvis non *actu secundo & exercito* obtineant. At quod pace viri illustris dixerim, de eo non videtur cardo quaestionis esse, *an aptae sint*, ut possint recipi, sed *an receptae sint*? Receptio iuris *extranei*, quale est Romanum, arguit *observantiam*: hac deficiente, receptio deficit. Et receptio, quae *habitu*, vel *habitudine* adesse dicitur, non involuit *usum 1) practicum*, sed *theoreticum*, quorum plurima ex iure nostro pertinent. Sic eodem sensu dicere possem, actionem ex stipulatu, materiam de servis, aliaque nunquam recepta, *habitu esse* recepta, quo ipso tamen indicatur, ea reuera non esse

1) Multo minus usum *universalem* aut *frequentem*, nec quod una alteraue vice in collegiis ICTorum ad eiusmodi iura provocatum sit, talem praxin involuit, qualem his defi-

deramus. Accedit, quod multae hodie dicantur fructus iurisdictionis, & ita inueterata praxi iudices eas ad sua reservata trahant, aegre autem actoribus poenas adiudicent.

2) Unde

esse recepta. Quid vero de singulis dicendum sit, suo loco monebo.

§. XII. Porro in foro Romano olim ingens differentia actionum *personalium* ex negotiis licitis erat, quod aliae essent *bonae fidei*, aliae *stricti iuris*. In *bonae fidei* iudiciis ex natura negotiorum libera permissa erat potestas iudici, ex *bono & aequo* aestimandi, quid restitui & adiudicari deberet. §. 20. *I. de act.* Nam etiam id in iudicium deductum censebatur, quod, licet a contrahentibus non expressum, natura negotii tamen, quia *bonum & aequum* erat, postulabat.

§. XIII. E contrario actiones *stricti iuris* sunt, in quibus nihil auctori adiudicari potest, quod expresse *scriptum*, & lingua *nuncupatum* est. Quae non sunt a contrahentibus expressa, pro omittis *vj* habentur. *l. 99. D. de V. obl.*

Vnde

v) Vnde in his contractibus, qui *stricti iuris* dicuntur, etiam illa, quae in contractibus b. f. *naturalia* dicuntur, exprimenta erant, quo demum facto ex *contractu* ad illa agi poterat. Proinde si quis falsa causa ductus ad promittendum, sub conditione promiserat: *Si causa* illa vera esset, stipulatio ob *falsam causam* detectam haud stringebat, & iudex super ea cognoscere, reumque absolvere poterat. *l. 120. de verb. obl.* Enimvero tantundem in b. f. iudiciis officium iudicis, quod vnice rationem *aequitatis* habet, valet, quantum in stipulatione nomi-

Vnde hoc praedicatum non aliis, quam *veris contractibus* applicari potest. *uu)*

§. XIV. Facile vero omnes in eo conveniunt, hanc actionum divisionem ex diuersa contractuum natura profluere. Sunt enim quidem contractus, in quibus alter alteri non tantum in id obligatur, quod *expresse* placuit, sed etiam quod praeterea *aequitas naturalis* iubet, licet non fuerit expressum; quidam vero ita sunt comparati, ut in iis nil nisi, quod *expresse* scriptum, aut lingua nuntiatum fuerit, praestetur. Sed quoniam ad hanc vel illam classem pertineant, & quodnam verum huius distinctionis fundamentum sit, non adeo expeditum est.

§. XV. Communiter illas actiones *bonae fidei* esse statuunt, quae continentur in §. 28. *I. de act.* & quidem vel ideo, quod omnes hic *complete* relatae, nec tantum exempla adducta sunt. Id vero colligi aiunt ex eo, quod Imperator *οἰκισιν* & *simpliciter* pronunciet: *bonae fidei sunt haec*; hac enim loquendi formula si-

gnia

<p>natim eius rei facta inter- rogatio. <i>l. 7. de negot. gestis.</i> <i>uu)</i> In quasi contracti- bus & obligationibus ex sola aequitate, a legibus agnita, nulla conventio con-</p>	<p>cipi potest, adeoque asseri nequit, obligationem esse restrictam ad id, quod <i>ex- presse</i> conventum, sed potius in genere illa debet esse <i>bonae fidei</i>.</p>
--	---

(*Döhm. Action.*)

C

x) Ex

significare videtur, se *perfectam* omnium actionum b. fidei *enumerationem* tradere. HARP. RECHT *ad* §. 28. I. de act. n. 71. *seqq.* RIT. TERSHVS. *ad cit.* §. BACHOV. *de action.* *diff.* VI. th. 3.

§. XVI. Inde porro concludunt : quae in §. 28. non continentur, nec *explicite* nec *implicite*, sunt stricti iuris ; ut actiones ex contractu chirographario, stipulatu, constituto, mutuo, testamento, finium regundorum, conditiones &c. Ast quatenam *implicite* sub adductis comprehendantur, rursus dubium atque controuersum x) est. Nam *funerariam* BACHOVIVS *cit.* l. th. 7. esse stricti iuris ait : alii *implicite* §. 28. contineri aiunt. De *finium regundorum* actione, & quae ex *contractu emphyteuticario* nascitur, similis est controuersia ; posteriorem enim stricti iuris esse, cum schola interpretum communi statuit VVLTEIVS

x) Ex si vel maxime hoc liquidum foret, rursus tamen noua quaestio exturgit, cur hae & non aliae sint *bonae fidei*, & cur omnes *stricti iuris* dici debeant ? Neque enim Romani aliquid *sine ratione* statuerunt, praesertim in materia contractuum, in

foro vltatissima. Quamdiu ergo ratio euident ad huc in abdito latet, ipsa quoque diuisio non satis illustrata est. Imo quamdiu ipsum principium *dubium* & controuersum est, ad *fundamentum decisionis* adiuui nequit.

y) Hoc

IVS ad §. 28. cit. n. 12. Sed CONNANVS lib. VII. comm. iur. ciu. c. 12. illam implicate sub §. 28. comprehendi censet.

§. XVII. In alio praeterea fundamento, quod plerique substernunt, mirifice dissentiunt. Etenim ad *obligationem bilateralem* y) confugiunt, & inde qualitatem *bonae fidei* deriuandam esse arbitrantur, quod in his contractibus pleniores & exuberantiores debeant esse praestationes. HYBER. in praelect. ad I. tit. de act.

§. XVIII. Sed vero circa singulas de hac materia sententias tot dubia supersunt, quot sententiae adferuntur. Nam quamdiu in fundamento ipso dissentiunt, in conclusionibus conuenire nequeunt. Inprimis illud, quod §. XV. adduxi, valde lubricum est. Nam per illum loquendi modum: *sunt hae*, non *praecise* imperatorem omnes *complete* enarrare, sed potiores species tantum referre voluisse, ex aliis locis constat. Sic enim in pr. I. de seruit. rust. & urb. praed. simili usu loquendi ait: *rusticorum praediorum iura sunt haec*; & tamen non omnes seruitutes recenset. Porro in §. 1. ibid. ait: *Urbanorum praediorum seruitutes sunt hae*. Qui vero assereret, omnes *complete* ibidem recenseri?

§. XIX.

<p>y) Hoc fundamentum vel ideo admitteri nequit, quia conditiones <i>vimae</i> tam <i>universale</i> habent,</p>	<p>quas tamen iura b. f. esse voluerunt, ut infra §. 33. euincam.</p>
--	---

C 2

y) Ne

§. XIX. Cum vero huius distinctionis ingentes sint differentiae in iure Romano, & ideo multum interfit, ut de fundamento eius genuino eo rectius constet, tentabo, an aliunde & quidem ex *iuris prudentia* Romanorum *formula* yy) illud eruere, & simul eo ipso ostendere possim, *hodie non dari actiones stricti iuris.* z)

§. XX. Conventionum apud Romanos duo erant zz) genera: (I.) *naturales*, quae apud omnes gentes obtinebant, & ex solo iure naturae aestimabantur, atque inde *iuris gentium*, l. 7. *pr. de pact.* atque *naturalem praestacionem habere,*

yy) Neque enim *ius naturae* aut *gentium* fundamentum aliquod suppeditat, unde haec differentiae ratio desumi queat. Inde recte colligo, in *ratione civili iuris Romani* exquirendum esse principium aliquod, quod huic doctrinae illustrandae interuire queat.

z) Hanc conclusionem aegre admittunt, qui nil *nili iuris Romani* placita norunt, *vim* tamen eorum & *potestatem* non intelligunt, existimantes, iniuriam Romano iuri fieri, nisi quaevis oborto collo in

usum forensem rapiantur.

zz) Sic eodem modo & sensu obligationes resolui dicuntur vel *naturaliter* vel *civiliter*. Hoc continebat *acceptilatione solenni*: illud solutione aliisue modis inter gentes usitatis. l. 107. *de solutionibus*. Pari ratione quaedam *civiliter*, quaedam *naturaliter* olim acquirebantur iuxta l. 53. *D. de acquir. rerum dominio*. Prius mancipatione vel cessione, & sic admodum solenniter fiebat; posterius sola naturali traditione.

a) Sic

re, l. 8. D. de cap. minut. vel ex bona fide descendere dicebantur : l. 57. de contrah. E. V. (II.) civiles & solennes, quae peculiarem suam formam & indolem a solo iure Romano acceperant, & sic tantum iuri Romano, qua tali, propriae erant, nec apud alias gentes obtinere poterant.

§. XXI. Civiles conventiones erant, quae per verba solennia siue scripta, siue ore nuncupata contrahebantur ; nam formulae non tantum in foro frequentes : etiam in ipsis negotiis extrajudicialibus receptae erant, ut fuse explicat BRISSONIVS de solemn. pop. Rom. verbis. In his omnis virtus obligandi ex solemnitate verborum seu formula dependebat, adeoque ad hanc vnice erat respiciendum.

§. XXII. Et quidem verborum, ore nuncupatorum, obligationes solennes hae erant : stipulatio, sponsio, dotis dictio, & iusiurandum a liberto, patrono suo praestitum. CAIL fragm. lib. II. tit. 9. §. 3. 4. 5. In his obligatio a) verbis, i. e. solennibus contracta dicitur, cum verba inde-

a) Sic stipulatio verbis praescriptis verbis agere nifi fieri, l. 1. §. 1. de pactis, & nihil aliud denotabat, quam verbis contrahi dicitur in secundum formulam solennem praescriptam agere, l. 2. denovationibus. Similiter acceptilatio verbis, quae in iis negotiis, in quibus ordinaria formula deficiebat, l. 8. §. 3. acceptilatur. & ciebat, praescribenda erat.

C 3

b) Equi

indefinite posita in huiusmodi negotiis *formulas solennes* denotent.

§. XXIII. Sed etiam verbis solennibus, *literis* expressis, olim contractam fuisse obligationem, CAIVS *cit. l. §. 1.* fatetur, sub qua non vnice illa species intelligitur, quam IVSTINIANVS nouiter in *institut.* expressit, vtpote quae ei soli debetur; sed aliae, quae formula solenni, literis expressa, constabant. Idem testatur CAIVS, antiquissimus ICtus, in *l. 2. D. de O. & A.* ubi ait: *Ideo autem istis modis consensu dicimus obligationem contrahi, quia neque VERBORVM, neque SCRIPTVRAE, vlla PROPRIETAS (i. e. solennitas vid. GOTHOFRED. ad cit. l. in not.) desideratur.* Vnde recte intereo, in quibusdam negotiis *solennitatem scripturae* desideratam fuisse.

§. XXIV. Ipse PAVLVS in *l. 38. D. de O. & A.* disertis id fatetur verbis: *Non figura literarum, sed oratione, quam exprimunt literae, obligamur, quatenus placuit, non minus valere, quod scriptura, quam quod vocibus lingua figuratis significaretur.* Voces lingua figuratae erant solennia verba in stipulationibus necessaria; quibus adiungitur *scriptura* quoad eundem effectum, ex quibus scribens conueniri poterat. *l. 62. pr. D. mand.* Vnde quoque CAIVS in *fragm. lib. 2. tit. 9. §. 74.* ait, quod in consensu-
libus

libus consensus magis quam scriptura aut solennitas quaeratur.

§. XXV. Ipse Imperator praeterea in §. *vn. l. de lter. oblig.* testatur, *olim scriptura factam esse obligationem.* Imo sub *verborum obligatione* illam comprehendit, cum statim addat, *ces- sante scilicet verborum obligatione*, quae ad anti- quam rationem contrahendi per *verba solennia scripta* pertinebat. Et cum *b) CAIVS* in *l. 1. §. 1. de O. & A.* tres classes tantum obligationum faciat, evidens est, sub *verbis* vtramque, & quae *ore nuncupatis* & quae *scriptis* fit, obligationem contineri, cum in *l. 2. §. 1. eod.* disertis verbis eius specialiter mentionem faciat.

§. XXVI. Non autem *quaevis scriptura*, sed tantum *solennitate verborum constans*, ob- ligationem producebat. Nam *scriptura com- muni* quibusvis contractibus *ad probandum* accedere poterat, ut tamen inde haud fieret *c)*
lite-

b) Equidem nonnulli ipsum explicat.
TRIBONIANO impu- *c)* Hoc minime obser-
tant, quod cit. *leg. 1. mu-* uauit DESIDERIVS HE-
tilauerit, & *literarum obli-* RALDVŠ animadu. in *Sal-*
gationem deleuerit, quod *masi observationes ad ius*
eo tempore iam ab usu re- *Atticum & Rom. lib. 1. cap.*
cesserit. Sed non necesse *11. 12.* qui quaecunque
est, ad hoc refugium con- *scripturam* huc retulit,
fugere, cum in *l. 2. §. 1.* cum aliud sit *in scriptis con-*
eadem clarius CAIVS se- *trahere*, aliud, *contractum*

literarum obligatio, l. 4. de pignor. l. 4. D. de fid. instrum. l. 34. pr. mand. nec inde actionis natura alteraretur, sed suas proprietates pristinas retineret, l. 48. de act. E. V. quemadmodum etiam nec quacuis verba communia stipulationem producebant. l. 7. §. 12. D. de pact.

§. XXVII. Toties autem ex verbis siue scriptis siue ore nuncupatis nascebatur obligatio, quoties vel expresse hoc actum erat, l. 7. §. 12. de pact. vel conuentio per se non subsistebat, sed solennitatem verborum desiderabat, uti pacta d) nuda. Minime ergo in contractibus iuris gentium haec proprietas verborum considerabatur, nisi ad bene esse.

§. XXVIII. Potissimum dd) vero nominum obli-

iam perfectum probationis causa in scripturam redigere. Priori casu obligatio ex scriptura nascebatur, non posteriori. l. 4. D. de fide instrum.

d) Ex quo liquet, tam verborum, quam literarum obligationem fuisse contractus accessorios, & praesupposuisse causam debendi specialem, cui accedebat. Hac deficiente, ex verbis vel literis stricto iure qui-

dem aderat obligatio, quae tamen ex acquirate praetoria exceptione doli elidebatur. §. 2. Inst. de except. L. 2. §. 3. de except. doli. Unde erat, quod in contractu chirographario ne quidem exceptio non numeratae pecuniae, h. e. deficientis causae debendi, locum habuisset, nisi ex acquirate introducta fuisset.

dd) Plures huc pertinuissent literarum obligationes,

obligaria huc *e*) pertinebat, cuius mentionem facit Imperator in §. *vn. 1. de liter. oblig. de qua CICE.*

nes, peculiari dissertatione ostendit Illust. Dn. a LVDWIG diff. de nexu scripturae.

e) Quae adeo stricti iuris erat, ut ne quidem olim ob datum interuenientem obligatio rescinderetur. Illustrat hoc egregio exemplo CICERO lib. 3. de offic. de Pytheo quodam, qui cum animaduerneret, Caninium equitem Rom. constituisse, se hortulos aliquot velle emere, quo inuitare amicos, & ubi se oblectare posset, piscatores ad se conuocauit & ab iis petiuit, ut ante suos hortulos postera die piscarentur, dixitque, quid eos facere vellent. Ad coenam, pergit CICERO, venit Canius: Oppipore paratum erat conuiuium: Cymbarum ante oculos multitudo: pro se quisque, quod ceperat, afferebat: Ante pedes Pythei pisces adieciuntur. Tunc

Canius, quaeso, inquit, quid est o Pythi tantumne piscium? tantumne cymbarum? Et ille, quid mirum? inquit: hoc loco est, Syracusis quicquid est piscium: His aquatio: hac illa ista carere non possunt. Incensus Caninus cupiditate, contendit a Pytheo, ut venderet. Grante ille primo, quid multa? impetrat, emit homo cupidus & locuples tanti, quanti Pytheus voluit, & emit instructos. Nomina facit: negotiorum conficit. Inuitat Canius postera die familiares suos: venit ipse mature scalum nullum videt: quaerit ex proximo vicino, vum feruae quaedam piscatorum essent, quod eos nullos videret? Nulli, quod sciant, inquit illi: Sed hic piscari nulli solent, itaque heri mirabar, quid accidisset. Seomachari Canius, sed quid faceret? non enim Aequilina collega & familiaris

CICERO pro Flacco loqui videtur : Cum ciuitate mihi res est acerrima, & conficiendarum f) literarum diligentissima, in qua nummus moueri nullus potest, sine quinque praetoribus, tribus quaestoribus, quatuor mensariis, qui apud illos a populo creantur. Expressius IDEM lib. IV. ad Attic. epist. ult. ait : Haec pactio non verbis, sed nominibus & perscriptionibus multarum tabulis, cum facta esse diceretur. Vnde haec duo quoque in iure connectuntur : petere ex stipulatu, aut nomine facto, l. 1. D. de ann. legat. quod hi duo modi contrahendi apud Romanos solennes & efficacissimi fuerint. Solennia g) ipsa in nominibus

mens protulerat de dolo malo formulas. Inde liquet propter nonnum obligacionem, in quam transfusum erat debitum pretii, (nam traditio statim facta erat) Pytheum non potuisse agere de dolo contra Canium deceptorem, cum eo tempore nondum actio de dolo malo erat prodita, & debitor omiserat ex negotii praecipitantia clausulam doli, quae si expressa fuisset, ex contractu agi potuisset.

f) Atque hoc munus

scribendi Ictis proprium erat, formulariae artis peritissimis. Hinc CICERO pro Murena : Serius hic nobiscum hanc urbanam militiam respondendi, scribendi, canendi, plenam sollicitudinis ac stomachi secutus est, ins ciuite didicit. Vnde scribere non raro in iure idem denotat, quod scripto promittere. l. 17. in pr. de except. dol. mal. Conf. BRISONIVS de verb. signif. voce scribere.

g) Collineat huc THEOPHILVS in paraphrasi graeca

nibus contrahendis adhiberi solita refert DI-
ON.GOTHOFREDVS in not. ad cit. l. 1. lit.
D.Conf.GELLIVS in N. A. lib. XIV. c. 2. Huc
retero, quod testes signatores adhibiti fuerint,
vti testatur SENECA lib. II. de benef. his ver-
bis : *Quidam volunt nomina secum fieri, nec in-
terponi paravios, nec signatores aduocari, nec
chirographum dari.*

§. XXIX.

græca institutionum lib. 3. conventionione & promissione
tit. 23. aiens: *Litterarum* litterarum tuarum dabis.
obligatio est veteris nominis Deinde adscribebantur, ut
in novum creditum per sa- ab eo, qui iam ex locatione
lennia verba & solennes lit- obligatus esset, hæc verba:
teras transformatio. Nam Ex conventionione debeo lute-
ficum quis mihi centum au- rarum mearum. Et prior
reos deberet emtione, aut obligatio exinguebatur, no-
locatione, aut mutuo aut uaque litterarum nasceba-
stipulatione, (multis enim tur : Quæ ex eo nomen ha-
potest) voluisssem hunc mihi bet, quod in litteris consistat.
obligatum esse litterarum ob- Idem ergo hic obseruaha-
ligatione: necesse erat verba tur, quod in stipulatione,
hæc dicere & scribere ad in quam omnia debita, in-
eum, quem litterarum obli- terueniente nouatione,
gatione obligatum habere transfundebantur. §. 2. d.
volebam. Sunt autem hæc quib. mod. toll. oblig. Cete-
verba, quæ dicebantur & rum vtrum THEOPHILI
scribebantur: Centum illos formula genuina an vero
aureos, quos mihi ex causa ab eo tantum efficta &
locationis debes, tu mihi ex subornata fuerit, alia vi-
que quaestio est. Posterius
plures

§. XXIX. Ex hac diuersa contrahendi ratione ortum suum traxisse videtur distinctio inter contractus *bonae fidei* & *stricti iuris*. Cum enim in contractibus *iuris gentium*, qui *naturales praestationes* habent, ut dicitur in *l. 8. D. de cap. min.* secundum regulas *iuris naturae* procedendum erat, non ad *verba* respici debebat, sed ad *aequum & bonum*, seu quod *aequitas naturalis ex natura ipsius negotii* postulabat. Quid enim aliud est *bona fides*, quam naturalis *aequitas*? TRYPHONIVS in *l. 31. D. deposit.* apposite ait: *bona fides, quae in contractibus exigitur, aequitatem summam desiderat.* In *l. 24. in f. eod.* dicitur *contra bonam fidem esse*, exigere *usuras* in deposito ante mortem ab eo, qui beneficium in suscipienda pecunia dedit, quod idem est, ac si dixisset, *contra aequitatem naturalem esse.* Conf. *l. 57. de R. I. l. 3. C. de rescind. vendit. l. 18. C. de negot. gest. l. 31. §. 1. D. deposit. l. 7. §. f. de rescind. vendit.* Hinc contractus *bonae fidei* sunt omnes contractus, qui *iuris gentium* sunt, & apud omnes peraeque gentes obtinent, nec ullam apud Romanos *solemnitatem* formu-

plures variis ex causis colligunt constituuntque, quod non reprobo; id interum persuasissimum cum THEOPHILO habeo verba certa & determinata, non quaeuis, hic fuisset adhibita.

b) Et

formulariam desiderabant, sed secundum simplicitatem *iuris gentium* h) contrahebantur & aestimabantur.

§. XXX. Ceterum *stricti iuris contractus* dicti fuisse videntur *solennes modi* contrahendi, qui originem *iuri Romano* & *solemnitatibus formulariis* debuerunt, quippe in quibus secundum *formulam* ore nuncupatam, aut scripto expressam iudicabatur, nec permissum erat fines formulae excedere. Oriebatur enim omnis obligatio immediate ex *verbis solennibus*, adeoque iis *strictè* i) inhaerendum erat,

h) Et denique omnes controuersiae incidentes in his negotiis non aliunde, quam ex *iure naturae* decidebantur. Vnde in iure Rom. tot infinitae conclusiones *iuris naturae* in doctrina de *contractibus* supersunt.

i) Id ubique olim, ubi formulae solennes interueniebant, fiebat, cum ne quidem *quoad syllabam* a formula recedi posset. Sic olim in hoc etiam *fideicommissa* a *legatis* distinguebantur, quod haec haberent strictam naturam, illa

verò pinguiorem. §. 3. *Inst. de legatis*. Nam olim, antequam cum *fideicommissis* essent exaequatae, quod non disertis verbis in *legatis* expressum erat, peti non poterat. Ex hoc antiquo rigore fluunt adhuc §. 2. *Inst. qui & ex quibus causis manumittere. pr. Inst. de hered. instituendis*. §. 1. *Inst. qui test. tutores dari possunt*, & in primis l. 19. de *usu & usufruct. legato*, in qua Ictus vnice decisionem petit ex stricta formularum natura. Inde olim sententia communis erat, verba

erat, quo ipso tamen saepe ab *aequitate naturali* seu *bona fide* recedebatur. Hanc ob causam etiam *stricti iuris* contractus sunt dicti, quod non secundum *aequitatem*, sed *strictum ius*, quod ex *formula obligationis* dependebat, in iis procederetur. Communiter enim *aequitati naturali* opponitur *strictum ius*, uti apparet ex *l. 86. pr. D. de acquir. hered. l. pen. de constis. pecun. l. 50. in f. de petit. hered. l. 2. §. 5. D. de aqu. & aqu. plu. arc. l. 8. C. de ind.* Facile, si integrum foret, ostendi posset, fere *omne ius strictum*, vel ad minimum maximam eius partem, quod in iure Romano occurrit, originem suam ex *iure Flauiano & Aeliano*, seu a *formulis* trahere, in quo ex *aequitate* temperando tam solliciti praetores fuerunt. Quid ergo mirum, si in quibusdam contractibus *strictum ius* olim, ubi *iurisprudentia* inhumanior obtinuit, obseruatum sit propter *proprietaem* seu *solennitatem verborum*?

§. XXXI. Quocirca si de tali solenni obligatione quaestio incidebat, iudex ipse *formula* obligationis inolusum erat, nec eam iudicando

ba testamenti strictè accipienda, quod ad ea tempora pertinet, quibus solennibus verbis testamenta

adhuc condebantur, sublati in *l. 15. C. de testamentis.*

cando excedere poterat. Et hoc sensu accipio SENECA *lib. 1. de benefic. c. 7.* aientem: *Melius videtur conditio causae, si ad iudicem, quam ad k) arbitrium mittatur, quia illum formula (obligationis scilicet) includit & certos, quos non excedat terminos, ponit: (cum ultra ea, quae verbis expressa erant, adiudicare non potest) hunc libera & nullis adstricta vinculis religio, & detrudere aliquid & adicere vel sententiam suam, non prout lex & iustitia suadet (seu ius formularium Romanum) sed prout humanitas & misericordia impulit, regere.* Explico SENECA non de *formula actionis*, quae iudici pedaneo dabatur, sed de *formula obligationis*: hac enim includebatur: hanc iudicando excedere non poterat: formula enim in omnibus actionibus occurrebat, & sic ad illam adstrictus erat, sed prout natura obligationis id permittebat, quandoque *strictius* quandoque *liberius* procedere poterat.

§. XXXII. Sed ita paucissimi contractus, *formularii* tantum scilicet, erant *stricti iuris*; ceteri autem omnes, qui non iuris *Romani*, sed

k) In negotiis b. f. arbitrabatur ita dictus, quod PLAUTVS, in prologo *Amphit.* aequi & iusti hic *Arbitrium* haberet & exerceret, quotum collineat

l) Sunt

sed *gentium* sunt, & ubi Romani nullam desiderant solennitatem formulariam, *bonae fidei*, & ideo *præstationes* habent *naturales*.

§. XXXIII. Videamus paucis de singulis negotiis, quæ dubium mouere possunt. *Mutuum* vulgo inter negotia *stricti iuris* refertur, & tamen est contractus iuris gentium, non *in se* formularius. Id inde constare aiunt, quoniam secundum *l. 24. D. P. V.* in mutuo *usurae* non debentur, nisi in stipulationem sunt deductæ; in b. f. iudiciis autem debentur ex sola *mora*. *l. 32. §. 2. de usur.* Sed (α) nondum probatum est in *tit. l. 24.* casum *morae*, de quo ne *quid* quidem occurrit, supponi, sed (β) generaliter dicitur, quod *usurae ex mutuo non debeantur*; hoc vero non ideo, quia hic contractus *stricti iuris* est, sed quia mutuum sua natura negotium est *gratuitum*, quod non aliter admittit *usuras*, quam si *promissæ* ¹⁾ sint; pacta

1) Sunt enim *usurae* deductas, nec sufficere *pa-*
merces pro usu pecuniae: *stum*, quippe quod contra-
Merces autem in iis nego-
tiis regulariter interuenire
nequit, quæ *gratuita* esse
debent. Equidem ex *tit.*
leg. 3. vrgent, *usuras* in
mutuo non aliter deberi,
quam in *stipulatione* de-
ductas, quippe quod contra-
ctibus *stricti iuris* non in-
sit. Verum ratio inde pe-
tenda erat, quod mutuum
sua natura esset *gratuitum*,
& tale pactum, cui *natura*
negotii resistebat, non ad-
mitteret. Quocirca neces-
se

pacta enim dant legem contractui. Idem dicendam de *l. 3. C. de usur.* Quocirca si vel maxime mora admissa erat, tamen ne sic quidem *usurae* peti poterant, quia natura huius negotii resistebat, ut plenius tradidi in dissert. de *usur. pecun. mutuatitiae.*

§. XXXIV. Grauius dubium est ex *l. 6. D. de eo quod cert. loc.* ubi asseritur, quod actio de eo quod certo loco, etiam locum habeat, si mutua pecunia sic data fuerit, ut certo loco reddatur. Huius actionis autem usus fuit in stricti iuris iudiciis, non bonae fidei. *l. 7. pr. eod.* Sed obseruandum est, licet mutuum sit contractus *iuris gentium*, & inde naturales quoque praestationes habeat, ut non tantum quod expressum est, sed quod ex natura negotii dependet, debeat, *l. 3. D. de reb. cred. & compensationem ipso m)*

se erat, usuras separatim tolleretur debitum, quod in contractum deducere, *ipso iure* tollebat in b. f. negotiis, ab eo tempore, quo inuicem quid debebatur, donec tandem IVSTINIANVS in §. 30. *l. de action. negotia b. f. & stricti iuris* in hoc exaequauerit. Hoc argumentum euidentissime docet, mutuum olim non fuisse stricti iuris, quia alias *ipso iure* compensationis compensatio
(Böhm. Action.)

iure

pena-

ram pinguiorem habent, sunt o) exaequata, contractibus b. f. accenseri debuerunt. Fuisse enim ius legatorum & fideicommissorum olim quoad usuras diuersum, CAIVS lib. 11. Inst. tit. 7. tradit. His duobus vero inter se exaequatis, actio ex testamento iudiciis bonae fidei annumerata est in l. 34. D. de usur. l. 3. C. in quib. caus. in integr. restit.

§. XXXVII. De actione finium regundorum aequè dubitatur, ex vana ratione dubitandi, inde desumpta, quod non sit relata in §. 28. l. de act. E contratio constat ex §. 2. f. rod. quod iudex ex bono & aequo adiudicationes facere debeat. p)

§. XXXVIII. Similiter conductionem indebiti esse contractum stricti iuris ideo aiunt, quod usurae in ea non praestentur. l. 1. C. de condict. ind. Ast nullum vestigium occurrit, quod de casu morae hoc intelligendum sit.

o) Hoc indigitat Imperator in §. 3. de legatis; ubi ostendit, legata olim stricte accepta & conclusa fuisse, fideicommissis autem, quae ex voluntate defunctorum magis descendebant, pinguiorem naturam indulcam, ut non verbis, prout in legatis moris erat, inhaereret. confer

NOODT de foenere & usuris lib 3. c. 7.

p) Sic in l. 8. §. 1. fin. regund. dicitur, ut aequum est. Imo hic plane verus contractus deficit, & sic quoque verba, ad quae alias in stricti iuris contractibus obligatio adstricta est.

D 2

q) Equi-

fir. Ipsa conditio ex bono & aequo datur, & in sola aequitate fundatur, l. 14. D. de condict. indeb. atque inde naturalis in l. 15. pr. eod. & ex bono & q) aequo introducta esse dicitur in l. 86. D. eod. ergo naturales quoque praestationes habebit, & bonae fidei iudicanda erit.

§. XXXIX. Funerariam actionem esse stricti iuris, asserit BACHOV. de action. diff. VI. th. 7. sine omni fundamento. Nasci enim dicitur ex bono & aequo in l. 14. §. 6. de relig. & inde infertur, quod iudex solutus aequitatem sequi debeat, cum hoc natura actionis ei indulgeat, l. 14. §. 13. eod. adeoque qui de hoc iudicat, arbiter dicitur in l. cit. §. 7. qui negotiis b. f. praerati.

§. XL. Porro in bonae fidei contractibus donationis species non deputatur: ut expresse dicitur in l. 22. D. de donat. Verum hoc ex illa

q) Equidem RITTERS- traditione caret, negotia HVSIVS in comment. ad §. stricti iuris ex bono & aequo nasci, quae formula confundenda haec duo, vnice negotiis b. f. inest, existimat, contractum esse Praeterea vero conditio in b. f. & contractum ex aequo debiti vel ad mutuum vel ex bono nasci, quod hic ad commodatum inclinatur, etiam stricti iuris esse possit. Hoc bonae fidei esse, nemo sit. Verum haec subtilis dubitat; illam vero eius distinctio non in sensu, sed dem qualitatis esse, modo aude verborum (bono con- dixi.

r) Sup-

illa ratione dependebat, quod donatio *per se* non valebat, sed *nudum pactum* erat, adeoque vel *traditione* vel *solenni scriptura* vel *verbis* perfici debebat, r) & inde erat negotium stricti iuris. l. 25. §. 5. C. eod.

§. XLI. Contractum *aestimatorium* & *permutationis* esse bonae fidei, satis constat. §. 28. l. de act. Quid vero de reliquis *innominatis* dicendum sit, non conveniunt. BACHOVIVS cit. l. th. 8. eos *stricti iuris* negotiis accenset ex fundamento saepe iam reprobato. Rectius VVLTEIVS ad §. cit. 28. n. 12. in f. eos bonae fidei esse ait, id quod quoque non obscure innuit l. 24. D. P. V. & plenius probat HOTTOMANNVS ad cit. §. 28. praesertim cum hi contractus affinitatem summam cum illis negotiis habeant, quae indubitanter b. f. sunt. l. 5. §. 4. de praescript. verbis.

§. XLII. Verum etiam actionem *de constituta pecunia* stricti iuris esse volunt. sine iuris adiumento tamen. Est enim praetoria, s) &

ex

r) Supponere licet adfuisse, quæstio hæc casum in cit. l. 22. ubi ex *promissione donationis* valide agi possit, totus contextus docet, dum quaeritur, an ex mora usurae peti possint? si *nudum pactum*

adfuisse, quæstio hæc Domitiana fuisset.

s) Iam autem concludendum est, ius praetorium contra ius strictum ex sola *aequitate naturalis* introductum fuisse, & sic maxi-

D 3

me

ex *aequitate naturalis* introducta, adeoque cancellis *verborum solennium* non inclusa, sed *praestationes naturales* habere debet. Vnde si res per *constitutum* promissa post moram perit, de constituta pecunia tenebitur, vt pretium soluat. l. 23. D. de *constit. pecun.* Quod si stricti iuris fuisset, actione *tritularia* aestimatio peti debuisset.

§. XLIII. Simili errore actio P. V. de *precario* stricti iuris iudiciis accensetur a RITTERSHVSIO ad §. 28. cit. cum tamen ex l. 2. D. de *precar.* manifestum sit, quod actio P. V. ex *bona fide* oriatur.

§. XLIV. Concludo ex haecenus dictis, nullos alios contractus fuisse *stricti iuris*, praeter *formularios*; ceteros omnes, qui secundum *aequitatem naturalem* obligant inter omnes gentes, *bonae fidei* fuisse, & consequenter hodie in foris nostris non amplius dari contractus stricti iuris. Nam nequidem *fideiussio* amplius stricti iuris dici potest, quae vnice propter *formulam stipulationis* stricti iuris dicebatur, quae hodie deficit. 1).

§. XLV.

me inconueniens videtur, huic actioni praetoriae strictam attribueretur naturam.

1) Vnde & illa negotia,

quae olim ex *accidente*

stricti iuris erant, quod *verbis solennibus* essent perficienda, hodie talia amplius dici nequeunt; quin potius b. f. sunt, vt donatio, delegatio, nouatio, imo

§. XLV. Quamvis vero hodie adhuc *in scriptis* contrahamus, inde tamen negotium minime alteratur, & qualitatem contractuum *stricti iuris* induit, cum non quaecvis *scriptura* apud Romanos, sed quae *formula solennni* constabat, negotium *stricti iuris* conficeret. l. 48. D. de act. E. V. Vnde *contractus feudalis* erit quoque *bonae fidei*, vtut instrumentum inuestiturae desuper confici solet.

§. XLVI. Haec eo plenius discutienda fuerunt, vt inde constaret, an illi insignes effectus, quibus haec negotia inter se distinguuntur, futuro practico in actione formanda adhuc attendendi sint: quod sane, hisce suppositis, dici nequit: cum enim hodie omnes contractus sint *bonae fidei*, qualitates quoque *actionum b. f.* admitti in omnibus casibus debent.

§. XLVII.

imo etiam mutuum, cum haeec negotia non amplius *solenni verborum conceptione* fiant. Si quid adhuc hodie cum contractibus *stricti iuris* conferendum esset, in *contractu cambiali* forsan deprehendi posset, qui *solenni verborum conceptione* perficitur. Enimvero non omnia *stricti iuris* negotiorum praedicata illis applicari posse, praxis docet. Quamvis enim *cambiale debitum stricte* & *citra ambages* soluendum sit, *condictio indebiti* tamen soluenti superest, quod ex *iure Romano* trahi nequit.

§. XLVII. Quocirca vbique ex mora vsurae peti possunt: vbique iuramentum in litem locum habet: actione *triticaria*, vel *de eo quod certo loco*, vel *de dolo* in contractibus opus non habemus, sed directo ex ipso contractu agendum est: omnibus actionibus exceptiones doli, pacti &c. *ipso iure* insunt, & illa quoque debentur, quae licet non expresse, *ex aequo & bono* tamen descendunt &c. *u*). E ita verissima est assertio GVDELINI *de iure nouiss.* c. 14. hanc distinctionem hodie receptam non esse.

§. XLVIII. Cum actionibus *bonae fidei* aliquo modo conueniunt *arbitrariae*, quas in eo consistere volunt, quod iudex ex clausula formulae adiecta, ante sententiam definitiuam possit quoddam interponere *arbitrium*, cui si pareatur, reus absolui, sin secus, condemnari debeat. RITTERHVS. *ad §. 31. I. de act.* Hic vero conceptus non exhaurit naturam omnem actionum *arbitrariarum* in vniuersum, nec ad omnes

u) Et in genere hodie iudex illa adiudicare debet, quae *naturali aequitate* conueniunt, quam bona fides desiderat. Hoc eo magis dicendum est, quia apud Germanos in quouis contractu, in quo *iuris Germanici principia*

sequimur, semper solius *aequi & boni* habita ratio; formularii autem & stricti iuris natura incognita fuit, cui principio adhuc hodie in praxi insistitur, prout SCHILTERVS passim in *praxi iuris Roman.* notat.

vv) Ta-

omnes applicari potest, uti vel actione de eo quod certo loco apparet.

§. XLIX. Imperator in §. cit. 31. *arbitrarias* esse ait, quae ex arbitrio iudicis pendent, h. e. in quibus iudex pro arbitrio suo agere, & determinare potest, quae incerta sunt, nec certa regula iuris determinari commode possunt. Sunt infinita in iure, quae certa regula non possunt definiri: sed arbitrio iudicis, tanquam *boni viri*, relinqui debent. Dum dico: *boni viri*, innuo, arbitrium non esse liberum, sed ad aequum & bonum restrictum. Has *arbitrarias iudicum quaestiones* collegit MENOCHIVS. vv)

§. L. In eo *ae bonae fidei* actionibus distinguuntur, quod in *b. f. iudiciis* iudex adiudicet, quae non sunt *verbis* expressa, ex aequo & bono tamen *debentur*, licet sint in iure determinata, v. c. *usurae*, *praestatio evictionis*. In *arbitrariis* autem determinat, quae sunt *incerta, indefinita*, & hoc vel *per se*, vel *arbitros*

vv) Tale arbitrium iudex interponere tenetur in actionibus, in quibus fructuum, deteriorationum, meliorationum, eiusque, quod interest, ratio habe-

tur, atque quae ad rationes reddendas tendunt &c. Conf. not. ad §. 31. l. de action. vbi fusius haec exposui.

D s

x) In-

iros x) ad hanc determinationem specialiter datos, expedit.

§. LI. Recte CICERO pro Roscio Comedo: *iudicium est pecuniae certae, arbitrium incertae*, quae secundum iudicis arbitrium definiri debet. Vnde eadem actio poterat esse *bonae fidei*, quatenus ex aequo & bono illa adiudicat, quae non expressa: & *arbitraria*, quatenus illa, quae adiudicat, incerta in se sunt, & inde pro arbitrio iudicis determinari debent.

§. LII. Tale *arbitrium* in rebus diuidendis necessarium est, vnde *arbitrator familiae herciscundae*, l. 1. D. de dot. collat. l. 47. l. 52. D. famil. hercisc. l. 18. C. eod. *arbitrator* diuisionis, l. 26. §. 1. de pact. dot. *arbitrator* communi diuidundo. y) l. 31. de vs. & usufr. leg. Tale *arbitrium* porro necesse

x) Inde formulae solebat inferri haec clausula: *Si pareat eam rem, de qua agitur, Lucii Tui esse, neque ea tuo arbitrio restituatur, condemna.* vid. HOTTMANNVS de act. §. 31. Quocirca antequam sententiam ferebat, in his actionibus praemittebat *arbitrium*, cui si reus morem gerebat, absoluebatur: in secus, secundum rigo-

rem iuris condemnabatur. y) Idem etiam in actione *finium regundorum* obtinuit, ubi iudex plane *liberum arbitrium* habere dicitur in l. 2. §. 1. & l. 8. §. 1. fin. regand. Nam & huc quoque *arbitrium* directum erat, ut ex officio discernere posset, qua ratione lis mota citra ambages commodissime expedire posset?

z) Quod

cesse est in societate, l. 38. soc. vnde arbitrium pro soc. CICERONI pro Roscio Com. p. 54. dicitur: in tutela, vnde actio vocatur arbitrium tutelae, in finibus regundis, l. 7. D. fin. regund. &c.

§. LIII. Natura harum actionum est, quod illa possint iudicis arbitrio committi, quae specialiter peti & determinari libello nequeunt, & quod iudex ex officio ad causam delegare possit arbitros, qui rem determinent, rationes forsan excutiant &c. l. 5. in f. de manumiss. l. 37. D. de fideic. libert. l. 50. de condit. & demonstrat. Sic in actione pro socio posset petitio ita formari:

Bitte Beklagten dahin anzuhalten / daß er binnen Ordnungs - Frist die Rechnung ediren und iustificiren müsse, und nach geschעהener Iustification und gezogener Balance zu arbitriren, wie viel von dem Gewinnst einem jeden unter uns zuzutheilen sey.

Vel in actione ex testamento, si de quantitate Falcidiae determinanda quaestio incidat: l. 12. de leg. Falcid.

Bitte gewisse Deputirte zu verordnen, welche das Vermögen des verstorbenen Erblassers überschlagen, taxiren, und nach geschעהnem Ans

2) Quod forsan actio mere nequit, sed ple-
generalis sit, in qua sigil-
lacim actor quaevis expri-
seruat,

a) Et

Unschlag darüber erkennen mögen, wie viel ich
ratione Falcidia von denen legatis abzugiehen
berechtigt sey, 2c.

§. LIV. Ulterius decantata adhuc super-
est distinctio actionum in *directas* & *utiles*. Sci-
licet ex legibus latis *actiones* ab antiquo *com-*
positae erant, vt dicitur in l. 2. §. 6. D. de O. I.
vbi per actiones *formulae solennes* intelligun-
tur, qui inter se homines disceptarent. No-
tanter CICERO pro Q. Rosc. p. 54. sunt iura,
sunt formulae de omnibus rebus constitutae, ne
quis aut in genere iniuriae aut ratione actionis
errare possit. Expressae sunt enim ex vnus-
cuiusque damno, dolore, incommodo, calamitate, in-
iuria publica a praetore formulae, ad quas priua-
ta lis accommodatur. Atque hae formulae o-
lim dicebantur, *actiones legis vel legitimae a-*
ctiones. a) l. 2. cit. Sed nec postea defuerunt
ita dici, vti apparet ex l. 22. de aqu. & aqu.
pluv. arc. act. quamvis frequentius *directae* di-
ctae fuerint. Quando ergo casus accidebat
cui formula *accurate & directo* secundum ver-
ba applicari poterat, dicebatur *actio directa*.
Quod enim stricte & secundum formulam ob-
serua-

a) Et in albo publice bantur actiones constitutae
propositae erant, quorsum in l. 14. §. 1. de servis cor-
collineat Ictus in l. 1. de rupt. conf. RAEVARDVS
edendo. Hinc etiam dice- c. 4. pro trib. p. 886. & seq.
b) Vn-

seruatur, *directum* dictum fuit. Quid est in iudicio? *directum*, *asperum*, *simplex*, ait CICE-RO pro Q. Rosc. Com. p. 51. quibus verbis iudicia *stricti iuris* intelligit, quibus *strictè formulæ* insistebatur, & præterea verba *solenntia* seu *ciuilia* in iure quoque *directa* vocantur. b) l. 10. C. de contrah. stipul.

§. LV. Hoc sensu *directa* opponitur *vili*, (nam quandoque *contrariae*, sed alio sensu: quandoque *praetoriae* opponitur. l. 26. §. 4. de act. noxal.) cui toties locus erat, quoties verba formulæ, ob diuersam in negotio contingentem circumstantiam, *directo* applicari non poterant, sed paulisper inflecti, & vtiliter ex interpretatione per æquitatem bb) ad speciem pro-

b) Vnde verba legati a fideicommissarius in eo differrebant, quod essent *directa* h. e. solennes formulæ: inde & *directa substitutio*, ac *directa libertas* dicta est in oppositione fideicommissariae. Haec *directa* verba, h. e. *solenntia*, CONSTANTINVS Imp. in testamentis sùculit per. l. 15. C. de testament. l. 2. C. communia legat. Præterea magnus quoque effectus verborum *directorum* olim in pactis

adiectis erat, qui verbis obliquis inflexis seu vulgaribus denegabatur, vt con- stat ex tit. de additione in diem & lege commiss. Conf. dissert. de verbis directis & obliquis.

bb) Viles introductæ videntur, postquam humanior iurisprudentia in foro inualuit, per interpretationem ex æquitate, quæ antiquitas plasse neglecta erat, vt CICE-RO passim iudicat.

propositam accommodari debebant. Vnde etiam *ad exemplum* directae introducta dicitur, quemadmodum ex l. 5. §. 21. *ut in possess. legat. l. 1. C. de precar.* liquet. Erat autem potissimum ICTORUM officium, formulas illas paululum inflectere, & ad factum propositum accommodare quo collineat CICERO l. 1. de LL. p. 425. *Quid hortaris? ut libellos conficiam de stillicidiorum & de parietum iure? aut ut stipulationum aut indiciorum formulas componam? & lib. VII. ep. 14.* huc etiam respexisse videtur: *Quod si scribere (formulas) oblitus es? minus multi iam, te aduocato, causa cadent. c)*

§. LVI. Atque harum formularum usus erat, quoties *ordinario modo*, iudice pedaneo dato, agebatur. Ceterum si per *extraordinarias cognitiones* praetor ipse procedebat, huius diuisionis usus nullus erat. Huc collineat PAVLVS in l. 47. D. de negot. gest. *Nec refert, directae quis, an utili actione agat, vel conueniatur, quia in extraordinariis iudiciis, ubi conceptio formularum d) non obseruatur, haec subtilitas*

c) Artifex formularum iam *doli mali* composuit, insignis olim erat GAL- docente CICERONE de LVS AQVILIVS, ut cum nat. Deorum l. 5. p. 345. Aquiliana stipulatio, tum & in orat. pro Caecina p. l. 29. de lib. & posth. instic. 329. docent. Praeterea forma- d) Inde manifestum est

tas supervacua est, maxime tum utraque actio eundem potestatis est, eundemque habet effectum. Sublato enim iudice pedaneo, omnia iudicia postea dici coeperunt *extraordinaria*, quoniam magistratus ipse cognoscebat, §. *fin. l. de interd.* quod olim tantum in *extraordinaria* fiebat

§. LVIII. In effectu ergo actiones *utiles* & *directae* hodie, abrogatis formulis, conveniunt, & *ordinariae* quoque ad idem tendunt, uti constat de *actione tutelae directae & utili*, ubi tantum diuersitas est in *personis*. Sic cessionarius ad idem ex constitutione D. PII agit *actione utili*, ad quod cedens *directa*, nisi quod se ad causam legitimare debeat. Vnde vanum est, quod quidam existimant actionem directam non solum *facti narrationem*, verum etiam *causae expressionem & nominatam petitionem* requirere; *utilem* vero actionem sola facti narratione factique veritate inspecta contentam esse. FRIESE de *actione util.* §. 17. Nam libellus hodie indistincte certa & nominata petitione constare debet: alias ut ineptus relicitur, ut *cap. seq.* indicabo.

§. LIX. Hoc tamen largior, quandoque *utilem* ad aliud in subsidium rendere, quam *directam*,

est distinctionis huius rationem formulam olim a conceptione formularum de-

pendisse, quibus sublatis, haec distinctio quoque sublata est.

g) Sed

rectam, quatenus id a legibus definitum est, & ita quoque hodie petitio secundum naturam actionis vel directae, vel vtilis formari. Sic in *rei vindicatione directa* ita petitio formanda:

Bitte in Rechten zu erkennen und auszusprechen, daß mir die eingeklagte Mühle eigenthümlich zustehe, und Beklagter mir also solche cum fructibus perceptis & percipiendis abtreten müsse.

Sed in *vtili*, quae contra eum instituitur, qui dolo desit possidere, ad aestimationem in subsidium agendum est hoc modo:

Bitte zu erkennen, daß das quæst. Haus mir eigenthümlich zustehe, und weil der Beklagte solches dolose verdauert / er mir den Werth desselben erstatten müsse. e)

Datur praeterea etiam vtilis ex dominio vtili, ut emphyteusi; alit ita a *directa* in effectu non differt.

CAPVT

e) Sed haec diuersitas, mandum, quod tamen in petendo tantum acciderit, non necessario in libello talis est; in primaria enim petendum, sed potius ad petitione & conclusionem executionem pertinet. De *directa* & *vtili* conueniunt. Simile quid occurrit in actione ad exhibendum, potest, & si reus excipiat, quae vtiliter etiam datur se non possidere, replicat contra eum, qui dolo desit possidere, ubi interesse iuramento in licet aesti- haberi.

f) Hi

CAPVT IV.

De modo proponendi actiones in iudicio.

§. I.

Actiones, quibus actor ius suum persequitur in iudicio, proponuntur & eduntur communiter *libellis*, f) quorum ratio paucis explicanda erit.

§. II. Libellus est nihil aliud quam *propositio*

f) Hi sua natura *scripturam* desiderant, adeo ut in summariis causis *libellus* non desiderari dicatur in *Clem. saepe. de V. S.* Videlicet in causis summariis vel *imploratio oralis* sufficit, quae tamen actis inferenda est; ut quoque prouisum in *ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 1.* Hoc vero casu reus citatus statim respondere non tenetur, sed *copiam protocolli* petere potest, ut in proximo termino praeparatis respondere queat. Ergo tere turius est, etiam in summaris *implorationem* in scriptis exponere, eiusque communicationem urge-

re. Speciatim vero von Bergwercks = Sachen in *mand. pot. Reg. Poloniae de anno 1713. d. 26. Aug. §. 1.* ita cautum: Daß bey allen in Berg = Sachen vorkommenden Irrungen und Beschwerden keinesweges ein solennes libell erfordert werden, sondern eine iederwede auch mündliche imploration, wenn sie zu denen Acten registriret, dem Berg-Richter gnug seyn solle, pro qualitate negotii die Sache zu untersuchen. Quomodo autem hoc casu registraturae faciendae, traditur distincte in *ord. proc. Sax. emend. tit. 2. §. 6.*

(Bohm. Action.)

E

g) Vi-

actio actionis intentatae in scriptis facta, continens succinctam facti speciem, fundamentum agendi, & secundum naturam actionis formatam petitionem. Solet praeterea libellis adiici petitio profacienda citatione cum adiuncto mandato, ut reus actioni respondeat vel litem contestetur. Vtrum id quidem per se ad substantiam libelli non desideratur. g)

§. III.

g) Videlicet a libello distingui debet *supplicatio pro decernenda citatione.*

Haec seorsim confici potest, quo facto libellus tantum eidem adiungitur, & simul iudici offertur. Enimvero si libello actor *supplicationem* praedictam inferere malit, ante *propriam* libelli *petitionem* haec generalis, praemitti solet:

Bitte Beklagten gegenwärtige Klage zu communiciren, ihn auf einen gewissen Termin gebührend vorzuladen, und ihn dahin anzuhalten, daß er auf die Klage antworte, vel etiam in processu summario daß er sich einlasse.

Varii tamen fluctus vtplu-

rimum in Saxonia moueri solent circa hanc formulam, quippe quae diuersa est pro natura processus, qui lites ex lite pariunt. Huic malo optime succursum est in *ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 1.* Daß, wann z. E. durch Verschung des Aduocati in causa executiua zugleich Antwort und Einlassung / oder in ordinaria nur recognition gefordert worden, nicht so gleich der libell reiiçiret; sondern darauf, was nach Beschaffenheit des processus gebeten werden sollen, ex officio interloquirit, und hierdurch die Partheyen auf den rechten Weg gewiesen werden.

h) Libel-

§. III. Ante omnia ergo desideratur (1) *succincta facti narratio*, ut circumstantiae omnes, quae factum ipsum instruunt, neruose referantur, quo iudicis animum satis informare queant. Fugiendae sunt inutiles praefationes *h)* ad captandam iudicis beneuolentiam; neque anticipanda, quae ad *exceptiones i)* reorum

h) Libelli non sunt *con-*
ciones, nec desiderant *exor-*
dium. Imprudenter facit,
qui qualitates suas extol-
lit, & genus & proauos
narrat, aliaque ad rem
non pertinentia praemittit.
Quid enim si reus, litem
specialiter contestari & ad
singula libelli *capita* re-
spondere iussus, has omnes
superfluas circumstantias
negauerit, probationem
eorum exegerit institerit-
que, eas vel haud enarran-
das, vel probandas fuisse?
Quamuis vero tantum id,
quod ad *fundamentum a-*
ctionis pertinet, so viel an
dem Grunde der Klage
geleugnet, probandum sit;
palam tamen est, rixosis
hominibus materiam tam
prolixa circumstantiarum

inutilium relatione prae-
beri, in qua suam malitiam
& cauillandi atque calum-
niandi studium exercere
queant. Prudenter vero
agit, qui aduersario iniquo
omnem cauillandi occa-
sionem adimit.

i) Harum oppositio, a
reo *expectanda*, non ab
actore *anticipanda*. Si agis
ad *sponsalia consummenda*;
notae tibi esse possunt ex-
ceptiones, quibus usura est
rea. Sed non est actoris,
remouere *exceptiones*, an-
tequam a reo iusto *ordine*
& *tempore* oppositae fue-
rint. Etiam his in processu
legitimus ordo datus, qui
oppido turbatur, si actor
operosum libellum exhibet,
magis *deductionis* cuius-
dam taciem, quam *libelli*

stros x) ad hanc determinationem specialiter datos expedit.

§. LI. Recte CICERO *pro Roscio Comedo*: *iudicium est pecuniae certae, arbitrium incertae*, quae secundum iudicis arbitrium definiri debet. Vnde eadem actio poterat esse *bonae fidei*, quatenus ex aequo & bono illa adiudicat, quae non expressa: & *arbitraria*, quatenus illa, quae adiudicat, incerta in se sunt, & inde pro arbitrio iudicis determinari debent.

§. LII. Tale *arbitrium* in rebus diuidendis necessarium est, vnde *arbiter familiae herciscundae*, l. 1. D. de dot. collat. l. 47. l. 52. D. famil. hercisc. l. 18. C. eod. arbiter diuisionis, l. 26. §. 1. de pact. dot. arbiter communi diuidundo. y) l. 31. de vs. & usufr. leg. Tale *arbitrium* porro necesse

x) Inde formulae solent rem iuris condemnabatur: bat inseri haec clausula: Si pareat eam rem, de qua agitur, Lucii Tui esse, neque ea tuo arbitrio restituatur, condemna. vid. HOTTO- MANNVS de act. §. 31. Quocirca antequam sententiam ferebat, in his actionibus praemittebat *arbitrium*, cui si reus morem gerebat, absoluebatur: sin secus, secundum rigo-

y) Idem etiam in actione *finium regundorum* obtinuit, ubi iudex plane *liberum arbitrium* habere dicitur in l. 2. §. 1. & 2. l. 8. §. 1. fin. regund. Nam & huc quoque *arbitrium* dictum erat, ut ex officio discernere posset, qua ratione lis mota citra ambages commodissime expedire posset?

z) Quod

cesso est in societate, l. 38. soc. vnde arbitrium pro soc. CICERONI pro Roscio Com. p. 54. dicitur: in tutela, vnde actio vocatur *arbitrium tutelae*, in finibus regundis, l. 7. D. fin. regund. &c.

§. LIII. Natura harum actionum est, quod illa possint iudicis arbitrio committi, quae specialiter peti & determinari libello nequeunt, & quod iudex *ex officio* ad causam delegare possit arbitros, qui rem determinent, rationes forsan excutiant &c. l. 5. in f. de manumiss. l. 37. D. de fideic. libert. l. 50. de condit. & demonstrat. Sic in actione pro socio posset petitio ita formari:

Bitte Beklagten dahin anzuhalten / daß er binnen Ordnungs - Frist die Rechnung ediren und iustificiren muß, und nach geschעהner Iustification und gezogener Balance zu arbitriren, wie viel von dem Gewinns einem jeden unter uns zuzutheilen sey.

Vel in actione ex testamento, si de quantitate Falcidia determinanda quaestio incidat: l. 12. de leg. Falcid.

Bitte gewisse Deputirte zu verordnen, welche das Vermögen des verstorbenen Erblassers überschlagen, taxiren, und nach geschעהnem Ans

2) Quod forsan actio mere nequit, sed *generalis* sit, in qua sigillatim actor quaevis exprimerat, et

Unschlag darüber erkennen mögen, wie viel ich ratione Falcidiae von denen legatis abzuziehen berechtigt sey, &c.

§. LIV. Ulterius decantata adhuc superest distinctio actionum in *directas* & *utiles*. Scilicet ex legibus latis *actiones* ab antiquo *compositae* erant, ut dicitur in l. 2. §. 6. D. de O. I. ubi per actiones *formulae solennes* intelliguntur, qui inter se homines disceptarent. Notanter CICERO pro Q. Rosc. p. 54. sunt iura, sunt formulae de omnibus rebus constitutae, ne quis aut in genere iniuriae aut ratione actionis errare possit. Expressae sunt enim ex uniuscuiusque damno, dolore, incommodo, calamitate, iniuria publica a praetore formulae, ad quas privata lis accommodatur. Atque hae formulae olim dicebantur, *actiones legis vel legitimae actiones*. a) l. 2. cit. Sed nec postea desierunt ita dici, uti apparet ex l. 22. de aqu. & aqu. plu. arc. act. quamvis frequentius *directae* dictae fuerint. Quando ergo casus accidebat cui formula *accurate & directa* secundum verba applicari poterat, dicebatur *actio directa*. Quod enim striete & secundum formulam observua-

a) Et in albo publice propositae erant, quorsum in l. 14. §. 1. de servis corcollineat Ictus in l. 1. de rurs. conf. RAEVARDVS edendo. Hinc etiam dice- c. 4. pro trib. p. 886. & seq. b) Vn-

seruatur, *directum* dictum fuit. Quid est in iudicio? *directum, asperum, simplex*, ait CICE-RO pro Q. Rosc. Com. p. 51. quibus verbis iudicia *stricti iuris* intelligit, quibus *strictae formulae* insistebatur, & praeterea verba *solemnia* seu *ciuilia* in iure quoque *directa* vocantur. b) l. 10. C. de contrah. stipul.

§. LV. Hoc sensu *directa* opponitur *utili*, (nam quandoque *contrariae*, sed alio sensu: quandoque *praetoriae* opponitur. l. 26. §. 4. de act. noxal.) cui toties locus erat, quoties verba formulae, ob diuersam in negotio contingentem circumstantiam, *directo* applicari non poterant, sed paulisper inflecti, & utiliter ex interpretatione per aequitatem bb) ad speciem pro-

b) Vnde verba legati a fideicommissarius in eo differrebant, quod essent *directa* h. e. solennes formulae: inde & *directa substitutio*, ac *directa libertas* dicta est in oppositione fideicommissariae. Haec *directa* verba, h. e. *solemnia*, CONSTANTINVS Imp. in testamentis sustulit per l. 15. C. de testam. l. 2. C. communia legat. Praeterea magnus quoque effectus verborum *directorum* olim in pactis adiectis erat, qui verbis obliquis inflexis seu vulgaribus denegabatur, ut con- stat ex tit. de additione in diem & lege commiss. Conf. dissert. de verbis directis & obliquis.

bb) *Utiles* introductae videntur, postquam humanior iurisprudencia in foro inualuit, per interpretationem ex aequitate, quae antiquitas plane neglecta erat, ut CICERO passim indicat.

c) Arti.

propositam accommodari debebant. Vnde etiam *ad exemplum* directae introducta dicitur, quemadmodum ex l. 5. §. 21. *ut in possess. legat. l. 1. C. de precar.* liquet. Erat autem potissimum ICtorum officium, formulas illas paululum inflectere, & ad factum propositum accommodare quo collineat CICERO l. 1. de LL. p. 425. *Quid hortaris? ut libellos conficiam de stillicidiorum & de parietum iure? aut ut stipulationum aut iudiciorum formulas componam? & lib. VII. ep. 14. huc etiam respexisse videtur: Quod si scribere (formulas) oblitus es: minus multi iam, te aduocato, causa cadent. c)*

§. LVI. Atque harum formularum usus erat, quoties *ordinario modo*, iudice pedaneo dato, agebatur. Ceterum si per *extraordinarias cognitiones* praetor ipse procedebat, huius diuisionis usus nullus erat. Huc collineat PAVLVS in l. 47. D. de negot. gest. *Nec refert, directa quis, an utili actione agat, vel conueniatur, quia in extraordinariis iudiciis, ubi conceptio formularum d) non obseruatur, haec subili-*

tas

e) Artifex formularum iam *doli mali* composuit, insignis olim erat GAL- docente CICERONE de LVS AQUILIVS, ut cum *nat. Deorum l. 5. p. 345.* Aquiliana stipulatio, tum *& in urat. pro Caecina p. l. 29. de lib. & posth. instit. 329.* docent. Praeterea forma- d) Inde manifestum

tas supervacua est, maxime cum utraque actio e-
iusdem potestatis est, eundemque habet effectum.

Sublato enim iudice pedaneo, omnia iudicia
postea dici coeperunt *extraordinaria*, quoniam
magistratus ipse cognoscebat, §. *fin. l. de inter-*
dict. quod olim tantum in *extraordinaria* fiebat

§. LVIII. In effectum ergo actiones *utiles*
& *directae* hodie, abrogatis formulis, con-
veniunt, & *ordinariae* quoque ad idem ten-
dunt, uti constat de *actione intelae directae* &
utili, ubi tantum diversitas est in *personis*.
Sic cessionarius ad idem ex constitutione D.
PILII agit *actione utili*, ad quod cedens *dire-*
cta, nisi quod se ad causam legitimare debeat.
Vnde vanum est, quod quidam existimant a-
ctionem directam non solum *facti narratio-*
nem, verum etiam *causae expressionem* & *nomi-*
natam petitionem requirere: *utilem* vero actio-
nem sola facti narratione factique veritate in-
specta contentam esse. FRIESE *de actione util.*
§. 17. Nam libellus hodie indistincte certa
& nominata petitione constare debet: alias
ut ineptus reicitur, ut *cap. seq.* indicabo.

§. LIX. Hoc tamen largior, quandoque
utilem ad aliud *in subsidium* rendere, quam *di-*
rectam,

est distinctionis huius ra- | pendisse, quibus sublati,
tionem formulam olim a | haec distinctio quoque
conceptione formularum de- | sublata est.

g) Sed

rectam, quatenus id a legibus definitum est, & ita quoque hodie petitio secundum naturam actionis vel directae, vel vtilis formari. Sic in *rei vindicatione directa* ita petitio formanda:

Bitte in Rechten zu erkennen und auszusprechen, daß mir die eingeklagte Mühle eigenthümlich zustehe, und Beklagter mir also solche cum fructibus perceptis & percipiendis abtreten müsse.

Sed in *vtili*, quae contra eum instituitur, qui dolo desit possidere, ad aestimationem in *subsidium* agendum est hoc modo:

Bitte zu erkennen, daß das quæst. Haus mir eigenthümlich zustehe, und weil der Beklagte solches dolose verdorret / er mir den Werth desselben erstatten müsse. e)

Datur praeterea etiam *vtilis ex dominio vtili*, ut *emphyteusi*; est ita a *directa* in effectu non differt.

CAPVT

e) Sed haec diuersitas, mandum, quod tamen in *petendo* tantum accidentaliter est; in *primaria* enim *petitione* & *conclusionem* *directa* & *vtilis* conueniunt. Simile quid occurrit in *actione* ad exhibendum, quae vtiliter etiam datur contra eum, qui dolo desit possidere, ubi interesse iuramento in *litem* aesti-

mandum, quod tamen non necessario in libello petendum, sed potius ad *executionem* pertinet. Denique in *rei vindicatione* subsidaria petitio omitti potest, & si reus excipiat, se non possidere, replicat actor, eum dolo possidere desisse, & pro possessore haberi.

f) Hi

CAPVT IV.

De modo proponendi actiones in iudicio.

§. I.

Actiones, quibus actor ius suum persequitur in iudicio, proponuntur & eduntur communiter *libellis*, f) quorum ratio paucis explicanda erit.

§. II. Libellus est nihil aliud quam *propositio*

f) Hi sua natura *scripturam* desiderant, adeo ut in summariis causis *libellus* non desiderari dicatur in *Clem. saepe. de V. S.* Videlicet in causis summariis vel *imploratio oralis* sufficit, quae tamen actis inferenda est; ut quoque prouisum in *ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 1.* Hoc vero casu reus citatus statim respondere non tenetur, sed *copiam protocolli* petere potest, ut in proximo termino praeparatus respondere queat. Ergo tertiarius est, etiam in summariis *implorationem* in scriptis exponere, eiusque communicationem urge-

re. Speciatim vero von Bergwercks-Sachen in *mand. pot. Reg. Poloniae de anno 1713. d. 26. Aug. §. 1.* ita cautum: Daß bey allen in Berg-Sachen vorkommenden Irrungen und Beschränkungen keinesweges ein solennes libell erfordert werden, sondern eine iederweide auch mündliche imploration, wenn sie zu denen Acten registriret, dem Berg-Richter genug seyn solle, pro qualitate negotii die Sache zu untersuchen. Quomodo autem hoc casu registraturae faciendae, traditur distincte in *ord. proc. Sax. emend. tit. 2. §. 6.*

(*Bohm. Action.*)

E

g) Vi-

§. III. Ante omnia ergo desideratur (1) *succincta facti narratio*, ut circumstantiae omnes, quae factum ipsum instruunt, neruose referantur, quo iudicis animum satis informare queant. Fugiendae sunt inutiles praefationes *h)* ad captandam iudicis beneuolentiam; neque anticipanda, quae ad *exceptiones i)* reorum

h) Libelli non sunt *con-*
ciones, nec desiderant *exor-*
dium. Imprudenter facit,
qui qualitates suas extol-
lit, & genus & proauos
narrat, aliaque ad rem
non pertinentia praemittit.
Quid enim si reus, litem
specialiter contestari & ad
singula libelli *capita* re-
spondere iussus, has omnes
superfluas circumstantias
negauerit, probationem
eorum exegerit institerit-
que, eas vel haud enarran-
das, vel probandas fuisse?
Quamuis vero tantum id,
quod ad *fundamentum a-*
ctionis pertinet, so viel an
dem Grunde der Klage
geleugnet, probandum sit;
palam tamen est, rixosis
hominibus materiam tam
prolixa circumstantiarum

inutilium relatione prae-
beri, in qua suam malitiam
& cauillandi atque calum-
niandi studium exercere
queant. Prudenter vero
agit, qui aduersario iniquo
omnem cauillandi occa-
sionem adimit.

i) Harum oppositio, a
reo *expectanda*, non ab
actore *anticipanda*. Si agis
ad *sponsalia consummandas*;
notae tibi esse possunt ex-
ceptiones, quibus usura est
rea. Sed non est actoris,
remouere *exceptiones*, an-
tequam a reo iusto *ordine*
& *tempore* oppositae fue-
rint. Etiam his in processu
legitimus ordo datus, qui
oppido turbatur, si actor
operosum libellum exhibet,
magis *deductionis* cuius-
dam faciem, quam *libelli*

rum spectant; alioquin non potest non processus mirifice turbari. Interim si circumstantiae facti in documentis potissimum fundantur, horum exempla mox libellis adiicienda, & reus communicanda de iure communi: non de iure Saxónico, l) nisi (a) in prouocatione ex L. Diffamari: m). (β) in processu executiuo, & (γ) cambiali. n) §. IV.

formam prae se ferens. Quid enim si reus ex regulis processus ad singula capita libelli tam monstroli & proluxi respondeat, & decenas affirmationes, quingentas vero negationes & ultra exhibeat, doceatque sibi incubuisse, ut ad singula libelli capita, quae in tam libello monstroso ultra modum in infinitum aucta sunt, responderet? sero tandem animaduertit, se peccasse, & processum in confusum quoddam chaos deduxit, unde vix emergere queat, adeo ut saepe pronunciandum sit, daß die Klage, in massen sie angebracht, nicht statt finde. Et tamen negari nequit, hanc insulsam methodum nonnullis tolerari iudi-

ciis, quamuis consultius esset, talem libellum ex officio reiicere, & nequidem citationem decernere.

k) Id iuri communi conueniens, l. 1. §. 3. de edend. quod aliter non possit de liberare reus, vtrum edere an contendere malit? Idem confirmat R.I. de ar. 1654. §. 34. & 35. alioquin reo competit exceptio nondum communicatorum documentorum.

l) Quo documentorum productio simpliciter post litis contestationem reiecta est, quod potissimum probationem tanguat.

m) Id prouisum in ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 5. qua cautum, daß vor Eröffnung des Diffamations - Processus diffamante

§. IV. *Ad succinctam facti narrationem* pertinet, vt factum *clare, nervose & breuiter* o) ita proponatur, vt iudex sufficienter inde informari queat, p) nec libellus lucem & interpretem desideret. *Obscuritate* qui laborat, nequidem aduersario communicandus, sed expedit eum statim q) reiicere, atque decernere, vt *clariorem* libellum edat. r)

§. V.

entweder von denen Documenten, wodurch er die angegebene Diffamation zu bescheinigen vermeinet, gerichtlich vidimirte Abschriften oder wenigstens eines gerichtlichen abgehörten Zeugnisses endliche Aussage der prouocation beylegen solle etc.

n) Ad minimum necessesse est, vt in copia vidimata *documentum* *guarantigatum* vel *licerae cambiales* exhibeantur, vt iudex mox animaduertere queat, an processui *executivo* vel *cambiali* locus esse queat?

o) In *R. I. de ar. 1654. §. 34.* talis libellus desideratur, darinn das factum *kurz und nervose*, jedoch *deutlich / distincte* und *klar* ausgeführt sey. In

ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 1. hunc in finem desideratur, daß das factum richtig praemittiret sey.

p) Ergo *certum* quid continere debet, quod paucissimum in *rei vindicatione* suo loco obseruauit. Alternatiua facti *incertitudinem* parit, vt iudex animaduertere nequeat, quid reuera factum fuerit, quo intuitu talis libellus repudiandus. *l. 7. §. 4. de iniur.*

q) Id in *ord. proc. Sax. emend. tit. 1. §. 3.* optime prouisum: wäre aber das libell also beschaffen, daß es auf keine Weise zu saluiren / so soll dasselbe also fort, entweder von dem Richter selbst *ex officio* vermorffen / oder doch in dem ersten Urthel auf die

E 3 *incepti-*

§. V. *Fundamentum agendi ex ipsa actionis institutae causa proxima* s) trahendum, atque ita explicandum est, ut inde statim in oculos incurrat, quo remedio r) actor in libello usus fuerit: id quod in singulis capitibus & actionibus ibidem expositis demonstratum est. Inde

ineptitudinem oder obscuritatem erkannt, der Kläger in die Unkosten vertheilet, auch nach Befinden des Versehens der Aduocat um s. Ehler oder höher zugleich bestraffet werden. Cautum praeterea, ut hoc casu rationes decidendi vel sententiae aut decreto inferantur, vel seorsim edantur, quod admodum salutare est.

r) Ergo reus non adstringendus ad *litis contestationem*. Hoc si factum est, si ad ulteriora litigantes processerunt, intempertium est, ex libelli obscuritate vel ineptitudine totum cassare processum. Hoc notuiter prohibitum in ord. proc. Sax. emend. tit. I. §. 4. ut tamen actor in expensas hac obscuritate causatas condemnatur.

s) Communiter asserere solent, causam proximam motae actionis exprimendam, non remotam. Sic in rei vindicatione causa proxima quaerenda in dominio, remota in titulo, quo dominium acquisitum, qui non necessario allegandus in libello. In personalibus causa proxima est ipsum negotium, unde proxime nascitur obligatio, causa remota vero foret contractus vel obligatio in genere; quae causa, si tantum exprimitur, incertitudinem parit.

r) Ne reo alias potestas fiat, contra intentionem actoris processum mutandi, & a possessorio intentato, actorem ad petitiorium trahendi, quo more uti solent aduersarii astuti.

u) Con-

de enim liquet, vtrum actioni locus esse possit? an contra reum competat? u) &c.

§. VI. Quodsi aëtori non statim liqueat, quo genere actionis x) vti expediat, quod duæ pluresue in promptu sint, *alternatiue* duo fundamenta cumulare permissum, vt ex alterutro, quod fundatum erit, suum consequatur.

§. VII. Sæpe etiam plura fundamenta in libello alleganda, quod ex pluribus causis y) simul

u) Constat contra eum, qui *dolo* desit possidere, agi posse *rei vindicatione utili*: non item contra heredes. Contra hos si dicto modo agitur, idque fundamentum libelli palam docet, inepte agitur, & statim aëtor repelli posset. Si vero aëtor *causam agendi* in eo posuisset, quod heredes ex *dolo* defuncti *lacupletiores* essent facti, atque hoc *iniustum lucrum* duntaxat peteret, recte ageret, statimque apparet, actionem *in factum* motam fuisse. Neque vero hoc est ad meram *subtilitatem* referendum, cum si demonstrari nequeat, heredes *lucrum iniquum* ex

dolo defuncti possidere, hi prorsus absoluendi sint secundum iuris Romani non item *canonici* principia.

x) Vtrum *rei vindicatione* an potius *publiciana*? querela *nullitatis* an *inofficiosi testamenti*? &c. agi debeat. Ipsam rationem cumulandi duo remedia *Sectione III.* explicui.

y) Plura debita ex diuersis causis ab vno peti possunt, modo *eodem genere processus* petantur. Neque hic certus numerus determinatus est, & licet olim *ius Saxonicum* ad tres duntaxat causas cumulationem restrinxerit, hoc tamen in *ord. proc. Sax. Elect. emend. tit. 5. §. 2.* correctum

simul contra eundem agatur, quod rursus ex iure canonico permillum est. 77)

§. VIII. Denique *conueniens* petitum desideratur, quod rursus *natura actionis motae* ostendit, in qua generaliter considerandum, *ad quid detur?* vtrum sit *realis* an *personalis*? 2.) Alioquin ineptitudo libelli inde nascitur, si petitum abhorret ab indole actionis, & cum ea prorsus consistere nequit. Quod si suo modo

Ann, & cumulatio ex pluribus causis permilla: 1) wenn die Puncta einerley Personen betreffen: 2) Die Klage in eodem genere processus ist, und 3) daraus keine confusion zu befürchten, welches letztere dem arbitrio iudicis anheim gestellet bleibet. Proinde cumulari nequeunt debita *diuerso processu* excurienda sed inepte hoc modo petitur:

Bitte Beklagten bey der ersten Post dahin anzuhalten, daß er in termino keine Hand recognoscire oder endlich districte, auf den andern und dritten aber sich einlassen, und endlich bey denen übr-

gen antworte und den Krieg Rechtsens besessege 2c.

Triplex enim processus, in modo admodum diuersus, in *unum* per rerum naturam transmutari nequit.

77) Methodum & formam huius cumulationis *Sectione III.* tradidi.

2) Romani olim diuersas quoque formulas pro *diuersa qualitate* actionum habebant. In *personalibus* reum dare vel facere oportere; in *realibus* vero *declaratio iuris* intendebatur: *Aio mibi ius esse per res fundum eundis ad meum praedium: aio praedium hoc vel illud meum esse in re Queritum.* Secundum haec accom-

do adhuc commodum admittit sensum, a) tollerandus & in *sensu iuris* explicandus, prout natura motae actionis hoc postulat.

§. IX.

commodanda esse libellorum petita per totum tractatum in sequentibus observavi.

a) Quorsum refero *alternativas petitiones*, quae non absolute naturae actionum repugnant, quod etiam prouisum in *ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 2.* adeo ut nequidem in *hypothecaria* contra tertium mota reprobata fuerit. Vt plurimum *alternatio* tacite latet in natura actionis; veluti si quis rem depositam hoc modo repetat:

Dass Beklagter mir entweder den in Verwahrung genommenen Kasten mit dem Silbergeschirr / restituiren, oder den Werth desselben laut begehender Specification bezahlen müsse &c.

In subsidium ad aestimationem obstringitur, qui id praestare vel dare nequit,

quod dare vel facere debebat; atque hoc modo *alternativa petitio* in hoc sensu, qui iuri conueniens est, accipienda, ut magis de *subsidiaria praestatione* intelligi debeat, quae *strictè* & proprie ab *alternativa* differt, de quo a me plenius actum est in *differt. de libellis alternatiuis*. Pari ratione saepe non in *petito actionis proprio*, sed in illo tantum, quod *supplicationem pro decernenda citatione* (quae *libellus citationis* communiter vocatur) proprie concernit, & cum *libello* conglutinatum est, vitium apparet v. e. wenn durch Versehen des Advocati in causa executiva zugleich Antwort und Einlassung, oder in ordinaria nur recognition gefordert worden, ut dicitur in *ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 1.* Tale petitorium vitiosum facilius tolerari posse

§. IX. Eo facilius autem sustinebitur libellus & quaecunque petitio in causis, in quibus nequidem *libellus* desideratur, *b)* sed quaecunque imploratio oralis sufficit, de quibus actum §. 1. *lit. f. in not.*

§. X. Ceterum hoc per se patet, *actoris & rei* in libello mentionem faciendam *c)* iudicemque pro more & dignitate honorifice hodie

posse cenſeo, (prout emendata ordinatio Saxonica etiam conſiſtit) quod *proceſſus*, non iſtam *actionis* propriam indolem tangat, & iudex, director iſtius *proceſſus*, facile hoc vitium emendare, & id decernere poſſit, non quod *vitioſe* petitum, ſed quod ſecundum naturam *proceſſus* intentati peti debuiffet, & actor petere voluiſſe praefumitur.

b) Intelligo cauſas *ſummarias*, in quibus ſi *libellus* offertur, non adeo ſecundum apices iuris examinandus, ſed vel generale petitum ſufficit, miruſtitz in dieſer Sache angeſehen zu laſſen, cum nequidem *libellus* neceſſarius tuerit.

e) In ſupplicatione pro decernenda citatione nomina *reorum* potiſſimum exprimenda, vt, quis citari debeat, inde conſtet, & quia haec libello hodie inferitur, eidem quoque ea inferenda ſunt. Aecedit, narrationem facti ſuccinctam ſine expreſſione *nominum* actoris & rei intelligi non poſſe. Vtrum autem actor in *prima* an *tertia* perſona factum referat, arbitrarium eſt, & ex ſtylo forenſi cuiusque iudicii aeſtimandum. Libellos ipſemet formaui in hoc opusculo in *prima perſona*, licet alibi actor in *tertia perſona* incipere ſoleat:

Vor den hieſigen Gerichten erſcheinet
Nun

die compellandum esse. Adiici etiam solet *clausula salutaris*, imo in quibusdam iudiciis *debet*, nec, quia mundus opinionibus regitur, o-mittenda in praxi, quamvis *officium iudicis sup-pleturum*, in iure nouo fundatum, idem ex ve-riori sententia praestet, si forsan omissa. cc) Quam incerto autem & lubrico fundamento ea innixa sit, alibi a me ostensum euictumque. Vid. tom. 1. iur. eccles. tit. de offic. iud.

§. XI. Adiungitur libello in dorso *in-scri-ptio*, & quidem vel *generalis* cum designatione *actoris* vel *rei* sufficit: *abgemüßigte*, vel in *Rechten gegründete Klage*; vel si *processus summarius* instituitur, vtuntur hac inscriptio-ne: *summarische impleration in Sachen* &c. Vt vero simul *nomen actionis artificiale* expri-matur, haud necesse est, nisi pro maiori secu-rita-

nus Kläger an einem &c.	Darinnen nicht enthalten,
und trägt kühnlich vor &c.	so viel nur immer möglich
cc) In ord. proc. Sax.	sustiniret werden. Imo
emend. tit. 5. §. 1. idem ob-	cum iudex, quae aduocatis
seruatum: Es soll auch bey	partium defunt, supplere
denen Klag-Libellen auf	debeat, reuera semper of-
Die subtilitates iuris nicht	ficiam iudicis debet esse
allzusehr gesehen, sondern	<i>nobile</i> nunquam <i>mercena-</i>
selbige / wenn nur das	<i>rium</i> aut <i>adstrictissimae</i>
factum richtig praemitti-	conditionis, vti olim iudi-
ret, obgleich die so ge-	cum <i>pedaneorum</i> .
nannte clausula salutaris	

d) In

ritate id fiat, ne libellus ad aliud actionis genus per caliditatem trahatur.

§. XII. Quod si causa ita qualificata est, ut *mandata cum vel sine clausula* peti & decerni queant, in libello formando peculiare obseruandae sunt regulae, de quibus egi *Sect. seq. c. IV. §. 7. seqq.* Non tantum enim ostendendum, factum relatum esse ita qualificatum, ut *processui mandatorum* locus esse queat; sed etiam ipsum petitum paulo aliter efformandum. *d)* Inscriptio huius implorationis communiter haec est: *supplicatio (humillima) pro decernendo mandato S. C. demolitorio & restitutorio &c.* Vid. BLVM. in *Supplicat. camer.* qui formulas in magna copia suppeditat.

§. XIII.

d) In tali *supplicatione* | cor TEXTOR ad *Res. Imp.*
verus continetur libellus, | *de anno 1654. diff. VII. §.*
ut tantum in modo quodam | *21. seqq.* Pariter quoque
ad sit diuersitas. Quin | *in processu executio circa*
etiam nequidem causa | *implorationem* peculiare
semper *summarie* paragi- | *observationes in Saxonia*
tur, si mandato eum clau- | *sunt, quamuis secundum*
sula *exceptiones* a reo op- | *R. I. nouiss.* processus man-
ponuntur, sed hoc ipsum | *datorum hic locum ha-*
ex indole eius aestiman- | *beat, prout Sect. §. c. 8.*
dum, & sic ipsa actio in | *§. 8. seqq.* distincte traden-
supplicatione latitans in- | *dum est.*
spicienda, ut plenius do-

e) Hunc

§. XIII. Porro libellus alius est *conventionalis*, alius *reconventionalis*, Klage und Wieder-Klage. *Reconventionalis* a reo porrigitur, & quidem statim in *primo termino*, si desiderat, ut *simultaneo processu* cum conventionione causa reconventionis peragi debeat. e) Annectitur autem statim a reo *exceptionibus*, conventionione obiectis, vel litis contestationi, si mox tacta in primo termino, atque eodem modo perficitur, uti quidem *libellus conventionalis*. Denique alius est *principalis*, alius *interventionalis*, qui a tertio ob *peculiare interesse* in actione ab alio mota porrigitur.

SECTIO

e) Hunc effectum reconventio in Saxonia electorali nouiter etiam accipit per *ordin. proc. emend. tit. 6. §. 7.* quem alias ius commune iam dudum eidem tribuerat, jedoch das folches, ut dicitur, *cit. l. 1.* §. 2. restricta est reconuentio ad *causas connexas*: separatae seorsum in *proprio actoris foro* peragendae, in quo differt a dispositione iuris communis.

§ung der convention nebst der execution, insonderheit auch das Verfahren nach Wechselrecht, im geringsten nicht gehindert noch differiret werde. Adhuc tamen in §. 2. restricta est reconuentio ad *causas connexas*: separatae seorsum in *proprio actoris foro* peragendae, in quo differt a dispositione iuris communis.

SECTIO II.
DE
IPSIS ACTIONIBVS
SIGILLATIM.

CAPVT I.

De actionibus ex statu per-
sonarum descendentibus.

§. I.

PROut ius est vel *personarum*, quod versa-
tur circa *statum hominum*, vel *rerum*, quod
res patrimonii nostri concernit; ita quoque
actiones, quae nil aliud nisi *ius nostrum in iu-*
dicium deductum sunt, se habent. Quemad-
modum itaque *ius personarum* toto coelo di-
stinctum est a *iure rerum*, ita quoque *actio-*
nes inde descendentes distingui debent.

§. II. *Actiones* vel *ex statu*, vel *occasione*
eius sunt variae. Quae *ex statu* competunt,
dicuntur *praeiudiciales* & *ad asserendum* vel *ne-*
gandum statum instituuntur. Neque itaque
proprie in rem sunt, f) quamvis id plurimi
colli-

f) Id tamen contendit
RITTERSHVSIVS ad
est. §. cum in effectu de do-
minio & iure quodam no-
bis in *persona* competente
dentur. Verum id quidem
magis sit *secundario* nec ad
quasunque *actiones* *praei-*
dicti-

colligant ex §. 13. I. de act. sed potius diuersum suum agendi fundamentum, diuersamque petendi rationem habent.

§. III. Natura harum actionum est, quod prius de *statu* iudicandum sit, antequam de reliquis iuris quaestionibus, quae plerumque ex statu dependent, iudicari possit. g) Vnde etiam *praeiudiciales* dictae sunt ex *re ipsa*, (vid. l. 7. de petit. hered. l. 16. 18. 21. de except.) & reliquis motis actionibus inde opponuntur *exceptiones praeiudiciales*.

§. IV. Sunt vero status hominum varii. Primarii, qui & *ciues* vocantur, sunt *libertatis*, *ciuitatis*, vel *familiae*, quoniam ab his tribus statibus potiora *iuris Romani*, qua talis,

diciales applicari potest. Primario hic de *statu personae* contenditur, qui per se *ius in re* non constituit. Vnde etiam in l. 1. pr. de liberali causa seruus de conditione sua litigare dicitur, adeoque proprie non petitur:

In Rechten zu erkennen, daß mir das Eigenthum an Beflagten Person zustehe, sed posterius, daß Beflagter

mein Knecht sey, und also ic.

g) Sic si iudicatum fuit de *statu filiationis*, simul iudicatum est de omnibus illis iuribus, quae ex *statu filiationis* sequuntur. Si de *seruitute*, simul quoque de omnibus effectibus, qui ex *seruitute* fluunt, indicatum est. Vnde quoque res iudicata de statu omnibus potest. l. 25. de statu homin.

b) Non.

lis, capita *b*) dependent, licet *iura gentium* inter hos status non adeo variant, & ita actiones *praeiudiciales* potissimum pro *asserendis his statibus* comparatae sint.

§. V. Extra hos status primarios plures occurrunt status, quoad *sexum, humanitatem, aetatem, dignitatem* &c. unde quidem aliqua iuris diuersitas dependet, non tamen tanta, *i*) vt etiam actiones *praeiudiciales* indistincte his applicare necesse sit; cum plerumque contingat, vt *incidenter k*) vel per modum *exceptionis* de his deputeretur. Vnde si aliquis ex contractu conueniatur, ille autem se *minorem* asserat, & restitutionem petat, actor autem replicando aetatem minorem neget, de

b) Non alii enim ad communionem & commercium iuris Rom. olim admittebantur, quam qui in hoc triplici statu erant constituti, *l. 17. §. 1. de poenis, l. 20. §. 7. qui testam. facere poss.* adeoque insigne *praeiudicium* ex quaestione de statu dependebat, adeo, vt is, qui status controuersiam alicui moueret, *uiam civilem* eius impeteret, quod non poterat non capitalem iniuriam producere.

vid. §. 12. *Inst. de excusation. int. & curat.*

i) Nam communio totius iuris Romani inde non dependet, sed tam masculis quam foeminis, tam minoribus quam maioribus, tam maritatis quam non maritatis communis est.

k) Neque enim necesse est, principaliter & seorsim de his statibus contendere, cum id etiam aequale facile *incidenter* fieri possit.

l) Pol.

de hoc statu *incidenter* in causa principali agitur. Simili ratione, si quis ex iure *miserabilium personarum* statim ad suprema prouocet iudicia, & reus neget, actorem inter miserabiles personas referendum esse, de hoc statu in causa principali *incidenter* agendum est.

§ VI. Ostendit tamen Dn. BERGER, de *usu cōt. rei persecut. c. 1. §. 2.* etiam *principaliter* de his statibus *quandoque* agi posse. l) Vtuti si quis negetur *homo*, & pro *monstro* habeatur, indeque iura successionis ipsi in dubium vocentur, ex *statu humanitatis* ex eius sententia agit, contra negantes ad id, vt pro homine declaretur hoc modo:

Bitte Stügen vor einen vollkommenen Menschen zu erklären, und folgendes zur Succession zugulassen.

Simili ratione, si quis *minister principis* esse negetur, & inde *privilegia* *his concessa* in dubium vocentur, eodem modo agere potest.

con- con-

l) Posse ita quoque agi, tunc recte de *statibus* eius- vel inde constat, quia illud modi agitur *principaliter*, potissimum in actionem si (1) insignes effectus per venire debet, de quo quae- totam vitam hominis inde ritur. Iam vero hic *prima-* fluunt: (2) *legimus con-* *tradietor* designari potest, tur, secundario vero *iura* utpote si de statu *Opificis*, inde dependentia. Breuiter: *Notarii &c.* contenditur.

(*Böhm. Action.*)

F

m) Et.

contra eum, cuius hic principaliter interest, pro asserendo hoc statu. Sic circa rem salinariam in hac ciuitate cautum est; vt nemo possit admitti zur Besatzung, wenn er nicht auf 3000. Thaler eigene Güther im Thal hat, quod tamen *ministris regis* remissum est. Quocirca si alicuius admissio vel ideo recusetur, quod inter ministros principis non sit referendus, posset quidem agere contra collegium salinariorum:

Implorant vor einen Königlichen Bedienten zu declariren, und folgendes zur Besatzung zuzulassen.

Ast consultius erit, rem hanc non iudicis, sed ipsius principis decisioni committere, & principi desuper supplicare. Praeterea si alicui habitas in successione feudali in dubium vocatur, quod non sit *integrae mentis*, vel *furdus & mutus*, quibus alias successio feudalis negatur, 2. F. 36. posset agere ex mente D. BERGERI *cit. l.* hoc modo:

Daß Implorant vor einen Menschen / so vollkommenen Verstandes oder Leibes Constitution, zu erklären, und also zur Lehns Succession zuzulassen sey.

Sed rarius ita agi solet, cum potius *directo* successio in feudo ab actore peti possit, cui si *inhabilitatis* exceptio opponatur, de hac in causa principali *incidenter* discceptandum est. Et forsam

forſan conſultius erit hoc modo agere, cum ita reorum ſit, inhabilitatem obiectam probare, quae in actione praeciudiciali in actorem deuolui ſolet. Vtut enim actor allegare poſſet, pro habilitate praefumendum eſſe, nihilominus tamen *de ipſa probatione* lites hoc caſu incidere ſolent, quae poſteriori caſu deficiunt.

§. VII. Pergo itaque ad *ſtatus ciuiles*, & inter illos ad *libertatem*, vnde actio praeciudicialis *de libertate & ſeruitute* naſcitur. Generaliter in iure vocatur *liberalis cauſa*. Rariores hodie hae actiones ſunt, quod ſeruitutes tales, quales apud Romanos erant, apud nos ſunt rariores. Ad *inſideles* tamen, qui ex captiuitate vel venditione in noſtram poteſtatem peruenerunt, hoc applicari poſſet, quia hi omnimodo ſerui ſunt, non vero, qui alias in bello, quod inter Chriſtianos geritur, in captiuitatem deducti ſunt, qui non ſunt in ſeruitute ſingulorum *prinata*, ſed *principis publica, m)* cuius auſpiciis bellum geritur.

§. VIII. Ad exemplum actionis *confefſoriae & negatoriae* in cauſa *ſtatus* quoque duplex actio obtinet, *affirmatiua*, qua ſeruus ſibi liber-

m) Etiam olim *ſeruius capiti* act. 2. ſc. 2. docet: publica cognita fuit, quod ſed is *prinatam ſeruitutem* tum appellatio *ſeruorum ſeruit illi, an publicam & prinatam* medicum Menarchi. publicorum in iure occurrens, tum PLAVTVS in

libertatis statum asserit : & *negativa*, quam etiam *contrariam* dicunt, arg. l. 2. D. si seruit. vind. qua dominus seruo, qui in *possessione libertatis* est, statum hunc negat.

§. IX. *Negatiua datur domino. n)* Hic tunc agit, quando is, quem vindicare in seruitutem intendit, est in *possessione vel quasi libertatis*, l. 7. §. 5. D. de liber. causi. quod in libello exprimendum :

Es hat Implorat, so mein Leibeigener ist, sich unterstanden, einige Zeit her vor einen freyen Menschen sich anzugeben, so er doch nicht ist/ sondern mir vielmehr mit Leibeigenschaft unterworfen.

Vnde si hoc dubium, an in *possessione libertatis* sit nec ne? de eo ante omnia cognoscendum, & statuendum est. l. 7. §. 5. cit. Quod si dominus de facto ipsum in seruitutem retrahere veller, is, qui hactenus in libertate fuit, in *possessione vel quasi libertatis* se fundare, atque ad ductum l. 41. D. de liberali causa petere posset :

Das er in possessione vel quasi seiner Freyheit so lange möge beschützet werden, bis der Gegner ein anders ausgeführet.

Hanc

n) In hoc imitatur actiones reales, quae dantur domino contra possessorem, & inde est, quod secundum §. 13. de action. Inst. in rem esse videantur, hoc est, similitudinem quandam cum realibus habeant.

o) h. e.

Hanc positionem tamen dominus elidere potest per exceptionem, (seruum dolo malo o) in libertate fuisse. l. 10. seqq. eod.

§. X. Agit aduersus eum, qui se pro libero gerit. Fundamentum actionis est dominica potestas, ob quam reo simul negatur status libertatis, cuius mentio in libello facienda:

Ob wohl Beklagter nicht frey, vielmehr mein Sklave ist, und von mir in vorigen Türkenkriege gefangen genommen worden, diesem nach ich die Leib-Herrschaft über denselben habe, so hat er sich dennoch unterstanden &c.

Arque hoc ipsum actor probare debet. p) l. 7. in f. eod. Agitur ad id, vt pro seruo reus declaretur.

Daß

a) hoc e. in possessione vniusa libertatis. Est enim dolo malo in libertate, qui scit se seruum esse, & tamen se domino de facto subtrahit, sui ipsius furtum faciendo. Secus est, si putauit, se esse liberum, quacunque etiam ratione ductus fuerit. l. 1. 2. §. 3. de liberali causa.

p) In adductis libelli verbis simul titulus dominicae potestatis allegatus est; sed, aequè vt in realibus, id non praecise necesse est, cum

sufficiat generaliter statum seruilem in libello pro fundamento ponere. Interim tamen haec allegatio specialis ad hoc utilis est, vt, reperto, postea alio titulo, denuo agere possit, si antea in probatione defecit. Facilius forsitan hoc modo hodie in vum deduci possit:

Ob ich wol vor acht Jahren den Mohren N. 18igen Beklagten, in Engelland von einem Engelsmann, so denselben auf den Africanischen

Daß Beklagter nicht frey sey, sondern vielmehr vor meinen Slaven und leibeigenen Knechte zu halten, und also derselbe unter meiner Gewalt sich wieder einzustellen, angehalten werden möge.

Huic actioni praescribitur 10. annis inter praesentes, l. 16. §. 3. *qui & a quib. manum.* inter absentes vero 20. annis, l. 2. C. *de long. temp. praescript.* modo in bona fide fuerit. l. 1. C. *cod.*

§. XI. Affirmativa datur (1) illi, qui in possessione servitutis constitutus est: l. 1. D. *de liber. caus.* l. 7. §. 5. *cod.* & (2) se fundat in libertate. Olim quidem alius pro eo, q) hodie vero ipsemet ita agere posset:

Ob ich wohl von freyen Eltern, so mich Roselli genannt, gebohren / so hat sich doch Beklagter unterstanden, mich bishero als seinen Slaven zu tractiren, und mich de facto in die Slavery zu ziehen, nachdem meine Eltern in meiner zarten Jugend gestorben, und ich bishero von denenselben gar keine Nachricht gehabt.

Haec ipsa libertas probari debet ab actore. l.

nischen Küsten erbeutet, gekauffet / und derselbe also keinesweges frey ist, so hat er dennoch zc.

q) Pro invito etiam parentes agere possunt, quia semper parentum interest,

filium servitutem non subire. l. 1. §. 1. *de liberali causa* l. 2. l. 3. *cod.* Hodie vero etiam proprii homines habent personam standi in iudicio.

7) Vnde

7. in f. cod. (3) Petit ergo, vt pro libero homine declaretur:

Nich vor eine frey-gebohrne Person zu declariren, und Imploraten dahin anzuhalten, daß er sich ferner kein Recht noch Gewalt über meine Person anmassen möge.

Haec actio nullo temporis intervallo, vel longissima praescriptione excluditur. l. f. C. de long. temp. praescript.

§. XII. Communiter has duas actiones esse vel *directas* vel *utiles* asserunt, ita vt quae iam expositae sunt, *directae*; illae vero *utiles* dicantur, quae ad *homines proprios* applicantur. Sunt enim *homines proprii* magis *serui* quam *liberi*, quia sunt in proprietate suorum dominorum, vtut non sint *serui Romani*. Etiam olim TACITVS asseruit, Germanos habuisse seruos, sed a conditione *seruorum Romanorum* maxime diuersos. In eo tamen *serui Romani* & *Germanorum* conueniunt, quod sint in proprietate dominorum, etiam suo modo quoad corpus, vnde formalis conceptus seruitutis hauriendus est. r) Cum itaque horum status

r) Vnde etiam tot effectus iure vitae & necis & plura fluunt. Nam ex proprietate alia, quorum vestigia ad in personam fluit quoque huc hodie passim superius in bona seruorum, ipsa sunt. praeterea iurisdictio cum

status aequè in dubium vocari possit, merito quoque haec actiones illis applicari debent. STAM. *de servit. person. l. III. c. 29.* Status & obligatio horum differunt, & ita quoque petitio quodammodo diversa erit. Communiter libellus ita formari solet:

Ob wohl Beklagter bereits verstorbene Eltern mein Eigenbehörig gewesen, und auf meinem Hof: im Dorffe N. N. geessen, so haben sie sich doch de facto davon begeben, ihren Sohn iehigen Beklagten gleichfalls in die Freyheit zu setzen getrachtet, und sind wegen Krieges Unruhe darinn bishero reuulirer. Als ich aber vorweniger Zeit erfahren, daß Beklagter bey einem Kaufmann die Handlung erlernet, habe ich zwar mich so fort gemeldet, und ihn in Güte zu reuociren gesucht; dennoch alles Vorstellens ohngeachtet ihn zu seiner Schuldigkeit nicht bringen können. Diemeil aber gleichwol Beklagter keinesweges frey, sondern mein Eigenbehöriger ist, ic. Bitte in Rechten zu erkennen, daß Beklagter nicht frey, sondern mein Eigenbehöriger sey / und dem zu Folge ihn dahin anzuhalten, daß er mir folgen, und mir die gewöhnliche Bauer. Dienste leisten / auch die denen Guths: Herren sonstem zukommende Befälle abtragen müsse.

§. XIII. Similiter hanc actionem applicat Dn. BERGER *cit. l. §. 4. ad statum ecclesiasticum*, si de subiectione ecclesiastica quaestio incidit,

cidit, cum etiam ab illa praedicta quaestione infinitae aliae dependant. Vt vero dubitari possit, vtrum commode illa ipsa *utilis actio de libertate & servitute* hic applicari queat; hoc tamen expeditum est, actionem, quae eo nomine instituitur, praedictam esse debere, s) cum de statu ecclesiastico clericorum ss) agatur, siue illam *utilem* esse dixeris, siue *directam*, ex iure canonico natam. Petitio in *negativa* ita formari posset:

Dass Beklagter nicht exempt, sondern unter meiner Inspection gehörig, und also denen gewöhnlichen Visitationibus unterworfen.

In

s) Ex eodem fundamento Dn. BERGER de usu actionum persecut. §. 4. pro statu monachali quoque vindicando dat actionem tam affirmativam, quam negativam, cum etiam ex hoc statu plura diversa iura tam inter viuos, quam mortuis causa dependant. Ca- uendum tamen, ne eas applicemus; ubi iura magis praediis inhaerent & ex qualitate eorum nascuntur quam ex statu personarum. Nam in Saxon. operae ex

ipsis praediis hodie debentur, non habitatione possessoris, ubi actiones concessoriae & negativae vallis reales locum vindicant.

ii) Pariter de statu civili quaestio moveri potest, quando contenditur de subiectione & libertate civili, quorsum hae actiones suo modo trahi vtiliter queunt, vixote quando quis subiectionem territorii alicui cohaerere asserit.

F 5

2) Sic

In affirmatiua vero:

Das ich von Beklagens Inspection exemat,
und solchen nicht unterworfen, und folgendes
mit denen von Beklagin unternommenen
Visitationen zu verschonen sey.

§. XIV. Maiorem cum his similitudinem
habet actio praeiudicialis *de libertinitate & in-
genuitate*, si de hoc statu contenditur, tri-
demque *negatiua* est a parte eius, qui alteri
negat ingenuitatem atque ius patronatus sibi
vindicat in aliquem; & *affirmatiua*, si quis
se ingenuum ait. Enimuero non necesse est,
exempla libelli suppeditare, cum vsum apud
nos ius patronatus nullum ferme habeat.

§. XV. Ad exemplum huius actionis in
iure feudali largiuntur *actionem praeiudicalem*
inter dominum & vasallum, quod quidem
negat STRVVIVS, rectius tamen asserit B.
STRYK. *in exam. iur. feud. c. 24. qu. 15*. Ne-
que enim si originariam conditionem *vasal-
lorum* respexeris, nuda est obligatio ex *con-
tractu feudali*, sine vlla praestatione *ex statu*,
vti dissentientes asserunt; sed vasalli omni-
no peculiari suo statu gaudent, vti olim *li-
bertini*. Constituebantur olim vasalli ad ser-
uitia vel *aulica*, vel *militaria*, vel *ciuilia*, vel
ecclesiastica, atque ita in statum *ministerum*
conii-

conciiebantur; & quamvis ex postfacto status vasallorum in multis mutatus sit, nihilominus tamen praestationes plures ex *statu personae*, & non ex *contractu proxime* dependent. 1) Contractus feudalitatis inducit hunc statum, sicuti ubi quis per *pactum* se alterius proprietati in perpetuum subiicit, ex ipso pacto *statum* nouum induit. Vnde in *negatiua* agi debet:

Das Beklagte nicht Lehnsfren, sondern vor meinen Lehnsman zu declariren und zu denen gewöhnlichen Lehns-Diensten anzuhalten.

§ XVI. Ceterum praeter haec remedia *ordinaria* adhuc alia competunt, quae propter *statum* asserendum interponuntur. Huc refertur remedium ex *l. diffamari. s. C. de ingen. manum.* quo prouocatur agendum, qui extraiudiciali *diffamatione* alterius *statum* in dubium vocauit, sibiue vel *ius patronatus*, vel *dominicae potestatis* ita in diffamatum asse-

1) Si ex *statu personae* imprimis oritur obligatio ad reuerentiam domino exhibendam, si vel maxime nullo iuramentum domino praestiterit eodem fere modo, ut libertus obligatur. Atque hac actione tunc imprimis utimur, si reus se alterius vasallum esse negat, dominus vero feudum revocare nolit. Fundat se ergo in *statu personae*, si- mul quoque qualitatem bonorum, quae tanquam vasallus possidet, allegat, quod prioris assertionis consequens est.

2) Et

contra eum, cuius hic principaliter interest, pro asserendo hoc statu. Sic circa rem salinariam in hac ciuitate cautum est; vt nemo possit admitti zur Besatzung, wenn er nicht auf 3000. Thaler eigene Güther im Thal hat, quod tamen *ministris regis* remissum est. Quocirca si alicuius admissio vel ideo recusetur, quod inter ministros principis non sit referendus, posset quidem agere contra collegium salinariorum:

Implorant vor einen Königlichen Bedienten zu declariren, und folgendes zur Besatzung zuzulassen.

Ast consultius erit, rem hanc non iudicis, sed ipsius principis decisioni committere, & principi desuper supplicare. Praeterea si alicuiabilitas in successione feudali in dubium vocatur, quod non sit *integrae mentis*, vel *surdus & mutus*, quibus alias successio feudalis negatur, 2. F. 36. posset agere ex mente D. BERGERI *cit. l.* hoc modo:

Daß Implorant vor einen Menschen / so vollkommenen Verstandes oder Leibes-Constitution, zu erklären, und also zur Lehns-Succession zuzulassen sey.

Sed rarius ita agi solet, cum potius *directo* successio in feudo ab aëtoe peti possit, cui si *inhabilitatis* exceptio opponatur, de hac in causa principali *incidenter* disceptandum est. Et
forfan

forſan conſultius erit hoc modo agere, cum ita reorum ſit, inhabilitatem obiectam probare, quae in actione praeciudiciali in actorem deuolui ſolet. Vtut enim actor allegare poſſet, pro habilitate praefumendum eſſe, nihilominus tamen *de ipſa probatione* lites hoc caſu incidere ſolent, quae poſteriori caſu deficiunt.

§. VII. Pergo itaque ad *ſtatus ciuiles*, & inter illos ad *libertatem*, vnde actio praeciudicialis *de libertate & ſeruitute* naſcitur. Generaliter in iure vocatur *liberalis cauſa*. Rariores hodie hae actiones ſunt, quod ſeruitutes tales, quales apud Romanos erant, apud nos ſunt rariores. Ad *infideles* tamen, qui ex *captiuitate* vel *venditione* in noſtram poteſtatem peruenerunt, hoc applicari poſſet, quia hi omnimodo ſerui ſunt, non vero, qui alias in bello, quod inter Chriſtianos geritur, in captiuitatem deducti ſunt, qui non ſunt in ſeruitute ſingulorum *priuata*, ſed principis *publica*, *m)* cuius auſpiciis bellum geritur.

§. VIII. Ad exemplum actionis *confefſoriae & negatoriae* in cauſa *ſtatus* quoque duplex actio obtinet, *affirmatiua*, qua ſeruus ſibi liber-

m) Etiam olim *ſeruitas* *capiti*. *act. 2. ſc. 2.* docet: *publica* cognita fuit, quod *ſed is* *priuatam ſeruitutem* cum appellatio *ſeruorum* *ſeruit illi, an publicam?* *pru-* *publicorum* in iure occur- *ratam* *medici Menarchi* *rens,* cum PLAVTVS in

libertatis statuta asserit : & *negativa*, quam etiam *contrariam* dicunt, arg. l. 8. D. si servit. vind. qua dominus servo, qui in possessione libertatis est, statum hunc negat.

§. IX. Negativa datur domino. n)) Hic tunc agit, quando is, quem vindicare in servitutem intendit, est in possessione vel quasi libertatis, l. 7. §. 5. D. de liber. causi quod in libello exprimendum :

Es hat Implorat, so mein Leibeigener ist, sich unterstanden, einige Zeit her vor einen freyen Menschen sich anzugeben, so er doch nicht ist/ sondern mir vielmehr mit Leibeigenschaft unterworfen.

Vnde si hoc dubium, an in possessione libertatis sit nec ne? de eo ante omnia cognoscendum, & statuendum est. l. 7. §. 5. cit. Quod si dominus de facto ipsum in servitutem retrahere veller, is, qui hactenus in libertate fuit, in possessione vel quasi libertatis se fundare, atque ad ductum l. 41. D. de liberali causa petere possit: Dasi er in possessione vel quasi seiner Freyheit so lange möge beschützet werden, biß der Gegner ein anders ausgeführet.

Hanc

n) In hoc imitatur actiones reales, quae dantur domino contra possessorem, & inde est, quod secundum §. 13. de action. Inst. in rem esse videantur, hoc est, similitudinem quandam cum realibus habeant.

o) h. e.

Hanc petitionem tamen dominus elidere potest per exceptionem, *seruum dolo malo o)* in libertate fuisse. *l. 10. seqq. eod.*

§. X. Agit *aduersus* eum, qui se pro libero gerit. *Fundamentum actionis est dominica potestas*, ob quam reo simul negatur *status libertatis*, cuius mentio in libello facienda:

Ob wohl Beklagter nicht frey, vielmehr mein Sklave ist, und von mir in vorigen Türckens Kriege gefangen genommen worden, diesem nach ich die Leib-Herrschaft über denselben habe, so hat er sich dennoch unterstanden &c.

Atque hoc ipsum actor probare debet. *p) l. 7. in f. eod.* Agitur ad id, vt pro seruo reus declaretur.

Daß

a) *h. c. in possessione vitiosa* libertatis. Est enim *dolo malo* in libertate, qui scit se *seruum esse*, & tamen se domino *de facto* subtrahit, sui ipsius furtum faciendo. Secus est, si putauit, se esse liberum, quacunque etiam ratione ductus fuerit. *l. 12.*

§. 3. *de liberali causa.*

p) In adductis libelli verbis simul *titulus dominicae potestatis* allegatus est; sed, aequae vt in *realibus*, id non prae facile necesse est, cum

sufficiat *generaliter* statum seruilem in libello pro fundamento ponere. Interim tamen haec allegatio specialis ad hoc utilis est, vt, reperto, postea alio titulo, denuo agere possit, si antea in probatione defecit. Facilius forsitan hoc modo hodie in vsum deduci posset:

Ob ich wol vor acht Jahren den Mohren N. ißigen Beklagten, in Engelland von einem Engeldmann, so denselben auf den Africani-

Daß Beklagter nicht frey sey, sondern vielmehr vor meinen Eclaven und leibeigenen Knechte zu halten, und also derselbe unter meiner Gewalt sich wieder einzustellen, angehalten werden möge.

Huic actioni praescribitur 10. annis inter praesentes, l. 16. §. 3. *qui & a quib. manum.* inter absentes vero 20. annis, l. 2. C. *de long. temp. praescript.* modo in bona fide fuerit. l. 1. C. *ead.*

§. XI. Affirmativa datur (1) illi, qui in possessione servitutis constitutus est: l. 1. D. *de liber. caus.* l. 7. §. 5. *ead.* & (2) se fundat in libertate. Olim quidem alius pro eo, q) hodie vero ipsemet ita agere posset:

Ob ich wohl von freyen Eltern, so mich Roselli genannt, gebohren / so hat sich doch Beklagter unterstanden, mich bisshero als seinen Eclaven zu tractiren, und mich de facto in die Eclaverey zu ziehen, nachdem meine Eltern in meiner zarten Jugend gestorben, und ich bisshero von denenselben gar keine Nachricht gehabt.

Hanc ipsa libertas probari debet ab actore. l.

7. in

nischen Küsten erbeutet, gekauffet / und derselbe also keinesweges frey ist, so hat er dennoch 2c.

q) Pro invito etiam parenten agere possunt, quia semper parentum interest,

filium servitutem non subire. l. 1. §. 1. *de liberali caus.* l. 2. l. 3. *ead.* Hodie vero etiam proprii homines habent personam standi in iudicio.

7) Vnde

7. inf. eod. (3) Petit ergo, vt pro libero homine declaretur:

Nich vor eine frey-gebohrne Person zu declariren, und Imploraten dahin anzuhalten, dass er sich ferner kein Recht noch Gewalt über meine Person anmassen möge.

Haec actio nullo temporis interuallo, vel longissima praescriptione excluditur. l. f. C. de long. temp. praescript.

§. XII. Communiter has duas actiones esse vel directas vel utiles asserunt, ita vt quae tam expositae sunt, directae; illae vero utiles dicantur, quae ad homines proprios applicantur. Sunt enim homines proprii magis serui quam liberi, quia sunt in proprietate suorum dominorum, vtut non sint serui Romani. Etiam olim TACITVS asseruit, Germanos habuisse seruos, sed a conditione seruorum Romanorum maxime diuersos. In eo tamen serui Romani & Germanorum conueniunt, quod sint in proprietate dominorum, etiam suo modo quoad corpus, vnde formalis conceptus seruitutis hauriendus est. r) Cum itaque horum status

r) Vnde etiam tot effectus iure vitae & necis & plura fluunt. Nam ex proprietate alia, quorum vestigia ad in personam fluit quoque huc hodie passim superius in bona seruorum, ipsa sunt. praeterea iurisdictio cum

status aequè in dubium vocari possit, merito quoque hae actiones illis applicari debent. STAM. *de servit. person. l. III. c. 29.* Status & obligatio horum differunt, & ita quoque petitio quodammodo diversa erit. Communiter libellus ita formari solet:

Oo wohl Beklagter bereits verstorbene Eltern in N. N. Eigenbehörig gewesen, und auf meinem Hofe in Dorffe N. N. geessen, so haben sie sich doch de facto davon begeben, ihren Sohn iehigen Beklagten gleichfals in die Freyheit zu setzen getrachtet, und sind wegen Krieges Unruhe darinn bishero reuolirer. Als ich aber vorweniger Zeit erfahren, daß Beklagter bey einem Kaufmann die Handlung erlernet, habe ich zwar mich so fort gemeldet, und ihn in Güte zu reuociren gesucht; dennoch alles Vorstellens ohngeachtet ihn zu seiner Schuldigkeit nicht bringen können. Diemeil aber gleichwol Beklagter keinesweges frey, sondern mein Eigenbehöriger ist, ic. Bitte in Rechten zu erkennen, daß Beklagter nicht frey, sondern mein Eigenbehöriger sey / und dem zu Folge ihn dahin anzuhaltren, daß er mir folgen, und mir die gewöhnliche Bauer. Dienste leisten / auch die denen Guths. Herren sonst zukommende Befälle abtragen müsse.

§. XIII. Similiter hanc actionem applicat Dn. BERGER *cit. l. §. 4. ad statum ecclesiasticum*, si de subiectione ecclesiastica quaestio incidit,

conciliabantur & quamvis ex postfacto status vasallorum in multis mutatus sit, nihilominus tamen praestationes plures ex *statu personae*, & non ex *contractu proxime* dependent. 1) Contractus feudalis inducit hunc statum, sicuti ubi quis per *pactum* se alterius proprietati in perpetuum subiicit, ex ipso pacto *statum* nouum induit. Vnde in *negatiua* agi debet:

Daß Beklagter nicht Lehns frey, sondern vor meinen Lehmann zu declariren und zu denen gewöhnlichen Lehns-Diensten anzuhalten.

§ XVI. Ceterum praeter haec remedia *ordinaria* adhuc alia competunt, quae propter *statum* asserendum interponuntur. Huc refertur remedium ex *l. diffamari. §. C. de ingen. manum.* quo prouocatur agendum, qui extraiudiciali *diffamatione* alterius *statum* in dubium vocauit, sibi que vel *ius patronatus*, vel *dominicae potestatis* ita in diffamatum asse-

1) Si ex *statu personae* im- alterius vasallum esse ne-
primis oritur obligatio ad gar, dominus vero feudum
reuerentiam domino exhibere nolit. Fundat
bendam, si vel maxime nul- ergo in *statu personae*, si-
lum iuramentum domino mul quoque qualitatem
praestiterit eodem tere bonorum, quae tanquam
modo, ut libertus obliga- vasallus possidet, allegat,
tur. Atque hac actione tunc quod prioris asserctionis
imprimis vitium, si reus se consequens est.

11) Et

asseruit. Non vero est *specialis actio*, sed *nuda officii iudicis imploratio*, cuius fundamentum in *diffamatione* consistit, quod proinde statim probandum, petitioque ita statim summarie formanda:

Witte den Diffamanten anzubefehlen, daß er seine Diffamation gegen mich klagbar gebührend anbringen und erweisen / oder gewärtig seyn müsse, daß ihm ein ewig Stillschweigen auferleget werde.

Licet vero casus *cit. l. 5.* tantum super *diffamatione ingenuitatis* conceptus sit, quia tamen ratio eius generalis, generale remedium inde exstructum est in praxi, *et* quo illi ad agendum prouocantur, qui *iactantia* sua alterius ius in dubium vocant, vel alicui etiam crimen imputant.

§. XVII. Praeterea si colonus *seruilis conditionis*, vel *proprii homines* aufugerint, *bonae fidei possessori* dant remedium ex *l. 14. C. de agric.*

11) Et speciatim approbatam in ord. proc. Sax. emend. *lit. S. §. 5. seqq.* Ante omnia tamen in *supplicatione pro decernenda citatione* summarie docenda diffamatio, ut vel *vidimaeam copiam* documenti, unde haec docen-

da, exhibere sufficiat. Hoc facto, reus citatur, & si in termino non compareat, denuo sub *poena perpetui silentii* comparatio ei iniungitur atque denuo contumax in perpetuum repellitur, refutis expensis.

11) Equi-

agric. & cens. ad hoc, ut statim eius possessio-
nem recuperetur, & deinde causa proprietatis
agatur. STAM. de servit. person. lib. III. c.
127. Sed non videtur novum esse remedium,
quin potius *interdictum recuperandae possessionis*. u)

§. XVIII. Pro asserenda libertate quoque
competit *interdictum pro libero homine exhibendo*, si homines liberi a quoquam *inuiti* re-
tinentur; l. 1. D. libero hom. exhib. cum spe-
cies servitutis sit, quibus facultas non datur
rece.

u) Equidem ab interdicto
unde vi illud communiter
distinguunt, quod interdi-
ctum etiam praedoni datur,
sed hoc remedium tantum
b. f. possessori. Verum in
sit. l. 14. casus de b. f. pos-
sessore. Imperatori oblatus
fuisse videtur, & ita de pos-
sessore bonae fidei pronun-
ciauit. Ipsa imploratio ita
formari posset:

Es ist Sciis bishero auf
meinem Hofe zu N. als
mein Eigenbehöriger ge-
wesen, hat auch die
Pflichten eines Eigenen
abgestattet, dennoch vor

fürzen unter dem Vor-
wand, daß er frey, sich de
facto davon gemacht.
Wenn ich aber dadurch
aus der possessione vel
quali des eigenen Rechts
über Beflagten gesetzt
worden bin, und denen
Rechten nach zuörderst
restituirt werden muß:
Als bitte/mich in die ver-
lohrne possession wieder
zu setzen, und zu dem Ege-
de Beflagten anzubefeh-
len, daß er auf dem ge-
meldten Hofe, und unter
meinem Gehorsam sich
wieder einstellen müsse.

nn) Re-

recedendi. *l. 2. eod.* Agitur eo nomine quilibet ex populo ; praefertuntur tamen consanguinei. *l. 3. §. 11. 12. D. eod.* Agitur adversus quemvis iniuste personam detinentem, ad hoc, ut exhibeatur. *l. 3. §. 8. D. eod.* Exemplum illustre, quod anno 1531. contigit, de EVA TROTINA refert SCILTER *ex. III. §. 23.* ubi etiam formula agendi adiicitur:

Daß Ew. Känserl. Majestät verschaffen wollen, uns, als der Freundschaft, solch Mensch wieder zuzustellen, oder sie öffentlich und frey ihrer Nothdurfft nachgehen, stehen, leben und handeln zu lassen.

Inde hodie in Camera *mandata compulsoria de exhibendis liberis hominibus* decernuntur. FRIDERVS MINDANVS *de mandat. lib. 2. c. 52.*

§. XIX. Admittuntur tamen contra hoc interdictum quaedam exceptiones : (1) *potestatis* in personam retentam ; *l. 3. §. 2. cit. tit.* qui enim personae status controuersiam facit, hoc interdicto non tenetur : *l. 3. §. 7. eod.* (2) iustae retentionis causae : *nu) l. 3. §. 3. & 4. eod.* (3) quod volens retineatur. *§. 5. eod.*

§. XX.

nu) Redempti ex *captivitate bellica* iuste, etiam inuiti, redemptori vel satisfactum iure quasi pignoris retine-
ri possunt, donec de lytro redemptori vel satisfactum vel cautum sit.

*) Si

§. XX. Similiter si alteri obnoxius (*) vel subditus aufugiat, & ab aliquo detineatur, petuntur mandata de exhibendo fugitium. BLVM. in supplicat. camerali tit. 8. p. 338. hoc modo:

Es geruchen Ew. Fürstl. Durchl. ein scharff Mandatum poenale de exhibendo fugitium N. N. wider Bürgermeister und Rath des Heil. Reichs Stadt N. annexa citatione solita, gnädigst zu decerniren, und dem beklagten Rath dadurch bey einer ansehnlichen Geldstraffe alles Ernst zu iniungiren, und zu gebieten/ daß derselbe, den ersten nach Ueberantwortung und Verkündigung dessen, dem implorantischen Herrn Grafen seinen noch unerledigten Secretarium N. N. gegen einen gewöhnlichen Reuers ohne einigen ferneren Verzug, Aufenthalt, Einrede und Ausflucht in sein Gewahrsam zu Vollziehung unpartheyischer Iustiz ohnverweigerlich extradiren und einlieffern solle.

§. XXI. Alter status est civitatis, a quo infinita iura, peregrinis olim negata, dependebant.

*) Si ministri nondum dimissi discedunt, mandata Camera decernere solet. Antea omnia tamen videndum, 1) an dominus inuitum retinere possit? 2) v-

trum dimissio sit liberae voluntatis an necessitatis? 3) an non dimissio fuerit petita, nec tamen expresse denegata?

vv) Si

bant. Iurium enim Romanorum tantum participes erant cives Romani, vnde iura gentium peregrinis haud denegarentur, secundum quae praetor peregrinus pronuntiabat. Sed postquam FRIDERICVS II. in arch. omnes peregrini. C. c. de success. peregrinis pleraque iura Romanis ciuibus olim propria, indulgit, non adeo diuersitas iurium ab hoc statu amplius dependet. *vv*) Interim quaelibet fere ciuitates in imperio nostro ciuibus suis quaedam peculiaria iura indulgent, quae aliis non ciuibus denegata sunt, quorum refero ius braxandi, retractus, admissio ad officia publica, ad rem salinariam &c. & hoc intuitu actio haec adhuc moueri potest. Estque itidem duplex vel affirmatiua, per quam quis statum ciuitatis certae vel indigenatus sibi asserit, vel negatiua, qua ille, qui se pro ciue vel indigena gerit, & in huius iuris possessione est, cuius esse negat.

vv) Si exceperis (1) peregrinitatem, quae ex delicto nascitur, quando quis in exilium deiectus, vel a rectoris exereetur, erga eos, qui successionem praetendunt, similiaque iura alibi peregrinis denegata.

x) Ab

tur, x) habetque haec vel illa locum, prout reus vel in possessione iuris ciuitatis, aut indigenatus est, vel non est. Ita in affirmatiua ita petitio formanda:

Mich vor einen gebornen Bürger dieser Stadt zu halten, und folgendes aller bürgerlichen Nahrung und also auch des Pfannwerkes theilhaftig zu machen. y)

§. XXII. Circa statum FAMILIAE multa in dubium vocari possunt; ergo separatim de singulis agendum. Stricte loquendo familia est *societas domestica inaequalis inter patremfamilias, matremfamilias, liberos & seruos*. Generaliter vero ceteros quoque cognatos

x) Ab illis scil. quorum potissimum interest, veluti a magistratu oppidano, a toto corpore ciuium, vel etiam a collegio, ad quod tantum *cuius* cooptantur, quippe qui tantum *legitimi contradictores* sunt. Atque huius requisiti imprimis ratio habenda in his actionibus, ut is agat, cuius *principaliter* interest, quippe qui *legitimus* demum *contradictor* est.

y) De negatiua agit magister (Bohm. Action.)

gistratus aduersus eum, qui iura ciuium sibi vindicat, hoc modo:

Das Beklagte vor seinen Bürger in dieser Stadt zu halten, und also sich aller bürgerlichen Nahrung enthalten müsse.

Possset enim defectus esse in reo, propter quem nequidem ad ius, ciuitatem acquirendi, adspirare posset, utpote si *indignus* esset vel *carnifex*.

G

2) Bam-

tos continet. Hic vero (1) quaestio de statu *filiationis* exurgere potest inter *patrem & filium*, vel quod illa in totum in dubium vocetur, vel quod de *patria potestate* tantum controuersia moueatur.

§. XXIII. Vtroque casu si agitur, actio itidem potest esse vel *affirmatiua*, vel *negatiua*: ibi *petitoris* seu *actoris* vices pater vel mater sustinere debet, si filius sit in possessione vel quasi *libertatis*, vt haecenus pro filio eius habitus non fuerit. Veluti si aliquis moritur, & quae haecenus pro matre eius se haud gessit, succedere velit, petit hoc modo:

Bitte den Verstorbenen vor meinen leiblichen Sohn, mich aber vor dessen Mutter zu erkennen, und zu des Verstorbenen Güther zuzulassen.

Fundamentum actionis est *maternitas*, quae probanda est.

Man hat zwar bißhero davor gehalten, daß der Verstorbene mein Sohn nicht gewesen, noch von mir gezeuget: weil aber gleichwol solches sich anders befindet, indem ich solchen heimlich an fremden Orten geböhren, und meine Ehre zu conseruiren bey der Sempronia zu N. erziehen lassen, dabey aber vor meinen unehelichen Sohn nicht ausgeben wollen &c.

§. XXIV. Filius vero tunc *actoris* vices sustinet,

stinet, si non sit in possessione filiationis, quo casu se fundat in filiatione. 2.)

Es hat der verstorbene Titius mich mit meiner Mutter N. gezeuget, weil er sie aber so hart gehalten/ ist sie genöthiget worden, vor 18. Jahren, da sie eben mit mir schwanger gegangen, sich heimlich davon zu machen, und in der Fremde sich aufzuhalten.

Petit itaque, ut pro filio declaratur, & iurium liberorum particeps fiat hoc modo:

Mich vor des verstorbenen Titii leiblichen Sohn zu erkennen / und mich folgendes zu desselben Erbschaft ab intestato zuzulassen.

Possunt huic actioni opponi variae exceptiones, ut simulati matrimonii, iniusti matrimonii, vel quod ex adulterio natus sit. Verum si huiusmodi exceptiones a reo patri opponuntur, hoc incommodi secum habent, quod interim actori teneatur alimenta, si petuntur,

2) Eamque probare debet. Probare autem potest filiationem, (1) si probat, se durante matrimonio editum esse: (2) se in testamento vel codicillis filium nominatum esse. l. 27. §. 1. de offic. test. Licet enim sola nominatio filium non faciat, praesumptionem tamen filiationis operatur, cui tamdiu standum, donec

contrarium probetur. Neque haec actio tantum contra patrem, sed etiam omnes alios legitimos coheredatarios institui potest, quales sunt, qui, eo praeterito, successionem defuncti sibi vindicarunt; nam ad hanc adspirare aliter nequit, nisi se prius filium defuncti probauerit.

tur, a) praestare, aa), quia quaedam praesumptio ex his exceptionibus pro filio nascitur. l. 7. de agnosc. vel al. liber. Hoc tamen ita intelligo, si reus non absolute negare possit, filium a sua vxore natum fuisse. Aliud ergo dicendum, si absolute neget filiationem, &

even-

b) Formula huius *implicationis* ita concipi posset, si separatim, pendente lite principali, petenda essent alimenta:

Es erhellet aus denen bisshero zwischen mir und den Beklagten ergangenen Actis, daß Beklagter mich vor seinen rechtmäßigen Sohn nicht erkennen und agnosciren wollen, weil die zwischen ihn und meiner Mutter getroffene Ehe vor zu recht beständig nicht zu halten, sondern allerhand Mängeln unterworfen sey; dierviel er aber gleichwol dadurch zugestehet, daß eine Ehe zwisch ihm und meiner Mutter contrahiret, ich auch während solcher Ehe geboren, mithin

diepraesumptio vor mich militiret: daß ich recht und ächt geboren sey, und die Rechte in solchem Falle verordnet, daß ein Vater provisionaliter und pendente lite seinen Sohn alimentiren solle; als er gehet an meine Hochgeehrte Herren mein dienstliches Suchen, die Verordnung provisionaliter zu thun, daß Beklagter mich pendente lite ernähren, und mir die Unkosten zum Proceß suppeditiren müsse.

aa) Quae etiam filio praestanda sunt pendente lite, si pater exceptionem ingratitudinis filio, alimenta petenti, opponit. l. 5. §. 11. de agnosc. vel alend. liber.

b) Si

eventualiter tantum legis contestationi has subiungat exceptiones.

§. XXV. Similiter si de *patria potestate* tantum quaestio exsurgat, filius agit *affirmativa*, qui se *sui iuris* & a patria potestate liberatum existimat, & sic *novum statum* sibi tribuit hoc modo:

Daß ich nunmehr bewandten Umständen nach *sui iuris* sey / und mein Vater also seine väterliche Gewalt nicht weiter gegen mich auszuüben befugt.

Veluti si filius iudaei patris se *sui iuris* esse existimat, quod nomen Christo dederit; vel maiorennis factus & a patre in potestate detentus separatam oeconomiam instituere gestiat. Pater vero agit *negativa*, si filius hactenus pro eo, qui *sui iuris* est, habitus, & in *possessione libertatis* sit, & ita pater petit: b)

Zu erkennen, daß mein Sohn nicht *sui iuris* sey, sondern annoch in meiner Gewalt stehe, und mir also der *Vsufuctus* über seine *Adventitia* zukomme.

Vel ita, si filius mortuus sit, & pater *vsufructum* adhuc post mortem praetendat:

Daß der verstorbene Sohn bis an sein Ende von meiner väterlichen Gewalt nicht frey gewesen, und mir also noch ferner der *Vsufuctus* von seinen hinterlassenen Güthern gebühret.

Pater.

b) Si pater agere velit de | tunc praeiudicialis quaestio
exhibendis liberis, ei tamen | de *patria potestate* praemit-
potestas patria negetur, | tendenda est. c) Hoc

Pater enim per mortem filii non amittit vsumfructum, quippe qui non morte proprietarii, sed usufructuarii tollitur.

§. XXVI. Ratione *filiationis* etiam datur *negativa*, ubi itidem *possessionis* ratio habenda, ut intelligatur, quis *actoris*, & quis *rei* partes sustinere debeat. Vnde si pater filium agnoscere nolit, filius ante omnia animaduertere debet, an non docere summariae queat, c) se in *possessione vel quasi filiationis* esse? hoc probato, interim in possessione defenditur, quo nomine implorare officium iudicis, simul tamen cauere debet, ne in *statu filiationis*, sed nuda in *possessione vel quasi* se tundet: v.c.

Es hat Beklagter mich bishero als seinen Sohn gehalten, auferzogen, und gelitten, daß man mich nach seinen Nahmen genennet, auch mich im Hause bey sich als einen Sohn gehabt, daher die Nachbarn und andere Leute mich nicht anders als vor des Beklagten Sohn gehalten, welches alles Beklagter wohl gewußt, und diesen niemahls

con-

c) Huc pertinet fama ris constanter cohabitauit. Consilium hoc, proprium tanquam filium tradendi *possessionem*, quando etauerit, filium nominauerit, in obscuro adhuc est statum, suggerit ICrus in l. denique, quod matri acto-

41. pr. de l. ber. caus.

d) Pa-

contradiceret, mithin ich also dadurch in possessione vel quasi filiationis jederzeit gewesen.

Inde haec commoda habet, (1) ut pater interim ipsi alimenta praestare debeat: (2) ipse a probatione filiationis, quae difficillima, liberetur: d) (3) summaria probatione possessionis defungi queat, quae facilior & expeditior est.

§. XXVII. Quodsi itaque filius hoc modo in *possessione vel quasi filiationis* confirmatus est, pater *negativa* agere debet, cuius fundamentum est *libertas & status paternitatis*:

Ob ich wol Beklagten nur aus Barmherzigkeit zu mir genommen, ihn weder arrogiret noch gezeuget, noch jemahls mit Beklagten Mutter in Ehestande gelebet, noch sonst mich mit ihr vermischet, so hat doch etc.

Hoc casu fundamentum agendi quidem in *negativa* consistit, sed nihilominus actor illam probare debet; toties enim actor negativam pro-

d) Pater enim agit, & sic *contradictore*, quod in *quoque* probat, quo deficiente in probando filius *status* generatim desideratur. l. 3. D. de collus. de-
absolvitur, & per indire- *reg.* Interim etiam in *negativa* filio non denegatum
tum filii status ei asseritur *est*, sponte probationem
quae res iudicata ei prod- *suscipere*, l. 39. pr. de liber.
est aduersus omnes. l. 25. *caus.* quo ipso tamen sibi
D. de stat. hom. Egit enim *non praecudicat*,
filius de statu cum legitimo

probare debet, quoties in ea se fundat, & illa dubia est, l. 25. D. de probation. vti hoc casu, quia ex *possessione vel quasi* praesumptio est, quod filius sit. Quod enim alias *vergere solent, negativam nec probari debere, nec directam probari posse*, satis lubricum est, vti erudite docuit B. COCCEIVS *diff. de probat. directa negat.* Ipsa *petitio* actoris huc tendit, vt iudex daret, reum filium actoris non esse.

Dasß Beklagter vor meinen Sohn nicht zu achten, mithin ich nicht schuldig sey, ihm ferner die alimentia zu reichen.

§. XXVIII. Si pater est in possessione vel quasi *paternitatis*, filius autem magis desiderat, pro filio non haberi, ille *negativa* vti debet. Veluti si quis eam, quae vulgo pro sorore eius habita fuit, uxorem ducere velit, ipsi tamen obstat, quod frater sororem ducere nequeat, perspicua tamen argumenta habeat, unde demonstrare queat, se ex eo patre natum non esse; praeciudicialis haec actio praemittenda est, cuius petitum est;

Dasß ich vor Beklagten Sohn nicht zu achten, und also Beklagten Tochter wohl heyrathen könne.

§. XXIX. Similis actioni de *filiatione* est actio praeciudicialis de *partu agnoscendo*, quia fere ad idem tendit, itemque vel *affirmati-*

na vel negatiua est ; sed in eo haec a priori differt, quod altera sit inter patrem & filium, altera vero inter patrem & matrem ipsius patris. Neque tantum inter parentes legitimos haec actio moueri potest, sed etiam, id quod hodie frequentius fit, e) inter illegitimos, veluti si stuprata contra stupratorem agit ad partum agnoscendum. Quod concubitus affirmat, sed se patrem ex aliis causis negat, interim ad alimenta tenetur, l. 5. §. 9. D. de agnosc. vel. al. liber. Fundat itaque se actrix in eo, quod ex reo suscepit partum, narratque :

Es habe Beklagter sie zum Venschlaff verleitet, wovon sie schwanger worden, und vor kurzen eine Tochter gebohren, welche aber nunmehr Beklagter vor sein Kind nicht erkennen wolle.

Hoc intuitu petit, vt partum agnoscat & alar : Beklagten dahin anzuhalten, daß er dieses gebohrne Kind, als das Seinige, ernähren und erhalten/ auch mich abfinden müsse.

Vt

e) De iure civili potissimum in liberis naturalibus ex concubinaru natis hoc obinebat, nec spurii vllum ius petendi a patre alimentata habebant, quos mater alere tenebatur, l. 5. §. 4. D. de agnosc. vel. al. liber. adeo-

que eorum nomine ad partum agnoscendum agi non poterat. Sed postquam ius Canon. liberos concubinaras & spurios aequiparauit, inde tandem iura liberorum naturalium in praxi spuris applicata sunt.

G s

js

Vt plurimum enim praeterea stuprata petit *satisfactionem priuatam*, vt eam aut ducat, aut dotet. *f*) Atque haec *de agnoscendo partu* etiam post mortem stupratoris vulgo admittitur inter stupratam, & auum, *ff*) vel stupratoris heredes, vt ex eius bonis alatur. *l. 3. §. 2. de agnosce. & al. liber.*

§. XXX. Exceptiones huic actioni obstant sequentes : (I.) quod plures simul eodem tempore cum ipsa concubuerit : (II.) quod tempus concubitus & natiuitatis non coincident : (III.) impotentiae naturalis ad concubitum. His (IV.) alii addunt, quod cum stuprata de stupro iam transegerit data pecunia. *g*)

§. XXXI.

f) Si modo petit stupratam, forum *ecclesiasticum* eligere debet: si *simpliciter* agit ad *satisfactionem*, quod stuprator forsitan interim uxorem duxerit, vel alias omnis matrimonii spes aliunde praecclusa sit, in foro *seculari* agit. BRVNEM. *de iure eccles. lib. II. cap. 1 §. 25.*

ff) Ita plurimi censent, & auum quoque ad alimenta partui praestanda obstrictum esse, statuunt; sed sine solido fundamento,

cum talis illegitimus partus in potestatem aui haud cadat, nec ex *delicto* filius auus praegrauandus sit. Hoc posito, frustra contra auum ad *agnoscendum partum* agitur.

g) Haec exceptio tantum operatur, ne stupratae teneatur ad satisfactionem priuatam, non vero tollit quaestionem de *agnoscendo partu*, nec spurio adiunxit petendi alimenta a stupratore, mortua matre, cuius heres non est factus.

h) Si

§. XXXI. Quamvis vero de *statu* non amplius quaeratur, forsan quod sententia pro *filiatione* lata in rem iudicatam transierit, l. 25. D. de *stat. hom.* nihilominus tamen aliae quaestiones emergere possunt, ex statu per *consequentiam* fluentes. Huc (1) pertinet *causa alimentorum praestandorum*, quo nomine quidam *actionem alimentariam* largiuntur. E-
nimvero *actio solennis* eo nomine in iure non est prodita, quia olim ipse praetor *extra ordinem* de ea causa cognoscebat, l. 5. §. 10. 12. D. de *agnosc. & al. liber.* praesertim cum haec nullam ferret moram. Inde quoque est, quod alimentorum nomine statim *mandata compulsoria* S. C. peti & decerni soleant, si causa admodum *liquida* sit, FRIDER. MINDANVS de *mandat. lib. II. c. 54.* BLVM. in *supplic. cameral. tit. VIII. p. 349. & 383.* & ita sufficiat, implorato officio iudicis, petere:

Beklagten durch nachdrückliche Verordnung zur Alimentation gebührend anzuhalten.

Quodsi de *quantitate* alimentorum h) iam
con-

h) Si de hac demum quaestio mouetur, arbitri dari solet, arbitraturus, quantum sit in facultatibus. l. 5. §. 2. 5. de *agnosc. vel al. liber.* | Hoc nomine praevia imploratione arbitri petuntur:
Dannenhro ich aber mahl gemüßiget werde,
daß

constat, veluti, quod per transactionem, vel sententiam iam ante determinata sint, statim etiam *executivae* agi debet?

Beklagten per mandatum poenale, (vel bey Straffe der Hülffe) anzubefehlen, daß er mir die verglichene Aliment-Gelder jährlich richtig lieffern, auch Deswegen zureichende Assurance bestellen muß.

§. XXXII. Huic remedio locus est inter omnes illas personas, quae sibi ad alimenta obligantur ex *acquitate*, *charitateque sanguinis*, ut dicitur in *l. 5. §. 2. de agnosc. vel al. liber.* Sic parentes agunt, ut a liberis, *l. 5. pr. eod.* sorores inopes, ut a fratribus ditioribus alantur, *l. 73. D. de iur. dot. l. 20. D. salut. matrim.* Eodem remedio vxor contra maritum utitur FRIDER. MINDANVS *de mand. lib. 2. c. 54. §. 6. B. Dn. STRYK. de act. inuest. Sect. I. m. 2. §. 15.* ubi multum iudicis arbitrio relictum est, *l. 5. §. 2. eod. hb)*

§. XXXIII. Iustae tamen exceptiones sunt, quae

<p>das Richterliche Amt zu imploriren, anbey zu bitten, Imploraten ein gewisses Quantum, so er mir nöthentlich reichen müsse, vorzuschreiben, und solches durch gewisse dazubestellte Commissarien</p>	<p>determiniren zu lassen. <i>hb) Pari ratione pauperes, qui agere volunt, nec tamen sumtus litis suppeditare queunt, summaria imploratione petunt; Imploranten zum Armen Recht</i></p>
--	---

quae in hoc remedio imploranti opponi possunt: (1) *Transactionis*, si stuprator cum stuprata alimentorum nomine transegit. Interim, stuprata mortua, partui transactio haec non obstat, quippe qui suo iure a patre alimenta petit. (2) *Non competentis actionis*, quod filius se idonee exhibere possit: pater enim tantum tenetur in subsidium. l. 5. §. 7. D. de agnosc. vel al. lib. (3) *Ingratitudinis*, l. 5. §. 11. eod. quorsum communiter causae illae ingratitude, ex quibus filius exheredari potest, referuntur, Dn. STRYK: cit. l. §. 16. ut tamen, pendente lite super ingratitude, *promissionaliter* interim ali debeat filius, i) quo nomine iudex implorandus: Implor-

zulassen und zu Ablegung des Armen-Eydes terminum anzubehmen. Ante omnia imploratione sua actor ostendere debet, α) te probabilem habere litigandi causam: β) in Saxon. elect. praeterea sese offerre tenetur ad iuramentum malitiae. vid. ord. proc. Sax. emend. tit. 1. §. 10. Praestito iuramento, aduocati etiam iis ex officio dandi, qui gratis eorum causam agant, sicuti a sportulis iudicialibus quoque

immunes sunt. Expensae autem in parata pecunia faciendae ex fisco praestantur. ibid. §. 12.

1) Quin etiam praeterea petere potest, ut *saneus litis* ipsi pater suppeditet, quippe qui alimentis quoque accensentur. Denique si vel maxime ingratitude probata, & pater ab alimentis *civilibus* filio praestandis absolutus sit, *naturalia* tamen, quae etiam extrema meritis denegari non debent, petere potest

Imploraten gebührend dahin anzuhalten / daß Imploranten prouisionaliter und inzwischen, bis der punctus ingratitudinis erörtert, nach richtlicher Ermäßigung, alimentiren möge.

§. XXXIV. Porro (II.) huc pertinet *imploratio officii iudicis* pro patre adigendo ad emancipationem, cuius fundamentum consistit, vel in sacuitiis, *l. ult. D. si a parente manum.* vel quod filias prostituat, *l. 32. de adopt.* vel quod incestas nuptias pater postea contraxerit, *Nov. 112. c. 2.* Inde formula petendi:

Imploraten durch gebührende Zwang-Mittel dahin anzuhalten, daß er die Imploranten aus seiner väterlichen Gewalt dimittire / und in übrigen dennoch vor ihre Auferziehung sorgen müsse.

§. XXXV. Ex patria potestate quoque fluat (III.) *interdictum de liberis exhibendis*, si forsan a matre post diuortium, vel separationem quoad thorum & mensam, vel ab auctore detineantur. *l. 1. §. 3. de liber. exhib.* Et hoc intuitu Ictus hoc remedium cum *praeiudicialibus* coniungit in *l. 1. §. 2. D. de R. P.* Hoc remedio experitur pater, qui se fundare debet in *patria potestate. l. 1. §. 1. eod.*

In

est. Dicis, quoad haec definire <i>ius perfectum</i> , fundata quippe in sola <i>humanitate</i> :	tem in hac doctrina in <i>ius perfectum</i> transisse, & secundum illam iudicem <i>ius</i> rehero, etiam <i>humanita-</i>
---	---

dicere *l. 5. §. 2. cit. 1.*

4) Ta-

In mehrer Erwägung, da Imploranten die väterliche Gewalt über seine Kinder zusteht / und also ihm die Ausfolgung derselben nicht verweigert werden mag.

Agit ad exhibendos liberos, vel in Camera petuntur mandata compulsoria, si de iure suo statim docere potest. FRIDER. MINDANVS de mandat. l. II. c. 82. §. 3.

Imploratin bey Straffe anzubefehlen / daß sie mir meine Kinder nicht länger vorenthalten, sondern so fort abfolgen lassen müsse.

§. XXXVI. Obstant tamen patri petenti sequentes exceptiones: (I.) *rei indicatae*, si iudicatum sit, filium non esse in potestate, etsi per iniuriam iudicatum sit: l. 1. §. 4. D. eod. (II.) *saevitiarum & nequitiae paternae*, l. 3. §. eod. quo casu, donec res iudicetur, liberi interim apud honestam personam praetor deponi iubet: l. 3. in f. eod. (III.) vel *alius iustae causae*, l. 1. §. 3. & 5. eod. quae iudicis discreti arbitrio committuntur.

§. XXXVII. In familia late dicta sunt reliqui agnati cognatique, inter quos, si quaestio agnationis cognationisque versatur, similiter actione affirmativa & negativa agendum est. Vbi generatim sciendum, quod si per sententiam, quae in *rem indicatam* transit, pro statu eius, cui quaestio mora est, pronunciatum fuit, talis sententia ius faciat quoad omnes alios,

alios, l. 25. D. de statu person. modo cum iusto contradicatore k) lis de statu mota fuit; alioquin sententia aliis non praecudicat, l. 3. D. de collus. deseg. veluti si a vero domino, patre vel tota familia quaestio haec mora est. Sic sententia inter patrem & filium lata valet quoque inter reliquos cognatos. l. 1. §. f. l. 2. D. de al. & agnosce. lib. Eodem modo sententia super statu subiectionis lata aliis nocet, nisi postea appareat, cum legitimo contradicatore actum non fuisse. c. 17. x. de sentent. & excomm. Vnde si hae quaestiones ab aliis de nouo moueantur, cauendum, ne illis nos immittamus, sed exceptione rei iudicatae statum defendamus:

Ich habe gesehen, was gestalte Begner um deswillen die Succession meines verstorbenen Bruders mir streitig machen wollen, weil ich aus keinem ächten Ehe- & Bette gezeuget sey. Wann aber diese Sache in actis zwischen mir und meinen verstorbenen Vater bereits abgethan, und nach der beyliegenden Urtheil vor mich rechtskräftig gesprochen, ich also nicht schuldig bin / auf des Gegentheils Vorgeben/

k) Talis dicitur, qui principaliter ius contradicendi habuit, veluti verus dominus respectu serui, maritus respectu vxoris, pater respectu filii. Quod si tantum in contumaciam contra reum pronunciatum est, talis sententia non eiusdem efficaciac est, l. 17. §. 1. de iussu. test.

h) Hoc

geben mich einzulassen, so will ich dem Eigenthell exceptionem rei iudicatae hiemit entgegen gesetzt und dahy ansetzen haben &c.

§. XXXVIII. Denique ex statu coniugali, qui etiam suo modo ad familiam pertinet, haec actio praedudicialis inter coniuges locum habet, STRVV. iurisp. priu. lib. I. tit. 7. §. ult. quae itidem vel affirmatiua, vel negatiua secundum haecenus asserta fundamenta dici potest. Si maritus negat, se cum vxore legitime esse copulatum, vxor tamen possessione vel quasi status coniugalis est, maritus negatoria agit petitque:

Das Beklagte vor meine rechte Ehefrau nicht zu halten, und ich also sie ferner zu alimentiren nicht schuldig sey.

Alioquin vxor affirmatiua agit, si de possessione tali non constat, petitque:

Mich vor des verstorbenen Ehefrau zu erklären, und anbeyad successionem statutariam zuzulassen.

Imo & maritus hac agere potest, si illa, quam vxorem suam esse ait, hoc neget.

Das Beklagte vor meine Ehefrau zu halten, und mir also ehelich beywohnen müsse.

§. XXXIX. Sed his actionibus demum opus est, si status coniugalis ab aduersario negatur. Si de hoc non contenditur, vxor vero, quae sui officii facere, & marito cohabitare recusat, non praedudicialis actio mouen-

(Bohm. Action.) H da

da est : (neque enim *status* in dubium vocatur,) sed *imploratio officii iudicis* locum habet. Neque enim *solemnis actio* hic prodita est, sed *extra ordinem & summarie*, vti in aliis causis consistorialibus, proceditur. Fundamentum est v. c. *iniqua denegatio debiti coniugalis* adeoque narrat in libello :

Es hat meine Ehefrau bishero sich halbstarrig gewigert, mir ihrer Schuldigkeit nach ehelich beyzumohnen, und ihre Pflicht so gar hindan gesetzt, daß sie sich der Haushaltung gar nicht angenommen / sondern als wenn ich ihr gar nichts angienge, aufgeföhret, indem sie 1) sich von mir gebettet 2c.

Et inde petitio ipsa hoc modo formanda :

Implorantin schaffezureden, sie ihrer Pflicht gebührend zu erinnern und nachdrücklich anzubefehlen, daß sie Imploranten gebührend beyzwohnen, und was die Pflicht einer Hauswirthin ist, verrichten solle.

§. XL. Quodsi plane discesserit a marito, *actionem spolii* Canonistae largiuntur, quia maritus ita possessione vel quasi *iuris maritalis* priuatus est, indeque petit restitutionem. 1) Huic tamen remedio vxor opponit exceptiones :

1) Hoe modo: Wann denen daraus fließenden daß nun so viel hieraus er- Rechten gewesen, gleich- hellet, daß ich in der posses- wol meine Frau durch ihr sione vel quasi coniugii u. Hinwegscheiden mich dere- do

nes: (II.) *saenitiarum*, & quod *sine periculo vitae* marito cohabitare non possit: (II.) *conscientiae*, quod *periculum animae* sublit; c. 8. & 13. x. de *rest. spol.* quibus oppositis; maritus non statim restituitur, donec exceptiones excussae fuerint.

§. XLI. Ceterum ubi *saenitiae* mariti grauiiores sunt, ex iure canonico recepta est *separatio quoad thorum & mensam*, quae itidem *imploratione officii iudicis simplicis* impetranda est. Solet quoque alias vocari *die Saenitiens Klage* / cum fundamentum eius in *saenitiis* consistat, quae proinde demonstrandae sunt, NICOLAI de *diuort. & repud.* pag. 11.

Es hat mein Ehemann sich bishero sehr hart gegen mich aufgeführt, mich mit unerträglichen Schlägen tractiret, und dabey mir kaum das Leben gelassen, daß ich länger solche auszuhalten nicht vermag, indem in Facto erweislich,

de facto entsezt, aus dem Hause mußte. Si forte domo uxorem Rechten aber bekannt expulsa est, itaque, ut spoliatus sit, quod spoliatus statim restitutum petit: restituendus sit; als bitte ich Sie, reichende Verordnung zu thun, daß ich so fort ad domum mariti und in alle sie so fort zu mir in mein Haus wieder kehren, und meine vorige Rechte wieder restituiret werde. mir ehelich beywohnen

lich, daß 1) er vor 4. Wochen, als er betrunken nach Hause kommen &c.

Consultius tamen est, libellum paulo generalius concipere, nec plures sacuitiarum casus, aut alias mariti nequitias, quam qui probari facile possunt, adducere, ne nimio onere probandi postea grauetur, si maritus sagillatim omnia negauerit. m)

§. XLII. Quodli vero *insidiae vitae* structae, & ita sacuitiae *qualificatae* fuerint, ad *totale diuortium* agi potest, vt plenius euicit B. STRYK. de diuort. ob insid. vitae structas, vbi petit:

Mich von Beklagten der Ehe halben gänglich zu entbinden und loszuschneln, und anben zu vergönnen, daß ich mich anderwärts verheyrathen könne, Beklagter aber so wol mein Eingebrocktes als sein Gegen-Vermächtniß mir austehren müsse.

Simili ratione in casu *adulterii* ad diuortium maritus agere potest, eademque petendi formula vritur, n) Competunt vero vxori sequentes exceptiones: (1) *remissionis*.

Kläger

m) Interim probatio hic tantum summaria sufficit, nec *domesticorum* testimonium reiicitur, cum in hac causa alii testes vis haberi possint.

n) Praemissa facti narratione, medium concludendi ita formati potest: Wann ich denn nun zu solchen ehebrecherischen Leiden nicht länger stillschweigen.

Kläger habe ihr, nachdem er Wissenschaft von ihrem Ehebruch erhalten/ wieder bezugewohnt/ und also ihr dadurch ipso facto verziehen.

(2) *Maritum causam adulterio prae buisse:*

Kläger habe ihr bezugewohnen sich verweigert, in ihr alle Gelegenheit zum Ehebruch an die Hand gegeben / damit er nur eine Sache zu ihr haben könne.

(3) *Adulterii reciproci. l. 39. l. 47. D. solut. maritum.*

Kläger habe selbst lange Zeit mit der Hauß Magd sehr verdächtig gelebet/ und sich nicht gescheuet, ihr es selbst zu bekennen, daß er zc. o)

(4) *Ignos-*

schweigen kan, vielweniger denen Rechten nach gehalten, meiner ehebrecherischen Frauen länger bezugewohnen, sondern der beständigen Meinung bin nach so vielen erlittenen Drangsalen mich von ihr scheiden zu lassen, daher ich mich auch bereits ihrer gänglich geäußert, als zc. Bitte mich der Ehe halber von der Beklagtin zu scheiden zc. Addi etiam solet: und sie des Brauschages verlustig zu erkennen. Nam si hoc simul petitur, incidenter de hoc consistorium

quoque decernit. Hoc commissio, separato processu in foro seculari eo nomine agendum.

o) Praeterea etiam vxori competunt exceptiones dilatione, & quidem (1) *provisionaliter* petere potest *expensas litis & alimenta:* (2) *restitutionem in domum mariti*, si inde expulsa est, cum spoliata ante omnia sit restituenda, vt nec teneatur litem contestari; c. 2. *X. vt lito pend. nihil. inuon. GONZAL. ad c. 3. X. de diuort. n. 6. in fin.* nisi post c- iectionem vxor adulterium

(4) *Ignorantiae*, vel quod inuita passa fuerit adulterium.

§. XLIII. Huc etiam pertinet actio, quae contra desertorem malitiosum coram iudice ecclesiastico instituitur; die Desertions-Klage ad dissoluendum matrimonium, praemissa edictali citatione. Fundamentum est desertio malitiosa, quae antequam decernatur edictalis citatio, legitime docenda; alioquin non citatio decernitur.

Beklagte sey Klägern, ihrem Ehemann/ vor 9. Jahren ehelich angetraut worden, ihm auch ein halbes Jahr getreu verblieben, hernach ohne alle erhebliche Ursache von ihm gelauffen / und habe ihn also bößlich verlassen, daß er nunmehr nicht weiter von ihr Nachricht habe, wie solches so fort so wohl aus ihren eigner händigen Schreiben, als begehenden Rotulorestim erhellet. p)

Cum itaque in hoc fundamentum totius processus desertionis consistat, non aliter ad illum deueniendum, nisi accurate de omnibus circum-

commisisse probata fuerit,

2. X. de duors.

p) Inde etiam requiritur, ut testimonium diligenter iudici offerat, eoque ostendat, se studiose inquisiuisse, quorsum se contulerit, nec

tamen quicquam de eo certi hactenus comperisse. BEVST. de nupt. p. 2. c. 21. Iuno nonnunquam pro re nata ignorantiam suam iuramento firmare debet.

p) Mo-

circumstantiis *malitiosae desertionis* consistorio constituerit. CARPZ. lib. III. iurispr. consf. def. 58. Ipsa petitio huc redit:

Beklagtin durch eine dreyfache öffentliche Edictal-Citation gebührend zu citiren, und wenn solches geschehen, und sie nicht erschienen / dieselbe vor eine böshafte deserttricin zu erkennen, und mich von der Beklagtin der Ehe halben zu enbinden und loszuzählen, mir auch, mich anderwärts zu verheyrathen, zu verstaten.

Inde etiam hoc modo deinceps pronunciat, si post *trinam citationem* q) haud comparauerit:

Weil Beklagtin drey mahl citiret, aber nicht erschienen, sondern allezeit ungehorsam aussen blieben, auch weder schrift- noch mündliche Entschuldigung eingewendet, noch durch jemand einbringen lassen, so wird sie nunmehr pro Confessa und für eine halsstarrige deserttricin billig geachtet, und demnach Kläger von gemeldter Beklagtin der Ehe halben los und ledig gezehlet / ihm auch sich anderwärts zu verhehlichen billig erlaubt.

§. XLIV.

q) Modo vltima citatio facta fuerit sub poena *confessae & conuictae*, & haec per *sententiam interlocutoriam* aurea decreta; alioquin antequam ad *diuortium* deueniatur, noua citatio sub clausula praedicta dictari solet, cum in re

tali *ardua* cautius procedendum sit, & magis expediat superflua & superabundanti vti *raora*, quam praecipitanti studio ad rescissionem matrimonii prouolare. c. 3. de elect. in 6. GOTHMAN. vol. IV. resp. 17. n. 159.

§. XLIV. Proximo cum hac convenit actio, qua ad annullandum matrimonium agitur, quamvis hoc remedio non proprie dissolvatur, sed potius nullum declaretur. Unde etiam in modo petendi & in effectu qq) quaedam diversitas occurrit. Quoad fundamentum agendi, quod in nullitate matrimonii consistit, iuxta adducenda causa nullitatis, veluti si vxor ante matrimonium ab alio stuprata sit:

Ich habe mich zwar vor 3. Monathen mit der Beklagtin trauen lassen / und nicht anders geglaubet, als daß ich eine unverleumdete Person an ihr bekommen würde, gleichwol wieder alles Vermuthen erleben müssen, daß dieselbe vor acht Tagen in N. heimlich mit einem Sohn nieder gekommen, worzu ich nicht Vater bin, derowegen habe ich, so bald ich solches erfahren, mich ihrer entäuffert etc.

Vel ob dolum insignem mariti:

Es hat Beklagter sich vor einen Edelmann ausgegeben, und durch seine simulirte modestie es so weit gebracht, daß ich ihm die Ehe auf gebührendes Ansuchen versprochen, jedoch habe ich ihn vor deren Vollziehung beweglich zugeredet, ob auch dasienige, was er von seinem

qq) Nam ad priuationem sterilitatis actio moueatur. dotis hoc casu simul agi l. 29. C. de repud. nequit, veluti si ex capite

*) Vel

seinem Stand und Person vorgegeben, sich in Wahrheit also verhalte, und da er solches nochmahls betheuret und mit falschen Briefen bestärket/ die Copulation darauf vor sich gehen lassen, da sich dann bald nach vollzogener Hochzeit hervor gethan/ daß er kein Edelmann, noch sonst eines honetten Lebens, sondern ein Filou und Betrüger sey, der vor etlichen Monaten in Hamburg den Staubbesen befohlen.

Petitio ipsa ita formanda est:

Die zwischen uns vollzogene Ehe vor null und nichtig zu erklären, und dieselbe hinwieder zu cassiren und aufzuheben, mir auch in andern wegen mich hinwiederum zuverehelichen nachzulassen. r)

§. XLV. Ob eadem & similes causas etiam ad *repudium* seu *dissolutionem sponsaliorum* agi potest in foro ecclesiastico, s) hoc modo:

Daß das zwischen Klägern und Beklagten getroffene Ehe-Verlöbniß aus angeführter Ursache hinwiederum zu cassiren und aufzuheben

r) Vel etiam iuxta sty-
lum fori Saxonici: Daß
die Ehe zu Recht nicht be-
ständig und also wieder
aufzuheben sey &c.

die aliquo opus est, quod
nemini integrum sit, pri-
vata auctoritate repudium
facere, sed imploratione
magistratus ecclesiastici o-
pus sit.

s) Vel enim ideo reme-

H f

s) Ek

zu heben, und Klägern sich andermwärts zu ver-
ehelichen zuzulassen.

Primaria exceptio, quam rea opponere por-
est, est, (a) quod actor *ante sponsalia* vitium
obiectum sciuerit, & sic a se ipso decepta
sit: D. STRYK. *de diff. sponsal. Sect. II. §. 26.*
(β) quod reconciliatio secuta sit: (γ) quod
actor in pari vitio haereat. l. 39. D. *solut. ma-*
trim. &c.

§. XLVI. Huc etiam refertur a quibus-
dam actio ad *sponsalia consummanda*, die Ge-
he- Klage, / cuius fundamentum ponendum
esse quidam volunt in iure personarum *ex sta-*
tu sponsalizio, eoque perfecte tali. Sed de
hoc merito dubito, cum sponsalia *statum no-*
uum non inducant, ε) vt quidem *matrimo-*
nium, sed *simplicem obligationem* inter despon-
satos operentur, ad sponsalia consummanda.
Vnde etiam de iure Romano non actio *prae-*
iudicialis, sed *ex sponsu* dabatur, vti GEL-
LIVS in N. *Atticis lib. IV. c. 4.* euidenter docet.
simul-

ε) Ex statu peculiari iura producitur. Sunt sponsalia
fluunt, & alteri ius *in perso-* tantum *promissio de futuro*
nam acquiritur; alit ex *matrimonio*, seu statu nouo
sponsalibus (ponso tale ius assumendo, non vero per
non competit, sed *simplex* sponsalia status nouus iam
obligatio inter vtrumque assumitur.

η) Quem

simulque ostendit, *sponsionem* illam fuisse speciem *stipulationis*. Hoc posito, actio haec *personalis* est, & cum hodie *pactum* eandem efficaciam habeat, quam olim *sponsio* vel *stipulatio* obtinuit, *ex pacto* eo nomine in consistorio agi potest. Verum cum haec actio *ordinaria* sit, solennemque processum desideret, causae vero matrimoniales in consistoriis nostris hodie *summarie* pertractentur, recte existimat B. STRYK. *de act. inuest. S. I. m. 2. §. 27. in f. implorationem officii iudicis* hodie sufficere, solenni actione *ex sponsu* seposita. Neque haec observatio inutilis aut otiosa est, cum hac actione non agatur ad *statum sponsalium* u) declarandum:

Die Beklagte vor Klägers Braut zu erklären.

Sed potius ita petitio formari debeat.

Daß Beklagte die versprochene Ehe durch priestliche Copulation zu vollenziehen schuldig sey.

§. XLVII.

u) Quem primario non intendit actor, sed potius *obligationem* ad matrimonium consummandum. Par ratione in aliis obligationibus minus recte agitur, *ut reus pro actoris debitore declaretur* ? id enim non tantum nimis *vagum*, sed praeterea etiam intentioni contrahentium non satis conueniens &c.

vv) Si

§. XLVII. Variæ huic actioni possunt opponi exceptiones, scilicet omnes illæ, quæ alias in genere pactis obijci possunt, ut (1) doli, (2) metus iusti, (3) simulationis, (4) ioci, (5) nudorum tractatum, (6) deficientis conditionis, (7) clandestinitatis, (8) deficientis consensus parentum, *vv*) (9) inhabilitatis compertæ, (10) stupri ante commissi, (11) superuenientis delicti grauissimi, (12) vel morbi aut mutilationis membrorum, (13) binorum sponsaliorum, (14) nimiae propinquitatis, (15) erroris substantialis, (16) ebrietatis, (17) conditionis adiectæ turpis, (18) inimicitiarum capitalium ab actore causatarum, (19) præterlapse temporis, quod finendæ obligationi adiectum est, *x*) (20) status notabiliter mutati, cum omnis promissio intelligatur sub clausula, *rebus sic stantibus*, c. 25. x. de iurei. &c.

§. XLVIII. Quodsi parentes, a liberis debito modo implorati, consensum suum in nuptias

vv) Si per modum inter- legaret turpitudinem, h. e. ventionis pater vel mater factum contra leges, & ita hoc ipsum vrget; filius e- probrosum,

nim hoc opponere efficaciter nequit, tum quod de *x*) Vel a partibus vel a iure secus exciperet, tum leg. vid. l. 2. C. de repud. l. 2. C. de sponsal. etiam quod proprium al-

7) Com-

nuptias sine *iusta causa* dare nolint, integrum illis est, mediante *imploratione* consistorium adire, & petere, ut pater iustas causas dissensus alleget, aut, his deficientibus, defectus consensus paterni a consistorio *ex officio* suppleatur.

Meinen Vater vorguladen/ y) und ihn dahin anzuhalten; daß er rechtmäßige Ursachen seines dissensus bringe, und in deren Ermangelung, auch auf fernern Verweigerungs-Fall/ meines Vaters verweigereten consens von Amts wegen zu suppliren, und zu verstaten, daß ich die Verlobniß mit N. durch gewöhnliche copulation vollziehen möge.

§. XLIX. Denique propter *potestatem dominicam vel patriam*, parentum dominorumque interest, ne illi, qui in eorum potestate sunt, quoad *animum* corumpantur; hinc nata est actio de *seruo corrupto* ad duplum, tum *directa*, tum *utilis*, quae, quamvis ex *delicto* nascatur, simul tamen *potestatem* quandam in personam corruptam supponit, unde
huc

y) Commodius hoc casu <i>commissarij</i> petuntur, ut pa- rentes dissentientes & gra- uiter forsan reluctantes eo rectius ad sanio rem men- tem reducere possint, quod	consultius ut plurimum est, quam si consistorium defe- ctum consensus suppleat, quod non potest non inter parentes & liberos perpe- tuum creare odium.
---	---

z) Ve-

huc referri commode potest. *Directam actionem* 2) hodie in *propriis hominibus* locum habere censet MEV. P. 3. Decis. 389. qua agit nobilis aduersus corruptorem proprii hominis, non heredem, l. 13. pr. D. de seru. corrupt. ad duplum damni dati, l. 14. §. 7. l. 10. de seru. corrupt. nec non lucri cessantis. l. 6. D. eod.

§. L. *Utilis actio* patri competit aduersus corru-

2) Vetum illud tamen superest dubii, quod proprii homines tale non recipiant pretium, quale olim serui, & ita pretium eorum minui nequeat. In id tantum agitur, in quantum alias per corruptionem dominus damnum passus est, quod hac illustrabo specie:

Ob wohl meine Eigenhörige bißhero ihre ungemessene Dienste und andere Gefälle richtig geleistet, u. sich darwider niemahls gesetzt/ so hat sich dennoch Beklagter vor einiger Zeit unterstanden, dieselbe gegen mich aufrührisch zu machen, und ihnen einzu-

bidden, daß sie dazu nicht schuldig wären, wodurch sie dann so hartnäckig und halbstarrig worden, daß ich durch viele Mühe indessen sie wieder zum Gehorsam zu bringen / und dabey auch einige Jahre ein grosses einbüßen mußten. Wann aber solcher grossen Verführung meiner Bauern keinesweges nachzusehen, ich auch zu dem mir daraus erwachsenen grossen Schaden, den ich wenigstens nach der beyliegenden Specification sub A. auf 500. Thlr. liiquidire, nicht stille schweigen kan, so 2c.

22) Vi-

corruptorem filii, l. 14. §. 1. D. de seru. corrupt.
quid ? quod extendatur ad alias personas,
quae itidem quandam potestatem in perso-
nam corruptam habent, veluti ad maritum,
si vxor corrupta; ad magistratum, si subdi-
ti; ad patremfamilias, si famuli corrupti
sunt. Fundamentum ergo huius actionis est
corruptio quoad animum.

Es hat sich Beklagter nicht entblödet, meinen
Sohn zu verführen, und ihn dahin verleitet,
daß er mir auf 200. Thlr. Waaren aus meinen
Kram-Laden entwenden, und Beklagten zu-
bringen müssen, darneden ihn Gelegenheit ge-
geben und angereizet, das ihn davor gezahlte
wenige Geld lieberlich hindurch zubringen, wo-
durch denn mein Sohn in liederliche Gesell-
schaft / und ferners in Schlägeren gerathen,
daß ich seinetwegen vor kurzen um meinen
Sohn zu erretten, auf 100. Thlr. Straffe er-
legen müssen, anderer durch solche Verführun-
ge verursachten Schaden zugeschworen.
Wann nun dergleichen Bosheit an und vor
sich selbst straffbahr ist, mich auch in sehr grossen
Schaden gesetzt / und daher die Gesetze darauf
die poenam dupli nicht unbillig gezelet.

Agitur ad duplum damni dati, & quidem
ad 30. annos, licet poenalis praetoria sit. l.
13. pr. de seru. corrupt.

Das

Das Beklagter den mir durch solche Verführung zugefügten Schaden nach der sub lit. A. beygefügeten Specification, 22) in duplam nebst allen anderen Interesse, welches der richterlichen Ermäßigung anheim gestellet wird, zu ersetzen schuldig.

Inter coniuges tamen tantum datur in *simplicum*. l. f. D. de *rod.* De usu huius actionis variant, quem tamen merita defendit B. STRYK. in *vs. mod. cit. tit. §. 1.* & ulterius vindicat BERGER. de *usu act. poenal. §. 31. a)*

§. LI. Hoc peculiare habet, quod etiam haec actio in casu *furti* detur, ob solum *conatum* corrumpendi, l. 20. C. de *furt.* ut tantum consequatur actor, quantum praestandum, si reuera servus corruptus esset. Enim vero *utilis* hoc casu vix locum habebit, cum *damnum*

22) Vnde *utiliter* petitur: vbi asserit, Facultatem *Vindicat*iam ita pronunciasse überhaupt auf die Klage, quemadmodum Dn. BERGER simile praecidium als ins besondere auf die Specification sub A. sich adfert. In eandem sententiam transeunt SCHILTER. ex 21. §. 16. *seq.* HOPPIVS ad §. 23. L. de *acton.* quamvis negari nequeat, *usum* non esse *fructuensem*, sed *rariorem*.

a) Conf. BRVNEM. de *delict. serui alterius in hominis corrupti cap. II. §. 5.*

b) Et

damnum hoc liquidari commode nequeat, vti in seruo, qui ob tentatam corruptionem vilior, imo nullius pretii fieri potuisset.

§. LII. Potius ergo hoc casu *criminaliter* agendum ad coërcitionem extraordinariam; *b)* quod etiam de iure Romano permissum fuit. *l. 5. D. de extraord. crim.* Exceptiones sunt: (1) ioci: *l. 3. pr. D. de seru. corr.* (2) quod misericordiae vel humanitatis gratia receperit: *l. 5. pr. D. eod.* (3) quod ad vnum actum tantum sollicitauerit, consuetudine autem peccandi deinceps similia fecerit; de his enim corruptor non tenetur. *l. 11. §. 1. D. eod.*

CAPVT II.

De actionibus in rem ex dominio & seruitute.

§. I.

Ex *iure in re*, quod rei *c)* cohaeret, oriuntur actiones *reales*, & cum communiter

b) Et quidem per viam *proprio*: sunt enim *iura* nuda denunciationis, ne aliis sumtibus praegravetur, quamuis denuncians pro suo interesse ei adhaerere possit, *hil aliud quam qualitates, quae per se non subsistunt, sed subiectum, cui insint, desiderant, quod est vel res vel persona: inde est ius in*

c) Tanquam suo subiecto *re & ius in rem.*
(*Böhm. Action.*)

d) Velut

niter quinque species *iuris in re* constituentur, hac duntaxat, non plures quoque asserendae sunt.

§. II. In genere vero circa haec remedia monendum est, illa tantum dari contra *possessionem*, adeoque de *possessione* alterius constare debere. Quodsi de ea adhuc dubitatur, praeparatorio iudicio *AD EXHIBENDVM* ante omnia agendum. Neque tamen hoc vnice propter *reales*, sed etiam propter alias, respectu quarum actoris peculiariter interest, datur: frequentiore tamen usum hie habuit *l. 3. §. 9. l. 13. D. ad exhib. d)*

§. III. Is agit hac actione, cuius *peculiariter* seu intuitu *parrimoni sui* interest, rem exhiberi: *e) l. 13. cod. id quod si in dubium voca-*

d) Veluti propter *actionem hypothecariam* mouendam, si omnia mobilia nexui hypothecae sunt subiecta: neque enim hypothecaria creditor agere potest, antequam ei *designatio mobilium* exhibita fuerit. Si optio alicui relicta, agit legatarius actione ad res, ex quibus optio facienda, exhibendas, *l. 3. §. 6. D. ad exhib.* quo ipso

praeparatur via ad actionem personalem *ex testamento.*

e) Quae si per *strictam iuris rationem* exhiberi non potest, ex *aequitate* actio in factum competit. *l. 3. §. 14. D. ad exhib.* huius fundamentum itidem in *obligatione ex aequitate* collocandum, sicuti haec tunc datur, quando *rei vindicatio* cessat.

f) Wann

vocatur, actor docere, & iudex summarie de eo cognoscere debet. l. 3. §. 9. eod. Praeterea quoque dicere *argumenta rei*, de qua agitur, necessum habet hoc modo:

Implorant hat in Erfahrung gebracht, daß Implorat vor Furzen eine silberne Kanne, worauf 14. Schaustücke vom Braunschweigischen Hause stehen sollen, gekauft. Weil ich nun daher muthmasse, daß es eben diejenige seyn müsse, so mir vor 2. Monathen laut begehren der attestatorum sub A & B. gestohlen worden, als welche eben auf diese Weise garniret gewesen; so habe ich effers bey ihm Ansachung gethan, daß er mir solche weisen und vorgeigen möchte, es aber dazu nicht bringen mögen, ohne trachtet er denen Rechten nach darzu als lerdings verbunden ist / mir auch viel daran gelegen, daß ich dieselbe sehe.

§. IV. Instituitur contra ipsum possessorem, etiam illum, qui naturaliter possessioni incumbit, utpote qui exhibere potest, & ad id obligatus; est enim *personalis*, l. 3. §. 3. eod. simul tamen *in rem scripta*, quia simpliciter possessori lex imposuit obligationem ad exhibendum. l. 3. f. eod. Contra possessorem incertum nullo modo locum habere potest. Vnde cum non nemo quosdam agros vindicaret, possessorem autem ignoraret, & in genere contra omnes rusticos eius pagi ageret,

ret, f) vt, qui agros illos possideret, eos indicaret, pronunciatum fuisse scio, daß die Klage, immassen sie angebracht, nicht statt finde. Habetur tamen etiam hic *dolus* pro possessore. l. 9. pr. D. ad exhib. l. 5. §. 2. eod.

§. V. Principaliter ad *exhibendam rem* agitur, seu vt actori copia fiat rei apprehendae & videndae:

Daß Implorat die quaestione te silberne Kanne in die Gerichte auf einen gewissen termin zu liefern und mir daselbst vorzuweisen schuldig.

Plerumque hodie petuntur *mandata compulforia*, & ita expeditius proceditur. SCHILT. ex. 20. §. 91. *Secundario* & *ex accidente* agitur ad *interesse*, si rem dolo desit possidere, g) quod iuramento in litem taxatur, l. 3. §. 2. l. 5. §. 2. eod. idque euentualiter libello adiungi potest:

Oder

f) Wann man die in meinen Lehn-Briefen benannte und mir mangeltende 5. Hufe Landes in diesen Gluhren gelegen, und daselbst ihre Ländereyen haben / solche notwendig inne haben müssen, gleich wol mir keiner anzeigen will, wo sie gelegen zc.

g) Vnde in genere huic actioni locus est, si quis rem *dolose* consumsit, quia fecit, quo minus eam exhibere posset, veluti si pupillus *nulliter* pecuniam mutuam dedit, l. 11. in f. de reb. credit. Atque haec eo durior prae aliis est, quod ob *dolum iuramentum in litem* admittat.

h) Prae-

Oder so er dieselbe gefährlicher Weise solte haben von Handen kommen lassen, daß er mir alsdenn das Interesse, so ich auf 20. Thlr. anschlage, und mit dem Iuramento in litem zu bekräftigen erbötig bin, bezahlen müsse.

§. VI. Tales exceptiones hic opponi possunt, quae ostendunt, otiosam fore exhibitionem, & alteri nullum ius agendi competere v.c. *transactionis, rei iudicatae, praescriptionis*. Debent autem esse *liquidae*; *illiquidae* & altioris indaginis, maxime quae *actionem principalem* tangunt, reiiciuntur in actionem principalem. l. 3. §. 13. cod. h)

§. VII. Pergo ad ipsas actiones *in rem*, & quidem ex *dominio* oritur *REI VINDICATIO*, qua dominus agit contra quemvis possessorem rei corporalis, petitque se dominum eius declarari, eamque sibi a possessore cum omni causa restitui. Agit dominus, seque fundat in domino, id quod quoque probare, & praeterea in libello rem *specifice* designare, & describere

h) Praeterea grauter | deficiat actio principalis;
huic actioni obici potest | neque enim ob quaecun-
exceptio *deficientis intere-* | que interesse moueri po-
se, & quidem ex iure perfe- | test, l. 3. §. 9. l. 19. ad
cto descendens, cum ita | exhib.

bere debet, 1) quam vindicat. l. 6. D. de R. V. Vt vero simul *titulum dominii* sui exprimat, necesse non est, quippe de quo deinceps, ubi ad *probationem* deuenitur, disputandum. Vtiliter tamen adiicitur, vt, reo absoluto, adhuc eandem repetere actionem valeat, si postea *diuersum titulum* allegare potest, quo casu exceptio rei iudicatae ipsi haud nocet. c. f. x. de libell. oblat. Inde hoc modo fundamentum agendi proponi potest:

Es hat der verstorbene Lucius mir in seinem Testament sein in der Merckstrasse zwischen Herrn N. und N. liegendes Wohnhaus, und darbey liegenden Garten vermachtet, wie aus beyliegenden Copia testamenti mit mehrern zu ersehen. Wann mir dann also dieses quæst. Haus

2) Incertae tamen partis vindicatio admittitur, si ob iustam causam certa pars definiri non possit, l. 76. §. 1. de R. V. veluti ob legem Falcidiam, quae ipso in re legata minuit. l. 73 §. 5. ad L. Falcid. En formulam libelli: Wann mir nun dieses vermachte Haus eisenthümlich zusiehet, ob ich wohl noch nicht eigent-

lich wissen kan, was dem Beflagten ratione Falcidiae daran gebühren möchte, weswegen ich mit ihm mich abzufinden erbötig bin &c. Ceterum cum hodie poena *plus petitionis* sublatæ sit, putarem simpliciter aedes peti, & si heres opponat exceptionem L. Falcidiae, eius in ipso processu rationem haberi posse.

k) Hoc

Haus iure dominii zustehet / als welches ipso iure auf mich verfallen 2c.

§. VIII. Agitur contra *possessorem* quemcunque, *l. 9. h.* etiam nudum detentorem. Hic tamen exceptione *nominationis* se ab actione liberare potest. *k)* Habetur etiam pro possessore, qui *dolo kk)* desit possidere, vel liti se, ignorante aetore, obtulit. *l)* *l. 25. & 26. l. 36. l. 52. D. de R. V.* Vnde contra heredes non aliter datur, quam quatenus possident, *l. 42. l. 51. eod.* nec ex dolo defuncti, si is possidere desit, hac actione tenentur. *l. 55. eod.* Facienda itaque mentio huius possessionis:

Wann

k) Hoc modo: Aus der wahren Possessorem des mir communicirten Klage Hauses halten müßte. habe ersehen, daß Kläger *kk)* Ex natura doli, qui mich wegen des inhabenden Hauses belangen wollen. laedentem obligat ad interesse, id quod usu forensi len. Wann ich nun solches quoque ad hanc actionem nicht vor mich besitze, sondern nur Pachtweise von tractum est. N. inne habe / und also auf *l)* Quo ipso tamen non diese Klage mich einzulassen liberatur verus possessor, sen nicht schuldig bin, so sed actori integrum est, relicto ficto possessore postmodum *verum* convenire, opponire unbefugten Klägern exceptionem nominationis, und bitte ihn dahin anzuweisen / daß er mich ex lite lassen, und, so er in Ruhe zu stehen nicht *rei vindic.* vermeinet, sich an den

Wann mir dann dieses quæst. Hausz zustehet:
 Beklagter Meuius aber solches besizet/*)
 und mir es abzutreten sich wegeret.

§. IX. Agitur ad asserendum dominium &
rem restituendum cum omni causa, fructibus sci-
 licet perceptis & percipiendis, prout reus vel
bonae, vel *malae fidei possessor* est: item cum
 reliquis accessionibus naturalibus & industri-
 alibus. //) Et quidem plerique contendunt,
 fructus ante L. C. perceptos speciatim peten-
 dos esse, alioquin iudicem eorum rationem
 habere non posse; l. 25. §. 8. *de acdil. edict.* quod
 tamen recte improbat B. STRYK. *in vs. mod.*
tit. de R. V. §. 15. Petitio itaque haec erit:

Daß das quæst. Hausz und Garten mir eigen-
 thümlich zustehe, und also Beklagter mir sol-
 ches cum fructibus perceptis & percipiendis
 (oder cum omni causa) abtreten müsse.

Quodsi

*) Hodie ut plurimum mund nulliter und sine de-
possessionis mox in libelli in- creto iudiciali auf Beklag-
 troitu mentio fieri solet ten veräußert worden, 2c.
 hoc modo: Es besizet Be- //) Praeterea etiam ratio
 flagter eine da und da ge- *deteriorationis* est habenda
 legene Wiese, welche mein a iudice, l. 13. *seqq. D. R. V.*
 Vater viele Jahre eigen- quod tamen tantum ad m.
 thümlich inne gehabt, und f. possessorem restringen-
 solche auf mich erblich ge- dum est, quia *bonae fidei*
 bracht, in meiner Jugend possessor putavit, se rem
 aber von meinen Vor- suam neglexisse.

m) Huc

Quodsi vero dolo defuisset possidere, declaratio domini quidem petitur, sed loco rei ipsa aestimatio praestanda est, prout formulam *Sect. I. c. 3. in f.* adduxi, eamque simul in notis declaravi.

§. X. Commodius haec actio in *foro rei sitae* mouetur, quamvis etiam in foro *domicilii* institui possit, habetque suum terminum ex ipsa rerum *usucapione*. Atque haec fere est principalis exceptio, *m)* quae huic actioni opponi potest, quamvis etiam aliae *communes* locum habere queant, ut rei iudicatae, iurisiurandi, transactionis, retentionis propter impensas &c. *l. 48. D. R. V.*

§. XI. Antequam ad species rei vindicationis peculiare progrediar, non praetermittenda est *ACTIO IN FACTVM subsidiaria*, quae, deficiente rei vindicatione, quandoque competit. *l. 23. §. 5. D. de R. V.* Quamvis enim *personalis & ex obligatione legis* immediate

m) Huc etiam refertur potest exceptio: *mendacii*, qua probata, possessionis commodum reus priuatur *l. f. D. R. V.* Approbata haec est exceptio in *ord. process. Sax. emend. tit. 16. §. 3.* cum reliquis mendacii poenis. Praeterea 3) etiam huc pertinet exceptio rei venditae & traditae, quae euidenti, vel heredi alienanti opponi potest. Denique 4) exceptio praedicti fundata in *l. 25. §. 17. de hered. petit.*

diatē deducta sit, adeoque huc non pertinere videatur, connexio tamen suadet, ut, quia *loco rei vindicationis* intentatur, eius hic mentio fiat.

§. XII. Oritur ex *aequitate* lege probata, & quidem fundata in illo principio, *ne quis locupletior fiat cum damno alterius*, atque inde quoque petitio ipsa *mm)* aestimanda est. l. 52. D. de R. V. Toties vero locum habet, *quoties rei vindicatio impeditur vel deficit, possessor tamen, vel qui possedit, locupletior deprehenditur ex re nostra*, adeoque ad hoc agitur, *ut, in quantum ex re nostra locupletior sit, restituat reddatue*. Ita haec datur contra heredes eius, qui dolo desinit possidere, si ex dolosa alienatione defuncti locupletiores deprehendantur,

mm) Et *causa petendi* similitur inde formanda hoc modo: Wann dann nun vor die quaestionirte und veräußerte Verlen der verstorbenen N. N. kurz vor seinem Ende 700. Thlr. gehoben/und solche auf die Erben mit der gesammten Erbschaft gekommen, es dohero billig ist, daß sie solche 700. Thlr. damit sie sich bereichert, mir herausgeben, gleichviel biß dato |

nicht dargu zu bringen gewesen, so werde gemüßiget etc. Non alius tamen hic supponi potest casus, quam si ipsemet dominus rem suam a possessore, in quem alienata est, consequi non possit, vel quod consumpta sit, vel etiam quod forsan nullibi extet: alioquin enim potius ipsam rem a possessore vindicabit.

n) Quod

tur, quod pro *fundamento* in libello allegandum, l. 52. de R. V. cum ipse defunctus *solidam rei aestimationem* praestare debuisset:

Daß Beklagter, so viel er von denen Kauff-Geldern des von seinen Vater dolose veräußerten Hauses wirklich durch die Erbschaft nach der Beylage sub B. empfangen, zu ersetzen schuldig sey.

§. XIII. Similiter rei meae dominium amittere possum, per modos *accessionum artificialium*, veluti per specificationem, adiunctionem &c. quatenus accessorium a principali commode separari nequit. Si enim separari potest, actione *ad exhibendum* ago ad *separationem*, ut deinceps separata vindicari queat, n) l. 6. D. ad exhib. quae actiones in praxi vilissime cumulantur:

Beklagten dahin anzuhalten, daß er die quaestionirte 3. Diamanten aus dem Bruststücke wieder ausnehmen lassen/ und folgendes mir als Eigenthums-Herrn restituiren müsse.

Ast si separatio fieri non possit, ad minimum ad *aestimationem* agendi facultas superest per *actionem in factum*, modo (I.) is, cuius rei principali accessit, sit in *bona fide*: (II.) locupletior ex *accessorio* factus sit, quod dici nequit,

n) Quod eo in casu, quo- | gnum habet, cum contra-
ries cum b. f. possessore acto- | ipsum non possit indistin-
rires est, utilitatem insi- | cte; ad *aestimationem* agi.
o) Plu-

nequit, si accessorium *titulo oneroso* comparavit, secus si *titulo lucrativo*. Concedunt enim omnes, actione *in factum* agendum esse; l. 23. §. 5. D. de R. V. haec vero vnice in eo se fundat, quod locupletior possessor rei factus sit. Si *indistincte* actionem hanc locum habere assereremus, dominus rei principalis bis pretium pro accessorio solvere cogeretur, id quod durum, & *actio in factum* in mera *aequitate* fundata haud admittit. Dixi autem, *dominum rei principalis debere in b. f. esse*; contra *furem* enim condictio furtiva locum habet, & contra *m. f. possessorem titulum* actio utilis rei *vindicationis* vel *ad exhibendum*, quasi contra eum, qui dolo deluit possidere. Hoc ipso ad *solidam rei aestimationem*, iuramento in litem determinandam, l. 68. de R. V. agitur. Inde ita petitio formanda:

Das der Sammet, welchen Beklagter unter sein Kleid füttern lassen, mir eigenthümlich zugestanden, und weil derselbe solchen wissentlich und contra bonam fidem verbraucher, und mir in natura nicht wieder restituiren kan, er nur den Werth desselben nach der Beplage sub A. zu erstatten schuldig.

§. XIV. Huc etiam referunt casum, si quis bona fide rem alterius acquisivit, & rursus bona fide alienavit, atque inde locupletior

tior factus est. Dn. STRYK. *de act. inuestig. Sect. I. m. 2. §. 4. seq.* Cum enim non amplius possideat, rei vindicatio locum habere nequit, sed eius *succedanea*, in factum scilicet, competit, o) Fundamentum eius est, quod locupletior reus factus sit:

Es hat Beklagter vor etlichen Wochen mein mir gestohlenes Pferd, wiewohl bona fide seinem Vorgeben nach, vor 40. Thlr. gekauffet, bald aber hernach solches vor 140. Thlr. an einen durchreisenden Polacken wieder verkauffet, daß er also auf 100. Thlr. mit meinem Pferde lucrirt. Weil ich nun mein Pferd jemahls wieder zu bekommen keine Hoffnung habe / die Billigkeit aber nicht leiden will / daß Beklagter aus dem Meinigen sich bereichere / sondern er vielmehr nach derselben schuldig / die lucrirt 100. Thlr. mir zu zahlen.

Petitum ita formandum:

Daß Beklagter solche 100. Thlr. welche er bey Verkaufung meines Pferdes lucrirt, mir wieder zu erlegen schuldig.

Quodsi tamen equum praeter omnem spem *ex post facto*, a possessore recuperasset, ad restitutionem

o) Plurimi praeter rationem hoc in dubium vocant, cum in l. 23. §. 5. d. R. V. generaliter actio in factum in casu deficientis rei vindicationis detur, & praeterea eius natura & ratio sit, vt, qui ex realiter locupletior factus est, in subsidium *ex acquirente* teneatur.

p Id

stituendum pretium tenetur *condictione sine causa*; imo existimarem, non aliter reum id lucrum, quod ex re actoris ipsi obuenit, restituere teneri, nisi actor caueat, se illud restitutum esse, recuperato a possessore equo. *p)*
l. 57. D. de R. V.

§. XV. Sed redeo in viam. Sicuti varia est *dominorum* ratio, ita quoque rei vindicationis sui peculiare effectus sunt. Datur *dominium limitatum*, datur *naturale*, datur *utile* & *directum*, datur etiam *putativum*, seu *quasi dominium*, denique datur *fictum*.

§. XVI. *Dominium limitatum* habet maritus *in re dotali*, unde & rei vindicatio ipsi conceditur; *l. 9. C. de R. V.* sed eam tantum exercet constante matrimonio: soluto eo, dos ad uxorem redit. E contrario uxor habet *dominium naturale* rei marito in dotem datae, & ita, constante matrimonio, rei vindicatione uti nequit. Si tamen maritus uxorem *de proprietate rei*, in dotem acceptae, experiri passus sit, haec praeiudicat marito. & iudicatum ipsi quoque nocet. *l. 63. D. de autor. rei iud.* E contrario, soluto matrimonio, *dominium uxoris plenum* reuiuiscit,

vt

p) Id periculum euictionis imminens suadet, cum postea recuperata sit, venditor ad *euictionem* teneatur.
q) Quae

ut dotem vindicare q) queat. l. 30. C. de iur. dot. Similimodo in donatione propter nuptias, quatenus in certa specie consistit, veluti in aedibus, vxori concessa est rei vindicatio aduersus omnes possessores. *auth. permissa C. de donat. ante nuptias.* Dicitur enim in l. f. C. cod. quod *re & substantia a dote non differat*, ex quo quidem cum DONELLO lib. XIV. c. 9. minime colligendum esse puto, quod etiam vxor fructus ex illa percipiat, qq) sed quod *eventualiter* tantum illi dominium concessum sit, si aliter dotem saluam habere nequeat. Unde utilis foret haec rei vindicatio in *concurso creditorum*, cui propter dotem consumptam hoc casu se vxor immittere non tenetur, sed *rei suae* in donationem datae, incumbere posset. r)

§. XVII.

q) Quae actio ad hoc viduae utilis est, ut possit agere contra quemvis possessorem, si forsitan dotem maritus alienauit, etiam post tempora usucapionis, quae vxori, constante matrimonio, non currunt.

qq) Posita enim hac hypothese, dos nullum marito lucrum praeberet, ejusque constitutio prorsus

inanis foret, quod intendisse legislatores non videntur, qui dotem *ob onera matrimonii* constitui noverunt.

r) Ab hac sententia longe recedunt, qui tantum *hypothecam* vxori in tali re largiuntur, contra manifesta legis verba. Decepti dissidentes inde sunt, quod animaduenterint, in
serui.

§. XVII. *Dominium utile* habent *vasalli*, *emphyteutae* & *superficiarii*, sicuti *directum* competit domino feudi, *emphytheuseos*, & soli, & inde hisce dominis quoque rei vindicatio competit. *l. 1. D. si ager veſtig. 2. feud. 8. §. rei. l. 74. & 75. D. de R. V.* Hoc tamen discrimen adhibendum, quod *utilis dominus* in rei vindicatione praefertur, quatenus eius dominium utile adhuc durat, adeo ut illam exercere possit etiam contra ipsum *dominium directum*, inique rem controuersam occupantem. *l. 1. cit.* Sic itaque se fundat in *dominio utili*:

Es hat sich Bellagter unterstanden, die Meyerren, so vor dem Stein-Thor gelegen, nach meines Vettern Titii Tode an sich zu ziehen, nachdem aber dieselbe meinen Vorfahren zu Lehen gegeben, auch der letzte Besitzer Titius solche gleichfalls iure feudi besessen, und ich ex primo acquirente noch herstamme, wie beehligende Genealogie ausweist, mithin die quaest. Meyerren mit iure feudi zustehet &c.

Petit deinceps, se declarari *dominium utilem* &c.

Dass

securitatem dotis hoc ius vxori datum fuisse, id quod tamen praecise hypothecam haud arguit. In hoc ergo discrimen vtriusque sententiae consistit, quod pothecariis tam adjunctum sententia per-

mittant vxori, rei suae extra concursum incumbere; dissentientes vero eam cogant, concursui sese immittere, cum creditoribus hypothecariis tam adjunctum sententia per-

1) Ne-

Daß die Meyerey iure feudi mir zustehet, und auf mich nach des Titi Tode rechtmäßig devolviret sey; Beklagter also mein Lehn cum omni causa mir abtreten müsse. 1)

Similiter in emphyteusi petit:

Daß mir das quaest. Gut nach Erbens Zinsrecht zustehet 2c.

§. XVIII. E contrario, extincto dominio vtili, quod variis modis fieri potest, (vel iure emphyteutico) dominus *directus* rem a *tertio possessore* vindicat, & consequenter in eo se fundat, quod *dominium plenum* ad ipsum redierit:

Nachdem nun das Lehn durch Absterben des von S. mir eröffnet worden, worzu die quaest. Biese gehöret, und mir daher o. jure domini zustehet. 1)

Hinc

1) Neque enim agnati feudales *hereditatis petitione*, sed tantum *rei vindicatione* utuntur, quia rem singularem ex pacto & providentia maiorum consequuntur, maxime si possessor singularis illis quaestione successionis feudalis haud faciat.

2) Contra vassallum actionem *primatariam* ex delicto hic largiuntur, si felo-
(*Böhm. Action.*)

niam commisit, vel emphyteuta non solvit canonem, quod emphyteuta & vassallus non *ipso iure* dominio cedat, sed eo per sententiam ob delictum privandus sit. Hoc posito, actio haec *personalis* est, durans ad 30. annos, & contra ipsum *delinquentem*, non eius heredes competentis, cum *vindictam* spiritet. Breviter: nullam

K

refert

Hinc quoque petit:

Daß Bel'agter das nunmehr mir gänglich
anheim gefallene Haus mir cum omni causa ab-
treten müsse.

Quodsi dominus directus non ab *utili domi-
no*, sed a *tertio possessore* rem vindicat, *uti-
lis dominus*, si adhuc ius suum durare cre-
dit, *intervenire*, & ut sibi potius res resti-
tuatur, petere potest:

Klägern mit seiner ungegründeten Klage abzu-
weisen, daß er ihm das quaestionirte Haus
einräumen müsse.

§. XIX. Ex *putativo dominio* est *PUBLICA*
in rem actio, qua *b. f. possessor*, *insto*
nexus titulo, agit contra *infirmiore iure possi-*
dentem, ad rem quasi *uscaptam restituendam*.
Olim prorsus deficiebat actio; cum, si *b. f.*
possessor possessionem rei amiserat, vindi-
care illam haud poterat. Ex aequitate praec-
tor hanc dedit, qua *ad instar proprietatis* agi-
tur, ut dicitur in *l. 7. §. 6. de public. in rem act.*
& inde, quae in *rei vindicatione* attenduntur.
hic quoque observari debent. *l. 7. §. 8. cod.*

§. XX.

refert, utrum dominus, *utilem dominum*? *cont. l.*
finito dominio utili, agat *2. C. de iur. emphyt. c. ult. X.*
contra tertium, an contra *de locat. cond.*

§. XX. Datur *bonae fidei possessori*, qui *titulum iustum* habet, ex quo *usucapere* potuisset: *l. 7. §. 16. eod.* unde qui *usucapere* non potest, nec *publiciana* experiri valet. *u) c. l. §. 17.* Nec nocet *superueniens mala fides*, ne quidem hodie ex *dispositione iuris canonici*, quod nihilominus actor *firmiori iure* prae illo gaudeat, qui *nullum ius* habet. Fundat se in *b. f. possessione*, quae *facilius probari* potest. & ita prae rei *vindicatione* commendatur. *l. 24. D. de R. V. x)* Quamvis itaque dominus, *qua talis*, illam *mouere* non possit, *integrum tamen* ei est, ex *b. f. possessione* rem *vindicare*, vel cum rei *vindicatione* *strictè dicta* *cumulare* hoc modo:

Wenn dann hieraus zu sehen, das mir der
ihrgemeldte Weinberg iure domini vel quasi
zuständig sey.

§. XXI.

u) Sic in ducatu Magdeburgico Iudaei res immobiles nec *acquirere*, nec *usucapere*, & sic earum *nomine*, nec *publiciana* experiri possunt. Similis est ratio in rebus, quae per se *gem* alienari nequeunt, quam praetor *corrigere* haud potuit. *l. 12. §. 4. eod.*

x) Haec de causa quoque haec doctrina usu fori Romani postea extensa est ad eas actiones, quas tantum de iure *dominus* instituere poterat, vel in quas incidit *dominii* quaestio, veluti in *hypothecaria*, in qua *b. f. possessionem* probasse sufficit.

§. XXI. Mouetur contra eum, qui vel nullum vel infirmius ius habet; *l. f. cod.* non itaque contra quemuis possessorem indistincte, id quod in libello quoque iudicandum:

Gleichwohl Beklagter denselben mir vorents hält, an welchem er doch weder Titel noch einziges Recht erlangt hat.

Vnde (1) exceptio *iusti dominii* locum habet; *l. f. cit.* neque enim contra *dominum verum* datur, nisi in quibusdam casibus. vid. *l. 27. D. de R. V. l. 24. D. de except. rei iudic. l. 18. §. 15. de damn. inf.* (2) Exceptio *iuris aequalis*; nam contrabonae fidei possessorem atque titulatum, qui a diuerso non-domino rem accepit, cessat. *l. 9. §. 4. de publician. l. 31. D. de act. emt. vend.* Quodsi ab eodem non-domino duobus res vendita est, & ambo experiantur contra possessorem tertium, potior est is, cui priori res tradita est. *y) cit. l. 9.*

§. XXII.

<p><i>y)</i> Non qui rem tantum emit; hic enim non habet <i>ius in re</i>, nec in <i>publiciana</i> se fundare potest, ob deficientem traditionem. Ita commodum <i>l. cit. 9.</i> intelligi, & cum aliis in consonantiam deduci potest.</p>	<p>Nam iuxta <i>l. 15. C. de R. V. in rei vindicatione</i> is praefertur, non cui prius vendita, sed potius ille, in quem dominium ex vera vel quasi <i>traditione</i> est translatum.</p>
---	--

z) In

§. XXII. Agitur ad hoc, ut res *bona fide* possessa cum omni causa restituatur.

Daß mir der Weinberg iure domini vel quasi zustehe (si scilicet utraque actio cumularur) und also Beklagter zc.

Extensa etiam est ad *iura bona fide* possessa, l. 11. §. 1. D. eod. si forsan a non-domino servitus alicui esset constituta: item ad ius hereditarium, quod alicui ex restitutione competit, l. 12, §. 1. eod. quo ipso latius euagatur, quam rei vindicatio.

§. XXIII. Ex *dominio ficto* deducunt *RESCISSORIAM* actionem, quod hoc intuitu *fictum* vocatur, quoniam *stricto iure* dominium amissum praesupponitur ob *usucapionem*, praetor tamen fingit, ac si non esset completa. §. 5. I. de *usuc.* Vel breuiter: dominium, quod amissum erat per *usucapionem*, rescissa *usucapione*, pristino domino ex aequitate redintegratur. 2) Praesupponitur autem *iusta restitutionis causa*, quae potissimum in *absentia*

2) In supposito casu est quod actor *stricto iure* *realis*. Potest quoque esse *miserat*, adeoque eo iure *personalis*, si quis actionem *agit*, praemissa petitione *personalem praescriptione* pro *restitutione in integrum* amisit, quia iudem, rescissa, *contra usucapionem vel* praescriptione, intendit, *praescriptionem comple-* rem sibi adhuc deberi. Ipsa *tam.* *restitutio* restituit illud ius, K 3 22) In

sentia quaeritur, quamvis aliae, vt furor, paupertas, aliaeue iustae causae non excludantur. l. 2. C. de annal. except. Ipsa vsucapio compleri potest, vel ob *absentiam propriam*, vel *tertiū*, qui rem detinet, a quo vindicanda erat. Hoc casu quaevis absentia sufficit, quamvis postea in l. 2. C. de annal. except. sufficiens propositum sit remedium, 22) vsucapionem hanc impediendi.

§. XXIV. Primario huc pertinet casus, si quis per propriam *absentiam iustam* laesus sit, rebus suis ab aliis vsucaptis; hinc rescissionem vsucapionis petit & simul rem vindicat. *Iustam absentiam* requiro; non ergo huc pertinet, quando quis dolo malo ab-

est;

22) Intra tempora vsucapionis vel praescriptionis iudex ad eundem, & libellus protestationis ei offerendus, quo *interruptio* praescriptionis fiat hoc iustan modo: Weis ich nun bisher in Erfahrung keinesweges bringen mögen, wo sich Sempronius, so die quaestionirte Sachen in Händen haben soll, antwo. aufhalte, ich also dieselbe bey ihm gebührend zu forderu verhindert werde, so

habe solches hiedurch gebührend anzeigen, und nach der Anweisung des l. 2 C. de ann. except. gegen alle vsucapion und praescription protestiren, und mir mein Recht noch wie vor vorbehalten wollen, wie ich dann gehorsamst bitte, diese rechtliche protestation ad acta zu nehmen, und mir darüber eine gewöhnliche recognition zu ertheilen.

a) Huc

est; l. 18. ex quib. caus. mai. vbi tamen multum arbitrio iudicis commissum est. l. 28. pr. cod.

§. XXV. Porro dixi, quod *simul* res vindicetur; merito enim reprobanda est eorum sententia, qui duplex remedium fingunt, *rescindens & rescissorium*, ita vt illo impedimentum *praeparatorie* tollatur, quod *vindicationem* impediēbat; hoc vero *principaliter* persecutionem iuris pristini seu *rei vindicationem* continēat. Nullibi huius duplicis rei edii fit mentio: vtrumque vno eodemque iudicio peragitur, & ita quoque vtrumque in libello proponendum. Fundamentum est, *absentia iusta & inde nata aequitas restitutionis*:

Nachdem ich nun in der Gefangenschaft bey denen Türcken 28. Jahr sehr kümmerlich hinführen müssen, inzwischen auch allhier meines Hauses mich nicht annehmen können, so ist dahero erfolgt, daß es unter der Zeit in des Beklagten Hände gerathen / und er dasselbe in meiner Abwesenheit über recht verwehrt Zeit besessen. Weil aber gleichwohl mir darbey nichts begemessen werden mag, in Gegentheil die Billigkeit erfordert, daß ich gegen solche usucapion restituiret, und, facta rescissione, zu Erlangung meines Eigenthums wieder gebracht werde &c.

Inde quoque utrumque & *rescissio usucapionis* & *rei restitutio* simul peti debet:

Bitte nach gegen die strictly iure erfüllte Verjährung zu restituiren, und facta restitutione, in Rechten zu erkennen, daß mir das Eigenthum an gedachten Hause noch zustehe, und Beklagter daher mir solches cum omni causa abtreten müsse.

Olim intra annum utilem instituenda erat §. 5. l. de act. in cuius locum IVSTINIANVS substituit quadriennium continuum, l. ult. C. de temporal. in integr. restit. a tempore scientiae & impedimenti cessantis computandum. Et inde (1) exceptio iusta contra hanc actionem nascitur, cui adiungi potest (2) altera, cessantis iustae causae restitutionis &c. a)

§. XXVI. Huc quoque pertinet actio revocatoria seu PAVLLANA, quam Imperator

l. ult. C. de tempore §. 6.

a) Huc etiam (3) refero, si quis intra tempora usucapionis remedio l. 2. C. de annal. except. usus non fuit, quo tamen aduersus absentem uti potuisset, quia tunc in culpa est, quo minus usucapio impediretur. Voluit enim legislator in l. §. 2. differentiam inter vigilantes & desides facere, nec his succurrere. Postquam vero IVSTINIANVS usucapionem cum praescriptione coadunavit, haec vero contra impeditos non currat, ne quidem hodie hac actione, aut interpellatione opus, cum impedita iure nouo praescriptio longi temporis non currat,

*) Vnde

§. 6. I. de act. inter reales praetorias collocat, daturque creditoribus, in quorum fraudem *animo concinsum* a debitore quaedam alienata sunt, ita ut per illam alienationem laesi sint, adversus quemcunque possessorem *doli participem*, vel *lucratiuo titulo* possidentem, ad hoc, ut alienata restituantur. Dicitur etiam *in factum* in l. 14. quae in fraudem credit. generali sensu, quo omnes praetoriae ita vocari solent.

§. XXVII, Fingit in hac actione praetor, illud factum non esse, quod in fraudem creditorum factum est; *) unde *realis*, imo etiam pro varietate circumstantiarum *personalis* esse potest. l. 1. §. 1. in f. cit. tit. *Realis* est in casu ab Imperatore proposito, quando res quaedam alienatae sunt; potest enim ea res ita peti, ac si alienatio facta non fuisset, indeque creditoribus *dominium* quoddam in res fraudulentè alienatas asseritur. Cum autem utrumque

*) Unde reuera *restitutionem in integrum* concedit contra alienationem *iniquae & subdole* factam, ex *aequitate*, eaque de causa fingebat factum non esse, quod factum erat, simulque illud ius, quod *omissum* erat, restituebat. Qui

hoc non obseruarunt, prolapsi sunt in contentionem inanem, utrum haec *realis* an *personalis* sit? Ipsa sane restitutio illud ius reddit, quod amissum est, adeoque actio amissa in effectu instituitur.

K §

aa) Non

que requiratur, & *fraus & laesio*, de hac vero *ante motum concursum* constare nequeat, huic actioni demum locus est, si motus concursus curatorque bonorum datus sit, a quo potissimum institui solet, *l. 1. pr. quae in fraud. credit.* utpote cui incumbit, massam bonorum nomine creditorum, qui in ius debitoris successerunt redintegrare. Vnde se fundat in *dominio ficto*; quamvis enim *fraudulenta alienatio* simul adesse debeat, haec tamen magis ut *causa sine qua non* hic consideratur. aa) Fundamentum ita exponit curator bonorum:

Es hat sich Liquidatus verstanden sein am Markte zwischen N. und N. gelegenes Haus Beklagten zu schenken, in der Absicht, die Liquidante dadurch zu gefährden, welches auch wirklich bey nunmehr entstandenen concurs erfolgt, und sich hervor thut, daß die annoch vorhandenen Güter zur Bezahlung der Creditorum nicht zulänglich. Wann denn bey solcher Verwandsch ex prouisione praetoris derselben gleichen

aa) Non ergo est pure personalis, ut quidam inde evincere conantur, quod ex delicto seu dolo nascatur, cum alioquin contra tertium possessorem institui non posset, nec necesse fuisset, fingere, rem non fuisse alienatam, seu in bonis debitoris adhuc mansisse. Vnde etiam in foro *res sine* institui potest.

b) h. e.

gleichen alienation pro non facta zu halten, und die interessirten Creditores dagegen billig in integrum zu restituiren sind;

Petitio dirigitur ad ipsum, ad quod rei vindicatio, vt res cum sua causa *b)* restituatur, *l. 10. §. 19. eod.*

Als bitte praecula rescissione alienationis in Rechten zu erkennen, daß dieses quæst. Haus zu des liquidati Vermögen eigenthümlich an noch gehöre, und Beklagter dasselbe nebst allen eingehobenen Nutzungen ohne *c)* Entgeld wieder abzutreten schuldig.

§. XXVIII. Quatenus *realis* est, datur contra omnem possessorem, excepto eo, qui *bona fide*, & ex titulo *oneroso* rem tenet. *l. 6. §. 8. l. 9. D. eod.* Vnde si is, qui *mala fide* emit, non amplius possideat, sed alteri, *bona fide* accipienti, vendiderit, hic quidem securus est, sed prior emtor in solidum pretium rei, quod accepit, tenebitur. *d)* *l. 9. eod.* Si non pos-

b) h. e. cum fructibus perceptis & percipiendis, si possessor in dolo est. *l. 10. §. 20. cit. 1.* bitoris adhuc extant, restituendi sunt; *l. 8. D. cit. tit.* vnde possessori iusta nascitur exceptio.

c) Hoc modo agitur contra eum, qui collusit cum debitore, quamvis *pretium* pro re dederit; si tamen nummi soluti in bonis de- *d)* Quo casu nihilominus *realis* manet, quia, cum dolo possidere desit, pro possessore adhuc habetur, & ita petitio iuxta natu-

possidet, nec dolo deliit possidere, actionem tamen habet, *ad*) tenetur, vt actione cedat. l. 14. D. *cod.*

§. XXIX. Porro potest esse *personalis*, si *obligationes* in fraudem creditorum *remissae* fuerint; perinde enim reuocantur, ac si liberatio facta non fuisset. l. 10. §. 22. D. *cod.* Vnde si pars pretii adhuc debita, emptori in fraudem creditorum remittitur, actio venditi, quae per remissionem dolosam extincta erat, reuocatur, cum commodo intermedii temporis, *usuris* scilicet. Hoc supposito conuenienter actor in hoc sensu se fundat:

Es ist B. Kläger Liquidaten N. annoch 800. Thlr. restirende Kaufgelder vor das verkaufte Roth schuldig gewesen, nachdem er aber gesehen, daß sich alles mit ihm zum concurs angeschiebet, hat er solche 800. Thlr. seine Creditores zu betrügen, Beklagten geschenket und remittiret, woraus denn bey erfolgten concurs sich

naturam actionum realium formanda est.

ad) Veluti si quis interposuit personam Titii, tanquam sui procuratoris, vt fraudator ei res tradat, actione *mandati* cedere compellitur, qua aduersus

Titium creditores agere queant. l. 14. *cit.* Quid si vendidit fundum cum pacto commissorio, pretiumque non sit solum intra tempus praestitum? Compelli sane potest, vt actione contra emptorem cedat.

e) Spe-

sich hervorgethan, daß er zu Befriedigung seiner creditorum wenig übrig behalten. Nachdem aber ex provisione iuris praetorii dergleichen remissiones als ungeschehen zu halten, mithin der Beklagte diese 800. Thlr. Kauffgelder noch restiret etc.

Ex quo facile quoque apparet, quomodo convenienti modo ipsa petitio formanda sit:

Daß Beklagter die quaest. 800. Thlr. Kauffgelder nebst denen Landüblichen Zinsen von der Zeit der geschehenen remission zu bezahlen schuldig.

§. XXX. Praeterea quoque haec actio contra ipsum debitorem, qui fraudem fecit, datur, ut verba edicti indicant. *l. 1. pr. D. quod in fraud. cred.* Hoc respectu itidem est *personalis*, magisque ad *poenam*, quam ad *rei persecutionem* tendit, ut patet ex *l. f. §. f. eod.* Postquam enim debitor bonis exutus est, emolumentum amplius non respicit, sed poenam, quae in eo consistit, ut *beneficium cessionis* indignus iudicetur. Hac vero tunc est agendum, e) si quaedam disperdisset, quae nulla restitutione recuperari possunt:

Beklagte

e) Speciali actione hic non adeo opus, sed debitori, sed beneficium <i>cessionis</i> provocanti, per modum <i>exceptionis</i> opponi	potest, quod <i>fraudulenter</i> egerit. Interim VENVLEIVS etiam <i>actionem</i> in eum concedit ad <i>poenam</i> in <i>cit. l. f.</i> quam tamen non deter-
--	--

Beklagten wegen solchen verübten Betrugs zum beneficio cessionis nicht zuzulassen, sondern ihn vielmehr wegen des offenbaren Betrugs zum Festungs-Bau etc. zu condemniren.

§. XXXI. In effectu hoc interest, quod quatenus *realis*, in foro *rei sitae* institui possit; sed quatenus *personalis*, in foro *domicilii* agi debeat. Datur tamen intra annum, *l. 1. pr. D. eod.* nisi quatenus is, in quem res alienata est, adhuc in lucro haereat, *l. 10. §. 14. eod.* quo casu etiam heredes tenentur. *l. 11. eod. et;*

§. XXXII. Progredior ad *SERVITU- TES*, quarum nomine duae comparatae in iure sunt actiones, siue sint *reales*, siue *personales*. *l. 2. pr. servit. vindic.* Et quidem pro asserenda servitute, datur *CONFESSORIA*, quae

determinat, adeoque pro re nata ad *extraordinariam* & sic *criminaliter* etiam agi posse censeo.

Verum hoc casu non *Pauliana* intentatur, sed potius in *factum*, quae in *aequitate mera* se fundat, & pure *personalis* est, adeoque

ad 30. annos durat. *Iniquum enim praetor putavit, in lucrum morari, qui lucrum sensit ex fraude, idcirco lucrum ei extorquendum putavit.* *l. 10. §. 24. D. eod.* De natura huius actionis agitur infra *c. 5. §. 7. seqq.*

¶ Quo-

quae competit ei, qui *sibi* vel *suo fundo* asserit servitutem aduersus dominum fundi seruiantis, vel servitutem quomodocunque impedientem, vt iudex declaret, servitutem sibi competere.

§. XXXIII. Hanc actionem instituit in *personali* quidem, qui sibi *constitutam* esse servitutem asserit, & quidem in vltimis voluntatibus, *ipso iure*, a tempore *aditae hereditatis*: *l. vn. D. quando dies vsusfr.* si vero inter viuos usufructus concessus, post *traditionem*. Pro constituendo usufructu in *personam* agendum, & ita contra tertium possessorem agi nequit, sed ex illo titulo tantum, quo seruitus *personalis* promissa, contra promissorem eo in casu, quo interim praedium servituti destinatum alienauit, ad interesse agendum. Quocirca fundamentum actionis in *iure iam constituto* collocandum est:

Als beygehender copia testamenti ist zu ersehen/ was Gestalt Caius mir die Wohnung in seinem Hause vermachtet. Als nun derselbe verstorben, und darauf der Beklagte dessen Erbschafft angetreten, hat er sich dennoch unterstanden, das ichtgedachte Bohnhaus selbst zu beziehen, und mir dadurch meinen mir *ipso iure* angefallenen Genießbrauch zu entziehen gesucht ic.

§. XXXIV.

§. XXXIV. Competit aduersus eum, qui *seruitutem personalem* impedit, f) *l. 1. D. si ususfr. pet.* vel etiam aduersus quemuis possessorem fundi usufructuarii, *l. 5. §. 1. eod.* & ita, qui aedificat in praeiudicium usufructuarii, hac actione conueniri potest, *l. 5. §. f. D. de noui oper. nunciat.* qua consequitur id, quantum eius interfuit, ff) opus nouum factum non esse.

§. XXXV. Agitur *ad declarandam seruitutem personalem*; neque enim per sententiam seruitus constituitur, sed, quae est, *declaratur. l. 8. §. 4. si seru. vindic.* Quin etiam praeterea fructus interim percepti restituendi sunt, *l. 5. §. 7. si ususfr. petat.* nisi possessor agat, *l. 5. §. 7. eod.* & ita diuersa erit petendi ratio; priori casu equidem petit:

Das mir die Wohnungs-Gerechtigkeit in dem
quaest. Hause zustehe, und der Beklagte mir
daher solches Haus einzuräumen, auch wegen
der

f) Quomocunque id impendit. *l. 1. pr. eod.*
factum fuerit, etiamsi tantum *minuit* vsum seruitutis, veluti si seruitutes fundi usufructuario debitas
ff) In subsidium, si aliquid in seruitutis praeiudicium factum est, vnde dominanti damnum obtrigit.

g) Quia

gen der mir interim entzogenen Nützungen vollständige Satisfaction zu geben schuldig / 2c.

Posteriori vero tantum agit, vt securus consequatur fruendi licentiam: *l. 5. inf. eod.*

Daf mir die Wohnung & Berechtigung in dem quaest. Hause zustehet, ich bey derselben geruhig zu lassen, und Beklagter mit cautionem de non amplius turbando zu bestellen schuldig.

Nam in his actionibus hoc singulare est, quod etiam possessor agere possit; *cit. l. secus ac in rei vindicatione.*

§. XXXVI. In realibus seruitutibus confessoriam mouet dominus praedii dominantis. *l. 2. §. 1. si seruit. petit.* Dominium tamen probare haud tenetur, quatenus est in possessione praedii dominantis: g) Iecus si possessionem praedii dominantis non habeat; sic enim ipsi obstat exceptio praedictialis, quod prius de proprietate fundi constare debeat. *l. 16. l. 17. D. de exception.* Fundat se primario actor in seruitute constituta, (nam pro constitutenda contra promissorem actione personali agendum est) quam promde probare debet,

g) Quia tunc praesumptio pro possessore est, quae tamen per probationem contrariam a reo elidi potest. Hoc probato, obstat exceptio non competentis actionis, nisi doceat, se promissoris nomine egisse. *l. h. e.*
(*Böhm. Actio.*)

debet, si vel maxime sit in quasi possessione
 seruitutis; nam praesumptio, quae ex qua
possessione desumitur, infirmior est praesump
 tione pro *libertate*, quae ex ipsa *proprietas*
 quam actor reo in dubium non vocat, flu
 dit. **Hic** formula libellandi:

Wenn denn hieraus erhellet / daß mir weg
 meines Guttes Tulculani die Hereditigkeit d
 Huth und Weide in Beklagten Gehölze
 stehe, derselbe gleichwol durch unternomme
 Pfandung mich darinn zu turbiren sich unter
 standen.

§. XXXVII. Inde quoque confessoria ne
 gari nequit *domino utili*, & *creditori antichr*
tico, l. 16. de *seruit.* praetertim olim, cum, qui
 pignori fundum accipiebant, *solemnitate* qu
 dam *imaginaria*, quasi illum sibi acquir
 rent, vterentur, indeque plures effectus de
 minii in creditorem pignoratitium transfe
 rentur. Cum vero *usufructuarius* non sit *domi*
minus, inde Icti collegerunt, *directo h)* eum
 agere non posse ad vindicandam seruitutem
 sed *usufructum* ipsum vindicaturum, in quo
 hoc

h) h. e. *proprio nomine*: quod facere nequit, qu
 aliud enim est, *proprio no* fundum *proprio nomi*
mine *usufructum* ipsum non possidet tanquam do
sibi vindicare, quod facere minus, ut ait Imperator i
 post; aliud vero intuitu §. 4. l. per quas pers. cuique
 fundi *seruitutes* debitas *acquir.* ibi: *quia non poss*
proprio nomine persequi, des. *)

hoc modo impeditur, *l. 1. pr. si usufr. petit.* siue ipse *propriarius*, siue *extraneus* usum seruitutis impediat. *l. 5. §. 1. eod.* IVLIANVS in *l. vn. §. 4. de remiss.* hac distinctione utitur, ut possit quidem aduersus *vicinum* agere, ius ei non esse, inuito se altius aedificare, non vero contra *dominum*; sed si eius facto deterior usufructus fiat, petere usufructum debet. Ex quo concludunt, hoc de *utili* actione esse intelligendum, & ita IVLIANVM cum aliis, qui de *directa* loqui videntur, componi posse. Nam & creditori antichretico *utilis* conceditur. *l. 16. de seruit. conf. l. 3. §. 3. D. de nou. op. nunc.* Sed haec interpretatio est diuinatoria, imo subtili ingenio excogitata. Nec necesse est, ad hanc confugere; cum in *l. 2. D. de nou. op. nunc.* eadem IVLIANI sententia referatur, & VLPIANVS in *l. in f. eod.* cuius cum sententia IVLIANI verba conglutinanda sunt, aperte doceat, quomodo IVLIANVS intelligi debeat, ut scilicet aduersus *extraneum* non suo, sed *procuratorio* nomine *seruitutes reales* vindicet, quo intuitu aduersus dominum dari nequit. Inde habet electionem, si *extraneus* usum seruitutis impediat, utrum *suo nomine* usufructum ipsum vindicare, *) an *procuratorio*

*) Et ex eo fundamento agere, quasi non patiatur,

torio nomine seruitutem realem *directo* assertore velit fundo; ast contra *dominum* talis electio eidem minime competit. i) Ergo priori casu haec differentia in libello ita declarari, & siquidem usufructum ipsum *simpli- riter* vindicat, peti posset:

Es hat Beklagter sich unterstanden, mir den Weg über seinen Acker abgraben zu lassen, und mich dadurch an den mir zustehenden Genieß- Brauch des dabey liegenden Gutes N. N. zu hindern, zumahl auch unter andern Gerechtig- keiten diese Seruitut mit dazu gehöret &c.

Daß ich bey den völligen Genieß- Brauch des jetzt gedachten Gutes, welchen die Gerechtig- keit des Weges über Beklagten Acker zustehet, ruhig zu lassen, und Beklagter mich nicht ferner darinn unbefugter Weise turbiren dürffe.

Si vero *directo* seruitutem *viae* fundo usufructuario vindicet:

Weil

<p>vi frui, seu usufructum impedi- bat, seu hac utebatur for- mula: <i>vi frui ius sibi esse.</i> l. 5. pr. si usufr. petat. i) Confessoriam enim in- ritu seruitutum impedi- tarum tantum nomine do-</p>	<p>mini, ut eius procurator, mouet: contra ipsum do- minum vero, tanquam e- ius procurator, ita agere ne- quit, sed id tantum permil- sum est, ut usufructum contra eum <i>directo</i> perfe- quatur.</p>
---	---

Hoc

Weil nun des Sempronii Land-Güther, davon ich aniko den Genieß-Brauch habe / die Gerechtigkeit des Weges über des Beklagten benutzende Wiese zusteht, gleichwohl Beklagter sich unterstanden, den Weg verjäumen zu lassen, so werde ich gemüßiget / im Rahmen meines proprietarii des Herrn Sempronii, k) *procuratorio nomine*, gegen ihn Klage anzustellen.

Ipsa conclusio libelli huc redit:

Daß istgedachtem Land-Guth des Sempronii die Gerechtigkeit des Weges über Beklagten's Wiese zustehe / Beklagte alle fernere Thätlichkeiten und *turbationes* einzustellen, und deswegen *cautionem de non amplius turbando* zu bestellen schuldig, *zc.*

Vtut vero hoc casu *procuratorio nomine* agat, *mandato tamen speciali* haud indigere videtur, cum per ipsam *ususfructus* concessionem *mandatum* habere videatur, ad omnia agenda, sine quibus fundus in sua integritate conservari nequit. *l. vn. C. si per vim.*

§. XXXVIII

b) Hoc si omitteretur, saluari posset, secundum libellus de iure Romano quam in *sensu iuris* ita acci- foret ineptus, quamvis, piendus, prout de *iure* ac- clausula salutari subiecta, cipi debet.

L 3

1) Alii

§. XXXVIII. Agitur *confessoria* non tantum cum possessore praedii seruiantis, sed etiam cum omnibus, quicunque usum seruitutis impediunt. *l. 10. §. 1. D. de seru. vindic.* Si plures sunt domini fundi seruiantis aduersus vnumquemque agitur *in solidum. l. 4. §. 4. eod.* Agitur quoque aduersus eum, qui seruitutem non *absolute* negat, sed *secundum quid* impedit, veluti refectionem. *l. 4. §. 5. eod.*

§. XXXIX. Competit (1) ad asserendas fundo seruitutes, quarum usus impeditur: (2) ad cautionem de non amplius turbando praestandam. *l. 7. D. eod.*

Daß mir der Fahrweg wegen meines Guths über Beklagens Wi. sen zustehe, 1) Beklagter mich dabey geruhig zu lassen, und cautionem de non amplius turbando zu bestellen und allen verursachten Schaden zu ersetzen schuldig.

Aliquando etiam agitur ad *reficiendum*. Quamuis enim nulla seruitus in *faciendo* consistat; *l. 15. D. de seruic.* si tamen dominus praedii seruiantis *per pactum* refectionem parietis vel fontis

tis

1) Alii expressius sententiam actionis exprimi putant hac formula: Daß ich über Beklagens Wi. sen zu fahren wohl befugt sey. forsán ideo, quod Romani hac formula uterentur: *ais ius mihi esse eundi, ambulandi &c.* Praeterea simul fructus hic veniunt, qui interesse continent. *l. 4. §. 2. si seruic. vindic.*

2) Non

tis in se suscepit, potest etiam hac actione *m)* cogi ad reficiendum, quod pactum *in rem constitutum* est, & ita quemlibet possessorem fundi stringit, quorsum collineat Ictus in *l. 6. §. 2. in f. si seru. vindic.* Dari etiam talia pacta *n)* constat ex *l. 17. §. 5. D. de pact. l. 7. pr. de iure patron.* Quod si pactum tale deficit, resectio incumbit ei, qui servitutem sibi asserit, non ei, cuius res seruit, *cit. l. 6.* & ita quoque in *cit. l. 33. D. de servit. præd. urb.* pactum huiusmodi supponendum est, vti contextus docet. Hac de causa fundamentum actionis ita exprimendum:

Weil mir nun die Ableitung des Wassers durch Beklagens Wiese zustehet, ich auch wohl befugt bin, ihn zur Räumung des Grabens zu zwingen.

Peti-

m) Non vero actione ex pacto agendum, quae personalis, & sic contra tertium possessorem frustranea est. Posse autem hoc casu confessoria agi, liquet ex *c. l. 6. vbi Ictus* hac formula: *mihi esse te cogendi ad resectionem, vtendū esse cenlet.*

n) Pactum hoc casu est *titulus*, per quem servitus dicto modo, *h. e. cum onere*

reficiendi, constituitur, & sic resectio ipsi servituti *extra ordinem* inest, vt tertius quoque ad eam teneatur, sicuti alias per pacta natura iurium quodammodo inflecti & alterari potest. Breuiter: pactum hoc casu naturam servitutis quodammodo inflectit, non vero paciscens tantum suam personam obligat.

L 4

o) Id

Petitio ipsa ita formari posset:

Daß ich Beklagten zu der Räumung des Grabens zu zwingen wohl befugt sey / er also solche bewerkstelligen, und zu beständiger Räumung des Grabens o) mir caution bestellen müssen.

§. XL. Huic opponitur *NEGATORIA* profferenda libertate p) praediorum respectu eius

o) Id potissimum agitur in hac actione, ut in futurum quaeque exercitium plenum seruitutis mihi integrum sit, id quod cautione perficitur.

p) *Negatoria*, si verum fateri licet, ex formula Romanis usitata, est duplicis generis: quaedam nascitur ex seruitute negativa, quae in non faciendo consistit: quaedam ex ipsa proprietatis ratione & indole. Prioris exempla occurrunt in §. 2. l. de action. ubi Imperator ad negativam actionem refert exemplum, si quis intendat ius non esse aduersario altius tollendi prospiciendae vel prouidendi immittendae, quae formula actor seruitutem negativam altius non tollendi in fundo alte-

rius praetendit, & secundum hunc §. recte hodie petit:

Daß Beklagter sein Haus höher zu bauen nicht befugt sey etc.

Haec formula longe planior est ea, quam ut plurimum suggerunt:

Daß ich dem Beklagten das Höherbauen zu verbiethen wohl befugt sey etc.

Idem quoque indigitur formula in l. 17. §. 1. si seru. vindic. quae negativae actionis faciem praeseferat, atque haec reuera est ex seruitute, sicuti confessoria, & se fundat in iure prohibendi, id quod hoc casu actor probare debet. Forsan etiam huc respexit Ictus in l. 2. pr. D. si seru. vindic. de

serui-

eius, qui servitutem praetendit, l. 4. §. 7. *si servit. vindic. vel in totum, vel in tantum*, si forsitan is, qui servitutem habet, illam augere in alterius praecudicium intendit. l. 14. *pr. eod.* Priori casu fundamentum actionis hoc erit:

„Weil nun mein Haus mit seiner Dienstbarkeit beschweret, und also Beflagten das praetendirte Recht auf meiner Brand-Mauer zu bauen, nicht zustehet.“

Poste-

servitutibus in rem actiones competunt nobis tam confessorias, quam negatorias. Posterioris exemplum praestito est in l. 5. *pr. si usufruct. per.* ubi negativa domino praedia datur aduersus fructuarium, cuius formula itidem haec erat: *iuris tibi non competit utendi fructuendi; sed fundamentum diversum.* Hic enim agit de suo iure, cum invito se negat ius esse utendi fructuario, vel sibi ius esse prohibendi, ut dicit Iustus cit. l. In utroque casu actor se fundat in iure prohibendi. At prior casu illud ex servitute, posteriori vero ex dominio fuit. l. 1. *1. D. cit. lit.* Sicuti vero illud priori casu est probandum, ita posteriori pro-

batione haud indiget, cum ei dominium in dubium haud vocetur, ex quo immediate ius prohibendi fuit, qua sub distinctione illa, qua in hoc §. adducta sunt, intelligenda sunt. Refert quoque huc Imperator in §. 2. l. de action. hanc formulam; *Si quis intendat ius non esse aduersario eundi, agendi, aquamque ducendi.* Negativa ergo ex iure prohibendi generatim nascitur. Sed etiam confessoriae formula itidem ex formula Romanis usitata duplex fundamentum habet: (1.) in servitutibus affirmativis, veluti si quis hac formula utatur, *ius sibi esse prospiciendi, vel prouiciendi aliquid vel imittendi tignum in vici-*

Posteriori casu ita:

Nun bescheide ich mich zwar, daß ich zu leiden schuldig bin, daß er 4. Balken in meiner Mauer lege; dierviel er aber sich unterstehet, bey Aufriehung des neuen Stockwercks auf sein Seiten Gebäude noch mehr Löcher in meine Mauer zu schlagen, welches er aber zu thun nicht befügt ist, &c.

in rem ipsa

ni aedes, quam formulam refert Imperat. in §. cit. 2. (2) in ipsa proprietatis indole & ratione, quae tunc locum habet, quando quis ius prohibendi erga me exercere nititur, mihi que resistit, quo minus in meis possim aedificare aedibus. Hoc casu iidem *confessoriae* formula vtor, vel ipso Imperatore teste §. 2. cit. ubi expresse huc refert casum, si quis agat ius sibi esse alterius aedes suas tollendi, quod aduersarius in dubium vocat, & negatiuam seruitutem in fundo meo praetendit: Idem confirmat Vlpianus in l. 4. §. 7. si seruit. vindic. ubi exemplum de eo, qui negat se seruientem negatiuam alteri

debere, adfert, & hac formula vtendum esse asserit: hos igitur intendo (hac formula vtor) habere me ius alterius tollendi inuito eo, quocum ago. Atque rursus in hoc casu confessoriam, qui instituit, non probat, eum liberam esse aedes praesumptio sit, bene tamen prior casu. Vt plurimum haec a Dd. non attenduntur, sed confunduntur, quae tamen in iure satis distincta, place & perspicue posita sunt & separata. Ipsa formula potissimum has duas distinxere & denominarunt actiones; nam in confessoria actor intendebat ius sibi esse: in negatoria, ius alteri non esse. Ceterum quatenus utraque tam negotaria, quam

Ipsa petitio priori casu ita formanda:

Daß er auf meine Mauer zu bauen nicht be-
fugt, und folgendes aller turbation sich enthalte-
ten / auch deswegen genügsame caution zu be-
stellen schuldig.

In posteriori casu:

Daß er noch mehr als 4. Balken in meine
Mauer zu legen nicht befugt, 2c.

§. XLI. Fundat se itaque actor in liberta-
te praedii sui, vel absolute, vel secundum quid,
quam probare necesse non habet, pp) etiamsi
vel maxime in possessione vel quasi servitutis
adversarius sit, cum praesumptio pro libertate
elidat illam, quae ex possessione alterius na-
scitur. B. STRYK. de act. inuest. Sect. II. m. 4.

§. 4. Hoc posito reo probatio iniungitur:

Die

quam confessoria ex domi- go, ut ostendam, utrum
ni ratione fuit, facile a rei formula affirmativa an ne-
vindicatione distingui pot- gativa agendum sit; ita illis
est, quippe qua de ipso do- non adeo contradico, qui
minio inter litigantes con- sub formula negativa servi-
tenditur, cum in hac tan- tutes negativas vindicari
tum de vno alteroque effe- asserunt.
ctu domini, qui salvo domi- pp) Per consequentiam
nio, abesse potest, conten- scilicet: primario id agi-
datur, minime autem ip- tur, ut alteri negetur servi-
sum dominium in dubium tus, & huc quoque petitio
vocetur. Sicuti vero hac libelli dirigenda est.
observatione tantum id a-

**) Et.

Diemeil Beklagter auf die erhobene Klage geantwortet, und derselben nicht geständig, das neben aber auf eine Befugniß sich beruffen, so ist er solches sein Fürgeben und angezogene Be- rechtigkeit in Rechts-gewöhnlicher Frist zu er- weisen schuldig.

§. XLII. Similiter *negatoria vel negativa domino **)* quoque aduersus fructuarium competit, vbi facilius contingere potest, q) vt ei quaestio *dominii* moueatur, id quod tunc probare debet, alioquin possessor ab- soluitur, l. pr. D. si *ususfr. pet.* quamuis b. f. *possessionem* probasse suffecerit. Quodsi pro- prietatis quaestio ei minime moueatur, sed de *usufructu* excipiat reus, hanc exception- nem itidem probare debet.

§. XLIII. Cauendum tamen, ne in libel- lo *qualitatem* possessionis aduersarii adduca- mus: forsan, quod *vi, clam, vel precario* hacten- us *usum* seruitutis sibi arrogauerit: eo casu enim,

**) Etiam possidenti, vt i) perspicue colligitur ex l. 5. §. b. si *ususfr. pet.* quo ca- su fructus peti nequeunt, vtpote quos ipsemet per- cepit, sed hoc tantummodo, vt securus consequatur fru- ctuarium fruendi licentiam.

q) Qui enim hic nega- toria vitur, non possidet, sed reus in possessione est, adeoque quamdiu ei *domi- nium* negatur, se ad hanc actionem legitimare debet probatione *dominii* vel quasi.

r) Ac-

enim, actorem hanc qualitatem probare debere, nonnulli contendunt, veluti si actor in libello asseruisset:

Es hat sich Beklagter mit Gewalt des Fahrweges über meine Wiese angemasset, darauf ihm doch keine Gerechtigkeit zustehet &c.

Hoc casu volunt, actori probationem iniungendam esse, *vi* alterum servitute usum fuisse. Sed recte observat BR VNNEM. in *process. civ. r. XVIII. n. 4.* quemlibet agentem *negatoria* actione *virtualiter* contendere, adversarium *inique* usurpare sibi servitute, adeoque dum illud exprimitur, quod iam *tacite* in re ipsa latitat, nihil novi asseritur. *r)* Interim propter tot dissentientes abstinendum ab hisce assertis in libello.

§. XLIV. Quamvis autem de iure Romano servitus nulla *in faciendo* esse possit, *l. 15. D. de servit. &* inde actionis *confessoriae & negatoriae* usus quoque deficiat, *l. 3. de contrah. emit.*

r) Accedit, quod tantum *fundamentum* agendi probari debeat, id quod in *negatoria* non in *vi*, aut *precario*, aut *clandestinitate*, sed potius in *servitutis negatione* consistit, & obiter tantum *violentiae & clandestinitatis* mentio iur.

Denique qui contrarium asserunt, contundunt remedia *possessoria & petitoria*, & quod ad illa referendum, huc perverſe trahunt, observante B. THOMASIO *dissert. de oner. prob. in action. negat. §. 24.*

s) Inde

emt. vendit. dantur tamen de *iure Germanico* iura *praedialia*, quae *in faciendo* consistunt, ubi reuera praedium praedio servit, quorsum pertinent die dienstpflichtigen Höfe / & consequenter pro his iuribus asserendis vel negandis recte adhibentur. s) ERHARD *de oper. rust. conclus.* 35. 10. a FELDE *de act. real. c.* XI. §. 24. *seqq.* Deinde quamvis is, qui in *possessione servitutis* est, aegre ad confessoriam confugere, sed remediis possessoriiis forsitan uti soleat, adeoque haec statim subiungenda esse vide-

s) Inde in *confessoria* convenienter petitio hoc modo formatur: Daß ich die ungemeßene Dienste von dem quaestionirten Hofe zu fordern wohl befugt sey, Beklagter solche unweigerlich leisten/und mir dahero gnugsame Caution bestellen müsse. Similiter in *negatoria*: Daß Beklagter die quaestionirten Dienste von meinem Hofe zu fordern nicht befugt sey, &c. Olim haec *servitia ex statu personarum* debebantur, rendus erat, sed in Saxonia rustici ad *libertatem* adspirarunt, & effectus *servitutis pristinae* ipsis praediis impositi iunt, ut quicunque ea possederit, ad haec iura teneatur, non ob *statum suum*, sed ob *qualitatem praediorum*. Huc etiam referri possunt *annui redditus reales*, qui itidem rei ipsi inhaerent, eorumque nomine aduersus omnem possessorem agitur ad instar *servitutum praedialium*. Ir- de itidem petitio in libello adeoque porius hic asse-

Daß

videantur, malui tamen, quia ingens eorum cumulus est, haec ad separatum caput, ubi de *interdictis* agendum est, reservare.

§. XLV. Exceptiones variae reo prodesse possunt: (1) *nondum servitutis constitutae*, seu *non competentis actionis*, quae tunc locum habere posset, si servitus a priori possessore praedii tantum *promissa*, nondum vero *constituta* sit per quasi traditionem. Eadem exceptio locum habebat olim in casu *t) l. 28. D. de S. P. V.* quae tamen postea reiecta videtur: *l. 9. de S. P. R. l. 2. commun. praed.* (2) *deficientis utilitatis*, *l. 5. si serv. vind.* (3) a non domino

Daß ich den libellirten Zins à 15. fl. von und aus Beklagten Hause zu fordern wohl befugt sey: Derwegen Beklagter alljährlich solches zur rechten Zeit richtig abführen, und mir wegen künftiger Bezahlung zureichende caution bestellen müsse.

t) Si servitus non habebat causam perpetuam, quam olim necessario ad servitutis rationem formalem requirebant. Nam ipsa

praedia tanquam res immobiles sua natura *perpetua* sunt, & quia his servitutes inhaerent, harum naturam quoque perpetuam esse debere voluerunt. Sed exaruit haec exceptio, postquam de iure praetorio servitutes ad tempus admissae sunt. *l. 4. de serv.* Unde satis recte hodie petitur

Daß ich das Vieh von meinem Guth in Beklagens Holz noch 20. Jahr zu treiben wohl befugt sey.

u) h. e.

nio fuisse seruitutem constitutam : (4) testamentum esse nullum, in quo seruitus legata : (5) non usu periisse : *l. 6. de S. P. V.* (6) consolationis : *l. 30. pr. D. de S. P. V.* (7) remissionis expressae vel tacitae : *l. 8. quemadm. seru. amitt.* (8) doli mali, *l. 4. pr. de seru.* si contra fidem pacti ultra tempus exigitur : (9) extincti iuris concedentis, *l. 31. D. de pignor. l. 11. §. 1. quemadm. seru. amitt. &c.*

§. XLVI. Sed hae actiones latius euagantur, & *utiliter* accommodatae sunt ad omnia alia iura, quae quandam cum seruitutibus conuenientiam habent, *u)* asserenda vel neganda, quae alicui competere possunt, quahum ingentem cumulum congeffit, & *usum actionis utilis* per 488. libellos in materia ecclesiastica ostendit B. SCHWENDEN-DOERFFER *de action. forens. Sect. II.*

§. XLVII. Confessoria itaque *utilis* conceditur omni illi, qui *ius* quoddam *singulari* sibi asserit, contra impediētes & negantes, ad ius illud asserendum. Fundat ergo se actor in iure quodam, quod *singulariter* sibi

u) h. e. ut non proprie ex statu personae dependant, nec ex pacto vel contractu vnice & proxime debentur, sed vnicum agendi fundamentum in iure illo peculiari, in der Befugnis, se, quaerendum sit.

sibi prae aliis contra ius commune acquisiuit, in quo ab altero turbatur, vv) siue affirmatiuum, siue negatiuum, cum exclusione aliorum coniunctum, fuerit. Huius exemplum sit:

Nachdem nun hieraus erhellet, daß ich im Dorffe eine Schäferei mit Ausschließung der Beklagten zu halten allein befugt sey, und dennoch Beklagter sich unterstehen wollen, eine Schäferei anzulegen, da er doch keinesweges berechtigt ist.

Illius exemplum circa iurisdictionem ecclesiasticam occupatur:

Obwohl Kläger berechtigt die geistliche Gerichtsbarkeit über die in seiner Herrschaft befindlich geistliche Personen und Güther zu exerciren, solche auch von seinen Vorfahren ohne einhige Widerrede exerciret worden, so hat doch das Fürstliche Consistorium zu N. solches in Zweifel ziehen und solches Klägern untersagen wollen &c.

Tunc petit etiam:

Daß Kläger die geistliche Jurisdiction in seiner Herrschaft zu exerciren wohl befugt, derowegen es dabei geruhig zu lassen &c.

Vcl

vv) Ita in praxi sentiunt & agunt. Si secundum fundamenta supra in notis p. 168. tacta iudicandum foret confessoria etiam daretur illi, qui in quoddam sibi asserit etiam ex libertate communi; sicut illa quoque interdum intendatur, quando quis in libertate fundi sui se fundat.

(Böhm. Action.)

**) Se-*

Vel etiam in priori exemplo :

Daß Kläger die Schäferey mit Ausschließung der Beklagten im Dorffe zu halten alleine befugt, *) und dabey geruhig zu lassen, hergegen Beklagter sich aller Turbation zu enthalten, und die angemessene Schaaf-Haltung wieder abzustellen schuldig sey.

§. XLVIII. Negatoria utilis illis competit, qui vel in *libertate naturali*, vel in *iure communi*, vel *aequali* se fundant, & ita aduersario ius prohibendi x) negant. Inde facile apparet, in quam actio se fundare debeat :

Es

*) Secundum principia iuris Rom. formula negatoriae actionis haec vlturpari posset: Daß Beklagter eine Schäferey im Dorffe zu halten nicht befugt sey &c. Quae formula etiam magis naturae rei conuenit. Sed practici hanc vix admittent sententiam, adeoque aduocatis auctor esse nollem, vt ab errore communi recederent.

x) Vt & *iure cogendi*. Nam etiam hoc ex *iure singulari* quandoque dependet, vi cuius alii cogi possunt, in vtilitatem alterius, ad ali-

quid praestandum. Huc referuntur molendina banatoria, quibus hoc *ius singulare* ab antiquo datum est, vt certorum pagorum inhabitatores ad illud ire teneantur. Sed hic rursus, quae antea dixi, repeto, posse etiam hanc secundum principia iuris Romani facilius constitui in *iure prohibendi*, quod alicui competit vel ex *iure communi* & *libertate naturali*, vel ex *iure singulari*. Prius contingit in *iuribus* variis, quae quis in meum praedictum praecendi; posterius

rius

Es hat Beklagter einige Zeit hero sich angemasset, Klägern das Brauen zu verbiethen, und sich solches allein und mit Ausschließung der Kläger anzumassen, darzu er doch nicht berechtiget ist.

Inde secundum naturam huius actionis petit:

Daß Beklagter uns das Brauen zu verbiethen nicht befugt, deswegen er sich dessen hinführo zu enthalten, und gemüthsame Caution de non amplius turbando zu stellen schuldig.

Vnde facile apparet, qualis actio competat, si vnus priuilegium sibi *priuatim* arrogat, quod tamen omnibus in illo loco concessum est. Vtut enim omnes se in *priuilegio* fundent, intuitu *aliorum*; y) inter se tamen si

rius vero in exemplo § 47. y) Vnde si vniuersitati adducto. Si practici hoc de illo priuilegio ab aliis obseruassent, in tot scopulos haud incidissent, in quaestio mouetur, illi con- quos non raro incurrunt, iunctim contra impedi- tes vtuntur *confessoria*, hñ quando de *genere actionis* vero *negatoria*. Similiter, eligendo dubia mouentur. si collegium opificum has prohibendi fundamentum Ignorarunt, Romanos pri- to actionis ponit, confesso- mario *formularum* habuisse rationem, & ad has nega- ria vtitur, nisi circumstan- toriam & confessoriam ac- tia §. seqq. adducta hic quo- comodasse, adeoque hodie que concurrat, si ex practi- saepe ipsis Iuris Romanis corum sententia, quae pl- subtiliores esse videntur. [raque fora occupauit, iud.]

si contendant, ille vnus, qui priuatiue illud priuilegium praetendit, *confessoria*; ceteri, qui *aequale ius* cum eo praetendunt *negatoria* vtuntur, Consequenter *negatoria* ita proponenda:

Syndicus der Gemeine zu N. wird gemüßiget vorzutragen, daß / obwohl die ganze Gemeine zu istgemeldten N. in an. 1702. von dem Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Augusto dahin laut A. gnädigst priuilegiret worden, daß sie ihr Korn zu vertreiben und zu verbrauen freye Macht und Befugnuß haben solten, gleichwohl der Beklagte sich unterstanden / dieses Recht sich allein anzumassen, und sie gänzlich davon auszuschließen, welches die Gemeine doch ihm nicht einräumen kan zc.

Sic itaque negatur hoc in casu alteri ius prohibendi, & conuenienter ita petendum:

Daß Beklagter der Gemeine zu N. das freye Brauen zu verbiethen nicht befugt / *) derowegen sich dessen hinführo zu enthalten zc.

§. XLIX.

candum est. Ita nihil verius est, quam errorem communem ius facere.

*) Secundum sententiam iuris Romani quoque recte sese haberet haec formula:

Daß klagende Gemein-

de zu brauen wohl befugt sey.

Sed forsitan repullam hodie ferret, qui ita ageret, quoniam iudices magis secundum praeconceptas opiniones, quam secundum regulas iuris iudicant.

z) In

§. XLIX. Hoc tamen praeterea obseruandum est, quod, si *generali lege vel statuto* alicuius loci *libertas naturalis* est adempta, negatoria amplius in illa fundari nequeat, quin potius, qui facultatem agendi sibi hoc casu arrogat, in *iure singulari* se necessario fundare debet; est enim ius singulare, illud posse agere, quod omnibus interdictum est; unde qui *ius venandi* sibi asserit, *confessoria* utitur, postquam libertas venandi subditis in plerisque locis est interdicta. 2) Similiter qui immunitatem a collectis praetendit, itidem *ius singulare* sibi adserit.

CAPUT

2) In plerisque scilicet ad Principes pertinente, territoriis, non quod regale per se sit, sed quod tractu temporis tandem solitario principum vsui reseruatum sit. Proinde, ubi haec generalis obseruantia deest, nobiles iure fundi in suis & suorum rusticorum praediis iure venandi videntur. Neque enim ideo, quod *ius piscandi* sit regale, ad ius venandi argumentum trahi potest, cum *ius piscandi* ex iure fluminis,

ad Principes pertinet, dependeat. Unde iis in locis, quibus ius venandi ad regalia nondum relatum est, nobilibus probatio priuilegii aut *iuris singularis* non incumbit, sed sufficit allegasse, se iure libertatis praedio venari, ad eoque intendunt, *ius sibi venandi esse in praediis suis*, ad minimum, si secundum iuris Romani mentem philosophandum est.

CAPVT. III.

De actionibus in rem ex iure
hereditario & pignore.

§. I.

Circa *successionem* ut plurimum hodie ingentes solent oriri lites, unde etiam plurima remedia hunc in finem sunt comparata, in quibus eligendis, & caute instituendis, *prudencia* opus est. Nam dantur remedia *possessoria*, dantur *petitoria*: dantur etiam *provisionalia*, de quorum praxi sigillatim agendum est.

§. II. Ante omnia in successione debet constare de *morte* eius, cui succedendum est: alioquin haec doceri debet. Vid. STRYK. de *act. forens. inuest. S. 2. m. 3. §. 7.* Quoniam vero haec quandoque est difficilis probatio: nis, praesertim in *absente*, non consultum est, ut contra *possessorem* hereditatis petitio instituat, sed potius ut *imploratio* pro *administratione bonorum sub cautione* sibi committenda iudici exhibeatur; haec enim proximiori interim, remoto extraneo vel remotiore, committenda, quae etiam in heredes eius a) transit, CARPZ. P. 3. C. 15. def. 48
seq

a) Ab intestato scilicet re possunt, alioquin etiam qui etiam absenti succedere hi excluduntur. CARPZ.

seq. RICHTER decis. 66. n. 8. BRVNNEM.
C. 4. decis. 29. & perpetuo manet apud eos,
nisi hi, qui successionem praetendunt, *tempus mortis* doceant. Inde fundamentum im-
plorationis collocari debet in *absentia proximi-*
oris, ut de eius morte non constet.

Es ist unser seel. Mutter Bruder fast 20. Jah-
re abwesend gewesen, so daß weder unsere seel.
Mutter / noch wir bisher erfahren können, wo
er sich anhalte. Als ihm nun in der vor 18.
Jahren geschehenen Erbtheilung 3000. Thaler
zugefallen, und unsere seel. Mutter bis zu ih-
rem Ende in unsers Vettern Abwesenheit sol-
che in Händen behalten, hat unser Stieff-Va-
ter nach ihren vor kurzem erfolgten Tod solcher
Gelder sich anmassen, und als heres mobilita-
ris dieselbe sich zueignen wollen. Wann aber
von seinem Tode noch gar keine Nachricht vor-
handen / hergegen nach Vermuthung der
Rechte billig davor gehalten werden muß, daß
er noch lebe / und daher an uns als un-
sers Vettern nächsten Bluts-Freunden
die Administration solcher 3000. Thaler ges-
bühret 12.

Ipsa

cit. loco def. 51. Adeo e-
nim haec curatela in here-
des curatoris transit, ut et-
iam excludantur alii in pa-
tri gradu cum his constitu-
ti, qui tamen non sunt he-
redes defuncti curatoris. I-
DEM *cit. loc. def. 49.*

M 4

b) Pro

Ipsa petitio huc redit, ut sub cautione ad administrationem admittantur;

Uns zur Administration der besagten 3000. Thaler in Abwesenheit unsers Bettern sub cautione zuzulassen, und deswegen Imploranten anzubefehlen, daß er uns solches Geld abfolgen lassen müsse.

§. III. Quodsi de *mortis* nullum superest dubium, eo vnice elaborandum, ut *possessionem hereditatis* successurus adipiscatur. Si haec ab alio ipsi praerepta est, ad interdictum *adipiscendae possessionis* confugiendum, & quidem, si heres *praetorius* sit, ei datur interdictum *quorum bonorum*, quod contra eum instituitur, qui pro herede vel possessore hereditatem detinet, ad adipiscendam rerum hereditariarum possessionem. Ante omnia de *qualitate possessionis* constare debet; neque enim contra eum competit, qui eitulo singulari rem ex hereditate possidet. *l. 1. §. 1. D. quorum bonor.* Praeterea pro fundamento allegandum, se bonorum possessionem agnouisse. *b)*

Weil

b) Pro his, qui *bonorum possessionem* agnouerant, quum indicauit, ut hi interim magis in possessionem constituerentur, qui pro-

Weil nun meine Frau keine Freunde und Anverwandten nachgelassen / und ich daher *ex edicto praetoris* die *bonorum possessionem* gerichtlich also fort agnosciret, gleichwohl Implorat einen Kasten mit Leinen Zeug, so zu meiner Frauen Erbschaft gehöret, bey sich hat, und solchen mir nicht abtreten will, sondern sich als vermeintlichen Testaments-Erben aufführet / da doch so fort am hellen Tage liegt, daß der Verstorbene seinen letzten Willen nicht vollenzogen / sondern drüber hingestorben ist.

Inde petit adductum huius remedii:

Imploraten anzubefehlen / daß er mir die Possess. des Kastens abzutreten, und allen Schaden zc.

§. IV. *Vtile interdictum etiam extensum est ad heredem civilem, c) l. 1. 3. C. quor. bon. quod illi datur, qui pro se urgentem successionis praesumptionem habet, & sic heres praesumptivus est, utpote si remotior agnatus hereditatem possideat, & fratrem defuncti ideo exclu.*

probabilius ius pro se habebant, quam qui nullam forsitan probabilitate ducti, eam occupauerant. Ex hac ratione postea extensio ad similes casus facta est. quod tamen magis extendebantur Dd. quam rationi iuris debetur, cum successio in feudum non *ex iure hereditaria*, sed *singulari* dependeat, ut sic magis rei vindicatione uti debeant.

c) Imo etiam *feudalem*, id

M 5

d) Ve-

excludere velit, quod sit *suppositivus*, statim immisionem petere debet:

Als nun die Erbschaft meines verstorbenen Bruders auf mich gefallen, und ich wenigstens heres praesumptivus bin, Implorat ab sich solcher de facto angemasset etc. Bitte mich so fort in die Possess der Erbschaft zu immittiren, Imploraten zu exmittiren und zu Erstattung aller Schaden und Unkosten anzuhalten.

Vel rectius:

Imploraten anzubefehlen, daß er mir die Possess der Erbschaft nach einem Inventario oder eylichen Specification nebst allen verursachten Unkosten abtreten müsse.

Quod si possessor neget, actorem fratrem defuncti fuisse, *summarie* hoc demonstrandum est, reiectis exceptionibus, altiore indaginem d) habentibus. Quin etiam moribus hoc extenditur ad successionem *pactitiam*, heredi conventionali competat, qui, si de *inualiditate pacti* quaestio mouetur, praecavere debet, ne huic se immittat, sed, ut tamen

d) Veluti si afferat, fratrem suppositivum aut adulterinum esse, quippe praesumptio, quod frater legitimus sit, militet, pro quo quod non sine altiori indagine exquiri potest, cum haecenus habitus fuit.

e) E

quam altioris indaginis exceptio in petitorium reiiciatur, petat:

Weil ich nun das pactum successorium vor mich habe, und daher heres praesumptivus bin/ hergegen was Implorat dagegen de invaliditate eingewendet, altioris indaginis ist, und zum petitorio gehöret, als bitte Imploraten gebetes ner massen nochmahls anzubefehlen, daß er seines Einwendens ohngehindert mir die Possess der Erbschaft nach einem Inventario &c. abtreten müsse.

§. V. *Heredi testamentario dant remedium ex l. f. C. de edict. D. Hadr. toll.* quod tamen est ipsum *interdictum quorum bonorum utile*, seu ad heredes testamentarios extensum. Fundamentum ponit actor in testamento, nullo vitio visibili laborante; ex hoc enim *praesumptionem gravissimam* pro se habet, quod heredibus ab intestato sit praefendus. e) Quae exceptiones alias testamento opponi possunt, sunt ut plurimum altioris indaginis, & reiiciuntur.

Es

e) Eadem praesumptio mi- est. Similis est ratio fidei-
litat pro testamento poste- commissariorum uniuers-
riori, si forsan, qui in prio- salium, quod pluribus
ri institutus est heres, pos- observationibus exornat
sessionem occupauerit; CAESAR ARGELVS de
nam & contra hunc immis- *acquir. possess. ex l. fin. C. de*
sio petenda & decernenda *Edict. Div. Hadr. tollendo.*

f) Imo

Es ist vor einigen Wochen Lucius ohne Kinder verstorben / da sich denn so fort dessen Schwester Sohn, als vermeintlicher Erbe ab intestato, der Erbschaft angemasset, und dieselbe wirklich in Besitz genommen. Weil aber der verstorbene Lucius ein Testament gemacht und mich darinn zum Vniuersal-Erben eingesetzt, wie solches aus dem Original, so ich hier mit sub lit. A. übergebe, zu ersehen, auch solches keinen sichtbaren Mangel hat.

Inde immissio petenda est:

Mich in die Possess solcher Erbschaft zu immittiren, und Imploraten zu Edirung eines Inventarii oder eyndlichen Specification, wie auch Ablegung der Rechnung wegen eingehobener Nutzungen anzuhalten.

§. VI. Idem remedium ad testamentum nuncupatiuum, super quo a Notario instrumentum confectum est, f) acque applicatur, si ex eo nullum vitium visibile appareat:

f) Imo si nullum super eo instrumentum confectum est, per testes tamen iurato examinatos statim probabiliter constar de validitate testamenti, immissio non deneganda, cum hoc casu quoque eadem immissio-
 nis aequitas adsit. ME-
 NOCHIVS remedio 4. a-
 dipisc. possess. num. 99. Nam
 in l. ult. C. de Edicto div.
 Hadrian. tollendo ei posses-
 sio adjudicatur in casu
 contradictionis, qui potiora
 ex legitimis modis iura o-
 scu-

Plus bengehenden Instrumento, so ich in Originali sub A. producire / ist zu ersehen, daß der Verstorbene Seius mich zum Vniuersal-Erben eingesetzt. Wann nun aus solchem erhellet, daß das Testamentum nuncupatium kein visibile vitium habe &c.

§. VII. Exceptiones contra hoc remedium potissimum sunt duae: (I.) *vitiorum visibilium* vel in continenti probandorum; quae enim exceptio in continenti probari potest, non est altioris indaginis; unde *recognitione* sine dubio hoc casu opus. Si ergo a liberis manus patris, minus sollemniter disponentis, iurato negatur, *vitium visibile* adest. (II.) *Nondum publicati testamenti*, siquidem priuata auctoritate conditum est; ante *publicationem* non satis constare potest, vtrum vitium visibile adsit, nec ne? & ita testium recognitio praecedere debet. *l. 4. l. 7. testam. quemadm. aper.* Si testes non recognoscunt sigilla vitium visibile adest. *l. 1. in f. eod.*

§. VIII. Praeterea ex *provisione praetoria* quaedam remedia dantur, quae utilitatem singularem habent, & commodiora sunt, quam

stenderit, non quod ius hereditarium *plene* probandum sit, id quod petitorio

reuerteretur, sed quod *nuda demonstratio* & *qualis ostensio iuris hereditarii* sufficiat.

g) Mo.

quam ipsa *hereditatis petitio*. Et quidem, si *impuberibus* quaestio de *hereditate* & *statu* simul mouetur, eis succurritur per *bonorum possessionem Carbonianam*, g) l. 3. §. 2. de edict. *Carbon.* vbi petendum, vt in bona defuncti interim immittantur, & quaestio status ad pubertatem differatur. Perinde autem est, siue sit hereditas paterna, siue materna, siue etiam fratris, l. 6. pr. eod. & ita fundamentum implorationis ita se habet:

Es hat Lucius ein Testament aufgerichtet, und unter andern darein gesetzt, daß er seinen Pfleg, befohlenen um deswillen ausgeschloffen, weil derselbe aus einem Ehebruch von seiner Frauen gezeuget, und er ihn also vor seinen Sohn nicht halten könne. Weil nun aus dieser Absicht Implorat der Erbschafft sich allein angemasset, solches des Testatoris Vorgeben aber ungegründet, und nimmer wird zu erweisen seyn / inzwischen aber mein Pfleg = befohlener während der Ehe ohne streis

g) Modo impubes ex *indubitato matrimonio* natus sit. l. 2. C. de *Carbon. edict.* Hic enim tantum *praesumimus status* pro se habet, adeoque hoc remedium applicari nequit ad eos, qui quidem a defuncto progenerati sunt, minime tamen constat, defunctum nunquam cum matre impuberis in matrimonio vixisse, quia tunc cessat praesumptio *status legitimi*, quam vnice matrimonium operatur.

h) Quae

streitig geböhren / und daher *ex Edicto Carboniano* in seines Vaters Verlassenschaft *inmittiret* werden muß / wie er denn deswegen genugsame Cautio zu stellen erdöthig ist.

Inde pro missione facienda ita peti debet:

Meinen Pfleg, befohlenen in die Erbschaft zu immittiren, und Imploraten anzubefehlen, daß er solche ihm nach einem Inventario abtreten müsse.

Non vero necesse est, vt addatur:

So ferne er mit seinem Vorgeben in Ruhe zu stehen nicht vermeynet, ihn dahin zu verweisen, daß er erst nach erlangter Pubertät meines Pfleg, befohlenen sich melden könne.

Nam duae sunt causae cognitionis separatae:

(1) de danda bonorum possessione: h) (2) de differenda quaestione status. l. 3. §. 5. *cod.* Siue itaque differatur, siue non differatur, i) interim bonorum possessionem obtinebit.

§. IX. Exceptiones hae possunt opponi:

(1) *praescriptionis*; intra annum enim tantum

h) Quae semper danda, si suppositi partus conuicta si vel modicum tantum fuerit. l. 1. in f. *cod.* Ce- pro pupillo fact; l. 3. §. 5. rerum exceptiones altioris *cod.* nec aliter hic repelli- indagationis reiiciuntur. tur, quam si manifesta ca- i) Quandoque enim lumina appareat, vel mater quaestio non differtur, si

con.

tum competit, computandum ab eo tempore, quo sciuit controuersiam sibi fieri. *l. 3. in f. de Carbon. edict.* (2) *adulterii probati. l. 1. in f. eod.* (3) *cautionis praestandae*; alioquin enim mitti nequit. *l. 5. §. 2. eod.* (4) *adeptae pubertatis. l. 3. §. 3. eod.* (5) *matrimonii non probati. l. 2. C. de Carb. edict.*

§. X. Ex hac missione hoc commodum habet, quod post pubertatem, mota status controuersia, rei vices sustineat, & aduersarius id, quod intendit, probare debeat, *l. 6. in f. eod.* quae probatio tamen difficillima est.

§. XI. Praeterea si vidua sit *praegnans*, & in utero eum gerat, qui defuncto succedere potest, siue suus futurus sit, siue alias ab intestato successionem habere possit, *l. 7. pr. D. si ventr. nom.* debet mater *k)* *ventris nomine* petere missionem in possessionem. *l. 1. pr. eod.* In hoc itaque se fundare debet, id quod maximam utilitatem habet in feudilibus:

Mad.

consultius impuberi esse	decedere possunt. <i>l. 4. §.</i>
videatur, repraesentari	<i>f. eod.</i>
cognitionem, forsitan quod	<i>k)</i> Quod si ea, quae in
testes adsint veritatem rei	possessionem vult ire, vxor
mox manifestaturi, qui	negetur, vel ex defuncto
tamen quaestione dilata	praegnans non esse, con-
	ten-

Nachdem ich aber von meinem verstorbenen Manne laut bezeugendes Attestati mich schwanger befinde, und noch zur Zeit nicht wissen kan, ob ich nicht einen Sohn zur Welt bringen werde, der in das igtgemeldte Ritter-Guth succediren könne.

Inde hoc modo petenda missio:

Bitte mich ad interim in das vorgedachte Ritter-Guth zu immittiren, Imploraten aber anzubefehlen, daß er sich dessen enthalten müsse.

Ex hac missione hoc commodum habet, vt interim ex bonis alatur, & successio reseruetur posthumo.

§. XII. Exceptiones sunt: (1) *matrem non esse praegnantem*; hoc enim probandum est, l. 1. §. 1. D. eod. quem in finem quandoque inspectio decernitur: tit. D. de inspic. ventre, (2) post-

<p>rendatur, summam de ea re cognoscit iudex, & nisi manifesta calumnia appareat, interim eam in possessionem mittit; nam & hic exceptiones <i>altioris indaginis</i> reiciuntur. l. 1. §. 14. cit. tit. Imo aliquando etiam ei prodest, quae vxor tempore mortis non amplius est, defuncti autem fuit, & se ab eo prae-</p>	<p>gnantem dicit, quae aequè admitti debet. Magis enim nomine <i>venris</i>, quam proprio mittitur, l. 1. §. 10. eod. quamuis per <i>indirectum</i> mulieri quoque prodest. Sic quoque in eo per <i>indirectum</i> mulieri ad hoc prodest, vt contra eam differenda sit accusatio adulterii, ne quid praeiudicium fiat nato. l. 8. cit. tit.</p>
--	--

(*Bohm. Actien.*)

N

1) Ab

(2) *posthumum esse exheredatum*, l. 1. §. 2. *eo*
 quae exceptio hodie cessat : (3) muliere
 esse manifestam calumniatricem. l. 1. §. 2. *eadem*

§. XIII. Si vxor se simulauit praegnan-
 tem & per calumniam l) in possessionem ma-
 sa est, h. c. sciens prudensque se praegna-
 tem non esse, voluit in possessionem ven-
 ire, l. vn. §. 2. *si mul. contr. nom.* ei, cuius in-
 terest, missam non esse, datur actio in f-
 ctum contra mulierem, vel eum, cuius ca-
 lumnia tactum est, vt mitteretur vidua, l.
 l. vn. §. 5. *eadem* ad interesse seu damni restituti-
 nem cit. l. §. 4. Fundat se haec actio in cal-
 umnia viduae.

Wann nun Beklagte wohl getrußt, daß sie nicht
 schwanger gewesen, und also durch ihre erd-
 tete Schwangerschaft Klägern in gro-
 ßen Schaden gebracht etc.

Petit autem omne interesse, quod aliquan-
 do aestimationem totius hereditatis continere
 potest, si forsan institutus interim mortuus
 sit, vt adire illam, & ad heredes suos trans-
 mi-

1) Ab huius suspicione
 tamen tuta est, si, deferen-
 te aduersario, iurauit, se
 praegnantem esse. l. 1. §.
 17. cit. tit.

2) Veluti contra p-
 trem, qui dolo filiam in-
 duxit, vt se praegnantem
 simularet.

m) Quo

mittere non potuerit. *m)* *l. vn. §. 8. eod.* Hoc casu eius heredes agunt hoc modo:

Daß Beklagte den verursachten Schaden, so ich auf 10000. Thaler, so viel die Erbschaft, laut beygehender Specification, werth ist, anschlage, mir erstatten müsse.

Durat haec actio intra annum utilem. *l. vn. §. 3. eod.*

§. XIV. Quodsi denique vxor, postquam missa est, possessionem dolo malo in alium transtulit, datur contra eam actio his, quorum interest, ad interesse. *l. 1. §. 1. si ventr. nom. mul.*

Nun hat sich Beklagte unterstanden, da sie gemercket, Daß sie nicht schwanger sey, ist gedachtes Kitterguth an ihren Schwager abzutreten, wodurch mir nicht geringer Schade zugewachsen, zumahl derselbe notorie banquerot ist, und ich mich also an ihm wegen der unterdessen gehobenen Früchte nicht werde erhalten können &c.

Datur

m) Quodsi vxor, per calumniam missa, non sit solvendo & aestimationem hereditatis praestare nequeat, aequum est, vt, ex persona defuncti, heredes eius restituantur in integrum contra non aditam hereditatem, *arg. l. 86. pr. de acquir. vel omit. hered. cum defunctus absque sua culpa factu tertii, non solvendo existentis laesus sit.*

Datur haec actio etiam post annum, l. 1. §. 1. eod. ad omne interesse. n)

Daß Beklagte mir allen Schaden, so ich an
1600. Thaler aestimire, erstatten müsse.

§. XV. Ipse autem possessor, in qua translata est possessio, per *indirectum* nn) compellendus est, ut possessione decedere cogatur, l. 1. §. 2. eod. & ita hodie *mandata poenalis* contra eum petenda sunt:

Beklagter per mandatum S. C. anzubefehlen
daß er mir die Possess des igtgemeldten Ritters
Guths alsobald abtreten, auch allen Schaden
und Unkosten erstatten müsse.

§. XVI. Vbi vero quis in possessionem hereditatis, missus vel in ea defensus est, alteri superest *ordinarium remedium*, scilicet *hereditatis petitio*. Cum vero successionis ratio varia sit, hinc quoque haec ipsa in varias abit species. Successio *testamentaria* primum locum occupat, quae vel *civilis*, vel *praetoria*, vel *fideicommissaria* est. Directi
civilis

n) Est haec actio illa ipsa, quae in subsidium, deficiente actione legis Aquiliae, de iure Rom. competebar, adeoque in effectum est actio damni dati.

nn) Quod sine dubio est quorum bonorum: nam in quem dolose translata est possessio, pro possessore possidet, & successor iure hereditario innititur.

o) Fun

ciuilis datur *principali seu directo heredi o)* vel *primo vel substituto*, qui adiit hereditatem:

Wann nun der igtgedachte Lucius Titius ein Testament aufgerichtet, und mich darein zum Vniuersal-Erben seiner Verlassenschaft eingesetzt.

Vel si *substitutus* agit:

Als nun der eingesetzte Erbe vor dem gedachten Lucio Titio verstorben / ich aber nach Inhalt des hiehergehenden Testaments demselben *directo* substituirt bin, auch mich sofort dahin erkläret, daß ich die Erbschaft annehmen wolle &c.

Agitur contra eum, qui *pro herede*, vel *pro possessore* *) hereditatem *p)* possidet, de qua qua-

o) Fundat itaque se actor *in iure hereditario*, id quod quoque tantum in probationem venit. Hoc facto institutio hereditatis iniungitur, & tunc demum quaenam res ad hereditatem spectent, nec ne? in disceptationem trahitur.

*) h. e. qui interrogatus cur possideat, responsurus sit, quia possideo, ut ait I Ctus in l. 12. de hered. petit. quae verba indicant, etiam in-

interrogationes in realibus olim vsitatas fuisse, quod contra STRVVIVM sub lit. r. vltius euincitur.

p) Imo etiam *rem singularem*, si modo eam vel pro herede, vel pro possessore possideat, adeo, ut etiam contra debitorem detur, si hic ideo soluere recusat, quia se heredem dicit. l. 14. in fin. de hered. petit. Nihilominus enim actio sua natura vniuersalis manet, cuius

qualitates possessionis omnino certus actor esse debet : qui enim hereditariam rem ex *titulo singulari* possidet, *rei vindicatione* est compellendus. q) Inde hoc exprimendum in libello :

Gleichwohl der Beklagte als vermeintlicher Erbe ab intestato der Erbschaft sich angemasset ; vel ita, si pro possessore possidet :

Gleichwohl Beklagte die Erbschaft nullo titulo sich angemasset.

Quodsi dubitatur , quo iure reus rem hereditariam possideat , olim quidem in iure super *titulo* interrogari poterat ; r) sed hodie hac

ius effectus est in l. 4. D. *de heredit. petit.* quae interrogatio etiam hodie permixta est.

q) Veluti, si is, qui pro herede possidet, rem quandam ex hereditate alteri, in b. f. existenti, vendiderit, qui tantum *rei vindicatione* tenetur, cum controuersiam de iure hereditario auctori haud moueat. Talis utique hic contradictor desideratur, qui auctori, se heredem asserenti, ius hereditarium negat.

r) Ut titulum possessionis suae ederet , l. 11. C.

de heredit. petit. quae interrogatio etiam hodie permixta est. Quamuis enim non amplius necessaria sit, utilis tamen adhuc est , ut auctori statim de vnico & vero actionis fundamento constare possit, & ita probatio ei facilius fiat. Equidem STRVV. ex s. th. 41. interrogationes in *realibus* prorsus cessasse putauit, 1) quod plus petitionis poena ibidem cesser, quod tamen falsum est, Vid. 34. §. I. de action. 2) quod ad huc actio

hac interrogatione non est opus, quin potius *rei vindicatio* cum *hereditatis petitione* alternatiue cumulari potest hoc modo:

Wann nun das Haus, so Beklagter besizet, zu des verstorbenen Erblassers Erbschaft gehöret, und derselbe solches als vermeintlicher Erbe oder sonst iure dominii sich angemasset, als 2c. Daß mir das Haus iure hereditario, vel dominii zustehe.

Ceterum etiam in hac actione *possidere* dicitur, qui liti se obtulit, *l. 13. §. 13. de hered. petit. vel dolo desit possidere* s) *c. 1. §. 14. vti in rei vindicatione* est explanatum.

§. XVII. Agitur ad hoc, vt hereditas cum *omni causa* secundum inuentarium restituatur, & actor heres declaretur.

Daß

actio ad *exhibendum*. Verum promptius adest remedium in interrogationibus, nec actio ad *exhibendum* a personalibus excluditur. Denique si simpliciter contra possessorem rerum hereditariarum agitur, ille autem negat, se iure hereditario easdem possidere, tamen condemnandus est, si nullum alium titulum singularem ostendere potest.

s) Quod si tamen verus possessor paratus sit, iudicium accipere, & actoris nihil intersit, liberatur is, qui *dolo* desit possidere. *l. 13. §. 14. cit. tit.* Interim si is, qui *dolo* desit possidere, ante conueniatur, propterea is, qui vere possidet, non liberatur, sed, dimisso priori, hic potest conueniri, *l. cit.* quia non *electione*, sed *solutione* demum liberatur.

Daß mir die Erbschaft ex testamento zustehe und Beklagter mir dieselbe ¹⁾ cum fructibus perceptis & percipiendis vermittelst eines beständigen inventarii oder in dessen Ermangelung eyndlichen Specification abzutreten, auch allen Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Vbi, probato iure, pro actore pronunciatum est, circa *restitutionem hereditatis* nouae lites emergere solent, quas hic tangere nolo. Id vnicum tamen monebo, possessorem *bonae fidei* rebus hereditariis distractis, duntaxat teneri ad hoc, vt quantum *locupletior* exinde factus, restituat; nam in hoc *vniversali iudicio* pretium succedit in locum rei. l. 25. §. 11. D. eod. Ergo si ex pretio non fuit factus *locupletior*, nequidem tertius possessor *re vindicatione* conueniri potest, ^{u)} quod is aliam regressum contra eum, qui b. f. rem hereditariam tanquam *heres* distraxit, haberet, quod tamen tenere nequit. l. 25. §. 17. eod.

§. XVIII. Qualitates has peculiare habent

¹⁾ Vel si rem singularem tanquam heres possideat, ita petitio formanda:

Daß Beklagter mir das zur Erbschaft gehörige Haus cum omni causa abzutreten schuldig sey.

^{u)} Idem dicendum, si tota hereditas bona fide vendita, nec venditor ex pretio *locupletior* factus sit: quamuis enim *utilis hereditatis* petitio etiam contra emptorem detur huius

het, (1) quod sit *perpetua*, x) (2) *mixta*, (3) *bonae fidei*, §. 28. I. de act. (4) *arbitraria*; habet quippe plures praestationes personales, de quibus iudex arbitrari, l. 27. §. 18. eod. & rationes a possessore edendas diligenter excutere debet, in quibus fructuum & impensarum ratio habenda est. (5) *Vniuersalis*; ut vel maxime possessor rem tantum vnam vel alteram, *ut heres*, possideat. Qui enim hereditatem petit, is petitionem non metitur ex eo, quod possessor occupauit, sed ex iure

huic tamen itidem haec exceptio prodesse debet. l. 13. §. 4. cit. tit. Vnde pro reo consultum est, ut denunciet statim litem *heredi*, ut eum defendat, vel interueniat & ostendat, se plane ex re vendita non esse locupletiore factum. Haec interuentio ante omnia excutienda est, antequam tertius possessor in causa principali pergat. x) h. e. per 30. annos duret; habet enim quasdam *praestationes personales*, & earum intuitu quid a personalibus participat.

N s

xx) Si

iure suo. l. i. §. i. si pars hered. pet. Conuenienter itaque hoc modo concluditur:

Daß mir die Erbschaft ex testamento zustehe, und folgendes Beklagter mir das im Besitze habende Roth cum omni causa abtreten müsse.

§. XIX Exceptiones variae hic locum habere possunt, omnes scilicet illae, per quas testamentum inuolidatur, v. c. nulli, rupti, irriti, destituti, inofficiosi &c. xx)

§. XX.

xx) Sicuti in rei vindicatione, ita quoque in hac querela, multum refert, utrum reus simpliciter litem negativè contestetur, an opposita exceptione, hereditatem suam esse contendat, eamque quasi contravindicet. Illo enim casu, actore non probante, reus quidem absoluitur, inde tamen minime pro herede declaratur, cum nihil obstat, quo minus neuter heres esse possit. Hoc vero iudex, actore non probante, de iure rei pronunciat: Docet l. i. §. de except. rei indic. ubi Ictus ita: Si inter me & te controversia de hereditate sit, & quasdam res ex eadem tu possides, quasdam ego, nihil vetat, & me a te & inuicem te à me hereditatem petere. Quodsi post rem indicatam a me petere coeperis, inter est, utrum meam esse hereditatem pronunciatum sit, an contra: si meam esse, nocbit tibi rei iudicatae exceptio (id quod tunc fieri potest, si reus non simpliciter intentionem actoris negat, sed simul, suam esse hereditatem, probat) quia eo ipso, quo meam esse pronunciatum est, ex diverso pronunciatum videtur, tuam

§. XX. Quodsi non *tota hereditas*, sed *pars* tantum petitur, instituenda est actio, si *pars hereditatis* petatur, in qua actor se fundat in *iure hereditario pro certa parte*: 1)

Und wie nun daraus zugleich erhellet, daß ich pro quarta parte zum Erben eingesetzt bin. Agitur contra eum, qui vel vniuersam hereditatem, vel partem quandam hereditatis pro herede possidet: l. 1. §. 2. si pars hered. pet. imo etiam datur, quamuis vel maxime actor quasdam res ex hereditate possideat. 2) c. t. l. 15. de except.

Beklagter hergegen die Erbschaft sich allein anmasset.

Inde agitur, non ut a communione discedamus: id enim *familiae herciscundae* iudicio con-

non esse. Si veromeam non onem: nisi ergo, reus op-
esse, (pronunciauit iudex) posita exceptione probet,
nihil de iure tuo indicatum se potius heredem esse,
intelligitur, quia potest nec condemnatur.

mea hereditas esse nec tua.

1) Aliquando etiam pro
Vtilitatem huius obserua- parte incerta, qualis casus
tionis pluribus illustrat est in l. 1. in f. si pars hered.

BERGERI differt. de con-

tra iudicatione, quae etiam
tangitur in l. 9. de rei vind.

Potest etiam contingere, ut
actor probet suam intenti-

2) Hereditatis petitio a-
lias possessori non datur;
eatenus tamen merito dari
debet, quatenus id non
possidet, quod petit.

a) De

consequimur, sed ut iudex partem *pro indiviso* a) mihi restitui iubeat. *l. 7. cod.*

In Rechten zu erkennen und auszusprechen, daß mir die Erbschaft pro quarta parte zustehet / derowegen Beklagter mich zum Genuß des dritten Theils mit zuzulassen, und zu dem Ende ein beständiges Inventarium oder eydliche Specification heraus zu geben schuldig sey.

§. XXI. *Utilis hereditatis petitio applicatur emptori hereditatis, vel cui ab herede hereditas alio titulo cessa est, l. 54. pr. de hered. pet. cum emptor hereditatis vicem heredis obtineat, l. 2. §. 18. D. de hered. vel act. vend. l. 9. in f. comm. praed. adeoque causa petendi in iure hereditario cesso poni debet:*

Aus beyfügten Testament sub lit. A. ist zu ersehen, wasgestalt Lucius Titius Caium zu seinen Vniuersal-Erben eingesetzt. Nachdem nun derselbe mir diese Erbschaft mit allen Rechten abgetreten, wie beykommende Cession sub lit. B. anzeigt, ich also dadurch in effectu Erbe geworden, gleichwohl Beklagter sich derselben unbefugter Weise angemasset / und mir solche nicht abtreten will, &c.

Inde paratae sunt reo exceptiones, legitimisationis ad causam, & deficientis iuris hereditarii
a pa-

a) De eo enim vnice hic nec ne? & sic super hoc disceptatur, vtrum actor puncto controuerso sen- pro certa parte coheres sit, tentia ferenda.

b) Vi-

a patre venditoris, & quae alias contra cessionem opponi possunt.

§. XXII. Haec b) quoque vero *heredi* quandoque datur contra *emtorem hereditatis*, qui a *putativo herede* illam emit, eamque possidet, quando venditor commode conveniri nequit: veluti quod non exstet, vel modico vendiderit, & b. f. possessor sit, & non adeo reperiat locupletior. l. 13. §. 4. D. de hered. petit. Regulariter enim venditor, siue pretium recepit, siue petere possit, tenetur, cum pretium succedat in locum rei. l. 16. §. 5. eod.

Ob:

<p>b) <i>Viilis</i> scilicet, quae ex sola <i>aequitate</i> concessa est, si directa <i>commode</i> institui nequit. Ex quo concludo, actorem non habere <i>absolute</i> liberam electionem, utrum <i>venditorem</i> an <i>emtorem</i> convenire mallet, sed hunc demum <i>in subsidium</i> conveniendum esse. Multum tamen hic arbitrio iudicis commissum esse arbitror, cum saepe commodius sit actori, <i>emtorem</i> convenire, quam <i>venditorem</i>, praesertim</p>	<p>hodie, ubi formularum antiquarum diversitas, quae olim in actionibus concedendis multum praestabat, haud attenditur, emtorque se pro herede gerit. An ergo etiam datur contra eum, qui a fisco tanquam vocantem eam emit? affirmat hoc Ictus in l. 13. §. 9, cit. cit. sed hoc correctum est in §. ult. D. de usuc. ubi constitutum nouo iure, ut, qui a fisco aliquid emit, statim securus sit.</p>	
--	---	--

b) In-

Obwohl der verstorbene Meuius mich in seinem letzten Willen, davon Copia sub lit. A. hiebei gehet, zum Vniuersal-Erben eingesetzt, so hat sich doch dessen ohnerachtet dessen Bruder der Erbschaft ab intestato angemasset, und dieselbe an Beflagten hinwiederum cediret und abgetreten. Diemeil nun bekannter massen des Meuii Bruder wegen vieler Schulden vor furzen echappiret und unsichtbar worden, dergestalt, daß ich mich an ihn, als vermeintlichen Erben. nicht halten kan &c.

§. XXIII. Quos praetor *velut heredes* ex bonorum possessione fecit, eis etiam applicauit *hereditatis petitionem possessoriam*, l. 1. D. de possess. hered. petit. per quam tantundem consequitur bonorum possessor, quantum civilibus actionibus heres consequi potest. l. 2. D. eod. Datur vero bonorum possessio *vel contra tabulas*, vel *secundum tabulas* Illa praecedit, & hodie adhuc utilis esse potest in casu, quo filius in prioribus perfectis tabulis *iuste* est exhereditatus, in posterioribus vero praeteritus. bb) l. 11. §. 1. D. de B. P. *contr.*

bb) Inde datur *querela ad iuriosum*, rescindendum. exemplum *querelae inoffici-* Conf. l. 2. pr. de his quib. ut *osi testamenti* ad testamen- *indign.* tum, ut mere *iniquum* & in-

e) Potest

contr. tab. Posterius enim stricto iure nullum est, & ita prius valere deberet; sed quia filio consultius est, ut non contra prius, in quo forsan *iuste* est exheredatus, sed contra posterius agat, testamentumque rescindat, quo ipso facilius ad successionem venire potest, inde adhuc hodie ei utilis esse potest.

Es hat zwar mein seel. Vater in seinem am 14. Jul. 1701. gemachten Testament mich enterbet, c) nachgehends aber am 7. August. 1709. ein anders aufgerichtet, und mich darinn gar übergangen. Wann mir aber gegen solches Testament die bonorum possessio zustehet, nach welcher das höchst unbillige Testament de anno 1709. billig zu rescindiren ist, wie ich mich dann sofort dazu gerichtlich bekannnt, und solche agnosciret, cc) Beflagter gleichwohl 2c.

Con-

c) Potest etiam haec circumstantia omitti; & simpliciter (quod forsan consultius) ad *rescindendum* posterius per bonorum possessionem contra tab. agi. Pertinet enim circumstantia adducta ad *exceptionem* rei, quam *replicando* elidere potest.

ius actionis est bonorum possessio, *iudicialiter* agnita, id quod si nondum factum est, in ipso libello illud adhuc fieri potest hoc modo:

Wie ich mich dann dazu hiemit gerichtlich will erkläret, und dieselbe agnosciret haben.

cc) Fundamentum hu-

quo-

Conclusio libelli facilis est:

Daß dieses Testament ex aequitate praetoria zu rescindiren, ich vor den wahren Erben zu declariren und also Beklagter mir ein richtiges Inventarium über diese Erbschaft ediren, dieselbe mir ausantworten, und von denen eingehobenen Nutzungen richtige Rechnung ablegen müsse.

Opponunt quidem, *iure nouo* ita agi non posse: esse enim testamentum posterius ipso iure nullum. Ast nullum est iure nouo in filii fauorem, non in eius praeiudicium, quod filio praeterito inde hoc casu obueneret, si contra prius testamentum agere deberet. *d)*

§. XXIV. Plures praeterea supersunt casus, in quibus *bonorum possessio secundum tabulas*

quomodocunque enim erint? *l. 1 §. pr. D. de legat. declaratio in iudicio hodie praest. contra tabb. l. ult. in fiat, perinde est. pr. C. de lib. praeter. quod*

d) Deinde quoque liquet, etiam *suos praeteritos* olim habuisse electionem, *legitimi* ex *iure civili* testamentum nullum dicere, an *stricto iure* censetur, habetque effectum hunc, ut prius per illud sit sublatum, quia B. P. supponit, testamentum subtili iure subsistere.

ad) Ia

& vxor, & in casu l. f. C. unde lib. dd) in quibus libellus facile secundum haftenus dicta concinnari potest. §. XXVI.

dd) In adducto casu agendum esset contra curatorem bonorum, qui bona liberorum auita ad concursum traxit, & nomine creditorum occupauit, quia hoc modo *ex persona defuncti debitoris*, qui tamen abstinere potuit, pro herede possidet. Libellus ita formari posset.

Nachdem am 5. Sept. huius anni unser Großvater Actius verstorben, so ist es geschehen, daß unser Vater Antonius denselben / als seinen leiblichen Vater, bald gefolget / indem er wenig Tage darnach als den 8. Sept. eisdem anni von dieser Welt abgeschieden, und wir also in kurzer Zeit Groß- und Vater verlohren. Nun ist mehr alszubekannt, daß unser seel. Vater durch Unglücks-Fälle dergestalt herunter gekommen / daß vor einen halben Jahr ein förmlicher Concurs über seine Güther erregt, und

der Curator bonorum Meuius, ieziger Beklagter in Nahmen derer sämtlichen Creditorum nicht allein unserß Vaters nachgelassenes, sondern auch unserß Großvatern eigenes Vermögen in obgedachten Concurs gezogen, aus der vermeintlichen Absicht, daß auf unsern verstorbenen Vater seines Vaters Güther gefallen, und also diese mit jenen in eine Massam gezogen werden müssen. Wann aber unser Vater, ehe und bevor er sich erklären könne, ob er von der Erbschaft abstiniren oder sich derselben anmassen wollen, verstorben, und wir daher *ex beneficio iuris praetorii* noch die Freyheit haben / unseres Vaters Erbschaft uns zu begeben / und die Großväterliche allein anzunehmen / wir auch hie mit uns gerichtlich erklären / daß wir unserß Vaters

§. XXVI. Progredior ad *hereditatis petitionem fideicommissariam*. Hacc illi datur, qui suscepit *hereditatem e)* restitutam ex SCto, l. 1. de *fideic. hered. petit.* quando videlicet restitutio *verbis* facta est; sicuti enim hereditas *verbis* adiri, sic quoque restitui ita potest. Restitutio autem omnino praeccedere debet; sicuti enim heres fiduciarius ex *aditione* ius hereditarium nanciscitur, ita fideicommissarius ex *restitutione*, etiam *verbali* tantum, idem ius demum consequitur, cuius proinde in libello mentio facienda est:

Es hat Lucius in seinem Testament sub lit. A. Mevium zum Erben dergestalt eingesetzt /
 Das

Vaters Erbe nicht seyn / sondern allein die Großväterliche Ver- lassenschaft erben wollen / gleichwohl Be- klagter uns das Großvā- terliche Vermögen aus dem Concurſu abzutreten sich weigert ic. Petitum huc redit: Das uns die Erbschaft unsers Großvaters ex iure praetorio zustehe, und also Beklagter uns solche vermöge eines or- dentlichen Inventarii, oder in dessen Ermange- lung nach einer eydli-	chen Specification refusis expertis abtreten müsse. e) In fideicommissio singu- lari restitutione <i>verbali</i> non est opus, postquam hoc legatis est exaequa- tum; adeoque dies eius cedit statim a tempore mortis, ad hunc effectum, ut rei vindicatione contra quemvis possessorem agi possit, l. 1. D. <i>quand. dies</i> <i>leg. vel fideic. cedat.</i> nisi sub conditione relictum sit, quo casu demum dies cedit a tempore conditionis ex- stentis.
--	---

daß er, wenn ich seine Schwester henrathen würde, mir die Erbschafft wieder restituiren solle. Nachdem nun solches geschehen, der instituirte Erbe auch die Erbschafft zu restituiren, sich declariret/ auch solches schriftlich so fort gethan, wie aus beygehenden Schein sub lit. B. erhellet.

Haec actio autem non in ipsum *fiduciarium* dirigenda, l. 3. §. 1. *cod.* sed in eum, qui *pro herede* vel *pro possessore* possidet, ad instar actionis directae:

So hat nichts destoweniger des verstorbenen Bruder der Erbschaft als vermeintlicher Erbe *ab intestato* sich angemasset / welches doch in *casu Testamenti* nicht geschehen können.

**Competit ad id , ad quod hereditatis petitio
civilis :**

Daß mir die Erbschaft ex fideicommissis justes
he, Beklagter dieselbe vermittelst eines inventa-
rii mir abzutreten, und von allen gehobenen
Nutzungen Rechnung zu thun schuldig.

§. XXVII. Pro *adeunda* hereditate non
hacc, sed alia actio ex *SCto Trebelliano* com-
petit, & quidem solennis eo nomine actio
haud est prodita, *f)* sed *extraordinaria* *cogni-*
tio

f) Loquor de *aditione* | dem competunt actiones,
& *restitutione fideicommissi* | quae pro *legatis* conse-
universalis : si de *particula-* | quendis institui debent.
ri restituendo agitur, cae- | Deinde *imploratio officii in-*
dicis

tio olim locum habebat. Ita enim VLPIA-
NVS in fragm. tit. 25. §. 12. Fideicommissa
non per formulam petuntur, vt legata, sed
cognitio (extraordinaria) & Romae quidem
consulum aut praetoris, qui fideicommissarius
vocatur, in prouincijs vero praesidum prouin-
ciarum.

dicis quoque ex SCto Tre-
belliano tunc locum habet,
si adire recusat; si adit he-
reditatem, ex ipsa aditione
obligatur, quali ex contra-
ctu, ad restitutionem, & ita
actio ex testamento institui
potest, cuius fundamen-
tum ita formandū: Nach-
dem nun der Beklagte
nachdem Testament die
Erbchaft angetreten, und
zu der Restitution dersel-
ben/nachdem ich die Con-
dition von meiner Seite
erfüllet, gleichsam als
aus einem Contract ver-
bunden / so weigert er
sich doch etc.

Potest haec actio com-
modum vsum praestare in
casu l. f. C. de fideic. quan-
do heredi ab intestato
praesenti restitatio heredi-

tatis est iniuncta. Saep-
enim contingit, vt quis te-
stamentum facere, cum-
que instituere, nequeat,
quem post mortem suam
heredem esse desiderat.
Quandoque etiam morti
vicinus a proximis con-
sanguineis impeditur, ne
testamentum facere pos-
sit, quo casu illis tamen
iniungere potest, vt here-
ditatem suam restituant
Sempronio, quo facto, si
heredes ab intestato adie-
runt hereditatem, agit fi-
deicommissarius actione
personali, vt hereditatem
restituant;

Es hat der verstorbene
Primus auf seinen Todes-
bette seinen beyden Bräu-
dern, als nächsten Erben
ab intestato, Secundo &

Tertio

ciarum. Per formulam intelligit actionem solennem, uti alibi quoque ita loquitur. tit. 16. §. 15. Inde implorandus magistratus pro facienda cognitione, unde haec remedia generatim implorationes officii iudicis dicuntur. Fundamentum huius implorationis est ponendum in obligatione ad adeundam & restituendam hereditatem, quae ex SCTo ei imponitur:

Wann nun implorat sich weger, die Erbschafft anzutreten, und mir solche zu restituiren, worzu er doch denen bekannten Rechten nach verbunden.

Conclusio secundum hoc fundamentum in proclui est: Implor-

Tertio anbefohlen, daß sie mir seine ganze Erbschafft restituiren sollen/ welches sie nicht werden leugnen können, allenfalls ich solches ihnen hiemit in ihr Gewissen geschoben haben will. Wann nun die vorge dachte beyde Beklagte die Erbschafft ihres Bruders ab intestato angetreten, und daher schuldig sind/ die Erbschafft mir zu restituiren/ so haben sie sich doch in Eüre darzu bisshero nicht ver stehen wollen etc.

Petitum iuxta naturam actionis personalis ita formulandum:

Daß Beklagte mir die ganze Erbschafft nach einen beständigen Inventario oder endlichen Specification abzutreten schuldig.

Vt mentio detrahendae Trebellianicae fiat, non est necesse, quae ad exceptionem reorum spectat, adeoque ab eis petenda, non verò ab actore offe-
renda est.

Imploraten dahin anzuhalten, daß er die Erbschaft antreten, und mir restituiren müsse. g)

§. XXVIII. Postquam hodie noua species successionis, *pactitiae* videlicet, usu recepta est, vt in *pactis dotalibus* inter coniuges, *unione prolium*, *confraternitate*, &c. datur quoque *hereditatis petitio conventionalis*, qua, existente casu successionis, heres *pactitius* agit contra *pro herede*, vel *pro possessore possidentem* ad hereditatem restituendam. Vid. STRYK. de success. ab int. diff. VIII. c. 5. §. 33. Vtut enim alias ex *pactis* reali actione haud agatur, sciendum tamen est, per pactum hoc, tanquam *titulum*, alteri constitui *ius hereditarium*, h) atque ex hoc, non ex pacto, hereditis

<p>g) Si contumax est, post debitas citationes peri potest: Daß Beklagter erscheinen, und sub poena aditae & restitutae hereditatis auf die Imploration sich mit mir einlassen solle. Si ne sic quidem comparet, sententia fertur: Daß nunmehr in contumaciam die Erbschaft pro adita & restituta zu halten, und Imploranten derselben sich nunmehr anzumassen wohl befugt sey.</p>	<p>b) Vnde quoque illorum corruit sententia, qui putant, heredi ab intestato hoc casu deberi <i>Falcidiam</i>, cum tamen <i>successor pactitius</i> sit <i>heres uniuersalis</i>, & prorsus excludat heredem ab intestato. Huic tunc debetur <i>Falcidia</i>, si ipse succedit, quod ex moribus</p>
---	---

tis petitionem dari. Inde fundamentum huius actionis est *ius hereditarium conventionale*.

Aus bengehenden Ehe. Pacten ist zu erschen, was gestalt ich mit meinem verstorbenen Ehemann bey getroffenen Ehe: Verlöbniß dieses unter andern mit abgetridet, daß, wann die Ehe ohne Kinder seyn würde, alsdenn dem überlebende des Verstorbenen Güther völlig zufallen sollten. Als nun mein Mann verstorben und die Ehe mit keinen Kindern von Gott gesegnet worden, so ist meines Mannes Vermögen nach denen Ehe: Pacten auf mich erblich verfallen/ gleichwohl 2c.

Ipsa conclusio libelli huc tendit, ut hereditas restitatur secundum tenorem pacti:

Daß ich nach denen Ehe: Pactis meines seel. Mannes Erbin zu achten, und dahero Beklagter die noch von meinem verstorbenen Mann in Händen habende Güther, vermittelst eines richtigen inventarii, mir auszulieffern, und von den gehobenen Nutzungen Rechnung abzulegen schuldig.

§. XXIX. Praesupponitur autem, conventio-

ribus Germaniae, existente *pact. dotat. sub clausula: pacto, impeditur.* Conf. Schleyer bey Huth/ *unf. dissert.* Giesae habita de Huth bey Schleyer.

1) Ima

uentione totam hereditatem, vel partem eius promissam, & ita ius succedendi datum fuisse. Quidsi enim in pactis dotalibus quantitas vel res singularis tantum promissa fuit, haec universalis & realis actio non datur, sed personalis ex pacto, i) in foro domicilii, & contra defuncti heredes duntaxat, non tertium possessorem intentanda est.

§. XXX. Est autem hereditatis petitio vel simplex vel qualificata. Haec dicitur, qua sub singulari qualitate hereditas petitur. Hoc (i) in QUERELA INOFFICIOSI TESTAMENTI contingit, qua rite quidem, sed iniuste exheredatus agit contra scriptum heredem, k) ut testamentum rescindatur, & ipse heres ab intestato declaretur. kk)

§. XXXI.

i) Imo si pactum est mixtum, coram quinque testibus concinnatum, ad in- stat legatorum & m. c. do- nationis se habet, eaque re- media applicari possunt, quae pro legato conse- quendo competunt.

k) Postquam adiit hereditatem, eamque possidet, & heres scriptus illam pe-

tit, per modum exceptionis testamentum ut inofficio- sum impugnari potest.

kk) Huic similis querela ex bonorum possessione contra tabulas, de qua supra §. 27. actum, quippe quae itidem in iniqua praeteri- tione se fundat, & datur ad rescindendum testamen- tum.

O s

i) Si

§. XXXI. Est haec querela species *hereditatis petitionis*, qua appellatione etiam in iure venire solet. l. 8. §. 8. l. 20. l. 21. §. 2. l. 27. §. 2. de inoff. testam. l. 20. pr. in f. de B. P. contra tab. Inde patet, quid statuendum sit de sententia HAHNII ad WES. de inoff. testam. n. 4. & 5. arbitrantis, hanc querelam non *actionem*, sed *implorationem* nudam, imo diuersam esse ab *hereditatis petitione*, & iunctat ad *rescissionem testamenti* dari, quamuis vtiliter l) cum *hereditationis petitione* cumulari possit. Ast vero reuera & dicitur, & est hereditatis petitio, cum descendat ex iure *succedendi*, quo licet filius per *exheredationem* exclusus sit, de iure praetorio tamen olim *bonorum possessionem* consequebatur, *litis ordinandae* gratia: l. 8. pr. D. de inoff. testam. l. 2. C. eod. vel si hoc ad filios *emancipatos* restringendum est, m) sui tamen sunt *ipsa iure hereditatis*.

l) Si duo remedia diuersa adessent, quorum alterum esset *praeparatorium*, alterum *principale*, etiam separari possent, & separim singula institui, cui ius Romanum repugnat, quod *accumulationem* non admittit, & tamen hac

querela utrumque petendum esse statuit, uti plenius euici in *diff. de querela inoffic. fratr. consanguin.*

m) Quaestio haec hodie otiosa est, postquam liberi *directo ex iure nouellarum* testamentum hoc impugnare, & hereditatem ab

intesta-

heredes, & quatenus rescissionem urgent, simul impedimentum remouent, quod iuri succedendi obstabat. Vnde necessario & rescissio testamenti, & ipsa hereditas vna actione peti debet. l. 17. pr. de inoff. testam.

§. XXXII. In eo tamen a simplici hereditatis petitione differt, (1) quod quodammodo odiosa sit: (2) in heredes non transcat, nisi praeparata: l. 7. D. l. 34. l. pen. C. eod. (3) intra quinquennium tantum detur, ab adita hereditate computandum: l. 8. §. 10. D. l. pen. C. eod. (4) quod tantum detur necessariis heredibus: (5) priuet illum omni lucro testamentario, qui temere illam mouerit. l. 8. §. 14. eod. &c.

§. XXXIII. Detur iis, quibus debetur legitima, mm) a qua in totum per exheredationem solennem sunt exclusi: aliis n) non competit.

intestato petere possunt, nec opus habent bonorum possessione litis ordinandae gratia, cum ius succedendi aliunde iis quaesitum sit. mm) Et quidem iuxta ordinem succedendi ab intestato, nisi quod matre & fratribus exclusis, ac honesta persona instituta, soli matri querela danda sit. n) Veluti alumni, adoptiuique minus plene talibus, qui plane agere non possunt. Equidem arrogatis impuberibus iniuste exheredatis iidem querela haec non competit, iis tamen legitima actione personali, seu conductione ex lege petere, non totum testamentum rescindere datum

pēit. l. 1. §. 2. de V. Obl. Debet autem exheredatio esse *solemnis*, & quidem quoad liberos & parentes secundum formam *Nov. 115*, adornata: alioquin si nequidem *causa* una ex quatuordecim addita, testamentum est nullum, & *querela nullitatis*, quae plenior, locum habet. Hoc ergo ante omnia in libello exprimendum:

Es hat mein verstorbener Vater ein Testament vor seinem Ende aufgerichtet, und mich um deswillen darinn enterbet, weil ich ihn sehr schimpflich tractiret, und zu unterschiedenen mahlen geschlagen haben soll, welches doch ungegründet, und niemahls wird erwiesen werden können. *)

§. XXXIV. In *matris* testamento eadem observanda solennitas, quam *IVSTINIANVS* in *Nov. 115* praescripsit, neque amplius *praeteritio* matris est loco *exheredationis*. Cum enim *causam unam* ex illis quatuordecim in testamento exprimendam esse statuerit, iussitque

rum est in l. 1. §. 21. de collat. l. 1 §. 2. pr. de V. obl. *) Vel si causa adducta vera esset, reconciliatio tamen intervenisset, ut idem filius agere posset addendo: Welches er mir doch vor seinem Tode gänglich vergeben, und sich mit mir wieder ausgesöhnet, id quod tamen, quia ad eius *exceptionem* spectat, probare debet.

o) h. c.

ritque, *exheredationem* o) hoc ipso necessario praesupponit, nec hoc *praeteritioni*, quae in *totali silentio* consistit, accommodari potest, quin potius testamentum tale nullum est, & libellus foret ineptus, si propter *praeteritionem matris* haec querela moueretur.

§. XXXV. Ad fratres tamen nova IVSTINIANI dispositio non pertinet, quorum non fecit mentionem, sed *ius antiquum* adhuc in iis observatur, si persona turpis illis fuerit praelata, l. 27. C. eod. & ita totum testamentum rescinditur:

Es hat mein Bruder ein Testament aufgerichtet/ und Semproniam eine Erß-Canaille, mit der er bishero stadtkundig zugehalten, welches ich doch absque animo iniuriandi angebracht haben wil, zur Erbin eingesetzet, mich aber gänzlich enterbet. Wann aber ich gegen meinen Bruder nie undankbar gewesen, mithin nur das durch der grössste Törr geschehen/ daß er eine solche berüchtete Person mir vorgezogen/

o) h. e. *expressam declarationem* de liberis excludendis, quae, quibuscunque facta fuerit verbis, hodie pro *exheredatione* habetur, postquam solennia verba in testamentis sunt sublata per l. 1 §. C. de testament. Si liberorum excludendam prorsus non fit mentio, nec causa exclusionis exprimi potest, quod repugnat dispositioni Noni 115.

p) Quo

gezogen / und dieselbe sich dennoch meines Bruders Verlassenschaft angemasset.

§. XXXVI. Instituitur contra heredem scriptum, qui adiit hereditatem, & suo modo pro herede possidere videtur. Contra illum vero vnice dirigenda est, per quem iniuria actori illata, veluti si *filius & extraneus* instituti sunt, filia exheredata: contra fratrem non recte agit, sed tantum contra extraneum. p) l. 19. D. eod.

Da nun mein seel. Vater meinen Bruder, und an statt meiner seine Schwester zur Erbin eingesetzt, und iestgedachte seine Schwester darauf der Erbschafft pro rata sich angemasset / und mir dieselbe in Güte abzutreten sich weigert, so werde ich genüßiget, gegen dieselbe Klage anzustellen 2c.

§. XXXVII.

p) Quo ipso ex accidente contingere potest, vt testator pro parte testatus & pro parte intestatus decedat. Inde etiam datur contra heredem fideicommissarium, cui *in totum* est restituta hereditas. Cum vero per Nov. 125. c. 1. in f. relesso licet testamento, fideicommissa, salva manent, ad hoc tantum competit contra fideicommissarium, vt legitimam praestet, cum ab intestato ipsemet ad hereditatem restituendam teneretur, si eam possideret. Trebellianica hoc casu simul detrahi nequit, cum praesupponam casum, vbi fideicommissum statim restitutum est.

g) Scri-

§. XXXVII. Fundamentum olim in eo ponebatur, patrem non fuisse sanae mentis, cum testamentum conderet, *pr. I. de inoff. testam.* id quod de summa eius impietate, quae furorem *moraliter* constituit, intelligebant. Inde quidam existimant, etiam adhuc hodie *hunc colorem* in libello exprimendum esse:

Wann nun diese angeführte Ursache ungegründet, auch niemals wird erwiesen werden können / und daher billig davor zu halten, daß mein Vater bei Errichtung seines Testaments nicht völlig bei Sinnen gewesen.

Ast superflua est haec cautela, postquam ex nova IVSTINIANI dispositione ius heredibus necessariis datum est, *directo* testamentum impugnandi, ut illo colore q) non amplius indige-

q) Stricto iure olim testamenta talia valebant, ob rigorem patriae potestatis, ob quem patri etiam *ius vitae & necis* compete-
bat. *l. 11. inf. D. de lib. & posthum.* Ad hunc rigorem temperandum Icti v-
su forensi hanc querelam introduxisse videntur, ea specie vti, quod testamen-
tum esset *inhumanum, im-
pium*, & quasi a patre fu-
rioso conditum. BYN-
CKERSHOEK *lib. II. obs.*
XII. His vero coloribus
non indiguere imperato-
res, qui ius durum *directo*
mutare potuerunt, & reuera
mutarunt. vid. *Nov. 125.*
c. 4. inf.

99) Re-

digeant. Sufficit ergo, in eò se fundare, quod testamentum sit *impium* & *inofficiosum*, quia *causa* adiecta falsa est, quam heres probare debet.

§. XXXVIII. Agitur ad hoc, ut testamentum rescindatur, & exheredatus ab intestato heres declaretur:

Das das von meinem Vater errichtete Testament als inofficiosum zu rescindiren, ich als Erbe ab intestato zu declariren, und folglich Beklagter die sich angemachte Erbschaft vermittelst eines zu Recht beständigen inventarii, oder in Ermangelung dessen, einer endlichen Specification Klägern abzutreten, auch wegen der eingehobenen Nutzungen Rechnung abzuliegen schuldig.

§. XXXIX. Exceptiones huic querelae obstant variae: (1) *praescriptionis*, quinquennio praeterlapso; (2) *renunciationis* tacitae l. f. D. de inoff. testam. (3) *mortis*, si exheredatus decessit, non praeparata querela; nepotibus tamen haec exceptio non obstat, si pater eorum exheredatus intra tempora deliberandi decessit. l. 34. C. cod.

§. XL. Quodsi liberi non exheredati, sed instituti, simul tamen laesi sunt in legitima, ex l. 30. & 36. C. cod. datur *condictio* ad supplementum legitimae; indeque
sup.

suppletoria qq) dici solet. Est haec actio *personalis*, durans per 3 c. annos, nec testamentum, in quo liberi laesi, *r)* per hanc *rescinditur*, sed *conseruatur*, atque inde non contra quemuis possessorem *rr)* datur, verum tantum contra *coheredem*, per quem in legitima laesi sunt. Fundamentum in *laesione legitima* quaeri debet hoc modo:

Es hat unser Vater vor seinem Ende ein Testament aufgerichtet, und unsere Stief-Mutter zur Vniuersal-Erbin / uns aber allein in legitima, und zwar dergestalt eingesetzt, daß wir anstatt derselben 2000. Thaler annehmen, auch nicht berechtiget seyn solten / von unserer Stief-Mutter ein *lauentarium* zu fordern, zumahl er sein Vermögen vollkommen überschlagen, und uns mehr als unsere legitima austragen könne / zugeeignet. Welches aber doch dieses zu unserm höchsten Praejudiz geschehen / indem unser Vaters Vermögen weit über 30000. Thaler sich

qq) Reuera haec actio est species *conditionis ex lege*, quia noua haec obligatio per *legem 36. cit.* iuxta medietatem heredibus est imposita.

r) Veluti si pater loco legitimaee certam quantitatem iis assignauerit, quae tamen *legittimam* non conficit.

(*Böhm. Actio.*)

rr) Quod OLDEN-DORP. *de action. class. V. act. 3.* putat, & hanc *in rem scriptam* esse censet, adeoque inde concludit, etiam eam dari contra legatarios, ex hereditate quid possidentes, quod tamen ex iure probari nequit.

P

s) Quia

sich erstrecken muß / und wir also dadurch an unserer legitima sehr verkürzt sind, gleichwol unsere Stief-Mutter zu Ergänzung der uns zustehenden legitimae sich durchaus nicht verstehen, noch ein Inuentarium ediren will, worzu sie doch denen Gesetzen nach verbunden ist.

Petitur supplementum legitimae hoc modo:
 Beklagten zu Ersetzung desjenigen, was an der uns gebührenden legitima mangelt, auch zu Edirung eines zu Recht beständigen inuentarii gebührend anzuhalten ist.

§. XII. Huc pertinet quoque casus, si liberi *in testamento* hoc modo non quidem laesi, a patre tamen *in fraudem liberorum* occulta machinatione quaedam acta sunt, ut legitimam saluam non habeant. Et quidem hoc fieri potest (1) *alienando*, vel (2) *dolose bona sua diminuendo*. Hoc fit, si in lite vinci voluit; *l. 1. §. 7. si quid in fraud. patr.* si transegit in fraudem liberorum; *c. l. §. 9. si res vilius distraxit. c. l. §. 16.* Hoc intuitu, liberis competit *Actio utilis CALVISIANA vel FAVIANA* iuxta *l. f. D. eod.* ad illa reuocanda, quae in fraudem legitimae alienata sunt. Datur haec actio *in perpetuum*, *l. 3. §. 1. eod.* aduersus accipientem. s) etiamsi fraudis conscius non

s) Quia iure hereditario possessionem contra tabularum, per bonorum las, reuocat alienata, *l. 3. §. 3. §.*

non sit; *l. 1. §. 4. eod.* ut tamen *bonae fidei em-
tori* electio sit concedenda, utrum rem em-
tam iusto pretio habere, an vero a re rece-
dere recepto pretio malit. *l. 1. §. 12. eod.* Sic
itaque hoc ultimo casu ita agunt liberi:

Es hat unser verstorbener Vater listiger Weise
seine M. herey an seiner Schwester Sohn, ie-
zigen Beklagten/ vor 1000. Thaler verkauffet,
und zwar, wie die Umstände es geben, in der
Absicht, damit er uns in der uns gebührenden
legitima verkürzen möchte. Wann nun unser
Vater nichts nachgelassen, und die 1000. Thlr.
Kauff-Gelder nicht allein meistens verzehret,
sondern kaum zu Bezahlung der Schulden
hinlangen/ und wir also durch die Veräußerung
der Meyeren, so wohl 8000. Thaler werth ist/
an unserer legitima mercklich verkürzet sind &c.

Inde conclusio foemanda ad ductum *l. c. §. 12.*

Daß Beklagter entweder, was noch an dem
wahren Kauff- Pretio ermangelt, zu ersetzen,
oder uns die Meyeren gegen Erlegung der
1000. Thaler abzutreten schuldig.

Idem dicendum, si pater in fraudem libero-
rum magno emit, *c. l. §. 13.* quo casu vendito-
rielectio competit, utrum malit de pretio re-
mittere, an potius rem recipere, restituto
pretio:

Daß

3. *si quid in fraud. parr. in* | *ad supplementum legitimae*
quo haec differt ab actione | *quae mere personalis est.*

Daß Beslagter entweder was unser Vater zu viel vor die Wiese gezahlet, herauszugeben, oder aber dieselbe wieder hinzunehmen, und das empfangene Kauff-Geld zu restituiren schuldig.

§. XCII. Deinde (3) in fraudem legis potest fieri *donatio*, hac mente facta, ut liberi *tota hereditate* priuentur, vel in legitima laedantur. Priori casu datur *QUERELA INOFFICIOSAE DONATIONIS*, fundata in l. 87. §. 3. de leg. 2. ex qua manifestum est, tunc demum huic querelae locum esse, si *in fraudem legis* 1) facta fuit donatio, ut liberi a tota hereditate excludantur. Hoc posito conceditur reuocatio totius donationis; 2) quamuis

1) Ipsa denominatio *inofficiosa* hoc indigitat; neque enim *inofficiosum* dici potest, nisi quod *contra officium* pessime & *mala intentione* factum est: contra *officium* autem fecisse dici nequit, qui *bona fide* de rebus suis, non *defraudandi liberos gratia*, disponit. Deinde sicuti *testamentum inofficiosum* est, in quo liberi in *totum*, sed per *iniquitatem*, a legitima exclusi sunt; ita similis donatio hic quoque supponi debet. Denique ex cit. l. 87. inuentam talem donationem fuisse in fraudem liberorum liquet, quos cum parentes *exheredare* non possent, per *indirectum* tali donatione eos omnibus bonis priuare voluere

2) Si in *extraneum* facta: Si in liberos reliquos, pro illa parte reuocatur, pro qua

vis enim in *cit. l. dicatur*, quod donatum *pro dimidia parte* reuocari possit; praesupponitur tamen casus, vbi auia in nepotem, qui alias *pro dimidia parte* successisset, donationes ingentes *uu)* fecit, vt filiam *penitus* excluderet, quae pro dimidia altera succedere debuisset. Vnde etiam in *LL. Cod. de inoff. donat.* plerumque adiicitur haec circumstantia: *ad eludendam inofficiosi querelam*: *l. 1. C. eod. ad submouendam inofficiosi testamenti querelam*, *l. 5. C. eod. l. 7. l. 8. C. eod. &c.* & ita quoque in reliquis textibus, vbi clare haec circumstantia non est expressa, illa subiungi debet. Est enim haec querela *ad similitudinem inofficiosi testamenti* legibus prodita iuxta *l. 8. l. 9. C. eod.* ergo necessario in testatore praesupponi debet intentio, liberos *in totum* hereditate priuandi; alias, hac intentione deficiente, cum debeatur legitima demum post mortem, & ita patrimonium prout tempore mortis fuit, respiciendum sit, non potest commode laesio quaedam allegari.

Inde

qua *inofficiosa* est. *l. 8. C. de inoffic. donat.*

uu) Seu *omnia bona* donauit, vt indicat *cit. l. 87.* Neque enim talem dona-

tionem esse nullam censabant Romani, quod de *omnibus bonis* esset facta, vt vel *l. cit.* indicat, & confirmat *l. 8. C. de reuoc. donat.*

Inde in hoc *fundamentum actionis* x) omnino ponendum est :

Es hat mein Vater bey seinen Lebzeiten meiner Stieff-Schwester nicht allein sein Haus und Hoff, sondern auch über dieses 10000. Thlr. und also alles geschencket, aus der Absicht, damit er mich um meine Erb-Portion bringen möchte, und da er keine Ursach mich zu enterben gefunden, hat er auf listige Suggestion meiner Stieff-Schwester dieses Mittels sich bedienet, und nach seinem Tode mir nichts übrig (*) gelassen / auch daher mit in effectu von der Erbschaft gänzlich ausgeschlossen.

§. XLIII. Agitur contra eos, quibus in frau-

x) Quod proinde quoque legitime probandum est, ex circumstantiis aliisque coniecturis probabilibus, veluti si pateat omnia sua bona, *praesentia & futura* alicui donauerit, reservato sibi solo usufructu; id enim non potest non fecisse *in fraudem liberorum*, si de *gravi odio* in liberos aliunde constat: si in talem personam v. c. *inouercam*, donatio facta est, quae patrem facile inducere potuit, ut animam a liberis alienaret. l. 4. C. de inoffic. testam.

*) Id semper hic praesupponendum est, quia *indirecta* quaedam *exhereditatio* in tali donatione latere debet. Si tantum liber per donationem talem fraudulentam laesi sunt in legitima, agunt ad *supplementum legitimae*, quae duo non accurate distinguunt interpretes.

**) In

fraudem liberorum donatares, ad reuocandam *integram* donationem. Ast vero hic mirifice dissonant; plerique enim contendunt, tantum *pro ratione legitimae*, seu in quantum quis in legitima laesus est, agendum esse hoc modo:

Daß Beklagter die legitimam aus dem ihm gelassenen Guthe Klägern zu ersetzen, und über dem allen Schaden und Unkosten zu ersetzen schuldig.

Ex hoc etiam inferunt, illam *personalem & conditionem ex lege* nominandam esse, quod obligatio noua lege sit introducta, iudice B. SCHWENDEND. *de act. success. p. 261.* Ast grauitur obstat, quod leges asserant, hanc querelam dari *ad similitudinem inofficiosi testamenti: l. 2. §. C. de inoff. don. iuxta formam de inofficio- so testamento constitutam: l. 1. C. cod. esse auxilium ad instar inofficiosi testamenti: l. 4. §. C. cod. denique ad exemplum inofficiosi testamenti agendum esse, l. 6. C. cod. l. 4. C. de contrab. emt.* Iam autem supra euictum, querelam inofficiosi testamenti esse actionem *realem & specialem hereditatis petitionis*. Sicuti itaque haec non *personalis* est, ita quoque querela *inofficiosae donationis* *personalis* esse nequit, sed mere *realis*, imo ipsa est *hereditatis petitio qualificata*. Et hoc non adeo

obscure innuunt leges, cum in *l. 1. C. eod.* dicatur, illam dari *partem quartam*, seu legitimam *non habentibus*, seu per indirectum a legitima *in totum* exclusis, (conf. *l. 7. eod.*) sicuti *querela inofficiosi testamenti* datur liberis legitima per exheredationem exclusis; & quidem *inique*, quemadmodum illa quoque liberos *non ingratos* praesupponit. *l. 5. C. eod.* Ratio indentitatis porro in *l. 3. C. eod.* in eo quaeritur, quod *in effectu* non sint heredes, sed quod parentes *inane nomen heredum liberis relinquunt*: dum ergo per indirectum *inique* & *in totum* sunt exclusi a legitima, in effectu sunt *exheredati*. Et hoc est, quod dicitur in *l. 8. pr. C. eod. consiliis* (callidis) *supremum iudicium anticipare*, h. e. succedendi facultatem ante mortem alicui dare in fraudem aliorum. Vnde, quibus ita donatum est, *pro herede* possidere videntur: quamvis enim *donatio* sit *titulus singularis*, *querela* autem *inofficiosi testamenti* contra possessores *ex titulo singulari* non detur; quia tamen talis donatio in fraudem legis, seu *ad eludendam inofficiosi testamenti querelam* facta, & in effectu magis *quaedam successio anticipata* est, inde donatarii hoc intuitu pro illis, qui *pro heredibus* possident, in effectu habent-

habentur, **) & consequenter ad rescindendam integram donationem agendum est. y)

§. XLIV. Nec obstat, quod in l. 1. & 7. C. cod. mentio *quartae* fiat; nam hac voce ibidem tantum persona designatur, quae agere possit, scilicet, quae a legitima per *fraudulentam donationem* in totum exclusa est, non vero simul asseritur, quod tantum ad legitimam agi debeat. Etenim etiam querela inofficiosi testamenti illis datur, qui a legitima sunt exclusi, non tamen tantum ad legitimam consequendam competit. z) Nec aliud dicen-

**) In negotiis enim civilibus res non ex facie externa est aestimanda, sed ex eo, quod in *fraudem legis* factum, & ex intentione agentium. querunt, sed alienantes conueniendi sunt in quantum in lucro haerent, quantum in b. f. fuere. Hoc ipsum similitudo querelae inofficiosi testamenti suggerit.

y) Quod si per plures personas tales fraudulentae donationes forent dispersae, contra omnes agi posset, sicuti querela inofficiosi competit, contra omnes, per quos laesus est actor. Ceterum qui rursus b. f. a donatarius compararunt rem donatam, hac querela conueniri ne-

z) Vel asseri potest, in cit. 1x. adesse casum, ubi tantum liberi laesi, non in totum exclusi a legitima erant, quo casu tantum ad supplementum agi potest iuxta §. 48. Hoc indicant verba cit. l. 1. *pene universas facultates suas*; item: *ex duabus uncis fecit heredes,*

dicendum propter *l. 2. D. eod.* ubi itidem legitima tantum adiudicanda dicitur; sed expresse adiicitur, quod hoc fieri debeat *iudicio familiae herciscundae*, adeoque de hac actione id intelligi nequit. Cum enim per illam donationem, vni ex liberis factam, satis declarauerit, quod distributionem patrimonii inaequalem esse voluerit, iudex se patris iudicio accommodare debet, quatenus non est *laesa legitima*. a) Porro in *l. 5. C. eod.* reuocatio

redes & l. 7. ut quartae partis dimidium integrum scilicet, non habeas; item: *quod immoderate gestum est.* tamen aliquid superfuisse, ut alter non *in totum* exclusus, sed tantum in *legitima* laesus fuerit. Posteriori casu ex iure veteri rependendum, emancipatos exclusos potuisse querelam inofficiosi mouere, ab intestato vero non successisse, nisi ex iure praetorio. Inde Impp. emancipatis hoc casu indulgent *auxilium aequitatis ad similitudinem inofficiosi testamenti*, ubi *in totum* exclusi erant; ad *supplementum* vero, ubi tantum laesi erant in legitima. In hoc consistit *auxilium aequitatis*, quod Impp. suggerant.

b) Et

catio quidem conceditur quoad legitimam, sed non ex capite *inofficiosae donationis*, verum ob *supervenientiam liberorum*. Nam, uti contextus docet, pater seu donans, ibidem reuocat, non vero filius laesus; pater autem ipse suam donationem *inofficiosam* allegare nequit. Denique l. 8. C. eod. non loquitur de *quarta legitima*, sed *quarta portione totius hereditatis*, quae filio laeso debebatur, rescissa donatione, quae omnia plenius explicuit B THOMAS. *diff. de legitima vii. c. 3.*

§. XLV. Hoc posito, fundamentum actionis huius idem est, quod querelae inofficiosi testamenti: b)

Wann dann meinem Vater nicht gebühret, mir auf diese Weise auch so gar die legitimam zu entziehen, und mich gänzlich zu enterben, wie doch per indirectum geschehen ist, Beklagter gleichwohl in Güte zu nichts sich bequemen will &c.

Petitur rescissio donationis, & restitutio:

Daß diese Schenkung als inofficiosa zu rescin-

b) Et sic quoque easdem	usque vel una causa vel si-
qualitates habet, veluti	milis existimanda vel idem
quod post quinquennium	& temporibus & moribus;
exspiret, quod non trans-	h. e. quoad tempus, ceteras
eat in heredes, praepara-	qualitates conditionesque,
ta &c. Dicitur enim in l. 9.	quae saepe mores dicun-
C. cit. t. quod actionis utri-	tur.

c) Nam

scindiren, daher Beklagter die quæst. Vüther mir als Erben ab intestato einzuräumen, auch von denen g:hobenen Nutzungen Rechnung abzulegen schuldig sey.

§. XLVI. Idem iudicium ferendum est de *QUERELA INOFFICIOSAE DOTIS*: nam haec quoque *ad exemplum inofficiosi testamenti* constituta est, & ita rursus supponi debet, immodicam dotem factam fuisse *in fraudem reliquorum liberorum*; alioquin dotatio dici non posset *inofficiosa*, & consequenter non vnice ad *legitimam* consequend. in, sed ad *rescindendam totam dotationem*, & consequendam illam portionem, quae alias ab intestato ei obuenisset, datur. c) Atque hoc ipsum denotauit imperator in *l.v.C. de inof.dot.* per *emolumenta debita*, sed quibus communiter *legitimam* intelligendam esse volunt, cum

c) Nam etiam soror, Quid ergo, si in casu inofficiosa per *dotationem* hanc *inofficiosa donationis* vel *dotis* iniquam *integrum* defuncti iusta ingratitude causa si *patrimonium* possidet, probata fuerit, h.e. vna pro herede intuitu dimidia^{ae} partis possidere videtur, cum talis *dotatio* in ex quatuordecim, quae in *Non. 115. c. 3.* recensentur? Puto, actorem, per fraudem legis facta reuera sit *anticipata successio- nis* repellendum esse, id exceptionem *ingratitude- nis* quod similitudo, quam ex *indirecta* quaedam fratris *querela inofficiosi* trahit, vel sororis *exhereditio*, postulat.

d) Hoc

cum tamen aequae portio ab intestato debita esse possit.

§. XLVII. Fundat itaque actor, cui debebatur ad minimum legitima, se in *iniqua exclusione*, quae per *dotationem immodicam* per indirectum facta est:

Es hat meine seelige Mutter ihr ganzes Vermögen meiner Schwester zur Ausstattung mit gegeben, sich aber nur in einigen Stücken den usufructum vorbehalten, wie die Ehestiftung sub lit A. mit mehreren angezeigt / bloß aus der Absicht, damit sie mich unverschuldeter Weise von ihren Güthern ganz ausschließen und in effectu enterben möchte.

Inde petenda rescissio dotationis:

Daß diese Ausstattung als unzulässig und inofficiosa zu rescindiren, daher die Beklagte von solchen Güthern mir meine Erb-Portion ab intestato auszuantworten, und von denen gehobenen Nutzungen Rechnung zu thun schuldig.

§. XLVIII. Patet ex hactenus dictis, has actiones tunc demum locum habere, quando *totum patrimonium* immodica *donatione* vel *dotatione* exhaustum est. Si laesis adhuc aliquid superest, ut tantum *laesi* sint in legitima, ad *supplementum legitimae* agitur, eadem ratione, qua liberi ad *supplementum* agunt, quando in testamento, non exheredati, sed tantum in legitima sunt laesi. Atque
huc

huc collineant *auth. unde C. de inoff. testam.* alique textus supra explicati. Laesus itaque se hic fundat in *laesione legitima*:

Es hat mein verstorbener Vater meinem ältesten Bruder so viel bey seinen Lebzeiten, aus der Absicht, mich in meiner legitima zu schmälern / geschencket / daß nach seinem Absterben nichts mehr als etwa 2000. Thaler werth an seinem Vermögen sich befunden. Ob nun zwar mein Bruder sich so fort erkläret, unser Vaters Erbe nicht zu seyn, d) so bin ich doch durch diese Schenkung an meiner legitima sehr geschmälert worden, anerkennen die geschenckten Güther über 12000. Thaler austragen.

Agit ad supplementum legitima, quae ira incunda, vt tantum nomine legitima ferat ex hereditate, quantum poterat ante donationem deberi, per *cit. auth.*

Daß

d) Hoc vel ideo suppono, adhuc ad *supplementum* quia si adhuc succedere agi posset, si constaret, veller, id quod donatum hoc factum fuisse in *prae-* est conferre deberet, l. 13. *iudicium* legitima. Quid *C. de collat.* quo casu non si in fraudem legitima necesse haberet alter, ad falsae testator usus esset demonstratione, uxori ingentem dotis quantitatem *suppletoriam actionem* confugere, quod etiam in *immodica dotatione* praesupponendum est. Quid si pater prohibuisset collationem in suo testamento? arbitror.

e) Ab

Daß der Beflagte mir von solchen ihm geschenkten Gütern meine legitimam zu ergänzen schuldig.

§. XLIX. Progredior (II.) ad QVERELAM NVLLITATIS; quae itidem est *hereditatis petitio qualificata*, qua testamentum *ex capite nullitatis* impugnatur, quod (1) defectus sit in testatore: (2) in solennibus, & forma praescripta: (3) in essentialibus: (4) in certitudine voluntatis. Huc quoque pertinet, quando testamentum est ruptum, irritum, vel destitutum. His omnibus casibus, quo testamentum valere nequit, potest vel *simplex hereditatis petitio* institui, & si aduersarius exceptionem *conditi testamenti* opponit, *nullitas* per modum *replicae* deduci, vel etiam *querela nullitatis* directo proponi, e) quae se fundat in *nullitate testamenti*:

Es hat zwar mein seel. Bruder ein Testament gemacht, und darinn seinen Schwager Ruffium zum Erben ernannt. Weil aber solches nicht debito modo errichtet, indem er weder schreiben, noch lesen können, und doch nicht zu befinden, daß ihm solches
in

e) Ab eo, qui 1) *ab intestato* collegium &c. 3) *ex pacto* succedere potest siue *successorio*, contra quod *iure civili*, siue *practorio*: testamentum valere nequit: 2) *iure singulari* ut *fiscus*, 4) *ex statuto*.

*) Hoc

in Gegenwart der Zeugen vorgelesen, wie doch allerdings nöthig gewesen. *)

Agitur aduersus eum, qui *pro herede* possidet, seu qui ex testamento nullo adiit hereditatem:

Und dennoch diesem ohngeachtet der Beklagte der Erbschaft sich angemasset, und mir, dieselbe, der ich Erbe ab intestato bin, abzutreten sich weigert, 2c.

Petitur, vt testamentum *nullum* declaretur, & hereditas ab intestato actori restituatur:

Daß obgedachtes Testament zu Recht nicht beständig, und folgendes Beklagter mir, als nächsten Erben *ab intestato*, die Erbschaft vermittelst eines zu Recht beständigen inventarii, oder in Ermangelung dessen / einer eydlichen Specification ab intestato abzutreten, auch wegen der eingehobenen Nutzungen Rechnung abzulegen schuldig.

§. L. Est itaque querela nullitatis in effecta species quaedam hereditatis petitionis ab intestato, & ita per 30. annos durat, quod etiam dicendum de casu, quando exhereditatio liberorum defectu quodam laborat, quod vel causa non sit adiecta, vel alia adiecta, quam quae legibus probata est. Omni enim fundamento destituuntur, qui existimant,

*) Hoc testamentum ex nius docui in dissert. de defectu certitudinis v^o-stamento non praelecto.
luntatis nullum esse, ple- f) Nec

manit, hoc casu querelam *quinquennio* finire, ad exemplum *querelae inofficiosi testamenti*, in cuius locum tamen nec surrogata est, nec cum ea conuenit. f) Et licet quoque ad *euertendum testamentum patris* detur, minime tamen id in iure reprobatum; cum aliud sit, voluntatem defuncti ut *iniquam* incusare, quod in querela inofficiosi testamenti fit; aliud de solennibus disputare. Illud odiosum; l. 8. §. 14. D. de inoff. testam. minime vero hoc. l. 24. D. de his quae ut indign.

§. LI. Exceptiones potiores sunt: dispositionem valere posse 1) iure *codicillorum* propter clausulam adiuratoriam, vel *codicillarem*: 2) iure *praetorio*: 3) iure *testamenti nuncupatiui*, si forsan defectus sit in subscriptione, & sigillis testium, & tamen testibus testamentum praelectum est: arg. l. 3. D. de testam. milit. 4) *legitimationis ad causam*, si dubitatur, an actor sit proximior heres ab intestato.

§. LII. Sunt porro quaedam *successiones parti-*

f) Nec enim agitur ad *excepta causa praeteritis rescindendum testamen-* nis, in totum hoc casu cor-
tum, quod praesupponit, ruit, nec legata ceteraque
testamentum *stricto iure* capitula sustinentur, ut in
valere; sed ut nullum de- casu rescissi testamenti in-
claretur. Inde quoque, officiosi.

(*Böhm. Actio.*)

Q

f) Imo

*particulares, simul tamen irregulares, quod recedant a communi natura successionis, quando videlicet in bonis defuncti alicui assignatur certa & definita portio, lege vel statuto. Huc pertinet 1) quarta, (aliquando alia) quae coniungi inopi debetur, si praemoriens diues fuit: anth. praeterea C. vnd. vir & uxor, 2) successio in geradica bona & expeditoria: 3) in res mobiles uxoris, vel 4) portionem statutariam &c. Dicitur *ius hereditarium irregulare*, quia tamen consistit in certa bonorum parte, vel etiam bonis peculiaribus, nec talis successor ad aes alienum soluendum tenetur, quippe quod ff) antea deducitur, & praeterea ad instar legitimae non potest successor illa parte defraudari. g) Vtut vero inde quidam concludant, *titulum successionis hereditariae* hic plane deesse, & actionem personalem, seu *condictionem ex statuto* instituendam esse: in priori sententia tamen magis est subsistendum cum*

ff) Imo si successio ad *secundi* anexam non ha-
 certa bona v. c. mobilia, bet. Interim tamen ad-
 res geradicas, &c. est re- huc *successionis* quaedam
 stricta, haec ad solutionem, imago, superest, cum defe-
 aeris alieni non contribu- ratur *post mortem*, & sic
 unt, sed ex reliquis bonis quoque remedia possessor-
 illud soluendum. ria supra tacta hic applica-
 g) Et denique *ius accre-* ri possint.

b) Ma-

cum Dn. STRYK. *de act. inuest. S. 2. m. 3. §. ult. b)* Nam simili modo legitima (1) tolli nequit : (2) debetur deducto aere alieno, & ita ex illo debita haud solvuntur : *l. 8. §. 9. D. de inoff. testam.* (3) in certa parte bonorum consistit, & tamen *iure hereditario* debetur. Inde recte B. SCHWENDEND. *de action. success. p. 148. seqq. petitionem hereditatis* hic applicat, potestque haec actio institui in foro rei sitae, quod fieri haud potuisset, si *personalis* esset. Hocposito, fundamentum quaerendum in *successione particulari*:

Wann nun meiner verstorbener Schwester Gerade Stücke auf mich erblich gefallen/
Beflagte gleichwohl mir solche vorenthalt.

Petitio formanda secundum defensam hypothesein hoc modo:

Daß Beflagter mir die von meiner Schwester
ver-

b) Magis dubitari posset *triusque coniugis*, magis de *successione statutaria* que ex *communione iure coniugum*, quae ex antiqua *communione bonorum*, o- quem *succedendū* debeatur. Sane haec observatio olim inter coniuges per v- stendit, hoc casu potius *commun. diuidendo* iudicata, originem traxit, adeo- cio agendum esse, nisi por- ut adhuc hodie portio, sta- *no statutaria* plane nega- tuto debita, *ut plurimum* tur, quo casu *successio ta-* non ex *bonis* defuncti, sed *lis irregularis* ex statuto potius ex *communibus v-* vel moribus probanda.

verlassene Gerade vermitteltst eines zu Recht be-
ständigen Inventarii zuantworten schuldig.

§. LIII. *Diuerſa eſt ratio impuberis arro-
gati, inique exheredati, aut emancipati, cui ex
constitutione D. Pii debetur quarta, l. 8. §. 15.
D. de inoff. testam. quae eſt ipsa legitima, l. ſi
quid in fraud. patron. non tamen actione in rem
ſed perſonali petitur, l. 1. §. 21. de collat. ſcilicet
conditione ex conſtitutione D. Pii. i)* Neque
enim emancipati arrogati idem ius ſibi arro-
gare poterant, quod *liberi naturales*, cum poſt
emancipationem *k)* omne vinculum ceſſet,
atque inde nullum *ius hereditarium* habeant,
ex quo agere poſſint. Fundamentum ergo
eſt *obligatio ex lege*:

Dennoch iſt der verſtorbene *Lucius ex conſti-
tutione D. Pii ſchuldig geweſen/* mir zum we-
niſten die Legitimam zu geben.

Inde petitio huc redit:

Daß Beklagter mir aus des Lucii Vermö-
gen

a) Adeoque per quere- nec illud remedium ſibi
lam *inofficioſi teſtamenti* vl- arrogare poterant, quod
timam voluntatem reſcin- *liberis naturalibus* ex ae-
dere nequeunt, prout ſu- quitate & ſanguinis vin-
pra iam dictum. culo conceſſum erat. Nec
k) Sed forſan non poſt hoc correctum eſt per
exheredationem. Verum *Nov. 115. c. 3.* cum ſingula-
lim per illam omne *ius* ria iura haud mutantur le-
ſuccedendi ademptum erat, ge ſubſequenti generali.

l) Imo

gen die nur ex lege gebührende Legitimam aus-
zahlen schuldig.

Instituitur haec actio non statim post factam
emancipationem, sed post mortem patris e-
mancipantis. l. 1. §. 21. D. collat. l. f. si quid in fraud.

§. LIV. Si ius hereditarium liquidum est,
proceditur ad *diuisionem*, cuius nomine com-
parata est ACTIO FAMILIAE HERCIS-
CVNDAE, qua agunt *coheredes* inter se de
hereditate diuidenda, & rationibus propter
administrationem reddendis.

§. LV. Est haec actio *mixta*, partim *realis*,
partim *personalis* §. 20. I. de act. & sic ex duobus
constare dicitur; *rebus & praestationibus*. l. 22,
§. 4. D. famil. hercisc. Ipsa *diuisio* petitur ex
iure hereditario; sed *praestationes personales*
ex quasi contractu concurrente. Quamuis
enim de *iure ipso* non amplius controuersia sit,
fuit tamen ipsa *diuisio* ex *iure hereditario*, pro-
pter quod vindicat actor partem hereditariam
l. 3. C. in quibus caus. cessat. long. temp. praeser.
quam reus iniuste denegat. Refertur quan-
doque inter *personales* simpliciter, l. 1. C. de
annali except. sed secundum quid & a priori, quia
perso-

Imo quandoque pure *personales*, h. e. quod coheres
personalis esse potest, si, sal-
ua communione, tantum
agitur ad *praestationes per-*
sonales, h. e. quod coheres
coheredi propter commu-
nionem debet.

personalis obligatio praedominatur, indeque per 30. annos durat; cum vero praeterea simul *realis* sit, etiam in foro *res sitae* institui potest.

§. LVI. Agunt hac actione inter se coheredes, l. 40. D. eod. quatenus sibi de iure *hereditaria* controuersiam non faciunt, l. 37. D. eod. siue simul possideant, siue non possideant, l. 1. §. 1. eod. Quodsi aduersarius negat, actorem *coheredem esse*, distinguitur: aut actor simul possidet, aut non; priori casu quæstio *hereditatis incidenter* in hoc iudicio discutitur: posteriori vero *exceptio praeiudicialis* efficax est, facitque, ut *hereditatis petitione* primum agi debeat. *cit. l. m*) Ad haec ergo accommodandus libellus hoc modo:

Es

m) Ratio diuersitatis est, quia priori casu *hereditatis petiti* principaliter moueri nequit, quae ex natura sua datur non possidenti aduersus possidentem; facilius tamen per modum *exceptionis* proponi potest, quod iure actionis proponi nequit. Proinde si quæstio *in re hereditaria* incidenter ventilatur, summa rie, durch ein Verfahren mit zweien abgewechselt

Schriften, de illa contenditur, & desuper iudex interloquitur: Daß vor allen Dingen Kläger sein Erb-Recht beizubringen schuldig, und ergethet darauf in der Haupt-Sache fernet, was recht ist. Si principaliter *hereditatis petiti* seorsim instituenda est, ita pronuntiatur: Daß die Klage noch zur Zeit nicht statt findet, es bleibt aber Kläger zu fordern.

Derst

Es ist vor wenig Monath unser Vater verstorben, und hat mich und meinen Bruder als Erben ab intestato hinterlassen. Wann nun mein Bruder in meiner Abwesenheit sich der Erbschaft angemasset, und dieselbe bisher allein administret, gleichwohl zu keiner Theilung zu bringen ist.

Fundamentum consistit partim in iure hereditario communi, partim in quasi contractu, indeque conuenienter ita petitur:

Daß Bellagter mit mir gebührend zu theilen, meine Erb-Portion vermittelst eines zu Recht beständigen Inuentarii oder endlichen Specification abzutreten, und wegen der eingehobenen Nutzungen und geführten Administration richtige Rechnung abzulegen schuldig.

§. LVII. Est haec actio praeterea quoque duplex hoc sensu, quod omnes possint esse auctores & rei. Hoc tunc contingit, si omnes ex rebus hereditariis quid possident, & ita singuli aduersus singulos agunt ad rationes reddendas. l. 44. §. 4. D. famil. hercisc. Inde nihil conuenientius hoc casu est, quam arbitros constituere, etiam ex officio, (est enim

derst sein Erbrecht beson- | miliae herciscundae esse
ders auszuführen unbe- | instituendum, vtui actor
nommen. Quae cum ita | sciat, sibi de iure heredita-
sint, palam est, vtroque | ria litem morum iri.
possidente, iudicium se- |

arbitraria ; l. 1. D. de collat. dot. l. 18. C. famil. hercise. l. 78. D. de hered. instit. l. ult. D. de distract. pignor.) qui singulorum desideria excutiant, massam hereditariam diuidendam *n)* constituent, & rationes a singulis exigant. Possunt etiam coheredes statim, praecua imploratione, arbitros petere hoc modo :

Weil nun unter uns einige Schwierigkeiten sowohl wegen der Collation und Separation der paternorum und maternorum, als geführter Administration und Taxation der Güther auch würcklicher Theilung sich hervorthun, und solche Entscheidung am besten durch Commissarios geschehen kan; so ergeheth unser sämmtliches Witten an unsere hochgeehrten Herren, sie geruhen zwen Gerichts-Personen hierzu zu deputiren, und sie dahin zu delegiren, daß sie uns

n) De redintegratione rum, quae ad hereditatem
massae hereditariae ante o- non spectant, nec in diui-
mnia laborandum est, an- sionem venire debent, fa-
tequam diuisio suscipia- cta : 4) Si rerum diui-
tur : neque enim haec in- dendarum aestimatio iux-
stitui potest, nisi constet, ta commune pretium inita
quid diuidendum sit? De fuerit. 5) Denique si
hoc vero constare nequit, partes legitime fiant, &
quam si 1) ante omnia ra- sorte interueniente singu-
tionēs a singulis redditae lis adiudicentur. Hoc fa-
& excussae fuerint: 2) Si cto demum massa heredi-
conferenda collata fue- taria perfecta & plena con-
rit: 3) Si separatio bono- stitui potest.

•) Huc

und auseinander setzen, und was einem jeden zu conferiren obliegt, erkennen und determiniren, und nach diesem, die Theilung einrichten mögen.

§. LVIII. Datur etiam *utilis actio familiae heriscundae* inter eos, qui *certo modo* inter se coheredes sunt. Hoc intuitu pro heredibus quodammodo habentur, *fiduciarius & fideicommissarius*, postquam huic hereditas *verbis* restituta est, l. 24. l. 40. D. *famil. herisc.* item coheredes ex iure praetorio, statuto, pacto &c. Hinc fideicommissarius se fundat in iure hereditario communi.

Nachdem nun Beklagter sich erkläret mir die Halbscheid der Erbschaft ex fideicommisso abzutreten, wie solch es aus begehenden Schreiben sub A. erhellet, und mir dadurch die Halbscheid an derselben zustehet / gleichwol derselbe bisher zu der Theilung nicht hat können gebracht werden &c.

§. LIX. Potissimum huius actioni opponi potest exceptio *collationis nondum factae*, quaecum exceptione *nondum secuti implementi*, de qua in l. 13. §. 8. de *act. emt. vendit.* agitur, quodammodo conuenit, & ita *litis ingressum* impedit, imo omissa, etiam in ipsa executione, adhuc opponi potest; STRYK. de *success. ab int. diff.* XL. c. 5. §. 10. interim vero denegan-

tur actori actiones hereditariae. l. 1. §. 10. D. de collat. l. 14. C. eod. o)

§. LX. Ipsa COLLATIO etiam *seorsim* peti potest, & quidem diuisione iam facta, & collatione ommissa per errorem, oo) datur *condictio indebiti*, vt, quod plus apud sororem esse deprehenditur, restituat. l. 8. C. de collat.

Es hat zwar Kläger mit seiner Schwester getheilet, bishero aber nicht geroust, daß sie bereits 400. Thlr. zu ihrer Ausstattung von seinem seel. Vater empfangen. Wann aber hieraus erhellet, daß sie durch Versehen mehr bekommen, als ihr zukommet &c.

Daß Beklagte so viel sie an ihrer Erb-Portion zu viel bekommen, Klägern cum viuris zu bezahlen schuldig sey.

§. LXI. Quodsi diuisio nondum facta est, potest *familiae herciscundae actione* agere, & ita

o) Huc etiam pertinet exceptio factae renunciationis, transactionis, l. 1. C. fam. hercis. praescriptio- nis, si alter coheredum b. f. rem hereditariam, vt propriam, possederit. Communioni ipsi non praescribitur. to praesupponit, sed etiam iuris: neque enim ignorantia iuris nocet de damno certantibus, quod aperte in inaequali diuisione occurrit. l. 7. D. de iur. & fact. ign. Nec aliud dicendum, si vel maxime per arbitros diuisio

oo) Non tantum facti, facta, & collatio ommissa quem lex in casu proposi- est.

p) Hoc

ita per indirectum ipsam ad collationem compellere; vel si diuisio *extra iudicialiter* iam instituta, & de ipsa *collatione* tantum controuersia oritur, *imploratione officii iudicis* coheredem adigi posse ad conferendum censent; neque enim *solennis actio* eo nomine creditur praedita, p) ex mente STRVVII ex. 37. §. 38. Veluti si dubium incidat, an etiam soror conferre debeat, si praeter *dorem pp)* plura alia *iur. Ausst.* Ausstattung an Linnen/ Betten &c. acceperit.

Es hat unsere Schwester nicht allein 2000. Thaler zu ihrer Mit. Gist von unsern seel. Vater empfangen, sondern ist auch überdem von demselben mit Betten, Linnen, Haufgerath und andern Mobilien, so sich auf 500. Thlr. belaufen, nach Standes Gebühr ausgestattet worden. Weil sie aber, da wir an ihr theilen wollen, nur die 2000. Thlr. nicht
aber

p) Hoc colligunt ex l. 8. hereditatis diuisionem C. de collat. in qua lege pertineat, sine dubio actio *verba ad iudicem* diriguntur, quo casu communiter *familiae herciscundae* nomine instituenda est. *implorationem officii iudicis* pp) De aliis quoque lites indulgent. Verum in cit. l. incidere possunt, quae praesupponitur, arbitros hanc actionem expostulant; veluti utrum sumptus *familiae herciscundae* datos iam fuisse, ad quos nuptialis conuiuii conferendi? an collatio a defuncto remissa fuerit nec ne? *verba diriguntur.* Cum eto remissa fuerit nec ne? enim collatio ad ipsam
q) Et

aber die übrige Ausstattung conferiren will, und daher die völlige Theilung dadurch aufgehoben wird / so werden wir genöthiget zu klagen 2c.

Imploratin dahin anzuhalten / daß Sie nebst denen 2000. Thlr. auch ihre völlige Ausstattung conferiren und dergestalt die endliche Theilung mit uns vornehmen müsse.

§. LXII. *Exceptiones sunt: 1) remissae collationis in testamento paterno; l. 16. C. de collat. N. 18. C. 6. 2) abstentionis a paterna hereditate: l. f. C. de dot. collat. 3) rei conferendae interitus* Dn. STRYK. cit. l. c. 6. §. 2. seqq.

§. LXIII. *Quod si in ipsa diuisione extraiudiciali quis laesus est, vel fraude vel sine fraude, agitur ad inaequalem diuisionem reformandam. l. 3. C. comm. utr. iudicii.* Eo nomine *condictionem ex lege* largiuntur, sed refrangente textu: q) nam b. f. actione hanc inaequalem diui-

q) Et quidem coheres personali ex l. 2. C. de resc. laesus est vel in aestimatione rerum hereditariarum, vendit. agendum: vel laesus est per inaequalem diuisionem, quo casu minor quam quae est ultra dimidium, attenditur, quia aestimatio instar venditionis iudicium. Idem dicitur, l. 1. C. commun. utriusque iud. proinde actione orta est.

r) Quod

diuisionem reformari posse asseritur, quod fit ipsa *familiae heriscundae actione*, cui etiam locus esse potest, post *extraiudicialem* diuisionem. r) l. 1. C. *famil. herisc.* & quidem *utili*, si tantum de praestationibus agitur. l. 6. §. 1. D. *comm. diuid.* Dn. COCCEIVS de *remed.* l. 3. C. *comm. utr. iudic.* c. 3. §. 9. Fundamentum eius est *inaequalis diuisio*:

Weil ich nun durch solche Theilung sehr laediret bin, zumahlen ich von denen 1000. Scheffel Korn

r) Quod si pater ipsemet fecit diuisionem, inaequalem tamen, ut quidam laesi sint in legitima, nonnulli dant *querelam inofficiosae diuisionis*; verum sine omni fundamento, cum potius etiam hic ad *supplementum* agi debeat. v. SCHWEN-DENDORFF. de *act. succ.* pag. 258. Proinde non ad *rescindendam diuisionem* agitur, sed ad *supplementum* eius, quod deest legitimae:

Dass Beflagter dasjenige, was mir an meiner legitima ermangelt, zu

ergänzen schuldig sey. Vnde etiam adhuc agendi facultas laeso competit, si vel maxime rem, a patre fibi assignatam accepit, intra 30. annos, quod fieri non posset, si mediante *querela inofficiosae diuisionis* impugnanda & rescindenda esset diuisio a patre facta. Quod si vnus ex liberis in totum in ipsa diuisione esset omissus, & omnia inter ceteros essent diuisa, tunc demum *diuisio* foret *inofficiosa*, & intra quinquennium agi deberet ad *rescindendam diuisionem*.

rr) Si

Korn nur 400. zu meinem Antheil überkommen/ da ich doch 500. bekommen müssen.

Petitur reformatio diuisionis inaequalis:

Daß Beklagter mir, so weit ich wegen des getheilten Kornes laediret bin, heraus zu geben schuldig.

Exceptiones actori hac obstant: 1) *praescriptionis* 30. annorum: 2) *iuramenti*: 3) *scientiae*: 4) *renunciationis*. Dn. CÖCCEIVS cit. l. §. 11. seqq.

§. LXIV. Denique heredi quoque succurritur *interdicto* contra legatarios, qui *propria autoritate* rem legatam *ante aditam hereditatem*, seu apprehensam ab herede possessionem *rr)* occuparunt; qui *interdicto quod legatorum* iubentur restituere id heredi, quod occuparunt, quatenus eius interest. l. 1. §. 2. *quod legat.* Datur heredi contra legatarium; unde constare debet, quod rem *pro legato* possideat.

Es ist vor 3. Monath Sabina gestorben, und hat mich in ihrem Testament zum Vniuersal-Erben

rr) Si heres hereditatem nec *cautionem* praestat, iam possidet, spoliū legatarius committit, & ita *cautionem* legatorum amittit. *Imo legato restituto, actionem legatorum amittit.* l. 13. *quod met. caus.* agit *remedio spolis* pro recuperanda possessione, in l. 5. *C. de legat.* quo nec *interesse* probat,

s) Vel

Erben eingesetzt, auch unterschiedene Legata, und unter andern auch Seio den Garten / vor dem Stein = Thor gelegen, vermachtet. Als mir nun bedenklich gefallen, mich so fort wegen Antretung der Erbschaft zu erklären, ist beflagter Seiuszugefahren, und hat den Garten propria autoritate in Besitz genommen.

Fundat se heres in eo, *quod eius interfit*, rem propria autoritate non esse occupatam, fortan propter legem Falcidiam. s) l. vn. C. *quod legat.*

Welches sich nicht gebühret, Imploranten auch wegen der vielen Schulden viel daran gelegen, daß ihm die possess des Gartens vors erste eingeräumt werde, worzu aber Implorat sich nicht verstehen will, ob Implorant ihm gleich Caution zu bestellen erböhrig ist.

Petitum consistit in adipiscenda possessione:

Imploraten per mandatum cum clausula anzu-
befehlen, daß er so fort Imploranten die possess
des quæst. Garten sub cautione einräumen
müsse.

§. LXV.

r) Vel ob *aes alienum*, Item ob *electionem*, vel du-
quod ante omnia exsol- *hium*, quod circa rem lega-
uendum, si vel maxime tam occurrit. In genere e-
sum *beneficio inuentarii* nim heres id, quod inter-
hereditatem adiit, cum ni- est, allegare & probare de-
hilominus heres maneat. bet, alioquin repellitur.

ss) Ex

§. LXV. Quodsi dubitatur, an quis *pro legatario*, an vero *pro herede* rem occupavit, potest hoc interdum cum hereditatis petitione *alternative* cumulari, l. 1. §. 4. eod. ss) vt ex alterutro res reddatur, t) indeque ex vero iure remedio petitio *alternative* coniungi debet.

§. LXVI. Potest vero reo contra interdictum his vti exceptionibus : 1) *deficientis interesse* ; 2) *praestandae cautionis* ; l. 2. quod legat.

ss) Ex hoc tx. probare solent, dari etiam *cumulationem actionum alternativam* de iure civili. Verum ostendi in iur. eccl. prot. lib. 11. tit. 12. §. 3. hoc tantum de *editione actionis* intelligendum, vbi in ius ventum erat. Vbi incertum erat, qua actione actor vti deberet, duas dictabat reo, protestatus, ex altera tantum se velle suum consequi. Interim postmodum in L. C. altera tantum eligenda erat. Verum occasione huius textus tales cumulationes hodie ortae sunt.

t) Hoc modo: Wann

nun Implorat sich des ihm vermachten Hauses eigenthümlicher Weise angemasset, oder so fern er sich dessen als vermeintlicher Erbe ab intestato angemasset/mir solches iure testamenti zustehet, und Beplagter nicht befugt gewesen, sich dessen als Erbe ab intestato anzumassen etc.

Petitio ita formanda :
Dag Implorat mir die possess des quaest. Hauses so fort einräumen müsse, oder allenfalls zu erkennen/ dag mir die Erbschaft ex testamento zustehet, also Bestl. etc.

n) STRAV-

legat. l. vn. C. eod. 3) accommodatae voluntatis heredis, modo post aditam hereditatem consensit: *l. 1. §. 11. eod.* 4) facultatis a defuncto concessae, legatum propria auctoritate occupandi: 5) possessionis a defuncto in legatarium translatae. *l. 1. §. 5. quod legat.* Vnde minus recte ex *cit. §. 5.* colligitur, in *m. c. donatione* hoc interdictum cessare, quae tamen legatis exaequata, & praeterea ex *cit. l.* perspicuum, defunctum *transfuisse* possessionem in donatarium, quo casu interdictum cessat. *u)*

§. LXVII. Pergo ad *LEGATA & FIDEI-COMMISSA* particularia, quae in testamentis relinquuntur, quorum nomine quandoque *exhibitio tabularum* peti debet. Hoc fit per interdictum seu remedium summarium *de tabulis exhibendis*, quo agit is, cuius interest, tabulas exhiberi, vel quibus aliquid in testamento adscriptum est. *l. 3. §. 10. D. de exhib. tab.*

u) STRAVCHIVS apud SCHILTER. *ex 47. §. 29.* non raro contingere so-
in alia omnia iuit, cum leat, ut defunctus eas
tamen in *cit. l. 1. §. 5.* ex- praestet, sicuti legata *ab he-*
presse dicatur: *et si corpo-* rede demum praestantur.
raliter res in solidum trans- Qui autem ex voluntate
latae sint. Translatio prae- defuncti rem possidet, hoc
supponit transferentem, interdicto non tenetur.

(*Böhm. Actio.*)

R

x) Vel.

tab. Hoc nomine aliquando iuramentum *malitiae* ab eis exigitur. *l. 1. D. quemadm. testam. apr.* Agitur aduersus tabularum *possessorem*, vel *nudum detentorem*, *l. 3. §. 2. eod.* vel etiam qui dolo malo fecit, quo minus haberet, *l. 3. §. 6. eod.* ad id, vt tabulae exhibeantur, vel *in subsidium* ad interesse. *l. 3. §. 11. eod.* Fundat se actor in eo, quod interest:

Ich bin laut beygehenden Attestati sub A. versichert worden, was massen mir Caius in seinem Testament ein Legatum von 500. Thlr. soll vermachtet haben. Weil nun ich hievon Gewisheit haben muß, gleichwohl der Erbe mir solches Testament zu exhibiren sich weigert, da mir doch an dessen Lesung viel gelegen.

Petitur exhibitio originalis, non editio:

Beklagten anzubefehlen, daß er das bey sich habende Testament auf einen gewissen Termin in Gerichten zu meiner Nachricht mir *in originali* ad statum legendi exhibiren müsse.

Aestimatio eius, quod interest, in subsidium petitur, si tabulas dolo desit possidere, forsan quod suppresserit, *l. 3. §. 6. eod.* vt tantum veniat in aestimationem, quantum sit in legato. x) *l. 3. §. 13. eod.*

Weil

x) Vel quantum in legato fuisse probabiliter credit, quem in finem iuramento in *litens* locus est.

Praestita aestimatione, legato amplius peti nequit, nisi contra *tertium* actum fuit, & hic interesse praestit-

Weil aber Implorat das Testament dolose von
Handen kommen lassen, und ich dadurch wegen
meines Legati von 500. Thlr. gefährdet bin etc.
Daß Beklagter mir solche 500. Thlr. zu bezah-
len schuldig.

§. LXVIII. *Legatorum & fideicommissorum
particularium* nomine comparatae sunt plures
actiones. xx) (I.) REI VINDICATIO. si
res certa, corporalis, & propria legata est; transit
enim *ipso iure* dominium in legatarium a tem-
pore mortis testatoris. l. 8. de leg. 2. Si *serui-
tus* legata est, vel *ususfructus*, *confessoria* com-
petit. Sed de utraque suo loco actum est.

§. LXIX. (II.) Actio EX TESTAMEN-
TO, quae est personalis, quia ex *aditione*, tan-
quam *quasi ex contractu*, nascitur, & ita tan-
tuna

praestitit, quo casu contra
heredem adhuc agere po-
test ad legatum peten-
dum, quia tertius in poe-
nam *doli* praestitit aestima-
tionem. l. 3. §. 15. cit. tit.
Denique potest etiam di-
recto agi de *tabulis exhi-
bendis*, & si reus neget, se
eas possidere, replicando
actor potest allegare, reum
dolo eas possidere desiisse.

xx) Non ut simul iis
agatur, sed ut laxior eis
agendi facultas sit, & ex
vna interim, quae electa,
legatum petere possit, l.
76. §. 8. de leg. 2. quem
concursum ea de causa
electivum vocant. In pra-
xi tamen iuxta §. 71. alter-
native quaedam cumulari
possunt.

tum datur aduersus *heredem*, cum prior aduersus omnem possessorem competat. Praeterea durat per 30. annos, cum realis contra tertium possessorem conclusa sit intra tempora usucapionis. Et ita aduersus *heredem* intra 30. annos adhuc datur, si vel maxime res legata a tertio possessore sit usucapta, scilicet ad *aestimationem*.

§. LXX. Agunt hac actione illi, quibus ex testamento aliquid debetur, ut sunt legatarii & fideicommissarii; his enim obligatur heres ex aditione. *) Creditores hereditarii debita sua persequuntur illis actionibus, quae ex contractu cum defuncto inito nascuntur, & ita heres obligatur non ex quasi contractu *aditionis*, quae in his debitis tantum ut *causa remota*, vel *sine qua non* consideratur, sed ex *vero*, si defunctus ex vero obligatus fuit. Fundamentum est *aditio*, & inde nata *obligatio*, ad praestanda legata:

Ungeachtet nun der Beflagte die Erbschaft
ange-

*) Quae demum tanquam <i>causa efficiens</i> hanc obligationem producit constituitque in herede. Quae obligationes ex quocunque contractu iam natae erant in persona de-	functi, transeunt quidem per <i>aditionem</i> , tanquam <i>causam sine qua non</i> , etiam ad heredem; sed per illam non demum constituuntur, sed aliunde iam constitutae sunt.
--	---

7) Si

angetreten, und den letzten Willen dadurch
agnosciret / und daher denselben in allen
 zu erfüllen denen Rechten nach schuldig
 ist / so weigert er sich doch, die mir in solchem
 Testament vermachte 1000. Thlr. auszuzahlen.

Ipsa conclusio libelli huc redit:

Daß Beklagter die 1000. Thaler Legat - Gels-
 der nebst dem interesse *morae* auszuzahlen schul-
 dig.

§. LXXI. *Hac actione tunc potissimum
 utimur, (1) quando contra ipsum heredem ꝑ)
 experiri volumus, etiam hereditate vendita,
 l. 2. C. de legat. vel in genere contra eum, qui
 grauatus est: ꝑꝑ) (2) quando non species,
 sed genus, quantitas, factum, vel res aliena
 legata est; in his enim casibus vindicatio ces-
 sat: (3) quando res legata culpa heredis peri-
 it. l. 26. §. 1. l. 47. §. pen. de leg. 1. In re alie-*

na

<p>ꝑ) Si plures sunt here- des, contra singulos agi- tur pro partibus heredita- riis, nisi a) singulis here- dibus speciatim legata in- iuncta: b) res individua, v. c. seruitus, legata sit: c) res legata dolo vel culpa vni- us perit: d) singuli here- des in solidam & correali-</p>	<p>ter a defuncto obligati sint. ꝑꝑ) Cum hodie etiam a legatariis & fideicommis- sariis legari queat. Hi ve- ro obligantur ex <i>agnitione</i> & <i>acceptatione</i> legati, si- cuti heres ex <i>aditione</i>. Vtrobique obligatio qua- si ex contractu descen- dit.</p>
--	--

R 3

z) Con-

na legata conclusio libelli *alternatiue* ex obligatione heredis formanda:

Daß Beklagter entweder des Sempronii Haus mir verschaffen/ oder in dessen Ermangelung den Werth desselben zu bezahlen schuldig.

In legato *generis* simul electionis mentio facienda:

Daß Beklagter mir 20. legirte Bücher, so ich aus des Verstorbenen Nachlaß erwählen werde, abfolgen zu lassen schuldig.

Ceterum si prior etiam locum habere potest, positis terminis habilibus, concurrunt *electiue*.
l. 76. §. 8. de leg. 2.

§. LXXII. Cum vero praeterea pro legato consequendo legatariis concessa sit *hypotheca tacita*, etiam *hypothecaria* actio illis indulta est, de qua max separatim agendi locus erit. Potest haec cum priori, *personali* scilicet, commode coniungi *alternatiue*, quatenus contra ipsum heredem agitur, ut heres vel legatum praestet, vel aedes defuncti hypothecae subiectas & ex *generali hypotheca* electas tradat:

Daß Beklagter entweder mir die 1000. Thaler Legat-Gelder cum interesse morae ohne fernere Verweigerung abzutragen, oder mir das Sterb-Haus zu meiner Versicherung so lange einzuräumen schuldig, bis ich wegen meines Legati befriediget bin.

Qua-

Quatenus vero contra tertium instituitur, qui res hereditarias possidet, eatenus haec cumulatio inepta est.

§. LXXIII. Exceptiones plures occurrunt; quae hisce actionibus possunt opponi, desumendae ex illis modis, quibus legatum infirmatur, veluti testamenti nulli, rupti, irriti, legati, adempti, translati, adscripti, dubii, extincti, deficientis conditionis. Non nocet tamen exceptio, si testamentum infirmatum sit (1) ex *querela inofficiosi*, vel (2) ob *praeteritionem. auth. ex causa. C. de liber. praeter.* Sic quoque (3) nec exceptio *praeiudicialis*, si de *testamenti validitate* lis pendeat, legatariis, legatum petentibus, & *cautionem* praestare paratis, nocet. *l. f. C. de hered. petit.*

§. LXXIV. Datur etiam actio *ex testamento utilis*, quando heredes in *fraudem a)* *lega-*

2) Contra *tertium posses-* exceptionem *exoussionis*,
sorem ita agi nequit, quip-
pe qui non *obligatur* ad
soluenda legata, sed tan-
tum ad *hypothecam* restitu-
endam, prout infra decla-
rabitur. Habet tamen ter-
tius possessor sine dubio

a) Haec ante omnia
probanda est, quippe in
qua se actor fundare de-
bet. Proinde olim praetor

legatariorum, vel *fideicommissariorum* hereditatem repudiarent, veluti si ex testamento eam repudiarent, & ab intestato adierunt; *l. 1. §. 9 si quis omiff. caus. testam.* vel si dolose in fauorem heredis ab intestato, vel substituti repudiatio facta sit; *l. 2. l. 4. cod.* vel si legatarius, a quo fideicommissum relictum est, id egerit, ut omitteretur hereditas, forsan, quod ita ad eum ab intestato veniret, adeoque semper *dolus* interuenire debet. *l. 4. §. 1. cod.* Hoc posito ita factum proponendum est:

Es hat Constantinus ein Testament vor seinem Ende aufgerichtet, und seinen Bruder Constantium zu seinen Erben eingesetzet, und unter andern Legatis mir auch 300. Thaler vermachtet. Ob nun zwar ichtgedachter Erbe die Erbschaft ex Testamento zum höchsten *Praeindiz* derer *Legatariorum* bloß zu dem Ende / damit er die

non statim admittebat aetorem, sed demum *causa cognita*, *l. 6. §. 3. tit. cit.* & sic antequam ad causae principalis decisionem perueniatur, iudex pronunciare debet:

Daß vor allen Dingen Kläger, daß Beklagter die Erbschaft bloß ihm zum Torte und also gefährlicher Weise re-

pudiiret/ bezubringen schuldig / worauf alsdenn in der Sache ergehet, was recht ist.

In heredes eorum, qui fraudem fecerunt, tantum actio datur, in quantum ad eos peruenit, *l. 12. §. 1. cit. tit.* quae est actio in factum, ex aequitate deducta.

b) Vel

die Legata nicht praestiren dürffe / und also betrüglicher Weise repudiret / so hat er doch dieselbe ab intestato angetreten, und ist daher schuldig die Legata anzuzahlen, darzu er sich doch gar nicht verstehen will.

§. LXXV. Instituitur contra *heredem*, qui *dolose* repudiauit, si vel pretium accepit, vel alio iure *uniuersali* hereditatem tenet: l. 4. pr. §. 1. eod. secus, si titulo singulari rem hereditariam possidet. l. f. eod. Aliquando simpliciter b) contra possessorem agitur, si heres scriptus in necem legatariorum *gratis* repudiauit hereditatem, & illa ad heredes ab intestato deuoluta sit:

Wann

b) Vel potius primo loco contra *possessorem* instituitur, ut hic prius excutitur; hoc vero excusso, etiam ad repudiantem in *subsidium* deueniri queat. l. 1. in f. l. 2. cit. tit. Vnde si in subsidium contra repudiantem hoc casu agitur, inter alia mentio huius circumstantiae iniicienda;

Ob ich nun wohl gegen des Verstorbenen Bruder, als Erben, ab intestato geklaget /

und von Demselben meine Legat - Gelder a 500. Thlr. zu bekommen verhoffet / so ist doch bey hiesigen Gerichten und denen daselbst geführten Acten mehr als zu bekant, daß derselbe dergestalt verarmet, daß ich aus dem excitirten Concurs nichts bekommen mögen, daher Beflagter in subsidium nunmehr mir die 500. Thlr. R 5 / auszu-

Wann nun gleich der eingesezte Erbe Titius die Erbschaft repudiiret, und solche dadurch auf den Beklagten als nächsten Erben ab intestato gefallen/derselbe auch die Erbschaft angetreten/ so hat T. doch solches bloß aus der Absicht gethan/damit ich mein *Legatum* von 4000. Thlr. nicht bekommen solle / dahero dann der Beklagte schuldig ist, istgedachte Legat-Gelder mir auszugahlen zc.

Petitur eodem modo se habet, vti in directa:

Daß Beklagter die 4000. Thaler Legat-Gelder cum interesse morae, und allen verursachten Schaden und Unkosten mir abzutragen schuldig.

§. LXXVI. Potissimum huic actioni obstat exceptio: 1) *non competentis actionis* seu *cessantis fraudis*, forsan quod testator hoc permiserit: c) l. 6. §. 1. 3. D. eod. 2) *deficientis possessionis hereditatis*: l. 17. eod. 3) *possessionis ex titulo singulari*: l. f. eod. 4) *pendentis conditionis*. l. 8. 9. D. eod.

§. LXXVII.

<p>auszugahlen schuldig ist / dessen er sich doch beständig weigert.</p> <p>c) Vel alias heredem scriptum in testamento in-</p>	<p>famauerit, aut indigne habuerit, vt iusta causa eum excuset, ne ex tam impio testamento heres fiat.</p>
---	--

d) Mo

§. LXXVII. In specie de legatis *ad pias causas* relictis adhuc notandum, quod, si heres vel inficias iuit, legatum esse relictum, vel etiam in eo praestando moram *d)* traxit, *actio legatorum* detur in duplum. §. 19. & 23. I. de *action.* l. 46. §. 7. de *episc. & cler.* Proinde in fundamento actionis vel *morae* vel *inficiationis dd)* mentio facienda est;

Ob wir nun wohl nach unserm Amt als Kirchenjuraten öftters bey Beklagten Ansuchung gethan, daß er die legitirte 500. Thaler der Kirchen auszahlen möchte, so hat er uns doch immer von einer Zeit zur andern hingehalten, daß wir endlich gerichtlich zu Klagen uns gemüßiget befunden / wodurch er aber verdienet, daß er die legitirte Gelder doppelt der Kirchen, denen Rechten nach, bezahlen muß etc.

His

d) Moram tunc heres *dd)* Imo si hoc casu tantum simpliciter legatum contraxisse *hoc casu* dicitur, si in tantum distulit petitum est, nihilominus legati praestationem, ut tamen iudex heredem ex etiam in ius vocaretur. *per* post facto *in duplum* con- §. 19. cit. Simplex ergo demnare potest, si in litis mora, per *interpellationem* contestatione temere legat- *extraiudicalem* contracta tum negauerit. non sufficit.

e) Non

His ita enarratis subiicienda est petitio legati in duplum praestandi:

Dasi Veflagter wegen feiner verübten Saumfeligkeit die 500. Thlr. doppelt nebst dem intereſſe morae abzutragen ſchuldig.

§. LXXVIII. Si legatum ſtatim peti non poſſit, forſan, quod *in diem*, vel *ſub conditione* relictum ſit, vel ſi alias praestationes plures, veluti annuas, continent, heres obligatur *legatorum ſeruandorum nomine* cautionem praestare. Inde dari volunt *actionem personalem*, puta *ex teſtamento*; cautio enim tranſit in locum rei legatae, & quaſi eius ſubſidium eſt. *l. 13. vt in poſſeſſ. legat.* Interim cum haec cautio ſit praetoria, de qua ipſe praetor ſummarie cognoscit, *actio ordinaria* hic locum ſibi vindicat, *l. 1. §. 9. de ſtipul. praetor.* ſed *cognitio praetoris imploranda* eſt, vt dicitur in *l. 2. §. 1. vt in poſſeſſ. legat.* vt tamen *fundamentum obligandi ex quaſi contractu* peti queat. Haec itaque imploratione agunt *legatarii & fideicommiſſarii*, e) quibus poſt tempus reſtituenda eſt hereditas.

Es

e) Non omnes, ſed qui ne, ſi forſan *fideicommiſſi* priores ſunt in ſucceſſio-*ſum familiae* eſt relictum
l. 69.

Es ist Imploraten im Testament auferlegt worden / daß er mir nach 6. Jahren das Sterb-
Haus restituiren solle. Wann er nun die Erb-
schaft angetreten, und daher mir nach Anwei-
sung der Rechte gebührende und zulängliche
Caution deswegen zu leisten schuldig, dazu er
sich doch gleichwohl sich nicht verstehen will, so
werde ich genöthiget, die richterliche Hülffe hie-
ben zu imploriren &c.

Conclusio huc vergit, vt vel satisdet, vel si
satis non dederit, in possessionem legatarius
mittatur, l. 1. §. 2. D. vt legat. seruand. l. 2. vt in
posseß.

Daß Beklagter mir zulängliche Caution durch
Bürgen zu bestellen schuldig, oder ich in dessen
Verweigerung zu meiner Sicherheit in die Erb-
Güter gerichtlich immittiret werden möge.

Quodsi per sententiam cautio heredi iniuncta
est, nec tamen eidem pareatur, denuo petenda
immissio legati seruandi causa, qua ad instar se-
questris bonis incumbit.

§. LXXIX. Potest etiam adductum l. 5.
§. 1. D. vt fideic. vel legat. seruand. ipsum lega-
tum sub cautione peti hoc modo:

Daß

l. 69. §. 3. de leg. 3. Prima- | tractum temporis resti-
rio enim hodie haec cau- | tuendis locum sibi vindi-
tio in fideicommissis post | cat.

f) Illius

Daß Beslagter mir zulängliche Caution wegen
des mir vermachten Gartens zu bestellen, oder
in Verbleibung dessen mir so fort den Garten
sub cautione abzutreten schuldig.

Quodsi enim heres cauere nolit, potest legatarius vel fideicommissarius se ad cautionem *f)* offerre, quo casu *ex rescripto M. Antonini possessio civilis* in eum transfertur, & fiduciarius decedere de possessione iubetur. Si vero *ex edicto praetoris* immitti desiderat, in *omnia bona hereditaria* fit quidem immissio, sed *non tam possessio rerum, quam custodia datur: neque enim expellendi heredem ius habet, sed simul cum eo possidere iubetur, ut saltem taedio perpetuae custodiae extorqueat heredi cautionem, ut dicitur in l. 5. pr. ut in possess. legat.*

§. LXXX. Obstat tamen petenti cautionem 1) exceptio *remissionis*, vel a testatore *g)* tactae, *l. 18. pr. ut legat. seruand. vel a lege: l. 1. §. 18. l. 6. §. 1. C. ad. SCt. Trebell.* 2) *fideicom-*

<p><i>f)</i> Illius rei nomine, quae ipsi legata est; & quidem cauere debet de re illa restituenda cum fructibus, si <i>conditio</i> defecerit. Vade diuersa est ratio huius im-</p>	<p>missionis a <i>praetoria</i>, quae <i>nudam detentionem</i> non ius <i>expellendi heredem</i> praebet. <i>l. 5. D. cit.</i></p> <p><i>g)</i> Quodsi cautio nihilominus per errorem praestita</p>
--	---

commissi inuvalidi, modo de eo in continen-
ti constat. l. 14. §. 1. eod. Inde vulgatum :
hodie constat, hodie agamus: l. 2. pr. ut in pos-
sess. legat. 3) *calumniae manifestae*. l. 2. §. 1.
eod. gg)

§. LXXXI. Si missus non admittatur, lo-
cus est interdicto *ne vis fiat ei, qui in possessionem missus est*, ut immisum iudex tueatur, &
prohibentes venire in possessionem coërceat.
Inde hodie petuntur *mandata poenalia*, im-
plorato desuper iudice:

Bitte mich bey der Possess zu schützen, und Im-
ploraten per mandatum poenale S.C. anzubefeh-
len, daß er sich aller Thätlichkeiten enthalten
müsse.

Vel etiam ita, si nondum admissus sit:

Mich durch richterliche Zwang-Mittel in die
Possess zu setzen, und dabey zu schützen, und
Implo-

stita est, agi potest condi-
tione indebiti pro eius re-
laxatione indebite praesti-
tae, l. 1. pr. ut in possess. le-
gat, hoc modo, Bitte die
ausgestellte Caution zu
cassiren, und Beklagten
anzubefehlen, daß er mir
den indebite ausgestellten
Bürg- Schein wieder
heraus geben müsse.
gg) Exceptio, quod bona
immobilia possideat, iuxta
l. 1 §. qui satisd. cog. hic
locum non habet, quae
tantum iis prodest, qui de
se sistendo cauere deberent,
a qua cautione haec dif-
fert. l. 1. §. 1. ut legat. sen
fideicom. serm. caus. cau.
h.c.

Imploraten alle Thätlichkeit bey 200. Thaler
Straffen zu untersagen.

Potest enim iudex decretum suum exequi *iure potestatis suae*, h) etiam per *manum militarem*.
l. 3. pr. D. *ne vis fiat*. l. 5. §. 27. D. *ut in possess.*

§. LXXXII. Si minus commodum immisso videatur, *via executiva* uti, contra impedi-
entem vel depellentem agere potest *actione in factum* ad id, quod *interest*, eius possessionem
habere. l. 1. §. 5. D. *ne vis fiat ei, qui in possess.*
Datur haec actio heredibus, & quidem hac in
specie i) in *heredes*, ac *in perpetuum*; l. 1. §. 8.
cod. cum in aliis speciebus tantum sit *annalis*,
nec in heredes detur, nisi quatenus ad here-
des peruenierit. Fundat se actor in *damno*
inde accepto, quod haud admissus sit:

Es

b) h. e. virtute *mixti* oblata, ad quam ipsimet
imperii, quod potissimum quoque obligatur. l. 1. §.
executionem continet, ad *s. cit.* In aliis casibus in
eoque citra ambages haec heredes similesque perso-
nox decernitur. *cit. l. 5.* nas non datur, nisi in id,
§. 27. quod ad eas peruenit, cum

i) Et quidem hac de quodammodo poenalis
causa, quod in potestate esse videatur, quod *dolum*
heredum sit; evitare in- *contumacis* coërceat.
terdictum, *satisfactione*

k) Nec

Es ist bey hiesigen Gerichten bekannt, wasgestalt Beklagten auferlegt worden, mir Caution wegen des mir vermachten fideicommissi zu bestellen, und da er solche zu leisten sich geweigert, bin ich zwar in die Erb-Güther immittiret worden, Beklagter aber hat bishero verhindert, daß ich zu der Possess der Erb-Güther nicht gelangen können. Wann mir dann hiedurch kein geringer Schade zugewachsen, welchen Beklagter zu ersetzen / denen Rechten nach / und zwar so doch als mein Legatum ist, schuldig ist etc.

Agitur in tantum, quantum praestare eum oporteret, k) si ea de re cautum fuisset. l. 4. §. 2. eod.

Daß Beklagter mir 200. Thaler, so hoch sich mein Legatum, und folglich mein Interesse beträgt, mir zu erlegen schuldig sey.

§. LXXXIII. Excipi potest contra hanc actionem, non competere actionem: 1) quod missio ex nulla causa facta sit; l. 1. §. 5. eod. 2) quod non intersit actoris, veluti si cautionem praestare paratus est. l. 1. §. f. eod.

§. LXXXIV. Debet tamen heres *quarta* integram, deducto omni aere alieno, servare, etc,

k) Neque hoc iniquum | surrogatur; adeoque sibi
est, cum praestatione cau- | imputet; qui pertinacia
tionis evitare possit soluti- | sua hanc condemnationem
onem huius quiritatis, | promeritus est.
quae in locum cau. nis

(Lohn. Action.)

§

l) Vel

re, & si hereditas ita legatis exhausta est, ut eam saluam non habeat, tantum *pro rata* a singulis legatis detrahere potest *ex lege Falcidia*, quantum quartae deest, id quod per *arbitros* olim determinari solebat. vid. *supra Sect. I. c. III. §. 53.* conf. *l. 1. §. 6. si cui plus quam per legem Falcid.* Deducebat nimirum heres illam *iure retentionis*, *l. 14. §. 1. l. 15. §. 1. ad L. Falcid.* h. e. si legatarii legata petebant, obstabat illis exceptio *Falcidiae detrahendae*, de qua arbitri iudicare poterant. *cit. l. 1. §. 6.*

§. LXXXV. Sed quandoque actionibus opus erat, 1) si legatum apud legatarium iam erat, *casu quodam*, 1) tempore mortis. Hoc casu heredi in *l. 26. D. eod.* conceditur *vindicatio partis* in re legata; dum enim adit hereditatem, per aditionem in singulis rebus consequitur idem ius, quod defunctus habuit, & sicuti in re legata defunctus *dominium* habuit, ita quoque idem ius *pro illa parte* heres nanciscitur, quatenus ad eum transit.

1) Vel ex facto defuncti, qui legatario iam tradiderat rem legatam, forsitan in articulo mortis; neque enim tunc heredi interdum quod legatarum pro possessione rei legatae consequenda competit.

2) Ex

fit. m) Nec obstat, quod *partis incertae* non detur vindicatio; nam ex *iusta causa*, & propter *iustam ignorantiam* hoc quoque leges admittunt. n) l. 76. §. 1. D. de rei vindic. l. 43. pr. D. de acquir. vel amitt. poss. Accedit, quod legatarius *titulo singulari* possideat.

§. LXXXVI. Libellus eo modo formandus est, qui supra Sect. II. c. 2. §. 7. declaratus. Fundamentum ponendum in *dominio*:

Weil mir nun b. wandten Umständen nach an dem Titio legit. n. Acker, wegen meiner quarta, der 4te Theil nn) eigenthümlich zustehet &c.

Simi-

m) Ex dispositione legis fundamentum obligandi Falcidiae, qua legata *ipso iure* minuuntur, ut dicitur in l. 73. §. 5. ad L. Falcid. & ita quoque dominium *ipso iure* catenus in heredem transit, quatenus ad supplendam quartam consideratur. Quod si res *fungibilis* legata & legatario a testatore tradita, simul *tempore* consumpta fuerit, *personaliter* opus est pro petenda quarta, quae cum *ex ipsa lege* debeatur, *conditione ex lege* agendum erit. Neque enim aliunde

n) Unde in casu §. seq. adducto, si frumentum adhuc extaret, ita peti posset: Daß mir an dem, Titio vermachten, Acker soviel eigenthümlich zustehe, als zu Ergänzung meiner quarta erfordert wird. nn) Suppono hic casum, quo tota hereditas ita legatis exhausta, ut heredi nihil super sit, quo casu integram quartam recte petit.

Similiter quoque petitio secundum naturam
rei vindicationis formari debet:

Daß mir der vierdte Theil an den legitimen Acker
iure dominii zustehet, und Beklagter mir solchen
 nebst Erstattung alles Schadens und Unkosten
 abzutreten schuldig.

§. LXXXVII. Quodsi (II.) ipse heres le-
 gatum *integrum*, non deducta quarta, per
errorem facti, iam soluit, postea autem de-
 mum lacio apparet, potest id, quod deest
 quartae, repetere *conditione indebiti*: ne-
 que enim postquam dominium transtulit in
 legatarium per solutionem legati, actionem
realem amplius habet, sed duntaxat *persona-*
lem, modo per *errorem facti* laesus sit: *error*
iuris non excusat. l. 9. C. ad L. Falcid. Fun-
 damentum actionis est in *indebito per errorem*
facti soluto ponendum:

Ob ich nun wohl vermeine, daß nach Bezahlung
 aller Legatorum mir noch so viel übrig bleiben
 würde/ als meine quarta, so in 3000. Thaler be-
 stehet, ausmachet/ so habe doch nach genauer U-
 berrechnung nunmehr erfahren, daß ich an Be-
 klagten 150. Thaler zuviel gezahlet zc.

Agitur ad restituendum id, quod indebito
 solutum est.

Daß Beklagter mir solche 150. Thaler cum
interesse morae wieder heraus zu geben, schuldig.

Quae

Quae alias speciatim in hac actione notanda sunt, infra commodius suo loco inter *actiones personales* explicabuntur.

§. LXXXVIII. Potest tam petenti Falcidiam opponi exceptio 1) prohibitionis *expresse* a testatore factae. *N. r. c. 2. §. 2.* Debet prohibitio *clara & plana* esse, alias exceptio non stringit; *auth. sed cum testator ad L. Falcid.* - 2) Testamenti priuilegiati, militaris scil. *l. 92. D. cod. l. 7. C. cod.* 3) omissi inuentarii; *cit. auth.* 4) expilatae hereditatis; *Nov. r. c. 2.* 5) morae per integrum annum tractae; *N. cit. c. r. 6)* 6) renuncia-

tio-

o) Ob talem moram omnem plane hereditatem perdit, & vel vnus ex legatariis petere potest, vt ipsi hereditas adiudicetur, obtestans, si paratum esse, ad implendam defuncti voluntatem, quo casu per indirectum quoque com-
modum legis Falcidiae amittit. Vid. LAVTERBACH. *de testam. desituit.* m. 3. Actione ergo hoc

casu opus est, vt heredi moroso extorqueatur hereditas, iuxta *Nov. 1.* & quidem in *poenam morae.* Qualis autem actio competat, non satis determinatur Personalem eam esse arbitror, & *conditionem ex lege* nominandam, quia heres morosus ex *no-ua lege* obligatur ad hereditatem ei restituendam, qui paratum se esse dicit

§ §

ad

tionis vel *expressae*, vel *tacitae*; N. 1. c. 3. 7) pia⁹ causae. N. 131. c. 12. &c.

§. LXXXIX. Eadem *condictio* quoque locum habet, si heres *absque cautione* legatum solidum praestitit, quam tamen exigere potuisset. Hoc tunc fieri potest, si non statim liquet, vtrum Falcidia⁹ locus esse possit, qua casu *cautionem* eo nomine praestare debet, vt si post apparuerit, plus solutum esse, tantum se redditurum, legatarius caueat. l. 1. §. 11. si cui plus. Vbi itaque cautio per errorem omissa est, quasi plus solutum videatur, con-

ad voluntatem defuncti implendam. Inde *in edictum concludendi* ita formari posset:

Weil nun hieraus erhellet, Daß Beklagter, ob er gleich von der Obrigkeit öfters erinnert worden, den Willen des Verstorbenen zu erfüllen, solches doch keinesweges gethan, und also in extrema mora sey, daher sich seines Erb-Rechts verlustig gemacht, ich aber, als welcher wegen

meines Legati, Dabey sehr intereilliret bin, erbötig bin, den Willen des Verstorbenen in allen zu erfüllen, wain mir die Erbschafft abgetreten wird, worzu der Beklagte denen Rechten nach schuldig ist &c.

Petitio vero ita formari posset:

Daß Beklagter mir die Erbschafft nach einer endlichen Specification abzutreten schuldig sey.

*) Integer

condictio competit, interponendae satisfactionis causa. l. 3. §. 10. eod. l. 39. D. de condict. indeb. p).

Daß Beflagte mir, bewandten Umständen nach / durch Bürgen zulängliche Caution an noch zu bestellen schuldig.

Obstat tamen huic condictioni 1) exceptio, quod legatarius satisfactionem offerre non possit, l. 6. eod. ut tamen iurata praestet, ut pote quae subsidaria est: 2) quod legata sint minuta: l. 3. §. 4. eod. 3) quod remissa sit a leg.

ge.

p) Integer libellus ita formari possit:

Aus begehenden Testament ist zu ersehen, wasgestalt ich von Caio zum Erben eingesetzt, und mit vielen Legatis graviret worden. Ob ich nun wohl bishero geglaubet, daß ich mein mir gebührenden Theil, ohngeschmälert behalten würde, und zu dem Ende an Beflagten, namentlich N. N. die Legata völlig abgetragen, so bin ich doch aniezo wegen einer Schuld-Forderung von 6000. Thlr. wider alles

Vermuthen in Anspruch genommen worden, wodurch ich in Gefahr, meine quattam zu verlieren, gerathen bin, also Beflagte mir, benannten Umständen nach, nunmehr Caution beschwören, und zwar ein ieder auf das in beyliegender Specification accurat ausgerechnete quantum, zu bestellen schuldig, zumahl ich in effectu indebitre gezahlet, da ich die Legata ohne Caution zu zahlen nicht schuldig gewesen, dessen sie sich aber gänglich weigern etc.

S 4

pp) Pos.

ge: l. 3. §. 5. cod. 4) quod non sit legatarius, sed nudus executor. l. 7. cod.

§. XC. Vbi (III.) cautio Falcidia causa est interposita, & deinceps constat, plus solutum esse, ex cautione agitur, cum fideiusoribus, vel legatariis ex stipulatu; illis tamen hoc casu beneficium excussionis competit. Fundamentum actionis contra legatarios in stipulatione, l. 1. §. 6. cod. vel hodie iudo pacto ponendum est: •

Es weist begehender Reuers und Bürgschein mit mehrern, daß Lucius, Seius und Titius, welchen in verstorbenen Vetter Caius in seinem Testament unterschiedene Legata nachgelassen, mir nicht allein versprochen, sondern auch Bürgen ausgestellt, daß, wenn ich nachgehends befinden würde, daß ich meine quartam nicht gang und vollkommen hätte, sie alsdenn mir dasjenige Quantum, so mir daran erman- geln würde, und welches in igtgedachten Reuers bereits determiniret / ergänzen wolten. Als nun in der zwischen mir und Antonium han- genden Streit-Sache neulichst ein Urtheil pu- bliciret, und meine Forderung auf 2000. Tha- ler aberkannt worden, auch dagegen kein Re- medium weiter Platz findet, ist dadurch erfol- get etc.

Petitur redintegratio quartae:

Daß B. Magter mir das specificirte Quantum, als welches mir nunmehr an meiner Quarta er- man-

mangelt, cum interesse morae zu erstatten schul-
dig. pp)

Quod si tamen res legata apud legatarium in-
terierit, sine dolo eius, *exceptione* succurritur
ei, qui promisit. *l. 1. inf. l. 2. l. 3. pr. D. eod.*

§. XCI. Eadem actio locum habet, si cau-
tio *Mutiana* est praestita, quod fieri debet, si
legatum *sub conditione negativa* relictum, &
interim *sub hac cautione q)* legatario praesti-
tum sit. Vbi itaque contra *conditionem* factum
est, agitur ad legatum repetendum cum fructi-
bus *l. 76. §. 7. D. de leg. 2. r)*

Dass

pp) Posset etiam hoc casu quod ad alias aeque ap-
agi *executivae* ad *recognitio-* plicari potest.

nem, quatenus certa quan- r) Si quantitas pecuniae
titas in cautione determi- data fuerit, haec repetitur
nata & promissa est. Sicut *cum usuris, Nou. 22. c. 44.*

ti vero libellus contra le- §. 4. & quidem actione
gatarios, ut principales de- personali ex promisso. Si
bitores, directus est, ita *species* legata, & haec sub
quoque eodem modo ex cautione legatario praec-
cautione contra fideiussor- stita, conditione deficien-
res agi posset, te, ipsa res *vindicari* potest

q) De *qualitate* huius cau- a quocunque possessore,
tionis distincte agitur in tanquam si ab initio data
Nou. 22. c. 44. ubi de con- non fuisset: quia traditio
ditione negativa: Si ad ipsa *sub conditione* facta
secunda vota non transie- est. *Nou. cit. 22. c. 44.*
rit, plene disponitur, §. 6.

§ f

r) Re-

Das Belasteter mit das Haus nebst denen bis-
hero aus solchen gehobenen Nutzungen und al-
len Unkosten zu restituieren, und wieder abzu-
treten schuldig.

§. XCII. Denique notandum est, posse
quoque fideicommissum per pactum consti-
tui, quod quandoque *donationem sub modo s)*
con-

s) Rectius ex iure Germa-
nico hoc defenditur & per-
ficitur per pactum, quod
vocant unionis, quo omnes
de familia se pacto, maxi-
me iurato, obstringunt, de
bonis immobilibus sine
consensu totius familiae
non alienandis, nec gra-
uandis, quo per indirectum
fideicommissum familiae
constituitur, & omnis ali-
enatio impeditur. l. f. C. de
reb. alien. non alien. Hinc
contra pactum facta alie-
natio est ipso iure nulla, si
clausula annullatina adie-
cta, subnexa bonorum hy-
potheca, quod colligunt
ex l. 7. §. f. D. de distract.
pign. Lectio huius textus
admodum ambigua, ut
conferit interpretum inge-
nia, observante HERTIO
de pacto ne damnam rem
suam alien. §. 4 sqq. Sine du-
bio legendum est in textu:
Si pactum sit a debitore, ne
liceat creditori hypothecam
vendere vel pignus. Ita for-
mato statu controuersiae,
ratio adducta dubitandi
stringit, quae absurda est,
si lectio vulgata retinetur.
Inde etiam transponenda
sunt verba decisionis: Et
certum est, nullam esse pa-
titionem, ut venditioni ste-
tur. Ita textus cohaeret,
sed non probat, quod
communiter ex eo colli-
gunt. Interim in praxi
praefertur sententia, alie-
nationem eo casu nullam,
& rei vindicationi locum
esse, KNIPSCHILD de fi-
deic. famil. c. XI. n. 26. id
quod quoque illustrat, at-
que probat cit. l. f.
ss) Ma-

continet, l. 3. C. de donat. quae sub mod. uti plenius explicuit B. HARPRECHT. diff. de fideicom. conuent. Interim non desunt, qui secundum iuris Romani principia existentiam huius fideicommissi in dubium vocant, quod facit cum aliis CARPZOV. P. 3. C. 8. def. 22. quod in cit. l. fideicommissum proprium non occurrat. Hoc interim certum, quod quamvis specialis stipulatio cum eo, cui res restituenda est, non sit inita, nihilominus tamen utilis actio ex acquitate ss) illi deur, cui restituenda est. cit. l. 3. Fundamentum actionis collocandum est in ipsa conuentione donantis & donatarii:

Es hat mein Vetter Liuius sein Haus und Hof, welches am Markt gelegen, vor einigen Jahren an seinen Bruder Caium derg. stalt geschenkt, und eingeräumt, daß er solches nach seinem Tode an mich abtreten solle. Wann nun derselbe verstorben, gleichwol seine Schwester sich ihgedachten Hauses angemasset, und mir solches abzutreten sich weigert, darzu sie doch denen bekannten Rechten und Billigkeit nach schuldig ist.

Peti-

ss) Maxime post constit. veteris iuris disciplinam nonem D. Pii, qui concess. necessaria erat, sed in violationem stipulantis vel donationis voluntate donantis acquiescentis expressam non desit, indeque tacitam considerat, quae secundum ligit cessionem.

e) Id

Petitur restitutio aedium ex obligatione conventionali:

Dasß Beßlaatin mir das quacst. Hauß nebst allen, von der Zeit des Todes ihres Bruders, eingezogenen Nutzungen abzutreten schuldig.

§. XCIII. Verum etiam in legato *modali* is, in cuius fauorem *modus* adiectus est, agere potest ad modum implendum. Et quidem, si cautio *pro implendo modo* praestita est, ex ipsa cautione agitur, tum contra *legatarium*, tum *fideiussores*. l. 40. §. f. l. 80. D. de condit. & demonstr. Si cautio nulla praestita est his, quorum interest, *extra ordinem* 1) cogi potest legatarius ad modum implendum, l. 92. D. eod. l. 17. §. 2. D. de manum. testam. & ita his,

in

1) Id colligunt ex cit. l. 92. Sed inspectio legis accurata docet, ibi singularem modum de emancipandis liberis occurrere, ad quod nemo cogebatur, l. 114. §. 8. de leg. 1. Inde etiam Iustus docet, iure stricto, patrem non esse cogendum, ut liberos emancipet. *Extra ordinem* tamen in casu adducto, aequitate suadente, & sic per

modum exceptionis constituendum esse ait, ut cogi possit. Inde liquet, hic non de omni modo sermonem esse, nec ad genus actionis verba: <i>extra ordinem</i> , referenda. Cogitur ergo ad modum implendum, qui adiit hereditatem, actione ex testamento, quia ad eundem se ad hoc obstrinxit, ne circumueniatur defuncti voluntas. cit. l. 92.
--

2) Ve-

In eius fauorem modus adiectus est, non solenni actione, sed nuda *imploratione officii iudicis*, ut plerique statuunt, agendum est: u)

Ob nun gleich der Implorat das Legatum der 6000. Thaler bereits von dem Erben empfangen, so weigert er sich doch die nöthigen Untkosten zum Studiren, nach des testatoris Meuii Verordnung, mir zu reichen, dazu er doch / denen Rechten nach / schuldig ist / daher ich zu dieser Klage etc.

Imploraten dahin anzuhalten, daß er mir ohne fernere Verzögerung und Widerrede die gemeldten Untkosten zum Studiren jährlich reichen möge.

§. XCIV. Atque haec remedia quidem ad illa persequenda comparata sunt, quae ex *testamento* debentur. Potest vero heres, vel legatarius aliquando se *indignum* facere, ut quidem acquirat hereditatem vel legatum, sed illa in *poenam delicti* commissi rursus ei auferatur vel eripiatur a *fisco*, unde huiusmodi bona *ereptitia* dicuntur. Interim haud permissum est *fisco*, *ante causae* cognitionem bona illa occupare; sed de illis eripien-

u) Verum rectius respondetur, ordinaria actio *antec. dicta* sunt. *personalis* instituenda, secundum ea, quae in *nota*

x) Nul-

piendis ante omnia agendum est, *l. 5. C. de iure fisci*, & si per sententiam condemnatoriam indignus declaratus est heres, tunc demum fiscus bona illa vindicare potest.

§. XCV. Proinde actio, quae tendit ad hereditatis vel legati priuationem, *personalis* esse videtur, x) quia ex *delicto* oritur, & simul ad poenam tendit, *l. 43. §. 3. D. de V. & pupill. substit.* & ita indigni heredes, quatenus legatum, vel hereditatem adhuc tement, vel inde locupletiores deprehenduntur, tenentur. *l. 9. D. de iur. fisc.* Sed contra tertium possessorum locum habere nequit, ne is alieno crimine puniatur, quamvis PEREGRI-NVS *de iure fisci lib. 11. tit. 2. n. 11.* id existimet; nisi forsan in fraudem fisci fuisset facta alie-

x) Nullibi in iure traditur, quod indigni *ipso iure* ius suum amittant. Quin potius constat, etiam indignos acquirere hereditatem, & ea acquisita, contra fundi actiones, easque, ablata ea a fisco, haud restitui. *l. 8. l. 17. l. 18. §. 1. de his quae ut indign.* Haec consilio fieri non posset, si *ipso iure* hereditatem indigni amississent, vel si facta fuisset, ad minimum restituenda, quasi hereditas directo ad fiscum devoluta fuisset, quam tamen demum *post acquisitionem* heredi in poenam abstulit. Aliud dicendum in confiscatione ob *crimen publicum*, quod operatur, ut *ipso iure* bona amissa sint, nec vlla amplius alienatio de iis valeat. *l. 15. qui & a quib. manum.*

y) Et

alienatio, quippe quae indistincte reuocatur.
l. 45. pr. de iur. fisci. Fundamentum actionis
pruatoriae quaerendum in indignitate ob de-
lictum commissa, quae referuntur in titulo *D.*
de his quib. ut indign.

Procurator fisci fan vorzutragen nicht umhin /
wasgestalt Sempronia neuerlicher Zeit & des vers-
blichen, und ob sie wohl ihren letzten Willen
aufrichten wollen, doch durch ihre Schwester
Seiam, ißige Beklagtin, daran dergestalt ver-
hindert worden, daß weder ihr Curator zu ihr
kommen, noch die verlangte Zeugen erscheinen
dürffen, dadurch es denn geschehen, daß sie
ohne Testament verstorben, und die Beklag-
tin der Erbschafft ab intestato sich angemasset.
Wann aber denen bekannten Rechten nach sol-
cher Erbschafft sich dadurch unwürdig
gemacht ic.

Agit ad hoc, vt in poenam hereditatem fi-
sco restituat, cum fructibus omnibus per-
ceptis & percipiendis. *l. 17. D. de his quae ut*
indign.

Daß Beklagtin der Erbschafft unwürdig zu
achten; dannenhero derselben verlustig / und
solche dem Fisco vermittelst eines zu recht be-
ständigen Inuentarii, oder eydlichen Specifica-
tion zur Straffe abzutreten, und von den ge-
hobenen Nutzungen Rechnung abzulegen schul-
dig sey.

§. XCVI. Quos autem testator institue-

re

re voluit heredes, & ita per dolum impedi-
entis *γ)* laesos esse constat, illis datur actio
de dolo ad interesse, *l. 38. §. 4. D. de leg. 2.* de
qua suo loco.

§. XCVII. Sed satis de remediis, quae vel
ex *iure succedendi*, vel *occasione eius* nascun-
tur & competunt. Pergo ad HYPOTHE-
CAS, respectu quarum *duplex actio* prodita
est: altera *ad specialem casum* restricta, altera
vero *omnibus creditoribus hypothecariis* com-
munis. Illa dicitur SERVIANA, quae datur
domino *praedii rustici*, cui hypotheca, in *il-
latis* in praedium rusticum pro securitate pen-
sionum est constituta per *conventionem* §. 7. 1.
de action. Cum enim *pacti nudi* nulla erat ef-
ficacia, ex eo de *iure civili* nec hypotheca
constitui, & consequenter nec actio ex con-
stituta hypotheca nasci poterat. Sed *iure*
praetorio pactum hoc efficaciam illam acce-
pit, ut hypothecam in bonis producere
posset, ex qua deinceps *realis actio* nata
est. Ad huius exemplum postea introducta
est

γ) Eadem haec actio da- | ad aestimationem eius,
tur contra iudicem, qui | quod in testamento scri-
dolosè moras traxit, qui | pro, sed non insinuato,
que ita fecit, ne aegrotans | continetur, tenetur, quia
testamentum suum ei in- | tanti laesorum interesse
sinuare posset. Hoc casu |

α) Quae

est actio QVASI SERVIANA, 2) quae & HYPOTHECARIA vocatur, & ex quibuscunque hypothecis competit. Vnde factum est, vt generali denominatione *actionis hypothecariae* utamur.

§. XCIX. Datur itaque *actio hypothecaria* creditoribus quibuscunque, quibus *hypotheca* est constituta, & cum in illa se fundet haec actio, probare eam, & fundamentum actionis in ea ponere debet:

Plus begehrender Copia Obligationis ist mit mehrern zu ersehen, wasgestalt ich Titio 1000 Thaler geliehen, und derselbe mir zur Versicherung meiner Schuld: Forderung sein, an der Ulrichs: Kirche belegenes Haus, gerichtlich verschrieben, mir also darauf die Unterpfindens Gerechtigkeit zustehet ic.

Agitur aduersus *quemcunque possessorem*, a) hoc tamen cum discrimine, quod contra debitorem *leuior* probatio *oppignorationis* sufficiat, sed contra tertium possessorem *operosior* quandoque

2) Quae etiam <i>utilis Seruiana</i> eadem de causa vocatur in l. 1. §. 2. de pign. & hypoth. quod <i>usu forensi</i> formula actionis Seruianae extensa & utiliter accommodata sit ad quos-	cunq̃ue creditores hypothecarios.
(Bohm. Actum.)	c) Pro quo etiam hic habetur, qui dolo desit possidere, l. 16. §. 3. de pign. cum quaedam <i>vindicatio pignoris</i> subsit.
	T
	b) Neu-

doque requiratur. Debitor quidem exceptiones, pignus esse illegitime constitutum v. c. ob defectum curatoris, iudicialis confirmationis, opponere potest, sed tamen simul probare debet. b) Ast quoties cum tertio possessore agitur, plenius actor probabit, rem bona fide a debitore fuisse possessam, & iure oppignoratam, si vel maxime causam a debitore tertius habeat. bb) l. 18. de pignor. & hypoth. Si non habeat, dominium debitoris praeterea probare debet, seu quod eo tempore dominus fuit; nam allegatione bonae fidei vincere nequit contra tertium aequae fidei possessorem; qui enim adiuersis causam habent, & aequae in bona fide sunt, inter illos melior conditio possidentis. l. 9. §. 4. D. de publ. in rem act. Sed haec ad probationem; si itaque contra

b) Neutiquam vero op- | debitor, ignorante credi-
ponere potest, rem non tore, superatus sit, quod
fuisse tempore oppigno- rem suam non probaret,
rationis in bonis eius, quia actio tamen Seruiana ser-
ita dolum & fraudem, imo uanda erit creditori, pro-
propriam turpitudinem | banti, res in bonis illius eo
allegaret. Contra debito- | tempore, quo pignus con-
rem ergo sufficit, si de op- | trahebatur, fuisse; l. 3. de
pignoratione constat. | pignor. & hypoth. secus si
bb) Vnde si vel maxime | sciente. l. 63. de re iudic.

tra tertium agitur, possessionis eius facienda est mentio. l. 16. §. 3. de pign. & hypoth.

Wann nun nach der Zeit dieses Hauß an Mathaeum kommen, und derselbe solches anigo noch besiget, und ich bißhero zu meiner Bezahlung nicht gelangen können.

§. C. Agitur ad hoc, vt hypotheca restitatur creditori, & quia ex iure in re agitur, praemittitur recte petitio pro declarando iure hypothecario: c)

Daß mir auf besagtes Hauß die Pfand: Gerechtigkeit zustehet, derowegen Beklagter mir solches so lange einzuräumen schuldig, bis ich wegen meines Capitals und Interesse befriediget bin.

Quamuis vero tertius possessor offerendo debitum liberetur, l. 16. §. 3. de pign. & hypoth. ad hoc tamen agi nequit, vt soluat, quia ad hoc non obligatur. Equidem in cit. l. dicitur: Si vero possideat, & aut pecuniam soluat, aut rem restituat, aequè absoluendus est. Si vero neutrum horum faciat, condemnatur.

c) In hoc a remedio possessionis differt, quod etiam casu pro adipiscenda possessione in casu potest institui, sessione mox agi, & ex- si conuenerit, vt creditor, cuius procedi potest. l. 8. in casu non factae solutionis pignus propria auctori-

C. de pign. & hyp.

damnatio sequitur; minime tamen inde colligendum est, quod *alternatiue* hoc modo contra tertium possessorem agendum sit:

Daß Beklagter entweder die 1000. Thaler zu bezahlen, oder das in Besiz habende Haus mir so lange einzuräumen schuldig, biß ic.

Nam, vtut *possit* soluere, non tamen *obligatur* ad soluendum, nec *ex iure ad rem* contra eum agitur, sed *ex iure hypothecario*. d) Et ita, si hoc modo conclusio libelli formata sit contra *tertium*, vt plurimum pronuntiatur:

Daß

d) Nihilominus tamen plures libellum *alternatiuum* admittunt, vt BERLICH, p. 1. concl. 12. n. 12. NICOLAI de proc. cap. 9. n. 22. MVSAEVS de libell. alternat. in act. hypoth. admittendo Dn. BERGER in elect. discept. for. tit. 5. obs. 9. n. 1. TITIVS in iur. prin. lib. XII. c. 2. §. 12. sq. Stricto iure impugnari posse tale libellum arbitror, quem etiam olim in foro Saxonico Electorali vt plurimum reiecerunt, teste BERGERO cit. l. p. 1777. & huc vergunt argumenta dissentientium, vt RIVINI in enunc. iur. en. 33. IOH. FLOR. RIVINI diss. de libell. in act. hypoth. ruc form. aliorumque, quod etiam pluribus ostendi diss. de libell. alternat. cap. III. §. 7. seq. Ne tamen rigori iuris nimium indulgentes causam *acquistis* prorsus negligamus, non facile libellus, processu iam fere ad finem ducto, reiiciendus, sed potius eo modo intelligendus, prout infra id postulans. Commode enim petitio *alternatiua* secundum pra-

Daß die Klage, inmassen sie angebracht, nicht statt finde.

§. CI. Diuersa est ratio, vbi contra debitorem ipsum agitur; hic enim ex duplici fundamento conueniri potest, tum ex *contractu*, tum ex *hypotheca*, & ita vtraque actio *alternatiue* cumulari dicto modo potest.

§. CII. Exceptiones huic actioni opponendae sunt haec: 1) *praescriptionis*. Et quidem tertius b. f. possessor *ordinario tempore* rem vsucapit contra creditorem, l. 1. 2. C. si *adu. credit. praescr.* Sed debitor non aliter, quam 40. annis praescribit. l. 7. §. 1. C. de *praescr. 30. vel 40. ann.* 2) *Excussionis*, quae duplici modo potest locum habere: a) si quis *generale*

praescriptum iurium ita intelligi potest, daß er das verpfändete Haus klagen einräumen solle, er wolle denn freywillig die darauf haftende Schuld bezahlen. Ipse pontifex in c. 5. X. de *pign.* non reiecit libellum huiusmodi *alternatiuum*, vtut contra tertium fuerit actum. Nec in *noxali* ille reiecitur, quamuis rursus alterum tantum sit in *obligatione*, alterum in *facultate*, l. 6. §. 1. D. de *re iudic.* adeo vt nec *sententia alternatiue lata* pro nulla haberi in actione hypothecaria, quod cit. l. 6. indicat, sed potius ita intelligi debeat, alterum in *obligatione*, alterum in *facultate rei contineri*. Atque haec sententia etiam approbata est nouiter in *ord. proc. Sax. emend. tit. 5. §. 2.*

rale & speciale pignus habeat, &, praetermissio speciali, aliam rem ex bonis debitoris persequatur; tunc enim ad hoc utilis est, ut prius pignus speciale excutiat, l. 2. C. qui pot. in pign. hab. MEV. P. 4. dec. 48. adeo ut etiam a debitore opponi possit. PISTOR. p. 3. qu. 13. n. 8. (β) Vbi tertius possessor convenitur, ut prius debitor excutiat. N. 4. C. 2. Sed cessat haec exceptio in hypotheca speciali, Nou. 112. t. 1. ut ut dissentiat FRANZK. lib. 1. resol. 12. 3) Remissionis siue expressae, l. 8. §. 1. quib. mod. pign. vel hypoth. solu. siue tacitae. l. 4. §. 78. eod. l. 3. de pact. t. 1. C. de remiss. pign. 4) Praeterlapsi temporis. l. 13. §. 11. D. locati. 5) Deficientis consensus eorum, qui consentire debebant, quae exceptio in hypothecis feudilibus utilis est &c.

§. CIII. Praeter petitorium iudicium, datur etiam INTERDICTVM SALVIANVM, quod est adipiscendae possessionis, & ad eundem casum restrictum, quem Serviana respicit; sed utile per extensionem omnibus & quibuscunque creditoribus hypothecariis accommodatur. l. 1. C. de precar. In hoc interdicto nude agitur ad adipiscendam possessionem rerum hypothecae subiectarum, sufficitque probaf-

probasse oppignorationem, nec, an iure hoc factum sit? in quaestione venit; reiiciuntur enim exceptiones *altioris indaginis*, quae *ius* tangunt. Praeterea in hoc quoque differt ab *hypothecaria*, quod non detur contra *tertium possessorem*. *l. 1. cit.* In hoc enim textu omne omnino interdictum contra tertium excluditur, ut minus recte de *directo* tantum explicetur, *utile* tamen admitti asseratur, quae interpretatio manifesta textui vim infert. Nec contrarium colligitur ex *l. 1. §. 1. D. de interd. Salu.* ubi quidem dicitur, singulos creditores contra *extraneum* recte hoc interdicto experiri; contextus tamen ostendit, *extraneum* hic opponi *creditoribus* ipsis, & ita ipse *debitor* per *extraneum* intelligi debet. Sensus ergo est: creditores quidem *inter se* non recte agunt, bene tamen contra *extraneum*, h. e. *qui non est creditor*, qualis sine dubio ipse *debitor* est. Tertius possessor proprias defensiones habet, quibus se defendere potest, ne possessio statim ei auferatur, quibus destituitur debitor, qui rem hypothecae supponit. c)

§. CIV.

e) Grauius dubium ad *Salu. interd.* ubi IULIANUS superest in *l. 1. pr. de NVS* ita: *Si colonus ancillam*

§. CIV. Fundamentum huius interdicti in facto oppignorationis collocandum est:

Es ist aus der Beilage sub lit. A. zu erschen, daß mir der Beklagte in Anno 1701. 1000. Thaler schuldig geworden, und zu dessen Versicherung mir sein am Claus Thor rechter Hand zwischen N. und N. belegenes Haus verschrieben. Wenn ich aber, alles Erinnern un-

lum in fundo pignoris nomine duxerit, & eam vendiderit: quod apud emitorem ex ea natum est, eius apprehendendi gratia utile interdictum reddi oportet. Sic ergo datur contra tertium, contra emitorem, & quidem utile. Verum 1) utile datur, non quia contra tertium agitur; sed quia, quod apud emitorem ex ea natam erat, non erat expresse oppignorum. 2) Ideo autem contra emitorem hoc casu datum fuit interdictum, quod emitorem pignoris sciuerit, qui nullam defensionem pro se habet, quam b. f. possessor utique habet. De eo non primario in cit. l.

quaerebatur, an daretur contra tertium? sed an eius quoque nomine, quod apud tertium natum esset? Ergo prima quaestio talem supponit casum, quo ex interdicto contra tertium agi potest, qualis est, si tertius scienter rem oppignoratam comparauit, sicuti actio spoli quod datur contra tertium doli conscium, cap. 1 §. de restit. spoliat. Equidem interdicta imitantur actiones reales; id tamen non absolute, sed sub hac limitatione admittendum, quatenus non potest diuersitas rationis dari, quam in textu allegaui,

f) Imo

ungeachtet, zu meiner Zahlung nicht kommen
kan, und ich daher billig besorget seyn muß,
daß ich die *Possess* meines Unterpfandes
überkomme, wie solche mir ex interdicto Sal-
uiano so fort abgetreten werden muß &c.

*Petitur non declaratio iuris hypothecarii, vt in
seruiana, vel quasi seruiana, sed immissio in
possessionem.*

Wagten anzubefehlen, daß er mir die pos-
sels des quaest. Hauses so lange einräumen müs-
se, bis ich wegen meines Capitals, Zinsen und
Interesse befriediget bin.

§. CV. Postquam vero ex dictis apparet,
hoc interdictum non dari contra *tertium pos-
sessorem*, quaestio quoque superuacua est, an
etiam tertius possessor possit opponere exce-
ptionem *excussionis*? Hoc interim absurdum
esse credo, quando quidam asserunt, ex Sal-
uiano persecutionem possessionis non impe-
diri, si possessor pignoris solutionem debiti
offerat; si enim possessor soluere debitum
paratus est, cessat omne eius fundamentum,
ex quo immissionem praetendit. *f)*

§. CVI. In Saxonia *ff)* alibique arrestum
etiam

f) Imo tamdiu se im- | eta, ei satisfit, decedere de
mitti postulat, donec sibi | possessione iuberur.

satisfactum fuerit, & si ex | *ff)* Etiam olim electo-
postfacto, immissione fa- | rali, quem effectum ta-

etiam *ius in re*, ad instar *hypothecae* tribuit, adeo, vt qui arrestum legitime impetrarunt, in classe tertia inter *hypothecarios* ponantur. Hoc arresto potissimum *chirographarii*, vel qui *cambium* habent, sibi prospicere solent, quo ipso ex classe vltima in tertiam collocantur. Necessè tamen est, vt qui arrestum petit, doceat summariter, periculum *amittendi debiti*, vel *concursum imminentis*, sibi-que ab arrestato deberi, quod per productionem *Cambii* vel *chirographi* in copia *vidimata* fieri potest. Formula supplicationis pro petendo arresto huc redit:

Es weist der Beschluß sub lit. A. mit mehrern, daß Menalcas in Anno 1703. mir 1400. Thlr. ist schuldig worden. Wann ich denn versicherte Nachricht laut Beilage sub lit. B. erhalten, daß derselbe in Abnahme seines Vermögens gerathen, und nicht wenig befürchte, daß seine Güther zu Befriedigung seiner Creditoren bey weitem nicht zulangen werden, und dahero bey dieser Gefahr zu vigiliren ist, so will ich hiemit an des Menalcas sämmtliches Ver-

men nuper amisit durch | est. Vnde etiam, quae antea
die anno 1724. verbesserte | subtiliter circa *renouatio-*
te Proceß-Ordnung, tit. | nem & *prosecutionem arre-*
48. idque admodum pru- | sti obseruanda erant, cor-
deater, vt arbitror, factum | ruunt. *ibid. tit. 51.*

g) De

Vermögen, es mag Mahmen haben wie es wolle, Arrest angeleget, anben dienstlich gebeten haben, denselben hochgeneigt zu verstaten, die Insinuation desselben gebührend zu registriren, darüber mir Recognition zu ertheilen, und arrestaten denselben zu denunciiren &c,

§. CVII. At non sufficit petiisse arrestum, ad effectum, ut quis ius in re, seu pignus quoddam praetorium in bona debitorum consequatur; sed etiam *prosecutio arresti* in Saxonia legitime fieri debet; g) quae ad doctrinam *de processu* est reiicienda. Renouatione debito modo facta, tandem *libellus arrestatorius*, die *Kummer-Klage* / iudici offerri debet. In hoc rursus actor repetit, arrestatum sibi debere, seque ex iustis causis adductum fuisse, ut arrestum impetraret, & debito modo prosequeretur; offert porro chirographum, eiusque *recognitionem*, vel inratam *diffessionem*, & tandem ita petit:

Daß der Arrest in seinen Formalien beständig, und dannenhero Arrestant an des Arrestaten Güthern ein dinglich Recht erlanget, er auch
disfalls

g) De iure communi illud petiit, esse fundatum: qui arrestum impetrauit, hoc non probato; arrestum relaxatur, de quo (quod tamen ius in re tribuit,) mox curare debet, MEVIVS tr. de arrest. ut illud iustificet, h. e. ostendat, ius propter quod
b) In-

disfalls andern Gläubigern, die kein bess. Recht haben, vorzuziehen, nicht weniger Arrestat, nach geschehener Recognition, die obgemeldte Summe der 1400. Thaler nebst denen Zinsen Unkosten Arrestanten bey Vermeidung der Hülffe zu bezahlen schuldig sey.

CAPVT IV.

De remediis possessoriiis aliisque interdictis.

§. I.

Communiter *possessionem* in *ter species iuris in re* referunt, id quod tamen ab aliis non sine ratione reprobatur. Nam 1) ex *possessione* non datur *actio realis*, quia remedia possessoria *petitoriis*, quae ex iure in re competunt, opponuntur. 2) Fur habet quidem *possessionem*, sed vt *ius in re* eidem tribuam, a me impetrare nequeo. 3) *Ius in re* rei cohaeret, nec ita potest amitti; *possessio*, quae magis *facti* est, facile amitti & interuerti potest. h) Dicitur quidem quando-

h) Inde etiam *possidere* | strat exemplo aptissimo:
rem possunt, qui *ius in ea* | Si vir uxori cedat *possessio-*
re acquirere nequeunt, | ne donationis causa, quae-
quod I Cus in l. 1. §. 4. de | ritur, quid acquirat? non
acquir. vel amitt. poss. illu- | dominium nec *ius in re*
aliud,

quandoque possessio *iuris* esse, sed inde non statim concludi potest, quod sit *ius in re*.

§. II. Cum vero de *possessione* solennibus ambagibus, quas non admittit *periculum in mora*, non sit decertandum, propter illam Romani non *actiones ordinarias*, sed INTERDICTA, extraordinaria cognitione expedienda, dederunt, quae eo magis commendari merentur, quo maiorem utilitatem, facilioremque exitum habent. Nam
 1) leuiiores probationes, seu *demonstrationes nudas* admittunt: 2) exceptiones altioris indaginis respuunt: 3) appellationes de *iure civili* haud admittunt. *l. 6. C. quor. appell. non recip. l. vn. C. si de moment. poss. fuer. appell. l. 7. pr. D. de appellat. recip. vel non.* Ast cum ius canonicum ex aequitate cerebrina appellationibus faueat, obtinuit, ut passim etiam in his remediis appellationes *certo modo*

aliud, quippe quod, deficiente titulo, acquirere nequit: *possessionem* solam acquirit, quae etiam *sine titulo* acquiri potest. Adicit Ictus hanc rationem: *quoniam res facti* (qualis

est possessio) infirmari (& impediri) *iure civili* non potest, & quod attinet dicere, non possidere, mulierem? cum maritus, ubi noluit possidere, praeinus amiserit *possessionem*.

hh) Sal-

do *hb*) admitterentur, ut plenius in materia de *processu* inculcatur.

§. III. Neque tamen interdicta sunt vni-
ce propter *possessiones* comparata, sed fere tan-
tum illa, quae *ad rem familiarem spectant*, ut
dicitur in *l. 2. §. 3. D. de interd.* Praeter haec
plurima adhuc supersunt, quae *religionem*,
vel illa, quae *diuini iuris sunt*, porro quae
publicam utilitatem, causasque moram non
habentes, respiciunt, *l. 2. cit.* quae ex *natu-
ra sua* actiones solennes haud admiserunt, quip-
pe quae multis subsunt difficultatibus, & am-
biguitatibus, quae hisce in causis abesse iu-
bentur. *i)*

§. IV. Equidem *actionum* vocabulo etiam
interdicta continentur; *l. 27. D. de obl. & act.*
sed

hb) Saltim quoad effe- a solenni processus forma
ctum *deuolutum*, ut ta- recesserint, imo aliquando
men *executio* sententiae, nullas omnino exceptio-
maxime ubi de *retinenda* nes admiserint, ut in in-
possessione certatur, non su- terdicto de *vi* CICERO
spendatur. *pro Coecina: His rebus ita*

i) Quae enim causae ad *gestis, P. Dolabella praetor*
interdicta relatae sunt, *interdixit, ut est consuetu-*
moram non admittunt, *do, de vi, hominibus arma-*
sed expeditissime finien- *ris, sine ulla exceptione, tan-*
dae sunt. Haec fuit ratio, *tum, ut inde deiecisset, re-*
quod in his rebus Romani *sterneret.*

k) Quae

sed non aliter, quam in *latissimo* huius vocis sensu. *Stricte* actionibus opponuntur, cum his iudex pedaneus haud interesset, praetor aditus statim formulam solennem *k)* daret, qua *interdicebat*; h. e. vel *iubebat*, vel *prohibebat*, causa ante summam cognita. Huic interdicto si reus haud parebat, vel illud ex-sequebatur, etiam manu militari: *l. 3. pr. D. ne vis fiat ei, qui in poss. l. 5. §. 27. D. ut in poss. vel quandoque ex causa interdicti actionem & iudicium dabat ad interesse, l. 3. §. 2. D. ne vis fiat ei, qui in poss.* quae cum ipso interdicto minime confundi debet. De formulis hisce legi meretur BRISSON. *de solenn. pop. R. verb. p. 388. seqq.*

§. V. Sed postea *interdictorum formulae* sunt sublatae; *t. t. C. de formul.* interim tamen hoc remansit ex interdictorum ratione peculiari, quod *ad exemplum eorum res agatur*, ut dicitur in *l. 3. C. de interd.* Analogia in eo consistit, quod sicuti in *interdictis* celer-

k) Quae *ius ordinarium* | *ria potestate vel manu mi-*
dicebatur, eo sensu, quod *nistrorum*, (h. e. sine omni
via haec *consuetudo & ordi-* | *processu*) sed melius & ci-
narum in his causis esset. *nilius facies, si extra per in-*
Ait VLPPIANVS in *l. 1. si interdictum ad ius ordina-*
venit. notm. Coges autem *rem remiserit.*
aut discedere, non praetor. | *Id*

celerrime res expediretur , summaria causae cognitione interueniente ; ita quoque , formulis licet sublati , *extra ordinem* de causis interdictorum procedi deberet. *l. f. C. eod.* Et inde TRIBONIANVS ansam captauit , vt rubricam ita formaret : *de interdictis siue extraordinariis actionibus, quae pro his competunt, h. e. quae loco illorum iure nouiori competunt,* Verum hae cognitiones extraordinariae, quae *loco interdictorum* introductae sunt ; minime confundi debent cum illis actionibus , quae olim post interdicta quandoque dari solebant ad *interesse & ordinario modo* peragebantur , de quibus §. IV. actum est.

§. VI. Quemadmodum itaque apud Romanos iudex in his causis a *mandato* , seu *interdicto* statim incipiebat , *summarie* causa cognita ; ita etiam hoc in plerisque iudiciis obseruatur , vt in his causis *mandata* peti , & loco *cautionum* statim mandata soleant decerni. Sic in interdicto *de liberis exhibendis p. 59.* supra formulam suppeditauit , qua statim *mandatum* petitur ; inepte autem , vt in ordinariis actionibus fieri debet , ita peteretur :

Bitte Beklagten auf einen gewissen Termin vorladen zu lassen , und ihn dahin anzuhalten/
daß er auf die Klage antworten , und nach
gesche

geschehener Antwort in Rechten zu erkennen und auszusprechen, daß er meine Kinder mir abfolgen zu lassen schuldig ic.

Ita enim actor *ordinario processui* se immitteret, nec secundum naturam *interdictorum* conuenienter ageret. Similiter solet quidem in interdictis *adipiscendae possessionis* peti:

Daß Implorat mir die Possess /) des quæst. Gutheß abzutreten und einzuräumen schuldig.

Sed satis conuenienter quoque petitio ita instituitur, v. c. in *interdicto Saluiano*.

Beklagten so fort per mandatum S. C. anzubee-
fehlen / daß er mir die Possess des mir verschrie-
benen Hauses einräumen müsse ic.

Quo facto praecauetur, ne reo, cuius est *fu-
gere*, genus agendi *sophistico more* mutare, &
processum *summarium* in *ordinarium* pertra-
here, integrum sit.

§. VII. Hinc nata esse iudico *mandata*
in camera notissima, *cum clausula* & *sine clau-
sula*. Nam in causis interdictorum, & quæ
celera

1) Idominino attenden- | misse videatur, quod,
dum, vt in petito *possessionis* sublati formulis antiquis,
mentio fiat, eaque tradi actori facilius imputari
petatur, neque alioquin in poterit, nisi caute *formu-
petitorium* actor se intro- | lam petendi formauerit.

(*Böhm. Actio.*)

V

m) Imo

celerrimae sunt expeditionis, m) petuntur & decernuntur haec mandata; quotiescunque autem causa altiore indaginem requirit, & plene ordinarioque processu est disceptanda, *citationes n)* non mandata decerni debent. BLVM. in process. cam. tit. 34. n. 18. FRIDERVS de interd. cap. 14.

§. VIII. Dicuntur *mandata cum clausula*, quibus quidem aliquid praecipitur, addita tamen *clausula iustificatoria*, ut, si se gravatum isto mandato senserit, rationes & causas intra *praefixum terminum* alleget, cur ei parere necessum haud habeat. FRIDERVS de mandat. lib. 11. c. 6. Et quidem si alter re-

m) Imo etiam illis, quae *supplicatione pro decernendo in iure communi*, seu *regula mandato* ostendere debet, fundata sunt, nec altiore factum a se propositum ita adeo desiderant *indagi-* *qualificatum* esse, ut per *nem*, quia sic actoris intentio fundata esse videtur, *mandata* procedi queat. vid. FRIDERVS de mandat. TEXTOR ad Recess. sumptio pro eo militat. Qui *imper. nouiss.* aliquid petit, quod a *regula* abit, & magis ad *exceptionem* pertinet, per *mandata* procedere nequit. Quocirca qui per *mandata* iudicem procedere posse credit, ante omnia in ipsa

n) Simples scilicet, quae ad *causam* vocantur: nam *virtualis* quaedam *citatio* etiam in mandato *cum clausula* latitat, ut §. seq. ostendit.

o) Vnde

relevantes exceptiones adducere contra mandatum potest, *simplicis citationis* vim quidem habere videntur; sed ubi hae deficiunt, vigorem suum nihilominus retinent. *ID. cit. l. c. 7.* Neque enim vim mandati amittunt, antequam cassentur. o) **TEXTOR** *ad R. I. de anno 1654. disp. VII. de mand. ib. 21.* Haec clausula iustificatoria secundum stylium camerac haecc esse solet:

Im Fall ihr aber durch die unser Kaiserlich Gebot beschwehret zu seyn, und warum demselben anbefohlenen massen nicht zu gehorsamen wäre, erhebliche und beständige Ursachen, und Einrede zu haben vermeinen soltet / alsdenn heischen und laden wir euch von berührter Kaiserl. Macht auch, Gerichts- und Rechtswegen hiemit auf den 60. Tag dem nächsten nach beschehener Inlinuation, p) deren wir euch 20. für den ersten / 20. für den andern / 20. für den dritten, letzten, und endlich Rechts-Tag setzen

o) Vnde quando exceptiones oppositae & a litigantibus excusae sunt, primario super eo pronuncian- dum est, utrum mandatum confirmandum, an cassandum? Priori casu mandatum effectum suum retinet, reusque conde-

mnatur in poenam mandato insertam, in quo magnopere a *simplici citatione* differt.

p) Haec clausula consulto addi solet, ut, omnis cui tetur disputatio *de termino a quo*, de quo Dd. litigant.

setzen und benennen peremptorie, oder ob derselbe kein Gerichts-Tag seyn würde, den nächsten Gerichts-Tag darnach/ selbst oder durch einen Bevollmächtigten Anwalt an demselben unsern Kays. Cammer- Gerichte erscheinet, solche eure Ursachen und Einreden in Rechten gebühlich fürzubringen etc.

§. IX. Sed *mandata S. C. sunt*, quibus paritio sub poena *absolute* iniungitur, ut pateat mandato, aut videat, se declarari in poenam mandato insertam. q) Hunc in finem communiter *terminum* subiicitur, quo comparere, & *partitionem* docere, vel *declarationem poenalem* audire debeat. B. STRYK *introd. ad proc. c. III. §. 13.* Neque his alia, quam *sub- & obreptionis* exceptio opponi potest. r) Cum ergo ingens praecudicium contineant, parcius, & non nisi certis casibus decerni debent, quando videlicet tale quid

q) Contra *mandata cum clausula* adduci possunt causas cur non sit parendum? contra hoc tantum permittitur allegare causas, cur forsitan poenae declaratio sit suspendenda? nam nihilominus adhuc parendum est. TEX-

TOR *ad R. 1. de anno 1654. disp. VII. §. 19. seq.*
r) Quae vel ideo excludi nequit, quod altera parte inaudita decernantur, & sic in precibus falsitas committi possit, ratione facti enarrati circumstantiarumque, quod declarat
FRI.

quid factum est, quod nullo iuris colore iustificari potest. s)

§. X. Vbi his mandatis locus esse potest, loco libelli & ordinariae actionis supplicationes pro decernendis huiusmodi mandatis formantur, quas plena manu collegit BLVMIVS de supplicat. cameral. imprimis tit. VIII. Formulam exhibet Dn. STRYK. in collegio pract. ad introd. c. 3. p. 92. vbi petendum huc redit:

Als gelanget an Ew. Fürstl. Durchl. Anwalts unterthänigste Bitte, Sie geruchen gnädigst, seinen gnädigen Herrn Principalen wieder obgedachten Beklagten ein scharffes mandatum demolitorium, restitutorium & inhibitorium S. C. darinn demselben bey einer nachhafften wohl erhöhten Straffe alles Ernstes gebothen und anbefohlen werde / daß er alsobald nach Uberantwort- und Verkündigung dieses sich des vorhabenden schädlichen Wasserbaues gänzlich enthalten und entäußern / alles und jedes

FRIDERVS de mandas.

lib. II. c. 15. §. 2.

s) Vel (2) vbi praesentissimum in mora periculum est. Vnde in nunciatione noui operis quoque vsitata sunt. Imo etiam (3) tunc

adhibentur, vbi exceptio per se nulla locum habere potest, quorum pertinent mandata compulsoria & inhibitoria in appellationis instantia.

V 3

Non

iedes in dem bisherigen Stand, nicht weniger benahmseten Fluß auch in seinen freyen natürlichen Lauff verbleiben, auch da immittiret & post factum nunciationem bereits etwas erbauet seyn würde/ solches wieder demoliren/ und hinweg thun lassen solle/ annexa citatione solita, gnädigst forderligst zu erkennen und mitzutheilen. Hierüber 2c.

Neque haec praxis tantum Camerae propria est, verum etiam in aliis statuum iudiciis frequentatur. Vid. *ord. proc. Magd. c. IV.*

§. XI. Ex his interdictis etiam in curiis Saxonice provincialibus natus est *processus inhibitionis*, vti non diffitetur CARPZ. in *proc. tit. XXIII. art. 2. h. s.* quamvis nouam formam subinde acceperit. Decernuntur autem & petuntur inhibitiones tantum in casu *turbatae & ereptae possessionis*, & supplicatio pro facienda *inhibitione* offertur:

Mich bey der Possessione vel quasi der Hut und Werde in Imploratus Gehölge zu schügen, denselben danebst bey 50. fl. zu inhibiren, daß er mich in meiner geruhigen Possess lassen / und cautionem de non amplius turbando bestellen müsse. 1)

§. XII. Sed redeo ad ipsa *interdicta*. Hacc analo-

1) Non statim tamen | tur, sed *monitoria* praemittuntur, sich gegen Klägern also

analogiam quandam cum *actionibus ordinariis* habere videntur, ita ut actiones, quae pro iis competunt, certa ratione dici possint *reales & personales*. Quaedam enim interdicta occasione *iuris in re* nascuntur: quaedam *conventionem* vel *delictum* supponunt, & inde haec *in personam*, illa vero *in rem* esse videntur. Ratio differentiae est, quod haec in foro *rei sitae* instituantur; u) illa vero in foro *domicilii* potissimum: SCHILTER. *ex. XLVII. §. 17.* illa competant contra quemvis possessorem vel turbantem, non aeque haec.

§. XIII. Ipsa interdicta sunt varia: 1) Quaedam respiciunt *causam possessionis* vel *adipiscendae*, vel *retinendae*, vel *recuperandae*. Illa interdicta praecoccupavi *cap. antec.* Pergo iam ad actionem ex interdicto **VTI POSSIDETIS**, quod est prohibitorium ad
reti-

also zu bezeigen, wie es im Stande Rechtens zu verantworten/ quibus si non paretur, nec exceptiones opponuntur, *inhibitiones* sequuntur.

u) Imprimis vero illa, quae *causam possessionis* re-

spiciunt, quae per naturam suam alibi institui nequeunt, quam in *foro rei sitae*, quippe in quo deum statim executio parata est, quae his interdictis intenditur. *l. l. C. ubi de poss.*

retinendam possessionem rerum immobilium. l. 1. §. 1. D. uti possid. Fundat se actor x) 1) *in possessione*, quatenus (α) *sibi possidet*; qui *alieno nomine* possident, ut *missi*, & qui *alias nudi detentores* sunt, *proprio nomine* agere nequeunt. *l. 3. §. 8. eod.* (β) *Nec vi, nec clam*, nec *precario* ab *aduersario* possidet. *l. 1. §. 5. eod.* 2) *In turbatione* a parte *aduersarii*, quod *utrumque* probare debet. *MEV. P. VIII. decis. 449. n. 1.* Sufficit autem *per indirectum* turbari, veluti si quis *prohibeatur* in suo *aedificare*, quia *uti mea possessione* prohibeor. *l. 3. §. 2. & 3. eod.*

Ob ich wohl bishero in ruhiger Possess des vor dem Stein-Thor an Meum Flecker anstossenden Garten / und zugleich in Begriff gewesen, ein Gar-

x) Et cum uterque hic *tendi poterit hoc modo: actoris vices sustinere*, & *Daß beyde klagende Par-* uterque agere, alterique *thenen bey der Possess. vel* *turbationem imputare* quasi der *Jacht. Gerech-* possit, utrique quoque *tigkeit so lang zu schützen,* imponi potest demonstra- *bis ein oder ander in peti-* tio, quam hoc casu ut plu- *torio ein anders ausge-* rimum sponte subeunt. Si *führt.* Inde praetor *in* uterque intentionem su- *plurali* verba Edicti con- am probauerit, uterque *cepit: uti possidetis.* quoque in possessione de-

γ) Nec

Garten-Hauß daselbst aufzurichten, so hat sich doch Implorat vor Kurgen unterstanden/ mich an solchen Bau zu hindern, und mich dadurch in meiner geruhigen Possess des Gartens zu turberen.

Petitum actoris huc collineat, vt defendatur in possessione, omnisque turbatio reo interdicatur.

Bitte mich in meiner geruhigen Possess des Gartens zu schützen / Beklagten alle fernere Turbation und Verhinderung des Baues ernstlich zu untersagen &c.

Vt cautio de non amplius turbando petatur, de iure ciuili cautum non legimus, usu tamen forensi introductum est. y) Potissimum obstat huic interdicto exceptio vitiosae possessionis, vel quod talis res sit, quae a reo possideri proprio nomine non possit. l. 1. §. 8. vti possid. l. 1. in f. l. 30. §. 1. de acquir. vel amitt. possess.

§. XIV.

y) Nec huc pertinet illa cautio, de qua in l. vn. C. vti possid. agitur. Qui olim in hoc interdicto obtinebat, alteri, petitorio agere volenti, cautionem, de re restituenda in casum succumbentiae praestare debebat, id quod si haud faceret, in petitorum, cautionem praestantem, transferebatur possessio. SCHILTER ex XIV. ib. 16. GOTHOFRED. in not. ad cit. l.

V §

z) Haec

§. XIV. Cum vero plerumque ingentes de *possessione* esse controuersiae, & non raro partes ad arma venire soleant, dum vnusquisque sibi asserit possessionem, seque in ea defendere intendit, ac ita iure se agere credit; & vero nostri fori ratio satis prolixa & ambigua sit, vt huius *possessorii* exitus non semper expectari queat, cura quietis publicae postulauit, vt quam ocissime turbis hisce prospiceretur. Nata inde praxis, 2) super retinenda possessione agendi duplici remedio, *summarissimo* seu *momentaneo* & *ordinario*. Illud vocatur, in quo, iuris ordine non serua-

19

2) Haec etiam principia huius praxeos in iure reperiuntur, videlicet in antiquis *vindiciis*, quarum fit mentio l. 2. §. 24. D. orig. vbi *vindicias dare secundum libertatem* idem est, ac decernere, vt interim in possessione ipsa sui & libertatis esset, vt ait BVD-DEVS ad cit. l. Potissimum vero summarissimi possessorii tunc vsus est, vbi *metus armorum* occurrit, ad quem praecauendum vnice tendit. Hoc deficiente, non esset admittere, sed mox ad *ordinarium* partes ablegandae, quod optime potentiss. Rex Borussiae in dem Justiz-Reglement constituit. Verum in plerisque locis, contra iurisdictionem, indistincte summarissimum admittitur, & rursus, contra rationem iuris, admodum & per plures annos, maxime in Saxonia, protrahitur, quia solennibus processibus in hoc nimis indulgetur.

22) In

to, sine longo litis sufflamine solum inquiritur, quis quomodocunque praesentem possessionem docere possit. MEV. p. 1. decis. 139. n. 6. Neque vero in hac possessionis causa finaliter definitur, sed tantum pendente lite provisionaliter prospicitur, ut constet, quis actoris & rei partes sustinere debeat. 22) IDEM p. 3. decis. 193. n. 1. Est enim hoc iudicium duplex, ubi uterque litigantium actoris partes sustinere, h. e. ad iudicium prouocare potest. l. 3. §. 1. D. uti possid. Hoc intuitu sententia in summariissimo lata mere interlocutoria est, dum provisionaliter tantum determinatur, quis, lite super possessione pendente, possidere debeat. MEV. P. II. decis. 236. n. 3. Proinde statim ad demonstrationes deuenitur, reliquis processus partibus semotis. IDEM cit. l. decis. 238. Huc dirigendae sunt implorationes, in quibus implorantes in praesentanea possessione se fundant:

Es

22) In nouiss. ord. process. tim sub poena confessi & Sax. emend. p. 311. hac de conuicti fieri debere: 4) re cautum. 1) ordinarium rotulos tantum iudiciales libellum non desiderari, admittendos esse, sine interwenn nur ein richtig me- interrogatoriis & iuramenti dium concludendi und delatione: 5) admittendum deutlich petitem vorhanden quidem demonstrationem contrariam, sed ohne reprobationem non desiderari: 3) citationes sta- gerichtliche Auflage. a) Cum

Es ist aus beygehenden rotulo testium sub lit. A. zu ersehen, daß ich bißhero in dem schwarzen Busche ohne einige Contradiction gejaget, mit hin dadurch in possessione vel quali praesentanea mich befinde. Es hat aber der Implorat sich unterfangen/ mir vor 8. Tagen einen Hund todt zu schiessen, und mich dadurch in praesentanea possessione vel quali turbiret, wie nicht weniger solche Gewaltsamkeit gegen mich zu continuiren gedrohet, daher zu befürchten, daß aus solchen Thätlichkeiten kein geringes Unglück entstehen möchte. Mich per mandata manutentioniae in possessorio summariissimo zu schützen/ Imploraten alle fernere Turbationes zu untersagen.

Non ergo adeo super *qualitate possessionis* hic scrupulose disputatur, cum tantum sit *remedium provisionale*, a) GAIL. 1. obs. 7. n. 5. seq. nisi aperte de *iniustitia possessionis* constet. veluti

a) Cum vero *provisionaliter* summarium ut plurimum peti solet, & contingere possit, ut quis in utroque fundatus sit, utrumque cumulari possit hoc modo:

Bitte, mich bey der Possess in possessorio

ordinario so lange zu schützen, bis Implorat ein anders in petitorio ausgeführet, wie nicht weniger, da ich praesentissimam possessionem vor mich habe, pendente ordinario mir inzwischen ein Decretum

luti si quis in actibus possessoriiis, qui contro-
uersiae ansam dederunt, se fundare vellet.
MEV. P. VIII. decis. 449. n. 5.

§. XV. *Ordinarium possessorium* est illud
ipsum interdictum *uti possidetis*, de quo §.
13. actum. Neque enim lis de possessione
per *summarium* decisa, sed magis suspen-
sa & praeparata, adeo ut, cum iudex *pro-
visionaliter* implorantem tueretur, reservare de-
beat alteri *ordinarium possessorium* vel *petito-
rium*; alioquin appellationi locus fit, si pe-
torium tantum reservatum est. MEV. P. V.
decis. 233. *Ordinarium* dicitur comparatiue
loquendo; nam intuitu *petitorii* *summarium*
adhuc est secundum indolem omnium inter-
dictorum; *ordinarium* appellatur respectu *sum-
marii*, in quo celerius breuiusque causa
expeditur. FRIDERVS *de interd.* c. 13. n. 8.
MEV. P. II. decis. 236. n. 5. Et ita in hoc reme-
dio demum interdictum *uti possidetis* plenius
expenditur, inquiturque, quis *melio-
rem* & *an-*
tiquio-

cretum manutentioniae Reuera enim hoc modo
zu ertheilen. *summarii punctus inciden-*
vid. Dn. BERGER. *de e-* ter petitur, qui nec separa-
teet. process. poss. §. 41. tum processum desiderat.
b) Pro

tiquiorem possessionem pro se habeat, non, quod hic quoque praesens possessio non sit docenda, sed quod hoc ipsum non sufficiat. Saepe enim contingit, ut quis possideat, nec vi, nec clam, nec precario, nec tamen id statim liquido docere possit, alterius possessio autem, licet clandestina, licet pretaria, manifestior sit, ut tamen de clandestinitate, vel precario non statim constet, hic sine dubio in summarissimo possessorio defenditur, reservato alteri ordinario possessorio, h. e. ut actoris partes in quaestione super possessione sustinere debeat. Dolendum vero est, plerumque per astutiam leguleiorum haec duo remedia ita distingui, ut vix amplius cognosci possit, summarissimum tantum praeparatorium esse, quod iudex praecavere poterat, & debebat. In hoc melior possessio est docenda, non ut titulus simul probetur, b) sed

b) Pro colorando possessorio tamen actor, si vult, titulum allegare, & summarie demonstrare potest, modo protestetur, sed id minime fecisse intentione, se intromittendi in petitorium. Hoc enim facto, facilius in possessorio obtinebit, cum ita iustorem possessionem simul demonstraverit, & ostenderit, se praesumentum ius in re habere, quippe ex quo vnicè possessio coloratur. Atque hic color possessio-
nis

sed ut *qualitates possessionis debitae* simul ostendantur. Hunc in finem conducit, *antiquiorem possessionem* probare, quia, hac probata, alterius actus possessorii *vitiosi* praesumuntur. *c. 9. X. de probat.*

§. XVI. Quamvis vero pro litibus abbreviandis, imo secundum naturam *remediorum prouisionalium* expediret, ut, post sententiam *interlocutoriam* in *summarissimo* latam, non nouus processus inchoaretur, cui ordinarium est reservatum, statim ad probationem *melioris possessionis* se accingeret, (neque enim sententia *interlocutoria* litem de possessione definit,) inualuit tamen, ut in *ordinario possessorio* de nouo agendum sit, c) oblato libello *summario*:

Es hat Implorat sich de facto unterstand:n/ in den so genannten schwarzen Busch alhier zu jagen / und da ich solches nicht so fort erfahren, ist es geschehen, daß er ein und andere actus possessorios clandestinos exerciret / wodurch

nis regulariter est *voluntarius*: datur etiam *necessarius*, ubi *extra ordinem* titulus docendus, cuius exempla infra traduntur.

c) Quia vero hoc non adco rationi iuris conforme est, meo iudicio haud pec-

cabit, qui post *sententiam prouisionalem* statim pro probando ordinario se ad probationem accingit, sine noua libelli oblatione, quem tamen in Saxonia ut plurimum desiderant.

d) Cum

Durch es denn so weit gebracht / daß er in Possessorio summarissimo ist geschützt / ich aber zum ordinario possessorio bin verwiesen worden. Wann ich aber bishero jederzeit, und von 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 20. 30. und mehr Jahren her die ruhige Possess der Jagt. Gerechtigkeit an gedachten Orte gehabt, Imploratus Actus possessorii hergegen mere clandestini und turbativi sind / und er noch nicht aufhört / mich darinn zu turbiren zc.

Conclusio secundum naturam huius interdicti itidem huc collineat, vt in possessione vel quasi iuris venandi defendatur. d)

Daß ich in Possessorio ordinario der Jagt. Gerechtigkeit so lange zu schützen, biß Implorat in Petitorio ein anders ausgeführet hat.

Addi etiam commode posslet:

Derowegen sich der Implorat der Possession zu enthalten / und mir cautionem de non amplius turbando zu bestellen schuldig sey.

Postquam enim in summarissimo obtinuit, vt interim tantum possideat, omnino huc agens-

d) Cum in Saxonia potissimum, circa probationem in possessorio ordinario differentia constituatur, angestellte Klage einlasse, peti solet, Beklagten zu und nach geschehener Einsetzung zu erkennen, daß zc.

e) Vnde

agentis intentio tendit, ut, quia putat, alterum vitiose possidere, ab his actibus turbatis desistere debeat.

§. XVII. Cum vero interdictum tantum de rebus immobilibus conceptum sit, plura superaddita sunt specialia interdicta, quibus possessionem vel quasi iurium defendimus, in quibus secundum praxin hodiernam itidem hac duplici via procedere solemus; ut tamen, ubi ad ordinarium deuenitur, ipsius interdicti ratio suo modo haberi debeat. Huc pertinet (I.) interdictum de superficiebus; quamvis enim dominus soli videatur potior esse interdicto uti possidetis, quod de rebus immobilibus conceptum est; praetor tamen superficialium tuetur potius speciali hoc interdicto, l. 3. §. 7. uti possid. exemplo interdicti uti possidetis, l. 1. §. 2. D. de superfic. quatenus non vi, non clam, non precario possidet, ut ita omnia hic seruentur, quae in interdicto uti possidetis seruanda sunt. e) c. l. Inde parata est in hoc remedio petitio:

Bitte

e) Vnde nec hic praetor causam possessionis praecise exigit, quae titulum continet, & ad petitorium pertinet; l. vii. §. 2. eod. nisi actor velit sponte possessorium hoc colorare.

(Bohm. Action.)

X

te) In

§. XIX. Sicuti vero resectio ei incumbit, qui seruitutem habet, non ei, cuius praedium seruit; ita (III.) etiam, si reficere vult, & impeditur, interdictum habet. g) *l. 3. §. 11. seq. de itin. act. priu.* Quamuis enim, qui iter actumque reficere impeditur, per indirectum seruitute uti prohibeatur, & inde quoque *con-*
fessoriam habeat: *l. 4. §. 5. D. si seruit. vind.* interdictum tamen praesens, quod reuera *posse-*
ssorium est, longe utilius & expeditius est. Singulariter tamen duo hic sunt demonst-
 randa: 1) se hoc anno usum esse: 2) *ius* sibi
reficiendi esse, & ita per indirectum seruitu-
 tem docere debet, alioquin interdictum haud
 datur. *l. 3. §. 13. D. de itin. actuque priu.* b)
 Nihilominus tamen, quia per interdictum
possessorium proceditur, non solennis & ple-
 na

g) Quod itidem *posse-* *indirectum* in resectione
ssorium est: neque enim is, impediatur, veluti si ea,
 qui in possessione vel qua- quae ad resectionem uti li-
 si itineris est, eam conti- sunt, adportanti vis fiat,
 nuare, eaque aliter potest, sine quibus tamen resectio
 quam si refecerit. *Corrupto* fieri nequit. *l. 4. pr. eod.*
stinere, minus commode b) Et quidem hoc ideo,
frus aut agi potest, ait ICtus quia non simpliciter in pos-
in l. 3. §. 12. cit. tit. Imo sessione sed defendi petit,
 hoc interdictum tunc sed aliquid novi facit, qui
 quoque datur, si quis per vult reficere; neque vero
 debet

na probatio, vti in confessoria, sed *nuda demonstratio* leuiorque probatio sufficit, exceptionibus altiore indagine habentibus reiectis, vt *saltem coloretur* possessio. Potest etiam contingere, vt ipsa *seruitus* non sit demonstranda, quia in dubium non vocatur, sed alia ratione *i) ius reficiendi* negetur; hinc non *seruitus* docenda est, sed alter, qui *ius reficiendi* negat, exceptionem suam probare debet. Dum enim *seruitutem* ei non negat, pro actore est *praesumptio*, quod *ius reficiendi* habeat, quod onus deuoluit in aduersarium. l. 3. §. 14. D. *ead. l. 4. §. 5. D. si seru. vind.* Intentionem itaque suam fundare debet in duobus: in *possessione & seruitute*:

Es weist beygehender Transact mit mehrern, daß mir Implorat vor 2. Jahren den Fahrweg über seine an meinem Guthe zu N. stossende Wiese gegeben, gleichwie ich auch dem zu Folge

debet ei in alieno permitti constituenda cautum est, demoliri, nisi vere habeat ne ei reficiendi ius sit, etsi *seruitutem*. l. 3. §. 13. cit. tit. aut reficere velit, usque Si itaque hoc casu *necessario* possessio coloranda ad certum modum reficiendi ius sit: neque enim est, quae in aliis interdictis ex *mera libertate* coloratur. aliter reficere potest, quam quatenus per impositam *seruitutem* licet. l. 3. §. 14.

1) Forſan ſi in ſeruitute

cit. tit.

X 3

4) Idem

§. XIV. Cum vero plerumque ingentes de possessione esse controuersiae, & non raro partes ad arma venire solcant, dum vnusquisque sibi asserit possessionem, seque in ea defendere intendit, ac ita iure se agere credit; & vero nostri fori ratio satis prolixa & ambigua sit, vt huius *possessorii* exitus non semper expectari queat, cura quietis publicae postulauit, vt quam ocissime turbis hisce prospiceretur. Nata inde praxis, 2) super retinenda possessione agendi duplici remedio, *summarissimo seu momentaneo & ordinario*. Illud vocatur, in quo, *iuris ordine non serua-*

10

2). Haec etiam principia huius praxeos in iure reperiuntur, videlicet in antiquis *vindictis*, quarum fit mentio l. 2. §. 24. D. orig. vbi *vindictas dare secundum libertatem* idem est, ac decernere, vt interim in possessione ipsa sui & libertatis esset, vt ait BVD-DEVS *ad cit. l.* Potissimum vero summarissimi possessorii tunc vsus est, vbi *metus armorum* occurrit, ad quem praecauendum vnice tendit. Hoc deficiente, non esset admittendum, sed mox ad *ordinarium* partes ablegandae, quod optime potentiss. Rex Borussiae in dem Justiz-Reglement constituit. Verum in plerisque locis, contra iurisdictionem, indistincte summarissimum admittitur, & rursus, contra rationem iuris, admodum & per plures annos, maxime in Saxonia, protrahitur, quia solennibus processibus in hoc nimis indulgetur.

22) In

10. , sine longo litis sufflamine solum inquiritur, quis quomodocunque praesentem possessionem docere possit. MEV. p. 1. decis. 139. n. 6. Neque vero in hac possessionis causa finaliter definitur, sed tantum pendente lite prouisionaliter prospicitur, ut constet, quis actoris & rei partes sustinere debeat. 22) IDEM p. 3. decis. 193. n. 1. Est enim hoc iudicium duplex, ubi uterque litigantium actoris partes sustinere, h. e. ad iudicium prouocare potest. l. 3. §. 1. D. uti possid. Hoc intuitu sententia in summariissimo lata mere interlocutoria est, dum prouisionaliter tantum determinatur, quis, lite super possessione pendente, possidere debeat. MEV. P. II. decis. 236. n. 3. Proinde statim ad demonstrationes deuenitur, reliquis processus partibus semotis. IDEM cit. l. decis. 238. Huc dirigendae sunt implorationes, in quibus implorantes in praesentanea possessione se fundant:

Es

22) In nouiss. ord. process. tim sub poena confessi & Sax. emend. p. 311. hac de conuicti fieri debere: 4) re cautum. 1) ordinarium rotulos tantum iudiciales libellum non desiderari, admittendos esse, sine interwenn nur ein richtig medium concludendi und delatione: 5) admittendum deutlich petitum vorhanden quidem demonstrationem contrariam, sed ohne reprobationem non desiderari: 3) citationes sta- gerichtliche Auflage. a) Cum

Es ist aus begehenden rotulo testium sub lit. A. zu ersehen, daß ich bishero in dem schwarzen Busche ohne einige Contradiction gejaget, mithin dadurch in possessione vel quasi praesentanea mich befinde. Es hat aber der Implorat sich unterfangen/ mir vor 8. Tagen einen Hund todt zu schießen, und mich dadurch in praesentanea possessione vel quasi turbiret, wie nicht weniger solche Gewaltsamkeit gegen mich zu continuiren gedrohet, daher zu befürchten, daß aus solchen Thätlichkeiten kein geringes Unglück entstehen möchte etc. Mich per mandata manutentioniae in possessorio summarissimo zu schützen/ Imploraten alle fernere Turbationes zu untersagen etc.

Non ergo adeo super *qualitate possessionis* hic scrupulose disputatur, cum tantum sit *remedium praesentionale*, a) GAIL. r. obs. 7. n. 5. seq. nisi aperte de *iniustitia possessionis* constet. veluti

a) Cum vero *praesentionaliter* summarium ut plurimum peti soleat, & contingere possit, ut quis in utroque fundatus sit, utrumque cumulari possit hoc modo:

Bitte, mich bey der Possess in possessorio

ordinario so lange zu schützen, bis Implorat ein anders in peritorio ausgeführet, wie nicht weniger, da ich praesentissimam possessionem vor mich habe, pendente ordinario mir inzwischen ein Decretum

luti si quis in actibus possessoriiis, qui contro-
uersiae ansam dederunt, se fundare vellet.
MEV. P. VIII. decis. 449. n. 5.

§. XV. *Ordinarium possessorium* est illud,
ipsum interdictum *uti possidetis*, de quo §.
13. actum. Neque enim lis de possessione
per *summariissimum* decisa, sed magis suspen-
sa & praeparata, adeo ut, cum iudex *pro-
visionaliter* implorantem tueretur, reservare de-
beat alteri *ordinarium possessorium* vel *petito-
rium*; alioquin appellationi locus fit, si pe-
torium tantum reservatum est. MEV. P. V.
decis. 233. *Ordinarium* dicitur comparatiue
loquendo; nam intuitu *petitorii* *summarium*
adhuc est secundum indolem omnium inter-
dictorum; *ordinarium* appellatur respectu *sum-
mariissimi*, in quo celerius breuiusque causa
expeditur. FRIDERVS *de interdict.* c. 13. n. 8.
MEV. P. II. decis. 236. n. 5. Et ita in hoc reme-
dio demum interdictum *uti possidetis* plenius
expenditur, inquiturque, quis *melio-rem & an-
tiquio-*

cretum manutenentiae zu ertheilen.	Reuera enim hoc modo <i>summarii</i> punctus inciden-
vid. Dn. BERGER. <i>de e-</i>	ter petitur, qui nec separa-
<i>lect. process. possess.</i> §. 41.	tum processum desiderat.
	b) Pro

tiquiorem possessionem pro se habeat, non, quod hic quoque *praesens* possessio non sit docenda, sed quod hoc ipsum non sufficiat. Saepe enim contingit, ut quis possideat, *nec vi, nec clam, nec precario*, nec tamen id statim liquido docere possit, alterius possessio autem, licet *clandestina*, licet *precaria*, manifestior sit, ut tamen de *clandestinitate*, vel *precario* non statim constet, hic sine dubio in *summariissimo possessorio* defenditur, referuato alteri *ordinario possessorio*, h. e. ut actoris partes in quaestione super *possessione* sustinere debeat. Dolendum vero est, plerumque per astutiam leguleiorum haec duo remedia ita distingui, ut vix amplius cognosci possit, *summariissimum* tantum *praeparatorium* esse, quod iudex praecauere poterat, & debebat. In hoc *melior* possessio est docenda, non ut *titulus* simul probetur, *b)* sed

b) Pro *colorando possessorio* tamen actor, si vult, titulum allegare, & summarie demonstrare potest, modo protestetur, sed id minime fecisse intentione, se intromittendi in petitorium. Hoc enim facto, facilius in possessorio obtinebit, cum ita *iustior* possessionem simul demonstrauerit, & ostenderit, se *praesumptum ius in re* habere, quippe ex quo vnicuique possessio coloratur. Atque hic *color* possessioni

sed ut *qualitates possessionis debitae* simul ostendantur. Hunc in finem conducit, *antiquiorem possessionem* probare, quia, hac probata, alterius actus possessorii *vitiosi* praesumuntur. *c. 9. X. de probat.*

§. XVI. Quamvis vero pro litibus abbreviandis, imo secundum naturam *remediorum prouisionalium* expediret, ut, post sententiam *interlocutoriam* in *summariissimo* latam, non nouus processus inchoaretur, cui ordinarium est reservatum, statim ad probationem *melioris possessionis* se accingeret, (neque enim sententia *interlocutoria* litem de possessione definit,) inualuit tamen, ut in *ordinario possessorio* de nouo agendum sit, c) oblato libello *summario*:

Es hat Implorat sich de facto unterstanden/ in den so genannten schwarzen Busch alhier zu jagen / und da ich solches nicht so fort erfahren, ist es geschehen, daß er ein und andere actus possessorios clandestinos exerciret / wodurch

nis regulariter est *voluntarius*: datur etiam *necessarius*, ubi *extra ordinem* titulus docendus, cuius exempla infra traduntur.

c) Quia vero hoc non adeo rationi iuris conforme est, meo iudicio haud pec-

cabit, qui post *sententiam prouisionalem* statim probando ordinario se ad probationem accingit, sine noua libelli oblatione, quem tamen in Saxonia ut plurimum desiderant.

d) Cum

durch es denn so weit gebracht / daß er in Possessorio summarissimo ist geschützt / ich aber zum ordinario possessorio bin verwiesen worden. Wann ich aber bishero jederzeit, und von 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 20. 30. und mehr Jahren her die ruhige Possess der Jagt-Berechtigkeit an gedachten Orte gehabt, Imploratus Actus possessorii hergegen mere clandestini und turbativi sind / und er noch nicht aufhört / mich darinn zu turbiren &c.

Conclusio secundum naturam huius interdicti itidem huc collineat, vt in possessione vel quali iuris venandi defendatur. d)

Daß ich in Possessorio ordinario der Jagt-Berechtigkeit so lange zu schützen, biß Implorat in Petitorio ein anders ausgeführet hat.

Addi etiam commode possit :

Derwegen sich der Implorat der Possession zu enthalten / und mir cautionem de non amplius turbando zu bestellen schuldig sey.

Postquam enim in summarissimo obtinuit, vt interim tantum possideat, omnino huc agere

d) Cum in Saxonia potissimum, circa probationem in possessorio ordinario differentia constituatur, angestellte Klage einlasse, peti solet, Beklagten zu und nach geschehener Einsetzung zu erkennen, daß &c.

e) Unde

agentis intentio tendit, ut, quia putat, alterum *vitiose* possidere, ab his *actibus turbati-
uis* desistere debeat.

§. XVII. Cum vero interdictum tantum de *rebus immobilibus* conceptum sit; plura su-
peraddita sunt *specialia interdicta*, quibus *possef-
sionem vel quasi iurium* defendimus; in quibus
secundum praxin hodiernam itidem hac *du-
plici via* procedere solemus; ut tamen, ubi
ad *ordinarium* deuenitur, ipsius interdicti ra-
tio suo modo haberi debeat. Huc pertinet
(I.) interdictum *de superficiebus*; quamuis e-
nim dominus soli videatur potior esse inter-
dicto *uti possidetis*, quod de *rebus immobili-
bus* conceptum est; praetor tamen superficia-
rium tuetur potius speciali hoc interdicto, *l.
3. §. 7. uti possid.* exemplo interdicti *uti possi-
detis*, *l. 1. §. 2. D. de superfic.* quatenus non vi;
non clam, non precario possidet, ut ita o-
mnia hic seruentur, quae in interdicto *uti
possidetis* seruanda sunt. e) c. l. Inde parata
est in hoc remedio petitio:

Bitte

e) Vnde nec hic praetor *causam possessionis* praecise
exigit, quae *titulum* conti-
net, & ad *petitorium* perti-

net; *l. vi. §. 2. eod.* nisi actor
velit *sponse* possessorium
hoc colorare.

(Bohm. Action.)

X

te) In

Bitte mich bey der Possessione vel quasi des Iuris superficiali auf Beklagten Grund und Boden zu schützen, demselben alle Turbationes alles Ernstes zu untersagen und dahin anzuhalten, daß er mir Cautionem &c.

Hoc interdictum tunc potissimum usum habere posset, si superficies incendio esset consumpta. Neque enim desunt, qui ad similitudinem *ususfructus* superficiem hoc infortunio extingui contendunt; vid. HERTIVS *de iur. superfic. Sect. I. §. 21.* vnde plerumque contingit, vt superficiali a domino soli variis modis post consumptam superficiem inquietentur.

§. XVIII. Circa *seruitutes rusticas* plura specialia interdicta occurrunt. *cc)* Nam (II.) de itinere actuque priuato remedium possessorium datur ad tuendas has seruitutes. De iure hic non quaeritur, sed tantum de eo, vtrum hoc anno non vi, non clam, non precario vsus sit, *f)* & quidem non minus quam

cc) In ord. process. Sax. elect. emend. p. 311. generalim constitutum, vt in continuis seruitutibus annua possessio, in discontinuis vero etiam talis possessio, sed ad minimum drey richtige actus doceri debeant.

f) Et quidem vel ab aduersario, vel ab eius auctore; quia ab aduersario vitiose possidere videtur, qui ab eius auctore vitiose possidet, propter regressum, quem aduersus eum habet. l. 3. §. 1. cit. tit.

2) Quod

quam triginta diebus? l. 1. §. 2. D. de itin. act. priu. In hoc actioni confessoriae, vbi de iure disputatur, praefenda est, quia hic tantum de facto quaeritur, l. 1. §. 3. D. si seru. iudic. sufficitque, si quis per alium vsus sit. l. 1. §. 7. eod. Qui ergo prohibitus vtitur, hoc interdictum non habet, quia clam possidet. l. 3. §. 1. eod. Similiter hic actor se in eo fundare debet, quod hoc anno suo nomine possederit, quod inde iudicatur, si fundum, respectu cuius iter actumue praetendit, proprio nomine, & ex titulo dominiis translatiuo, vel saltim iure usufructuario possideat. l. 3. §. 4. seqq. eod.

Ob wohl mein Pächter Nonnius, auf meinem Guth zu N. gelegen / über Jahr und Tag über des Actii Wiese gefahren / und ich dadurch in ruhiger Possession vel quasi solches Weges gewesen, so hat sich Implorat doch vor 14. Tagen unterstanden, den Weg abgraben zu lassen, und mich dadurch in meiner ruhigen Possess turbiret &c.

Petitum ad defensionem possessionis tendit:

Mich bey meiner Possess vel quasi des Fahrweges zu schützen, und Imploraten anzubefehlen / daß er sich aller fernern Turbation gegen meinem Pächter enthalten, mir auch Cautionem de non amplius turbando bestellen müsse.

§. XIX. Sicuti vero refectio ei incumbit, qui seruitutem habet, non ei, cuius praedium seruit: ita (III.) etiam, si reficere vult, & impeditur, interdictum habet. g) l. 3. §. 11. seq. de itin. act. priu. Quamuis enim, qui iter actumque reficere impeditur, per indirectum seruitute uti prohibeatur, & inde quoque confessoriam habeat: l. 4. §. 5. D. si seruit. vind. interdictum tamen praefens, quod reuera possessorium est, longe utilius & expeditius est. Singulariter tamen duo hic sunt demonstranda: 1) se hoc anno usum esse: 2) ius sibi reficiendi esse, & ita per indirectum seruitutem docere debet, alioquin interdictum haud datur. l. 3. §. 13. D. de itin. actuque priu. h) Nihilominus tamen, quia per interdictum possessorium proceditur, non solennis & plena

g) Quod itidem possessorium est: neque enim is, qui in possessione vel quasi itineris est, eam continere, eaque aliter potest, quam si refecerit. Corrupto itinere, minus commodum frui aut agi potest, ait Ictus in l. 3. §. 12. cit. tit. Imo hoc interdictum tunc quoque datur, si quis per indirectum in refectione impediatur, veluti si ea, quae ad refectionem utilia sunt, adportanti vis fiat, sine quibus tamen refectione fieri nequit. l. 4. pr. eod.

h) Et quidem hoc ideo, quia non simpliciter in possessione sed defendi petit, sed aliquid noui facit, qui vult reficere; neque vero debet

na probatio, vti in confessoria, sed *nuda demonstratio* leuiorque probatio sufficit, exceptionibus altiore[m] indaginem habentibus reiectis, vt saltem *coloretur* possessio. Potest etiam contingere, vt ipsa seruitus non sit demonstranda, quia in dubium non vocatur, sed alia ratione *i) ius reficiendi* negetur; hinc non *seruitus* docenda est, sed alter, qui *ius reficiendi* negat, exceptionem suam probare debet. Dum enim seruitutem ei non negat, pro actore est praesumptio, quod *ius reficiendi* habeat, quod onus deuoluit in aduersarium. *l. 3. §. 14. D. cod. l. 4. §. 5. D. si seru. vind.* Intentionem itaque suam fundare debet in duobus: in *possessione & seruitute*:

Es weist beygehender Transact mit mehrern, daß mir Implorat vor 2. Jahren den Fahrweg über seine an meinem Guthe zu N. stossende Wiese gegeben, gleichwie ich auch dem zu Folge

bis

<p>debet ei in alieno permitti demoliri, nisi vere habeat seruientem. <i>l. 3. §. 13. cit. tit.</i> Si itaque hoc casu neces- sario possessio coloranda est, quae in aliis interdi- ctis ex <i>mera libertate</i> co- loratur.</p>	<p>constituenda cautum est, ne ei reficiendi ius sit, etsi aut reficere velit, usque ad certum modum refici- endi ius sit: neque enim aliter reficere potest, quam quatenus per impositam seruitutem licet. <i>l. 3. §. 14.</i></p>
--	---

1) Forfan si in seruitute *cit. tit.*

X 3

4) Idem

bisher von der Zeit an solches Fahrweges mich bedienet. Nachdem aber durch das viele Regen- & Wasser der Fahrweg gang unbrauchbar gemacht worden, so daß ich ohne Gefahr und grosse Incommodität darüber nicht fahren und meine Possession continuiren kan, so habe ich solchen bessern wollen, welches gleichwohl Implorat nicht verstattet / und mich also *per indirectum* in meiner Possession turbiret.

Petit, ne ei reficienti vis fiat;

Imploraten anzubefehlen / daß er mich an dem Gebrauch und Besserung des Weges nicht hindern, auch praestita cautione de non amplius turbando allen perursachten Schaden und Unkosten erstatten müsse.

§. XX. Iuste autem reus excipit, 1) alteri ius servitutis, vel saltem refectionis non competere, quod ita in servitute constituta cautum sit: l. 3. §. 14. D. de itin. actuque priv. 2) actorem novum quid facere, non reficere velle, veluti quod dilatare aut producere, aut deprimere aut exaggerare, l. 3. §. 14. eod. vel filice sternere velit: l. 4. §. 5. in f. D. si serv. vind. 3) de vitio operis actorem canere debere. l. 5. §. 4. de itin. act.

§. XXI. Sequuntur (IV.) interdicta de aquae ductu, & quidem (1) de aqua quotidiana,

diana, quam quotidie ducere possumus, licet non semper ducamus, forsitan quia non expedit. *l. 1. §. 2. de aqua quotid. & aestiu.* Sufficit autem hoc anno aquam ductam esse, ut quis in citis possessione defendatur, non quidem quotidie, sed *una die vel nocte*; *l. 1. §. 4. eod.* cum enim aquae ductus sine rivis, vel fossa per alienum fundum duci nequeat, vrgens est praesumptio pro servitute constituta, & inde vel *unicus actus possessorius* sufficit;

Ob es wohl der Augenschein giebet, daß ich das Wasser von meiner vor dem Claus-Thor gelegener Wiesen durch den über Imploratens Ucker gezogenen Graben zu leiten berechtiget bin / welches ich doch bloß pro colorando possessorio angeführet haben will / solches Recht auch bishero geruhig über Jahr und Tag gebrauchet / so hat sich derselbe doch neulicher Zeit unterfangen / den Graben in etwas füllen zu lassen / und mich dadurch an der ruhigen Besizung meiner Wasserleitung turbiret &c.

Agitur ad hoc, ne in *usu aquae ductus* impediatur, &, quod factum est, restitatur, *l. 1. §. 1. D. eod.* in quo pinguius est interdicto *vti possidetis*, quod tantum *pro-*

hibitorium k) cum hoc simul *restitutorium* sit:

Imploraten anzubefehlen / daß er den Graben so fort wieder räumen, mich nicht ferner an der Possels meiner Wasser-Leitung hindern, sondern bey dessen geruhigen Possels lassen, und deswegen *cautionem de non amplius turbando* bestellen müsse.

§. XXII. Equidem de *iure antiquo civili* exceptio haec reo competebat; quod aqua non a fonte & capite duceretur. Interdictum enim tantum competit de illis aquis, quae *causam perpetuam* habebant, l. 1. §. 7. 8. eod. l. 9. D. de seru. praed. rust. in quibus vera servitus *iure civili* demum constitui poterat. Ratio haec videtur fuisse, quod servitus praediis deberetur, & ita sua natura *perpetua* dicenda,

k) Idem quoque applicari potest quandoque ad remedium *retinendae possessionis* pro conservatione possessionis aliorum iurium intentatum, si forsan pecora quaedam pignora sunt, quo casu inidem est *prohibitorium & restitutorium*, quia utrumque petendum;

Bitte mich bey der ruhigen Possels vel quasi der Hütung an dem quaestionirten Ort zu schützen, Beklagten alle Turbation zu untersagen und denselben, daß er das gepfändete Vieh mir so fort ohne Pfand-Geld wieder geben müsse, anzubefehlen &c.

kk) Nam

da, quia ipsa praedia *perpetua* sunt, consequenter quoque fundamentum, seu causa servitutis *perpetuitatem* quandam habere deberet. Inde quoque *stricto iure vera servitus ad tempus* constitui non poterat. *l. 4. pr. D. de serv.* Quando ergo aqua ducebatur ex cisternis, vel aliunde, *fundamentum perpetuum* habere non videbatur. Verum postquam *ex aequitate praetoria* permissum est, etiam ad tempus servitutem habere, opposita exceptione *pacti vel doli c. l. 4.* haec exceptio quoque cessavit, praesertim cum etiam imperatores rescripserint, *tuendum cum esse, qui hoc ius possedit, l. 2. D. commun. praed.* Id quod etiam praxi Romana firmatum fuit. *l. 9. D. de servit. praed. rust.* ut ut *ICti ad ius strictum* plerumque adhuc, more consueto, provocauerint. *kk)*

§. XXIII. Simile interdictum (V.) occurrit de *aqua aestiva*, qua aestate sola uti expedit. *l. 1. §. 3. eod.* Ut autem quis in *aquae aestivae ductu* defendatur, docere debet, se *priori aestate* possedisse, *l. 1. §. 31. eod.* seu aquam duxisse eodem modo, quo nunc ducit, quo
impe.

kk) Nam saepe iuris antiqui civilis principia quidam superstitiose retinuerunt, & magis illorum, quam iuris praetorii, rationem habuerunt in theoria, ut in praxi hoc praevaleret.

impeditur ; alioquin si *l)* modum mutare intendit , impune ei vis fit. *l. 1. §. 15. cod.* Idem dicendum , si quis tantum *hyeme* aquam ducat , ubi *utile* interdictum habet. *l. 1. §. 35. cod.* Sicuti idem competit , qui *hac aestate* duxit , non priori ; *l. 1. §. 36. cod.* veluti si quis circa *finem aestatis* turbetur in aquae ductu , recte se fundat in possessione , eiusque defensionem petit :

Ob ich zwar diesen ganzen Sommer durch das Wasser über Imploratens Hof in meinen Garten zu dessen Begießung geleitet/ und zc.
Bitte mich bey der Possels, des Sommers über Imploratens Hof das Wasser zu leiten, gebührend zu schutzen zc.

Primaria exceptio est , quod aqua iam *aliter* ducatur , ac quidem priori aestate ducta est. *l. 1. §. 15. cod. &c.*

§. XXIV. De aqua castellana , (VL) itidem

<p><i>l)</i> Et servitutis usum augere velit , veluti si aliam aquam admisit , pro casu <i>in totum</i> prohiberi potest , quia pro parte impediti nequit. <i>l. 1. §. 17. cit. tit.</i> Ceterum si id , in quo servitutis usus augetur , sepa-</p>	<p>rari potest , ut in pecoris appulsu ; quatenus amplior numerus pecoris ad quam appellitur , non potest <i>in totum</i> prohiberi , <i>l. 1. §. 18. cod.</i> alioquin recte hoc interdicto vitur.</p>
---	---

dem interdictum competit. Dicitur aqua castellana, quae ducitur ex eo receptaculo, quod aquam publicam suscipit. l. 1. §. 39. eod. Cum autem hic aquae ductus olim nemini competeret; nisi cui a principe concessus esset, titulus quoque in hoc interdicto demonstrari debuit. l. 1. §. 41. 42. 45. eod. m) Unde hoc interdictum non praeparat causam, sed suo modo finit, l. c. §. 45, cum simul de iure quoque in eo disceptetur, ut summatim, & consequenter tum fundamentum agendi, tum conclusio summariae implorationis paulo aliter formari debet:

Es haben nicht allein meine Vorfahren, sondern auch ich, so lange ich mein Wohn-Haus besessen / das Röhr-Wasser bey deinselben gehabt, und ohne eingige Contradiction solches bishero gebrauchet / gleichwie ich auch eine gnädige Concession darüber aufweisen kan, gleichwohl hat der Röhrmeister sich vor Eukzen, da die Röhren bey meinem Hause wandelbar geworden, unterstanden &c.

Bitte

m) Sola possessione actor ratio hi, qui possident, obtinere non poterat, ideo defendantur, quod cum praesumptio iuris possessioni resisteret, e con-

optimo iure possidere credantur.

n) Ac

Bitte nach summarischer Untersuchung zu erkennen, daß mir das Röhr Wasser zufließe, und ich bey dessen Possess zu schützen sey etc.

§. XXV. Postquam vero hodie aqua, quae ex castello aquarum publicarum ducitur, auctoritate magistratus oppidani conceditur, dubium non leue inde nascitur, an non, si cum magistratu subalterno res sit, sufficiat, se in sola fundare possessione ad exemplum ceterorum interdictorum? Vtut enim in iis iuribus, quae unice ex principis dependent concessione, semper *titulus* allegari debeat, nec solius possessionis allegatio in possessorio sufficiat, eum possidenti praesumptio resistat; dubito tamen, an magistratus inferior idem ius pro se allegare queat, maxime cum aquae ductus ex castello non per gratiam principis, uti olim, alicui concedatur, sed per emtionem aliumve titulum dominii translativum a magistratu oppidano impetretur. *)

§. XXVI. Porro (VII.) de *RIKIS* hac occasione interdictum additur. *Rinnus* est locus per longitudinem depressus, quo aqua decur-

*) Accedit, quod nulla sit vii olim, quia castella a hodie praesumptio contra quarum publicarum in possessorem aquae ductus, metos usus civium sunt intro-

decurrit. Cum enim aquae ductus riuum, vel fossam requirat ad sui exercitium necessarium interdictum fuit contra eos, qui reficere & purgare riuos vel fossam impediunt. Sufficit autem, (α) quod *priori aestate* vel *boc anno* aquam, (β) *non vitiose* duxerit, in quo actor se fundare, idque probare debet: *l. 1. §. 9. de rin.* modo (γ) *reficere*, θ) non nouum quid *facere* intendat, *l. 1. §. 10. & 11. eod.* (nisi *urgens & necessaria resectio* id admittat, de quo iudicandum ex oculari inspectione; *l. 2. §. 1. 2. D. eod.*) (δ) de *damno infecto* caueat. *l. 2. §. 9. eod.* Ad haec accommodanda formula implorationis:

Ich habe vor vielen Jahren her das überflüssige
Wasser von meiner Wiesen durch Implora-
tens

introducenda, atq; ab iis *regu-* ca. Erant etiam *privata*,
lariter aquae ductus ciui- quae priuatim aquam di-
bus conceduntur, hi ab iis videbant & multorum
privato iure possidentur, communia erant, in qui-
exercerentur & acquirun- bus vel sola *possessio*
tur, nec amplius *castella*, probatio sufficiebat.
vt olim Romae, ad *princi-* o) h. e. quod corruptum
pam opera publica refe- est in priorem statum re-
renda sunt, de quibus vid. staurare, quod compre-
PITISCVS in *lexis. antiq.* hendit simul illa omnia, si-
Rom. voc. castella. Atque ne quibus resectio fieri
haec castella erant publi- nequit. *l. 1. §. 6. de rin.*

p) Nec

tens angränzenden Acker abgeführt / und zu Ende dadurch beständig einen offenen Graben gehabt, wie denn noch den vorigen Sommer dadurch das Wasser gestossen. Weit aber vor kurzer Zeit der Graben an einigen Orten zugesallen, so daß das Wasser von meiner Wiesen nicht ablaufen kan, habe ich denselben wollen räumen lassen / so aber Implorat widerrechtlich verhindert / und mich dadurch in meiner ruhigen Besitz dieser Gerechtigkeit turbiret ic.

Bitte ein mandatum poenale an Imploraten ergehen zu lassen / daß er mir an ruhiger Besetzung und Räumung des Grabens nicht ferner verhinderlich seyn / auch alle Turbationes einstellen müsse.

§. XXVII. Exceptiones sunt : 1) cautionis praestandae de damno infecto : 2) quod non reficiat, sed aliter aquae ductum faciat. &c. p) Ceterum *deficientis servitutis* exceptio hic admitti nequit, uti in interdicto *de reficiendo itinere*, l. f. D. eod. partim quod

p) Nec denique obstat adeoque per hanc nunciationem refectio impediri operis : haec enim contemni potest, cum praetor vim reficienti fieri vetet,

pp) Quale

quod refectione impedita, tota possessio vel quasi aquae ductus impediatur; partim quod ingens praesumptio pp) pro servitute constituta inde nascatur, quod canales & riui per fundum alterius adsint.

§. XXVIII. De *AQVAE HAVSTV* (VIII.) sequitur etiam speciale interdictum *ne possessor aqua fontana uti prohibeatur*, habetque tunc vsum, si quis eam haurire, vel pecus ad aquam appellere prohibetur. *l. vn. §. 2. de fonte.* Deinde quoque interdicatur, *ne purgare vel reficere fontem impediatur*, eodem modo, uti ad prius interdictum diximus. *l. c. §. 6. q)* Inde facilis est petitio:

Bitte mich bey der ruhigen Possess der Wasserschöpfung aus Imploratens Brunnen zu schügen, demselben alle fernere Turbation zu untersagen &c.

Equidem in *l. vn. cit. §. 4.* asseritur interdictum hoc de *aqua cisternana* locum habere. Verum idem hic quoque repetendum, quod supra

pp) Quale *ius praesumpti-* hoc interdicto *ius servitu-*
vum reficienti hoc casu *is* demonstrandum est;
sufficit, cum etiam in in- quoniam nisi fontem pur-
terdictis *maxis* tantum gare licuerit, possessio pla-
ius praesumptivum probari ne possidenti adimitur. *l.*
debeat. *7. §. 1. eod.*

q) Et ita quoque nec in

r) Id

supra §. 22. dictum est, vtinde hodie nulla exceptio nascatur. Recte enim hodie alicui seruitus aquae haustus ex *castello priuato* concedi potest.

§. XXIX. De *CLOACIS* (IX.) duo proponuntur interdicta, vnum *prohibitorium*, alterum *restitutorium*. l. 1. §. 1. de cloac. Illud huc collineat, ne fiat vis ei, qui cloacam h. e. *locum cauum, per quem collunies fluit*, l. 1. §. 4. eod. reficere & purgare vult. Hic illud singulare occurrit, quod refectio impediri non debeat, si vel maxime alter *vi, clam, vel precario* possideat. l. 1. §. 7. eod. r) Vi huius interdicti permissum est, in aedes vicini venire, & pauimenta purgandae cloacae gratia rescindere, dummodo actor paratus sit restaurare id, quod ex necessitate reficiendae cloacae causa resciderat. l. 1. §. 12. eod. - Secundum haec imploratio ita formanda est:

Es weist der Augenschein mit mehrern /
dass das unreine Wasser von meinen Hof
bishero jederzeit unter meines Nachbarn
Gie-

r) Id quod in *salutem publicam*, ob quam ab ordinariis iuris regulis non raro receditur, constitutum est. l. 1. §. 7. *et. tit.* Quo-
cunque enim modo quis cloacam possideat, purgatio eius est absolutae necessitatis, ne salubritati publicae praeiudicium fiat.

s) Quod

Seiten: Gebäude abgestossen, und von da in den daran stossenden Bach abgeführt worden. Als ich nun vor weniger Zeit gemercket, daß das Wasser sich gestemmet, und nicht mehr abfließen wollen, habe ich den Canal räumen, und zu dem Ende in seinem Seiten-Gebäude aufgraben lassen wollen, welches er doch beständig bishero verhindert, und mich dadurch nicht wenig in meiner ruhigen Besizung turbiret / als welche ich ohne die Räumung nicht wohl continuiren kan / wie der Augenschein, so ich mir zu dem Ende ausgedeten haben will, zeigen wird ic.

Bitte mich bey der Possess der quaest. Gerechtigkeit zu schützen, und zu dem Ende Imploranten per mandatum S. C. anzubefehlen, daß er mir an Räumung des durch sein Seiten-Gebäude gehenden Canals nicht ferner behinderlich seyn, sondern verstaten müsse, daß ich zu dem Ende das Pflaster aufnehmen und aufgraben möge, wie ich denn alles wieder repariren zu lassen, auch Cautionem damni infecti zu bestellen, erbötig bin.

§. XXX. *Restitutorium* est, ne quid immittatur in *cloacam publicam*, & si quid immissum sit, s) vt restituatur. l. 1. §. 15. *cod.*

Hoc

s) Quod absque vllis ambagibus cognosci potest | eoque hodie sine processu
ex inspectione oculari, ad | vt plurimum per *mandata*
(*Bohm. Actio.*) | *penalia* proceditur, quia publi-

Hoc interdicto agunt illi, quibus cloacarum publicarum cura commissae est, qui *magistri earum* dicebantur. *l. 57. d. V. S.*

Es hat sich Seius vor wenig Tagen unterstanden, eine steinerne Treppe vor sein Haus anzulegen, und solche so weit heraus gerücket, daß sie über den vorbeystießenden Gassen, Canal gebauet wird. Wann ihm aber solches nicht zu verstaten, und der Gassen Canal dadurch mercklich verschlimmert wird etc. Bitte per Mandatum poenale S. C. ihm anzubefehlen, daß er so fort seine Treppe so weit einreißen müsse, als sie über den Gassen, Canal sich erstrecket etc.

§. XXXI. Denique (X.) *de rebus mobilibus* speciale interdictum *VTRVBI* propositum erat, cuius vis tamen exequata est cum interdicto *uti possidetis. l. vn. D. de vtrubi. conf. MENOCH. de retin. possess. remed. 2.* Quamuis itaque possessori rerum mobilium, sicut & immobilium, *rei vindicatio* non competit; interdictum tamen *pro defendenda possessione* datur aduersus turbatores, veluti si quis seruum, iumentum, vel equum ducere prohibeatur. *c. l. t)*

§. XXXII.

publicum ciuitatis bonum | ab alio ratione equi,
respicit. | quem is per vim vindicare
e) Vel si quis vim metuat | intendit, vbi itidem, in libello

§. XXXII. Pergo tandem ad interdictum *RECUPERANDAE POSSESSIONIS*, quod *VNDE VI* vocari solet, quo illi, qui *vi deiectus* est de possessione *rerum immobilium*, praetor subuenit, ad recuperandam possessionem. *l. 1. §. 1. de vi & vi arm.* - Datur cuicunque, qui ante deiectionem rem possidet, siue *civiliter*, siue *naturaliter*. *l. 1. §. 9. eod.* Intertim, qui tantum tenet v. c. colonus, non *semper* agit, quia ipse dominus deiectus videtur, & proinde hic agere debet. *l. 1. §. 22. eod.* Aliquando tamen & huic agere permissum est: (1) si ab ipso domino deiectus est: *l. 14. l. 18. D. eod.* (2) si dominus est *absens*, quia colonus tunc agit *nomine locatoris*, etiam absque *speciali mandato*. *l. 1. C. si per vim.* Nec disquiritur, vtrum *vi*, *clam*, vel *precario* possideat? *l. 14. cit. l. 17. eod.* quod in *odium violentiae* constitutum est; vel
vtrum

bello se in possessione fundat: Wann nun hieraus erhellet, daß ich bißhero in ruhiger Possels des ißge- dachten Pferdes gewesen, auch noch zur Zeit darinn bin / so hat sich doch Beklagter unterstanden, das-

selbe anzuhalten, höret auch nicht auf, sich bedraulich vernehmen zu lassen, daß er mir dasselbe, als welches er sich anmassen will, bey erster Gelegenheit ausspannen wolle.

utrum quis corpore, an animo tantum possideat? *l. 1. §. 24. eod.* Atque hoc summarie docendum; saepe enim contingit, ut quis se possedisse simulet, alteri vero vim imputeret, qui tamen potius suam possessionem per vim defendit, quod omnino permissum est. *l. 3. §. 9. l. 17. eod.* Hoc posito eius mentio quoque in libello facienda est:

Es ist aus benliegenden Meyers Contract zu ers-
sehen, daß Lucius Titius mir einen Hof und
liegenden Garten Meyersweise eingethan, wie
ich denn auch solchen bißhero ruhig bes-
essen und genuzet.

§. XXXIII. Agitur aduersus eum, qui per vim deiecit possessorem ex re immobili. *l. 1. §. 4. eod.* Neque enim ad res mobiles pertinet, si quis forsan vehiculo detractus est. *u)* *l. 1. §. 7. eod.* Parum porro refert, utrum ipse deiecerit, an mandauerit, iusseritque, ut aliquis deiiceretur, *l. 1. §. 12. eod.* vel rati habuerit, *l. 1. §. 14. eod.*

Es hat sich aber derselbe vor 8. Tagen un-
ters

u) Sed potius actio furti, deest, postquam ex inepta
vel vi bonorum rapt. vel ad interpretatione iuris cano-
exhibendum de iure Roma- nici remedium spoliis latif-
no competebar. *l. 1. §. 6. D.* sime est extensum, ut post-
eis. tit. Haec observatio modum dicendum erit.
tamen hodie parum pro-

terstanden, durch seinen Verwalter und Hausknechte, mit Gewalt aus dem Hofe und Garten mich zu setzen, meine Meublen theils heraus zu werffen, theils zu zernichten, und darauf den Verwalter selbst darein zu setzen.

§. XXXIV. Agitur ad possessionem recuperandam *cum omni causa*, & quidem intra annum utilem. l. 1. §. 39. eod. Iudex itaque rationem debet habere *fructuum perceptorum & percipiendorum* ab eo tempore, quo deiectus est. l. 1. §. 40. eod. Praeterea *lucri cessantis*, iuramento in litem determinandi, c. l. §. 41. *ut & rerum deperditarum*, licet sine culpa eius, x) c. l. §. 34. & omnis *damni* in rebus mobilibus in ipsa deiectione dati. l. 1. §. 6. D. eod. l. 6. D. eod.

Durch ein scharffes Mandatum Imploraten anzubefehlen, daß er die gewaltsamer Weise mir abgedrungene Possess des quaestion. Hofes und Gartens mir so fort restituiren, allen dabey zugefügten Schaden ersetzen, auch von denen fructibus perceptis und percipiendis Rechnung ablegen müsse etc.

§. XXXV.

x) Instar praedonis & furlienae; omnium enim reris reus habetur, qui est in rum restitutionem perpetua mora. Nec re- mittit praetor. l. 1. §. 33. fert, qualescunque res fu- cit. tit. erint, siue propriae, siue a-

§. XXXV. Agenti hoc modo obstat exceptio 1) *defensae possessionis* : l. 3. §. 9. *cod.* 2) *praescriptionis* : l. 1. §. 39. *cod.* 3) *reuerentiae* : l. 1. §. 43. *cod.* 4) *tertiū possessoris* : l. 7. *cod.* contra hunc enim & heredes non datur; 5) *periculi imminētis* in restitutione vel quoad vitam, vel quoad peccatum.

§. XXXVI. In subsidium tamen introducta est *actio in factum*, quae datur contra heredes, eosque, quibus *reuerentia* debetur, l. 1. §. 43. & 48. *cod.* in id, quod ad eos peruenit, doloue malo eorum factum est, quo minus perueniret, l. 2. *cod.* Neque enim in lucro haerere debent, l. 3. *pr. cod.* & ita, quia in ea *rei persecutio* continetur, *perpetuo* competit. Caute itaque actor intentionem suam in eo fundare, quod *in lucro* reus haereat, & ad hoc repetendum vnice sed *verbis temperatis* agere debet, adeoque non omnium illorum nomine reus tenetur, quorum ipse deiciens; v. c.

Es ist aber der igtgemeldte Lucius nach solcher Thätlichkeit bald darauf verstorben, dahero denn sein Bruder igtiger Beklagter sich seiner Güther angemasset, und auch würcklich die mir abgenommene Schäfferen mit bekommen, auchin dadurch sich *ex folio defuncti*

*functi per iniuriam zu bereicheren gedens-
set / da er mir derselben Abtretung dene-
girt.*

§. XXXVII. Vtut vero olim hoc interdictum non aliter locum haberet, quam si vi quis deiectus esset; iure *Codici* tamen idem postea extensum ad quamvis *iniquam possessionis immobilium priuationem*, licet vel maxime nulla vis adhibita sit, veluti si *per errorem*, aut *incuriam domini loca ab aliis m. f. possessa sint*, ut dicitur in *l. 5. C. unde vi*: si *per iniuriam iudicis*, aut eius *collusionem* quis possessionem amittit: *l. 6. C. eod.* vel si quis possessionem, a procuratore vel alio, qui nomine domini in possessione erat, derelictam, *m. f. occupat. l. f. C. de acquir. vel amitt. poss. &c.* Ex his & aliis textibus *MENOCIVS de recuperand. poss. remed. 2. seqq.* noua remedia constituit, praeter necessitatem, cum ex his textibus generatim concludi debeat, nouo iure quemlibet, *inique & dolo* alterius possessione priuatum, restituendum esse.

§. XXXVIII. Haec extensione facta, variis in casibus expedit, magis ad hoc interdictum recurrere, quam actione ex *contractu* vel alio iure agere. Sic non dubium est, conductores, ubi locatione finita re-

cedere nolunt, *actione locati* posse conueniri; ast promptius est remedium *recuperandae possessionis*. Conductores enim, qui rem locatam, finita locatione, restituere recusant, sibiue vindicant, tanquam *inuasores alienae possessionis* habentur, *l. 34. C. de loc. cond.* quia sunt *possessionis alienae detentores*, ut dicitur in *l. 10. C. unde vi*, quam denegatione restitutionis interuerrere videntur. 7) Idem dicendum est, si colonus emtori possessionem non tradidit ad voluntatem domini. *l. colonus 12. D. de vi & vi arm.* Sed hoc non aliter obtinet, quam si iniuste rem restituere recusat; secus est, si *iure retentionis* veluti ob impensas se tueri potest, quia ita dominum non spoliat, sed iure suo utitur. Certe exceptio *dominii* hic minime attenditur. *l. 25. C. locat.*

§. XXXIX. Ceterum de iure Romano interdictum hoc non datur contra *tertium possessorem*. Ast de iure canonico extensum est contra tertium m. f. possessorem seu spoli

7) Haec ratio ostendit, remedio locum esse posse, aequae in aliis contractibus, in quibus *possessio* non detinens possessione alteri transferitur, sed penes concedentem remanet, huic

lii conscium, *c. saepe 18. X. de restit. spol. yy)*
 Imo ex *c. redintegranda 3. C. 3. q. 1.* collegerunt, etiam contra b. f. possessorem *remedium spolii* iure hoc prorogatum esse, quod tamen erroneum & per *cit. c. 18.* reiectum est. Praeterea plura alia singularia ex hoc textu, ineptissima sane interpretatione, deduxerunt, quae in praxi mox applausum meruerunt, & ad nos quoque peruenierunt. Hoc certum est, INNOCENTII III. aetate ex *hoc can.* remedium spolii contra *tertium* non fuisse extensum, cum alioquin nihil novi, imo minus in *c. 18. X. cit.* Pontifex statuisset. Sed postquam seculi iniuria textus corruptioni subiectus esse coepit, novum quoque ex illa corruptione sensum, in *Decretalibus* approbatum, accepit. 2)

§. XL.

<p>yy) De hoc interpretes ad <i>c. 3. C. 3. q. 1.</i> olim contenderunt. Quidam tantum contra spolii conscium; quidam contra b. f. possessorem etiam extendendum contenderunt, adeoque pontifex litem in <i>cit. c. 18.</i> diremit.</p> <p>2) Imo ipse canon adductus est ex quisquiliis ISIDORI, adeo ut nullam</p>	<p>prorsus auctoritatem habere deberet, maxime cum parum GRATIANI decreto tribuere soleant. Sed vel praxis huius textus ostendit, GRATIANI decretum <i>ex excepto</i> efficaciam accepisse, adeoque etiam spuria ISIDORI commenta robur aliquod inde obtinuisse.</p>
---	--

Y. 5

a) Si

§. XL. Scilicet huc redeunt singularia illa : (α) quod detur hoc *remedium spolii* (die Spolien-klage / vti in praxi loquuntur) generaliter omni illi, - qui iniuste, etiam *sine dolo* rei, possessione excidit, α) (v. c. si minoris fundus sit alienatus sine solennitatibus iuris) si vel maxime nudi detentores, vel praedones fuerint : ZIEGL. *comment. ad C. redintegrandam c. 3. q. 1.* (β) quod detur aduersus quemcunque etiam b. f. possessorem, aa) & (γ) cui *reuerentia* debetur, (δ) propter *quascunque* res, etiam mobiles, praestationes reales & personales, ZIEGL. *c. 6.* (ε) & quidem *in perpetuum*. ZIEGL. *cit. tr. c. 9.* Vt autem vsus amplissimus huius remedii appareat, praedictus ZIEGLER VS *cit. l. in f.* adducit exemplum ex LEHMANNI *Chron. Spir. lib. VII. c. 86.* ex cuius circumstantiis hunc libellum format :

Vor

a) Si vel maxime reus in b. f. sit, ex quo est, quod non aequè hodie hoc remedium supponat <i>arrogantiam criminis</i> , vti quidem interdictum, unde vi, l. 1. §. 43. <i>cit. tit.</i> nec semper <i>insaniam facti</i> contineat. Plenius de hac extensione	dixi in iure eccles. protest. ad tit. X. de restit. spoliat. aa) Hoc vero commentum sua decisione iam re- iecit Innocentius III. in c. 18. de restit. spol. quamvis ceteris nouis principiis pontifices in suis decisionibus vsi fuerint.
---	---

6) Ime

Vor Ihrer Kayserlichen Majestät und des Heiligen Römischen Reichs sämtlichen zu Nürnberg versammelten Ständen erscheint Raban Bischoff zu Speyer, bedinget Ihme alle dienliche Rechts: Wohlthaten, so Ihme als spoliato, insonderheit ex c. redintegranda 3. q. 1. zu statten kommen können, zufoerdest aber mit überflüssigen Beweis unbeladen zu seyn. Setzt hierauf Klage und Zusprüche wider die Bürgerschaft zu Speyer, nicht zwar in Form eines libells, sondern schlechter Geschichts: Erzählung/ und per implorationem officii iudicis, und sagt fürzlich, welchergestalt ermeldte Bürger am 1. Junii Anno 1422. mit grosser Gewalt, grimmiger und wütender Weise, aus der Stadt auf St. Germans-Berg gefallen, daselbst die Kirche und das ganze Stifft mit allen Häusern, Scheunen und Gebäuden abgebrannt, zerrissen, geschleift, und dem Boden eben gemacht, alle Kelche, Mess: Bücher, geistlichen Ornat, und andere daselbst so wohl über, als unter der Erden vorhandene mobilia, so theils zu Verrichtungen des heiligen Amts, theils zum Unterhalt der Dohm: Herren angeschafft, und aufgehoben gewesen, geraubet, und entwendet. Woran sie annoch nicht ersättiget gewesen, sondern sie haben hierüber auch alle Priester und Geistliche, ausser die Barfüsser, und Prediger: Münche, ihrer Wohnungen in der Stadt mit gewehrter Hand, und gewaltiger That freventlich entsetzt, dieselbe

auch

auch gar aus der Stadt gejagt, alle Thnen zustehende, und in der Stadt befindliche mobilia an Früchten, Wein, Hausrath, Bücher und andern Dingen gleichfalls genommen, und sie ihrer gangen Haab und Gätter entwehret. Inmassen dieses alles durch das ganze Römische Reich kundbahr, und zum Theil durch ocular inspection in continenti bezubringen, Gegentheil auch wimmer mehr verneinen kan. Wenn denn dieses eine recht frevelhaffte und friedbrüchige Gewaltthat ist, und dahero keinesweges zugestatten, oder derselben nachzusehen, Klägern auch obliegt, das ihme anvertraute und untergebene geistliche Stifte mit allen Pertinentien wider die Fried: Brecher und gewaltsame Thaten nachdrücklich und kräftiglich zu vertreten, und damit solches unvermindert auf die Nachkommen gebracht und erhalten werden möge, besten Fleisses wahrzunehmen, auch die Thne untergebene Geistliche bey ihren beneficiis, Freyheiten und Gerechtigkeiten, Clöstern und andern geistlichen Gebäuden zu schützen, und zu erhalten. So bittet Kläger per modum implorationis officii iudicis summarie, ohne einigen gerichtlichen process, oder weitläufftige Ausführung der Sachen in Rechten zu erkennen, und auszusprechen, daß Beklagte ungesäumt die Kirchen und Stifte zu St. German sammt allen denen Häusern, so von ihnen verbrannt und niedgerissen worden, wiederum aufzubauen, und in solchen Zustand, als

als sie vorhin gewesen, zu bringen, die ausgeiagte Geistlichkeit in ihren Gewahrsam hinwiederum zu verschaffen, alle geraubte und genommene, oder sonst durch solche Gewaltthat verlohrene Kelche, Meß-Bücher, Ornat, ingleichen alle andere mobilia, wie die Nahmen haben mögen, so entweder verbrannt, oder geraubt, oder zerschlagen, oder sonst durch diesen gewaltsamen Einfall in und außer der Stadt verlohren worden, nebst allen entrathenen Nutzungen, und verursachten Unkosten zu restituiren, oder deren Werth zu ersetzen schuldig. Dieses oder was sonst hätte gebethen werden sollen, stellet Kläger cum imploratione nobilissimi officii iudicis, pro omni meliore modo administranda iustitia zu rechtlicher Erkenntniß.

§. XLI. In camera mandata sine clausula de restituendo spolio decernuntur, FRIDER. de mandat. lib. 11. c. 56. §. 2. & supplicationes eo nomine exhibentur. Exemplum habet BLVM. in supplic. camer. p. 300. Huc etiam pertinent, qui res naufragio amissas occuparunt, & reddere recusant. FRIDER. cit. l. c. 57. §. 1.

§. XLII. Atque haec quidem interdicta causam possessionis tangunt. Sunt vero etiam alia interdicta, quae rem familiarem seu

seti *privatam* concernunt, quae his subiungi debent. Et quidem si *opus nouum* sit in nostrum praecudicium, parata est NVNCIATIO NOVI OPERIS, quae quidem *privatim* nudis verbis etiam fieri solet; b) l. 20. §. 1. *quod vi aut clam* l. 1. §. 2. D. de nunc. noui op. vel per manum. cit. l. 20. l. 5. §. 10. D. de N. N. O. Attamen praetor etiam prohibere potest, vt ab aedificando tamdiu desistatur, donec de iure constiterit, cit. l. 5. quod fieri debet per *interdictum prohibitum*, l. 20. §. 1. de op. nou. nunc. quemadmodum in iudiciis *mandata* S. C. eo nomine decernuntur, FRIDER. de mand. c. 30. §. 1.

§. XLIII. Fundamentum *nunciationis* est, quod *opus nouum* fiat, h. e. quod aut aedificando,

b) Imo primario illa *privata* die magis vsitatum est *prohibito* dicebatur quam haec; nec huius *nunciatio noui operis*, quae quistita in illo indistincte nonnunquam opponitur obtinent. Quid? quod prohibitioni praetoriae *nunciatio privata* tantum seu *iudiciali*, vt in l. 3. §. 2. *de noui oper. nunc.* vsum habuisse videatur, vbi periculum in mora est. Ex quo simul liquet, non semper rat. A iuris ratione enim denegari hoc *interdictum*, alienum est, sine iudice si bi ius dicere. *privata* negatur. Illud ho-

c) Si

cando , aut *detrahendo* aliquid , pristina facies operis mutetur , *l. 1. §. 11. D. de nunc. nou. op.* & quidem opere nondum perfecto , sed vel *inchoato* demum , *l. 5. §. 2. eod.* vel *inchoando. l. 21. §. 3. eod.*

Es unterstehet sich mein Nachbar Lucius Titius , in seinen Garten ein Lust-Haus anzulegen , in der intention und Meynung meine in seinen Garten gehende Fenster zu verbauen , und mir allen prospect zu benehmen , dessen er doch nicht befugt ist.

§. XLIV. Nunciant illi , qui *ius in re* habent , *l. 1. §. 19. l. 3. §. 3. eod.* & si plures sunt , *singuli* nunciare debent ; *l. 5. §. 6. eod.* proinde etiam *creditor antichreticus* admittitur. *l. 9. eod.* De *usufructuario* , si in praedictum seruitutum fundo debitarum aedificatur , ideo dubitant , quod *directo* seruitutes vindicare non possit , *l. 1. pr. si usufr. pet.* uti quidem *creditor antichreticus. cit. l. 9.* IULIANVS tamen in *l. vn. §. 4. de remiss.* nunciationem ei concedit , modo non *ipse domino* , sed *vicino* nunciauerit. VLPIANVS in *l. 1. in f. de N. N. O.* litem aliter dirimit , ut usufructuarius possit opus nouum nunciare non *suo* , sed *procuratorio nomine* , quem-

admo-

admodum etiam hoc supra c. 2. §. 37. explanatum est. Nunciant etiam *vicini*, quibus *servitus realis* constituta est. l. 8. pr. l. 9. eod. l. 6. §. fieri. *si seru. vind.* l. 15. de S. P. V. l. vn. in f. de remiss. Quidam hoc ad *servitutes urbanas* restringunt, ita vt in *rusticis* nunciationis vsum negent per l. 14. D. de N. N. O. Alii distinguunt, vt quidem ipsi *domino* praedii seruientis nunciari non possit, bene tamen *extraneo*, nisi per *servitutem vicino directo* ius aedificandi ademptum sit. CVLIAC. l. 1. obs. 17. Sed vtut vel maxime se ita res habeat, quaestio tamen adhuc superest, vtum etiam hoc ad prohibitionem, quae fit *a magistratu*, pertineat? Negata enim *nunciatione priuata*, non statim negatur *mandatum iudiciale prohibitorium*. Liquidum hoc est ex l. 3. §. 2. D. eod. vbi asseritur, quod inter locios nunciatio cesset; additur tamen, quia possum eum alia ratione prohibere aedificare, h. e. vel per PRAETOREM, vel per ARBITRIVM *communi diuidundo*. Prohibere autem per PRAETOREM iuxta l. 5. §. 10. D. eod. est mediante *interdicto* prohibere. Ex quo concludo, pro omnibus *servitutibus* esse quidem *iudicalem prohibitionem* integram, sed neutiquam *nunciationem priuatam*. Haec tantum in eum videtur finem introducta esse,

ne in iis casibus aliquid fiat in nostrum praejudicium, *ubi periculum in mora est*, quale quid non semper in omnibus scruitutibus, maxime *rusticis*, contingit. Nam qui in *via* aedificat, non tam cito aedes exstruere potest, ut non interim a magistratu interdictum possit obtineri. *cit. l. 14.* Priuata illa nunciatio est *iuris singularis*, iuri *communi* eiusque rationibus contraria, adeoque nimium haud extendenda, cum regulariter nemo obligetur *prohibitione* alterius *priuata*.

§. XLV. Agitur ad hoc, ut ab aedificando *statum desistatur*, donec de iure constiterit, vel remissio facta sit:

Bitte so fort sub poena destructionis Imploraten anzubefehlen, daß er mit Bauen so lange einhalten solle, biß erst ausgemacht ist, ob er dergleichen zu bauen befugt sey.

§. XLVI. Exceptiones notabiles reo hae profunt: *) (α) quod nunciatio sit *aperte* *friuola*; *l. 1. §. 13. eod. l. 2. §. 2. de iur. l. 1. §. 13. de cloac.* (β) quod nihil noui fiat; *l. 1. §. 13. de N. N. O.* (γ) quod periculum in mora sit; *l. 5. §. 12.*

*) Ad impetrandam remissionem; quae per has facili impetrabitur; interim
(Döhms. Action.) Z c) Si

§. 12. 13. D. eod. (d) pacti conuenti ; l. 1. §. 10. eod. (e) cautionis praestitae ; l. 20. §. 11. l. 21. §. 1. eod. quam cautionem tamen intra tres menses nuncians iure nouo c) admittere non tenetur. l. vn. C. eod.

§. XLVII. Satisfatione praestita , aedificatio permiffa est , alioquin si de nouo impediatur , ei datur *interdictum prohibitorium* , ne quis prohibeat facere volentem eum , qui satisfecit , l. 20. §. 9. & 10. de O. N. N. quod interdictum , etiam post annum , & heredi ceterisque successoribus competit. *cit. l. in f.*

Es hat zwar mein Nachbar Titius vor einiger Zeit ein Verbot wegen meines neuen Gebäudes extrahiret , und es ferner so weit gebracht , daß ich ihm durch Bürgen Caution bestellen müssen , gleichwohl sich gestern abermahl unterstanden , mir in Bauen fernerweit behindern zu seyn , und die Handwercks-Leute durch Gewalt davon abreiben lassen zc.

Agitur ad decernendum mandatum , de non impediendo :

Implo-

c) Si *iudicialiter* nunciatio facta : olim in *privata* tunc acciperet , nunciatio renunciatione statim *extra-* missa censeretur. l. 5. §. *iudicialiter* cautio admit- 17. D. de non. oper. nunt. tenda erat , adeo ut si per

d) Imo

Imploranten alles Ernstes durch ein poenalmandat anzubefehlen, daß er in bauen nicht ferner hinderlich seyn, und allen verursachten Schaden erstatten müsse.

§. XLVIII. E contrario si nunciatus. sprete nunciatione, in aedificando perrexit, igitur ad decernendum *interdictum demolitorium*, seu *restitutorium*. Quamvis enim ius aedificandi forsan habere possit, contra *interdictum praetoris* tamen *iniuste* aedificavit. *l. 20. pr. §. 1. D. de O. N. N.* Hoc interdictum itidem *perpetuo* datur, etiam contra heredem. *d) c. l. §. 8.* Debet autem in hoc interdicto ante omnia probari, quid postea aedificatum sit, & ut hoc fieri queat commodè, nuncians *in testationem referre debet*,
ut

d) Imo etiam contra *tertium* possessorem, si forsan res post *nunciationem* alienata est. *l. 8. §. 7. l. 23. cit. tit.* Heredes tamen & possessores tertii tantum patientiam destruendi operis praestare debent, *l. 22. cit.* adeoque id vnice petendum:

Beflagten per mandatum dahin anzuhalten/

daß er leiden muß, daß ich dasjenige, was post nunciationem gebauet, wieder einreißen dürffe.

Est enim quaedam *poenae* ratio in eo, quod quis *suissuntibus* id, quod contra nunciationem aedificatum est, destruere cogatur, quae ad tertium possessorem vel heredem extendi nequit. *cit. l. 22.*

ut appareat, quid postea factum sit? ut dicitur in *l. 8. §. 1. eod.* seu; modulos sumere, *c. l. §. 5. i. e.* opus admetiri, quod iam aedificatum est, adhibito Notario cum testibus. Huc etiam *suo modo* collineat interdictum *quod vi aut clam*, cum *vi facere* videatur, qui, spreta nunciatione, aedificando pergit, *l. 1. §. 5. seqq. quod vi aut clam*, quamvis hoc interdictum, uti mox dicendum erit, plus contineat. Secundum haec *imploratio pro impetrando mandato demolitorio* instituenda est:

Aus beyliegenden Instrumento publico sub lit. A. ist mit mehrern zu ersehen, daß ich an 16. Jul. a. c. meinem Nachbar, Venuleio, weil er in meinen praeiudiz bauet, nouum opus nunciiret, und daß die Mauren nur drey und ein viertel Ellen damahls hoch gewesen. Es hat sich aber derselbe an solches Verbot so gar nicht gekehret, daß er vielmehr mit größern Eifer, und Annehmung mehrer Mäurer, die Mauer fortgefuhret, und etliche Ellen bereits dieselbe erhöht. Dieweil dann dieses offenbaher widerrechtlich und zu solchen Ende die Rechte wollen, daß dergleichen widerrechtlicher Bau so fort wieder eingerissen werden solle &c.

Petitur *demolitio* cum prohibitione, ne aedificando pergar:

Imploraten nicht allein bey scharffer Straffe

zu untersagen, daß er sich des Bauens bis zu Austrag der Sachen enthalten, sondern auch, was er nach dem geschehenen Verbot ferner aufgeführt, binnen 8. Tagen hinstoßend einreißen, und alles in den Stand bringen müsse, wie das angelegte Mauer-Werck zur Zeit des Verbots gewesen, unter der Verwarnung, daß in dessen Verbleibung durch gerichtliche Verfügung solches bewerkstelliget werden solle.

§. XLIX. Dixi, interdictum *quod vi aut clam* plus continere; neque enim tantum ad restituendum id, quod *vi*, e) sed etiam, quod *clam* factum est, tendit. CLAM factum fecisse dicitur, qui aliquid facit clam eo, quem prohibiturum, si intelligeret, existimat, aut existimare debet, f) l. 3. §. 7. & 8. l. 4. D. quod vi aut clam, vti ex sequenti casu apparet:

Es hat mein Nachbar Publicola sich vor etlichen

e) Imo vis non tantum id prie dictam quid fecit.
denotat, quod contra nunciationem novi operis factum; l. 1. §. 5. seqq. quod vi aut clam, sed etiam si quis per vim graviolem externam aliquid destruxit, l. 7. §. 9. eod. arbores caecidit, l. 16. §. 1. eod. vel alia ratione per vim externam pro-
f) Neque enim stultitia aut vana opinio aliquem excusat, l. 4. D. eod. adeoque huc applicari nequit, quod etiam causa bestialis, vt Dd. loquuntur, a dolo excuset, cum sufficiat, quod in lata culpa sit.

chen Wochen in meiner Abwesenheit unter-
standen, unter sein Dach eine blecherne Ren-
ne zu legen, und dieselbe so weit über mein
daran stossendes herüber zu ziehen, daß davon
das Wasser notwendig auf mein Dach her-
unter fallen muß. Ob ich nun wohl, so bald
ich solches erfahren, dagegen geredet, so will
er doch alles gütlichen Vermahnens ohngeach-
achtet, solche Renne von meinem Dache nicht
wegnehmen lassen &c.

Agitur ad restituendum, quod clam factum
est, aduersus quemvis possessorem, & quidem
cum hoc discrimine, vt, si contra *facientem*
agitur, ille suis impensis teneatur restituere;
l. 7. l. 13. in f. l. 16. in f. cod.

Beklagten anzubefehlen, daß er auf seine Un-
kosten die Renne so wieder wegnehmen, und
mir alle verursachten Unkosten erstatten müsse.

vel ita:

Zu erkennen, daß Implorat so fort die Renne
wieder abzubrechen und alles in vorigen Stand
zu setzen schuldig &c.

Quodsi tertius, qui non fecit, conuenitur, ad
patientiam præstandam agitur. *cit. l. 16.*

Daß Implorat zu leiden schuldig, daß ich die
Renne wieder abbrechen, und alles in vorigen
Stand setzen möge.

§. L. Pertinet hoc interdictum tantum
ad ea, quae in solo vi aut clam sunt. *l. 1. §. 4.*
cod. aut in iis, quae sólo firmiter cohaerent,
veluti

veluti si quid circa arbores fiat, vel vineas, l. 7. §. 5. l. 16. §. 1. eod. aut circa syluam immaturam. l. 18. pr. l. 19. eod. l. f. arb. furt. caes. in hoc plus continet, quam interdictum, quod propter *noui operis nunciationem* conceptum est. l. 1. §. 12. D. de O. N. N. Ratio diuersitatis haec esse videtur, quod in *interdicto demolitorio* tale opus requiratur, quod possit restitui. l. 20. pr. eod. Ast in interdicto *quod vi aut clam* non *praecisa restitutio* exigitur, sed in subsidium *praestatio eius, quod interest*, decernitur. Nam distinguitur: aut opus factum restitui potest in pristinum statum, aut non. Priori casu agitur secundum haecenus dicta ad *restituendum*; posteriori vero *ad interesse*, ut in arboribus succisis, vel sylua immatura caesa. Id, quod interest, aut per *iusiurandum in litem*, aut, si actor iurare nolit, *officio iudicis aestimandum* est. l. 15. §. 7. 9. eod. Quamuis vero in casu posteriori *legis Aquiliae* actio hic quoque locum habeat, l. f. arb. furt. caes. hoc remedium tamen expeditius, g) & pinguius est: neque enim ibi *iuramentum in litem* admittitur. l. 33. pr. ad L. Aquil. Inde pro diuersitate

g) Ex quo liquet, a- | dicti usum esse, si per igno-
grum in praxi huius inter- | rantiam ab aduocatis haud

fitate casuum diuersa quoque petitio formanda v. c.

Ich habe gleich iho versicherte Nachricht durch meinen Gärtner erhalten, daß mein Nachbar Venullius gestern bey später Abendzeit mit seinen Knechten in meinen Garten gebrochen, alle Frantz- und andere fruchtbahre Bäume umgehauen, und meinen angelegten Blumen- und Lust-Garten in Grunde ruiniret. Wann nun dieses theils heimlich, theils gewaltthätiger Weise geschehen, und den bekannten Rechten nach *ex interdicto quod vi aut clam* alles so fort *resituere* werden muß ic. an Imploraten ein geschärfftes Mandatum ergehen zu lassen, daß er so fort alles wieder in vorigen Stand setzen, und, so weit solches nicht geschehen kan, das Interesse, welches ich auf Specification sub A. anschlage, und mit dem Iuramento in litem zu bestärcken erböthig bin, dagegen abtragen müsse.

§. LI.

negligitur, qui statim, vbi damnnum per vim vel clam factum, recurrere solent ad actionem *L. Aquiliae*, quae tamen *ordinarium processum* desiderat, cum hoc interdictum longe expeditius sit. Proinde suadendum, vt in ipso libello huius interdicti mentio fiat, quo iudex animaduertat, quo remedio iuris agatur.

b) Com-

§. LI. Exceptiones hae profunt reo: i) *praescriptionis* : post annum non competit, l. 15. §. 3, 4. *quod vi aut clam*, nisi ex iusta causa. c. l. §. 5. 6. 2) quod actor aequè *vi aut clam* aliquid fecerit in re controuersa: b) l. 7. §. 3. *ead.* 3) Quod necessitas id postulauerit: l. 7. §. 4. *ead.* 4) Deficientis interesse. l. 16. pr. §. 1. l. 18. pr. *ead.* l. 12. *ead.*

§. LII. Porro circa *aedificia* aliud interdictum occurrit in l. 7. in f. *D. de damn. inf.* quando, antequam *damni infecti* caueretur, aedes deciderunt. Directo quidem ad damnum resarciendum agi nequit, ob rationem

b) Communiter ex cit. l. 7. concludere solent, id quod *vi aut clam* factum, *vi aut clam* destrui posse. Verum Ictus in cit. l. hoc tantum permittit ex magna & satis necessaria causa, adeoque magis ad exceptionem, quam ad regulam spectat, quae potius haec est, ut omnia officio iudicis seu eius auxilio celebrari debeant. Neque enim in statu ciuili per vim aliquid agendum, ubi ad est copia iudicis, l. 14. C. de Iudicis adeo ut ne quidem pactum valeat, ut per vim alius de possessione deici debeat. l. 3. C. de pignor. Exceptio ergo potissimum huc spectat, si pro conseruanda possessione, quod clam in re mea, quam possideo, factum est, destruo, id quod permissum est.

nem i) l. 7. §. 1. *cod.* adeo ut nequidem vicinus cogi possit ad rudera tollenda, si modo omnia, quae iacent, pro derelicto habeat. l. 8. *cod.* Ceterum si forte non sua negligentia vicinus, sed propter aliquod *impedimentum* sibi non prospexit, forsitan propter angustias temporis, aut quia reipubl. causa abfuit, datur *interdictum* ei, in cuius aedes rudera deciderunt, per quod vicinus compellitur, aut tollere, aut totas aedes pro derelicto habere. k) l. 7. in f. l. 8. l. 9. pr. D. *cod.* Quodsi vero tollere vult, debet quoque *damnum*, ruderibus datum, resarcire. l. 8. *cit.* Debet ergo *iustum impedimentum* allegari, propter quod quis *cautionem damni infecti* petere non potuit, v. c. hoc modo:

¶

i) Trahit ICtus in *cit.* l. 7. *farcendum*, a quo se liberare reus, potest, si aedes matris, quae noxam commiserunt, & non ultra nos solent onerare, quam ut noxae ea dedamus; multo magis ergo putat, ea, quae anima carent, ultra nos non debere onerare.

k) Primario iuxta naturam *actionum noxalium* agendum esse videtur ad tollendum & *damnum* re-

arg. l. 6. §. 1. *de re iudic.* Posterus enim tantum in *faciliare*, prius in *obligatione* esse videtur. Quae cum ita sint, non praecise *alternatine* agendum erit, quamvis etiam nihil obstat, quo minus *alternatine* agatur.

l) Quodsi

Als vor einigen Monathen ich Zeitung erhalten, daß mein nunmehr seel. verstorbenen Vaters zu N. in letzten Zügen läge, und mich noch vor seinem Ende zu sprechen verlangete, habe ich in aller Eil zu ihm reisen, und einige Zeit bis zu seinem Ende mich bey ihm aufhalten müssen. Inzwischen ist erfolgt, daß meines Nachbahren Sulpitii Scheuer über einen Haufen gefallen, wodurch mein Garten fast ganz ruiniret, und mir die Gelegenheit dadurch entzogen worden, vor solchen Einfall *Cautionem damni infecti* von ihm zu begehren. Da aber hiebei mir nichts mag bemessen werden, sondern *per iustam absentiam* verhindert worden, diesswegen rechtliche Caution zu fordern &c.

Imploraten anzubefehlen, daß er entweder die eingefallene Scheune mir gänzlich abtreten, oder aber die in meinen Garten gefallene Ruder wegnehmen, und mir allen Schaden und Unkosten erstatten müsse.

§. LIII. *Simile interdictum* locum habet, *si vi fluminis quaedam importata sunt in agrum alterius*, ne mihi vis fiat, quo minus mea tollam, 1) *si damni infecti* repromittere paratus sum; l. 9. §. 1. *de damn. incis.* quamvis
etiam

1) Quod si damnum re- | importatas simili modo
sarcire actor recusat, res | pro derelictis habere aut
noxae

etiam *ad exhibendum* eo nomine agi possit. *L. 5. §. 4. ad exhib.* Vtrumque remedium est paratissimae executionis, & utrobique *cautio* exigitur, ac proinde in interdicto ita petitio formanda:

Imploraten anzubefehlen, daß er mir meine Etamine Holz, so durch das Wasser auf seine Wiesen getrieben, wieder wegzunehmen, nicht hindern möge, wie ich dann ihm *Cautio-* nem damni infecti zu leisten erböthig bin.

§. LIV. Praeterea *interdictum* quoque ei datur, cui per certa indicia constat, thesaurum esse in fundo alterius, forsan quod eius pater tempore belli, quo fundum possedit, illum ibidem absconderit. Petere enim potest, ne *vis sibi fiat*, quo minus eum thesaurum effodere, tollere & exportare possit, modo *cautionem damni infecti* praestare paratus sit. *L. 15. ad exhib.*

Ich habe von meines seel. Vaters Verwalter Minutio laut Beplage sub A. erfahren, wasgestalt mein Vater bey vorigen Kriegen 500. species Thlr. auf seinen damals noch eigenthümlichen besessenen Guthe zu N. so ich vor

noxae dare debet. Qua de terit, ut aut tollat eas, da-
causa quoque is, in cuius minumque resarciat, aut
fundum res importatae pro derelictis habeat.
sunt, agere. interdicto po-

vor 2. Jahren an Lucium verkauft, an einen gewissen Ort, der mir gar eigentlich bekannt worden, vergraben habe. Wann mir nun dahero solches Geld zustehet/ Implorat Lucius gleichwol nicht verstaten will, daß ich solches nachsuche und wegnehme, so doch offenkundigen Rechts ist / so gar, daß auch in solchem Fall per mandata wohl verfahren werden kan, wie nach denen Römischen Rechten hieben die Interdicta statt gefunden / ich auch daneben / ihm Cautionem damni infecti zu leisten erböthig bin 2c.

Beilagten per mandatum S. C. anzubefehlen, daß er, diese Gelder in dem mir betruenen Orte auszugraben und hinwegzunehmen, mir verstaten müsse 2c.

Similia exempla occurrunt in l. 16. D. de P. V. l. 34. D. de dol. mal. l. 5. §. 3. f. ad exhib. quamvis enim, quod *interdictum* hic locum habeat, non asseratur, sed tantum *ordinariae actionis* mentio fiat, eadem tamen, & par ratio in iis occurrit, quae in antea adductis interdictis latitat. Neque enim mentio *ordinariae actionis* interdicta excludit. m)

§. LV.

m) Sed tamen cit. l. 34. | vbi aliud remedium furti mali actio datur, quae, | perest, cessat. Verum distinguen-

§. LV. Pertinebat quoque huc *interdictum de glande legenda*, ne vicino vis fiat, quo minus glandem, vel *quascunque fructus*, qui ex agro eius in alterius fundum cadunt, legere & auferre liceat, modo intra *triduum* peterentur. *l. vn. de glande leg.* Post triduum etiam *actio ad exhibendum* dabatur. *l. 9. §. 1. D. ad exhib.* Sed huius interdicti apud nos *usus nullus est*, quia secundum *ius Germanicum antiquum* fructus ex ramis arborum in fundum vicini decedentes ad ipsum vicinum spectant, quo iure in plerisque locis Germaniae utimur. CARPZ. P. 3. C. 35. *def. 25.* Verum alia ratione *ius glandis legendae* in dubium vocari potest, quatenus ille, cui in sylva ius venandi competit, ius prohibendi praetendere potest, ne feris victus subtrahatur, & quia haec res quoque moram

stinguendum esse cenſeo, | eſt; poſteriori vero ſuc-
 vtrum ad *interreſſe* agere | curritur actori per inter-
 velit actor, an ad id, ut pa- | dictum. Vbi hac ad tol-
 tiatur reuſtollere, quod a- | lendum amplius commo-
 ctor effodit? Priori calu a- | de agi nequit, prior eli-
 ctio *de dolo* competit, quae | genda, cum id, quod inter-
 tunc ad *interreſſe* tendit, | eſt, ſemper in ſubſidium,
 quando *extra contractus* | debeat.
 quis dolo alterius laeſus |

moram nullam habet, *per interdictum n)* in eo casu procedi posse existimarem:

Beklagten zu inhibiren und alles Ernstes anzubefehlen, daß sie so fort mit dem Eichel-Resen einhalten, und sich auch ins fünfstige dessen enthalten müssen.

§. LVI. De arboribus caedendis quoque interdixerunt praetores, & quidem duplici modo. *Primum interdictum* est prohibitorium, conceptum de arboribus ex alieno praedio in alterius aedes impendentibus, vi cuius cogi potest dominus arboris, ut aut eas tollat, aut vero permittat, ut vicinus eas succidat, lignaque tollat. o) Neque enim vicinus, sine servitute constituta, id pati tenetur.

§. LVII. Alterum interdictum est de arboribus ex alieno agro in nostrum impendentibus, quo cogere vicinum possimus, ut vel quindecim

n) Potissimum tamen, a stirpe excindere possit, quis in possessione sit, vicum tota arbor ita aedes dendum, cuius in praxi vicini premere possit, ut imprimis ratio habetur. gravius damnum inde metuendum sit. In hoc differt a sequente interdicto, in quo saltem ad ramorum luxuriam compescendam agitur, quatenus officiant vicino.

o) Adeo ut non tantum id, quod super excurrit, tollere, sed totam arborem

p) Quod

decim pedes a terra eas altius coërceat, aut permittat, ut nos ita coërcere lignaque tollere possimus, ne umbra arboris vicino nostro noceat. Sed vix est, ut id obseruetur, postquam secundum *iura patria* rami in nostrum praedium dependentes ad nos *iure domini* spectant, & ita eos decidere *proprio iure* possumus.

§. LVIII. Occasione *conventionum* duo supersunt interdicta, quae *privatum ius* respiciunt, videlicet interdictum DE MIGRANDO & de PRECARIO. Illud proponitur *inquilino*, qui, soluta pensione, vult migrare, sed a domino aedium impeditur, quo minus possit inuecta & illata abducere. *Colono* non competebat, cum rarissime contingeret, ut hic *inuecta & illata* in praedio rustico haberet, quin vero huic *extra ordinem* utile datum sit, non dubitatur. Addit Ictus, quod huic rei *extra ordinem* subueniri possit, adeoque hoc interdictum infrequens sit; *l. 1. §. 2. D. de migrand.* quamvis hoc annotare hodie superfluum videatur, cum interdictorum omnium nomine hodie *extra ordinem* hoc sensu procedatur. *p)* Habet

p) Quod olim secus erat, | tur. Hisce sublati, *extra*
quamdiu formulis inter- | *ordinem* in omnibus inter-
dictorum adhuc uteban- | dictis ius redditum est.

pp) In-

bet quidem inquilinus etiam *actionem conducti*; sed consultius est, *extraordinarium iudicis auxilium* implorare.

Ich habe bey Pomponio eine Stube und Kammer nicht länger als auf ein Jahr gemiethet, und da diese Ostern die Mieth zu Ende gehet, habe ich so fort wegen des Stuben-Zinß Wichtigkeit gemacht, und mich zum Abzuge bereitet. Es unterstehet sich aber Implorant, meine Bücher und andere meublen anzuhalten, und will solche unter dem Praetext, daß ich ein Vierteljahr die Kostündigung thun müssen, durchaus nicht fahren lassen, und mich dadurch zwingen die Hausmiethe noch ferner zu continuiren, da ich doch laut begehrenden Contract sub A. nur auf ein Jahr contrahiret etc.

Agitur ad hoc, *ne vis fiat ei, quo minus inuecta & illata abducere possit.*

Imploranten so fort bey Straffe anzubefehlen, daß er meine meublen und Bücher nur schlechterdings abfolgen lassen, und von solcher widerrechtlicher Zurückhaltung abstehen müsse.

Non aliter autem huic interdicto locus est, quam (α) *soluta mercede*, (β) *vt nec aliam ob causam domino aedium ius retentionis competat*; alioquin migraturo obstat exceptio *retentionis*.

§. LIX. Alterum interdictum *de precario* est *restitutorium*, naturalemque in se acqui-
tatem habet, & ita precarium reuocare vo-
lenti competit. *l. 2. pr. §. 1. & 2. D. de precar.*
Addit. PAVLVS in *l. 14. D. eod.* hanc ratio-
nem, interdictum ideo introductum esse,
quod eo nomine nulla *iuris ciuilis actio* pp)
esset; *magis enim ad donationes & beneficii cau-*
sam, quam ad negotii contracti spectat precarii
conditio. Constat autem, ex *donatione*, nu-
do pacto inita, olim nullam actionem prodi-
tam fuisse, & quia huic equiparabatur *preca-*
rium, specialem quoque actionem defecisse.
Dico *specialem actionem defecisse*; postea enim,
si *precarium* est *altioris indaginis*, actio *gene-*
ralis illa, praescriptis verbis q) quae ex *bona*
fide

pp) Intelligitur *ius ciuile*, quod usu forensi, ex do-
ctrina ICtorum *aspera &*
acerba post LL. XII. tabb.
introductum erat, quae
stricti *iuris ciuilis* appella-
tionem accepit, per *ius*
praetorium & humaniorem
iurisprudentiam pedeten-
tim emendata.

q) Haec saltem *generalis*
quaedam *denominatio* est
remedii, quod compete-

bat; formulae speciales de-
ficiebat, & quia absque ea
regulariter agi non pote-
rat, inde defectum *actionis*
allegabant, ubi *formula*
specialis deerat, quippe
quae etiam *actionis* nomi-
ne venire solebat. Ceterum
contractus formulas suas
agendi speciales habe-
bant, non donatio; non
precarium, quia a contra-
ctuum classe eximebantur.

*) Sed

fide oritur, huic negotio accommodata fuit; l. 2. §. 2. D. eod. l. 19. §. 1. eod. interdictum vero, si *precarium* est *liquidum*. Venit in hoc interdictum tantum *dolus* & *lata culpa*, l. 8. §. 1. eod. estque perpetuum. l. 8. §. 7. eod.

§. LX. Amplissimus usus *precarii* est, & in rebus tam *corporalibus*, quam *incorporalibus* locum habere potest, quod vel ex interdictis possessoriiis de *servitutibus* liquet, in quibus ubique supponitur, agentem *precario* non possidere. Assumamus exemplum de eo, qui cum vicino *ius compascui iure precarii* habet:

Nachdem vor einigen Jahren zwischen mir und Lucium einiger Streit wegen der Hütung in dem langen Felde vor dem Dorffe N. entstanden, ist damahl die Koppel, Weide unter uns iure *precarii* bestebet, und beyderselts Vieh auch ohne Unterscheid auf dem gedachten Felde gehütet worden. Als mir aber solche Koppels-Weide wegen allerhand neuer Irrungen nicht länger angestanden, und ich deswegen / daß er sich meines Plazes mit seinen Vieh enthalten solle, ihm ansagen, auch so fort mein Vieh nur allein auf meinen Platz hüten lassen, hat er doch einmahl wie das andermahl sein Vieh mit auf meinen Platz zu treiben fortgefahret etc. *)

Implo-

*) Sed postquam hodie | in *possessorio retinenda*
Aa 2 *sum-*

Imploraten anzubefehlen, daß er sich so fort der Hütung auf den Meinigen enthalten, auch allen Schaden und Unkosten mir erstatten müsse.

§. LXI. Quodsi *mandatum restitutorium* decretum, nec tamen restitutio facta est, condemnatio in tantum fiet, quanti interfuit actoris, ei rem restituere ex eo tempore, ex quo interdictum vel mandatum editum est: ergo & *fructus* ex eo tempore præstabuntur, l. 8. §. 4. de precar. quin etiam post illud tempus non tantum *dolus* & *lata culpa*, sed etiam *levis* & *omnis causa* præstanda est, quia moram facit. l. 8. §. 6. eod.

§. LXII. Haftenus de illis interdictis, quae *rem familiarem* & *ius privatum* respiciunt. Sequuntur illa, quae RELIGIONEM vel SACRA tangunt, cum haec negotia quoque citissime sine ambagibus sint expedienda. Huc pertinet interdictum, *ne quid in loco sacro fiat vel immittatur*, & quidem, si nullius privati interfit, illi experiuntur hoc interdicto, quibus cura aedium locorumque sacrorum man-

summarium introductum in *summario* defendatur, est, in quo de *qualitate possessionis* non quaeritur, reus nisi actor statim *precarium* docere possit. facile obtinebit, ut *interim* | 99) Ho-

mandata est : qq) l. 1. §. 3. D. *ne quid in loco sacr.* veluti si quis priuatum dormitorium circa aedes sacras facere velit :

Es unterstehet sich Seius, welchen wir einen Platz zum Erb. Begräbniß an der Seiten der Kirchen zu unser Lieben. Frauen / Ostenwerts verkauffet, daselbst ein eigenes Gebäude und Capelle aufzuführen, und durch die Kirch-Mauer in dasselbe eine Eröffnung und Gitter-Thür zu machen. Wann ihn aber solches nicht zusiehet, wir auch Amts halber darzu nicht still schweigen können etc.

Petitur *mandatum prohibitorium*, ne tale quid fiat in loco sacro :

Beßlagten alles Ernstes anzubefehlen, daß er solchen Bau einstellen, oder wenigstens durch die Kirchen-Mauer zu brechen, und daselbst eine Gitter-Thür zu machen, sich enthalten müsse.

§. LXIII. Sed etiam haec interdicta quandoque veluti *causam proprietatis* continere videntur, l. 2. §. 2. D. *de interdict.* quo casu illi agunt, quibus *praeiudicium* inde creatum

qq) Hodie idem etiam quod huiusmodi loca sint applicari posse arbitror, dispositioni priuatae aliorum quamvis ex diuerso fundamento, cum sufficiat, rum exempta.

tum est, quod in loco sacro quid factum sit, quale quid in *subsellis* contingere solet, vel monumentis, epitaphiis, trophaeisque in aedibus sacris suspensis, quales controuersiae in consistoriis apud nos deciduntur. Alii huc applicant actionem ex edicto de *albo corrupto* utilem; sed valde incommode, prout infra c. XI. §. 32. indicabitur.

§. LXIV. Extensum hoc etiam est ad eos, qui in muris, portis aliisque *sanctis locis* aliquid faciunt, ex quo damnum aut incommodum irrogatur, l. 2. & 3. D. *ead.* veluti qui aliquid eis coniungunt vel superponunt, l. 9. §. 4. D. *de rer. diuis.* Erant muri Romanis *sancti*, quod essent consecrati dedicatique *Diis tutelaribus*. Vnde etiam iis solenne erat, vt, quoties urbem obsiderent, Deos tutelares euocarent, & iis templa Romae exstruenda promitterent, vti passim apud LIVIVM legimus. Colli-
neat huc VLPIANVS in l. 9. §. 2. D. *de rer. diuis.* vbi ait, quod *illi, qui locum religionē liberare volunt, soleant sacra inde euocare.* Vid. GOTHOFR. in not. lit. n. Sic PLINIVS lib. XXXIII. c. 2. testatur, in expugnationibus ante omnia solitum fuisse a Romanis sacerdotibus euocari Deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem aut ampliore locum, durareque in Pontificum disci-

disciplina id sacrum. Conf. PETR. FABRI
semestr. lib. 11. c. 4.

§. LXV. De *locis religiosis* h. e. sepulchris
similia interdicta in iure occurrunt. Ideo
enim haec loca *religionem* quandam habere di-
cebantur, quod essent dedicata *Diis manibus*,
quales defunctorum animae post mortem cre-
debantur. r) Vnde consuetae formulae in
monumentis sepulchrorum: *Diis manibus sa-*
crum, quemadmodum & iura circa sepultu-
ram *iura manium* dicta fuerunt. Vid. IACOB.
GVTHER. *de iur. manium*.

§. LXVI. Huc pertinet 1) interdictum
ne quis prohibeatur inferre mortuum in lo-
cum suum, in quem inferandi ius habet. l. 1.
pr. §. 1. de mort. infer. Hoc ipso per indire-
ctum in possessione loci sui turbatur. Perin-
de autem est, quomodocunque prohibea-
tur,

r) Secundum haec in-
telligendus est VLP I A-
N V S in l. 4. *de relig.* ubi
ita: *locus ad mortuum per-*
tinere videtur, in quem illa-
tus est. Non tam *cadaver*
intelligebant, quam *manes*
defuncti; horum in pro-
prietate dicebantur esse se-
pulchra, aequae ac templa
in dominio Deorum, quip-
pe quibus destinata erant.
Inde *res nullius*; inde *divi-*
ns iuris; inde *religiosae di-*
cebantur. Observavit hoc
ex Theologia gentilium
LACTANTIUS lib. II. c.
2. atque: *vulgus existi-*
mat, mortuorum animas
circa tumulos & corporum
suarum reliquias oberra-
re.

tur, siue *directo*, siue *per indirectum*, veluti si quis itinere arceatur. Quamvis vero hodie in priuatis agris non amplius mortuos sepeliamus, vtile tamen hoc interdictum esse poterit in *sepulchris hereditariis & familiaribus*, si quis in haec mortuum illaturus ab alio impediatur, & tamen in *possessione* sit, adeoque *mandata S. C.* hic quoque decerni & peti possunt. s) B. STRYK, in *Vj. mod. cit. tit. §. 1.*

Es ist vor wenig Tagen meine Schwester unverheyrathet verstorben, und wie ich darzu Anstalt machen lassen, daß sie in unser Erb. Begräbniß soll beigesetzt werden, so haben sich meine Vettern, Namens Actius, Pomponius und Mela dawieder gesetzt, das eröffnete Gewölbe zuschließen, und ein neu Schloß davor legen lassen. Wann aber diese Thätlichkeit widerrechtlich, ich auch bereits 2. Kinder darin begraben lassen, und die Sache keinen Aufschub leidet, als x.

Bitte Imploraten bey geschärfster Sträffe anzubefehlen, daß sie so fort das Schloß vor dem Gewölbe wieder hinweg nehmen, aller Thätlichkeit

s) Quando *praesens sepulchri* de proprietate sepulchri contenta nullam admittit moram: dicitur, ordinariae actioni ubi enim extra casum *praesens* locus est.

t) Quod

lichkeit sich enthalten, und mir ungehindert meine seel. Schwester in jetztgemeldtes Erb- Begräbniß begraben lassen müssen ꝛ.

§. LXVII. Liberum autem est ei, qui prohibetur mortuum suum inferre, aut statim illo interdicto uti, aut alibi mortuum inferre, & postea *in factum* agere: per quam consequitur actor, quanti eius interfuerit, prohibitum non esse, in quam computationem cadit *loci emti pretium*. Haec actio, quia est rei persecutoria & perpetua, datur here. li, & in heredes. *l. 9. D. de relig.* Neque enim verba ultima *c. l. 9. negativè* intelligi possunt, cum potius *ICtus* aperte dissentientes refuter. 1) Ipsa tamen *actio in factum* ordinaria est, non summaria, & ita medium concludendi *in damno accepto* collocandum est:

Weil ich nun bey solchen Umständen ein ander Begräbniß vor meinen Vater in istgedachter Kirche lösen, und davor 50. Thlr. laut beygehender Quittung sub lit. A. zahlen müssen, und
denn

1) Quod vel ex duabus | perua. Sane ipsa formu-
rationibus subiectis liquet, | la *cit. l.* est *modesta* quae-
scilicet: (1) quia est rei per- | dam *refutatio* dissenti-
secutoria, (2) quia est per- | tium.

Aa 5.

u). Re-

den durch Beklagten Thätlichkeit ich solchen Schaden gelitten, welchen er allen Rechten nach mir erstatten muß &c.

Petitur interesse, seu loci pretium:

Daß Beklagter solche 50. Thlr. nebst allen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

§. LXVIII. *Alterum interdictum est, ne quis prohibeatur in illo loco, quo ei ius est, mortuum inferendi, sepulchrum aedificare, l. 1. §. 5. & 7. D. de mort. infer. u) vel epitaphium aliudque monumentum erigere:*

Es hat uns der Rath N. einen gewissen Platz auf den hiesigen Gottes-Acker zu einem Erb-Begräbniß verkauffet, und da wir anieho ein Epitaphium meinem daselbst begrabenen Vater auf-

<p>u) <i>Religionis dicitur interesse, monumenta extrui & exornari in cit. l. 1. §. 6. Religio haec erat ille cultus gentilium, quem Diis manibus exhibebant, quos etiam adorabant. Sic SENECA ep. 86. In ipsa Scipionis Africani villa iacens haec tibi scribo adoratis manibus eius & ara. Hic cultus desiderabat aras & monumenta, quae tandem tot</i></p>	<p><i>infinita templa produxerunt, quot fere Heroum sepulcra Romae erat. Haec ratio erat, quod monumentorum exstructio, tanquam res pia & religiosa, per interdicta celerrime expediri debuerit. De amplissimo ambitu horum monumentorum plenius agunt collectores inscriptionum antiquarum,</i></p>
---	--

x) *Hac*

aufrichten , und das Begräbniß ausmauren lassen wollen , will er uns solches verhindern / so er doch denen offenbahren und unstreitigen Rechten nach nicht befugt ist 2c.

Bitte Imploraten ernstlich anzubefehlen / daß er uns hierinnen keinen Eintrag thun , sondern verstaten müsse , daß wir das Erb - Begräbniß zu unserer besten Commodität apiren lassen mögen.

§. LXIX. Sed & illa interdicta, quae *ius priuatum* tuentur, suo modo hic applicari possunt, veluti si quid *vi aut clam* in sepulchro fiat; si ornamenta ei auferantur, interdicto quod *vi aut clam* locus est. l. 11, §. 2. qui *vi aut clam* l. 2. D. de sepulch. viol. Similiter quoque *nunciatio noui operis* huc pertinet. x) l. 1, §. 17. D. de oper. nou. nunc. &c.

§. LXX. Praeterea huc referri potest *edictum D. Seueri*, quo cautum est, ne corpora detinerentur aut vexarentur, aut prohiberentur per territoria oppidorum transferri

x) Hac etiam hodie vel controuersia Augustavuntur, quoties contra na, relata a Fabro in der formam pristinam quid Staats - Canklen Tom. aedificatur in praeiudicium instrumenti pacis, vti XV. & XVII. declarat.

y) Mo-

ferri. y) l. 3. §. 4. D. de sepulch. viol. Neque enim adeo insolitum fuit, ut imperatores etiam interdicerent, quippe qui in plurimis *morem praetorium*, ex singulari ratione politica, imitati leguntur; unde etiam in l. 38. D. de relig. hoc refertur *ad officium praesidis*, ne tale quid fiat, quod indicium praebet, non solennem actionem hic necessariam esse, sed *nudam implorationem* sufficere, v. c. si consistorium denegaret sepulturam propterea, quod quis in ira mox subitaneo obitu interisset, ad principem dirigi possent preces:

Als ergeth an Eu. Fürstl. Durchl. unser unterthänigstes Suchen und Bitten, dieselbe geruhen gnädigst, Dero Hochfürstl. Consistorii inhibition zu cassiren, anbey demselben, weil periculum in mora ist, anzubefehlen, daß dasselbe uns nicht weiter an Beysetzung unsers verstorbenen Vaters Leiche hinderlich seyn möge etc.

§. LXXI.

y) Modo transportatio benti, in singulis locis corporum eorum permissu exhibenda, ut constet, quibus permitendi ius est, cadauer transportandum fiat. cit. l. 3. §. 4. Etiam morte naturali non vobodie haec permissio im- lenta, in quam inquiren- petrandae est, & magistra- dum alias erat, esse extin- tui, merum imperium ha- ctum.

z) Imo

§. LXXI. Denique supersunt interdicta, *PUBLICAM, REM* respicientia, qualia plura etiam occurrunt. Et quidem de iure Romano haec interdicta *popularia* erant, quia quasi *ius populi* tangebant, & ideo, quolibet postulante, de his interdicebatur. *l. 1. D. de itin. & loc. publ.* Verum hodie diuersa facies rerum est, postquam popularis status in nostris rebus publ. deficit, quo ipso fit, ut *procurator fisci*, vel cui alias *publicarum rerum cura* commissa est, agere debeant. 2)

§. LXXII. In genere *DE LOCIS PUBLICIS* interdicitur, *ne quid in eo fiat vel immitatur, qua ex re quid damni illi detur*, quod interdictum prohibitorium est. a) *l. 2. pr.*

2) Imo fere vbique in- propter *religionem*, ob
ualuit, ut hodie iis in casu- quam indistincte, quod fa-
bus, quibus olim popula- ctum erat, restituebatur.
res actiones erant predi- cit. *l. §. 19.* Verum, cum ex
tae, magistratus *ex officio* sequentibus appareat, hoc
procedat. interdictum non pertinere

a) Non *restitutorium*: ad *res fiscales*, & vero ho-
vnde si quis, nemine pro- die *loca publica* non an-
hibente, aedificauit, non plus ad *ius populi* sed *fisci*
cogitur tollere, nisi publi- spectent, principis erit, de
co vsui id obstat; alioquin co dispicere, an quod in
solarium ei imponitur. *l. 2. publico aedificatum est,*
§. 17. ne quid in loc. publ. tollendum sit nec ne?
In locis sacris secuserat, b) Vo.

pr. §. 1. ne quid in loco publ. Pertinet ergo hoc interdictum ad *vias publicas & itinera rustica*, ut *praetor specialius de iis interdicat. l. 2. §. 2. eod.* E contrario non pertinebat, olim ad *res fiscales*, *l. 2. §. 4. eod.* hoc videlicet respectu, ut quilibet ex populo de eo posset interdictum petere, cum hoc *praefectis fisci* commissum esset; interim non dubitandum est, quin etiam hic per *mandata* procedatur.

§. LXXIII. Fundamentum huius interdicti est, si quid damni exinde *privato vel publico* factum sit; etiam si princeps permisit. *l. 2. §. 10. 16. eod.* Damnum autem etiam is pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico consequebatur; quaecunque sit, *b) l. 2. §. 11. eod.* quo casu ille potissimum agit, cui facto illo nocetur. Alias quilibet ex populo agere potest, veluti si quis fossam in fundo suo fecerit, ut ibi aqua collecta in viam decurrat. *l. 2. §. 27. eod.*

Syndicus der Gemeinde zu N. welcher durch begehendes Syndicat sub A. sich legitimiret / wird genüßig. t. / vorzutragen / was gestalt Tytirus, allhier wohnhafft, auf

b) Veluti si alicui aditus | deterior fiat; vel si minus difficilior, vel prospectus | luminis habeat &c.

c) Quanti

auf seiner Wiese / welche an der Heerstrasse hergehet / einen tiefen Graben zu machen im Begriff ist, in welchen das Wasser von seiner Wiese ablauffen soll. Wann aber der Augenschein laut beygehenden Abriß es giebet / daß das Wasser / absonderlich wenn es starck regnen sollte / aus dem Graben auf die freye Heerstrasse lauffen, und den Weg ganz verderben wird, welcher ohne dem bey nassen Wetter so gar tieff ist / daß man kaum darin fahren kan, und mir also befürchten müssen / daß der Weg dadurch ganz unbrauchbar gemacht werden dürfte, welches doch offenbahr dem gemeinen Besten und Rechten entgegen, und also diese Sache so qualificiret ist, daß darinn so fort per mandata verfahren werden kan &c.

Petitur mandatum prohibitorium:

An Imploraten ein mandatum S. C. inhibitorium ergehen zu lassen, daß er solches Unternehmen so fort einstellen, und von Ziehung des Grabens abstehen müsse.

§. LXXIV. Quodsi iam aliquid in loco publico factum est, *interdictum restitutorium* petendum est, *ut, quod factum est, restituatur.* Datur hoc aduersus omnem possessorem, etiamsi non fecerit, sed tantum factum habeat, l. 2. §. 36. *ead.* ut tamen etiam pro possessore habeatur, qui dolo malo fecit, quo minus possideret. l. 2. §. 42. *ead.* Exemplum

emplum huc pertinens satis commodum est
in l. 17. §. 2. si seru. vindicet.

Es hat Implorat Lucius mein Nachbahr in seinem Hofe nahe an der Maure, so an die Gasse stoffet, einen Schweinstall vor 3. Monath gebauet, wodurch denn geschehen, daß der Unflath nicht allein durch die Mauer auf die Gasse dringet / sondern auch der unerträgliche Gestank daron alle Nachbahrn und vorbegehende incommodiret, wie aus begehenden rotulo testium so fort erhellet. Wann nun solches Leibeswegen zu dulden ist etc.

Petitur mandatum restitutorium, hoc tamen cum discrimine, vt, si cum ipso faciente & adhuc possidente agatur, suo sumtu restituat; si vero cum tertio possessore, vt patientiam solam praestet. l. 2. §. 43. eod.

An Imploraten einen scharffen Befehl ergehen zu lassen, daß er so fort den Schweinstall wieder einreisset, und alles in vorigen Stand setzen müsse.

Exceptio primaria hic locum habet, quod a principe reo hoc concessum sit. l. 2. pr. §. 16. eod. c)

§. LXXV.

c) Quamuis si priuato quia princeps semper tale inde praecudicium fiat, quid concessisse praesumitur, saluo iure tertii.

l. 2.

§. LXXV. Similiter datur etiam *interdictum prohibitorium*, ne cui vis fiat, quominus illi *via publica itinere publico* ire, agere liceat. l. 2. inf. eod. Si quis in aliis locis *privatis* prohibeatur, actio iniuriarum locum habet. l. 2. §. 9. D. eod.

Es hat Felicius der Edelmann in hiesigem Dorffe zu N. vor 8. Tagen ein Verbot an uns ergehen lassen, daß wir unsere Schweine nicht mehr bey seinem Hofe vorbey, sondern vielmehr um das Dorff treiben solten, und als wir solches nicht eingehen können / hat er des folgenden Tages darauf den Hirten mit Gewalt gezwungen, daß er die Schweine zurück treiben müssen. Wann aber, hochgeehrteste Herren, die öffentliche Heerstrasse vor seinem Hofe vorbeygehet / und ein weiter Umweg ist, wenn wir die Schweine hinter dem Dorffe solen hintreiben lassen, zumahl auch daselbst das Korn nahe am Wege stehet; niemand aber verbothen werden kan / sich der öffentlichen Heerstrasse zu bedienen / und durch diese das Vieh zu treiben &c. Ein scharffes Verbot an Imploraten ergehen zu lassen, daß er uns nicht weiter hindern möge, unser Vieh durch die öffentliche Heerstrasse mitten durch das Dorff zu treiben.

§. LXXVI.

l. 2. §. 10. cit. tit. De cetero *utilitatem* non ius privato hoc interdictum *perpetuum* pertineat. t. 2. §. 35. *est*, cum ad *publicam* § 44. eod

(Böhm. Action.)

Bb

cc) Quip-

§. LXXVI. De viis publicis urbanis plura constituta leguntur, quae ad officium aedilium pertinent, & proinde statim ab his olim interdicta ex officio hoc nomine data fuisse videntur, nemine etiam petente; l. vn. D. de via publ. quemadmodum etiam hodie in huiusmodi negotiis statim mandata sine clausula cc) decernuntur, v. c. ut quilibet secundum proprias aedes viam construat &c. Unde non necesse est, eo nomine petere interdictum, nisi forsitan alicui inde noceatur, ut contingere posset in casu sequente:

Es hat mein Nachbar Rutilius das Pflaster vor seinem Hause dergestalt erhöhen lassen, daß bey einfallend. n Regenwetter alles Wasser davon in mein Haus treten / und mir den größesten Schaden zufügen muß, wie der Augenschein offenbahr weist zc.

§. LXXVII. Porro sequitur interdictum prohibitorium, ne quis viam publicam aperire & reficere impediatur, dummodo ad veterem altitudinem latitudinemque restituat; l. i. pr. §. i. de via publ. & itin. publ. refic. alioquin impune vim patietur, propter quod neque

cc) Quippe quae toties litatem notorie factum, locum habent, quoties aliquod nullo modo instaurari potest,

d) Qua-

que *latiorem*, neque *longiorem*, neque *altio-*
rem, neque *humiliorem* viam facere potest.
l. i. §. 2. *cod.* Atque inde exceptio contra
hoc interdictum nascitur.

§. LXXVIII. Tandem *conductoribus lo-*
corum publicorum prospicitur, ne in usu ve-
tigalium impediuntur, d) l. i. de loc. publ. fruct.
quod maxime commendandum est iis, qui
commoda publica a fisco conduxerunt: Exem-
plum infra §. 81. occurrat.

§. LXXIX. De FLUMINIBVS varia
itidem occurrunt interdicta. Datur enim
interdictum tum *prohibitorium* tum *restituto-*
rium; ne quid in flumine publico e) fiat
inimic-

d) Quatenus e lege con- Hodie vero id omnino in
ditionis illis fruuntur: vl- publico fieri dicendum est;
tra legem vel contra le- quia insulae alueo cohae-
gem non debet audiri, rent; eiusque accessorium
qui frui desiderat. l. i. §. 3. sunt; alueus autem est e-
tit. l. iusdem iuris; cuius est i-

e) Quid si quid in insu- psim flumen; i. e. *publici*;
la, in flumine nata, fiat? ut imperator ait in §. 23.
Id non videri in publico fie- Inst. de rer. divis. Nec ob-
ri, ait I Ctus in l. i. §. 6. cit. stat; quod eadem ratio et-
l. quae vel occupantis fit; iam olim obtinuerit; &
si agri sunt *limitati*; aut tamen diuersa formata
eius, cuius ripam contin- fuerit decisio; quia pla-
git, si *arcisimii* agri sunt. num est, flumina olim ma-

immittaturue , quo nauigatio deterior fieri possit, & si quid factum sit, vt a quouis possessore restituatur; *l. 1. pr. §. 18. 22. de flumin.* veluti si in vtraque ripa fluminis publici quis domus habeat, & pontem priuati iuris facere velit; *l. f. eod.* vel si deriuetur aqua, vt exiguior facta, vel si sic coangustetur, vt rapidius flumen faciat, *l. 1. §. 15. D. eod.*

Es hat Meuius in vorigen Sommer einen tiefen Graben um seinen Garten ziehen lassen / und vor wenig Wochen die Saale in demselben geleitet. Weil aber solches nicht allein die Schiffart ganz verhindert, indem die Saale dadurch nicht Wasser genug behält, sondern auch ohne Landes-Gürtel. Concession solches nicht geschehen kan / so habe nomine fisci &c. Ein mandatum poenale S. C. an Imploraten ergehen zu lassen / daß er bey Vermeidung schärffster Straffe alles wider in vorigen Stand setzen / den gezogenen Graben von der Saale bis an seinen Garten wieder zuwerffen / und den verursachten Schaden zc.

§. LXXX.

gis ad *ius populi* relata fuil- | sunt. Nec *ius Saxonicum* se, quam ad *ius fisci*, ex an- | *provinciale* cum *iure Rom.* tiquo *statu populari*, cuius | *conspirat*, quod in *ulas ad-* vestigia in multis iuris arti- | *iudicat* dem nechsten Ges- culis retenta sunt, quae | *stade / i. e. Domino ripa-* hodie cessant, postquam *rum*; ripae autem ad Do- | *flumina* ad *ius fisci* relata, minum territorii spectant. f) Ma-

§. LXXX. Affine huic est interdictum, tam prohibitorium, quam restitutorium, *ne in flumine publico ripaue eius fiat, quo aliter aqua fluat, quam priori aestate fluxit, & si quid factum sit, ut restituatur, veluti si quid factum, ex quo depressior, vel arctior fiat aqua. l. vn. ne quid in flum. publ. f)*

§. LXXXI. Pertinet quoque huc interdictum, *ne quis prohibeatur in flumine publico navigare: vel si quis lacum vel stagnum conduxit, ne piscari prohibeatur: vel ne cui vis fiat, quo minus pecus ad flumen publicum appellere possit. l. vn. D. ut in flum. publ.*

Es weist der mit der Hochfürstl. Cammer

f) Maxime cum incommodo accolentium, quorum agris non raro iniuria adfertur, l. vn. cit. §. 1. Es ist vor seine Wiese an dem Ufer der Saale zu legen, und solchen dergestalt angerichtet / daß der 3. si vel maxime quis praedii suis hoc modo consulere voluit. cit. l. §. 7. Inde Strohm nunmehr gang anders, als er den vorigen Sommer gestoffen, zu lauffen angefangen, und mit voller Macht per immissum, praeiudicium imminet hoc modo: und Gewalt auf unsere re an der andern Seite Es hat Beklagter N. N. te liegende Aecker an sich unterstanden, vor Kurze schiesset, und dadurch einen sehr grossen und täglich nicht wenig davon schädlichen Wasserschlag abreisset &c.

mer geschlossene Contract , davon Copia sub lit A. hiebey gehet / mit mehrern , daß mir der District von der Fehde bis unten an Berge in der Saale zu fischen verpachtet worden. Diesem aber ohngeachtet unterstehet sich der Rath mir hierin Eintrag zu thun , und mir das ius piscandi priuatum in igtgedachten District disputirlich zu machen , welches mir doch als eine Domainen - Renue verpachtet / und dabey der fiscus , so mich vertreten muß / interesset ist &c.

Mich bey der alleinigen Fischey in dem mir verpachteten District zu schützen , Imploraten alle Turbationes bey hoher Straffe zu untersagen / auch zu Erstattung alles Schadens und Unkosten anzuhalten.

§. LXXXII. Licet vero in flumine publico nihil facile fieri possit, *ripas tamen munire*, opusque facere, agri tuendi causa, nemo prohibetur, alioquin aduersus prohibentem decernitur *interdictum prohibitorium*. l. vn. D. de rip. mun.

An Imploraten ein scharffes Verbot ergehen zu lassen / daß sie mir an Perfectionirung des Wasserschlags nicht hinderlich seyn , und allen Schaden und Unkosten erstatten sollen.

Iuste tamen rei excipere possunt , 1) opere illo navigationem deteriore fieri : l. vn. §. 2. eod.

2. *cod.* 2) cautionem damni infecti in decem annos praestandum esse vicinis & iis, qui trans flumen possident, *c. l. §. 3. & 4.* quae futuro damno g) consulit: 3) opus fieri cum incommodo & iniuria praesenti accolentium iuxta ea, quae *in not. lit. f.* dicta sunt. *l. 1. §. 6. & 7. ne quid in flum. publ.*

§. LXXXIII. Atque haec sunt potiora interdicta, quae in *iure Romano* enarrantur. Quia vero in aliis pluribus rebus *publico commodo* quis officere potest, non dubium est, quin *usus interdictorum & mandatorum* latius extendi possit, cum *publicae utilitatis ratio* haud permittat, ut longis ambagibus de illis quaestionibus decertetur. Veluti si *vastationes sylvarum* immineant: FRIDER. *de mandat. l. 11. c. 39. seqq.* nam nequidem in priuatis syluis hoc permittendum est, cum huiusmodi vastationes vergant in praeciudicium reipublicae.

Ob zwar Ofilius vor wenig Jahren ein
Privilegium erhalten, daß er zu besserer
Nutzung

g) Ergo haec cautio exigenda est ante opus factum: post opus factum sed lege Aquilia experiri-
exigendi illam nulla superest facultas, etiam si quid damni datum fuerit, dum *l. vn. de §. 5.*

Nutzung seiner Holzungen 2. Brennofen, um den Eisstein zu schmelzen / anzulegen befugt seyn soll, auch solche einige Jahr her getrieben, so kan doch Procurator sicut dagegen anho vorzustellen nicht umhin, wasgestalt durch diese beyde Ofen die grossen Wälder des Imploraten / so die wichtigsten im Lande sind, ganz ruiniret und deuastiret werden, indem der Augenschein nach den beyliegenden Zeugen-Rotulo es giebt, daß schon viele Plätze ganz ausgehauen / mithin zu befürchten stehen / daß / woserne diese beyde Brennofen noch einige Jahre fortgetrieben werden sollten, diese dem Lande höchst nützliche Wälder insgesammt zum grossen Ruin des Landes hingehen dürfften. Wann denn so viel kleine Städte und Dörffer, vornehmlich aber heilige Residenz ihr Holz allein aus diesen Wäldern haben muß, und also dem ganzen Lande daran gelegen / daß diese *conseruirt* werden / auch die *Privilegia*, so bald sie der *Republic* schädlich zu seyn anfangen / niemand schützen können.

Ein scharffes Verbot an Implorat ergehen zu lassen, daß er sich der Deuastierung seiner Hölzer enthalten / und zu dem Ende die beyden Brennofen so fort eingehen lassen sollte.

Loco citationis itaque hoc casu quoque mox *mandatum* decernitur, cui si exceptiones opponantur, summarie de his proceditur, secundum naturam remediorum extraordinariorum. *h)*

CAPUT V.

De actionibus in personam
ex acqutate.

§. I.

SEquuntur actiones *in personam*, quae ex *obligatione personae* fluunt, & inde non contra quemvis rei *debitae* vel *promissae* possessorem, sed tantum contra eum, qui *obligatus* est, nisi *in rem scriptae* sint, dantur, l. 25, *pr. de O. & A.*

§. II.

<p><i>h)</i> Huc quoque pertinent similes alii casus, veluti, si liber comineatus impeditur, BLVM. <i>in sup- plic, Camer. p. 268.</i> si quis uti prohibeatur privilegiis impetratis; si rustici ope-</p>	<p>ris nimium praegrauentur &c. Praeterea si aliter periculum in mora est, citra ambages per <i>interdicta</i> proceditur, veluti pro relaxatione captivi.</p>
--	--

§. II. Cum ex obligatione personae fluant, ad hanc primario est respiciendum, tum in fundamento agendi, tum in ipsa conclusione. Olim formula actionis satis declarabat naturam rei: si paret T. dare vel facere OPORTERE, l. 18. §. 1. de acceptil. §. 1. I. quib. mod. contr. oblig. BRISSON. de form. lib. V. Haec minime poterat applicari illis casibus, quibus actor rem, ut suam, petebat, h. e. ex iure in re agebat; qui enim rem suam esse intendebat, in rem, non ex obligatione. agebat. §. 1. I. de action. Sic etiam in toris nostris satis convenienter ita peti solet in actione personali:

Daß Beklagter mir die eingeklagte 1000. Thaler cum interesse morae zu bezahlen schuldig.

Quamvis enim in actionibus in rem non raro eadem petendi formula adhibeatur, veluti in actione hypothecaria:

Daß Beklagter mir das verpfändete Haus so lange einzuräumen schuldig, bis ich wegen meines Capitals und Zinsen befriediget bin.

id ipsum tamen non fit primario & principaliter, sed magis per consequentiam. Primario petitur declaratio iuris in re, *) quip-

*) Hac sola Romani con- inde necessario sequitur, tenci erant, nec id, quod formulae adiciebant, quip-

pe quod in dubium vocatur, & inde quoque asserui, etiam in *actione hypothecaria* non ita *crude* petendum, prout formula adducta indicat; sed potius illud, quod *principaliter* hic in quaestione est, praemittendum esse, scilicet *iuris in re declarationem*, ex qua per consequentiam fuit *restitutio*, quae subiungi solet. Olim in formula nequidem subiungebatur *restituendi necessitas*, i) sed tantum indicabat actor, *rem suam esse*, §. 1. *I. de action. vel ius sibi esse* ire, agere &c. §. 2.

quippe quod haud necesse erat. Germani hac in re liberior agunt, & id etiam, quod *secundarium* est in petitione, haud omittunt, interim, prout monui, etiam in *realibus* petitum *secundaria ad obligationem* dirigitur. Ceterum facile liquet, hic non ex *obligatione* agi, sed ex *iure in re*. Non agnoscimus *obligationem ex dominio* cum GRO- TIO; haec tunc demum adest, si unicum agendi fundamentum in ea collocandum, nec aliud superest *fundamentum proximum* quam *obligatio*, quod in *realibus* vnice contenditur & disputatur de *iure in re*; in *personalibus* de *obligatione*.
i) Nec ullius *obligationis* in petendo mentio fiebat. Id admodum curabant Iuri Romani, ut accurate, formula adhibita, genus actionis denotaretur, & natura litis motae *fundamentumque actionis* exprimeretur. §. 1. *I. quib. mod. re contr. oblig.* Equidem hodie etiam petitum libelli ita formandum est, ut inde de genere actionis constet;

k) Ta-

§. 2. *I. eod.* ex quo constat, primario in re-
bus actionibus id ipsum in *petitione* non
esse. At in actionibus *in personam* id vnice
intenditur, & *fundamentum proximum* agen-
di & petendi in *obligatione* quaeri debet.

§. III. Obligatio omnis *ultimo* descendit
ex *lege*, cuius est, necessitatem seu *vincu-
lum*, quo ad aliquid praestandum adstrin-
gatur debitor, eidem imponere. Hac defi-
ciente, obligatio externa in *foro civili* deficit,
vtut ex *regulis honestatis*, quae a *lege civili*
specialiter haud confirmata est, obligatio
interna producat, destituta effectibus ci-
uilibus. k) Lex autem obligat vel *mediate*,
vel

k) Talis obligatio olim ex *regulis virtutis* tantum
erat in *fideicommissis*, quia fluere videntur, sed in *sta-
nullo vinculo iuris*, sed tan- tu civili per leges *vinculum*
tum pudore eorum, qui ro- iuris accipiunt, quo ipso
gabantur, continebantur, vt perfecte obligare incipi-
ait Imp. in §. 1. *I. de fideic.* unt. Sic fit, vt quae in *sta-
hered.* Diuus autem AV- tu naturali inter gentes
GVSTVSeademum ad ne imperfecte tantum obli-
cessitatem iuris retraxit, vt gant, in *statu civili* vincu-
idem inquit in §. 12. *cod.* vt lum iuris efficax conse-
heres perfecte ex adiunctione quantur: item, quod in
obligetur, & cogi possit vna ciuitate aliquid obli-
ad ea praestanda. Plures get, in alia non item, quia
aliae eiusmodi obligatio- efficacia obligandi demum
nis species occurrunt, quae per leges determinatur.

l) Sunt

vel immediate. Mediate, per *factum obligatorium*, quale dicitur, cui a lege haec vis est indita, ut obligationem producat, siue sit *licitum*, siue *illicitum*.

§. IV. Immediate obligatio EX LEGE oritur, si vel *nullum factum* inter creditorem & debitorem interuenit, ut in actione *ad exhibendum* &c. vel adest quidem *factum* aliquod, ut tamen inde non *primario* actio nascatur, sed tantum consideretur, ut *causa remota* vel *conditio sine qua non*. Atque hoc ipsum toties fieri censendum est, quoties ex *aequitate naturali* a lege *civilis*, vel *iure praetorio* agnita, & *efficacia civilis* munita, obligationes & inde actiones producuntur, de quibus hoc capite agendum est.

§. V. Huc collineat Caius in *l. 1. pr. D. de O. & A.* ubi ait, obligationes nasci, aut ex *contractu*, aut ex *maleficio*, aut *PROPRIO QVODAM IVRE* ex *variis causarum figuris*, h. e. ex *variis causarum circumstantiis*, sub quibus *singularis* latitat *aequitatis* ratio, per *legem* firmata, ex qua actio *immediate* profuit. Vtut enim in his causis quoque *factum* quoddam occurrere queat; *primario* tamen ex eo non nascitur, neque ita *determinatum* est, ut illud ipsum *factum*, ex quo obligatio *immediate* fluit. Neque *MODE-*
STI

STINVS in l. 52. pr. cod. ab hac sententia alienus est, dum asserit, obligationes nasci aut re, aut verbis, aut consensu, aut lege, aut iure honorario &c. Atque hae ipsae actiones alias a doctoribus *datinae* dici solent, quod immediate ex lege dentur, l) & opponuntur *natiuis*, quae ex facto aliquo *obligatorio* nascuntur.

§. VI. Huc (I.) pertinet actio *ad exhibendum*, quam *ordinis gratia* supra p. 103. seqq. iam explicui. Neque enim in illa vllum factum inter actorem & reum occurrit, ex quo obligatio nasci posset, sed potius ipsa *aequitas naturalis* lege confirmata illam produxit.

§. VII. Similiter (II.) actiones *in factum ex aequitate naturali m)* natae sunt, non quidem

<p>l) Sunt, qui existentiam <i>actionum datinarum</i> in dubium vocant, quo ipso quoque, omnem obligationem ex facto quodam esse, asserunt. Quia de causa vero id fiat, concipere non possum. Factum nulum per se obligat: omnem obligandi vim ex lege recipit, cuius est, obligare subditos. Cur itaque non immediate ex hac pos-</p>	<p>set deduci obligatio, vtut vel maxime nullum <i>factum determinatum</i>, quale est in <i>contractibus & delictis</i>, interuenerit, ratio tamen aequitatis illam suaserit?</p> <p>m) Quam imprimis praetores ob oculos habuere; & inde actiones <i>in factum</i> dedere, quoribus haec aderat, vtut <i>formula agendi praescripta</i> deficeret. Et hinc est, quod dicitur in l.</p>
--	---

dem omnes , plures tamen. Nam , vt dicitur *l. 21. C. de SS. eccl.* harum tenor in multis & variis iuris articulis saepe est admissus. Quandoque enim actiones utiles ita dicuntur, quoties interpretatio per *aequitatem* extensionem legis postulat ad casus similes , licet formula non adeo ad *factum* quadret. *l. 11. D. de P. V.* Quandoque a praetore ex causa *delicti* vel *quasi delicti* dantur. *l. 3. §. 1. l. 6. naut. caup. stab. l. 25. D. de O. & A.* Quandoque denique ex *aequitate mere naturali* immediate fluunt, quae potissimum in eo se fundat, quod *nemo locupletior fieri debeat per iniuriam cum damno alterius* , vtut *ciuili iure* deficiat actio. Exempla iam hinc inde adducta , veluti in rei vindicatione ; quoties enim haec deficit, tamen in subsidium illa superest. vid. *p. 119. seqq.* Quo intuitu saepe *contra heredes* utilis est , vt in tantum teneantur, in quantum ex delicto defuncti locupletiores facti ; licet ipsa actio, ex qua defunctus tenebatur, locum habere haud poterat.

§. VIII.

l. 3. D. de obl. & action. in | tio habeatur , quam *pa-*
factum etiam filiosfamilias ; tria potestas , quae *sum-*
posse exercere , quod in *num ius* saepe constitue-
his non *rigor iuris* , sed so- | bat , impedire non pote-
lius aequitatis naturalis ra- | rit.

8) Ius

§. VIII. Huc pertinet casus, si a defuncto quis *dolo* deceptus sit, vt actione *de dolo* conueniri potuisset: nam heredes ea actione conueniri nequeunt, cum fundamentum obligandi, quod defunctum adstringebat, deficiat in herede, qui in *delictum* vel *dolum* non succedit. Itaque in heredem datur *actio in factum* in id, quod *locus* etior factus est, vbi additur hæc ratio acquitatis naturalis, *quia non debet lucrari ex alieno damno. l. 28. l. 29. D. de dol. mal. l. 38. l. 44. D. de R. I.* Vnde sedulo cauendum, vt, quoties ex *dolo* vel *delicto* defuncti cum heredibus nobis res est, tunc fundamentum agendi non in ipso *delicto* a defuncto commissio, sed potius in illo *principio naturali* quaeramus, vti supra *Sect. II. c. 4. §. 36.* vidimus.

§. IX. Sic *actio doli* locum habet, si quis heredi scripto persuaserit, vt repudiaret hereditatem, quasi minus soluendo esset. *l. 9. §. 1. de dol. mal.* Ast cum heredibus eius hoc modo *in factum* agi possit:

Es hat der vor kurzen verstorbene Lucius mich durch viele Persuationes listiglich und betrüglicher Weise indiciret, daß ich die Erbschaft des Seii, welcher mich zum Erben eingesetzt, repudiiren müssen, indem er mir versichern wollen / daß in der Erbschaft sich mehr Schulden, als die Güther zu bezahlen hinlangen würden / befinden /
 dessen

dessen Gegentheil sich zummehr an den Tag leget. Wann er aber solche Persuasion nicht ohne Vortheil gethan / sondern vom Pomponio, der dem nechsten Freunde ab intestato hierunter fauoriliren wollen, mit 200. Thlr. darzu ist erkauft worden, und solcher ungerechte Gewinns zugleich mit auf die Beklagte gesfallen / zumahl er kurz vor seinem Ende über die 200. Thlr. einen Wechsel von Pomponio empfangen / welcher in dem Inuentario sich mit befindet / wie dessen Edition zu seiner Zeit weisen wird, der Billigkeit aber nicht gemäß ist / daß sie aus solchem Ungewinnst einigen Vortheil ziehen.

Daß Beklagter mit 200. Thlr. auszulieffern schuldig.

§. X. Equidem communiter Dd. asserere solent, actiones ex delicto rei persecutorias heredes non dari, nisi quatenus ad eos pervenit. Sed palam est, hoc non de ipsis actionibus ex delicto intelligi posse, cum heredes ex delicto defuncti obligari nequeant; sed potius de actione in factum, quemmodum quandoque in LL. id diserte exprimitur, l. 28. D. de dol. mal. l. 1. §. 48. D. de vi armat. l. 3. in f. eod. quandoque non omittitur; l. 23. §. 8. D. ad L. Aquil l. 5. D. de calumn. ut tamen ipsa actio in factum intelligi debeat. Conspicuum id ipsum (Böhm. Action.) Cc est

est ex *l. cit.* §. vbi in genere dicitur, quod actio in heredem competat in id, quod ad eum peruenit, subiecta hac ratione: *nam est confisusum, turpia lucra heredibus quoque extorqueri, licet crimina extinguantur*, h. e. licet vel maxime crimina morte extinguantur, vt proinde ex *defuncti crimine* heredes conueniri non possint; turpem quaestum tamen facere non debent, ad quem refundendum ex *aequitate naturali*, proposita actione in *factum*, obligantur. Vnde recte asseritur, *actionem ex delicto*, qua tali, *nunquam dari contra heredes*, quandoque tamen in *factum*, quae ex *delicto defuncti* ita non nascitur. *n*)

§. XI. Ex quo facile constare potest, vsum huius actionis esse amplissimum, & infinitis in casibus locum habere, quoties *contractus vel quasi* deficit, alter tamen per *ini-*

u) Ius canonicum ad huc nouum obligandi fundamentum inuenit, heredesque *indistincte* adstrinxit ad satisfaciendum ex delicto defuncti, siue ex eo locupletiores facti fuerint siue non, & quidem *pro rata*, secundum vires patrimonii, *c. 5. X. de rapt.* ex hac ratione, *vt sic a peccato*

defunctus valeat liberari, vt in *cit. c. 5.* dicitur, id quod non potest non de *liberatione a purgatorio* intelligi. Idem inculcatur in *6. 9. X. de usur.* quod protestantes vtr plurimum recipiunt, vtut *fundamentum obligandi* ex principiis nostrae religionis haud agnoscamus.

•) Inde

equitatem locupletior deprehenditur cum damno actoris. Sic si curator bonorum venditionem fecit, pecuniam autem creditoribus non soluit, quaestio nascitur, quomodo conveniri debeat? Et quidem si ad mandatum eorum fecit, *actio mandati* locum habet; si vero quidam absentes sunt, his *negotiorum gestorum* competit. Denique si *praesentes* mandarunt, cum soli se creditores existimarent, absentibus actio *in factum* datur: neque enim negotium eorum gessisse dici potest, cum ignoravit, eos concurrere ad motum concursum. o) l. 22. §. 10. *mandat.* Curator enim inique pecuniam retinet. Similia exempla sunt in l. 13. pr. de pign. act. l. 4. §. 14. ad exhib. l. 9. §. 4. cod. l. 15. §. 34. l. 18. §. 17. de damn. inf. l. 8. pr. inf. de precar. l. 50. §. f. l. 66. §. 4. de furt. & aliis infinitis locis.

§. XII. Placet adhuc exemplo quodam perspicuo hanc rem declarare. Quando res vitiosa extra iudicium redhibita est, *in factum* actio competit ad pretium recuperanda.

o) Inde erroneam esse te enim in cit. l. 12. dictorum sententiam liquet, tur, ideo negotiorum gestorum deficere actionem, ua contendunt, in his storum deficere actionem, eciebus quasi contractum quod nullum negotium abponendum esse. Dilectum gestum sit.

randum. l. 31. §. 17. *de aedil. edict.* Fundamentum est *aequitas naturalis*, ex qua obligatur, ad pretium restituendum, postquam *rem vitiosam* extraiudicialiter recepit, ne alioquin & *rem* & *pretium* simul habeat, & lucretur cum damno emtoris:

Beklagter hat vor wenig Wochen mir ein Pferd vor 120. Thaler verkauffet, weil ich aber bald darauf erfahren, daß solches sehr mangelhaft gewesen, so habe ich ihm solches so fort wieder zurücke geschicket, wie er sich denn auch gar nicht geweigert, dasselbe wiederanzunehmen. Ob ich nun zwar ihn öftters erinnern lassen, mir die 120. Thlr. wieder zu geben, wie er nach der Billigkeit / so in Rechten offenbahr gegründet / schuldig ist / so habe doch bishero keinen Heller von ihm erlangen mögen unter dem Praetext, daß das Pferd keinen Mangel gehabt. Weil aber, da er das Pferd einmahl wieder angenommen, davon nicht weiter zu streiten ist &c.

Daß mir Beklagter die quæst. 120. Thlr. cum interesse *morae* wieder zurück zu geben schuldig sey &c.

§. XIII. Icti itaque ex *iuris praetorii* principiis actionem in *factum* toties dederunt, quoties supra datum fundamentum in casu quodam deprehensum fuit. Neque vero credendum est, tantum huic actioni locum esse in exemplis illis, quae in iuræ Romano

traduntur, & ICtorum decisioni submissa fuerunt; nam casus hi tantum *exempla* suggerunt, hanc actionem autem minime ad illa restringunt, quae in iure Romano occurrunt, ut scilicet extra illa locus *actioni in factum* esse nequeat. Sicuti enim obligatio ipsa ex *variis causarum figuris* oritur, ita impossibile fuit, omnes casus referre, quibus lex adducta applicari possit. p) Sufficit, quibusdam exemplis de *usu huius actionis* liquido constare, ut ad *similia* progressus fieri possit. Superstitiosi, ne quid grauius dicam, illi sunt, qui extra casus in iure propositos huic actioni nullum locum relinquunt, cum tamen *exempla* regulam non semper exhauriant. De aliis *in factum* actionibus, quae potissimum *ob damnum datum* locum habent, infra, ubi de obligationibus *x factis illicitis* agendum, commodius dicendum erit, quae huc non spectant.

§. XIV. Id vnicum adhuc addo, actiones *in factum* inde dictas fuisse, quod in huiusmodi casibus, unde proficiscuntur, deficerent

p) Neque enim ICti, ad *realiter* hanc constituerat
us sibi propositos actio- actionem, omnibus iis
n hanc applicando, *iur* causis applicandam, ubi,
um constituere, sed *iur* adductum fundamentum
constitutum applicue- adesse, liquebat.
quia praetor gene- Ec 3 q) Hoc

rent negotia certa, & in iure determinata, ex quibus alias *usitatae* & *vulgares* actiones seu *formulae agendi* nascebantur. l. 2. D. de P. V. Nam formula *solemnis* & *certa* deficiebat, quae hisce casibus applicari posset, adeoque *in factum ipsum*, prout gestum erat, haec intali casu concipi debebat. Cum ergo *proprrium nomen* inuenire non possumus, descendimus ad eas, quae in *factum* appellantur, vt Ictus ait in l. 1. pr. D. de P. V. q)

§. XV. Huc porro refero (III.) *CONDITIONES*, quo nomine quidem generaliter omnes *in personam* actiones veniunt; §. 15. I. de act. l. 25. de Q. & A. specialius tamen quibusdam *speciali* & *proprio sensu* tantum illud praedicatum tribui solet, cum non raro euenire soleat, vt praedicatum *generis* quibusdam *speciebus* peculialiter tribuatur, quae *speciali* alia *determinatione* carent.

§. XVI. Sicuti autem olim actiones potissimum *formulis* distinguebantur, ita *conditionis* nomen potissimum illis articulis iuris tribuere solent, in quibus locum poterat habere formula: *si paret, dare cum oportere.*

q) Hoc generale est, vt quoties <i>specialis denominatio</i> deficit, in <i>generali</i> subsistendum sit, quod vel doctrina de <i>passis</i> osten-	dit, quod nomen itidem <i>generale</i> est, iis conuentionibus applicandum, quod vel <i>speciali nomine</i> contractuum carent.
--	---

r) Id

tere. §. 14. I. de act. Ast id discrimen admitti nequit, neque imperatoris intentio huc collineat. Omnis obligatio est vel *dandi*, vel *faciendi*, & ita formula actionum personalium generalis *de dando & faciendo* debebat esse concepta, uti imperator in §. 15. *ead.* subiicit, ut tamen vox *dare* latius hic capiatur, & *traditionem restitutionemque* in se contineat, sufficiatque quod in his de *dominio*, vel alio *iure in re* non disputetur, r) nec illud hic probandum sit, sed potius de *obligatione* siue *dandi*, siue *restituendi* quaeratur, eaque probari debeat.

§. XVII. Illis ergo actionibus *condictionis* generale nomen competit, quae *speciali* nomine carent, quod itidem regulare est in iure, ut, quae proprium nomen non habent, in suo *nomine generali* subsistant. l. 7. §. 1. D. de pact. Erant autem condictiones *el certi vel incerti*. Illae dicebantur, ex quibus *certum*, h. e. de quo constat, *quid*,
qua-

r) Id vnice Imperator cit. §. 14. intendere vi- tur, hac formula actio- n non posse <i>rem suam</i> <i>ere. Rem suam</i> enim ab quo <i>petere</i> , est <i>actione</i> <i>li agere</i> . l. 24. de R. V. congrua ergo erat in onibus realibus for-	mula: <i>si apparet, cum da- re oportere</i> . Interim saepe <i>realis & personalis</i> concur- rebat, ut exemplo <i>furum</i> declarat. Imperator, qui <i>reali & personali</i> actione conueniri possunt, quo ma- gis pluribus actionibus tene- antur.
---	---

quale & quantum debeat, petitur, id quod potissimum in rebus fungibilibus contingit. l. 24. de reb. cred. l. 28. §. 4. de iureiur. Huc pertinebat edictum praetoris: Si certum petatur. Hae vero erant, quibus incertum petebatur, quod quidem suo modo certum, sed comparative loquendo non ita certum & definitum erat, ut in rebus fungibilibus, ubi quantitas petitur, veluti quando liberationes, cautiones, factum, iura praediorum, possessiones &c. condicuntur. l. 35. de seru. P. V. l. 16. §. 2. de minor. l. 5. §. 1. de usufr. ear. rer. l. 3. de. condict. sine causa &c. Sed haec distinctio magis propter diversas formulas speciales introducta videtur, quas diuersitas obiecti producebat, ut in effectu non adeo differentia quaedam in ea deprehendatur, s) nisi quod haec arbitraria, illa non arbitraria esset.

§. XVIII. Hic tantum refero illas conditiones, quae ex aequitate naturali, a iure civili nouiori agnita, immediate fluunt, & in

s) Maxime hodie, ubi crimen occurrebat in poe-
formula agendi praescripta na plus petitionis, quae in
non ligamur, uti olim, sed conditione certi, non in-
secundum naturam ipsius certi, occurrebat, adeo-
rei petitum formamus. O- que haec sola erat arbitra-
lin tamen imprimis dis- ria, non item illa.

t) Omne

in hoc principio fundantur: *neminem debet locupletari per iniuriam cum damno alterius.* l. 2. de reb. cred. l. 14. l. 15. pr. l. 65. §. 4. l. 66. de nudi. indeb. l. 3. §. 7. l. 5. §. 3. D. de condict. us. dat. caus. non sec. Propter hoc fundamentum etiam *iuris gentium* vocantur, l. 25. D. rer. not. quia in principio *iuris gentium* seu *naturalis* vinice se fundant. Equidem *factum* quoddam in iis deprehenditur, ut tamen de obligatio *per se & immediate* seu *proxime* non fluat.

§. XIX. Actiones *in factum* quidem ex eodem fundamento nascuntur, sed *generales*, & magis aequitatem ex *iure praetorio* confirmatam pro fundamento habet; haec conditiones certam quandam determinatamque supponunt speciem, & ob suam frequentiam a *legibus civilibus* sub imperatoris introductae sunt, ut *iuris praetorii* subsidio non indigeant. t) Vnde etiam in iis *aurimis quasi contractus* supponitur, ex hac scilicet analogia, quod sicuti contractus suam terminatam certamque habent naturam for-

t) *Omne ius praetorium* haec non deficit, adeoque *subsidarium*, ad quod minus necesse fuit, ex iuritur, si *actio civilis* re praetorio auxilium peticit. In his speciebus re.

Cc 5

u) Nec

formamque, ita quoque haec negotia, quorum nomine *condictiones* dantur : quamvis hoc praedicatum *quasi contractus proprie* applicari non possit condictionum speciebus, uti vel ex *condictione furtiva & ob turpem causam* apparet, u) Vnde haec ordinis melioris gratia distinguenda esse censui.

§. XX. Prima species est *condictio causa data causa non secuta*, qua id repetitur, quod ob *causam futuram x)* honestamque datum est, re tamen non secuta. *l. 52. de condict. indeb.* Perinde autem est, siue quid detur, siue remittatur, *l. 9. I. 10. D. de condict. caus. dat.* modo *causa finalis*, propter quam datur, *expresse* adiciatur : alias propositum in mente retentum nihil operatur, *l. 7. C. eod. nisi finis ex natura rei subintelligatur. l. 6. 7. 8. D. eod.*

§. XXI. Fundamentum huius *condictionis* est, *quod res non fuerit secuta*, & ita ini-

quum

u) Nec praeterea obligatio hic ex *re seu facto* quodam nascitur, sed magis immediate ex *lege*, id quod fundamenti loco in libello supponendum est. | dat, ut ex post facto ab altero aliquid fiat. In nominatis, in quibus uterque aequae principaliter obligatur, haec cessat, *l. 14. C. de rescind. vend.* quia ces-

x) Vnde hic semper supponuntur contractus innominati, qui sua natura medales, ubi alter aliquid | sante causa finali in illis nullum trahi potest argumentum.

7) Quam

uum sit, alterum *datum* retinere debere, uo ipso *locupletior* fieret cum damno dantis. Id vnicum in hac conditione respiciendum est, & exinde tot diuersi casus decidi debent. Scilicet *causa finalis* non sequitur, vel ob *casum* vel ob *culpam*. Priori datur repetitio, Si modo accipiens *locupletior* deprehendatur, alias non. *l. 5. pr. §. eod.* De hoc ex circumstantiis negotii iudicandum est. Posteriori, culpa est vel dantis, vel accipientis; hoc casu repetitio habet locum, cum damnum, quod quis *sua culpa* intulit, sentire non videatur; *l. 5. §. 4. eod.* Non illo, ob eandem rationem. Huc perinet exemplum solenne, *donationis sub modo*:

Es weist der beyliegende Donations-Schein mit mehrern, daß ich meines Bruders Sohn Lucilio mein Haus und Hof nebst allen Ackerfeldern, Wiesen und übrigen Perrinentien geschenkt, auch solches alles ihm so fort abgetreten, gleichwohl dieses mir dabey ausgedungen, daß er mir im Hause eine commode Wohnung aptiren lassen, und mit aller Nothdurfft lebenslang vorgeschriebener massen versorgen solle. Wann er aber keines von beyden gethan, und mir so gar die nöthigsten Alimenta entzogen, daß ich solche bey andern Leuten suchen müssen,

müssen, und denn bey solcher Sachen Beschaffenheit billig und Redtens ist / Daß er mir das Geschencke wieder abtrete 2c.

Agitur ad rem restituendam cum omnibus fructibus & accessionibus: l. 7. §. 1. l. 12. D. eod. habet enim ex bono & aequo repetitionem, l. 65. §. 5. de cond. indeb. vt satis mirari non possim, Dd. hanc conditionem actionibus *stricti iuris* accensere. y) STRYV. ex. l. 19. th. 18.

Daß Beklagter mir das ihm geschenckte Haus und Hof nebst allen pertinentien wieder einzuräumen, und alle gehobene Nutzungen nach vorhergehender Rechnung zu restituiren schuldig sey.

§. XXII. Cum vero ex supra dictis constet, opponi posse huic conditioni, per se non stare, quo minus causa sequeretur, l. 10. C. eod. nec se locupletiores factum fuisse; hinc suadent, potius ex *capite poenitentiae* iuxta l. 5. pr. D. eod. rem condicendam esse hoc modo: Weil

y) Quamuis enim usu	concepi nequit, quomodo
rae in hac actione non petantur, id tamen non inde	negotium <i>stricti iuris</i> concipi possit, in quo per ver-
est; quia est <i>stricti iuris</i> ;	ba, quibus inhaeretur,
sed quia tantum in id da-	nihil conuentum, cum ta-
tur, quatenus reus locu-	men <i>stricti iuris</i> dicantur,
pletior factus est, ex eo,	quibus <i>strictè verbis con-</i>
quod accepit. Praeterea	uentionis inhaerendum est.

2) Ve-

Weil nun der Beklagte von seiner Seite sein Versprechen noch nicht erfüllet, ich aber mich unterdessen eines andern bedacht, und mein Haus lieber wieder zurücke nehmen will, welches denen bekannten Rechten nach mir zugelassen ist &c.

rum. 1) haec repetitio ex capite poenitentiae ad terminos aequitatis erat restricta, nec locum habere poterat, si alter dupletior non deprehendebatur. *l. 5. pr. D. eod.* 2) Cautela haec hodie otiosa est, atquam in *contractibus innominatis* nullus poenitentiae locus amplius relinquitur. Qui e. omne implementum hodie efficaciter implendum obligantur, illi repetere nequeunt, postquam impleverunt. Nam & e. Rom. poenitentia cessabat, si stipulatione contractus innominatus initus erat, cum e. autem parem vim & efficaciam hodie nudum nudum habet. Vnde si res, quae si alteri pro re accepta debuit, casu intercessat, cessat conditio, *l. 10. C. eod.* cum acciens in lucro nullo modo haereat, & ita debita alterius periculo esse dicitur; *l. 5. de P. V. nisi in mora* 2) vel alia culpa sit, qua-

) Veluti, si tibi centum | pus Stichus manumittatur.
, ut intra certum tem- | Si post id temporis decesserit,

qualem casum supponit *l. f. D. eod.* ut subiecta exempla demonstrant.

§. XXIII. Altera species, *condictio ob turpem vel iniustam causam*, qua repetitur id, quod ex turpi & inhonesta causa, respectu accipientis tali, alicui datum est. Realis actio deficit, quia dominium voluntate dantis semel translatum, & ita contra tertium actio cessat; accipiens tamen obligatur ex aequitate naturali, ne iniustum lucrum faciat ex sua turpitudine, cum ex turpi causa rem tenere, sit, ex nulla tenere. a) Requiritur autem (a) causa turpis, h. e. quae contra regulas iusti & honesti seu virtutis est, b) *l. 42.*

ferit, quo manumitti potuit, repetitio est, quia accipiens in mora fuit; sin minus, cessat, quia mortuo Stichio, accipiens ex pecunia non est locupletior. *l. 3. §. 3. cit. tit.* Quod si post manumissionem demum dandum erat, & servus ante decesserit, possum ex ipso contractu inominato agere ad dandum, quia interitu rei actor liberatus est. *cit. l. §. 4. 5.*

a) Occurrit quidem de-
isti quaedam figura, sed

inde non nascitur condictio, quae tantum ut causa remota & sine qua non hic adest. Inde quoque 1) haec sine dubio ad exemplum conductionis furtivae in heredes competit, alias haud competitura, si ex delicto nasceretur. Praeterea 2) nulla quoque condictio infamat, quamvis ex famosis causis pendeat, ut dicitur in *l. 36. de oblig. & action.* quia non immediate ex delictis nascitur.

b) Non sufficit, si tantum

2. *de V. S.* ita ut (β) dans in simili tur-
dine non haereat, quia alias melior condi-
possidentis est. *l. 3. §. D. de condict. ob turpem
iniustam caus.* Commodissimum huius actio-
exemplum in eo est, qui pecuniam acce-
dit, ne delinquat, veluti ne alteri calumnio-
lititem moueat. *l. 5. & 7. pr. D. de calumn.*

Beklagter Meuius hat vor einigen Wochen sich
gegen mich vernehmen lassen, daß er Titium
meinen besten Freund wieder besser Wissen und
Gewissen mit einem schweren Proceß fatigiren,
und auf das äußerste verfolgen wolte, hat es
auch durch sein vielfältiges Wochen so weit ge-
bracht, daß ich endlich, um diesen Sturm von
meinem unschuldigen Freund, Titio, so alle
Proceße höchst derestiret, abzuwenden, ihm
200. Thaler zu geben versprochen, und so fort
auch zahlen müssen. Wann ich aber solches zu
thun nicht schuldig gewesen, es auch wider
die Billigkeit seyn würde / wenn er sol-
chen ungerechten und schändlichen Ge-
winnst mit meinem Schaden behalten sol-
te etc.

§. XXIV. Petitur id, quod datum est,
etiam *usurae*, *l. 4. C. eod. ut mor ex*
re

ita *regulas iusti* quid contra *regulas decori* apud
Romanos non peccaretur,
quid perdidit, solum cui etiam honestiores, qui
etere potest *condictio- decorum* in republica for-
ine causa, cum in *lusu* mant, dediti erant.

c) Alii

re contracta esse videatur. *l. 5. C. cod.* Ratio-
nem addunt, quia haec actio *stricti iuris*
est, de quo tamen merito dubito ob ea,
quae *Sect. I. cap. 2.* plenius disserui. Quia
cum conditiones hae ex *aequitate naturali*
oriantur, rectius negotiis *bonae fidei* accen-
seri debent. Haec potius ratio esse vide-
tur, quod praesens actio *unice* tendat ad *ini-
ustum lucrum repetendum*, in quo is haeret,
qui ex *turpi causa* aliquid accepit, quod ubi
reddidit, non amplius in lucro haeret, &
ita *fundamentum obligandi* cessat. Quod si
usuras praeterea solvere deberet, adhuc pu-
niretur: quod enim *usurarum* nomine sol-
vere deberet, ad *lucrum turpe* referri non
posset, & inde quoque ad eas solvendas nul-
la obligatio ex *fundamento huius actionis*
ostendi potest. Breuiter: *turpe lucrum*
tantum extorquetur accipienti, & catenus
conditiones tantum competunt, quatenus
reus in *lucro iniquo* haesit. Inde quoque
non dubium est, quin *fructus*, ad exem-
plum conditionis *causa data, causa non se-
cuta*, simul reddi debeant, quia hi sunt ac-
cessorium rei, & ad *lucrum iniustum* acci-
pientis referri debent. *l. 38. §. 1. D. de Usur.*
ubi etiam in §. 15. adiicitur haec notabilis
clausula: *In ceteris quoque b. f. iudiciis*
fructus

*Et us omni modo praestantur, quae verba rela-
ta sunt, & indicant, in antecedentibus §§. ad-
ta esse iudicia bonae fidei. Hoc posito,
pliciter ita petendum:*

*Das Beklagte die quæst. 200. Thaler mir
wieder zu geben, auch alle verursachte Unkosten
abzutragen schuldig sey.*

§. XXV. Distinguunt ab hac specie con-
ditionem *ex iniusta causa. l. 6. l. 7. D. de condict.
turp. caus.* Sed eadem esse videtur, cum
dictione sine causa, quia *iniustus* titulus est
ius, & ita, qui *ex iniusta* causa possidet, ex
la possidere videtur. c)

§. XXVI. Tertia species est *condictio in-
iti*, in qua ordinarie *quasi contractum* sup-
nunt, cum Imperator inter *quasi contractus*
um discrete referat. §. 6. l. de obl. quae qua-
ex contr. ibi: *quasi ex contractu videtur.*

ipsum vel hac ratione factum esse ap-
et, quia ita obligatur, ac si *mutuum*
episset. d) §. 1. l. quib. mod. re contrah.
obl.

c) Alii tamen *iniustam* obstat, quod actio *quod
sam* dicunt, quae qui- *metus causa* hoc casu lo-
n *stricto iure valida* erat cum habeat, quae longe
tipulatio metu extorta, antiquior hac condictio-
cum *aequitate naturali*, ne, quae sub *humaniori iu-
ae* hic vnice spectatur, *risprudentia* postea super-
ere pugnabat, ut docet *addita.*

emplum *cic. l. 7. Neque*
(*Bohm. Actio.*)

d) In hoc potissimum
D d cum

obl. l. 5. §. 3. de obl. & act. Hoc intuitu, aiunt, obligationem non immediate *ex lege*, sed potius *ex re* oriri, uti diserte fatetur imperator *cit. l.* Interim PAPINIANVS in *l. 66. D. de cond. indeb.* asserit, quod haec condictio *ex bono & aequo* sit introducta, proinde *naturalis* esse dicitur in *l. 15. pr. eod.* e) Verum haec lis facile componi potest. Dicitur in genere *ex re* obligari, qui absque *consensu* obligatur, & ab effectu in *sensu latiori* haec *indebiti acceptio* quasi contractibus accensetur, quod *mutuum quoddam*,

cum *mutuo* conuenit, quod sicuti in mutuo res sit accipientis, ita similiter in casu soluti indebiti, quia ad *translationem* domini sui sufficit *titulus putatiuus*. Hinc actio *realis* contra tertium cessat, & tantum *personalis* superest.

e) Nec CAIVS in *cit. l. 5.* quem Imperator exscripsisse videtur, asserit, illam *ex quasi contractu* oriri. In omnibus *quasi contractibus* id primario agitur, ut negotium aliquod contrahatur, utut deficiat *mutuus* utrinque *consensus*. In hoc vero casu id neutiquam a-

gitur, sed illud potius, ut a contractu recedatur, ut *cit. l.* CAIVS addit, ergo eo minus *quasi contractus* hic concipi potest, nisi in eo, quem in textu attuli, sensu. Proinde non esse nouum, dicitur in *l. 5. cit. tit.* ut quod alius repetat, veluti si minor, solutis legatis, in integrum restituitur, contra aditam hereditatem, heres ab intestato repetit legata, qui tamen nullum egit negotium, nec *factum* qualecunque suscepit, id quod tamen quasi contractus supponit.

f) Ad-

2. cum quo analogiam quandam habere vi-
detur, subesse videatur. Interim primum
fundamentum est ex aequitate naturali, ne ac-
tens lucretur cum damno alterius, f) & pro-
le si in lucro non haeret, cessat quoque con-
ditio. l. 45. §. 8. eod. Imo. eatenus tantum
ur, quatenus in lucro haeret, l. 26. §. 12. eod.
n. alioquin, si ex ipsa indebiti acceptione ab-
ute obligaretur, haec omnia aliter essent
cidentia, in quo interesse controuersiae potis-
simum consistit.

§. XXVII. Datur illi, qui (a) laesus est per
tionem indebiti, quod nequidem iure natu-
debeatur, veluti quod conditione pendente
utrum est. l. 16. pr. l. 1 §. D. eod. g) Ex qui-
m (B) per errorem facti: illi error con-
tionem non parit, l. 10. C. de P. & F.
notant. quatenus quis lucro quodam ac-
necendo priuatur. l. 9. C. ad L. Falcid. secus
si de

f) Adeoque non is sem-	fo iure tollit debitum. l. 10.
r agit, qui soluit, sed,	§. 1. de compens.
aut dictum, qui ex tali	iam refert I Cuius in l. 23.
utione laeditur, qui ta-	§. 1. ut. cit. si quis post rem
en quasi contraxisse cum	iudicatam transegerit &
o dici nequit. cit. l. 5.	soluerit, quod talis transa-
g) Item quod solutum	cio sit nullius momenti,
eo, qui compensare po-	quae tamen hodie subsi-
t, quia compensatio ip-	sit.

si de suo quid amisit; b) l. 7. D. de iur. & fact. ignor. veluti qui usuras usurarum ex ignorantia iuris soluit. l. 26. pr. §. 1. D. de condict. indeb.

Es hat der hiesige Schug-Jude Jacob Moses, dem ich bishero unterschiedliche Posten bin schuldig gewesen, vor Kurzem mit mir Abrechnung gehalten / und laut begehender Rechnung sub lit. A. ein vermeintes liquidum auf 1824. Thlr. gezogen, so ich ihm auch darauf per errorem gezahlet. Diemeil sich aber aus der Beplage gar deutlich hervor thut, daß er Zinsen zu Capital geschlagen, und Zinsen von Zinsen genommen, welche, wenn sie abgezogen werden, so befindet sich, daß ich ihm 624. Thlr. zu viel gezahlet / wie die dagegen gemachte neue Rechnung sub lit. B. mit mehrern weist / 2c.

§. XXVIII.

<p>b) Et sic ignorantia iuris non nocet de domno vitando certantibus. Id postulat natura huius conditionis, quae non admittit, aliquem locupletiora fieri cum damno alterius, id quod potissimum ex deminutione patrimonii colligitur. l. 14. tit. cit. Noui tricas interpretum, quae facile euitari possent,</p>	<p>si non <i>verbis</i> inhaerent, sed potius <i>rationem naturalem</i>, quam vnice Icti Romani in hisce materiis secuti sunt, ob oculos haberent. Quid vero iniquius est, quam vt quis ob errorem iuris deminutionem sui patrimonii pati, alter vero ex hac causa lucrari debeat? conf. l. 64. in f. de cond. indeb.</p>
---	---

3) Hacc

§. XXVIII. Agitur aduersus eum, qui
em per errorem, vel alias b. f. indebi-
t accipit: qui scienter & m. f., magis
dictione *furtiva* tenetur. l. 18. D. de cond.

i)

Und ob er zwar vermeinen wollen / daß solches
bey Juden zugelassen sey / so ist es doch offenkun-
digh widerrechtlich, und der natürlichen Billig-
keit zuwieder / daher 2c.

§. XXIX. Agitur ad restituendum inde-
bitum, cum omni, quod rei solutae acces-
sit & fructibus. l. 15. pr. de cond. indeb.
Actio est, quia haec conditio est *naturalis*,
deo etiam *praestationes naturales* admitte-
debet, vti euidenter concludit Ictus
tit. l. 15. Usurae non petuntur, l. 1. C.
non quod *stricti iuris* haec actio sit, vt
scit LAVTERBACH. ad tit. cit. §. 2. (nam
falsum esse, probavi supra S. I. cap. 3.
8.) ii) sed quod haec conditio *vnice il-*
lud

Haec durior est; nam res soluta eius est peri- culosa, quia instar <i>furis</i> in perpetua mora est, & 2) in litem omne esse determinari po- 3) Denique vbi con- ditio <i>furtiva</i> locum ha- bet etiam res extans vbi	dicari potest, quod non admittit <i>conditio indebiti</i> . ii) Obiiciunt: in acce- ptione <i>indebiti</i> latere pro- mutuum, §. 1. l. quibus <i>mod. re contr. oblig.</i> mutu- um autem esse negotium <i>stricti iuris</i> . Enimuero i) posterius erroneum esse
---	---

Iud lucrum persequatur, quod quis indebite accepit, sicut ut in *l. 1. cit.* dicitur; actione enim conditionis ea sola quantitas repetitur, quae indebita soluta est. Iam autem usuras nullas indebitas habet, & earum nomine in lucro non haeret, maxime quod in *b. f.* fuerit, & iuste existimaverit, se debitum accepisse, quo supposito, ita petendum est:

Das Beklagte die zu viel gezahlte 624. Thlr. mir wieder zu geben schuldig sey.

Quod si certum corpus indebite est solutum, veluti ex legata, quod postea ademptum est in codicillis, ex postfacto repertis, *l. 2. §. 1. cod. l. 15. pr. cod.* ita petendum:

Das Beklagte die ihm indebite gellefferte Hufe Landes nebst allen von Zeit der geschehenen Uebergabung gehobenen Früchten und Nutzungen mir wieder zu restituiren schuldig sey.

§. XXX. Exceptiones variae reo prodesse possunt: (1) quod mendacium commiserit in illis causis, quibus lis inficiando crescit: *l. 4. C. cod.* (2) quod sciuerit: *l. 9. pr. C. cod. l. 53. de R. I. non*, si dubitauerit. *l. 11. C. cod.* (3)

supra dixi. 2) Quid si certa tunc sine dubio *b. f.* quia species indebite soluta: pro-commodatum *b. f.* esse, ne-commodatum erit; & sic modo dubitavit.

k) Vnde

quod *naturalis obligatio* adsit : *l. frater. 38. eod. l. 13. D. eod. l. 10. eod.* (4) quod *trans-*
um sit : *l. 65. §. 1. eod.* (5) quod *pietatis cau-*
datum vel *solutum* sit : *l. 32. §. 2. eod.* (6)
errore iuris : (7) quod *nullum negotium*
um sit. *l. 33. pr. eod.* Vnde inepte haec
o institueretur, si quis in alterius area ac-
casset, ad repetendos sumtus, ubi potius
otiorum gestorum utilis actio vel potius *in-*
um iuxta *l. 23. §. 5. D. de rei vind.* institu-
la esset.

;. XXXI. Quarta species est *condictio sine*
a, quatenus *specialem actionem* consti-
, (*generaliter* enim ceterae quoque con-
ditiones hoc nomine veniunt ; *l. 1. §. 2. de*
dict. sine causa,) qua repetitur id, quod
causa, seu *titulo valido* ad alterum per-
it, & b. f. consumtum est ; vel ex habili-
sa quidem peruenit, quae tamen *ex post-*
o desit.

;. XXXII. Fundamentum huius actionis
quod res mea ad alterum *sine titulo* perue-
it, vel esse desierit, & inde eam restitui,
um & aequum sit, ut dicitur in *l. 23. in f.*
ebus cred. k) Deinde, si statim ab ini-
tio

Vnde errant meo iu- | uum quoddam remedium
, qui in *cit. l. 32. no-* | quaerunt, quod *condictio-*

tio deficit causa habilis, supposui rem *bona fide* esse consumtam. Vbi adhuc extat, *vindicare* potest; si *mala fide* consumta sit, etiam *ad exhibendum* eo nomine actio competit, veluti si pupillus mutuam dedit pecuniam sine tutoris autoritate. *l. 11. in f. l. 13. D. de reb. cred. l. 19. §. 1. eod.* Actio *ad exhibendum* in eo durior est, quod *interesse* etiam complectatur, iuramento in litem determinandum; *l. 3. §. 2. ad exhib.* in hac actione autem illud, quod ad alterum *sine causa* peruenit, *simpliciter*, sine *usuris* etiam, repetatur, quia eatenus tantum in lucro iniquo haeret. Exempla plurima, ad quae haec actio accommodari potest, in iure nostro passim occurrunt. *l. 11. 13. l. 18. l. 19 §. 11. l. 32. de reb. cred. l. 5. §. 1. D. de usufr. ear. rer. l. 29. D. de cond. indeb. l. 2. C. de condict. ex leg. l. 5. in f. l. 6. D. de donat. inter*

<i>nem ex l. 32. cit.</i> appellare solent, etique toties locum esse fingunt, quoties <i>aequum & bonum</i> esse videtur, ut actio detur. Fundamentum hoc admodum vagum est, & nihil sane facilius, quam ut hoc modo quilibet ex <i>aequitate</i> quadam <i>cerebrata</i> sibi actionem tribuere possit. Sane	<i>in cit. l. 32.</i> fundamentum vnice ICtus in eo quaerit, quod in specie adducta <i>mutuum</i> haud adsit ob disensum, adeoque reuera pecunia ad alterum <i>sine causa</i> peruenerit. Inde aequum esse iudicat ICtus, ut ea restituatur, quia <i>sine titulo</i> nemo aliquid acquirere aut retinere potest.
---	--

*vir. & vx. l. 5. C. de usufr. l. f. de cond. sine
/a. Sic ab initio causa deficit in donatione
et coniuges. l. 5. in f. l. 6. de don. int. V.
V.*

Ich habe zwar vor 5. Jahren meinem Manne
2000. Thlr. geschenkt / und solche ihm so fort
auszahlen lassen. Nachdem er aber verstor-
ben, und die Erben desselben mit mir gar hart
umgehen, bin ich resolviret / diese 2000. Thlr.
von ihnen wieder zu fordern / zumahl denen
Rechten nach dergleichen Schenkung nicht be-
stehen, noch mich binden kan / und daher
mein Mann solche 2000. Thlr. ohne allen
Titul empfangen ic.

Daß Beklagter mir obgedachte 2000. Thlr.
nebst denen verursachten Unkosten zu erstatten
schuldig.

*post facto vero cessat causa in exemplo l. 2. D.
condict. sine caus. vbi quod ex causa solu-
m est, redit ad non iustam causam l. 1. in f.
2. 1)*

Ich habe vor 4. Monath von Caius einen
Mantel geborget, und weil ich selbigen
auf

*1) A priori specie hic ca- | personalis supersit. Vn-
s in eo differunt, quod | de moto concursu res
vindicatio hic cesset, | extra eum repeti nequit,
in dominium ex titulo | quod fieri posset, si statim
bili ab initio translatum | ab initio deficeret titulus,
, & hic tantum actio | & res adhuc extaret.*

auf der Reise nach Leipzig verlohren, habe ich ihn bezahlen / und Beklagten deswegen 34. Thlr. geben müssen. Ich bin aber vor Kurzen in Erfahrung kommen, daß er denselben ohn-entgeltlich soll wieder bekommen haben, wodurch denn geschehen / daß er die *quaest.* 34. Thlr. nunmehr ohne grosse Unbilligkeit nicht behalten kan / welche er dennoch mir wieder zu geben sichweigert &c.

§. XXXIII. Obstat aliquando huic actioni *exceptio doli*, siquidem *causa valida* in accipiente deficiat; interim tamen *secundum voluntatem dantis m)* nummi consumti sunt, *l. 18. pr. D. de reb. cred. l. 36. de acq. rer. dom.* vel si alias locupletari intendit hac actione, quae tantum iniquum lucrum reo extorquet. §. 2. *I. in f. quib. al. lic. vel non.*

§. XXXIV. Quinta species est *condictio furtiva*, quam alii *ex delicto*, alii immediate *ex lege* esse contendunt. Posterius approbo,

<p><i>m)</i> Qui eius intentionis fuit, ut datum nunquam repeteret, veluti si animo <i>donandi</i> quis pecuniam dedit, quam alter animo <i>mutui</i> accepit, nec <i>donatio</i> nec</p>	<p><i>mutuum</i> est, adeoque sine causa pecunia accepta; interim iniquum foret, si hoc praetextu illa repeteretur, quam dans nunquam repetere intendit.</p>
---	--

n) Huic

probo, quia *condictionum* species est, quae, ut hactenus ostensum est, *ex aequitate*, a *lege civili* approbata, *immediate* obligationem petunt. n) Concurrit quidem *furtum*, seu *delictum* necessario; sed magis ut *causa remota* vel *sine qua non*: non ut *causa efficiens proxima*, quod vel effectus ostendunt. Inde enim fluit, (a) hanc actionem non indistincte dari contra eum, qui ad furtum sine *lucris perceptione* concurrit; sed tantum contra ipsum furem, quippe qui in *lucro iniusto* haeret. Qui *opem auxiliumve* tulit, utut fur sit, hac conditione tamen minime tenetur, *l. 6. D. de cond. furt.* licet *furti* teneatur. Ratio diversitatis est, quod *actio furti* sit *ex delicto*, & inde contra auxiliares quoque detur, quippe qui aequè delinquant, ac quidem ipsi *fures principales*. *Condictio furtiva* non est quoad *causam proximam ex deli-*

<p>n) Huic sententiae re- ugnare videtur <i>l. 21. §. 4.</i> <i>D. rer. annot.</i> ubi asseritur, quod <i>actio rerum amota-</i> <i>rum</i>, quae huic similis est, <i>ex delicto nascatur</i>, & ideo <i>non finiatur</i>, sicut & <i>condictio furtiva</i>. Verum et in plurimis cum</p>	<p><i>actione rerum amotarum</i> conueniat, adhuc tamen in eo differt, quod in <i>actio-</i> <i>ne rerum amotarum</i> here- des non <i>in solidum</i>, sed in quantum locupletiores fa- cti sunt, teneantur <i>l. f. C.</i> <i>condictio furtiva</i>. Verum <i>ead.</i></p>
--	---

o) Quod si

delicto, sed ex *aequitate*, supponitque, furem *lucrum iniustum* fecisse, consequenter illi tantum tenentur, qui in *lucro iniusto* haerent, quales *regulariter* non sunt, qui tantum opem auxiliumque praestant. o)

§. XXXV. Altera conclusio est, (β). quod haec actio contra heredes in *solidum* detur, non pro ea parte, quae peruenit. *l. 9. cod.* Quodsi esset *ex delicto*, heredes hac actione minime essent compellendi, sed, prout supra §. 10. dictum est, *actio in factum*, in quantum locupletiores essent facti, locum haberet. Quia vero tota obligationis substantia seu *causa proxima ex aequitate legis* deducitur, quae indistincte heredes stringit, licet *delictum* vel *dolus* ut *causa remota* concurrat, inde in *solidum* quoque datur, nisi plures heredes sint, inter quos obligatio defuncti ipso iure diuisa est. *cit. l. 9. p)*

§. XXXVI.

o) Quodsi ergo auxiliator lucri huius furtiui particeps factus est, aequè ut fur hac actione tenetur, quod vel fundamentum huius actionis indicat.

p) Tertia conclusio est, quod ex fure filii familias

detur in patrem condictio in peculium, *l. 19. D. cit.* cum alioquin actio ex *delicto* orta in *peculium* contra patrem haud detur. Quid? quod quoque nulla condictio *infamat* iuxta *l. 36. de O. & A.*

q) *h. c.*

§. XXXVI. Instituenta est a domino *l. 1. cond. furt.* vel b. f. possessore, cui res sur-
pta; *l. 11. eod. dominium* tamen minime hic
obandum est, quia non de *iure dominii*,
sed de *obligatione furis principaliter* agitur,
eoque alleganti pro se dominium creden-
da est. *q)* Si autem manifestum sit, do-
minium ab actore recessisse, cessat. *l. 10. §. 3. D. eod.* Datur etiam creditori pignora-
tio ob pignus surreptum *condictio incerti*, *l. 1. in f. eod.* quia tantum intuitu eius, quod in-
est, datur. *r)*

Denenselben Fan Syndicus des Capituli des ho-
hen Stiffts zu N. vorzutragen nicht umhin,
was gestalt auf speciales Ansuchen beflagter Lu-
cius die Freyheit erhalten, in hiesige Stiffts-
Bibliothec und Archiv zu gehen, und beydes
Bittweiß zu ein und andern Nachrichten zu ge-
brauchen. Nachdem aber der Bibliothecarius
die Bücher und Diplomata, auch andere rare
Manu-

q) h. e. sufficit, quod tantum *incidenter* venit.
or probet, rem sibi esse *r)* Datur aduersus fures
latam, quia sic probat, tantum, & quidem contra
rem possedisse, id quod singulos in solidum, *l. 1.*
ficat, cum b. f. praesu- *C. eod.* quia beneficio *dini-*
tur. Quaestio enim do- *sionis* fures indigni censen-
nii in hanc actionem di sunt.
n *principaliter* sed tan- *s)* Ipsa

Manuscripta nachgesehen, hat er befunden / daß Beklagter diejenigen Bücher und Diplomata, so in begehender Specification zu befinden / dieblich aus der Bibliothec entwendet, wie auch bereits unterschiedene bey ihm sind gesehen worden. Wann er nun denen Rechten und höchster Billigkeit nach solch entwendete Sachen wieder herbey zu schaffen verbunden.

§. XXXVII. Datur ad rem restituendam furto ablatam, vel ad eius aestimationem, si casu fortuito perit, s) cum fur in perpetua mora esse dicatur. l. 3. in f. l. 8. pr. §. 1. eod. Ergo si mora purgata est, cessat condictio, ubi res interiit. l. 8. pr. eod. Veniunt etiam fructus in hanc actionem, ex quibus alias locupletior fieret. l. 8. §. 2. eod.

Daß Beklagter die specificirte Bücher und Schrifften / und was er damit mag lucraret haben, auch alle Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XXXVIII.

s) Ipsa aestimatio determinatur per iuramentum in litem, secundum tempus, quo res vnquam plurimi fuit. l. 8. §. 1. eod. In hoc differt ab actionibus ex contractu competentibus, in quo nonnunquam furtum incidere potest, in quibus tamen ob casum fortuitum haud agitur. l. 6. D. eod.

t) Ve

§. XXXVIII. Potest tamen actor repellī,
(1) exceptione domini cessantis : *l. 10. §. 2. & l. 12. cod.* (2.) morae purgatae : *l. 8. pr. cod.*
(3) capitalis supplicii perpeffi. Hac exceptione utuntur heredes in Saxonia, si tur ultimo supplicio affectus sit, secundum vulgatum : *Der Dieb bezahlt mit dem Stricke.* Secus est de iure communi.

§. XXXIX. Sexta species est *condictio ex lege*, quae κατ' ἐξοχήν ita dicitur. Quamvis enim reliquae conditiones quoque *ex lege* immediate descendant, *specialem* tamen habent *denominationem & naturam*, qua inter se facillime dignoscuntur. Quoties autem obligatio lege nova introducta est, nec cautum t) eadem lege, quo genere actionis experiamur, ex lege agendum est. *l. vn. D. de cond. ex lege.* Cum enim ad exemplum conditionum iam explicatarum casus alii emergere possent, quibus eadem ratio aequitatis subesset, & ita ex lege nova obligatio introduceretur, merito haec condictio generalis substituta est.

§. XL.

t) Ut scilicet nullum negotium certum & determinatum sublit, ex quo obligatio descendit, nullumque aliud fundamentum obligandi, quam lex nova	adlit. Si adest novus contractus, ex hoc agendum, nec ad hanc actionem deveniendum, cum potius ex contractu nascatur.
---	---

u) Ma-

§. XL. Quemadmodum vero haftenus asserui, omnes conditiones *immediate ex lege* esse, ita quoque haec conditio non aliter videtur locum habere posse, quam si *nova obligatio immediate ex lege civili* detur. Ceterum si *nouum negotium* moribus gentium oriatur, & lege approbetur, hac actione non est opus, cum ex *ipso negotio* agi potius debeat, ex quo obligatio nascitur, & ita ex *contractu emphythentuario, suffragii, assécurationis, cambii, salinario, donationis propter nuptias* &c. haec non datur, sed potius ex *ipso contractu* nascitur obligatio, & sic quoque actio. Imo dubitari posset, an *pacta legitima* huc recte referri valerent, veluti ex l. 35. §. 5. C. de donat. l. 6. C. de dot. promiss. in quibus quidem *nova obligatio* introducta est, sed ita, ut ex *ipsis pactis* nascatur obligatio & actio, non *immediate ex lege.* u). Verum haec otiose dispu-

u) Maxime cum haec & certam determinatam-
pacta legitima ita compa- que contrahendi formam.
rata sint, ut ad contractus In hoc unico forsitan con-
iplos proxime accedant, tractibus distincta fuisse,
quae forsitan ratio etiam quod *συντάγμα* non ha-
IVSTINIANVM indu- beant, quod contractus
xit, ut pactis adductis vim desiderant, l. 7. §. 2. de pact.
contractuum inderet. Ha- adeoque nec commerciis
bent scilicet *speciale nomen* gentium inferuiant.

nn) Adco-

disputari credo, postquam hodie in genere ex omni pacto actio datur, ubi itidem *condictio ex lege vel moribus* adhiberi solet; ast iure minime suffragante. Iure *Germanico* semper pacta, acque ut contractus, *efficaciam* suam *nati-*
nam retinuerunt, nec *nouam obligationem* lege noua vnquam acceperunt, & ita *actio ex ipso pacto* locum habebit.

§. XLI. In iure Romano Imperator in §. 24. & 25. 1. *de act.* duas species laic adfert, quae tamen moribus nostris non obtinent. Prima est, si actor maiorem vera aestimatione quantitatem in libello expresserit, ut executores *litium ampliore summam sportularum* nomine exigerent; quia enim inde reus damnum passus erat, illud cum *duplo* reo resarcire actor tenebatur. Altera est contra *executores litium*, qui contra leges a reis quicquam exegerunt. Vtrobique noua obligatio, & quidem ex *constitutione noua* nata est, quae maxime in *aequitate naturali* se fundat, ut, quod damnum inique datum sit, resarciatur. Sed non necesse est, has duas species exponere, quarum usus nullus est. *iii)*

§. XLII.

iii) Adeoque non adeo [quod in his *delictum* con-
de dubio laborandum est,] eurrat, ex quo forsan actio
(*Böhm. Action.*) Be deria

§. XLII. Commodius exemplum ex iure canonico huc referri posset, quo noua obligatio *iuramentis* est indita, vt per illa actus, alia *nulli*, valcant; c. 2. de pact. in 6. c. 26. & 28. X. de iurei. veluti si alicui esset donatum vltra 500. solidos, nulla *insinuatione*, sed tantum *iuramento* interueniente, & donans donationem adimplere nollet, ita agi posset:

Es ist aus begehenden Donation-Schein zu ersehen, daß mir meines Vater Schwester Lucilia 3000. Thlr. geschencket, und solches Versprechen mit einem körperlichen Eyde bestätigt. Ob ich nun wohl vermehnet, daß sie ihrem Versprechen ein Genügen thun, und mir obgemeldte 3000. Thlr. auszahlen lassen würde, so will ich sie doch nunmehr auf die Hinter-Füsse treten, und mir nicht mehr als 2000. fl. zahlen, aus der eingebildeten Meinung, als wenn sie zu dem übrigen nicht verbunden wäre, weil die Schenkung nicht gerichtlich sen insinuirt worden. Dieweil sie aber gleichwohl diese Schenkung mit einem körperl. Eyde beschworen / woraus denen *canonischen* Rechten nach eine starke Verbindung erwächst ic.

Daß

deriuanda videatur. Nam | do, vt in *conditione* fur-
concurrit hic eodem mo- | *tina & ob turpem causam.*

*) Prae-

Das Beklagter mir die quæst. 3000. Thlr. abzutragen schuldig.

§. XLIII. Ex iure ciuili (*) huc referri potest reuocatio donationis *ob ingratitudinem*, quo nomine datur condictio *ex l. f. C. de reuoc. donat.* Fluit obligatio ad restituendam rem donatam *ex aequitate naturali*, ne sit cuiquam *licentia*, & *alienas res capere*, & *frugalitatem irridere donatoris*, & *ipsum iterum donatorum suasque res perdere*, & *praefatis malis ab ingrato donationis acceptore affici*, vt dicitur *in tit. l. f.* Datur tamen haec actio tantum donatori, non eius successoribus; *c. l. f. x)* & quidem ob causas in *c. l.* definitas.

Ob ich wohl meines Brudern Sohn Meurio alle Lieb erwiesen / auch überdem demselben noch 500. Thlr. geschenket, so ist er doch so
un-

*) Praeterea huc pertinet 1) condictio ad *supplementum legitimae*, de qua *tractu gentilitio. 6)* Condictio *ex canone* in casu p. *402. lit. n.* 2) Condictio *ex iure congrui vel re- tractu gentilitio. 6)* Condictio *ex canone* in casu p. *402. lit. n.* 3) Condictio *ex L. Falcidia* in *iniuriarum*, ergo dene- *exemplo p. 253. lit. m. ad-* *gari debuit heredibus, ni-* *si litis contestatio access-* *rit.* 4) Contra here- *dem morosum in casu p.*

undanckbahr gewesen, daß er nicht allein übel von mir geredet / sondern wie ich ihn darüber zur Rede gestellet / mich mit Schlägen sehr hart tractiret hat. Weil ich nun denen Rechts-ten nach wohl befugt bin / diese geschencfte 500. Thlr. wieder zu reuociren, er auch zu deren Erstattung wegen seiner enormen Undanckbarkeit denen Gesetzen nach aller- dings verbunden ist &c.

Daß Beklagter mir solche 500. Thlr. wieder zu restituiren schuldig.

§. XLIV. Praeterea septimo huc referri debet *Condictio triticaria*, quae tum quoad *nomen*, tum quoad *usum* obscuritate non caret. Probabile admodum est, eam a verbis initialibus *Edicti principis* denominatam, quae refert SCHILTER. *pr. I. R. ex 24. §. 59.* adeoque magis *triticiariam*, quam *triticariam*, appellandam esse. Petitur hac *condictione* pretium vel *aestimatio* loco rei in contractum deductae, quae vel praestari amplius non potest, vel quam actor propter moram rei iusta ex causa accipere recusat. Vnde omnes res, quarum aestimatio praestari potest, in hanc actionem veniunt, praeter pecuniam numeratam, *l. r. pr. de cond. tritic.* ex quo actionis *Franciscanorum* nomen accepit.

§. XLV.

§. XLV. Verum quid opus fuit, nouam actionem inuenire *petendae aestimationis gratia*, cum utique in contractibus *b. f.* aestimatio in subsidium debeatur ex ipso contractu, & ita ex illo agi debeat? Veluti si res commodata per *dolum* vel *culpam* extincta, vel deterior reddita fuit, actione commodati agendum est. *l. 3. §. 1. & 2. commod. l. 10. pr. cod.* Actio empti *in subsidium* datur *ad interesse*, si res vendita amplius praestari non possit. *l. 1. pr. l. 12. ff. de A. E. V.* Eodem modo actio depositi datur, ubi res deposita per *dolum* deperdita est, ad aestimationem, *l. 1. l. 8. 10. 47. D. de pos.* & idem de ceteris quoque *bonae fidei iudiciis* sentiendum est. Ecquis ergo usus huius conditionis? BACHOVIVS suam ignorantiam hic fatetur *in not. ad Wesenb. cit. tit. & in exercit. ad Fabr. de error. pragmat. Dec. 84. err. 4. xx)* Omnis ratio obscuritatis inde deducta videtur, quod existimauerint, hanc actionem locum habere posse, quando ex *quacunque causa* *y)* non *rem*, sed *loco* eius

<p><i>xx)</i> Pariter ignorantiam suam proficitur eruditissimus NOODT in <i>com. ad b. r.</i> adeo ut nequidem explicationem quandam</p>	<p>tentare voluerit. <i>y)</i> Ita censet LAVTERBACH ad <i>cit. tit. §. 1. ibi: res alias ex quacunque causa debitas.</i></p>
--	---

Ec 3

z) Quae

eius aestimationem petimus, id, quod tamen falsum esse, iam dixi. Quodsi enim *aestimatio* ob rem commodatam, vel depositam, vel emtam petenda est, non *haec* agimus, sed ex ipso *contractu*.

§. XLVI. Quando itaque ad hanc confugiendum est? Non in aliis, ut arbitror, quam *stricti iuris* negotiis. Propter haec vnice haec condictio inuenta videtur, & quidem ex *mera aequitatis ratione*. Neque enim ex *stipulatu* similiue contractu *stricti iuris aestimatio* peti poterat, quippe quae expressa non esset, cum tamen ad illa tantum obligatio in his negotiis sese extendere, quae *expressa* erant. Vbi eius mentio facta erat, tunc demum ex ipso *contractu* peti poterat. *l. 28. D. de nouat.* Quia vero admodum iniquum erat, ob hanc *subtilitatem iuris* deficere actionem, opus fuit hac conditione. Neque vero ullibi asseritur, quod res ex *quacunque causa* debitae in hanc actionem veniant, sed duntaxat, quod *de rebus quibuscunque* hic decernatur, *l. 1. pr. de cond. tritic.* nullius vero alius causae debendi fit mentio, quam *stipulationis*, quae *stricti iuris* est.

§. XLVII. De *mutuo* non praecise hic agitur, quin potius ex *l. vinum 22. D. de reb. cred.*
con-

constat, de aestimatione rerum fungibilium in actione ipsa *ex mutuo* agi & decerni posse, id quod fieri vix posset, si mutuum *indistincte* esset negotium *stricti iuris*.

§. XLVIII. Hoc intuitu necessum fuit, actionem *arbitrariam* 2) introducere, ad exemplum actionis *de eo quod certo loco*, ut iudex, qui alias *stricte* ad placita partium adstrictus erat, de ipsa *aestimatione* decernere posset. Principaliter ipsa res peti debuit, & *in subsidium* eius aestimatio, fere hoc modo:

Das Beklagter mir das stipulirte Korn oder in Ermangelung dessen den Wehrt desselben nach richterlicher Ermäßigung zu bezahlen schuldig sey.

§. XLIX.

3) Quae imprimis *introduc*tæ sunt ob negotia *stricti iuris*, unde novum argumentum pro hac sententia nascitur. Formula ad ipsam rem debitam petendam directæ erat, *l. 1. l. 2. c. u. tit.* sed quia hæc *arbitraria* erat, hanc virtutem habebat, ut iudex de ipsa rei peremptæ aestimatione iudicare posset. Unde forsan hæc utebantur Romani, si non adeo liquidum erat, rem ipsam præstari posse, ut eo liberius arbitrium iudici superesset. Rem suam per hanc actionem nemo petebat, nisi ex *causa furtiva* vel *vi abrepta* tam immobili *l. 1. in f. l. 2. cit. tit.* quod non de hac, sed de *conditione furtiva* intelligendum, licet compilatores per supinam negligentiam textus adductos huc transulerint, indeque interpretes tot excitauerint fluctus.

§. XLIX. Quomodo autem ipsa aestimatio ineunda esset, id ipsum ad officium iudicis, qui de illa arbitrabatur, pertinebat, qui ad haec momenta respicere debebat: 1) vtrum certo die quid praestandum sit? tunc extra casum morae eius diei aestimatio attendenda erat: *l. 4. cond. tritic.* 2) si nullus dies adiectus, & res perit, tunc tempus interitus respiciendum: *l. 3. pr. eod.* si alias praestari nequit, forsan ob deteriorationem, condemnationis tempus vnicui attendi debet: & *l.* Denique si in mora debitor sit, ad tempus morae reducenda erit aestimatio, *l. 3. inf. eod.* hoc sensu, vt tempus morae sit terminus a quo, & tempus litis contestationis, vel rei iudicatae terminus ad quem, vt quanti res intra illam moram plurimi fuerit, praestetur: in bonae fidei iudiciis quidem usque ad rei iudicandae tempus, in stricti vero iuris usque ad tempus litis contestatae. *l. 3. §. 2. D. commod. l. 4. de cond. tritic. l. 37. inf. mandat.*

§. L. De usu huius actionis mirifice variant; quoniam diuersos de illa conceptus sibi formant. Ex supposita hypothese arbitror, nullum eius usum superesse, sed aestimationem ex ipso contractu peti posse, quia apud nos stricti iuris negotia & actiones

nes non dantur. Interim regulae, quae *officium iudicis* in aestimatione determinanda instruunt, vtilis sunt, a) & quia ex *naturali aequitate* sunt deductae, in omnibus actionibus, ex quibus aestimatio debetur, adhiberi debent.

§. II. Quamvis vero haec conditio primitus introducta videatur propter negotia *stricti iuris*, extensa tamen censetur ad illas obligationes, quae nec *bonae fidei*, nec *stricti iuris* proprie dici possunt, quales sunt, quae ex delicto nascuntur, veluti ex causa furtiva, vel re mobili, vi abrepta, *l. 1. inf. de cond. trit.* vel ex violenta deiectione de re immobili, *l. 2. eod.* b) vel quae vi fluminum importata sunt; *l. 4. §. 1. & 2. de reb.* c) quam-

a) Non confundi debent duae quaestiones. Prima est, utrum hodie speciali actione indigeamus pro petenda aestimatione? quod negatur. Altera, an non regulae adductae, quibus informatur iudicis arbitrium, ad actiones ex contractibus fluentes applicari possint? quod affirmatur.

possit, harum causarum incit. l. fieri mentionem obiter, non, ut sint exempla *condictionis triticariae*, sed ut *condictio* etiam, scilicet propria, *furtiva*, eis applicari possit. Nam etiam per *condictionem furtivam* aestimationem rerum furtivarum petimus.

b) Quamvis, prout monui sub *lit. 2.* etiam dici

c) Hoc exemplum hic alienum esse videtur. Dicitur in *cit.* quod illa *condictio* dici possint; sed ipsa *condictio*

quamvis nequidem in his casibus hodie vsum aliquem superesse crediderim, postquam vel interdictis, vel aliis actionibus idem obtineri expeditius potest.

§. LII. Denique huc etiam referri potest, actio *de eo quod certo loco dari oportet*. Quando in contractu *stricti iuris* certus locus expressus erat, non poterat debitum alio loco, quam qui expressus erat, peti; sed quia iniquum erat, si promissor ad eum locum, in quo daturum se promississet, nunquam accederet, quod vel data opera faceret, vel quia aliis locis necessario constringeretur, non posse stipulatorem ad suum peruenire, ideo visum est, actionem *arbitrariam* in eam rem comparare. *l. 1. D. de eo quod cert. loc.* In negotiis *bonae fidei* hac actione opus non erat, quia ex ipso contractu rem alio loco petere licebat, si eo loco, quo promissa erat, praestari haud poterat. *l. 7. pr. eod.* Ex quo per se patet, vsum huius actionis nullum esse, quia actiones *stricti iuris* ex supra data hypothese non habemus. Interim regulas, quae officium iudicis instruunt, quomodo in aestimando eo, quod inter-

dictio non determinatur, | *reb. credit.* Hisce positis
 quae potius est *condictio si-* | pleraeque difficultates cir-
ne causa, ex ratione *l. 32. de* | ca hanc actionem cessant.

d) In

terest, versari debeat, omnino retinemus, quia etiam *bonae fidei iudiciis* conueniunt. Sicuti enim in b. f. iudiciis iudex *ex aequo & bono* de eo statuit; ita in hac *arbitraria aequitate* ante oculos habere debet: *l. 4. in f. eod.* aequitatis autem ratio utrobique eadem est. d)

§. LIII. Proinde haec actio non ex ipso contractu stricti iuris dabatur, sed potius ex *aequitate naturali*, §. *antec.* explicata. Debebat autem ante omnia fieri *mentio eius loci*, ubi *stricto iure* peti debitum debebat, ne, hoc omisso, plus petere videretur. Quamuis vero haec actio hodie deficiat, regulae tamen eadem in contractibus bonae fidei adhibendae sunt, ut non haec actio, sed quae ex ipso contractu fuit, instituatur. Nam & hic quoque *mentio loci*, ubi solui debuit, facienda est, ne plus actor petere videatur.

Es weiset beygehendes Instrument sub A. daß mir Seius 1000. Thlr. Rauffgelder in Leipzig auf verwichene Ostermesse 1710. zu zahlen

d) In effectu enim, dum ipso contractu, qui *stricti iuris* erat, nascebatur, sed praetores hanc arbitrariam introducere, ad regulas actionum *bonae fidei* respexerunt, & secundum exemplum ceterarum conditionum. Neque enim has arbitrium efformandum esse censuerunt. In actione agi poterat, nisi hoc ex ne itaque obligatio non expressse contentum esset.

*) Vn-

ist schuldig gewesen 2c. Ob ich nun wohl mich daselbst eingefunden, und die Zahlung verhoffet, so ist doch solche nicht erfolgt / daher ich ihn allhie in Hamburg als in foro domicilii zu belangen nunmehr genöthiget werde / gleichwohl davon keinen geringen Schaden, wie die Specification sub. A. zeigt / erlitten, zu dessen Erstattung er / der Billigkeit nach / allerdings verbunden / so hat er sich doch hiezu nicht bequemen wollen.

Quod si locus *alternatiue* adiectus est, vtriusque fieri debet mentio, l. 2. §. 2. de eo quod cert. loc. si in loco alio petatur, domicilii forsitan; alioquin si debitor in mora sit, creditor potest in alterutro reum conuenire. l. 2. §. 3. cod.

§. LIV. Agitur ad hoc, vt reus adigatur, debitum in eo soluere loco, quo agitur, & simul interesse praestare. *)

Daß Beklagter die quæst. 1000. Thlr. nebst dem in der Beplage sub lit. A. specificirten Interesse mit alhier zu zahlen schuldig sey.

Quandoque, inuito reo, alibi debitum exigitur, quo casu, quanti rei interest, considera-

*) Vnde utile est, specificationem eius, quod interest, libello annectere & petere: Daß Beklagter sowohl auf die Klage als beygehende Specification sich einlasse.

c) De-

derari debet, *l. 2. pr. eod. h. e.* non solum
damni, sed & *lucris* ratio habenda est, *l. 2.*
in f. eod. quae omnia quamvis in actione *de*
eo quod certo loco adferantur; ita tamen
comparata sunt, ut in omnibus actioni-
bus *b. f.* quoque locum habere debeant,
ut *nova actione eo nomine* haud indi-
geamus. *e)*

CAPVT VI.

De actionibus in personam ex quasi contractu.

§. I.

Cum actiones *ex quasi contractu* descenden-
tes proxime iis accedant, quae *cap.*
antec. explicatae sunt, adeo ut plures in illis
speciebus obligationem quasi ex contra-
ctu

e) Denique in censum
harum actionum etiam re-
ferri potest *actio de edendo*,
qua agitur contra tertium
ad edenda instrumenta,
quae nihil ad litem prae-
sentem sunt proficua, vel
in subsidium, ad interesse,
si dolo malo non eduntur.
l. 8. D. de edend. Nam et-
iam haec obligatio imme-

diata est ex *edicto praetoris*,
quod fundamentum ex *ae-*
quitate naturalis petit, *l. 4.*
§. 1. eod. ut obligatio ad
exhibendum. Hodie vero
eo nomine petuntur man-
data *compulsoria* vel *re-*
quisitoria, quod etiam
prouisum in *ord. proc. Sax.*
emend. tit. 26. §. ult.

f) In

Et supponant, uti in *conditione indebiti* ostensum est, placuit actiones huiusmodi statim subnectere.

§. II. Supponunt autem obligationes, quae *quasi ex contractu* nascuntur, negotia quaedam *certam determinatamque naturam* habentia, ad instar *contractuum verorum*, in hoc tamen ab illis discrepantia, quod *mutuo* utriusque *consensu*, *f)* nec *expresso*, nec *tacito*, conciliantur, sed ex *re ipsa* obligatio nascatur, *l. 46. D. de O. & A. h. c.* ex ipso negotio, figuram veri contractus habente, quod a lege *vim obligandi* accepit. Vnde etiam hi negotiis huiusmodi obligari possunt, qui consentire per naturam nequeunt. *cit. l. 46.* Sicuti enim lex *consensui mutuo* vim obligandi tribuit; ita quoque aliis *factis*, extra omnem consensum, eandem efficaciam tribuere potest. *g)* Quaedam ita-

f) In quali contractu ergo adest quidem consensus ab una parte ad negotium aliquod peragendum; sed *mutuus* deficit, qui *veram contractum* conciliat.

g) Proinde in his causis obligatio non immediate utrinque ex *lege* nascitur, sed ex ipso negotio, figuram contractus prae se fer-

rente, unde etiam ipsa actionis denominatio pendet. *l. 3. t. §. 7. de negot. gest.* Et sic etiam hic forum peculiare locum habet, quod scilicet quasi contractum est, *l. 1. C. de ratiocin.* quod applicari ad eos casus nequit, ubi obligatio immediate ex *lege* nascitur, de qua agendum in foro domesticum. *h)* Et

itaque negotia ideo dicuntur *quasi contractus*, quod *magnam analogiam* cum veris contractibus habeant, ita ut suo modo ad certam speciem contractus referri queant. Sic negotiorum gestio & tutela ad mandatum, communis rei vel hereditatis administratio ad societatem, proxime accedit &c.

§. III. Huc pertinet (I.) *NEGOTIORUM GESTIO*, quando quis *ignorantis* negotia *sine ullo mandato* gessit, animo illum obligandi. Oritur inde obligatio *bilateralis*, sed *inaequaliter talis*; *primario* quippe obligatur *gestor*, *secundario* & *ex accidente* *dominus*, & ita quoque ille actione negotiorum gestorum *directa*, hic vero *contraria* tenetur.

§. IV. Hac actione agit *dominus*, cuius negotia gesta sunt, seque fundat in ipsa *administratione negotiorum gestorum*. Possunt autem negotia variis modis ad aliquem pertinere, (1) *cura & solitudine*; l. 6. pr. de N. gest. (2) *re ipsa*, si in rem meam quid impendit, licet alieno nomine gestum sit; l. 5. l. f. eod. (3) *ratihabitione*; l. 6. §. 9. 10. eod. (4) *recta via*. l. 40. eod. Atque in his omnibus casibus actor habet fundatam intentionem.

Nach

Nachdem vor 4. Monathen mein Vetter N. N. in London verstorben, und auf mich sein zu Woodstock liegendes Gut*h* iure legati gefallen, hat dessen Secretarius Sempronius unter dessen, bis ich zurück gekommen / die Administration desselben über sich genommen, und bishero bis zu meiner Retour auch geführt. Ob ich nun wohl öfters von ihm begehret, daß er wegen der geführten Administration mir Rechnung ablegen solle / dazu er aus seiner geführten Administration den Rechten nach verbunden ist / so habe ich ihn doch darzu nicht bringen können &c.

§. V. Agitur generatim *ad rationes gestio- nis reddendas*. Vnde constat, hanc actionem esse *generalem*, *h)* l. 38. pr. pro soc. & ita varias sub rationibus reddendis latere *præstatio- nes personales speciales* : obligatur enim (*α*) ad edendas rationes : (*β*) damna culpa etiam leuissima data resarcienda : l. 25. §. 16. D. *fam. hercisc.* *δ)* (*γ*) eorum nomine, quae ge-
tere

h) Et sic saepius moueri negotium admodum peti-
posse, vt agenti de noua culosum suscepit, l. 6. §. 3.
præstatione, haectenus non l. 11. cit. tit. vtpote si rem
tacta, haud obstat exceptio fori commisit, si pecuni-
rei iudicatae. am a debitoribus exactam

δ) Aliquando ad casum ad vnam fortunae ius
fortuitum præstandum, si Lotterey dederit.

ε) Qui

rere debuisset, sed omisit: *l. 6. in f. l. 21. §. 2. de N. G.* (8) ad reddendum, quod ex gestione accepit: *l. 19. §. 4. l. 23. eod.* Quae tamen cum ex *iustificazione* ipsarum rationum dependant, vel ad has prouocasse sufficiet.

Daß Beklagter wegen der geführten Administration richtige Rechnung abzulegen / auch allen Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

§. VI. *Actio negotiorum gestorum contraria* datur gestori *k)* eiusque heredi, imo *utilis* ex quorundam sententia illi, qui *proprium* gessit *negotium*, quod tamen reuera *alienum* fuit, *l. f. eod. l. 14. §. 1. comm. diu.* & ita, qui in alieno aedificat, hac uti posset; quamuis, ut supra dictum, *actio in factum* huc magis quadret. Agitur aduersus dominum ad indemnitatem praestandam. Consistit illa (1) in repetitione impensarum *utilium & necessariorum*, *l. 45. pr. de N. G.* intra modum factarum: *l. 25. eod. l. 25. de pign. act. l. 38. de R. V.* (2) in reparatione eius, quod gerenti alias abest: *l. 10. l. 18. C. eod.* (3) in liberatione a ne-
xu,

<i>k</i> Qui utiliter gessit, et si effectum negotium non habuit. <i>l. 10. §. 1. de neg. gest.</i> Qui rem non necessariam, & quae oneratura est	patremfamil. aggreditur, agere sumtuum nomine nequit.
(<i>Böhm. Action.</i>)	1) Ergo etiam tendit ad petendas vsuras, quas ex re sua

xu, nomine domini suscepto. *l. 28. in f. cod.* Ad haec accommodandus libellus.

Als vor 4. Monathen mein Principal Hr. N. verstorben, habe ich dessen hinterlassene Güther und Baarschafften zum Besten der Interessenten administriret, und weil das Guth zu W. Lucio zugefallen / dabey nicht ermangelt, bey seiner Retour ihm, auf sein Begehren, Rechnung abzulegen. Weil sich nun ausgewiesen / daß ich 531. Thlr. vorgeschossen, auch wegen einer Post von 3000. Thaler, weßwegen in ichtgedachten Guth Immission gesucht / und erhalten worden / zu deren Abwendung mich verbürgen müssen / und ich also in beyden Puncten denen Rechten und Billigkeit nach *indemnifiret* werden muß 2c.

Daß Beklagter solche 531. Thlr. mir nicht allein nebst dem Interesse *morae* zu bezahlen / sondern mich auch von der seitwegen übernommenen Bürgschafft zu befreien / und alle Unkosten 2c. schuldig.

§. VII. *Exceptiones reo profunt sequentes*: (1) quod ex pietate & animo donandi gesserit: *l. 27. §. 1. l. 34. l. 44. de N. G.* (2) quod plus, quam oportet, impenderit: *l. 25. eod.* (3) quod proprii lucris causa gesserit: *l. 6. §. 3. eod.* (4) compensationis: (5) quod gestio-

sua gestor percipere potuisset, quam in rem alienam impendit. *l. 19. §. 4. D. l. 18. C. eod. tit.*

m) Ne

gestionem prohibuerit. *arg. l. 14. §. 13. de relig. l. f. C. de N. G.*

§. VIII. Ceterum si gestor res domini adhuc penes se habet, utitur beneficio *retentionis*. MEV. P. 2. dec. 227. Hoc longe utilius est hac actione, quia ita per indirectum dominus adigitur, ut sine mora gestori satisfaciat, si rerum suarum restitutionem desiderat. Ergo ipsi agenti opponit exceptionem *retentionis*.

§. IX. Cum hac in plerisque convenit m) (II.) *ACTIO FUNERARIA*, l. 14. §. 16. de relig. qua is, qui funeravit, agit aduersus eum, ad quem funus pertinet, l. c. §. 17. ad repetendas impensas in funus factas. Haec actio tamen est *subsidiaria*, & ita non habet locum, si *ordinaria*, h. e. *ciuilis* adsit, l. 14. §. 12. l. 15. *cod.* veluti si coheres illas fecit, quas *iudicio familiae erciscundae* repetere potest.

§. X. Datur aduersus eos, ad quos funus pertinet, l. 14. §. 17. *cod.* quales sunt, (a) quos testa-

m) Negotiorum gestor tamen actionem hanc sufficere creditum fuit, quod magis defuncti, quam <i>heredis</i> negotium gereretur. l. 1. D. de relig. praesertim, cum defuncti plerumque ante sepeliri	soleant, quam quis heres eis existat. l. 4. de relig. Vnde de nequidem absolute in negotiorum gestorum actione argumentum duci potest, sed iudex solutus aequitatem sequi debet. l. 14. §. 13. <i>cod.</i>
--	--

Et 2

n) Mo-

testator elegit; n) l. 12. §. 4. eod. (β) heredes l. 14. §. 17. eod. (γ) maritus, si dotem lucratur, l. 16. seqq. eod. (δ) pater & alii, qui ad alimentum obligati fuerunt. STRYK. in V. M. ad tit. de relig. §. 42. &c.

Es hat vor 2. Jahren ein Studiosus, Namens Theophilus, des Lucii, ihigen Beflagten, Sohn, seine Stube bey mir genommen, und solche so lange bewohnt, biß er vor 3. Monath mit einem ihigen Fieber befallen, und daran verstorben. Weil ich ihn nun nach hiesiger Landes-Gewohnheit begraben lassen, so habe ich zwar bald darauf die Rechnung, so sich auf 78. Thlr. belauffet, und sub lit. A. hieben gehet, ihm zugesicket, auch vielfältig um Wiedererstattung der vorgeschossenen Begräbniß-Kosten, zu dessen Erstattung er als Vater verbunden, angehalten, aber bisher keine Antwort erhalten können &c.

§. XI. Agitur ad sumtus repetendos, seu quicquid corporis causa erogatum est, l. 37. pr. de relig. & sine quo funus duci honeste non potuit. l. 14. §. 3. eod. De hoc ex moribus quorumcunque locorum specialibus iudicandum, & simul videndum est ad

n) Modo aliquid pro quo casu demum ad sum hoc emolumento ei relitus ferendos tenetur. Etum est. l. 12. §. 4. de relig. o) Quia

ad dignitatem eius, qui funeratus est, ad causam, ad tempus, & bonam fidem. l. 14. §. 6. cod. Arque hae impensae in concursu creditorum omne creditum praecedunt. l. 45. cod.

Das Beklagter die liquidirte vorgeschossene Begräbnis-Kosten nebst dem interesse morae mir bey Vermeydung der Hülffe zu bezahlen, auch alle verursachte zc. schuldig sey.

§. XII. Contra hanc actionem sequentes reo profunt exceptiones: (1) pietatis gratia, l. 14. §. 7. cod. vel (2) immodice, l. 14. §. 6. cod. vel (3) nimis modicos sumtus factos esse in contumeliam defuncti, l. 14. §. 10. cod. Exceptio autem factae prohibitionis non nocet aëtori, o) l. 13. §. 14. cod. in quo differt ab actione negotiorum gestorum, quemadmodum quoque funeraria non est vel directa vel contraria, vti negotiorum gestorum actio. p)

§. XIII.

o) Quid? quod is, cui cura funeris incumbit, extra ordinem cogi possit ad sepeliendum, l. 14. §. 2. de relig. ne insepulta cadauera jaceant.

p) Saltim unius actionis tantum in iure fit mentio, qua repetuntur impensae

in funus factae. Atque haec sola obligatio in hoc negotio occurrit, vt praeter illam in funerante nulla concipi possit. Haec ratio tamen non impedit, quo minus bonae fidei sit, l. 14. §. 6. & 13. de relig. vtrut nonnulli obligationes uni-

§. XIII. Sequitur (III) *administratio tutelae*, ex qua *actio tutelae* nascitur, fatente Imperatore in §. f. I. de Attil. Tut. & §. 2. I. de satisf. tut. quae itidem vel *directa* vel *contraria* est, & utraque rursus *directa*, vel *utilis*, ut *directa* inter *tutorem* & *pupillum*, *utilis* vero inter *curatorem* & *minorem* aliosque, qui in cura sunt, ad quos per *aequitatem* extensa est, locum habeat. Hoc tamen discrimen hodie in effectu inane est, partim quia in plerisque locis Germaniae *tutela* & *cura* haud distinguuntur; partim quia ad idem dantur, nec diuersam agendi formulam hodie habent; partim quia etiam hodie *durante tutela* agi potest, quod alias olim singulare erat in *utili*. l. 16. §. 1. de tut. & *ration. distrab.*

§. XIV. *Actio tutelae directa*, prout *contrariae* opponitur, datur pupillo vel minori aduersus tutorem ad rationes reddendas damna resarcienda, & reliqua soluenda. Et haec quoque *generalis* est, l. 38, pr. D. pro sac. & ita saepius institui potest, adeo ut agenti de *diuersa* & *nova specie* vel praestatione haud obftet *exceptio rei iudicatae* l. 2. C. de iudic.

§. XV.

laterales ad classem *stricti* | velint, quorum sententiam *iuris negotiorum* referre | Sect. I. c. 2. examinaui.

9) Actio-

§. XV. Dicitur praeterea *arbitrium tutelae*, *l. 1. C. arbit. tut.* quod iudicium praebet, hanc *actionem arbitriariam* esse, ut iudex multa *pro arbitrio & ex officio* hic determinare queat. Ver-
fatur hoc imprimis circa rationes, quem in fi-
nem olim ad eas excutiendas arbitri dabantur,
l. 5. inf. de manum. quo iure etiam hodie uti-
mur. q)

§. XVI. Regulariter demum, *finita tute-
la*, haec locum habebat; *l. 4. pr. l. 9. §. 1. de
tut. & rat. distr.* quod hodie secus se habet,
postquam per *R. I. de anno 1548.* constitutum
est, ut quotannis rationes reddantur. Vnde
decisio *l. 4. §. 3. cit. t.* hodie otiosa est. Prae-
terea volunt, eandem tantum in foro *gestae
administrationis* instituendam esse, *l. 1. C. ubi de
ratio-*

q) Actione hac institu- | sententiam a iudice ordi-
ta, compellitur tutor ad | natio modo definiri pos-
edendum *inventarium &* | sunt. Tutior itaque via est,
rationes. His exhibitis & | ut statim *ex officio rationum*
pupillo communicatis, | constituentur, qui prae-
formandae sunt exceptio- | sente pupillo & tutore sin-
nes contra rationes, in qui- | gula monita *summarie* ex-
bus infiniti saepe conglo- | cutiant, & quae altioris in-
merantur defectus, qui nec | daginis sunt, ulteriori de-
in scriptis commode excu- | ductioni, in scriptis fa-
ti inter litigantes, nec per | ciendae, reseruent.

schied de anno 1548. gemäß, schuldig gewesen wäre, alle Jahr die Rechnungen abzulegen, so ist doch solches nicht allein nachgeblieben, sondern ich habe auch bis dato nach völlig erlangter Maiorennität ihn dazu nicht bringen, noch erhalten können, daß er die noch in Händen habende Meublen secundum Inuentarium mir abgetreten hätte. Weil nun gleichwol einem jeden Vormunde obliegt / daß er von seiner geführten Vormundschafts Rechnung ablege / so muß ich, da in Güte von Beklagten nichts zu erhalten steht, zu denen Rechtsmitteln schreiten zc.

Beklagten einen gewissen Termin zu setzen, und ihn in demselben zu Edirung eines richtigen Inuentarii, und der Vormundschafts Rechnung, wie auch zur Auslieferung der noch in Händen habenden und mir zustehenden Meublen gebührend anzuhalten. (schuldig zu erkennen.)

§. XVIII. Utuntur vero tutores his exceptionibus : (1) *remissionis* rationum reddendarum : l. f. §. 2. de liberat. leg. (2) *excussionis* seu *ordinis*, quando priuato pacto inter se tutelam diuiserunt,isque, qui non administravit, conuenitur : (3) *diuisionis*, quatenus plures gesserunt. Hoc beneficium operatur, vt coram omnium communi iudice actio instituenda sit. l. 5. C. arbitr. tut.

(4) *Cedendarum actionum*, ut regressus saluus sit contra contutores, l. 1. §. 13. *de tut. & rat. distrab.* quae exceptio etiam post *rem iudicatam* in ipsa executione *rr)* opponi potest. l. 1. §. 18. *ead.*

§. XIX. Habent praeterea pupilli *hypothecam tacitam*, a tempore *suscipiendae tutelae* in omnibus bonis tutoris, & ita in actione *hypothecaria* quoque, *redditis rationibus*, gaudent, quae utilis esse potest in casu, quo tutor soluendo esse desiit, & interim pendente administratione bona sua distraxit.

§. XX. Ex eodem fundamento, quo verus tutor convenitur, obligatur quoque, qui *pro tutore vel pro curatore* negotia pupilli *bona fide* gessit, *s)* cum tamen tutor minime fuerit.

rr) Non tamen necesse est, ut *solenis cessio* per instrumentum fiat, sed sufficit, aliunde ex actis constare, quod pupillus ius suum in tutorem conveniunt transferre velit, de quo ubi constat, exceptio haec cessat, id quod ex constitutione *D. Pii* colligitur.

s) Modo adsit pupillus, cuius tutela geri possit: alioquin *negotiorum gestorum* actio locum habebit, l. 1. §. 6. *cit. tit.* quae maiorem diligentiae praestationem desiderat, nec infamat, si vel maxime reus ob *dolum* condemnatus fuerit.

t) Non

erit. Inde nascitur *actio protutela*, quae etiam, *durante impubertate*, a vero tutore nomine pupilli institui potest, *l. 1. §. 3. de eo, qui protut.* nec indistincte tenetur, si non uniuersam attingit tutelam. *l. 1. §. f. eod.*

Als meines Pflegbefohlenen Vater vor wenig Jahren verstorben / hat dessen Bruder Lucius sich so fort der Vormundschaft über seines Bruders Sohn angemasset, und einige Monath auch geführet / biß sich endlich ein Testament gefunden / worinn mir die Vormundschaft allein aufgetragen / daher ich auch bald darauf gerichtlich confirmiret und beslädiget worden bin. Wann nun der Beklagte gleichwohl einige Monath die Administration der Vormundschaft als Protutor geführet / und daher zur Ablegung der Rechnung und Ausantwortung eines Inuentarii gehalten ist / so ist er doch so wenig zu dem einen als dem andern zu bringen gewesen / phnerachtet er nicht allein dazu verbunden / sondern ohne beydes sich an Führung richtiger Rechnung verhindert werde.

Daß Beklagter binnen eines kurzen Termins ein richtiges Inuentarium nebst allen bey sich habenden Meublen und Urkunden auszuantworten / von seiner geführten Administration Rechnung abzulegen / und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig sey.

§. XXI. Quodsi praeterea tutor dolose & furandi animo quaedam interceperat, dabatur actio *de rationibus distrahendis*, l. 1. §. 19. *de tut. & rat. distr.* finita tutela; sed tantum in ipsum tutorem, non in heredes, l. 1. §. 23. 24. *eod.* ad duplum pretii rei interceptae, 1) l. 1. §. 23. *eod.* quia est civilis ex LL. XII. tabb. l. 55. §. 1. *de admin. & peric. tut.*

§. XXII. Vnde oriatur, traditur in l. 1. §. 21. *de tut. & rat. distr.* ubi dicitur, quod *in tutela ex VNA OBLIGATIONE* duae sint actiones, Videlicet obligatio in tutore una est, quae consistit in *fideli administratione*; contra hanc obligationem si agit, duplici modo conveniri potest, politis terminis habilibus. Et quia ita utrobique una est obligatio, hinc (α) altera alteram consumit; c. l. 1. §. 21. (β) plures tutores duplum non singuli, sed omnes praestant, l. 55. §. 1. *de adminstr. tut.* quod secus est, si ordinariae actiones *furti* instituuntur. c. l. 1. §. 22.

1) Non eius, quod inter-
est, quod in hanc actio-
nem non venire dicitur in
cit. l. 1. §. 20. quia per prae-
stationem dupli id, quod

<p><i>interesse</i> pupilli poterat, absorbetur, ut in <i>duplae sti-</i> <i>pulatione</i> evictionis nomi- ne.</p>	<p>2) Et</p>
---	--------------

§. 22. u) Fundamentum ergo quaerendum
in perfida administratione.

Ob wohl mein gewesener Vormund Septimius
an geschworneu Endes statt gerichtlich angelob-
bet, daß er mein Bestes suchen, allen Schaa-
den abwenden / und was einem treuen Vor-
munde gebühret, treulich verrichten wolle &c.

So hat er dennoch unterschiedene kostbare
Bücher, und andere Meublen, so in der beuge-
henden Specification aufgezichnet / mit unter-
schlagen / und sich treu oder Weise zugeeignet /
welche Sachen ich wenigstens auf 90. Thlr.
schätze, mithin seinem Amte gar übel vor-
gestanden. Dessen ohngeachtet ist er doch
bisher so hartnäckig gewesen, daß er alle Vor-
stellung hindan gesetzt &c.

Daß

<p>Er tamen haec poena- lis esse dicitur in l. 1. §. 23. tit. tit. Verum hoc non ab- solute, sed intuitu rei con- demnati intelligendum, qui duplum praestando quodammodo puniri vi- detur. Ast intuitu pupilli est magis rei persecutoria. & duplo id, quod eius in- teresse poterat, contine-</p>	<p>tur, ut colligo ex l. 1. §. 20. cit. ubi negatur, quod in hac actione, quod in- terest, seorsim veniat, quia id ipsum in duplo contine- tur, quod talitus excedere solet. Ideo enim leges du- pli praestationem consti- tuisse videntur, quo pu- pillus id, quod interest, probare haud tenetur.</p>
---	---

x) Non

Daß Beklagter die unterschlagene und specificirte Sachen nach der beygefügtten Specification mir doppelt bezahlen, und nechstidem alle verursachte Unkosten erstatten müsse.

Sed an adhuc hodie in duplum agatur, obscurum est. Forsan rara aus in praxi haec actio erit. x)

§. XXIII. Similiter per *falsi tutoris gestionem* tertius potest lacerari, qui *dolo malo* se tutorem simulavit, auctoritatemque contractui, cum minore vel pupillo inito, eodem dolo adhibuit. Hoc nomine decepto datur *actio in factum*, l. 11. pr. *quod fals. tut.* ad interesse, l. 7. §. 2. *ead.* aduersus falsum tutorem, non eius heredes, intra annum. l. 9. §. 1. *ead.*

Es hat vor wenig Monathen Seius, ein junger Mensch von etwa 14. Jahren an mich begehret, daß ich ihm 100. Thaler vorschießen möchte, weil sein Vormund Pudens solches zu autorisiren und zu approbiren bereit wäre. Und wie ich nicht anders aus einem mir vorgezeigten Testament / so des Pupillen Vater gemacht haben soll / vermeinet / als daß Pudens sein

x) Non tamen absolute sit, *duplum*, lege defini-
eius praxin negauerim, tum, petere, quam *interes-*
cum longe vtilius pupillo / se probare.

y) Ex

Vormund sey / so habe ich auf seine Approbation das Geld ausbezahlt, wie dann so wohl Seius als Pudens, der Beklagte / beygehende Handschrift unterschrieben. Ich muß aber leider anieho erfahren / Pudens des Sei Vormund nicht sey, sondern sich nur / um mich zu betrügen, davor ausgegeben, und ein falsches Testament mir vorgezeigt / wodurch ich denn würcklich in Gefahr, mein Capital zu verlieren / gerathen, angesehen Seius das Geld verspielt haben soll, Beklagter also aus seinem Betrug zu dessen Erstattung schuldig ist etc.

Beklagten zu Wiedererstattung der 100. Thlr. nebst dem Interesse und allen Unkosten gebührend anzuhalten.

Quodsi forsan falsus tutor non sit solvendo, restituitur laesus. *y) l. 1. §. 6. l. 2. seqq. quod falso tut.*

§. XXIV. Praeter tutores etiam tenentur *fideiussores* actione *ex stipulatu*, de quo suo loco. Quia vero fideiussores non ad rationes

<i>y) Ex capite instae ignorantiae. Sed contra quem? an contra pupillum? at vero hic pari iure ex capite aetatis restitutionem habet; nisi supponere casum velimus, quo pupillus alias</i>	<i>in lucro haereret, si contrahenti cum pupillo restitutio denegaretur. Tunc enim pupillo succurri nequit, cui tantum subuenitur, ne damnum patiatur.</i>
--	--

z) Prae-

nes reddendas, sed tantum ad id, quod tutor pupillo propter administrationem debet, tenentur, conspicuum est, fideiussores non posse conueniri, antequam a tutore rationes redditae, & liquidum constitutum sit. *l. 1. C. de conuen. fisci deb. 2*) Idem dicendum de affirmatoribus & nominatoribus, qui instar mandatorum sunt, *l. 13. pr. de minor. & suo periculo* nominant, vel cautionem idoneam esse, affirmant, inde actione mandati tenentur, de qua suo loco.

§. XXV. Denique actio utilis tutelae in subsidium, ut vocatur in *l. 1. C. de conu. magistr. datur contra magistratus*, qui circa dationem tutorum culpam commiserunt. Iden autem actio utilis extensa est a) aduersus eos, quia pupilli sunt in publica tute-

2) Praeterea in his fideiussoribus hoc singulare est, quod beneficio *diuisionis* non utantur ex sua persona, sed tantum ex persona tutorum. *l. 12. rem pup. vel adolesc. salu. fore.* daretur contra heredes, nisi in quantum essent facti locupletiores, quod ramen falsum est. Idem quoque indicare videtur Cuius in *l. 15. §. 9. de excus. tutor. vbi GOTHOFREDVS* in notis lit. 1. hanc optimam reddit rationem: est enim magistratus tutor subsidiarius. Sicut enim tutores honorarii in subsidium etiam tenentur,

a) Est ergo haec actio subsidaria itidem ex quasi contractu, non ex delicto, ut contendit LAVTERBACH. *ad cit. tit. §. 2. Potestius si verum esset, non*

tur,

tutela reipubl. ut dicitur in *l. 2. §. 1. ne de stat. defunct.* quo intuitu tutela *munus publicum* dicitur. Primario itaque tutela incumbit illis, qui *reipublicae* praesunt, & ab his *munus* hoc, quod ipsis nomine *reipubl.* incumberebat, priuatis demandatur, qui proinde *munus publicum* sustinent. Hoc intuitu in *l. 9. in f. D. de magistr. conu.* dicitur, quod eadem in magistratus actio detur, quae competit in tutores.

§. XXVI. Habet autem tantum locum *in subsidium*, (vnde etiam *subsidiaria* vocatur,) ubi videlicet tutores non sunt solvendo, nec ex cautione fideiussoria solidum exigi potest. *l. 5. C. de magistr. conueniend.* Proinde & *contutores honorarii* ante, quam magistratus, tenentur, nisi illis nihil imputari possit, forsan quod mature administratores suspectos postulauerint: hoc si neglexerint, tunc demum tenentur. *l. 3. §. 1. de administ. & peric. tut.* Hunc in sensum accipio textum corruptum in *l. 1. §. 15. de tutel. & rat. distrab.* ubi verba finalia *affirmative* sunt legenda, hoc modo: *si contutor ob hoc*

tur, licet non administra- *de admin. & peric. tut.* ita
uerint, modo ipsis quid idem de magistratu quo-
imputari possit; *l. 3. §. 1.* que asseri potest.

(*Böhm. Actiön.*)

G g

b) Acque

hoc conuenietur, quod suspectum facere vel satis exigere noluit. vid. GOTHOFER. in not. ad l. eit. lit. c.

§. XXVII. Debet autem magistratus in culpa esse, b) vel quod non idoneus dederit, vel satis non exegerit : vel in idoneos fideiussores admiserit : vel si monitus tutores non dederit : l. 1. §. 6. de magist. conu. vel denique suspectos tutores ex officio non remouerit ; imo etiam hodie, si quotannis rationes ab eis non exegerit, quod ad officium eius pertinet per R. I. de anno 1548. & 1577. Si culpa vacat, cessat actio, l. 1. §. 11. D. de magistr. conu. quod probari debet a magistratu. l. 1. §. 13. eod.

Es ist aus den bey hiesigem Rathhause befindlichen Registraturen befandt, daß der in Anno 1697. regierende Bürgermeister Florens mir Aristippum zum Vormund gesetzt / und ob derselbe schon Damahls bereits in Abfall seiner Nahrung gerathen gewesen, dennoch keine gnugsame Versicherung nach seinem Amt von ihm gefordert.
Wann

b) Aequè ac tutores honorarij, qui tamen propterea, quod in culpa sunt, non conueniuntur actione ex delicto, sed ex quasi contractu. Et tamen haec solatio, quod in culpa magistratus esse debeat, mouit dissentientes, vt crederent, hanc esse ex delicto.

c) Inde

Wann nun jetztgedachter Aristippus vor Für-
sten vieler Schulden ausgetreten / und ich dabey
fast auf 3000. Thlr. einbüßen muß, wie aus
begeheudem Distributions- Decret zu ersehen,
und solcher Schade einzig und allein Beflag-
tens Nachlässigkeit bezumessen.

Agitur ad omne *damnum* resarciendum, quia
magistratus in omne periculum succedit; he-
res tamen eius tantum de *lata culpa* tenetur,
l. 4. D. de conu. magistr. ad instar heredis tutoris.
c) Si plures sunt, propter *dolum* singuli tenen-
tur *in solidum*, propter *culpam* vero *pro rata l.*
7. D. eod. Hinc petitum:

Daß Beflagter den mir durch seine Nachlässig-
keit zugewachsenen Schaden / so ich auf 3000.
Thlr. schätze, zu erstatten schuldig sey.

§. XXVIII. Exceptiones hae profunt ma-
gistratui: 1) *culpa cessantis. l. 1. §. 1. 12. de*
magistr. conu. 2) *excussionis. l. 5. C. eod. l. 1. §.*
9. D. eod. 3) *diuisionis. l. 7. eod. &c.* d)

§. XXIX.

c) Inde nouum argu- | stratus hoc conuenerit, vt
mentum nascitur, reme- | alterius tantum periculo
dium hoc esse ipsam *tute-* | tutores darentur. Quam-
lat actionem, quae eo mo- | uis enim talis conuentio
do contra heredes datur. | pupillo non praeiudicet,

d) Quandoque etiam | aequum tamen est, vt ad
(4) *ordinis*, si inter magi- | exemplum tutorum; qui

Gg 2

inter

§. XXIX. Tandem propter *perfidam administrationem* tutor etiam remoueri potest, in quem finem *accusatio suspecti* introducta est, quid? quod etiam sine *accusatione* ex officio a magistratu remoueri possit & debeat. *e) l. 3. §. 4. de suspect. tut.* Ceterum constat, hanc *accusationem* non *vere*, sed *quasi* publicam esse, & tantum in quibusdam cum aliis *publicis accusationibus* conuenire, adeoque ad *priuatas actiones* pertinere, si tantum ad *remotionem* agitur.

§. XXX. Quilibet ad accusandum admittuntur; tenentur tamen ex *necessitate* accusare *honorarii. l. 3. §. 1. de adm. & peric. tut.* Agitur coram *iudice inferiore*, nisi praeterea

inter se tutelam diuiserunt, ille prius conueniatur, qui hoc suscepit; deinde excussis huius facultatibus ad collegas veniatur. *l. 1. §. 9. D. de magistr. conuen.*

e) Et sic quaedam figura *inquisitionis* hic adesse videtur, cum tamen constet, apud Romanos processum inquisitorium incognitum fuisse. Verum in hac accusatione specialis aderat ratio, quod magistratus essent instar *hono-*

rariorum tutorum, & necesse haberent, in mores & gesta tutorum inquirere. Hac de cula *accusatores* constituere, & ita eos *ex officio* remouere cogebantur, qui vices eorum gerebant, & quorum nomine ipsi alias in subsidium tenebantur. Imo hoc quodammodo singulare esse, fatetur ICrus in *l. 3. §. 4. de susp. tut.* aiens: *quod hoc favore pupillorum accipiendum sit.*

f) Quan-

ea ad poenam grauiorem accusatio directa sit. Fundamentum est, quod non ex fide gesserit tutelam, & inde remotio, durante adhuc tutela, petitur, vel aliquando grauior poena. *l. pen. de susp. tut.*

Beſlagten ſeiner Vormundſchaft zu entſetzen / und inzwiſchen denſelben ſo lange zu ſuspendiren / biß definitiue gegen ihn erkannt worden.

§. XXXI. Haftenus de remediis contra tutorem. Sed quia obligatio in tutela bilateralis est, tutori quoque *actio tutelae contraria* competit ad *indemnitatem*. Competit haec praeterea heredi, curatori, & qui pro tutore negotia gessit, & quidem *finito officio, l. 1. §. 1. 2. 3. de contr. tutel. & util. act. aduersus pupillum eiusque heredem. l. 3. §. 9. eod.* Maxime tunc utilis est, si pupillus tutelae iudicio non agit, quia nouit, se tutori suo adhuc debere. *l. 1. inf. eod.* Quod si enim *directa* actio tutelae instituta est, hac non semper *f)* indiget tutor, sed *compensatione opposita* uti potest. *l. 1. §. 4. eod.* Hac tamen reiecta, nihilominus adhuc *actio contraria* salua est. *c. l.*

Ob

f) Quandoque enim est, ut compensationem etiam hac actione ipsi haud admittat. *l. 1. §. 4. de utendum, si id, quod a contrar. tut. pupillo repetit, illiquidum*

Gg 3

g) De

Ob ich zwar bereits vor 4. Monathen meinem
gewesenen Pflegbefohlenen Salvia die Vor-
mundschafts- Rechnung übergeben / und dar-
inn 576. Thlr. liquidirt, so ich in der geführ-
ten Vormundschaft vorgeschossen, ohne was
er mir sonst noch an dem mir im Testament
constituirten Salario von 8. Jahren her schuldig
verblieben, auch dabey öftters Erinnerung ge-
than / daß er mir solchen Vorschuß nebst dem
restirenden Salario gut thun sollen, dazu er
aus der geführten Vormundschaft ver-
bunden ist / so hat er dennoch immer von einer
Zeit zur andern mich hingehalten &c.

§. XXXII. Agitur in perpetuum, *l. 3. §. 9. eod.* & quidem *ad indemnitatem*, quam obtinet, si (α) ei refunduntur expensae in tute-
lam factae; modo *expediant* pupillo, *l. 3. pr. eod.* & *ex bona fide* g) factae sint. *c. l. §. 8.*
Quae extratutelam tutori debentur, in hanc
actionem non veniunt. *h) l. 1. §. 5. eod.* (β)
Si operae, quas non ut *tutor* praestitit, pre-
tio

g) De hac non ex euen-
tu rerum iudicandum. *l. 3. §. 7. eod. tit.* sed ex proba-
bili ratione. Et quidem
etiam vsuras, quibus
interim carere debuit, ha-
rum expensarum petit,

quamvis nulla mora adsit.
l. 9. §. 4. de admin. & peric. tut. l. 12. §. 9. mandat.

h) Hodie tamen in eodem
libello venire possunt,
postquam plures actiones
cumulare permissum est.

i) Haec

tio ipsi compensantur. *Salarium* pro opera, in tutelae administratione praestita, petere nequit, CARPZ. P. 2. C. 11. def. 4. nisi vel *testamento*, vel *statuto*, vel a *magistratu* iusta ex causa constitutum sit. vid. MOELLENBEC. de *salario tut. & cur.* (γ) Si liberatur a *fideiussione*, quo se pro pupillo obstrinxit. l. 6. eod. Secundum haec petitum libelli formandum:

Daß Beklagter mir nicht alleine die vorgeschossene und liquidirte 576. Thlr. cum interesse morae, sondern auch mein von 8. Jahren rückständiges Salarium, so 160. Thlr. austrägt, zu bezahlen, und alle Unkosten zu erstatten schuldig sey.

§. XXXIII. Repellitur tamen tutor (1) *exceptione rei indicatae*, quod iam ante *reputatio* reprobata sit, isque acquieuerit: l. 1. §. 4. eod. (2) *exceptione non competentis actionis*, quod tutelae nomine non debeat: l. 1. §. 5. eod. (3) *exceptione non fundatae intentionis*, quod sumtus pupillo non expediant: l. 3. pr. eod. nec (4) bona fide facti sint: l. 3. §. 8. eod. vel (5) quod sibi potuerit solvere. l. 3. §. 5. 6. eod. i)

§. XXXIV.

i) Haec tamen exceptio, quod ut suspectus remotus sit, non attenditur; quia plura in rem pupilli	conuertere potuit, quae eum admittere non oportet. l. 4. D. de contrar. tut. Gg 4	ii) Haec
--	---	----------

§. XXXIV. Sicuti vero primario tutores personis dantur, ita de *educatione* eorum omnino debent esse solliciti, de qua si disceptatur, magistratus statuit, ubi educari debeat, *l. 5. D. ubi pupill. educ.* Inde etiam tutores quandoque *mandata S. C. de exhibendis pupillis* petere possunt, FRIDER. *de mand. c. II, §. 5. & 6.* Licet enim magistratus, *causa cognita*, statuere debeat, apud quem pupillus educari debeat, *summariter* tamen proceditur, & ita quoque via *interdictorum* hic adhiberi potest.

Weil nun unsern unmündigen Pflēgbefohlenen so wohl wegen der von seiner Mutter geschehenen Veränderung des Wittwen-Stuhls / als erfolgten Chāngirung der Religion ii) grosse Gefahr bevorsteht / und wir deswegen öftters um deren Abfolgung bey der Imploratin angehalten / gleichwohl solches alles fruchtlos gewesen, bey dergleichen Umständen aber per *mandata S. C.* allerdings verfahren werden kan zc. als gelanget an zc. unser gehorsamstes Suchen und Bitten / an Imploratin so fort ein *Mandatum poena-*

ii) Haec causa in educatione pupillorum primario obseruanda, quia a *religione* educatoris ipsa educatio admodum dependet, adeoque A. C. addicti pupilli non aliis possunt committi tutoribus & educatoribus, quam qui eiusdem cum pupillis religionis sunt.

↳ Pos.

poenale sine clausula ergehen zu lassen / daß sie uns ohne fernere Verweigerung unsere Pflegesöhnen abfolgen lassen müsse.

§. XXXV. Denique ob connexitatem materiae etiam hoc addo, tutorem, se excusare voluntatem, per *simplicem allegationem* causam suam proponere debere, non solennem *actionem*, multo minus *appellationem*. k) l. 1. §. 1. *quand. appell. sit.* Potest etiam *viua voce* causam allegare, vel libellos dare. l. 13. §. 10. *de excus. tut.* Et tamen in l. 25. *ead.* dicitur, quod se per *libellos excusare* non possit; alijuxta sensum l. 9. §. 1. *de offic. praet.* l. 71. *de R. I.* quia causae cognitio requirebatur, qualia per *libellum* expediri non possunt, c. l. 71. i. e. *ad solam partis supplicationem* procedi nequit. Aliud ergo est, annon possit excusatio proponi per *libellum*, seu *in scriptis*? & aliud: an iudex simpliciter *ad libellum* decretum interponere possit? In libello *supplicationis* (non *actionis*) *causa* alleganda;

Sch

<p>k) Posse tamen tutorem appellare, si velit, colligunt ex l. 4. pr. & l. 13. pr. <i>de excus. tut.</i> Verum totus contextus <i>cis. l. 4.</i> ostendit, de proprie dicta <i>appellatione</i> ibidem non agi, sed <i>allegationem iustae</i></p>	<p><i>causae</i> ibidem <i>appellationem</i> vocatam fuisse, quae etiam <i>tertiae creationis excusatio</i> vocatur: aduersus sententias autem, auferentes eis excusationes, iusta nascitur appellandi causa. l. 13. pr. <i>ead.</i></p>
--	--

Gg 5

l) Et

Ich habe aus des Sempronii jüngsthin eröffneten Testament wahrgenommen / daß er mich zu seiner Kinder Vormund ernannt habe. Weil ich aber von Gott mit 5. unerzogenen Kinder gesegnet, auch über dem von Ihro Königl. Majestät vor wenig Wochen mit der Land-Reutmeister-Charge begnadiget bin / als habe ich gnugsame wichtige Ursachen diese Vormundschaft zu decliniren, wie ich denn gehorsamst bitte, mich von solcher Vormundschaft frey zu sprechen 2c.

§. XXXVI. Pergo iam ad alias actiones ex quasi contractibus, & quidem (IV.) ad actionem *familiae herciscundae*, de qua cum supra *Sect. II. c. 3. §. 54. seq.* actum sit, progredior (V.) ad *COMMUNI DIVIDENDO* iudicium. Hoc inter eos locum habet, qui communionem ex *titulo singulari l)* habent, & proinde ad *diuisionem & praestationes personales* faciendas agunt. *l. 4. §. 3. commun. diuid.* Ipsa quidem *communio* quasi contractum

<p>l) Et sic tantum in hoc iudicium venit diuisio rerum illarum, quae communes sunt, quae in libello exprimendae; <i>l. 3. pr. commun. diu.</i> circa quas tamen plures praestationes personales occurrere pos-</p>	<p>sunt, <i>l. 4. C. eod.</i> quo intuitu suo modo generalis dici potest. Familia herciscundae actio magis pro obiecto habet <i>uniuersitatem</i>, quae in libello determinari nequit.</p>
---	--

m) De

Quum non constituit, quae potius *commune ius in e*, vel *dominium* denotat; sed *administratio rei communis* producit quasi contractum, & inde actio haec *mixta* esse potest, quemadmodum supra de *famil. heresc. actione cit. l.* dictum est. Scilicet quatenus agimus ad *divisionem rerum*, quarum *dominium* habemus, catenus *realis*; *l. 4. pr. comm. diuid.* quatenus vero de *praestationibus* ex administratione fluentibus, *personalis* esse debet. *l. 6. §. 1. eod.*

§. XXXVII. Agunt hac actione, inter quos est *rerum singularium communio*, etiam ex *societate. l. 2. eod.* Nam actio pro socio non tendit ad dissoluendum negotium, ad quod tamen *communi diuidendo* primario agitur. *l. 1. eod.* Debet autem communio esse (α) *ex causa honesta*; *l. 7. §. 4. 5. eod.* (β) inter eos, qui *ius in re* habent. *l. 7. §. 11. eod.*

Es hat Seius mir und meinem Bruder sein Landguth zu N. gelegen, vor 12. Jahren geschenkt, und sich den Vsumfructum auf sein Leben reserviret. Wie er nun etwa vor fünff Viertel Jahren verstorben / hat mein Bruder das mir und ihm heimgefallene Landguth allein in Besitz genommen, und bishero genuset / nachdem ich solches gleichfalls in Besitz zu nehmen durch meine Abwesenheit bin verhindert worden.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII. Fundamentum agendi est, 1) *communio l. 6. §. 1. eod.* Aliquando ex aequitate datur finita communione, m) *c. l. l. 10. eod.* & 2) *administratio rei communis, modo communi nomine gesta sit. l. 14. §. 1. l. 19. pr. eod.*

Ob mir nun zwar die Helffte an gedachtem Guthe zustehet / und mein Bruder wegen seiner angeführten Administration mir Rechnung abzulegen verbunden ist, und ich daher so wohl auf die Theilung / als auf die Ablegung der Rechnung gedrungen, so hat er doch so wenig zur gemeinschaftlichen Besizung mich admitiren, als Rechnung ablegen wollen.

§. XXXIX. Agitur ad *diuisionem & praestationes personales. l. 4. §. 3. eod.* Hac constituent in fructibus communicandis, *l. 11. eod.* impensis pro parte ferendis, *l. 4. §. 3. eod.* damnisque reparandis, *l. 8. §. 2. l. 20. eod. n)*

Beflagten dahin anzuhalten / daß er mit mir
daß

m) De quibusdam *praestationibus*, quae antea fuerant omissae; dixi enim in nota praecedente, etiam hanc actionem suo modo *generalem* esse.

n) Secundum *aequissimum iudicis arbitrium*,

est enim haec actio *arbitraria, l. 6. §. 8. cit. tit. imo & bonae fidei. l. 4. §. 2. eod.* Hinc quoque iudex *ex officio* de iusto pretio aestimare & cautionem de euictione imponere potest. *l. 10. inf. inf.*

o) Hinc

das Landguth nach richterlicher Erkenntniß ohne fernere Einrede theilen / von denen g hobenen Nutzungen Rechnung ablegen, den mir gebührenden Theil auslieffern, und alle verursachte Unkosten erstatten müsse.

Quodsi res communis commode diuidi non potest, & alter sociorum *maiorē partem* in re communi habet, potest alteri offerre pretium suae partis minoris, vt totum possideat. l. 34. §. 2. C. de donat.

Weil mir aber 2. Theile an istgedachtem Guth the zustehen / und ich daher das ganze Guth bey der Theilung praetendiren kan / so habe ich mich zwar erbothen, meinem Bruder seinen Theil zu bezahlen, welches er aber durchaus nicht zulassen will, ob er gleich dazu denen Rechten nach schuldig ist &c.

Bitte das Guth gerichtlich taxiren zu lassen, und darauff bey der Theilung das Guth mir zu adiudiciren, und meinen Bruder dahin anzuhalten, daß er den Werth von seinem Theil nach der gerichtlichen Taxation von mir annehmen müsse.

§. XL. Exceptiones hae reo vtilēs sunt: 1) quod impensas, tanquam in *rem propriam*, fecerit, l. 29. pr. comm. diuid. quo casu tantum *retentio* datur. l. 14. §. 1. eod. 2) Pacti, ne

•) Hinc denegatur actio *communis diuidendo*, quia nemi-

ne intra certum tempus a comunione recedatur. *l. 14. §. 2. eod.* 3) Praescriptionis, si per 30. annos rem communem, ut *propriam*, possedit. Comunioni nunquam praescribitur. 4) Cautionis pro praestanda euictione. *l. 10. §. 2. eod.* 5) Inhabilitatis, veluti si pupillus ad diuisionem prouocet. *l. 17. C. de praed. minor.* 6) Deficientis comunionis ex *iure in re. l. 7. §. 11. eod. &c.*

§. XLI. Huc referunt etiam (VI.) *iudicium FINIVM REGVNDORVM*, quod *in personam* esse dicitur, *licet pro vindicatione rei est, l. 1. D. fin. reg. h. e.* licet vindicationem rei contineat; reuera enim, qui de *finibus obscuratis* agit, simul partem agri sui vindicat. *l. 4. pr. eod.* Ita, si inundatione fines agri confusi sunt, *praeses provinciae alieno eos abstinere, & domino suum restitui, terminosque per mensorem declarari iubet,* ut dicitur in *l. 8. pr. eod.* Haec eiusmodi praedicata sunt, quae actioni pure personali haud conueniunt, quo ipso merito *mixta* dicenda est. Quasi contractus consistit in ipso *confinio,*

neminem sibi obligare voluisse non deerit, videlicet ex luit, id quod tamen in *aequitate legis*, quae non *quasi contractibus* desideratur, permittit, alterum locutur, *l. 14. §. 1. cit. tit. vbi* pletari cum damno alterius, adeoque *actione in factum* potius tali casu est Aliunde tamen obligatio agendum. p) Hoc

no, p) vi cuius non tantum alter alteri ad interesse tenetur, *l. 4. §. 1. eod.* sed etiam praeterea alter obligatur, partem agri sui quandoque alteri cedere, & alter verum pretium ei solvere, si euidentioribus finibus distingui agros commodius sit. *§. 6. l. de offic. iudic. l. 2. 3. D. fin. reg.*

§. XLII. Agunt inter se *confines*, qui saepe utrinque actoris partes sustinent. *l. 10. fin. reg.* Sunt autem *confines* domini, *q)* agrorum vicinorum, vel qui aliud *ius in re* habent. *l. 4. §. 9. eod.* In praediis urbanis haec actio cessat, *qq)* sed vel *nunciatione noui operis*, vel *inter-*

p) Hoc quandam quasi societatem constituit. Imo aliunde *communio* agrorum oriri potest, videlicet ex *confusione*, quam vel *inundatio* vel *obsidio hostium* induxit, & in tantum fines agrorum deleuit, ut antiquis possessoribus haud integrum sit, eos specificè demonstrare. *Confusio* talis *accidentalis* rerum mobilium facit *communione*; quidni ergo etiam rerum immobilium, ut noua diuisione & assignatione opus sit? *l. 8. cit.*

q) Rursus hic quaestio domini tantum *incidenter*

non *principa'iter* moueri potest actori, cui illud in dubium vocatur, & ita per consequentiam *legitimat* ad causam ab eo desideratur, quia nemo nisi dominus hanc actionem mouere potest. Inde sufficit, si prober, se possidere nomine proprio, cum *bona fides* praesumatur. Si vere reus docere queat in contrarium, id quod ipsi integrum est, actori nullum ius in agrum, cuius nomine agit, competere, repellitur.

qq) Cur vero? annon aeque hic de finibus quae-

terdicto quod vi aut clam, vel negatoria vten-
dum. Inter socios non habet locum, qui
unius loco inter se habentur. l. 4. §. 7. eod.

Nachdem ich die zu meinem Gut in N. gehörige Hufen etliche Jahr her an Fremde verpachtet / welche so genau die Gränzen derselben nicht gewußt, so hat Orfeius, dessen Acker an die Meinigen angränzen, die Gelegenheit ergriffen, und von denselben unterschiedliche Stücken abgepflüget, und dadurch die Gränzen verrückt, wie solches nach geschehener Ausmessung sich an Tag legen wird / zumahl aus der Verlage sub A. zu sehen, daß meine Gelder 9. Hufen / und 3. Acker in sich halten müssen.

§. XLIII. Agitur ad *fines dirigendos*, etiam in *foro rei sitae*, r) quod fieri haud posset, si esset mere personalis. Praeterea etiam

istio moveri potest? Responsum; etiam hic *fines* spondet Ictus in l. 4. §. dentur.

10. fin. regund. neque enim possesores praediorum urbanorum confines sed magis vicini dicuntur. Formula huius actionis eorum, qui confines erant, mentionem faciebat, inde cum stricte formulae olim inhacrendum erat, negabant Icti, hanc formulam ad vicinos applicari posse, quamvis si rem ex sola simplicitate aestimare ve-

r) Et sic in iudicio civilis. In criminali etiam de finibus dolose motis agi potest, quo facto, is, qui de crimine cognoscit, etiam civiliter de finibus cognoscere potest. l. 4. §. 4. eod. Potest enim iudex incidenter ita simul civilem quaestionem dirimere, si vel maxime principaliter de civili cognoscere nequeat. l. 3. C. de ordin. iudicior.

s) Quod

iam ad interesse, l. 4. §. 1. eod. & suum cuique restituendum, l. 8. pr. eod. cum fructibus post litem contestatam perceptis: non omnimodo ante, l. 4. §. 2. eod. quod intelligo, si non in specie petiti sint. l. 25. §. 8. de aedil. edict. Sed quia hoc hodie aliter se habet in rei vindicatione, quae in hoc iudicio latitat, prout supra S. II. c. 2. §. 9. dictum est, ita idem quoque hic applicandum. De hoc ut recte iudicetur, prouocari potest ad *inspectionem ocularem*, atque iudex implorari, ut agrimensores mittantur. l. 8. §. 1. eod.

Durch geschworne Erdmesser seruiatis seruandis die quæst. Aecker ausmessen zu lassen, und nach geschehener Ausmessung Beklagten dahin anzuhalten, daß er mir die abgefluchte Furchen cum fructibus perceptis & percipiendis wieder abtreten, und allen Schaden und Interesse gut thun müsse.

§. XLIV. Quodsi per *agrimensores* diremta est finium quæstio, vel aliter hi adhibiti, illi tamen fefellerunt in *renunciatione falsi modi*, læso contra mensorem datur actio *in factum*. l. 1. pr. D. si mens. fals. mod. dixer. Erant quippe mensores apud Romanos in magna dignitate, & inde opera eorum pro mercenaria haud habebatur; sed id, quod his dabatur, *honorarium* erat, & opera eorum ad in-

(Bohm. Action.) Hh itat

star *beneficii* iudicabatur, ex quo colligebant, *locationem* hic deficere, adeo ut, *actione locati* instituta, frustra ageretur. *l. 1. cit.* Quia tamen *interest nostra*, ne fallamur in *renunciatione falsi modi*, ex *aequitate* data est *actio in factum*, quae quidem heredi datur, sed in heredem denegatur. *l. 3. §. 5. eod.* Oritur non ex *circumscriptione* seu ex *dolo*, sed ex *ipso suscepto negotio*, & ita perpetua est *l. 4. eod.* Interim tantum datur ob *dolum* & *latam culpam* s) *l. 1. §. 1. eod.* ad interesse.

§. XLV. Ceterum latius porrexit hanc actionem praetor, etiam si alterius rei mensuram falsam renunciauit, veluti si in aedificii, vel vini, vel frumenti itinerisque latitudine fefellit. *l. 5. §. 2. l. 6. eod.* Hoc exemplo etiam aduersus *architectum* actio dari debet, vel *tabularium*, qui in computatione fefellit. *l. 7. §. 3. eod.* Exemplum libelli sumamus ex *l. 1. pr. eod.* si emptor scire velit, cuiusmodi ager veniat.

Sch

s) Quod *civiliter* haud dicitur in *l. 1. §. 1. cit. tit.* sit obligatus, seu ex nullo *Alias* quidem ob *damnum* contractu teneatur, adeo- *per imperitiam* datum agitur ex *L. Aquilia*, sed id que si *imperite* versatus est, *restringendum* ad eos, qui mensor, *imputandum* est, *restringendum* ad eos, qui ei, qui talem adhibuit, ut *aliis civiliter* obligantur.

1) Et

Ich habe vor 3. Viertel Jahren von Lucio seine Länderey, so vor hiesigen Dorffe N. lieget, vor 5780. Thlr. gekauffet, und damit ich das Kauff-Preitium desto eigentlicher treffen möge, habe ich Frontonem dahin verindcht, daß er die Länderey ausmessen möchte, welcher darauf 7. Hufen und 8. Acker angegeben, und ich daher das Pretium darnach eingerichtet. Weil ich aber vor Kurzen aus den Ampts-Registern erschen, daß die Hufe nur vor 14. Acker jederzeit gehalten seyn, habe ich dieselbe durch andere geschworne Erbmesser ausmessen lassen, da sich dann nicht mehr als 14. Acker bey einer jeden Hufe befunden haben, wie die Beylage sub A. ausweist, daß ich also durch Beflagten's falsches Angeben in nicht geringen Schaden gesetzt bin &c.

Daß Beflagter den mir durch ein falsches Angeben verursachten Schaden, welchen ich auf 150. Thlr. schätze, zu erstatten schuldig.

§. XLVI. Hodie potius ex *locato* cum grimenforibus agi posse, non inepte existiat SCHILTER ex XXI. §. 24. quia illi non int apud nos in tanta dignitate, vt quidem lim. Et ita contra heredes mensoris quoque agi posset. 1)

§. XLVII.

1) Et quia hi civiliter ex contractu obligantur, etiam

H h 2

pro-

§. XLVII. Refertur etiam (VII.) inter quasi contractus *aditio*, de qua supra P. II. c. 3. §. 68. *seqq.* & (VIII.) *indebiti solutio*, de qua alibi conuenientius actum, & ostensum est, proprie hanc speciem inter quasi contractus referendam haud esse, cum a dici ad esse non semper valeat argumentum, vti constat exemplo in l. 5. §. 2. *de pecul.* Plerumque etiam (IX.) *receptio in nauim, cauponam & stabulum* quasi contractibus accensetur, cuius contrarium *cap. seq. §. 29.* ostendam. Superest ergo (X.) *litis contestatio*, per quam iudicio quasi contrahitur, u) l. 3. §. 11. *D. de pecul.* & inde nascitur *iudicari obligatio*. Equidem Ictus c. l. asserit, non originem iudicii spectandam, sed ipsam velut iudicati obli-

propter *imperitiam* tenentur. Possent tamen etiam hodie ad hoc negotium adhiberi, qui in dignitate constituti sunt, vt Mathematicum Professores, ad quos applicari posset doctrina iuris Romani.

u) Hoc sensu, vt qui liti ita se immittit, de iudicato teneatur, ad quod praestandum sese obligasse

videtur. Vnde idem quoque de eo dicendum, qui litem suscipere non tenebatur, & tamen litem contestatur, quo ipso iudicato satisfacere compellitur. Haec causa est, quod reitanto opere litis contestationem declinare soleant, si villo modo se aliqua exceptione tutos esse credant.

x) Con-

gationem; alit per *originem iudicii* minime intelligitur hoc loco *litis contestatio*, sed *causa* in iudicium deducta. Quaestio erat, an pater x *delicto filii de peculio* teneretur? quod recte egabatur, addit tamen ICtus, condemnatio, *iudicati* patrem de peculio teneri, & inde concludit, non *originem iudicii*, quae de *delicto* fuit, sed *iudicati obligationem*, quae ex .C. nascitur, hic spectandam esse. Inde uoque (α) post L. C. actiones temporales perpetuantur, (β) in heredes transunt, uae alias non transirent. In his duobus hodie primarius effectus huius quasi contractus consistit; nam post *iudicatum* non noua actio formatur, sed *executio*, sine nouo processu, petitur & decernitur.

§. XLVIII. Poterat autem etiam *actio iudicati* utilis esse in casu *l. 3. all.* si filius ex *delicto* condemnatus erat; nam contra patrem *executio* decerni non poterat sine *nouo processu*, x) quia hic condemnatus non erat;

x) Contra eum, qui tra hunc sine ullo processu condemnatus est, noua statim per *manum militatione* non est opus, ne *rem* ad executionem pro-
prio ex finita actione mouetur, & sic in infinitum *vindic.*
etur progressus; sed con-

Hh 3

y) Pol-

erat, adeoque *actio indicata* de *peculio* moveri debebat. Sed cum hodie huiusmodi *peculia* vix dentur, rarior quoque applicatio ad hunc casum erit. Interim libellus ita formari posset.

Es weisen die zwischen mir und Beklagten Sohn in hiesigen Gerichte erangene Acta mit mehreren, daß ißtgemeldter Beklagten Sohn wegen der mir zugesügten harten Beschimpff- und Verwundung in 150. Thlr. condemniret ist. Wann ich denn versicherte Nachricht habe, daß Beklagter seinem Sohn Geld zum Korn-Handel vorgestreckt, und derselbe damit vieles gewonnen, und dahero Beklagter aus solchem *Peculio* diese Post zu zahlen schuldig ist 20. Daß Beklagter die 150. Thaler aus seines Sohns *Peculio* zu entrichten schuldig.

§. XLIX. Quae exceptiones alias executioni opponi possunt, illae etiam huic actioni nocent, quippe quae ad executionem vergit.

CAPIT. VII.

De actionibus in personam ex pollicitatione & pacto.

§. I.

Pergimus ad illas obligationes, quae ex *consensu & voluntatis declaratione* fluunt, quorum pertinet *pollicitatio & conventio*.

§. II.

§. II. POLLICITATIO est spontanea solum offerentis promissio, reipubl. facta, l. 3. de pollic. quae obligat personam, non rem, l. 2. pr. D. de pollicit. etiam nemine reipubl. nomine accedente. Debet autem ex iusta causa y) fieri; alioquin, si sine causa facta sit, non statim obligat, sed tunc demum, ubi opus fieri coepit. l. 1. §. 1. 2. eod. Heredes non indistincte tenentur. Nam si ob honorem, defuncto a reipubl. collatum, facta pollicitatio, tenentur in solidum; si vero sine causa, opus tamen interim coeptum est, extranei in quintam, liberi in decimam partem hereditatis tenentur, si bona liberalitati soluendae non suffecerint. l. 9. l. 11. l. 14. eod. Inde datur actio ex pollicitatione, quam actores constituti, qui legitime pro ciuitate agere possunt, (l. 8. eod.) h. e. Syndici, mouent, cuius exemplum petam ex l. 7. eod.

GG

<p>y) Pollicitatio in plurimis nudo assimilabatur pacto, adeoque fundamentum obligandi deficere videbatur; id itaque vel ex iusta causa (veluti ob insignia merita a republica accepta) vel suscepto iumento, quo etiam pactum vim accipiebat, l. 5.</p>	<p>C. de contrah. stipul. aestimandum erat. Accedebat, quod deficiente iusta causa vel non secuto iumento de seria & deliberata voluntate non satis constaret, quae tamen fundamentum omnis obligationis merito dicenda. Hh 4 2) Seu</p>
--	--

Es ist bekandt, wasgestalt bey vorigen Kriege die Mauren dieser Stadt durch das Breche-Schiessen ganz ruiniret, und an vielen Orten wegen Mangel am Gelde noch nicht wiederrenouiret werden können. Wann nun der hiesige Ober-Einnehmer Quintus, ein Mann von grossen Mitteln, öfters gegen viele Leute sich freiwillig offeriret, und dahin erkläret, daß er die Reparation auf seine Unkosten thun wolle, er gleichwohl solches zu thun sich aniko weigert, da doch diese *pollicitation ex praegnantissima causa* geschehen / und dahero völlige Verbindlichkeit hat etc.

Daß Beklagter die Reparation der Mauren auf seine Unkosten zu thun schuldig.

§. III. Quodsi Deo vel ecclesiae spontanea eiusmodi oblatio facta est, VOTVM dicitur, quod quatenus externam praestationem 2) eccle-

2) Seu *causam bonorum* habet, ex quibus aliquid DEO vel ecclesiae praestandum erat, qualia vota *realia* dicebantur, veluti ad *oblationem Dei* vel ut *donum Deo* detur vel *consecratur*, ut dicitur in l. 5. §. 12. de donat. inter vir. & uxor. Eriam apud gentiles talia vota frequentissima erant, quo magis

cultus diuinus sese extendat ad varia sacra. Etiam in sepulchris varia sacra fiebant, lucernae accendebantur, & solennia mortui peragebantur, ut dicitur in l. 44. de manumiss. testam. de quibus plenius agit IOAN. GVILIELMVS STVCKIUS de sacris & sacrif. gentil.

a) Et

eclesiae, vel aliis piis causis factam concernit, etque obligat actionemque producit, *l. 2. pr. pollicit.* quae voti obligatio in heredes quoque transit. *l. 2. in f. cit.* quod secus est in voto *personalis*. Haftenus itaque cum *pollicitatione* convenit, ut non necesse sit, rem nouo declarare exemplo.

§. IV. Pergo ad *conventiones* seu PACTA, quae sunt *duorum pluriumve in idem placitum consensus* *l. 1. pr. de pact.* Sunt autem conventionum variae species; quaedam ob suam, *certam definitam* peculiaremque *naturam & formam* acceperunt, qua inter se dignoscuntur, a) et hoc intuitu *speciale nomen* quoque asserunt. Atque huiusmodi conventiones, generali nomine, vocantur *contractus*. Ceterae conventiones, quae ex determinatione paciscentium unice dependent, propriam autem determinatamque formam non

a) Et commerciis gentium potissimum inseruiunt, quo intuitu in <i>l. 7. §. de pact. συναλλαγμα</i> haberi dicuntur, quod Germani dicere solent <i>ein Verkehren</i> . <i>Συναλλαγμα</i> enim proprie est <i>commercium</i> , quod permutatione	<i>quadam</i> (latiori in sensu) peragitur. Atque hac de causa <i>donatio & dotis promissio</i> e numero contractuum exemptae sunt, quod tale <i>συναλλαγμα</i> haud continerent. Idem de <i>cautionibus</i> dicendum.
	Hh § b) Hoc

non habent; nec speciali nomine frui possunt, sed *in suo generali nomine stant*, l. 7. §. 1. de pactis, h. e. dicuntur *pacta*, b) *conventiones*, atque de his conventionibus, seu *pactis* hoc capite agendum est.

§. V. Apud Romanos nullam producebant actionem l. 7. §. 3. *cod. l. 12. C. de pact.* quod qua ratione factum sit, dubitatur. Quidam id ideo factum esse existimant, quod pactum pro *conventionem indeliberata vel indeterminata* iure civili habitum fuerit, quo supposito, nequidem *iure naturae* actionem ex eo nasci potuisse aiunt, quo nihil absurdius fingi potest. Si pactum est *indeliberata vel indeterminata* conventio, si negotium in *nudis tractatibus* subsistens denotat, quomodo exceptionem parit? quomodo fideiussores, pignora, compensationem admittere? quomodo conditionem indebiti impedire potest? Cum ergo hoc figmentum a mente ICorum prorsus alienum sit, tentabimus, an aliunde rationes exquirere valeamus? c)

§. VI.

b) Hoc sensu speciali *pacta* dici possunt omnes *conventiones*, quae ad certum contractuum genus referri nequeunt. *te & donatione sit determinata promissio*, & tamen iure Digestorum nulla inde nascebatur actio, si stipulatio deficiebat.

e) Accedit, quod in do-

d) Ma-

S. VI. *Pacta de iure naturae* aequè obligant, et *contractus*, & ex consensu paciscentium *vinculum iuris* accipiunt. Sed nihil prohibet, quin legistrator civilis illis aliquid addere, quamque formam eis praescribere possit. *d)* *6. de I. & I.* Sic oppignoratio validum in se est negotium; quod si tamen legistrator, lege lata, caueat, nullam oppignorationem sine *confirmatione iudiciali* valere debere, in posterum *oppignoratio nuda*, h. e. destituta *forma praescripta*, non producit actionem. Similis ratio fuit *pactorum nudorum*; vtut enim contractus eam, quam de *iure naturae* habent, efficaciam retinuerunt, nec iura Romana s aliquid addiderunt aut detraxerunt; *dd)* *pactis*

d) Maxime in hunc finem, vt constet, promissionem non substituisse in iudis *tractatum* finibus, sed vltimum suum accessisse complementum. Vt plurimum his promissis proponi solet *acceptio nuda* *um tractatum*, negotium adhuc imperfectum, aliquid adhuc perficiendum, imperfectum fuisse &c. Nihil ex hoc consultius est in republica, quam vt lege civili tale *signum*, negotiis huiusmodi adhibendum, addatur, ex quo constat evidentissime, conventionem inter paciscentes absolutam fuisse. Ea de causa sponsalibus multis in locis testes accedere debent, vt ex horum adhibitione constet, sponsalia *plene* esse peracta & constituta. His deficientibus, sponsalia sunt *nuda*, sine virtute obligandi.

dd) For.

star *beneficii* iudicabatur, ex quo colligebant, *locationem* hic deficere, adeo ut, *actione locati* instituta, frustra ageretur. *l. 1. cit.* Quia tamen *interest nostra*, ne fallamur in *renunciatione falsi modi*, ex *aequitate* data est *actio in factum*, quae quidem heredi datur, sed in heredem denegatur. *l. 3. §. 5. eod.* Oritur non ex *circumscriptione* seu ex *dolo*, sed ex *ipso suscepto negotio*, & ita perpetua est. *l. 4. eod.* Interim tantum datur ob *dolum* & *latam culpam* s) *l. 1. §. 1. eod.* ad interesse.

§. XLV. Ceterum latius porrexit hanc actionem praetor, etiam si alterius rei mensuram falsam renunciauit, veluti si in aedificii, vel vini, vel frumenti itinerisque latitudine fefellit. *l. 5. §. 2. l. 6. eod.* Hoc exemplo etiam aduersus *architectum* actio dari debet, vel *tabularium*, qui in computatione fefellit. *l. 7. §. 3. eod.* Exemplum libelli sumamus ex *l. 1. pr. eod.* si emtor scire velit, cuiusmodi ager veneat.

Sch

s) Quod *civiliter* haud dicitur in *l. 1. §. 1. cit. tit.* sit obligatus, seu ex nullo *contractu* teneatur, adeo- *per imperitiam* datum agitur ex *L. Aquilia*, sed id quae si *imperite* versatus est mensor, *imputandum* est restringendum ad eos, qui ei, qui talem adhibuit, *ut aliis civiliter* obligantur.

s) Et

Ich habe vor 3. Viertel Jahren von Lucio seine Länderey, so vor hiesigen Dorffe N. lieget, vor 5780. Thlr. gekauffet, und damit ich das Kauff-Preitium desto eigentlicher treffen möge, habe ich Frontonem dahin verinocht, daß er die Länderey ausmessen möchte, welcher darauf 7. Hufen und 8. Acker angegeben, und ich daher das Pretium darnach eingerichtet. Weil ich aber vor Kurzen aus den Ambts-Registern erschen, daß die Hufe nur vor 14. Acker jederzeit gehalten seyn, habe ich dieselbe durch andere geschworne Erbmesser ausmessen lassen, da sich dann nicht mehr als 14. Acker bey einer jeden Hufe befunden haben, wie die Beylage sub A. ausweist, daß ich also durch Beklagten's falsches Angeben in nicht geringen Schaden gesetzt bin &c.

Daß Beklagter den mir durch ein falsches Angeben verursachten Schaden, welchen ich auf 150. Thlr. schätze, zu erstatten schuldig.

§. XLVI. Hodie potius ex *locato* cum grimenforibus agi posse, non inepte existiat SCHILTER *ex XXI. §. 24.* quia illi non sunt apud nos in tanta dignitate, ut quidem lim. Et ita contra heredes mensoris quoque agi posset. *t)*

§. XLVII.

t) Et quia hi civiliter ex contractu obligantur, etiam

H h 2

pro-

§. XLVII. Refertur etiam (VII.) inter quasi contractus *aditio*, de qua supra *P. II. c. 3. §. 68. seqq.* & (VIII.) *indebiti solutio*, de qua alibi conuenientius actum, & ostensum est, proprie hanc speciem inter *quasi contractus* referendam haud esse, cum a dici ad esse non semper valeat argumentum, vti constat exemplo in *l. 5. §. 2. de pecul.* Plerumque etiam (IX.) *receptio in nauim, cauponam & stabulum* quasi contractibus accensetur, cuius contrarium *cap. seq. §. 29.* ostendam. Superest ergo (X.) *litis contestatio*, per quam iudicio quasi contrahitur, *u) l. 3. §. 11. D. de pecul.* & inde nascitur *iudicati obligatio*. Equidem Ictus *c. l.* asserit, *non originem iudicii spectandam, sed ipsam velut iudicati ob-*
liga-

propter *imperitiam* tenentur. Possent tamen etiam hodie ad hoc negotium adhiberi, qui in dignitate constituti sunt, vt Mathematicum Professores, ad quos applicari posset doctrina iuris Romani.

u) Hoc sensu, vt qui liti ita se immittit, de iudicato teneatur, ad quod praestandum sese obligasse

videtur. Vnde idem quoque de eo dicendum, qui litem suscipere non tenebatur, & tamen litem contestatur, quo ipso iudicato satisfacere compellitur. Haec causa est, quod reitanto opere litis contestationem declinare soleant, si villo modo se aliqua exceptione tutos esse credant.

x) Con-

gationem; at per *originem iudicii* minime intelligitur hoc loco *litis contestatio*, sed *causa* in iudicium deducta. Quaestio erat, an pater x *delicto filii de peculio* teneretur? quod recte negabatur, addit tamen ICtus, condemnatio filio, *iudicati* patrem de peculio teneri, & inde concludit, non *originem iudicii*, quae de *delicto* fuit, sed *iudicati obligationem*, quae ex L. C. nascitur, hic spectandam esse. Inde quoque (α) post L. C. actiones temporales perpetuantur, (β) in heredes transeunt, quae alias non transirent. In his duobus hodie primarius effectus huius quasi contractus consistit; nam post *iudicatum* non nova actio formatur, sed *executio*, sine nouo processu, petitur & decernitur.

§. XLVIII. Poterat autem etiam *actio iudicati* utilis esse in casu l. 3. *all.* si filius ex *delicto* condemnatus erat; nam contra patrem *executio* decerni non poterat sine *novo processu*, x) quia hic condemnatus non erat,

x) Contra eum, qui tra hunc sine vilo processu condemnatus est, noua statim per *manum militatione* non est opus, ne *rem* ad executionem proceditur. l. 68. D. de rei *vindica.*
 etur progressus; sed con- Hh 3 y) Pol-

erat, adeoque *actio indicati de peculio* moueri debebat. Sed cum hodie huiusmodi peculia vix dentur, rarior quoque applicatio ad hunc casum erit. Interim libellus ita formari posset.

Es weisen die zwischen mir und Beklagten Sohn in hiesigen Gerichte erangene Acta mit mehrern, daß ichtgemeldter Beklagten Sohn wegen der mir zugesügten harten Beschimpff- und Verwundung in 150. Thlr. condemniret ist. Wann ich denn versicherte Nachricht habe, daß Beklagter seinem Sohn Geld zum Korn-Handel vorgestreckt, und derselbe damit vieles gewonnen, und daher Beklagter aus solchem Peculio diese Post zu zahlen schuldig ist &c. Daß Beklagter die 150. Thaler aus seines Sohns Peculio zu entrichten schuldig.

§. XLIX. Quae exceptiones alias executioni opponi possunt, illae etiam huic actioni nocent, quippe quae ad executionem vergit.

CAPIT. VII.

De actionibus in personam ex pollicitatione & pacto.

§. I.

Pergimus ad illas obligationes, quae ex consensu & voluntatis declaratione fluunt, quorum pertinet pollicitatio & conuentio.

§. II.

§. II. POLLICITATIO est spontanea so-
 us offerentis promissio, reipubl. facta, l. 3. de pol-
 c. quae obligat personam, non rem, l. 2. pr. D.
 e pollicit. etiam nemine reipubl. nomine acce-
 tante. Debet autem *ex iusta causa* γ) fieri;
 liquin, si *sine causa* facta sit, non statim obli-
 gat, sed tunc demum, ubi opus fieri coepit.
 1. §. 1. 2. eod. Heredes non indistincte te-
 nentur. Nam si ob honorem, defuncto a re-
 publ. collatum, facta pollicitatio, tenentur in
 solidum; si vero *sine causa*, opus tamen interim
 coeptum est, extranei in quintam, liberi in deci-
 nam partem hereditatis tenentur, si bona li-
 beralitati soluendae non suffecerint. l. 9. l. 11.
 . 14. eod. Inde datur actio *ex pollicitatione*,
 quam actores constituti, qui legitime pro ciui-
 tate agere possunt, (l. 8. eod.) h. e. Syndici, mo-
 nent, cuius exemplum petam ex l. 7. eod.

Es

γ) Pollicitatio in plu- rimis nudo assimilabatur pacto, adeoque fundamen- tum obligandi deficere vi- lebatur; id itaque vel ex <i>iusta causa</i> (veluti ob insignia merita a republi- ca accepta) vel <i>suscepto im-</i> <i>plemento</i> , quo etiam pa- rum vim accipiebat, l. 5.	C. de contrah. stipul. aesti- mandum erat. Accede- bat, quod deficiente <i>iusta</i> <i>causa</i> vel non secuto imple- mento de seria & delibe- rata voluntate non satis constaret, quae tamen fundamentum omnis ob- ligationis merito dicenda. Hh 4 2) Seu
--	--

Es ist bekandt, wasgestalt bey vorigen Kriege die Mauren d. s. r. Stadt durch das Breche-Schiessen gar ruiniret, und an vielen Orten wegen Mangel am Gelde noch nicht wiederrenouiret werden können. Wann nun der hiesige Ober-Einnehmer Quintus, ein Mann von großen Mitteln, öfters gegen viele Leute sich freiwillig offeriret, und dahin erkläret, daß er die Reparation auf seine Unkosten thun wolle, er gleichwohl solches zu thun sich aniso weigert, da doch diese *pollicitation ex praegnantissima causa* geschehen / und dahero völlige Verbindlichkeit hat zc.

Daß Beklagter die Reparation der Mauren auf seine Unkosten zu thun schuldig.

§. III. Quodsi Deo vel ecclesiae spontanea eiusmodi oblatio facta est, VOTVM dicitur, quod quatenus externam praestationem z) eccle-

<p>z) Seu <i>causam bonorum</i> habet, ex quibus aliquid DEO vel ecclesiae praestandum erat, qualia vota <i>realia</i> dicebantur, veluti ad <i>oblationem</i> Dei vel ut <i>donum</i> Deo detur vel <i>consecratur</i>, ut dicitur in l. 5. §. 12. de donat. inter vir. & uxor. Etiam apud gentiles talia vota frequentissima erant, quo magis</p>	<p>cultus diuinus sese extendebat ad varia sacra. Etiam in sepulchris varia sacra fiebant, lucernae accendebantur, & solennia mortis peragebantur, ut dicitur in l. 44. de manumiss. testam. de quibus plenius agit IOAN. GVILIELMVS STVCKIVS de sacris & sacrif. gentil.</p>
---	---

a) Et

clesiae, vel aliis piis causis factam concernit; que obligat actionemque producit, *l. 2. pr. pollicit.* quae voti obligatio in heredes quoque transit, *l. 2. in f. cit.* quod secus est in voto *sonali*. Haftenus itaque cum *pollicitatione* nuenit, ut non necesse sit, rem nouo declarare exemplo.

§. IV. Pergo ad *conuentiones* seu PACTA; ac sunt *duorum pluriumue in idem placitum sensus l. 1. pr. de pact.* Sunt autem *conuentionum* variae species; quaedam ob suam ad omnes gentes frequentiam, *certam determinatam* peculiaremque *naturam & formam* eperunt, qua inter se dignoscuntur, a) hoc intuitu *speciale nomen* quoque asserunt. Atque huiusmodi *conuentiones*, generali nomine, vocantur *contractus*. Ceterae *conuentiones*, quae ex determinatae paciscentium vnice dependent, propriam autem determinatamque formam non

a) Et commerciis generatissimum inferuiquo intuitu in *l. 7. §. pact. συναλλαγμα* haud dicuntur, quod Germani dicere solent *ein Lehren*. *Συναλλαγμα* proprie est *commercium*, quod permutatione

quadam (latiori in sensu) peragitur. Atque hac de causa *donatio & dotis promissio* e numero *contractuum* exemptae sunt, quod tale *συναλλαγμα* haud continerent. Idem de *cautionibus* dicendum.

Hh 5

b) Hoc

§. VI. *Pacta de iure naturae* aequè obligant, *contractus*, & ex consensu paciscentium *vin- lum iuris* accipiunt. Sed nihil prohibet, quo- inus legislator civilis illis aliquid addere, quamque formam eis praescribere possit. *d)* *de I. & I.* Sic oppignoratio validum in se- t negotium; quod si tamen legislator, lege la- , caueat, nullam oppignorationem sine *con- matione iudiciali* valere debere, in posterum *ignoratio nuda*, h. e. destituta *forma* prae- ipta, non producit actionem. Similis ra- fuit *pactorum nudorum*, vtut enim contra- is eam, quam de *iure naturae* habent, icaciam retinuerunt, nec iura Romana aliquid addiderunt aut detraxerunt; *dd)* *pactis*

d) Maxime in hunc fi- tale *signum*, negotiis hu- n, vt constet, promiss- iusmodi adhibendum, ad- iem non substituisse in- datur, ex quo constat eui- is *tractatum* finibus, dentissime, conuentionem vltimum suum acce- inter paciscentes absolu- : complementum. Vt- tam fuisse. Ea de causa- tum his promissis spon- salsibus multis in locis oni solet *acceptio nuda- testes* accedere debent, vt *tractatum*, negotium ex horum adhibitione uc imperfectum, ali- constet, sponsalia *plene* ef- l adhuc perficiendum se peracta & constituta. rfuisse &c. Nihil ex- His deficientibus, spon- salsalia sunt *nuda*, sine virtu- , quam vt lege civili te obligandi.

dd) For-

pactis tamen aliis, quae *extra contractus* occurrunt, hanc nouam formam praescripserunt, ut non aliter valere possint, quam *solennitate verborum* adhibita. Reuera enim *stipulatio* est nihil aliud, quam *pactum formularium*, cui si *solennitatem verborum* detrahas, *nudum* est, *) h. e. destitutum illa solennitate formularia, quam leges ei praescripserant, ob quam causam etiam in foro ciuili nullum effectum habere, nec actionem producere poterat, aequae ut ne hodie *sponsalia nuda* i. e. destituta debita solennitate. Accepit quidem postea quosdam effectus, de quibus §. 8. mentio facta est, sed *ex iure praetorio* contra ius ciuile, quod omnes effectus iis denegauerat.

§. VII. Postquam vero haec *solennitas formularia* in praxi minime recepta est, sed
priscis

da) Forſan ob nimiam frequentiam eorum, quibus graua obſtacula op-
poſita fuiſſent, ſi ſemper *verba ſolennia* eſſent deli-
derata. *locat. l. 2. de obl. & act. l. 1. de rer. permut. l. 7. de ſpon- ſal. l. 3. C. de mancip. liber. l. 3. §. f. de adim. vel trans- fer. leg. l. 14. C. de probat. l. 19. pr. de aedil. edict.*

*) *Nudum* enim iure ci- uili paſſim dicitur, quod ſine vlla ſolennitate, ſim- pliciter, ſecundum ſolam ſimplicitatem iuris natu- rae, peractum eſt, ut li- quet ex l. 80. de ſolut. l. 14. Hinc CONSTANT. HARMONOPVLVS lib. 1. tit. 16. notanter ait: *nudum pactum eſt, quod OMNIBVS SOLENNI- BVS deſtitutum eſt.*

e) Qui

illis Germanis *fides* antiquior fuit hisce tribus Romanis, semper *ex pacto* data fuit actio, et illam virtutem amisit, postquam ius Romanum receptum est, utpote quod, salvis moribus Germaniae, receptum fuit. Figmenta rebrina sunt, quando asserunt, nec hodie *est*, *qua talia*, e) producere actionem, sed iatenus sub illis *interpretativa stipulatio* latevideatur. Verba sunt, praetereaque nihil, imo contradictione non vacant.

§. VIII. Vnde aeque absurdum est, asserere velle, ex pacto dari *actionem ex stipulatu*, quasi pactum vim stipulationis habeat. Nam cur non potius *actio commodati* recitur, cuius vim aeque habet? Asseramus potius dari *actionem ex pacto*, qua agit is, in aliquid promissum est ad dandum vel sciendum, ee) quorsum potissimum pertinent.

e) Qui sub illis *indeterminata* negotia intelligit, ad sensum iuris Romani haud philosophantur. Talia nec hodie obviunt, cum *imperfecta*, & aliquid ad perficiendum supersit, quorum pertinet *pactum de sciendo, de mutuando pecunia*. Sed quid si quis promiserit, se post duos menses Titio 2000. thal. mutuos dare velle? adest *pactum determinatum & firma* hodie, non olim, promissio.

ee) Non *condictio ex lege*, prout supra monui. Qui agit, proxime se fundat in pacto, inde reum obligatum esse ait, non

nent *pacta de contrahendo*, v. c. de pecunia mutuo danda.

Es hat Lucius laut beygehenden Briefe versprochen, daß, wann ich das Sempronische Haus zu kauffen mich resolviren würde, er mir alsdenn auf die Oster-Messe 2000. Thlr. darzu auf 5. Jahr ohne einzige Versicherung herleihen wolte, welches Versprechen ich darauf mit Dank angenommen. Wie ich nun meine Rechnung hierauf gemacht, und das Haus vor 2000. Thlr. würcklich gekauft, so will er nunmehr sein Versprechen nicht halten &c.

Daß Beklagter mir die versprochene 2000. Thlr. auf benannte Zeit vorzuschießen, *f)* und alle Unkosten &c. schuldig.

§. IX. Promissionibus hisce variae possunt opponi exceptiones, quae & in contractibus locum habent, vt erroris, simulationis, doli, metus, persuasionis, deficientis acceptationis, causae debendi cessantis, promissionis turpis, impossibilis, deficientis consensus tutoris vel curatoris, nudi tractatus &c.

§. X.

verò fundamentum obligandi, ex lege immediate petit. | emtio contracta ad finem deduci haud potuerit, sed

f) Possum etiam ad iuxta commissoriam dissoluta | forsan ob adiectam legem | sit, ex quo *damnum* pal- | teresse agere, si promitten- | tis perfidia factum, vt sus sum.

g) Nec

§. X. Occurrunt etiam moribus pacta successoria, de quibus in materia hereditatis dictum est, per quae cum ius succedendi constituitur, inde non immediate ex pacto igitur, sed ex iure hereditario, per pactum alteri quaesito, adeoque huc non pertinent.

§. XI. Postquam itaque iure patrio pacta uacuis, nisi aliud quid obstat, efficaciam habent, superuacuum est, in hac materia de pactis adiectis & legitimis plura addere. Hoc unicum tamen monere licet, pacta licita inesse ipsis contractibus, & exinde nasci actionem; l. 7. §. 5. de pact. h. e. ex solo contractu agendum esse, nec amplius fore disputationem illam audiri, *utrum pacta insint etiam contractibus stricti iuris?* Hoc enim apud Romanos tantum, non in his Germaniae, quaerere licet. Legitima pacta, qualia erant dotis & donationis, non singulari quodam iure, sed communius actionem producant.

§. XII. Sed ne quid intactum relinquant, de extantioribus pactis agamus. Ex patotali agit is, cui aliquid promissum, ad id estandum, v. c. generi contra socerum dotem exsoluendam, etiam post solutum morte

morte matrimonium, si dotem vel ex statuto vel pacto lucratur.

Daß Beklagter mir die versprochene 2000. Thlr. Ehe-Gelder cum interesse morae abzutragen schuldig.

§. XIII. Similiter vxori ex pactis illis actio datur, soluto matrimonio, ad illa praestanda, quae illi promissa sunt specialiter, v. c. lucrum donationis propter nuptias, certa portio bonorum loco *portionis statutariae*, ipsa dotis restitutio &c.

Es weisen bengehende Ehe-Pacten sub A. mit mehreren, daß mein seel. Mann mit 5000. Thlr. aus seinen Güthern zu nehmen, und und danebst alle mobilia, so im Hause zur Zeit des Todes sich finden würden, zu behalten versprochen, so ferne er vor mich versterben würde. Als nun solches vor weniger Zeit erfolgt, nichts destoweniger aber dessen hinterlassene Erben, solchen Versprechen ein Genügen zu leisten, sich weigern &c. Daß Beklagte sowohl die 5000. Thlr. zu bezahlen, als die sich im Sterb-Haus befindliche Mobilien mir abfolgen zu lassen, schuldig.

§. XIV. Ceterum iuxta l. vn. pr. §. 1. C. de R. V. A. pro dote repetenda ab Imperatore data est actio ex stipulatu, siue stipulatio interuenerit, siue non: hanc enim tacite inesse

inesse dotibus voluit Imperator, & inde *stipulationem fictam* supposuit. Imo contra naturam regularem stipulationum *bonae fidei* eam esse voluit, ut eo magis consuleretur mulieribus. Scilicet *ex pacto* deficiebat actio apud Romanos, adeoque haec supponi non potuit; sed potius *ex stipulatu* substitui debuit. Cum vero hodie *pactum* vim *stipulationis* habeat, non amplius *fictam stipulationem*, sed potius ipsum *pactum* supponere debemus, g) ut hoc casu *ex pacto* detur actio, siue interuenerit, siue non; fingitur enim *ex natura rei* interuenisse.

Es ist ohne mein Erinnern bekannt / daß mein Mann vor 8. Wochen allhier verstorben. Weil ich nun demselben 500. Thaler laut beygehenden Ehe = Pacten zugebracht, und deswegen von meines seeligen Mannes Erben solche wieder gefordert / habe ich doch dieselben in Güte von ihnen nicht

g) Nec aliqua fingi hodie formulis, stipulationibus olim praescriptis, potest utilitas, quae inducat actorem, ut potius ex careamus in foro, nec de *ficta stipulatione*, quam iis sollicitus actor esse desimpliciter ex *pactis dotalibus* agat. Aequae pacta Romani saepius retine- sunt *bonae fidei*, quam haec mus, ut *rem ipsam* mini- *ficta stipulatio*. Quin quod, me amplius habemus.

(*Böhm. Actien.*)

Li

b) Ali-

nicht bekommen können, da doch Rechtens,
daß ic.

Daß Beklagte die quæst. 500. Thaler Ehe-
Gelder cum Interesse morae mit so fort auszu-
zahlen schuldig.

§. XV. Praeterea etiam tam maritus pro
dote petenda, quam vxor pro *dote repetenda* ^{b)}
habet actionem *hypothecariam*, quae aduersus
tertium utilis est, & in foro *rei sitae* institui
potest. *l. cit. vn.* Sed actio *in personam* pro
dote repetenda instituenda est in *foro domicilii*
mariti. *l. 65. de iudic.* Denique, si dos in cer-
ta specie adhuc exstante consistat, *rei vindica-*
tio vxori competit, soluto matrimonio. *l. 30.*
C. de iur. dot.

§. XVI. Multum refert, quaenam actio
pro dote repetenda instituatur. Si *rei vindi-*
catione dotem consequi potest, (α) extra
concursum, ante omnes creditores dotem
vindicat, nec (β) maritus hic ad beneficium
competentiae prouocare potest, DONELLVS.
l. XIV. c. 7. in f. quin (γ) fructus ultimi
anni pro rata diuiduntur, *l. 5. 6. 7. D. solut.*
matrim. (δ) impensarum ratione habita. *r. r.*
D. de

^{b)} Aliquando etiam non tenetur, si maritus
actionem legatorum, si dos *certam quantitatem* deno-
in testamento relegata est, minauerit.
quo casu *illationem* docere

^{c)} Vi-

D. de impens. in rem dot. fact. Si in personam agit, inter reliquos creditores *priuilegiatos* ponitur, maritoque, non heredibus, saluum est beneficium *competentiae*. *l. vn. §. 7. cit. l. 24. §. 1. l. 25. De re iudic.* Praeterea vxori vsurae post annum a tempore matrimonii finiti de-
centur. MEV. P. 9. dec. 21. i)

§. XVII. Exceptiones contra actionem *x pactis dotalibus* variae sunt: 1) proban-
ae illationis, MEV. P. 4. d. 263. seu non nu-
meratae dotis. *l. 1. C. de dot. caut.* 2) culpa
ei matrimonium esse solutum. *N. 117. c. 8.*
3) pacta bonis moribus contraria, *l. 5.*
de pact. dot. 4) vel viduae esse noci-
um; *l. 2. l. 6. D. eod.* 5) deficere insinua-
tionem; *auth. eo decursum C. de donat. ant.*
pt. N. 127. c. 2. 6) vel solennitatem debi-
n, v. c. si mixta sunt, nec quinque testes
in

) Viduae magis proui-
est per *ius retentionis*,
bonis mariti vi *tacitae*
thecae ipsi competen-
ut nequidem agere te-
ur, nisi ipsius intersit,
dotem ex bonis mari-
petere, forsan quod
cunda vota transire
velit. Hoc ius retentio-
nis non est *nudum*, sed
qualificatum, cum viduae
interim debeantur alimen-
ta, (id quod ex *antiqua*
communione bonorum ad-
huc superest) cum *vsuris*
tamen compensanda, nisi
hae illa excesserint.

in quibusdam locis necessarii adhibiti. Defectus scripturae non parit exceptionem. *l. 6. C. de dot. prom. l. 15. C. de iur. dot.* 7) competentiae beneficium sibi deberi, prout §. *antec. dictum.*

§. XVIII. Quod *donationem* *k)* concernit, haec vel *stipulatione*, vel *pacto* perficiebatur. Si quidem *pacto*, iure nouo singulariter dabatur actio, *l. 35. §. 5. C. de donat.* quam alii *conditionem ex lege*, alii *ex pacto*, alii aliter denominant. Hodie sufficit, illam ad actiones *ex pacto in genere* referre, neque adeo a reliquis pactis amplius discernitur, sed sufficit petere:

Daß Beklagter das geschenkte Haus mir abzutreten schuldig.

§. XIX.

k) Inter vivos: ob *donationem m. c.* agitur contra heredes actione legatorum utili, *l. f. C. de donat. m. c.* vel etiam *rei vindicatione*, si talis res, in quam cadere potest dominium, donata fuit, quia etiam in ea *ipso iure* transfertur dominium. Si res *m. c.* donata iam *tradita* est, siquidem donatio in *certum casum* fuerit facta,

co non secuto, datum repeti potest *conditione sine causa*, *l. 35. §. 3. de donat. m. c.* maxime si *consumpta* est: *extans* etiam vindicatur, *l. 29. eod.* quia titulus reuocabilis irreuocabile ius non transfert. Idem quoque dicendum, si *simpliciter* talis donatio fuerit facta, vbi eadem distinctio locum habet, *cit. l. 29. § 30.* *kk)* Quia

. XIX. Obstant tamen auctori hae ex-
ces: 1) deficientis insinuationis, *l. 34. l. 35.*
donat. 2) competentiae, *l. 41. §. 2. l. 29.*
l. 50. de re iudic. 3) deficientis acceptatio-
l. 55. de O. & A. l. 19. §. 2. D. l. 10. C. de do-
4) vel potestatis donandi, qualis deficit
r coniuges, inter patrem & filium fami-
&c. 5) superuenientiae liberorum, *l. 8.*
reuoc. donat. l. 5. C. de inoff. donat. 6) in-
itudinis, *l. f. C. de reuoc. donat.* 7) dona-
is inofficiosae *t. t. C. de donat. inoff. &c.*

. XX. Speciatim vero huc referri debet
ure Romano actio *DE CONSTITUTA*
CVNIA, quae ex *constituto* nascitur.
stitutum est pactum, *kk)* a praetore con-
ratum, quo quis denuo *nudo pacto* pro-
tit, quod vel ipse, vel alius antea pro-
erat. De iure ciuili *pactum geminatum*
orem non habebat efficaciam, quam *sim-*
:. Eidem praetor efficaciam peculiarem
producendam actionem ex singulari ra-
ie acquiritatis *l)* tribuit. Quamuis vero
hodie

k) Quia huic pacto *nomen* tribuerē, ut a pa-
obligandi ex iusta *etis communibus* eo magis
sa, *nota sq. tradenda*, distingueretur.
uerunt praetores, con- *l)* Supra monui, in *pactis*
iens fuit, peculiare ei *Ii 3* iuste

hodie etiam *simplex pactum* satis efficax sit, non tamen constitutum in totum inutile est, etiam ubi quis *proprium debitum* constituit; nam (α) *geminatio* peculiares suos effectus habet, *m*) de quibus vid. BARBOSA *thes. pract. voc. geminatio*, (β) utile esse potest, si quis aliud constituit, quam quod debebat, veluti si quis centum debens, frumentum eiusdem pretii constituat. *l. 1. §. 5. D. de constit. pecun.* (γ) Tenet, licet in eo plus sit *loco & tempore. l. 3. §. 2. D. eod.* Inde libellus hoc modo formandus est:

Es weist die Beylage sub lit. A. mit mehrern, daß mir Actius 100. Thaler geschencet / nachgehends aber an statt der 100. Thaler, mir 2. Suder Korn zu lieffern versprochen. Weil nun solche Lieffernung meines

iuste dubitari potuisse, utrum partes in idem placitum consenserint, an vero in terminis *nudorum tractatum* substituerint; inde *generatim* solennis stipulatio in iis desiderata fuit. In *pactis geminatis* haec dubitandi ratio prorsus cessabat, adeoque aequum fuit, ut praetores hisce vim obligandi tribuerent contra generalem iuris civilis dispositionem.

m) Tollit enim omnem exceptionem doli, simulationis, metus, erroris, non numeratae pecuniae, seu deficientis causae debendi, praecipitantiæ, & generatim enixissimam voluntatem paciscentis declarat. Praeterea *novationem accessoriam* operatur, ut actori integrum sit, utrum ex *priori causa debendi*, an ex *constituto* agere malit.

*) Ex

meines Erinnerns ohngeachtet / Darzu er nunmehr *ex constituta* um desto mehr verbunden / nicht erfolgt, er sich auch gar Darzu nicht verstehen will 2c.

Daß Beklagter mir die 2. Guder Korn / nebst verursachten Unkosten lieffern müsse.

§. XXI. De iure Rom. *debitum verum* n) antecedere debebat, alioquin constitutum valere non poterat, *l. 1. §. 7. l. 18. §. 1. eod.* adeo ut inde concludant, debitorem non teneri, si vel maxime *scienter* indebitum constituat. Verum licet hoc per modum *constituti* non valeat, non dubium tamen est, quin iure *pacti simplicis* hodie valere possit, veluti si heres legatum, quod non debebat ob testamenti invaliditatem, scienter promittat.

§. XXII.

n) Ex quocunque contractu; imo etiam *naturale*, quia etiam hoc verum est. *l. 1. §. 6. 7. cit. tit.* Equidem constitutum super eo, quod *ex contractu* debetur, inutile videtur; sed utile esse potest, 1) si tertius promittit solutionem; 2) si etiam ipse debitor, quia ita nova priori accedit obligatio, qua *novatio accessoria* inducitur, salva

manente priori obligatione, ut in litis contestatione, *l. 29. de novat.* & obligatione poenali. *l. 41. pro soc. l. 44. §. f. de obl. & act.* Denique 3) utilitas quoque in eo est, si ex certo die demum obligatus pure constituat: propter has enim pecunias, quae nondum peti possunt, potissimum constituta introducenda sunt. *l. 3. in f. eod.*

§. XXII. Constitutum *debiti alieni* in ple-
risque hodie cum *fideiussione*, quippe quae
etiam *nudo pacto* fit, convenit. Sed itidem
in eo est differentia, (α) quod loco debiti
principalis *aliud* promitti, l. 1. §. 5. eod. (β)
& *alteri* constitui possit, consentiente credi-
tore, quam cui debetur, l. 5. §. 2. eod.

Es ist Mevius von vielen Jahren her 400. Thlr.
Pacht-Gelder meinem Bruder schuldig gewe-
sen, und weil darauff mein Bruder starck auf
die Bezahlung gedrungen, hat Pomponius
sich endlich erbothen, daß, wosern Mevius
meinem Bruder binnen 3. Monathen nicht be-
friedigen würde, er alsdann die 400. Thaler
mir zahlen wolte, worinn auch mein Bruder
consentiret. Weil nun Mevius in gesetzter
Zeit nicht g. zahlet / habe ich zwar bey Pomponio
deswegen Erinnerung thun lassen, gleichwohl
in Güte nichts erhalten können / dazu er doch
ex constituto verbunden rc.

Daß Beklagter die libellirte 400. Thaler
nebst dem Interesse *morae* zu zahlen schul-
dig.

§. XXIII. Obstant auctori hae exceptio-
nes : 1) *impersonaliter* verba fuisse conce-
pta, adeoque dubia: o) *auth. si quando C.*
eod.

o) Quia nulla hic re- subsequenter responso-
quirebatur *interrogatio* : nem explicabat.
haec ubi praecebat, illa

p) A

eod. 2) *ordinis*, si alienum debitum constitutum sit: 3) *diuisionis*, si plures in solidum constituerint: 4) *deficientis debiti antecedentis*, quae exceptio tamen hodie iuxta §. 21. non attenditur.

§. XXIV. Porro huc pertinet *RECEPTVM*, quod litigantes, postquam inter se *compromissum* inierunt, cum eo, quem causae suae *arbitrum* constituerunt, ineunt. Mutua hic adest promissio: arbiter promittit, se sua sententia litem diremturum esse, & inde ad hoc cogi potest. *p) l. 3. §. 1. de recept. qui arbitr.* Litigantes promittunt, se sententiae eius staturos. *l. 27. §. 2. eod.* Ceterum, quamuis ex pacto non daretur actio, praetor tamen imploratus *extra ordinem* eum, qui arbitrium per receptum susceperat, cogebat, quod studeret
lites

p) A iudice ipsius competente, & quidem sola eius imploratione, sine processu ordinario, praesertim si iam merita causae coram ipso satis pertractata & causa instructa est. *l. 3. §. 1. de recept. qui arbitr. recept.* Cogi ergo potest per mandata poenalia. *l. 32. §. 12. eod.* Sed forsitan contra *regulas prudentiae* peccaret, qui inuitum ad sententiam ferendam adigere vellet, quippe qui nil nisi turbas novasque lites ex lite excitaret. Rectius partes fecerunt, si poenam stipulentur, quam ab arbitro exigere possunt, si sententiam dicere recusauerit.

li § pp) So-

lites finire, & quoniam non deberent decipi, qui eum tanquam virum bonum disceptatorem inter se elegerunt. l. 3. §. 1. eod. Vnde non *solennis actio* sed *nuda imploratio pp)* hic instituenda:

Als vor wenig Wochen unter uns einige Zwi-
stigkeit wegen der Hut und Weide entstanden /
haben wir in der Kürze auseinander zu kom-
men, auf Herrn Vlpianum, beider Rechten
Doctorem und Practicum, compromittiret /
der auch solches Arbitrium über sich genommen.
Nichts desto weniger hat er uns nicht allein et-
liche Zeit aufgehalten, sondern weigert sich
auch nunmehr, da wir fast völlig in der Sa-
che abgesetzt haben, ein Urtheil zu fallen.
Weil uns nun an der Beschlunigung der Sa-
chen viel gelegen, als gelanget 2c.

Impla-

<p>pp) Solet etiam <i>simplex compromissum</i> inter liti- gantes iniri, saltem ratio- ne <i>processus</i>, vt per <i>sum- mariam viam</i> causa deci- datur. Hoc optime pro- uisum in <i>ordin. proc. Sax. emendat. tit. 1. §. 2. iudici-</i> que iniunctum, vt si par- tes componere nequeat, ad minimum eas inducat, vermittelst eines compro-</p>	<p>missi einen kürhern Weg des <i>processus</i> zu bewilli- gen / quae omnia median- te <i>registratura actis</i> anno- tanda sunt, vt secundum normam electam postea exacte procedi queat. At- que hic <i>imploratione</i> non opus est, sed <i>nuda provo- catio ad registraturam iu- dicialem</i> sufficit.</p>
---	--

*) Ne-

Imploraten per Mandatum compulsoriale dahin anzuweisen / daß er ohne fernern Vorschub und Weigerung sein Versprechen erfüllen, und die Sache entscheiden solle &c.

§. XXV. Audiendus tamen arbiter, si *in-
stas causas* allegare potest, propter quas officium, quod in se recepit, implere recusat, veluti si litigantes eum infamauerunt: si semel eum dereliquerunt: si inimicitiae capitales obortae fuerint, vel aliud quoduis impedimentum superuenerit. *l. 9. §. 3. 4. 5. l. 15. cod.*

§. XXVI. Ceterum *COMPROMISSVM*, quod litigantes inter se iniuerant, & a *RE-
CEPTO* distinguebatur, obseruante *NOODTIO* *ad tit. de recept.* non eiusdem erat efficaciae, sed, pronuntiato laudo ab arbitro, distinguebatur, vtrum pro *actore*, an pro *reo* pronuntiatum esset. Hoc casu ex *compromisso* dabatur *exceptio*, id quod omnibus *pactis* commune erat. Illo vero *actio* deficiebat, per quam reus compelli poterat, vt satisfaceret sententiae, nisi *stipulatione* praeuia compromissum initum esset. *IUSTINIANVS* tamen in *l. 5. C. de recept. arb.* nouum ius introduxit, *actionem*
in

in factum concedendo, quando vel laudo *subscripserunt*, vel *silentio decem dierum* illud approbarunt. Instituenda erat actio haec *in factum* coram *ordinario iudice*, ut reus adigeretur, ad satisfaciendum sententiae. Quod si itaque reus intra decem dies attestationem vel iudici, vel aduersario miserat, deficiebat olim *actio in factum*, quod compromissum *nudo pacto* initum esset. *)

§. XXVII. Verum cum hodie pactum *vim* eandem habeat, quam olim *stipulatio*, & vero olim compromissum, *stipulatione* initum, litigantes efficacissime obligaret ad satisfaciendum sententiae, merito quoque hodie, non expectata *subscriptione* vel *silentio decem dierum*, simpliciter datur actio, nec protestatio intra decem dies interposita effectum laudo, uti olim, hodie eripere potest, observante LVDOVICI *diff. de effectu laudi*. Inde actor, qui obtinet, simpliciter ex pacto contra refractarium agere potest, nec necesse habet, ut in eo se fundet, quod *silentio decem dierum* laudum firmatum sit:

¶

*) Neque enim a praetore aequè confirmatum erat, ut *receptum*, unde praetores dederunt actionem extraordinariam. *) Er-

Es ist aus beygehender Copey sub lit. A. zu ers-
sehen, daß ich nebst Titio in der zwischen uns
hangenden Streit: Sache wegen schuldiger
1000. Thaler auf Vlpianum compromittiret,
anbey wir gegen einander versprochen und ver-
williget, daß wir es bey seinem Ausspruch be-
wenden lassen wolten. Wann nun jetzge-
dachter Vlpianus laut Beilage sub lit. A. die
Sache dahin entschieden, daß Beklagter
Titius mir die 1000. Thaler nebst Land-übli-
chen Zinsen a tempore morae bezahlen solle / so
weigert er sich doch anjeko / diesem laudo ein
Genügen zu thun, darzu er doch *ex compro-*
misso schlechterdings verbunden / daher
ro 11.

Daß Beklagter diesem Ausspruch ein Genü-
gen thun, und bey Vermeidung der Hülffe die
1000. Thaler nebst denen guetkandten Zinsen
so fort erlegen müsse.

§. XXVIII. Prodest tamen reo, 1) *exco-*
ptio doli in casu l. 32. §. 14. D. de recept. qui ar-
bit. 2) *reductionis ad arbitrium boni viri,*
quae quamuis de iure Rom. tantum in
iis arbitriis locum haberet, quae absque
processu solenni litem *amicabiliter* compo-
suissent & in quibusdam iudiciis tamen ex
errore *) in compromissis quoque admitti
coepit,

*) Error manifestissime | liquet ex l. 77. pro soc. quae
discr-

coepit. GAIL. 1. *Obs.* 149. *seq.* Quin & 3) *laesionis enormissimae* exceptionem largiuntur. STRYK. in *Vs. mod. cit. tit.* §. 12. 9)

§. XXIX. Huc denique quoque refero *actionem in factum ex recepto* nautarum, cauporum & stabulariorum. Noui, communiter hic supponi quasi contractum, quem ex *facto receptionis* deducunt, nullo licet interueniente consensu, seu *conuentione mutua*. De hoc tamen dubitare coepi, postquam animaduerti, *receptionem* non *nudum factum* denotare, exclusa omni *conuentione*, sed potius singularem promissionem nautae, *rem vectorum vel viatorum saluam fore*, quod indicant verba edicti in *l. 1. pr. naut. caup. stab.* ibi: *quod cuiusque saluum fore, receperint*, h. e. firmiter promiserint, & in *l. 1. §. 8. eod.* ibi: *recepit autem saluum fore*, quae non alium admittunt sensum, quam quod

discrimen inter *arbitras* & *arbitratores* eas respuit. Vnde quia *arbitratores* clarescunt. praxis vniuersalis inde ad- Proinde iuxta *l. 39. d. LL.* strui nequit, insistendum aequissimi & nullo prae- potius in *dubio* iuri com- iudicio capti iudicis est, muni. Hinc etiam est, non errorem, sed quod quod litigantes sibi com- ius constituit, sequi. promisso certa remedia re-

9) Hae duae exceptio- feruare soleant, quo non nes quidem in *camera* & *facto*, simpliciter laudo foro Saxonico admitti so- stare tenentur. lent, ius commune tamen

7) Si

quod singularem custodiam promiserit; *recipere* enim *rem saluam fore*, nihil aliud denotat, quam *promittere* rem saluam fore. Cui enim ignotum esse potest, *recipere* apud autores classicos idem denotare, quod *promittere*, & *receptum* idem quod *promissum*? vid. CELLARIUS in *Fabri Thes.* voce *recipere*. Ceterum hoc facile largior, non semper necessariam esse promissionem *expressam*, rem saluam fore, sed sufficere *tacitam*, quae tamen *vera*, non *facta* est promissio, r) quales alias in *quasi contractibus* supponere solent. *Tacita promissio ex facto ipso colligitur & educitur;*

<p>r) Si <i>facta</i> adesset promissio, etiam <i>ignorantem</i> obligaret. At vero hic nautae, cauponis & stabularii <i>scientia</i> desideratur, & sic <i>mutuus</i> adest <i>consensus</i>, qui abest ab obligatione, quae quasi ex contractu nascitur. Vnde nullibi quoque in iure nostro asseritur, quod hic <i>quasi contractus</i> adsit. Finge casum, immisisse aliquem rem quandam naui, inscio nauta, vel currui publico, inscio magistro postarum, quid putas, an nauta vel magister posta-</p>	<p>rum inde obligatur? conf. LAVTERBACH de <i>naut. caup. & stabul.</i> §. 27. Denique quid clarius, quid evidentius est VLPLANI verbis in <i>l. 1. §. 1. cit. tit.</i> <i>Maxima utilitas est huius edicti, quia necesse est, plerumque eorum fidem sequi, & res custodiam eorum committere.</i> Id vero sine consensu nautae vel cauponis fieri nequit. Nouissime hanc sententiam quoque suam fecit clariss. NOODT ad <i>tit. de recept.</i> ab <i>init.</i></p>
--	--

s) Ob

citur; *l. 2. D. de pact.* ipsum enim factum *receptionis a sciente factae* in nauim, cauponam & stabulum hanc *promissionem* in se continet, dum in genere omnium recipit custodiam, *l. 1. §. 8. eod.* & tale exercet vitae genus, *quo necessario recipere debet rem viatorum saluam fore.* Breuiter, qui res suas immittunt nauim, cauponae vel stabulo, ei exercitor vel *expresse* promittit, vel ipso *facto* declarat, rem eam saluam fore. Vtrobique est *vera promissio*, & vtrumque dicitur *receptum*.

§. XXX. Verum mirari licet, cur *honoraria* sint introducta, cum adsit *ciuilis actio* ex locato similiue contractu? Verum voluerunt praetores adhuc plenius prospicere viatoribus, praesertim cum in aliis actionibus non omnis culpa praestetur, uti in hac *in factum actione*, in qua tantum *damnum fatale* excusat, *l. 3. §. 2. eod.* quia hic *primario & specialiter custodia singularis* censetur promissa, s) quae in aliis contractibus tantum

s) Ob *officium publicum*, quod gerunt, quo viatoribus, hederam suspensa, vel alio signo proposito, *custodiam publicam* promittunt. Neque enim necesse est, ut semper *speciatim* cum singulis viatoribus tale pactum ineant.

Ceterum cum hic *vericontractus* semper concurrunt, palam est, *mutuum consensum* in hoc negotio semper supponendum esse, quia alioquin nunquam *verus* concurrere posset *contractus*.

t) Quodsi

tum per consequentiam venit. l. 5. cod. Vbi autem custodia singulariter promittitur, omnis culpa regulariter praestanda est. l. 2. §. 1. de peric. & comm. rei vend.

§. XXXI. Ex quo fluit, cauponem, si praedixerit viatoribus, ut unusquisque res suas seruet, neque damnum se praestitutum, & consenserint viatores praedictioni, 1) non teneri: l. 7. pr. naut. caup. stab. cessat enim ita receptum, seu custodiae specialis promissio, quam ipsi viatores in se receperunt.

§. XXXII. Agunt itaque hac actione viatores, & in solo recepto, ita explicato, se fundant, non allegantes culpam exercitoris, vel cuius furto ablata sit, hoc modo:

Ich werde gemüßiget / vorzutragen / was
gestalt ich vor 14. Tagen allhier in schwarzen
Edren bey Seio eingeklehret / und dersel-
be mich mit meinem Sohn willig aufgee-
nommen. Als ich aber kaum 2. Tage das
selbsten zugebracht / und weiter reisen wol-
len /

1) Quod si non consen-
serint, distinguendum,
vtrum iam viatores rece-
perint nec ne? priori casu
non tenentur consentire,
quia illis semel ius quaesi-
tum est. Secus est casu

posteriori, quia non prae-
cise tenentur, quoscun-
que viatores recipere: l. 1.
§. 1. cit. tit. ergo si eosdem
recipiunt, possunt illos
quibuscunque legibus &
pactis recipere.

(Böhm. Action.)

Kk

n) Non

len / habe ich meinen Mantel / Pistolen und Kuffer gemisset / worinn ich 500. Thlr. baar Geld / nebst Kleidern und weisser Wäsche / so ich auf 80. Thlr. anschlage / gehabt. Ob nun gleich der Gastwirth *Seius* davor schlechterdings zu stehen schuldig ist / und ich deswegen die Erstattung dieses Schadens von ihm begehret / hat er sich dennoch in Güte zu nichts verstehen wollen.

Agitur simpliciter ad hoc, ut recepta restituat; ait enim praetor, nisi restituent, in eos iudicium dabo, l. 3. §. 1. eod. & quidem perpetuo, etiam in heredem. l. 3. §. 4. eod.

Daß Beklagter mir meinen Mantel / Pistolen und Kuffer wieder schaffen / oder den Werth desselben nebst allen verursachten Unkosten erstatten müsse.

§. XXXIII. *Hanc actionem etiam contra aurigas privilegiatos (die ordentlichen Landeskutschers) & magistros postarum u) institui posse, optime defendit STRYK. de action. inuest. l. 1. m. 9. §. 35. seq. Similis enim est ratio nautarum & aurigarum: hi aequè recipiunt,*

u) Non eadem est ratio quibus aquae coactae ex
tio tabernariorum, qui vi- herbis peregrinis vendun-
narias vel cereuisiarias vel tur, quippe qui *hospites* co-
tales exerceant tabernas, in modo non recipiunt.

x) Ideo

cipiunt, res nostras saluas fore, x) vti quidam *nautae*. Nec obstat, quod edictum praetoris *plura singularia* habeat, quae qualia sint, non apparet, postquam ex *ratione iuris communis* recipientes rem saluam fore, omnem omnino *custodiam* recipiunt. Quid vero aliud faciunt *aurigae*, qui aeque *recipiunt*, res saluas fore? Neque dici potest, obligationem *recepti* rigidiorē esse, quam in aliis, qui specialiter *custodiam* recipiunt, quoniam hoc contra iuris rationem est; siquidem iam ante ostendimus, eum, qui *specialiter custodiam* recipit, ad *omnis culpa*e praestationem teneri. Nihil ergo speciale in hoc edicto habetur, sed praetores *ex natura rei* hoc edictum proposuerunt.

§. XXXIV. Opponi tamen potest contra hanc actionem, 1) *pacti contrarii exceptio*, quod exercitor praedixerit, ut quisque res suas seruaret; & viatores praedictioni consenserint: *l. f. pr. eod.* 2) *non competentis actionis*, quod publicam cauponam non exerceat: 3) quod

x) Ideo publico signo tales haud tenerentur etiam ut plurimum vtun- Dissentiunt Tubingenses, rur, quo promittunt, res imprimis ex doctrina *saluas apud se fore*; & quis LAVTERBACHII. esset tuus, si simpliciter Kk 2 y) Ve-

3) quod extra negotium receperit: *l. 3. §. 2. eod.* 4) quod viatores res suas iis commiserint, quos caupo huic officio non praeposuit: *l. 1. §. 2. 3. 5. eod.* 5) quod viator praestare actiones suas debeat. *l. 6. in f. eod.* 7)

§. XXXV. Denique huc *suo modo* pertinet *actio in factum ex iureiurando extrajudiciali*, quoniam hoc modo inter litigantes transactum & compositum negotium esse videtur. Reuera enim hic *conventio* quaedam occurrit *implicita*, & inde praetor *in personam* actionem dedit. §. 1 r. I. *de act.* Verum cum rariora apud nos sint huiusmodi iuramenta, rarior quoque actionis huius usus erit, ut non necesse sit, in enucleanda huius actionis natura magnopere desudare.

CAPUT VIII.

De actionibus ex contractibus nominatis.

§. I.

JAm e. antec. asserui, naturam verorum contractuum in eo consistere, quod contingant

7) Veluti furti, rapinae, etiam extra cessionem &c. quae ipsi contra furem quandoque conducti agerem competunt, quamvis re possit. *l. 6. in f. cit. tit.*

2) De

neant negotia, *mutuo consensu* contracta, certam determinatamque naturam formamque habentia, & inde *speciali nomine* munita. Atque haec ipsa inde *nominata* dicuntur, in oppositione ad contractus *innominatos*, qui reuera contractus *proprie dicti* non sunt, sed quandam tantum *analogiam* umbramque contractus habent, vti *cap. seq.* ostendendum erit.

§. II. Ceterum cum contractus de iure Romano 2) incantur vel *re*, vel *verbis*, vel *litteris*, vel *solo consensu*, de singulis distincte agendum est. Inter *reales* primum locum occupat *MVTVVM*, vnde datur *condictio certi*; sed quia haec denominatio nimis generalis est, & locum habet in omni obligatione, ex qua *certum* petitur, *l. 9. pr. D. de reb. cred.* hinc recte additur: *ex mutuo*, vt intelligatur, vnde nascatur haec *condictio*, & distinguatur ab illis *condictionum* speciebus, quae ex contractu non nascuntur, sed

pro-

2) De iure Germanico ipsa quidem negotia distincta manent, sed obligatio in quibuscunque magis *proxime ex consensu* nascitur, quod secus erat de iure Romano. Hoc iure *reales* *primario* obli-

gationem deducebant ex *rei traditione*, quod vel *de cisiol. 34. pr. mand.* ostendit, *literales ex litteris*, *verbales ex verbis*, non ex *cluso quidem consensu*, cuius tamen *primario* non habebatur ratio.

Kk 3

a) Ne-

proprio iure ex variis causarum figuris, de quibus c. V. actum est.

§. III. De Iure Romano haec actio est ordinaria, siue chirographum a) super mutuo confectum sit, siue non. Datur creditori eiusque heredi, qui rem fungibilem alicui dedit, ut *idem genus* quoad *quantitatem & qualitatem* recipiat. l. 2. pr. §. 1. D. de R. C. Sunt autem *res fungibiles* vel *per se* tales, vel *per accidens*. *Per se* tales sunt, quae ex sua natura ita comparatae sunt, ut non alium praebent usum, quam in *consumptione* consistentem, utut *ex accidente* ut *species* dari possint. l. 4. commod. *Per accidens* res non fungibiles fiunt fungibiles, si alicui dantur *speciali conventionem* ad absumptionem, hae adiecta lege, ut post aliquod tempus in simili genere restituantur. Vnde *librorum* potest esse commodatum & mutuum. b)

Oues

a) Neque enim ullo iudicio, aut argumento liquido ostendi poterit, chirographa vim executivam habuisse, nec id docent argumenta FRIDE. RI *demandat*. quae id vni- ce probant, *vim probandi* iis inhaesisse.

b) Quidam hoc casu *permutationem*, fingunt, contra intentionem co-

rum, qui hoc modo contrahunt, qui id agunt, ut *idem in genere* post aliquod tempus restituatur, non ut rem cum re *statim* permutare velint. Quia quod permutatio tunc de- mum adsit, si res pro re ita detur, ut negotium ad contractum alium nomi- natum trahi nequeat.

c) Non

Quæ sunt quidem res *per se* non fungibiles, possunt tamen alicui dari ut *fungibiles*, h. e. ad *consumtionem* seu *alienationem*, & ita de ceteris. De utroque exemplum adducam, & quidem (I.) de rebus *per se* fungibilibus.

Es hat vor 8. Wochen Meuis, wie die Ordnung zu brauen ihn betroffen / 60. Scheffel Malz zum Brauen von mir geliehen, unter dem theuren Versprechen / daß er mir solches Malz in eben der Güte vier Wochen darnach wieder lieffern wolte / wie er mir solches auch fest zugesaget. Ob nun wohl solche Zeit vorlängst verstrichen 2c.

(II.) De rebus *per accidens* fungibilibus:

Es hat Lucius der hiesige Buchführer vor etlichen Wochen um acht Exemplar von des Lauterbachii Compendio mich ansprechen lassen, mit dem Versprechen, binnen 3. Wochen 2. andere Exemplaria von eben derselben Edition mir wieder zu geben. Diemeil er aber sein Versprechen nicht gehalten, und ich noch bis diese Stunde von ihm nichts bekommen können 2c.

§. IV. Agitur aduersus debitorem, etiam *ciuitatem*, *pupillum*, *ecclesiam*, *minoremue*, si per administratores, tutores, vel curatores mutuum contractum, & ad utilitatem eorum pecunie versæ sunt. l. 27. de R. C.

Tenentur enim indistincte pupilli & minores ex contractu *tutorum suorum*, quatenus (a) *bona fide* & (b) ex *utilitate* pupilli egerint, *t. t. D. quand. ex fact. tur. vel cur.* licet vel maxime se ipsos obligauerint, modo *ratione officii* contraxerint, STRVV, *iurispr. priu. lib. 1. tit. 22. §. 6.* Sed tamen differentia adest; vtrum contra *administratores*, vel *tutores*, an vero contra *ciuitatem* &c. agatur. Priori casu sufficit, si creditores in *solo mutuo* se fundant; posteriori vero praeter *mutuum* etiam *versionem in utilitatem eorum* probare debent, cuius etiam mentio in libello fieri potest: c)

Wann nun mit diesen geliehenen 400. Thlr. die in stehende Execution von des Beklagten Güthern abgewendet / und dahero offenbare dieselbe in seinen Nutzen verwendet sind &c.

Quod si vero ipsa *ciuitas* mutuum contraxit, quod vel omnes ciues subscripserint, vel hi qui repraesentant *ciuitatem*, vel Syndicus speciatim ad mutuum accipiendum constitutus, *directo* ex mutuo obligatur, nec opus est probare *versionem*. cc)

§. V.

c) Non tamen necessario debet: <i>versio</i> enim in rem magis ad <i>exceptionem</i> rei pertinet, quae non ne-	cessario praecoccupanda in libello.
	cc) Neque hic aliquid singulare in <i>ciuitate</i> & <i>pupillo</i>

§. V. Vltcrius vbi per *administratores*, d) mutuum contractum est, & contra *ciuitatem*, *ecclesiam* &c. agitur, & ab hac creditori *exceptio versionis* opponitur, creditor *administratoribus* litem denunciare & petere debet, vt accidantur, & veniant ostensuri ex rationibus suis, in quam rem pecuniae versae fuerint: habet enim creditor contra *administratores* regressum, si in lite contra *ecclesiam*, *ciuitatem*, vel *pupillos* succumbit. Vnde apparet, non tantum a parte *reorum*, vt in *euictionibus*, sed etiam *actorum* litis denunciationem locum habere.

Es ist bey hiesigen Stadt-Gerichten bekandt, was gestalt ich von Meuii hinterlassenen Kindern 500. Thlr. gerichtlich gefordert, und die B. Flägen mir hierauff exceptionem non factae versionis opponiret. Wann nun Sulpitius, als ihr gewesener Vormund / diese Schuld selbstem gemacht / und mich daher in dieser Sache zu vertreten schuldig ist / so

pillo occurrit, cum constet neminem posse alterum ex mutuo obligare, nisi probata *versione* vel eius *consensu*.

d) Potest etiam mutuum contrahi per procuratorem, l. 6. §. 1. de neg.

gest. quo casu actio directa contra principalem intenditur, vti etiam ipsi actio acquiritur, quia hic obligatio ex *re ipsa principalis* nascitur & sic ei acquiritur actio.

Kk 5

e) Vel

so habe ich demselben hiedurch litem denunciiren / anbey dienstlich bitten wollen / ihn vorladen zu lassen / und dahin anzuhalten, daß er mich in dieser Schuld-Sache vertreten / und aus seinen Rechnungen beybringen müsse, wohin solche Gelder verwandt seyn 2c.

§. VI. Quodsi filiofamilias pecunia credita est, ne obstat exceptio *SCti Macedoniani*, consultum est, patris consensum in libello allegare, quia ita demum fundatam agendi intentionem habet:

Wann nun laut begehenden Briefes sub lit. A. Beklagens Vater verwilliget, daß derselbe diese Gelder von mir aufnehmen möchte / und daher zu deren Erstattung allerdings verbunden ist.

Dico *consultum esse*; neque enim praecise necesse est, quia si filiusfamil. deinceps opponit *exceptionem SCti*, per modum *replicae* consensum patris pro se allegare actor potest. Multominus hoc necesse est, si filiusfamil. peculium castrense vel quasi habeat. e) l. 2. *D. de SCt. Maced.*

§. VII.

e) Vel etiam *aduentitium irregulare*, quia nec dum, cum filius commode mutuum solvere possit. hic patri aliquid metuendum sit.

f) *Gna-*

§. VII. Agitur ad hoc, ut res fungibilis in eodem genere, quantitate & qualitate restitatur, & quidem si in pecunia contractum est, cum usuris a tempore morae. R. I. de anno 1600. §. So viel nun. Ceterum, si bonitas monetae mutata est, ita reddenda est pecunia, prout fuit tempore contractus. arg. l. 17. pr. D. de pact.

Daß Beklagter mir die quæst. 1000. Thaler Capital nach dem in Anno 1674. noch üblich gewesenem Zinnischen Fuß, oder mit dem gebührenden lagio und restirenden Zinsen zu bezahlen schuldig sey.

§. VIII. Ceterum quando super mutuo *chirographum* confectum est, hodie proceditur *executive*, quod circa libellum formandum omnino attendendum est. Dicuntur talia instrumenta *guarentigiata*, a clausula *guarentiae* seu *securitatis*, f) quae olim hisce *chirographis* *ordinarie* inferi solebat. Inde etiam vocata fuere instrumenta

f) *Guarantia* seu *guarantigata* *securitatis*. Equidem horanda maximam affinitatem habet cum voce germanica *gewähr*; *gewähr* und *Siegel*; sed magis ren autem saepe *assecuracionem* *Versicherung* denotat, ut adeoque clausula *guarentiae* sit clausula liquet.

g) Ad-

ta paratam executionem habentia, quod non de omnibus chirographis olim verum erat, sed illis tantum, quae *clausula executiva* munita erant, qualis vulgo haec erat: Daß der Gläubiger Macht haben solle/mit oder ohne Recht absque litigii sufflamine, ohne vorhergehende Citation und Proceß alsobald per viam facti zu procediren / oder auf den Fall der nicht Haltung sich auf den eingesetzten Interpfand selbst de facto eigener Weise bezahlet zu machen. Vid. BESOLD. *thes. pract. voc. guarantee instrumentum*. Inde de hac clausula dubitatum olim fuit, wenn die clausula executionis in Camera sine ordinario processu villo suscipiendo ausdrücklich in der Verschreibung gesetzt/ jedoch nicht vniuersaliter & prohibitu, sondern allein auf die Interpfand und verschriebene Güther gerichtet / also daß der Gläubiger auf den Fall zu denselben greiffen / sich darinn alsobald *via executiva* bezahlt machen möge / vtrum scilicet in hoc casu mandata S. C. de soluendo *in personam*, an vero *in bona hypothecae* subiecta decerni debeant? prout status controuersiae ita formatus est in *R. I. de An. 1600. §. 31.* Ex quo apparet, chirographa, *per se* olim haud habuisse vim executivam, sed demum per appositam clausulam accepisse. Patet quoque id vltcrius ex §. 32. cit. *R. I.* vbi de illa clau-

clausula dubitatum fuit, qua creditori facultas datur, sich an den Pfanden oder Büthern mit oder ohne Recht bezahlt zu machen / an illa etiam vim executiuam habeat? Item an iuratoria clausula obligationibus inserta operetur, vt statim per viam executionis procedi queat? §. 33. cit. R. 1. Ex his omnibus satis constat, chirographis demum vim executiuam per clausulas executiuas agnasci, quam alias sua virtute minime habent.

§. IX. Equidem ERIDERVS de mandat. lib. 11. c. 70. de iure communi omnibus chirographis priuatis liquidis hanc virtutem adscribit, vt statim executiue ex illis procedi possit, processu ordinario nomine obseruato. Verum omnes textus, quos allegat, huc tantum collineant, quod ex cautionibus & chirographis huiusmodi debitum probari possit, quod non est in quaestione; interim nullibi exceptiones, etiam altioris indaginis, excluduntur, nec statim ad executionem proceditur, id quod natura processus executiui postulat. g)

§. X.

g) Addit, his chirographis confessionem inesse, ex hac autem executiue procedi posse. Verum id tantum de iudiciali, & qui-

dem absoluta & pura admitteri debet, non item de extraiudiciali, quae tantum vim probandi habet.

b) Vel

§. X. Quamvis vero olim tantum ex huiusmodi chirographis *executivae* procedi poterat, quae *clausulis executivis* munita erant; postea tamen sensim & pedententim *b)* inualuit, ut etiam ex *quavis chirographo recognito*, & clausulis hisce destituto, *executivae* procedi poterit, id quod tum a iure communi, tum a ratione procedendi antiqua plane alienum est, & ita ad *ius novum* omnino referri debet. *c)*

§. XI.

b) Vel per ignorantiam, vel per observantiam diuturnam, quod ut plurimum ex chirographis *executivae* creditores processerint, virtute clausulae *executivae* ut plurimum adiectae vel *subintellectae*.

c) Modo 1) scriptura sit certa, indubia & omni suspicione falsi carens, id quod imprimis ex eius *recognitione* dependet; 2) *causam debendi* adiectam habeat; 3) *post biennium* agatur: intra illud si agitur, chirographum est illiquidum ob exceptionem *non numeratae pecuniae*; 4) *totius libelli tenor* ex chirographo liqueat. Addunt

c) modo contractus sit *unilateralis*: ex instrumento super *bilaterali contractu* confecto vel ideo *executivae* agi non posse censent; quod ei ut plurimum opponatur exceptio *non impleti contractus*, quae facit, ut instrumentum haud sit liquidum, quia actor ante omnia implementum probare debet. Verum quid si haec exceptio haud opponatur? quid si mox ab actore implementum probatum fuerit? hoc factum non dubitatur, quin etiam ex tali contractu *executivae* agi queat. Illustrantur haec optime ex *ord. proc. Sax. elect. emend.*

§. XI. Dupli autem modo libellus formari potest. In genere praecauendum, ne *litis contestatio* petatur:

Daß Beklagter auf die Klage antworte / und nach geschehener Antwort etc.

Quia ita actor *processui ordinario* se immitteret, & libellus secundum *ordinariae actionis* naturam esset formatus, quin potius petitum mox ad ipsum *executionem* tendere debet. Et quidem in Saxonia petitur *recognitio* vel *iurata diffessio*:

Beklagten vorzuladen / daß er seine Hand und Siegel recognoscire oder eydlich diffessire /

p. 301. seq. vbi *instrumentum garantigium* dicitur, daraus alle Umstände, so zu einer condemnatoria in processu executiuo nöthig / in continenti zu verificiren, obgleich darunter kein Siegel zu befinden. Imo nec nocet, si vel maxime ab alio nomine debitoris subscriptum. Denique etiam ex contractu *conditionato* vel *bilateralis* hoc iure executiue agi potest, modo exceptioni *non impleti contractus* renunciatum, & *conditionis existentia* alio documento liquido probata

fuerit, alioquin super *implemento* vel *existentia* conditionis interloquendum, & processus executiuus interim suspendendus est. Nec hoc nouo iure nocet, si vel maxime causa debendi non est adiecta, exceptione hac in *reconuentionem* reiecta. Termino solutionis in chirographo non expresso, post annum executiue agi potest, vel si clausula adiecta, quod nach und nach soluere velit, iudex ex aequo & bono terminos solutionis determinat.

*) Imo

fitire / und nach geschehener recognition bey
Vermeidung der Hülff: die quæst. 2000. Thlr.
so fort bezahlen müsse.

Extra Saxoniam secundum R. I. de anno 1654.
§. 174. itidem *executive* proceditur, & quia
ibi dicitur: Daß im Fall des Säumniss
auf bloße Vorzeigung der Obligation per
paratam executionem wider den Schuldig-
er verfahren werden solle / inde statim pe-
tuntur *mandata S. C. de soluendo sub commina-
tione exemptionis*, k) *omissa recognitionis pe-
titione*, quæ, si postea in dubium vocatur,
iniungi demum solet:

Bitte durch ein Mandatum poenale S. C.
de soluendo Imploraten anzubef. hlen / Daß
er die schuldige 300. Thaler mir so fort be-
zahlen / oder der Exccution g. wärtig seyn
soll.

§. XII. Exceptiones plures hic locum ha-
bere possunt; at si *executive* agitur, non
aliter admittuntur, quam quatenus in *con-
tinen-*

k) Imo si statim libel- | tur. Neque enim *recogni-
lo instrumentum adiicitur, | tio chirographi* iniungitur,
prout fieri debet, illudque | nisi reus contra id dubia
liquidum esse appareat, non | moueat, manum in du-
exatio, sed mandatum et- | bium vocando.
iam a *iudice* mox decerni- | kk) Se-

tinenti *kk*), probari queunt; imo in quibusdam locis nequidem indistincte omnes, sed quaedam tantum admitti possunt, ut ex *statutis Hamburgensibus* *l*) constat. Sunt autem famosiores exceptiones contra *mutuum* hae: 1) deficientis causae debendi, *l. 25. in f. de prob.* 2) S^cti Macedoniani, 3) non numeratae pecuniae, *m*) 4) non factae versionis, 5) solutionis,

kk) Secundum *iur Saxonicum novissimum elect.* in ipso recognitionis termino opponi, sed non aliter admitti possunt, quam si ex documentis, ipsis actis, vel confessione partis in contrinenti liquidae factae fuerint, quod speciatim quoque de exceptione non numeratae pecuniae cautum.

Alioquin haec in reconventionem reijcitur, in qua, si probata fuit, reus in poenam, quartam summae, in litem deductae, solvere tenetur, ex qua tertiam capit actor, qui in reconventionem obtinuit. Vid. *ord. proc. cit. p. 305.*

l) In art. 3. tit. 20. §. 1. tantum hae admittuntur:

(*Böhm. Actien.*)

1) satisfactionis, 2) rei iudicatae, 3) transactae, 4) novatae, 5) praescriptae, 6) usurariae prauitatis: sub prima sine dubio quoque compensationis exceptio continetur, expresse tamen reiecta est exceptio non numeratae pecuniae *P. I. tit. 24. art. vn.*

m) De hac, an admitti possit, magnopere litigant. Eam reijcit *FINCKELTH. obs 119.* admittit vero *CARPZ. P. 1. c. 32. def. 67.* cuius sententia vel inde probabilis esse videtur, quod intra biennium ob hanc exceptionem instrumentum nequidem sit liquidum.

Ll

n) Res

nis, 6) compensationis, 7) praescriptionis 30. annorum, si intra hoc tempus debitor minime interpellatus fuit, &c.

§. XIII. Sequitur COMMODATVM, quod bilateralem obligationem producit, *in-aequaliter* talem, atque inde nascitur actio commodati *directa & contraria*. *Directa*, quae etiam *rectum iudicium* vocatur in l. 18. §. 4. *commod.* datur commodanti eiusque heredibus, aduersus commodatarium eiusque heredes. Si pluribus res vtenda data *indefinite*, h. e. non exprimendo, *utrum in solidum*, an *pro rata* obligati esse debeant, *in solidum* singuli obligantur, non tantum quoad *rem principalem*, sed etiam quoad *accessoriam praestationem* respectu *doli & culpa*, n) ita ut quodammodo correi habeantur, & vno solvente ceteri liberentur. l. 5. in f. *commod.* Quod si vero *definite* res commodata est, h. e. sub clausula: *communi periculo*, tunc quia periculum debet esse *commune*, diuisa o) quoque inter eos est obligatio, & singuli *pro rata* tenentur. l. 21. §. 1. D. *eod.*

E8

n) Res datur primario ad vsum, qui sua natura *indiuidus* est, & inde quoque *obligatio indiuidua* nascitur. Praestationes secundariae transeunt in locum debiti principalis, e-

iusque naturam assumunt, adeoque etiam haec pro *indiuidis* habentur.

o) Id rursus ex natura rei fluit: quod *commune* onus est, *diuisioni* subiacet, ut singuli tantum *partes* ferant.

p) Vt

Es sind ohngefähr 3. Wochen verflossen, als ich Lucio auf sein bittliches Ansuchen 2. silberne Leuchter und 6. Paar silberne Messer zu einer Gasteren geliehen, welche er mir so fort den dritten Tag wieder zu schicken versprochen. Weil aber solches nicht erfolgt / so habe ich zwar öfters deswegen Erinnerung thun lassen, endlich aber zur Antwort erhalten / daß ihm solche gestohlen wären &c.

§. XIV. Si cum *heredibus commodarii* res sit, singuli pro ea parte, qua heredes sunt, tenentur, nisi forte vnus facultatem totius rei restituendae habeat, quo casu ille solus p) conueniri potest. l. 3. §. 3. eod.

Weil ich nun in Erfahrung gebracht, daß der Beklagte die Bibliothec in der Erbschaft bekommen, und also die specificirte Bücher beschaffen muß.

Deinde quoque vnus heredum in solidum tenetur, si ex facto eius agiur. l. 17. §. 2. eod. Neque excusantur heredes, si vel maxime defunctus dolo fecit, & inde nihil ad eos peruenit, l. 1. de obl. & act. quod in genere de omnibus actionibus ex contractu dicendum est.

§. XV.

p) Vt exceptio: *non solus sum heres*, opponi nequeat, quae alias in actionibus personalibus locum sibi vindicat.

§. XV. Agitur ad hoc, ut res *finito usu* in specie restituatur, & omnis culpa praestetur. *l. 3. §. 1. l. 10. pr. commod.* In subsidium *aestimatio* *q)* petitur, si forsan res perdita culpa commodatarii, vel deteriorata est. *l. 18. §. 1. eod.*

Daß Beklagter die 2. silberne Leuchter und Messer zu restituiren, oder in Ermangelung dessen den Werth desselben nebst allen verursachten Unkosten abtragen müsse.

Quodsi res commodata aestimato data sit, *venditionis gratia*, alternatiua agendum, quia commodatario *electio* competit. *l. 5. §. 3. eod. l. 10. D. de iur. dotium.*

Daß Beklagter entweder den Mantel oder die davor versprochene 40. Thlr. zu erstatten schuldig.

§. XVI. Actio commodati *contraria* datur commodatario *aduersus* commodantem *ad indemnitatem*, si 1) forsan *dolo* vel *culpa*

q) Vel etiam ut actiones cedantur, ut si res commodata est ad pignrandum, commodatarius autem non sit in culpa, quo minus repignoret, sed creditor pignus per iniuriam detineat: hoc casu cedere actiones commodanti debet, simul tamen litis sumtus ferre. *l. 5. §. 12. commod.*

r) Si

palata commodantis laesus sit; *l. 17. §. 3. l. 18. §. 3. l. 22. commod.* 2) si *importune*, h. e. ante usum finitum rem repetiit; *c. l. 17.* 3) si *impensas non modicas* in rem commodatam fecit; *l. 18. §. 2. eod.* 4) si *aestimationem* pro re perditā praestitit, illaque in potestatem commodantis postea peruenit. *l. 17. §. f. eod.* Hoc ultimo casu *alternatiue* est agendum, 1) ut aut rem mihi praestet, aut reddat, quod a me accepit.

Daß Beklagter mir entweder den Mantel auszuliefern oder die ihm davor gezahlte 34. Thlr. wieder zu geben schuldig.

§. XVII. Ut ut vero *ius retentionis* quoque commodatarius ob has praestationes habeat, *l. 18. §. 2. D. eod.* contingere tamen potest, ut ei hoc beneficio minus consultum sit, veluti in casu *l. 18. §. 3. eod.* ubi ita agit:

Ich habe vor etlichen Wochen Seium um ein ledig Faß, einen guten Rhein-Wein dare

<p>1) Si hac actione agere velim: si aestimationem repetere malim, agendum conditione sine causa. Denique si expediat, rem ipsam habere, in rem agendum, <i>l. 5. §. 1. commod. l.</i></p>	<p><i>l. 6. de. R. V.</i> quia aestimationis praestatio instar <i>emtionis</i> est, & sic eiusdem rei translatus videtur dominium. <i>l. 1. C. commun. utriusque indic. l. 8. §. 1. cit.</i></p>
--	--

darauf abziehen zu lassen / ansprechen lassen / da er denn so fort dazzu willig gewesen , und mir dasselbe zugeschicket , nebst der Versicherung / daß solches sehr gut sey , und ich den Wein sicher darauf abziehen lassen könnte. Ich habe darauf seinen Worten getrauet , und den Wein auf das Faß abziehen lassen , gleichwohl nunmehr erfahren / daß dasselbe ganz dummelig gewesen / und also der Wein in Grunde verdorben &c.

Daß Beklagter mir den Wein , welchen ich auf 60. Thlr. anschlage , zu bezahlen schuldig ist.

§. XIIX. *Contra commodantem excipi potest*: 1) *rem datam esse ad vsum periculosum* ; l. 5. §. 7. *ead.* 2) *solius commodantis gratia commodatum interuenisse* ; l. 5. §. 10. *ead.* 3) *cessantis culpa* ; l. 18. *pr. l. 20. eod.* 4) *retentionis* ; l. 18. §. 4. *ead.* neutiquam vero exceptio *dominii* locum habet. *arg. l. 25. C. locati.* *Contrariae* obiici potest (α) exceptio *modicarum impensarum* : 5) l. 18. §. 2. *ead.* (β) *quod ob necessitatem improuisam res repeti debuit.* *arg. l. 3. C. loc.*

§. XIX.

5) *Cibariorum impensae* | accipit ; non item impensae *ualeitudinis*. l. 18. §. 2. *naturali ratione ad eum* | *peruinent* , qui *utendum* | *commod.*

ε) Ne-

§. XIX. Pergo ad *DEPOSITUM*, ex quo rursus obligatio *bilateralis*, sed *inaequaliter talis*, nascitur; & consequenter actio *directa* & *contraria*. Actio depositi *directa* datur deponenti aduersus depositarium ad depositum restituendum. Si vnus deponentis plures ¹⁾ sunt heredes, in re quidem *diuidua*, qualis est *fungibilis*, singuli agunt pro *parte hereditaria*, vt vel coram praetore, vel interuenientibus honestis personis, pecunia ex sacculo obsignato promatur, sigillis nouis sacculo impressis; in *indiuidua* vero, seu *certis speciebus* depositis; ²⁾ vt tota res restituatur, satisfactione idonea oblata. l. 1. §. 36. *depos.* Imo si maior pars adierit, hi *indistincte* agere possunt ad depositum *sub cautione* restituendum. l. 14. *pr. eod.*

Es hat mein seel. Vater bey Actio eine Schachtel mit allerhand Briesschaften und pretiosis deponiret, und ohnerachtet ich solche von ihm verlanget / hat er sich doch bishero dieselbe mir auszulieffern geweigert
unter

¹⁾ Neque enim plures *nihil* aut *integrum* restituendum. Prius durum foret: posterius itaque ex iusto temperamento placuit.

unter den praetext, daß mein Bruder in der Fremde sey / und dessen Wiederkunft erwartet werden müsse. Weil ich nun gnugsame Versicherung ihm deswegen zu stellen mich erbothen, er doch gleichwol zc.

Daß Beklagte mir die quæst. Schachtel sub cautione auszulieffern, und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XX. Agitur aduersus depositarium eiusque heredes, & siquidem ex *defuncti facto* agitur, singuli *pro parte* hereditaria tenentur. Si ex *proprio dolo*, singuli *in solidum* compellendi sunt, quia in solidum heres dolum admisit, l. 9. l. 18. D. depos. nisi heredes rem depositam inter se deuiserint, & deinceps dolo quid fecerint. l. 22. eod. Quodsi ab initio apud plures res sit deposita, aduersus vnumquemque eorum agi poterit *in solidum*, u) nisi vnus tantum dolo fecerit. Quodsi ergo omnes dolo fecerunt, vnus inopia alterum onerat. l. 1. §. 43. eod. Quin & in heredem vnum ex dolo defuncti *in solidum*, non

u) Adest hic obligatio cum altero agatur: non e-
indiuia, in *custodiendo* *non electione sed solutione li-*
 seu *faciendo* consistens, *berantur ceteri, cit. l. 1.*
 quæ sua natura *obligatio-* quæ regula toties locum
nem correalum producit. *habet, quoties contra plu-*
 Nec liberabitur alter, si *res in solidum* agi potest.

x) De

non quatenus ad eum pervenit, agitur. l. 7. §. 1. eod. Quando itaque heredes *pro rata* tenentur, conuenit expeditque, omnes conjunctum conuenire:

Aus bengehenden Depositen: Schein ist zu ersehen / daß ich bey dem nunmehr verstorbenen Titio einen versiegelten Beutel mit 2000. Thlr. vor anderthalb Jahren niedergesetzt / welcher sich aber wieder besser Wissen und Gewissen unterstanden, das Geld anzugreifen / und auszugeben. Ob ich nun zwar etliche mahl bey dessen hinterlassenen Kindern, namentlich N. N. N. mich deswegen gemeldet, habe ich doch zc.

Daß Beklagte mir diese 2000. Thlr. zu restituiren und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XXI. Agitur ad rem depositam restituendam (α) *bona fide*, l. 11. eod. (β) *in specie*, (γ) *integre*, l. 2. §. 16. eod. (δ) *statim*, l. 1. §. 21. eod. (ε) *cum omni causa*. l. 1. §. 24. eod. Tenetur autem tantum de dolo & lata culpa. l. 1. §. 8. 16. eod. Quandoque *ex accidente* ad pretium rei depositae agitur, veluti si heres rem apud se depositam *bona fide* distraxit, ignarus, rem fuisse depositam, de re non tenebitur, sed de pretio, quod ad eum pervenit, l. 1. in f. eod. vel si nondum exegit, vt

actiones suas praestet, l. 2. eod. vel vt redimat, si possit redimere, l. 3. eod.

Daß Beklagter die an Seium ausgewechselte Portugalöser wieder einzuwechseln / und mir solche zu restituiren schuldig.

Equidem ipse deponens rem distractam posset vindicare: x) sed imprudenter faceret, propter difficilem *dominii* probationem. Expeditius agit, si depositarium adigere potest, ad rem redimendam.

§. XXII. Contra *secundum depositarium* primus deponens *directo* agere nequit, sed tantum aduersus primum, vt actiones suas praestet. l. 1. §. II. l. 16. eod. Hae cessione facta, iure cesso deinceps contra secundum agit:

Ich habe vor meiner Abreise bey der Caia Seia einen verschlossenen Kasten mit Kleidern, und allerhand pretiosis nieder gesetzt, welche aber bey dem Schwedischen Einmarsch in Sachsen solchen in Sicherheit nach Halle gebracht, und bey der Publica Meua wieder in Verwahrung gegeben. Wann ich nun versicherte Nachricht habe / daß letztgedachte Publica Meua diesen Kasten

x) De iure ciuili in quibusdam locis maior actionis *depositi* hoc casu est necessitas, vbi scilicet obtinet antiquum iuris Germanici prouerbium: Hand muß Hand gewähren.

1) Quia

sten veruntrauet / und daher die Beklag-
tin Caia Seia mir ihr Recht an dieselbe
zu cediren nach der Natur dieses Con-
tractus schuldig ist / Damit ich gegen sie
klagen könne, so habe ich doch bisshero sol-
ches von ihr nicht erhalten mögen zc.

Daß Beklagte mir ihr Recht an die Pu-
bliam Meuiam zu cediren und abzutreten,
oder den qu. Kasten sonsten wieder zu schaf-
fen schuldig.

§. XXIII. Quandoque agitur in casu *infi-*
riationis iudicialis dolosae in duplum, y) si depo-
situm sit *miserabile*, h. c. ex necessitate incen-
dij, tumultus, vel alius calamitatis profectum,
l. 1. §. 1. 3. *cod. §. 17. l. de act.* In heredem in
simplum duntaxat ex dolo defuncti: ex proprio
in *duplum* agitur; l. 1. §. 1. l. 18. *cod.* in *duplum*
vero intra *annum* z) post annum in *simplum*.
cit. l. 18. Alß

y) Quia crimen persi-
diae crescit & publica vti-
litas coërcenda, vindi-
candae reipublicae causa,
cuius admodum interest,
ne in huiusmodi causis fi-
des frangatur. l. 1. §. 4. *de-*
pos. Haec ratio tam sana &
commodis civilibus ac-
commoda est, vt dubitan-
dum non sit, quin etiam
hodie in praxin deduci
possit.

z) An vero contra here-
dem tantum agitur intra
annum in *simplum*? Ita
dicendum videtur ex l. 18.
cit. ibi: *Et in simplum Et in-*
tra annum quoque. Etenim
eatenus rei persecutoria est,
ex contractu, quae contra
heredes in *perpetuum* da-
tur etiam ex dolo defun-
cti. l. 7. §. 1. l. 9. *D. cit. tit.*
Deinde simul hoc irregu-
lare est, quod in ipsum
depo-

Als ich vor etlichen Jahren einen Kasten mit allerhand pretiosis bey der Caia Seia verwahrlich niedergesetzet, hat sie denselben bey dem damahls erfolgten Schwedischen Einfall in Sachsen nach Halle gebracht, und der Publiae Meuiac anvertrauet / welche aber nunmehr, wieder besser Wissen und Gewissen / solches nicht gestehen will, und denselben zu unterschlagen gedencket. Weil nun die Caia Seia ihre iura mir an Beklagtin, Publiam Meuiam cediret, wie beygefügter Cession - Schein sub lit. A. ausweist, und dieselbe noch immer bey ihrer denegirung beständig verharret, und ich fast befürchten muß / daß sie bey der litis contestation bey solchen negiren verbleiben werde / auf welchen Fall sie aber ad duplum verbunden ist. Daß Beklagtin mir den Kasten nebst allen darinn befindlichen pretiosis, wie auch den Werth desselben, und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XXIV.

<p>depositarium in solidum & duplum & in perpetuum detur secuudum <i>cit. l. 18.</i> cum tamen tantum, quatenus poenalis est actio, intra annum ex iure praetorio uiuat. Meo iudicio lectio valde turbata est, cum eius decisio ex ipso edicto praetoris in <i>l. 1. §. 1.</i> haud fluat, quod ta-</p>	<p>men NERATIVS explicare voluit. Restituenda sine dubio hoc modo: <i>in heredem de dolo mortui actio est pro hereditaria portione; Et intra annum quoque in ipsum (depositarium) Et in solidum Et in duplum; ac in simplicum in perpetuum datur.</i></p>
---	---

a) Si-

§. XXIV. Praeterea datur *depositum irregulare*, ubi usus rei depositae concessus est, & quidem si res *non fungibilis* deposita, nihilominus agitur ad rem *in specie* restituendam, in qua tamen sine dubio maiorem diligentiam praestare debet ob usum concessum. Si vero rei *fungibilis* depositae usus concessus est, facile in mutuum transire potest, unde *circa actionem* cautione opus est. Scilicet distinguitur, utrum depositarius mutuum rogauerit? quo casu statim transit in mutuum; *l. 9. in f. de reb. cred.* an vero deponens sponte usum pecuniae depositae obtulerit, antequam mora sit? tunc manet depositum. *l. 10. eod. l. 1. §. 34. depos.* Si vero de usu *expresse* nihil actum, sed *tacite* tantum ille concessus sit, a) veluti si pecunia non obsignata deposita, manet depositum, & actione depositi agendum est, etiam ad usuras, si ita convenit, vel mora facta est, *l. 24. l. 25. §. 1. l. 26. §. 1. depos.*

§. XXV. Denique singularis species depositi est quoque *sequestrium*, unde datur *actio depo-*

a) Simul tamen conveniuntate contrahentium, ut titulo depositi pecunia apud depositarium remaneat; tunc enim ex vo-

luntate contrahentium, magis depositum erit iuxta *cit. l. 26. ibi: habeoque apud me titulo depositi.*

b) Vbi

depositi sequestraria, l. 5. §. 1. l. 12. §. 2. *cod.*
 quando scilicet rem, de qua litigant, pe-
 nes tertium deposuerunt, ut finita lite victo-
 ri restitatur. In hoc sequestro possessio
 ipsa in sequestrem transfertur. l. 6. l. 17.
D. cod. Victor ergo agit hac actione con-
 tra sequestrem eiusque heredem. l. 12. §. 2.
cod.

Als vor 2. Jahren ich mit meinem Bruder
 wegen der Bibliothec in Streit gerieth,
 ist damals unter uns beliebt worden,
 daß wir solche bis zum Austrag der Sache
 bey Sabino sequestriren wollten / so auch würck-
 lich geschehen. Nachdem mir nun diesel-
 be per sententiam de dato den 4. Febr.
 1716. ist zuerkannt / und die Urthel
 Rechtskräftig worden, habe ich mich
 zwar bey Beklagten gemeldet, und die
 Auslieferung der Bibliothec begehret / sol-
 che gleichwohl bishero nicht erhalten mö-
 gen.

Daß Beklagter mir die quæst. Bibliothec aus-
 zulieffern, und allen Schaden und Unkosten
 zu erstatten schuldig.

§. XXVI. Quodsi non nuda custodia,
 sed practerea etiam administratio rei seque-
 stratae sequestri demandata est, id quod ex
 natura rei sequestratae iudicandum est, non
 haec, sed vel *mandati* vel *locati* actio seque-
 stra-

straria competit. Quandoque actione de dolo & praescriptis verbis opus est, ut in casu singulari l. 9. §. 3. de dol. mal. b)

§. XXVII. Si sequestrum est necessarium, hoc est, invito possessore, a iudice decretum & factum, contra sequestrem officium iudicis implorandum esse vult HVBERS, in praelect. ad D. tit. depos. §. 13.

Ob nun gleich die Sequestration wieder aufgehoben, so will doch Implorat das Korn nicht heraus geben / Deswegen ich genöthiget werde, das richterliche Amt zu imploriren nebst dienstlicher Bitte / Imploraten ernstlich anzubefehlen / daß er ohne fernere Verweigerung so fort das sequestrirte Korn mir auslieffern müsse.

§. XXVIII. Hoc unicum adhuc inquirendum est, utrum actio depositi sit ordinaria, an remedium summarium? Equidem ad

b) Vbi scilicet post rem sequestratam actor litem suscipere recusat, qui tamen effecit, ut reus rem litigiosam deponeret, cum recusante agi potest actio de doli mali. Sed etiam praeterea (quod forsitan consultius est, ut innuit ICIUS,) cum sequestre agi potest praescriptis verbis, quia dubitatur, an sequestraria, nondum impleta conditione, locum haberet? vel si is non sit solvendo, tunc demum contra actorem de dolo, quippe qui dolose fecit, ut reus bona fide rem fungibilem vendendam deponeret.

c) Nunc

ad ductum l. 1. §. 22. D. l. 11. C. depos. res de-
posita statim, illico & quam ocissime est resti-
tuenda. Ast vero inde, minime concluden-
dum, processum esse *summarius*. Quid enim
si depositum negatur, & actor instrumentum
depositionis nullum habet? Ordinaria sane
probatione causa peragenda erit. MEV. P. 2.
decis. 37. c)

§. XXIX. Interim non nego, probato
vel non negato deposito, executionem esse
paratissimam, & ita nonnullas exceptiones
contra depositum non admitti, veluti (α) *com-
pensationis*, si vel maxime pecunia deposita,
quae ut species deposita censeri debet, l. 11.
pr. C. depos. vel (β) *deficientis domini* in depo-
nente, l. 1. §. 39. *cod.* vel (γ) si ipse *deponens*
se dominum asserat. l. 25. C. locati. Imo nec
(δ) *retentionis* exceptionem admittunt ob l.
cit. 11. id quod tamen magis de retentione
ob debitum ex diversa causa intelligi debet.
Illa exceptio (ε) est fortior, si de *concur-
rente iustiore repetitione* excipiatur. l. 31. D.
depos. d)

§. XXX.

c) Hunc unicum recte | beati, unde agere *executivae*
excipit casum MEVIVS, si | queat.
instrumentum depositio- |
nis actor in promptu ha- | nerit, & statim dominium
suum,

§. XXX. Actio depositi contraria datur ad indemnitatem, veluti si (α) ob culpam deponentis, etiam leuissimam, depositarius damnum passus sit: hanc merito praestat deponens, quia insigne beneficium a depositario accepit; (β) vel si impensas in rem depositam fecit, l. 5. pr. D. depositi, id quod etiam ad sequestrum applicari potest.

Es hat Meuius vor wenig Wochen sein Vieh zu mir gebracht, mit dem Begehren, solches auf wenig Tage in meinen Stall zu nehmen, und zu bewahren, so ich auch gutwillig angenommen. Ob er nun wohl gewußt, daß solches ungesund und inficiret gewesen, hat er doch solches mir verschwiegen, wodurch denn geschehen, daß, wie ich mein Vieh in den Stall gezogen, dasselbe davon angesteelet ist/ 6. Stück gestorben, und ich dadurch in nicht geringen Schaden laut begehender Specification sub A. bin gesetzt worden, welchen er nach der Natur dieses Contracts zu erstatten schuldig ist.

Daß Beklagter diesen Schaden, welchen ich
auf

suum, vel quod sibi res a | tius vero domino, non
deponente ablata sit, pro- | deponenti, res restituenda
bare possit; tunc enim po- | est.

(Böhm. Action.)

M m

e) Ex

auf 180. Thlr. anschlage, nebst allen verursachten Unkosten zu ersetzen schuldig.

§. XXXI. Superest *ACTIO PIGNORATITIA*, quae ex pignoris contractu nascitur, quae itidem vel *directa* est, vel *contraria*. *Directa* datur debitori aduersus creditorem *solutio debito* ad pignus cum omni causa reddendum. Tunc vero demum haec locum habet, si *omnis pecunia* exsoluta, e) aut eo nomine satisfactum, vel quocunque modo pignus liberatum est. *l. 9. §. 3. D. de pignor. act.* Qui ante agit, non recte agit, nisi in iudicio offerat pecuniam. *l. 9. §. 5. eod.*

§. XXXII. Datur haec debitori, qui creditori pignus per *contractum* constituit; imo *utilis* etiam, si creditor *tacitum pignus* habuit, *l. 5. §. 11. de pign. act.* vel *iudiciale* ex immissione. *l. 5. §. 21. ut in possess. legat. f)*
Prior

e) Extra ordinem quoque haec dari potest non soluto debito ad interesse, propter abusum rei oppignoratae vel alio modo in re pignoratata damnum datum *l. f. pr. D. de pign. act.* constituta, creditor vero postea, instituta actione hypothecaria, possessionem nactus est. Soluente enim debitore, soluitur pignus, & hac actione ad repetendum agitur. *l. 34. de damn. inf. l. 11. §. 5. de pign. act.*

f) Similiter datur, si ab initio nuda hypotheca est

g) Quid

Prioris exemplum ex hoc libello compituum est.

Ich habe vor 2. Jahren bey Sempronio eine Schachtel mit kostbaren Juwelen auf 500. Thlr. geliehene Gelder verſetzt, welche er auch bis dato bey ſich gehabt. Wann ich nun anjeho an ihn eine liquide Gegenforderung auf 600. Thlr. Legat - Gelder aus dem Testament ſeines Vettern Jauoleni erhalten, mithin ſolche Poſt ipſo iure erloſchen iſt, ſo habe ich zwar mein Pfand von ihm zurück gefordert, gleichwol daſſelbe von ihm in guten, wie er ſchuldig iſt/ nicht erhalten mögen &c.

Posterioris exemplum est in ſequenti ſchemate:

Es iſt aus den zwiſchen mir und Lucium bey hieſigen Gerichten ventilirten Acten bekannt / daß er wegen einer gewiſſen Forderung von 2000. Thlr. gegen mich einen weitläufftigen Proceß mouiret, endlich darinn obgeſieget, und die immiſſion in meine Mehrey erhalten. Ob ich nun zwar vor 3. Monathen bereits ihn contentiret, und dabey verhoffet, daß er aus der Mehrey weichen, und mir ſolche wieder einräumen würde, worzu er denen Rechten nach ſchuldig iſt / ſo habe ich gleichwol bißher von ihm in guten nichts erhalten mögen &c.

§. XXXIII. Quia haec actio *in personam* est, tantum contra creditorem eiusque heredes competit, non contra tertium possessorem. g) De iure canonico tamen id admittunt per c. 6. X. de pignor. idque moribus etiam obtinere tradit MEV. p. 5. dec. 343. Sed ex erronea interpretatione haec nata est sententia, cum Pontifex actionem quidem contra tertium indulgeat, eam tamen haud determinet. h)

§. XXXIV.

g) Quidam hanc actionem in rem scriptam esse censent per l. 40 in f. de pignor. act. ubi ICtus ita: Si medio tempore pignus creditor pignori dederit alteri, domino solvente creditori suo pecuniam, quam debuit, secundi pignoris neque persecutio dabitur creditori secundo, qui illud amissa possessione persequi vellet, quia ius in re extinctum; neque retentio ei relinquetur, si dominus, postquam solvit, illud repetit. Ita illustrata lege apertum est, debitorem, postquam solvit, agere quidem posse contra secundum creditorem tanquam tertium possessorem;

verum non semper formula actionis pignoratitiae, quae ad *restitutionem* tendit, quaeque se in ea fundat hoc modo:

Weil nun solches Gut wieder einzulösen und die Schuld zu bezahlen resolviret bin.

Sed potius rei vindicatione qua se in domino fundat, si eam creditor ut suam oppignoravit. Si eam, ut a Titio, sibi oppignoratam cum intentione, debitori acquirendi actionem; utilis absque cessione competit. arg. l. 26. D. de pos. SCHILTER exerc. 26 §. 11. Conf. ius eccles. potest. de conflict. §. 72.

h) Ergo sine dubio illa est

§. XXXIV. Primario agitur *ad rem oppignoratam restituendam*. Sunt tamen etiam *secundariae praestations*: 1) de damno restituendo, *culpa levi* dato: *l. 13. §. 1. l. 14. de pignor. act.* 2) de reddendo *lucro*, quod occasione pignoris nactus est: *l. 22. pr. §. 1. eod.* (3) de *fructibus restituendis*, *c. l. 22. §. 2.* quo nomine etiam rationibus reddendis obnoxius est; *l. 3. C. h.* idque tunc imprimis obtinet, si *antichresis tacita* vel contra voluntatem debitoris per immisionem constituta sit; i) si vero *expressa*, rationes fructuum nomine exigi nequeunt. *l. 14. C. de usur. k)* 4) De eo, quod interest, praestando, *l. 9. inf. eod. l. 5. C. eod.* Denique 5) si creditor pignus distraxit, competit ad super-

est accipienda, qua contra tertium agi poterit, qualis est *rei vindicatio*, vel *ex iure cessa* agendum, quod tunc comode fieri potest, si pro eodem pretio secundo oppignorata est. Nam primus ad cedendam actionem tenetur.

i) Imo si verba *cit. l. 3.* accurato ponderantur iudicio, liquet, illa intelligenda esse de casu, quo

fructus concessi sunt creditori non in compensationem *usurarum*, sed *ipsius crediti*, quo casu merito rationes sunt reddendae, ut constet, quousque fructus debitum ipsum absumserint.

k) Quia duplex *antichresis*, qua si compensationem fructuum conceditur.

superfluum, quod *hyperocham* dicunt, cum
 usuris restituendum, *l. 6. §. 1. l. 7. l. 42. eod.* nec
 audiendus est, si velit delegare emtorem, *l. c.*
42. ubi fidem de pretio habuit. Fide non ha-
 bita, debitor expectare, quoad emtor sol-
 uat, aut creditor ei mandare debet actiones,
 suo tamen periculo. *l. 24. §. 2. eod.* Ad haec
 accommodari debet conclusio actionis, velu-
 ti in *casu antichreseos*.

Daß Beklagter die ihm verpfändete Meheren
 mir wieder abzutreten / und allen Schaden zu-
 erstatten / auch Rechnung de fructibus perce-
 ptis & percipiendis abzulegen schuldig.

§. XXXV. Possunt tamen debitori variae
 obijci exceptiones: 1) quod res casu fortui-
 to perierit; *l. 13. in f. l. 30. eod.* 2) *praescri-*
ptionis, quae ab eo tempore demum inci-
 pit, quo debitum solutum & pignus libe-
 ratum est; *l. 9. §. 3. eod. l. 10. 12. C. eod.* 3)
 debiti in totum l) non soluti; *l. 9. §. 3. l. 11.*
§. 3. 4. l. 24. §. 1. eod. 4) retentionis, ob im-
 pensas necessarias & utiles, de quibus iudex
 arbi-

tori, adest negotium: 1) *dimidia*, adeo ut si vel ma-
 pignoratitius contractus, 2) xime unus heredum por-
 tione locatio, in qua ratio- tionem suam soluerit, tota
 nes de fructibus non red- tamen res adhuc retineri,
 duntur. imo vendi possit. *l. 8. §. 2.*

l) Pignoris causa est in- *cir. t. l. 11. §. 4. eod.*

m) Et-

arbitrabitur ad ductum *l. 25. eod.* nec indistincte cautio admitti debet. vid. STRYK. *de possess. per caut. non aufer. c. 11. §. 22. &c. m)*

§. XXXVI. Actio pignoratitia *contraria* creditori eiusque heredibus datur ad consequendam *indemnitate*; veluti 1) si res aliena vel vitiosa pignori data sit, *l. 1. in f. l. 9. pr. l. 32. D. de pign. act.* siue sciuerit debitor vitium, siue ignorauerit. *n) l. 16. §. 1. eod.* Idem dicendum 2) si res aliis iam obligata detur, nisi res utrique creditori sufficiat. *l. 36. §. 1. eod.* His casibus ad interesse agendum esse volunt, *l. 54. de fideiuss.* non vero ad hoc, ut aliud constituatur. Enim vero cum creditoris primario intersit, ut idoneum pignus habeat, etiamsi debitor soluendo sit, *l. 32. eod.* non puto ineptam esse petitionem:

Dag

m) Etiam huc merito cum LAUTERBACHIO *de retent. th. 8.* applicanda est. *l. 85. §. 2. de R. L. Quoties aequitas desiderii naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur, iustis decretis res temperanda est.* Cautio sane est res admodum fragilis, & ingens praesidium ille amittit, cui possessio sub cautione aufertur.

Vnde ex ratione expensarum iudex statuere debet, utrum iustum debitoris sit desiderium, an vero diligendum?

n) Ignorantia excusat debitorem tantum ratione criminis *stellionatus*, quod alias incurrit, non quoad *contrariam* actionem. *l. 26. §. 1. cit.*

Mm 4

o) Du-

Daß Beklagter ein ander tüchtiges zureichendes Unterpfand mir zu geben schuldig.

3) Si damnum per culpam debitoris passus sit per rem oppignoratam: o) *l. 22. in f. l. 23. eod.*

4) si impensas fecit: *l. 25. eod.* 5) si dolo vel fraude debitor pignus recepit, non soluto debito; vel creditor ei *precario* concessit. *l. 3. l. 22. §. per eod.*

Es hat Labeo, der allhier iura studiret, vor einigen Wochen eine Uhr wegen eines Anlehns von 50. Thlr. bey mir versetzt / und wie vor 14. Tagen sein Vater ihn besuchet, mich sehr gebeten / ihm die Uhr so lange nur wieder zu geben / biß sein Vater weg seyn würde, weil er dieselbe ihm zeigen müste. Da ich nun seinem Bitten statt gegeben, und verhoffet, daß er sein Wort halten würde, so. c.

Daß Beklagter die verpfändete Uhr mir so fort wieder einzulieffern, oder die 50. Thlr. cum usuris zu bezahlen schuldig sen.

Potest enim hoc casu creditor hanc actionem cum *condictione certi ex mutuo* cumulare

o) Durante adhuc pignoris causa: si creditor a principio dominium pignoris in compensationem debiti impetrauit, finita est pignoris obligatio, a- deoque *evictionis* nomine non pignoratitia contraria, sed utilis actio ex emto danda, quasi debitor ei pignus vendidisset. *l. 24. pr. de pignor. act.*

p) Hoc

lare *alternatiue*, vel etiam interdicto de *precario* agere, quod consultius est.

§. XXXVII. Pergo ad *obligationem verborum*, cuius primaria species olim fuit *stipulatio*, unde dabatur vel *actio ex stipulatu*, si *incertum* in obligatione erat, vel *condictio certi*, si *certum*, ad id praestandum, quod promissum erat. Verum cum hodie stipulationes haud sint receptae, otiosum est, de natura vtriusque actionis sollicitum esse, cum sufficiat *actio ex pacto*, cuius naturam, C. VII. explicui.

§. XXXVIII. Erat autem *stipulationum* usus singularis olim tum in *correali obligatione*, tum in *fideiussionibus*, de quibus quaedam hic adferenda sunt. *Correalis obligatio* inde nascitur, si plures debitores ex una eademque causa creditori *in solidum* se adstringunt, vel vnus debitor pluribus creditoribus *in solidum* promittit. l. 1. 2. D. de *duobus reis*. Usus huius *correalis* obligationis admodum insignis est. Quando plures in quocunque contractu aliquid debent, *ordinarie p)* tantum singuli *pro rata* obligan-

p) Hoc ideo addo, quia *dua* in contractum de-
quando obligatio *inducitur*, qualis est *facien-*
di.

gantur, veluti si plures fundum conduxerint, aut societatem inierint. Cum vero contingere possit, ut unus ex illis soluendo esse desinat, consultius est pro creditore, si singulos *in solidum* obstrictos habeat, ut vel unus, qui adhuc soluendo est, ad totum debitum soluendum compelli possit. Similiter ubi unus debitor cum pluribus ex vna eademque causa contrahit, singulis *pro rata* tantum soluere debet, veluti si quis a tribus fratribus conduxit praedium. Verum pro debitore hoc casu consultius est, si vel vni integrum locarium soluere possit, cum alias, si singuli quotannis locarium exigunt, facile contingere queat, ut vni plus solvat, quod ceteris haud praeciudicat.

§. XXXIX. Ex quo apparet, hodie per *pactum* contractibus quibuscunque hanc *correalem obligationem* adiici, nec separatim ex stipulatu, uti olim, agi, sed potius ex ipso contractu, cui correalis obligatio per pactum adiecta est, vel si *ex intervallo* de *correali obligatione* actum est, agendum esse *ex pacto*. Neque itaque amplius hac

COR-

di, singuli, citra hoc pa- | supra in doctrina de com-
ctum vel stipulationem | *modato mandato & deposito*
correaliter obligantur, uti | observavi.

q) Sed

correales obligationes sunt *stricti iuris* uti olim, quia non amplius per *stipulationem* constituuntur, *q)* id quod, propter textus iuris Romani caute applicandos, notandum est. Exemplum sumamus de pluribus conductoribus, qui se correaliter obligarunt:

Es ist aus begehenden Pacht-Brief sub lit. A. zu ersehen, daß ich den dreien Gebrüdern Lucio, Caio und Pompeio mein Kittersguth vor 2000. Thlr. jährlich Pacht-Gelder eingethan, und sie sich dabey verpflichtet haben, daß sie alle vor einen und einer vor alle / (vel: samt und sonders) und also in solidum haßten wolten. Wann ich nun von den letzten beiden Jahren solches Pacht-Geld noch nicht erhalten, und mir frey stehet, solches von einem unter ihnen zu fordern, und denn bey Pompeio deswegen öfters Ansuchung gethan / aber nichts erhalten mögen etc.

Daß Beklagter Pompeius mir die noch restirende 4000. Thlr. Pacht-Gelder cum interesse morae & causatis impensis zu bezahlen schuldig.

§. XL. Profunt tamen correis variae exceptiones.

q) Sed per simplex pactum, ipso contractu, cui hoc pactum adiectum, qui mas habet praestationes, b. f. est. prout supra ostendi, vel ex

2) Tunc

ptiones: 1) *diuisionis*, *auth. hoc ita C. eod. mo-*
do absque singulari incommodo actoris actio
diuidi possit, nec huic beneficio sit renuncia-
tum: 2) Scti Velleiani, si mulier cum alio se
 corream constituit: *l. 17. §. f. l. 18. ad Scti Vel-*
lei. 3) *pacti de non petendo*, maxime si so-
 cii r) fuerint: *l. 9. §. 1. de duob. reis, l. 27. pr.*
de pact. 4) *compensationis*, si socii sunt: *l. 10.*
eod. 5) *deficientis pacti correalis*: *auth. hoc ita*
cit. 6) *cedendarum actionum.*

§. XLI. Ceterum, quod alter ex correis
 soluit, ab altero *pro rata* repetit actione *pro*
socio, si quidem socii fuerint; si socii non
 sunt, deficit actio, nisi a creditore *iura cessa*
 habeat. Hoc quoque de creditoribus cor-
 reis dicendum est.

§. XLII. Similiter olim *fideiussio* per *stipu-*
lationem constituebatur, indeque actio daba-
 tur. Vnde *fideiussio* quoque *stricti iuris* erat,
 ex quo plures conclusiones adhuc in iure no-
 stro supersunt. Verum, stipulationum tricis
 hodie abolitis, *fideiussio nuda conuentione* con-
 stituitur, etiam inter *absentes*, per *scriptu-*
ram

r) Tunc enim remissio est. Si non sunt socii, &
 uni facta omnibus pro- pactum *personale* est, re-
 dest, quia alias nec illi pro- liquis nulla inde exceptio
 desset, ubi remissio facta nascitur.

s) Quid-

ram vel subscriptionem, modo hoc animo facta fuerit, l. 6. C. de fideiuss. & ita non amplius actio ex stipulatu, sed potius ex pacto fideiussorio nascitur, adeoque cum haec obligatio verbis solennibus non constet, nec exinde obligationis vis amplius est petenda, sed ex simplici consensu; adeoque praestationes habet naturales, eritque actio bonae fidei. Erat enim olim stricti iuris duntaxat propter interpositam verborum solennitatem, quae hodie cessat. s)

§. XLIII.

s) Quidam eam ex natura sua propria, non ob stipulationem, contractibus stricti iuris accensent, quod quis se pro alio obliget, id quod tamen merito stricte interpretandum. Verum confundunt strictam interpretationem, cum obligatione stricti iuris. Illam hic ex intentione fideiubentium admitto, ut in dubio minus se obligasse fideiussor censeatur. Haec diuersae est indolis, & excludit etiam ea, quae ex aliquo & bono fluunt, si non sint expressa, vtut merito subintelligi debeant. De his ergo quaeritur: annon hodie subintelligentur, si vel maxime non fuerint disertis expressa verba: quod affirmandum censeo. Sic quoad prius membrum expeditum est, eum, qui fideiussit de iudicio sisti, liberari, reo condemnato, nec de iudicato teneri, ad quod extendi nequit eius fideiussio, vtpote strictae interpretationis. l. 8. §. 3. de fideiuss. Sed quid si clausula doli in cautione iudicatum solui esset omissa, quae olim solenniter ei adiungi solet at, l. 6. l. 19. D. iudic. solu. annon ob dolum fideiussoris ex eius fideiussione hodie recte agi posset?

§. XLIII. Agit ex *fideiussione* creditor aduersus fideiussorem eiusque heredem, ad debitum, pro quo fideiussit, cum *vsuris* soluendum. Et quidem *de stricto iure* t) ille etiam ante debitorem principalem potest conueniri, *l. 2. l. 5. l. 19. C. de fideiuss.* & si plures fuerint fideiussores, singuli *in solidum* obligantur. §. 4. *I. de fideiuss.* Haec obligatio correalis inde nata esse videtur, quod olim singuli si *leiussores separatim* spondere deberent, iuxta indolem *correalis obligationis. pr. I. in f. de duob. reis.* Vtut vero hodie huiusmodi stipulationes non amplius interueniant, haec conclusio tamen ex iure veteri permansit, & ad fora nostra traducta est, id quod non adeo insolens est, cum constet, in plurimis aliis materiis, reiectis

<p>ser? quod affirmandum censeo. Similis casus occurrit in <i>l. 20. D. indic. sol. in.</i> quae vnice se fundat in eo, quod in fideiussione occurrat <i>obligatio stricti iuris</i>, quae ultra verba expressa non extenditur.</p> <p>t) At vero fideiussio est obligatio <i>accessoria</i> & <i>subsidiaria</i> quod vel <i>beneficium ordinis</i> indicat. Vnde ergo <i>strictum ius</i></p>	<p>contrarium natum est? Non aliunde, vt arbitror, quam quod <i>stipulatio</i> esset <i>contractus principalis</i>, ex quo, quod debebatur, tanquam <i>debitum principale</i>, considerabatur. Haec ratio rursus hodie cessat, nec tamen hodie desistimus a conclusionibus iuris Romani, quas ex ignorantia verarum rationum in praxin deduximus.</p>
---	---

n) De

iectis & repudiatis principiis, adhuc superesse conclusiones. Ita male cohaeret in praxi nostra iuris prudentia. Ceterum fideiussoris heredes non *in solidum*, sed pro rata tantum obligantur, ut beneficio *diuisionis* haud indigeant. l. 49. §. 1. de fideiuss.

§. XLIV. Sic itaque libellus secundum naturam pactorum hodie formandus est.

Die in vidimata copia hieben gehende Verschreibung sub lit. A. zeigt mit mehrern / was gestalt ich Sempronio vor 10. Jahren 3000. Thlr. vorgestreckt, und sich Opimius davor bürglich eingelassen. Wann nun der in der Obligation gesetzte Termin längst verflossen, und der Bürge Opimius, alles gütl. Erinnern ohnerachtet, die Zahlung zu thun sich weigert etc.

Daß Beklagter mir die quæst. 3000. Thlr. davor er Bürge worden, nebst denen restirenden Zinsen und verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

§. XLV. Variæ vero prolunt fideiussoribus exceptiones: 1) *ordinis seu excussionis*, quatenus sine singulari incommodo debitor principalis executi potest, nec fideiussor huic beneficio renunciauit, id quod tamen haud factum censetur, si se obligauit, als
ein

ein Selbst-Schuldener: 1) 2) *diuisionis*, si plures sunt fideiussores, & vnus in solidum conuenitur, quae tamen cessat inter plures fideiussores tutoris: *l. f. D. rem pup. vel adul. salu. fore*, 3) *deficientis vel extincti debiti principalis*; omnes enim exceptiones *reales*, quae debitori profunt, fideiussori quoque competunt: *l. 32. de fidei. l. 95. §. pen. de solut.* 4) *cedendarum actionum*: *l. 17. l. 41. §. 1. l. 36. l. 39. de fidei. l. 76. de solut.* 5) *inhabilitatis* ad fideiubendum; *l. 15. C. de re milit. l. 31. C. loc. l. 8. §. 1. qui satisd. cog.* 6) *fideiussionis ad tempus factae*: *l. 3. §. 11. locat.* 7) *confusionis*: *l. 5. l. 21. §. 4. de fideiuss.* 8) *nondum natae obligationis principalis*: *l. 57. eod.* 9) *liquidi nondum constituti*: vid. *S. II. t. 6. §. 24.* 10) *novationis*. *l. 60. de fideiuss.*

§. XLVI. Mulieribus speciatim contra obligationem fideiussoriam succurritur per exceptionem *SCTi Velleiani*, si requisita iure pro-

<p>1) De iure Romano haec sententia verissima, quia vt nota anteced. obseruavi, qui ex stipulatu obligatus erat, principaliter tenebatur, & ita tantum id expressum censetur, quod naturae rei inerat. Idem hodie etiam applicant, postquam creditum fuit, etiam hodie fideiusso-</p>	<p>rem principaliter obligari quasi ex natura rei, cum tamen vnice ratio ex natura stipulationis peti debeat. Idem hodie dicendum, si fideiussor forsan mediante cambio se se obligauit, vbi nequidem exceptio ordinis ex natura processus cambialis locum habet.</p>
---	---

x) Cre-

prodita concurrant, late explicata in *introd. ad digest. tit. ad SCt. Vellei.* & in *dissert. de intercess. mulier. efficaci.* Haec in tantum privilegiata est, ut etiam ipsa executioni adhuc opponi possit, *l. 11. D. ad SCt. Maced.* deturque etiam heredibus mulieris, *l. 20. C. de SCt. Vell.* & eius fideiussori. *l. 16. l. 1. 19. §. 5. eod.*

§. XLVII. Quia vero haec exceptio non tantum locum habet, si mulier fideiussit, sed in genere, si *alienam obligationem* in se suscepit, hinc aliquando *restitutione* prioris obligationis, quam *privative* in se suscepit, opus est, x) veluti, si expromisit. Vnde dicitur haec actio *restitutoria*, *l. 8. §. 9. eod.* vel *rescissoria*, *l. 16. C. eod.* Verum non *nova* haec est actio, sed illa ipsa, quae per expromissionem mulieris est extincta; adeoque libellus secundum naturam illius actionis formari debet, mentione tantum *restitutionis* iniecta; restituenda enim est actio amissa cum omnibus qualitatibus. *l. 24. §. 2. l. 29. pr. eod. y)*

Es

x) Creditori, si vel maxime mulieris haeres extiterit, cum in effectu non obligatae successerit. *l. 8. §. 12. ad SCt. Vellei.*

(*Bohm. Action*)

y) Quasi expromissorem nullum dedisset; quid enim interest, non det, an talem det? *l. 8. §. 9. ad SCt. Vellei.* Oppo-

N n

nitur

Es ist aus begehender Verschreibung sub A. zu ersehen, daß Lucius mir 1000. Thlr. Pacht-Gelder schuldig gewesen, und wie er die Zahlung so fort nicht thun können, hat seine Schwester Lucia per expromissionem sub lit. B. diese Post abzutragen auf sich genommen. Ob ich nun wohl dieselbe belanget, und die versprochene Bezahlung verhoffet, so hat sie doch dagegen mit der exceptione S^{cti} Velleiani sich geschützt / und eine absolutariam erhalten, dahero denen Rechten nach ich gegen meine verlorne vorige Pacht-Gorderung an Lucium billig restituiret werden muß, und da er zu Zahlung der vorgedachten Pacht-Gelder dennoch sich nicht verstehen will, 2c.

Daß ich gegen die geschehene expromission in integrum zu restituiren / und Beklagter mir die quæst. 1000. Thlr. Pacht-Gelder nebst denen verfallenen Zinsen und verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

§. XLVIII. Quandoque non *vetus* restituitur, sed *nova*, quæ ante creditori haud com-

<p>nitur haec <i>restitutoria</i> in l. 8. §. 13. <i>ead. directae</i>, quæ est ipsa actio ex contractu, nulla facta <i>restitutionis</i> mentione, quo debitor ex sua promissione <i>iure ordinario</i> conuenitur. Si</p>	<p>mulier veteri debitori successit, vt heres, actione <i>restitutoria</i> ex promissione defuncti, <i>directa</i> vero ex suo promisso conueniri potest, <i>cit. l. 8. §. 13.</i></p>
---	--

2) Vc

competierat, actio contra debitorem datur, quam *institutoriam* vocant; l. 8. §. 14. ad SCt. *Vellei.* quando videlicet mulier non *veterem* in se suscepit obligationem, sed *nouam* constituit, intuitu alterius, *creditore non ignorante.* l. cit. l. 46. eod. l. 4. pr. l. 11. l. 27. pr. eod. Vtrum hoc casu illa ipsa actio, quam mulier nouiter *intuitu alterius* constituit, ex *aequitate praetoria*, contra debitorem datur, si mulier, opposita exceptione SCti Velleiani, absoluta est. 2)

Es ist bekannt, daß ich bisshero mit der Caia Seia wegen der ihr geliehenen 500. Thlr. in große Weitläufigkeit und Streit gerathen / vornehmlich da sie sich mit dem beneficio SCti Velleiani geschüzet, und ich endlich gestehen müssen, daß ich gewußt, wie sie solches Geld nicht vor sich / sondern vor Sulpicio geliehen, dahero ich auch darüber succumbiren müssen. Weil denn also jetztgedachter Sulpicius der trahre Schuldner ist, und die Rechte dem Glaubiger in solchen Fällen nach der Billigkeit verstaten, daß er sich bey solchen Umständen an denselben

2) Vt nulla restitutio ne opus sit, sed is, intuitu cuius obligatio a muliere contracta est, perinde obligetur eodem genere obligationis, quo mulier est obligata. l. 8. §. 14. ad SCt. *Vellei.* Si ergo aliunde nequidem hic obligari potest, omnis actio cessat. l. cit. §. 15.

N 2 2

2) Hinc

ben halten kan, gleich als wenn er die Schuld selbst mit ihm contrahiret / so habe ich zwar die Bezahlung der jetztgedachten 500. Thlr. bey ihm gesucht, gleichwohl 2c.

Daß Beklagter mir die 500. Thlr. cum interesse morae und allen verursachten Unkosten bezahlen müsse.

§. XLIX. Ceterum peculiaris est ratio fideiussorum indemnitatis; quos creditor tunc demum conuenire potest, si debitor soluere & creditor suum aliter consequi non potest; MEVIVS P. 7. dec. 321. n. 1. adeo, vt si quis simul hypothecam habeat, fideiussorem indemnitatis antea conuenire non possit, quam si probauerit, se a possessore hypothecae nihil consequi potuisse. Moto itaque concursu, creditor se huic immittere tenetur, a) quia, eo finito, demum constat, vtrum damnum passus sit, nec ne? MEV. P. 9. dec. 187. n. 2. Et ita fundamentum actionis ad haec accommodari debet;

Als nun inzwischen der Principal - Debitor Ruffus ausgetreten, und die Sache zum völligen Concurs gerathen, bin ich mit

a) Hinc se immittere debitor non soluendo habet tenetur, si fideiussor existente, beneficium ~~or-~~
~~simpli-~~ter intercessit, quia, ~~denis~~ locum non habet.

b) Nisi

mit meiner Forderung der 2000. Thlr. auch dahin verwiesen worden, da ich denn nach eingeholter priorität: Urtheil und erfolgter distribution nicht mehr als 800. Thlr. aus dem Concurs heben können, wie begehrendes gerichtliches Attestatum sub A. weist. Weil nun ich dadurch in 1200. Thlr. Schaden gesetzt, und Lucius als Schadloß-Bürge mich schadloß zu stellen schuldig ist / ich gleichwohl in Güte bishero von ihm nichts erhalten mögen &c.

Daß Beklagter die annoch ermangelnde 1200. Thlr. zu suppliren, und dieselbe cum interesse morae mir zu bezahlen schuldig.

§. L. Fidciussori *indemnitas* hac pro sunt exceptiones: (1) *praescriptionis*, adeo ut interpellatio debitori facta non noceat fidciussori; CARPZ. *dec.* 34. (2) quod debitor statuto termino pecuniam creditori obtulerit, & hic citra iustam causam eam acceptare recusauerit, posteaque debitor soluendo esse desierit: *arg. l. 17. C. de usur.* (3) quod creditor compensandi occasionem amiserit &c.

§. LI. Quod si creditor studio differat exactionem debiti, prouocare eum potest fidciussor ex *l. si contendat. 28. de fideiuss.* si debitor adhuc soluendo est, & forsan mo-

tuat; ne, creditore in agendo cessante, debitor postea bonis labatur, & ita *exceptio ordinis* ipsi inanis fiat.

Es weist beygehende Copia sub A. mit mehrerm, daß ich vor 18. Jahren vor Lucio wegen 1000. Thlr. bey Minutio mich bürglich eingelassen, und ob zwar gedachter Lucius das Capital nur auf 6. Jahr geliehen, und der Termin zu bezahlen schon vor längst verstrichen, so hat doch Minutius bishero die Zahlung nicht urgiret, wie denn auch der Lucius still geschwiegen. Weil aber vorgedachter Lucius ansehn noch bezahlen kan, gleichwohl da er in grosser Weislaufftigkeit steckt, leicht geschehen möchte, daß er durch allerhand Unglücks-Fälle in Abfall seiner Nahrung gerieth, und mir dahero kein geringes Praejudicium zuwachsen, und ich darüber meine *exceptionem ordinis* verlieren könnte, wenn Minutius noch länger stille sitzen solte, so habe Deswegen mich gemüßiget gefunden, Minutium hiedurch zu prouociren, anben zu bitten, prouocaten vorzufordern, daß er sich auf die angeführte *exceptionem ordinis* einlasse, und nach geschehener Einlassung, oder da er gar nicht erscheinen solte, zu erkennen, daß ich jederzeit mit dieser *exception* gegen den prouocaten zu hören, und dahero der von ihm angezogenen *exception* halber von prouocatens Ausspruch gänglich zu entbinden sey.

§. LII. Vbi fideiussor soluit pro debitor-
re, agit actione *mandati* ad repetendum id,
quod soluit, b) l. 14. C. de fidei. de qua infra:
aliquando *ante solutionem* agit, vt liberetur,
quod fit eadem actione, l. 38. §. 1. *mandati*,
si diu stetit in nexu, vel debitor bona sua
dilapidare incipiat, in quo actor se funda-
re debet:

Weil ich denn nun fast auf 16. Jahr in solcher
Bürgschaft gestanden, und vor meinem Tode
nichts mehr als Richtigkeit suche, gleichwohl
Lucius zur Bezahlung keine Anstalt machet etc.
Daß Beklagter mich von solcher Bürgschaft
loß zu machen, mir meinen Bürg = Schein
wieder zu schaffen, und alle verursachte Unko-
sten zu bezahlen schuldig.

§. LIII. Similiter *novatio & delegatio* vt
& *expromissio* olim *stipulatione* fiebat, & ita
eorum nomine dabatur *actio ex stipulatu*;
hodie

b) Nisi iniuria iudicis | tum, vt litem denunciet
condemnatus fuerit, & | debitori, exigatque, vt
culpa sua iniustae damna- | veniat, & assistat. Hoc
tionis causam praebuerit, | si omiserit, & liti se im-
quia iniuriam, quae tibi fa- | miserit, quam debitor sol-
cta est, penes te manere, | uendo declinare potuisset,
quam ad alium transferri, | si litem motam esse sciuis-
aequius est, ait Ictus in l. | set, expensas litis repetere
67. de fidei. Necesse ita- | nequit, quippe quas *sua*
que est, vt fideiussor re- | culpa fecit.
gressum habere possit tu-

hodie vero *ex pacto*, cum *nuda conventionione*, etiam literis, per nuncium vel alias inter absentes expressa, peragatur. Ceterum, quod ad *novationem* strictè dictam attinet, constat, quod illa fiat, manentibus illis personis, inter quas prior obligatio erat contracta, mutato tantum *genere* vel *causa debendi*, olim quidem ordinariè in *stipulationem*, quippe quæ nexum firmiorem negotio addebat. Sed cum hac non utamur in praxi, novationem tunc fieri dicimus, si alia causa debendi, animo novandi, substituatur, veluti si pecunia, *ex locato* debita, ex *mutuo* deberi incipiat. Vnde hodie dabitur actio ex illo negotio, in quod, novatione facta, debitum transfusum est.

Es weist der Beyschluss sub A. mit mehrern, daß mir Seius 1000. Thlr. Nacht-Gelder schuldig geblieben, nachgehends solchen Rest, novatione facta, in ein Anlehn verwandelt, und darüber vorgemeldte Handschrift ausgestellt. Wann ich nun abgeredter massen bereits vor drey Viertel Jahren ihm die Loskündigung gethan, gleichwohl alles gütlichen Erinnere ohne erachtet zc.

Daß Beklagter die quæst. 1000. Thlr. nebst rückständigen Zinsen und allen verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

Verum

Verum cum in mutuo *executivae* ex chirographo procedi possit, consultius omnino foret, si *executivae*, prout supra dictum est, procederetur. Sunt, qui executivum processum ad *unilaterales contractus* restringunt, id, quod si verum est, de quo supra dixi, ingens erit discrimen, verum pecunia ex *locato* petatur, an, novatione facta, ex *mutuo*? Denique si non *genus* sed *qualitas* debiti mutatur, veluti si, quod sub conditione debetur, pure quis novandi causa stipuletur, sufficit hodie *ex pacto* agere. *l. 14. §. 1. de novat.*

§. LIV. *Delegatio* quoque stipulatione fiebat, si debitor alium in suum locum substituit, & hic volenti & stipulanti creditori promisit, liberato priori. Negotium, quod inter debitorem veterem & substitutum peragitur, nudum *mandatum* est, & hoc intuitu in *l. 17. de novat.* dicitur, quod *delegare scriptura vel nutu debitorem suum quis possit.* Ast negotium illud, quod inter debitorem delegatum & creditorem de novo constituebatur, per *stipulationem* fiebat, *l. 11. §. 1. eod.* hodie per *pactum*, ex quo etiam agitur:

Es ist Marcianus vor 5. Jahren 1000. Thlr.
Pacht, Gelder mir schuldig geblieben, wel-
che Post sein Better Actius nach zwey Jah-
ren

Nn 5

ren zu zahlen über sich genommen / wie denn deswegen beygehende Delegation sub lit. A. unter uns ist aufgerichtet worden. Wenn nun der Zahlungs-Termin vorlängst verfloßen, biß dato aber keine Zahlung erfolgt ic.

Daß Beklagter die obgemeldten 1000. Thlr. nebst restirenden Zinsen und verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

§. LV. Quia in casu, quando *creditor* mutatur, *debitor delegatus* consensit in *delegationem*, amittit omnes exceptiones, quas antehac suo *creditori dimissa* opponere poterat, adeo ut, si *filiusfamil.*, qui *exceptionem S^Ctⁱ Macedoniani* habebat, delegatus sit, illa uti non possit contra *novum creditorem*, l. 19. de *novat.* Econtrario, si mutatur debitor, mulier delegata opponit *exceptionem S^Ctⁱ Velleiani* c. l. modo debitrix non fuit, l. 8. §. 2. l. 24. pr. ad *S^Ct. Vellei.* Similiter *minori* delegato *exceptio restitutionis* salva est. c. l. 19. Ceterum, quae alias pacto opponi possunt, *delegationi* etiam recte opponuntur.

§. LVI. *Expromissio* olim etiam stipulatione fiebat, si *novandi animo* c) creditor ab

c) Si de hoc non con- | ro vero solvente, alter li-
stat, vterque in nexu est | beratur, l. 8. cit. adeoque
& conveniri potest. Alte- | non sufficit, quod alter
con-

ab alio debitum stipulabatur, ignorante, vel invito etiam priori debitore; nihilominus eum hic liberatur, *l. 8. in f. de novat. l. 9. de sol.* sicuti vbi pro invito soluitur, *l. 23. eod.* Vnde itidem ex pacto hodie hoc casu actio datur.

Aus der Beilage sub A. erhellet, daß Octavius, seines abwesenden Bruders Septimii Schuld a 1500. Thlr. Kauff-Gelder, welche er mir restiret, zu zahlen über sich genommen, und ich dabey versprechen müssen / alle Forderung an seinen Bruder fahren zu lassen, wie ich denn die deswegen in Händen gehabte Verschreibung ihm extradiret. Wann ich aber bis anhero ihn zu keiner Zahlung bringen können.

Daß Beklagter mir die quæst. 1500. Thlr. 2c. zu bezahlen schuldig.

§. LVII. Pergo ad *LITERARVM OBLIGATIONEM*, quæ *scripturae*, & quidem *solenni*, olim contrahebatur, ad exemplum stipulationis, ex *verbis solennibus ore nuncupatis* vim obligandi trahentis, vti supra *S. I. C. III. §. 33. seqq.* iam ostensum est. Singularis eius species erat, quam Imperator in

conuentus sit, quia non rei debendi putandi sunt, electione, sed solutione licum non simul, eodem tem-beratio fit. Nec tamen hi pore, promiserint.

a) Ipsam

in §. vn. *J. de literar. oblig.* adfert, si quis se debere scripsit *solenni* adhibita *scriptura* olim *usitata*, quod sibi numeratum non erat, *stricto iure* ex *scriptura* obligabatur, sicuti ille quoque tenebatur, qui, *stipulatione* interueniente, pecuniae restitutionem promiserat, sibi non numeratae. Nam, ait Imper. in §. 2. *I. de except. eam pecuniam a te petere posse eum*, certum est, dare enim te oportet, cum ex *stipulatione* tenearis. Et cum utraque actio tam ex *stipulatu*, quam *condictio certi ex chirographo* *stricti iuris* esset, reus, pecuniam sibi non numeratam esse, opponere non poterat, cum quod in hisce contractibus non esset *expressum*, in iudicium venire haud posset. *l. 99. de V. O.* Ex *aequitate* tamen deinceps in utroque contractu haec exceptio admissa, & ita *proprie dicta* est, vel *iuris*, uti alias vocatur, quae praesupponit *actionem stricto iure competentem*. Cum vero haec contra *ius strictum* esset introducta, ab initio quidem ad instar ceterarum exceptionum praetoriarum *perpetua* fuisse videtur, postea tamen restringendam illam esse censuerunt imperatores d) ad *quinquennium*, quod IVSTI-
NIA-

d) Ipsam constitutio- nem antiquam ex codice
Her-

NIANVS in *biennium* mutauit, l. 14. C. de N. N. pecun.

§. LVIII. Non itaque olim ex *quavis scriptura*, sed *solenni* demum nascebatur haec obligatio, quae *strictè cautio* vocari solebat, cuius etiam in *Cod. tit. de non numer. pecun.* perpetua iniicitur mentio. Exemplum solennis huiusmodi *cautionis* est in l. 5. §. 3. D. de *constit. pecun.* ex quibus apparet, in eiusmodi *cautionibus* solennia fuisse verba: *ego scripsi &c.* Et quia huius *solennis scripturae* seu *cautionis* usus in *dote & mutuo* potissimum erat, ideo utrobique tempora exceptionis *non numeratae pecuniae* coarctata sunt. Quod si vero in aliis negotiis *scriptura communis* seu *vulgaris* esset adhibita, inde non alterabatur e) *natura negotii principalis*, nec *ex scriptura* vis obligandi dependebat, adeoque exceptio *non numeratae pecuniae* ipso iure in *perpetuum* ei actioni inerat, quia *bonae fidei* erat. Quocirca restrictio huius temporis ad negotia *bonae fidei*,

Hermogeniano habet cunque contractu debebatur, in obligationem ex literis coniceretur, prout *Theophilus in paraph. instit. tit. de lit. oblig.* ostendit, quo ipso reuera obligatio fiebat, si, quod ex quo-

alterabatur.

f) Id

dei, in scripturam redacta haud vnquam pertinuit.

§. LIX. Ex haëtenus dictis apparet, post bionnium contra *solennem scripturam* seu *cautionem*, nunquam locum habere potuisse exceptionem *non numeratae pecuniae*, etiamsi vel maxime debitor *onus probandi* suscipere voluisset, sed *simpliciter* debitorem *scriptura*, mediante qua contractum erat, obligatum fuisse. Quocirca creditor acturus vnice fundamentum agendi in *scriptura* quaerere debuit:

Weil nun Beflagter durch obgedachte Caution sich verbindlich gemacht, daß er mir solche 1000. Thlr. nach Verfließung dreier Jahren wieder zahlen wolte.

Et ita petitum quoque simili ratione ad haec accommodandum esset.

Daß Beflagter mir die auß der producirten Caution schuldige 1000. Thlr. nebst denen verursachten Unkosten bezahlen müsse.

§. LX. Ita sane agi posset, si modo constaret, dari adhuc hodie *contractum chirographarium*, seu *literarum obligationem*. Chirographa quidem scribuntur, sed propterea ex *chirographo* non nasci deberet *obligatio*, nec *actio*,

f) vt.

f) utpote quod hodie non tanquam *medium obligandi*, uti olim in *solenni cautione* fiebat, sed vnice tanquam *medium probandi* interponi solet; ex scriptura autem, quae *probationis* gratia accessit, id quod etiam in dubio praesumendum est. *l. 4. de pign. l. 4. D. de fide instrum.* nunquam oritur nec actio nec obligatio. Intentio contrahentium semper attendenda est, in quem finem hoc vel illud factum sit. Quis autem diceret, in *chirographo* hodie hoc intendi, ut per illud se obligarent? Secus erat apud Romanos, penes quos scriptura *solenni* contrahere-

f) Id etiam animaduer- tit IUSTINIANVS in §. *vn. l. de liter. oblig.* ubi praemittit: 1) *nominum obligationem* in usu desuisse, quae *verbis solennibus* fiebat; 2) *cautiones* vulgo interponi, in quibus se debere debitor scribebat, quae tamen magis *probationis* causa fiebat; 3) nihilominus his cautionibus, quae ex *mutuo* & *causa dotis* descendunt, etiam *exceptionem non numeratae pecuniae intra biennium* opponi posse, & ad hos casus veterem doctrinam applicatam esse, adeoque

4) *sic, ex accidente & praeter intentionem*, contrahentium fieri, ut & hodie, dum queri non potest, seu disputari de non facta numeratione, scriptura in causa *mutui* & *dotis* (ad quam iure nono haec dona restricta) obligetur, cui *absolute standum*, nec aliud condemnandi fundamentum adest, quam sola scriptura, quamuis non ea *intentione* adhibita, ut per eam debitor se adstringeret. Hoc modo itaque emendanda sunt, quae in textu adducta.

g) Id,

trahebatur, & sic, qui illam adhibebant, intendebant, se ex *scriptura* vel *litteris* obligare, sicuti qui stipulabantur, ex *verbis solennibus* se obstringere intendebant, nisi specialiter diversa intentio esset approbata. l. 7. §. 12. de pact. Sed haec intentio, per *verba solennia* vel *solennem cautionem* se obligandi, hodie deficit, postquam formulariae illae solennitates extramorem praxin & nunquam receptae sunt. Quod autem extra usum & morem est, neminem in contractu intendisse, dicendum est. g)

§. LXI. Si ergo ex *verbo* esset iudicandum, *exceptio* haec hodie h) *perpetua* esse deberet, uti in aliis quibuscunque negotiis b. fidei. Dependet quoque ex hac observatione decisio quaestionis, *utrum hodie intra biennium ex chiro-*

g) Id, prout antea dixi, non videtur negare IVSTINIANVS, nihilominus tamen superesse contendit *scripturae obligationem*, ab antiqua diversam, quae non ex *intentione* contrahentium, sed exinde nascitur, quod post biennium *exceptio non numeratae pecuniae* cesset. Et hoc modo etiam hodie ex *accidente* debitor *scriptura*

obligari potest, quiescente post biennium *exceptione*.

h) Sed etiam tempore IVSTINIANI antiqua *scripturae solennitas* iam erat sublata, qua olim tamen contrahentes se obligare intendebant. Nihilominus tamen contrarium in praxi obtinere, docet his verbis: sic fit ut *et hodie &c.* quam approbavit,

chirographo agi possit executive? Qui id negant, supponunt, intra biennium nondum ex chirographo adesse obligationem, vel propter exceptionem non numeratae pecuniae chirographum esse illiquidum. Verum ipsum chirographum non fit inde illiquidum, in quo aperte confessus est, se pecuniam accepisse, cui quidem exceptionem non numeratae pecuniae opponere potest; sed non aliter, quam si in continenti illam probare possit. i) conf. SCHILTER. ex. XXII. §. 29. §. LXII.

bavit. Non adeo ergo mirandum est, si idem hodie in praxi obtineat.

i) Sententia contraria supponit, intra biennium creditorem probare debere numerationem pecuniae, id quod si verum est, scriptura adhuc illiquida est, ut ex eo executive agi non possit. Equidem facile admitto communem Doctorum sententiam, si causa debendi in chirographo haud est expressa, l. 25. in f. de probat., de quo casu commodè accipi potest l. 3. C. de non num. pec. cum l. 10. C. eod. ut optime docet (Bohm. Action.)

cet ZOLLIVS de except. non numerat. pecun. Si causa debendi expressa est in chirographo, creditori secundum iuris Romani veritatem, & rectae rationis principia intra biennium onus probandi iniungi nequit; (I) quia naturale est, ut confessio in scriptis facta, contra confitentem tamdiu probet, donec probeatur contrarium; (II) quia omnis exceptio a reo est probanda, quae licet sit negativa, nihilominus tamen & probari potest & debet. Nec obstat l. 10. cit. quae de casu, in l. 25. cit.

Oo

addu-

§. LXII. Ceterum si contingit, creditorem accepisse chirographum, nec tamen numerasse pecuniam, per *conditionem causa data, causa non secuta* debitor potest chirographum intra *biennium* repetere. Praeterea etiam volunt, debitorem intra biennium *querelam non numeratae pecuniae* mouere posse contra creditorem ad pecuniam soluendam, vel chirographum reddendum, *l. 8. l. 14. §. 4. C. de N. N. pec.* quamuis dubium esse possit, *utrum in cit. textibus* noua actio proponatur, an

adducto, commode intelligi potest, si quis *conditionem indebiti* instituat, reus vero neget, sibi *numeratam esse pecuniam*: hoc casu in effectu litem *negatiue* contestatur, negat intentionem actoris, quae duobus absoluebatur membris: 1) se numerasse alteri pecuniam, & quidem 2) *indebite*. Negato priori membro, illud ab actore omnino probandum erat, quia de *indebito* disputari non poterat, nisi antea euictum fuisset, numeratam esse reo pecuniam. Atque ita recte se-

se habet sententia *cit. l. 10. Quod naturali ratione probatio nulla sit negantis*, quatenus simpliciter litem negatiue contestatur. (III.) Perspicue haec doctrina confirmatur in *l. 13. C. de non numer. pecun.* quae agit de tali scriptura, quae *causam debendi* adiectam habet, additurque simpliciter, huic scripturae standum esse, nisi contrarium a reo probari possit. Hic si omni probatione alia destituitur, iuramentum actori deferre potest, si intra biennium agitur. *arg. l. 14. §. 13. C. eod.*

K. Aug.

an non vero per querelam *condictio*, cuius in l. 7. eod. fit mentio, indigitetur? k) Secundum sententiam communem ita petendum foret:

Dass Beklagter mir die 2000. Thlr. weßwegen er die Handschrift bereits empfangen, zu zahlen, oder mir die Handschrift wieder auszuliefern schuldig.

§. LXIII. Denique supersunt actiones ex *contractibus consensualibus*, inter quos primo loco occurrit *emptio venditio*, unde nascitur *obligatio bilateralis*, utrinque aequae principalis, & sic quoque duplex actio. A parte *emptoris* datur *actio empti*, vel *ex emto*, l. 11. pr. de act. *emt. vend.* aduersus venditorem (α) *primario* ad *rem tradendam* cum omnibus accessionibus; (β) aliquando & sic *secundario*, ad *damna*, *euictionem*, aliaque, quae praemissa sunt, praestanda.

§. LXIV. Agit hac actione *emptor*, vel *dominus utili* sine *cessione*, si *procurator* emit, qui *mandatum* ad *emendum* habuit, l. 13. §. 25. D. eod. quamvis in praxi re ipsa haec non distinguantur, uti ex sequente formula apparet.

Ich

k) Annon vero denique *simplex protestatio* ad *inter-rumpendam praescriptio-* nem biennii sufficiat? quod probabilius est & cit. ex. declarant.

O o

7) Sili-

Ich habe vor wenig Wochen durch meinen bevollmächtigten Cassium von Crasso seine ererbte Bibliothec vor 1500. Thlr. laut bengehenden Contract sub A. gekauffet, und verhoffet, daß er dieselbe seinem Versprechen nach mir forderstamst einlieffern würde, wie ich ihm denn durch Cassium das Geld habe wollen auszahlen lassen. Diesem allen ohngeachtet hat er dasselbe nicht annehmen wollen, und weigert sich anjesho mir die gekaufte Bibliothec abzutreten, dazu er doch *Contract*-mäßig mir selbst verbunden ist &c.

Daß Beklagter mir die quæst. Bibliothec abzutreten, auch allen Schaden zu erstatten schuldig.

§. LXV. Agitur aduersus venditorem eiusque haeredem, non tertium possessorem; *utilis* 1) etiam aduersus vendentis procuratoris

1) *Stricto iure secundum rigorem antiquae philosophiae forensis aduersus procuratorem agendum erat; aequitas seu interpretatio per aequitatem, quam humanior iuris prudentia pedetentim contra placita veterum Ictorum, solis verbis inhaerentium, recepit, utilem contra principalem* dedit, *vt institutoriam & exercitoriam. Sic etiam in §. antec. obseruaui, utilem dari domino ex contractu procuratoris, sine cessione, quae stricto iure olim necessaria erat, cum etiam in institutoria & exercitoria non aequè facile dominus sine cessione antiquitus agere posset.* m) Ma-

toris principalem c. l. 13. Vnde non in foro rei sitae, sed tantum domicilii, vel contractus agendum est.

§. LXVI. Praestationes ipsae, ad quas emptor agit, sunt vel principales vel secundariae. *PRINCIPALITER* agitur ad rem debito modo tradendam: l. 11. §. 2. eod. in subsidium demum ad interesse. Vnde venditor electionem non habet utrum rem, an vero interesse, praestare malit? sed si rem possit praestare, praecise ad eius praestationem agitur & tenetur; multo minus libellus *alternative* formandus est, nisi forsan probabiliter constet, rem praestari non posse. Neque enim *interesse* principaliter in obligatione est, sed potius res *emta*, nec aliud pro alio invito creditori solui potest; *m)* quin quod omnis praestatio ad interesse *subsidiaria* sit. *conf.* l. 1. pr. l. 12. D. de A. E. V. l. 4. C. eod. Quodsi *dolo* rem praestare non possit, iuramento

m) Maxime cum hic dicitur. In l. 12. cit. aperit obligatio dandi. In re agitur de re, quae servit. l. 1. quidem dicitur: *quando servari nequit.* In Si res vendita non tradatur. Ast facile liquet, hac si venditor fidem non praestet, vel ideo ad interesse agendum, quia res casu, quo tradi non potest, vendita amplius praestari nequit.

mento in litem interesse determinari solet; n)
l. 68. D. de R. V. potest enim in rem emtam
quoque affectionem habere, vti patet ex ca-
su l. 1. §. 15. si quid in fraud. patrum, ex qua
libelli exemplum sequens formo:

Ich bin vor 12. Jahren wegen vielen Schut-
 den genöthiget worden, mein altväterlich
 Stamm-Guth zu N. an Minutium zu verkauf-
 fen. Weil aber solches von zweyen Seculis her
 stets bey unserer Familie gewesen, und von der-
 selben den Namen führet, habe ich endlich
 Beßlagten aus besonderer Affection zu densel-
 ben dahin vermocht, daß er vor 2. Monathen
 mir solches vor 20000. Thlr. wieder verkauffet,
 und die Abtretung desselben nach der geschehe-
 nen Erndte laut begehenden Contract sub
 N. 1. versprochen. Er hat aber so gar wenig
 Treu und Glauben gehalten, daß er im Gegen-
 theil solches Guth vor Furzen an Mevium heim-
 lich verkauffet, und demselben solches so fort
 abge-

n) Dico: solet. Neque bit, qualis est sententia l.
enim semper iuramento. 4. C. de A. emt. Et vend. in
huic, maxime, quod affe- qua ramen haud absolute
ctionem continet, locus es- negatur, quod iuramento
se potest. Quid enim si locus esse possit. Imo in
affectio singularis ostendi genere si constat de debito,
nequeat? Quid si aliunde de quantitate autem du-
interesse probari possit? bium superest, iuramento
Tunc etiam sine iuramento locus est.
Index interesse determina- e) Non

abgetreten, wodurch ich nicht wenig bin laediret worden, anermogen ich eine besondere Affection auf dieses Gut habe / weil solches so lange Zeit bey unserer Familie als ein Stamm-Gut gewesen, und dahero mein Interesse auf 6000. Thlr. anschlage, auch solches mit dem Juramento in litem zu bestärcken erboethig bin. Weil er sich denn auf keine Art und Weise dazzu verstehen will / dazzu ihn doch die Natur des Contracts verbindet ic.

Daß Beklagter mir solche 6000. Thaler nebst verursachten Unkosten erlegen müsse.

§. LXVII. Dixi, agendum esse *ad rem debito modo praestandam* o) quorsum pertinet

o) Non ad rescindendum contractum; l. 6. C. de act. emt. vend. nisi (1) rescissio contractus in certis casibus reservata fuerit, quia tunc pactum contractui inesse dicitur; l. 7. §. 5. D. de pact. vel (2) ex singulari aequitate illa permessa fuerit, l. 2. C. de rescind. vendit. quia in actionibus b. f. ad id, quod aequum & bonum est, agi potest; l. 11. §. 1. D. de act. E. V. vel (3) res ven-

dita ita vitiosa sit, ut eam habere non liceat; utpote si animal morbo infectum, maxime inactabile, venditum fuerit. Tunc enim perinde est, ac si merx deficeret. Et hoc casu recte dicimus, redhibitionem contineri emti iudicio secundum l. 11. §. 3. D. de A. E. V. unde tamen minime fuit, quod ob quacumque vitia actio emti olim data fuerit, quia alio-

tinet, (a) ne *sciens* res aliena vendatur, alioquin agitur ad *interesse*, etiam antequam euincatur. *l. 30. in fin. de act. E. V.*

Weil nun Beklagter gewußt, daß die verkaufte Boutique nicht sein gewesen, und er mir dennoch solche verkauft, wodurch ich in großen Schaden gesetzt bin, welchen ich wenigstens laut begehender Specification auf 400. Thlr. taxire, den er mir nach der Natur dieses Contracts zu ersetzen schuldig ist.

Sed praeterea quoque eo casu agendum ad *pretium repetendum*, vt alias in casu *euictionis* factae, quia propter *dolum* emptio reuera est irrita. *l. 11. §. 5. de act. E. V.*

§. LXVIII. Quando *ignoranter* res aliena vendita, non statim, sed demum vbi *euicta* est, agitur ad *euictionem* ex ipso contractu, *l. 11. §. 2. D. de A. E. V.* id quod etiam in ceteris contractibus, in quibus *vice mutua* quid praestandum est, obtinet. Olim per *stipulationem duplae* euictio solebat promitti, & ita *ex stipulatu* dabatur actio ad *duplum*,

quin *actio redhibitoria* superflua fuisset. Poterat quidem agi actione empti ob *quacumque vitia* ad interesse, sed non aequè ad rescindendum contractum. *l. 11. §. 5. D. de A. E. V.* ibi: *ad resoluendam emptionem*, unde liquet, etiam ob *dolum incidentem* a contractibus b. f. recedi posse.

Denique (4) si *dolus ven-*

p) Vn-

plum. Verum hodie pacto nudo promittitur, & siquidem statim contractui inseritur, adhuc ex ipso contractu agendum est; si vero ex post facto pactum hoc interponitur, ex pacto agendum est.

§. LXIX. Multum vero olim intereat utrum ex ipso contractu; an vero ex stipulatione ageretur, cum hoc casu actio esset stricti iuris, illo vero bonae fidei. Si ex emto agitur, petendum est, (1) pretium: (2) interesse & damnum: l. 70. D. de evict. (3) sumtus litis: (4) impensae in rem factae, quas absque culpa sua retinere non potuit ab euicente: l. 9. l. 27. C. eod. l. 45. D. de act. E. V. (5) aestimatio instituitur secundum tempus evictionis; l. 66. in f. de evict. Haec omnia etiam praestanda sunt, si vel maxime evictio pacto expresso promissa sit, cum sic nihilominus ex ipso contractu agatur, quamvis hoc casu adhuc ultra pretium quid promitti possit.

Es hat Lucius vor 5. Jahren mir seinen vor dem Stein = Thor gelegenen Garten nach Aussage des beygehenden Kauff = Brieffs sub A. vor 500. Thlr. verkauffet, und dabey die Gewehr mir zu leisten expresse versprochen. Wie ich aber vor 3. Jahren von Caio dieses Gartens wegen in Anspruch bin genommen worden, habe ich

Beflagten so fort laut Beylage sub A. litera denunciiret, welcher aber sich nicht gemeldet, da denn unterdessen erfolgt, daß mir der Garten ab- und Caio zuerkannt worden, so gar, daß alles meines remonstrirens ohngehindert, ich nicht einmahl alle melioramenta erhalten mögen. Wann dann Beflagter mir die Euietion zu leisten, und allen Schaden zu erstatten schuldig/sich aber keinesweges Contractmäßig darzu in Güte verstehen will &c.

Bitte / Beflagten dahin anzuhalten, daß er sich so wohl auf die Klage als auf die specificationes sub B. & C. einlasse &c. Daß Beflagter nicht allein die 500. Thlr. Kauff-Gelder cum interesse morae mir wieder zu erlegen, sondern über dem die auf dem mit Caio geführten Process verwandte Unkosten nach der sub B. begehenden Specification, nebst denen aberkannten melioramenten, so ich auf den Garten gewendet, und allen übrigen Schaden laut Specification sub C. wie auch verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

§. LXX. *Ast si ex stipulatu agebatur, illud tantum, quod promissum erat, petebatur, p)*
nec

p) Vnde quando actio | gendum de *actione ex sti-*
euictionis nomine negatur, | *putatu in duplum*, vt in ca-
laepe tantum hoc intelli- | *su l. 36. de euict.* contingit.
Qui

nec augebatur *quantitas euictionis*, si res melior effecta fuisset, l. 64. pr. in f. de euict. ibique GODOFR. in not. lit. c. & ita non alia aestimatio, quam quae fuit tempore *venditionis*, attendebatur, & simpliciter *duplum* petebatur.

Daß Beklagter nur das oben specificirte Kauff-
 Pretium doppelt erlegen müsse.

In quo duplo omnes praestationes aliae continebantur. Poterat tamen contingere, ut res interim multo melior esset effecta, quo casu actio *ex emto* instituenda erat, cum quin- cens tantum impensas, reuera factas, non vero omne id, in quantum res melior facta est, restituat; hoc ergo ab autore repetendum est. Sed si vel maxime ponamus, hodie *separato pacto* post interuallum inito promissam esse euictionem, haec tamen diuersitas attendi haud debet, cum haecenus nondum euictum sit, actionem *ex pacto* esse stricti iuris. q)

§. LXXI.

Qui enim se euictionem aedium, venditarum no- mine praestitutum per <i>sti-</i> <i>pulationem</i> promiserat, ra- tione singulorum tigno- rum <i>actione ex stipulatu</i> conueniri non poterat, quia ratione eorum stipu-	latio non erat concepta. Ast actio emti non nega- batur. l. 23. §. 1. de <i>usurp.</i> <i>et usuc.</i> q) Nisi forsan supponas casum, <i>duplum</i> ratione euictionis simpliciter esse pro-
---	---

§. LXXI. Contra petitam euictionem haec possunt vrgere exceptiones : (1) *non competentis actionis* seu remissae euictionis , l. 11. §. f. de A. E. P. (2) venditionis *alieno nomine* factae , l. 10. l. 12. §. 1. de distr. pign. vt tamen actiones suas creditor cedat : l. 38. de euict. (3) euictionis *actualis* cessantis : l. 3. C. eod. (4) quod res non sit euicta sententia iudiciali : l. 11. pr. l. 65. §. 3. de euict. (5) quod culpa actoris res sit euicta , non iure euincens : (6) quod *denunciatio* haud facta sit , l. 8. l. 9. C. eod. vel non legitimo tempore , r) l. 29.

promissum , quod omnes asserimus , sed positis *terceteras praestations ab-* minis *habilibus.* Iure *forbet.*

r) Tutius agit, qui ante L. C. denunciat auctori suo litem motam, ne si forsan *media defendendis* auctori interim pereant, exceptione *doli mali* repellatur denunciatus, quae eo casu deum opponi potest, qualis est sententia l. 29. §. 3. de legat. 3. vbi dicitur : *opponetur tibi doli mali exceptio* h. e. contingere poterit, vt tibi haec exceptio opponatur. Quod *futurum* esse dicimus , non *semper absolute & positive*

Saxon. elect. per. emend. process. ord. lit. 14. cautum, vt mox bey Verlust derselben , octo dies ante terminum , additis rationibus , litem denunciaret, damit es dem Gegentheile denunciiret , und so fort ein anderweitiger , eine völlige Sächsishe Frist in sich haltender Termin, wie solchenfalls ex officio a iudice geschehen soll , anbeurtheilt werden möge. Ipsa denunciatio litis *in scriptis* hoc modo concipienda :

l. 29. in f. eod. Ipsa vero *evictio* repellitur per exceptionem *rei venditae & traditae. t. t. D. de except. rei vendit. & trad.*

§. LXXII. Porro tradi debet (7) *integre, ut vitium non habeat.* Quod si res *vitiosa, h. e. destituta qualitate naturali* requisita, vel in specie *promissa*, tradita sit, datur actio *emti* ad interesse s) *l. 11. §. 34. D. de A. E. V. l. 51. pr. D. de aedil. edict.* Ast aediles quoque in hoc casu duas actiones concesserunt *redhibitoriam & quanti minoris.*

§. LXXIII.

Es ist bekannt, wasgestalt mich Titius wegen meines zu N. belegenen Hofes in Anspruch genommen, und eine Vindications-Klage gegen mich erhoben. Wann ich aber sothanen Guth laut begehenden Kauff-Brieffes von Mevio vor 5800. Thlr. gekauffet, und derselbe mir die Gewehr zu leisten schuldig ist, als will ich denselben hiemit litem gebührend denunciiret haben, nebst dienstlicher Bitte, litem

denunciaren nebst Übersendung der Klage und denen übrigen ergangenen Acten, so viel er zu seiner Information benöthiget, nebst dieser Imploration und Beplage mich zu vertreten, gebührend *adcitiren* und vorladen zu lassen. Der ich verharre etc.

s) Quae etiam datur tunc, quando ob vitia quaedam *redhibitio* denegatur, *l. 4. pr. de aedil. edict. veluti ob sola animi vitia. l. 4. §. 4. eod.*

s) Pos.

§. LXXIII. *Redhibitoria* actio datur *emtori* laeso eiusque heredibus. Si plures sunt vnus emtoris heredes, omnes ad redhibendum consentire, vnumque procuratorem dare debent. *l. 31. §. 5. de aedil. edict.* Si plures emerunt, distinguitur; aut partes singuli aut omnes *in solidum* emerunt: priori causa singuli *pro parte*; posteriori vero *in solidum* experiuntur. *l. 31. §. 5. in f. eod.* Datur aduersus *venditorem*. Contra plures venditoris heredes *pro rata*, *t)* *l. 31. §. 10. eod.* cum obligatio ad pretium restituendum sit diuidua. Si plures sunt venditores, in vnum etiam, cuius maior pars aut nulla parte minor reliquis est, datur actio, & ita contra singulos *in solidum*. *l. 44. §. 1. eod.* In hoc differt ab *actione emti*, quae contra singulos pro portione, qua socii sunt, datur, & ita circa mouendam actionem multa praecautio opus est, ne per exceptionem aduersarii a via declinemus, veluti:

Es hat Lucius nebst seinem Bruder mir ein Spann Pferde verkauft / welche ich auch so fort mit 200. Thlr. bezahlt. Es hat sich aber nach wenig Tagen geäußert, daß sie beyde rozig sind, deswegen ich Lucio jetztigen

t) Possunt tamen hodie | tium actionum permissa
omnes *coniunctim* conue- | sit.
niri, cum *cumulatio* plu- |

tt) H. e.

gen Beklagten dieselbe wieder zugeschiebet, und mein Kauff-Geld verlangt, welche er doch weder annehmen, noch mir das Kauff-Geld restituiren wollen, dazu er doch denen Rechten nach *ex aedilitio edicto* verbunden ist.

Quodsi Lucius inter alia opponat, se tantum teneri pro rata, actor replicando respondere debet:

Daß auch Beklagter vermeinet, daß er die Pferde nicht allein verkauffet, und ich allenfalls seinen Bruder mit belangen müste, darinn irret er sehr, anermogen ich nicht actionem emti, sondern die Redhibitorien: Klage angestellet, welche contra singulos in solidum mouiret werden mag.

§. LXXIV. Venditori redhibitoria non datur, si forsan res *extra iudicium* et) redhibita

et) H. e. si a venditore sponte recepta res vendita. Hoc facto pretium quoque *simpliciter* restituendum, nec agenti *actione in factum* ad pretium refundendum amplius obstat exceptio *deficientis vi-*
sa, vel non recte factae redhibitionis; sufficit, quod semel redhibita fue-

rit: recipiendo rem venditor agnouit, rem venditam in causa redhibitionis fuisse. l. 31. §. 17. *de aedil. edict.* Hac cautela solent uti emtores, ut sub hoc colore a venditione recedere possint. Si ergo venditores tenere rem recipiunt, sibi admodum praecaut.

*) Vel

hibita sit, pretiumque ab emptore restitutum, res tamen per culpam deterior reddita; nam tunc sufficit venditori actio venditi, *l. 23. pr. in f. eod.*

§. LXXV. Agitur ad hoc, ut venditor rem recipiat, pretiumque reddat, *l. 21. pr. eod.* & praeterea ad interesse, si venditor in dolo fuerit. *l. 1. C. eod. u)*

Das

u) Vel *impensae* in curam rei vitio lae factae fuerint. Distinguiunt quidem leges, utrum *impensae* hae ante, an post L. C. fuerint factae? has iudex ex officio, etiam non petitas in libello, imputabit; non illas, nisi *nominatim* petitae fuerint. *l. 30. §. 1. de aedil. edict.* Ratio differentiae occurrit in *l. 25. §. 8. eod.* quod *iudicium*, atque *iudex factus* est, *omnium rerum officium incumbat*, quaecunque in *iudicio versantur*; ea autem, quae ante *iudicium* contingunt, non valde ad eum pertinent, nisi fuerint ei *nominatim iniuncta*. Manifestum est, rationem hanc pertinere ad officium *iudicis pedanei*, cui per *formulam* a Praetore iungebatur, quousque procedere deberet; ipsae *formulae solennes* erant, & sic *stricti iuris*, nec ultra *limites eius* aut *verborum tenorem* procedere fas erat: *Iudicem*, teste SENECA lib. III. de benef. c. 3. *certa formula includebat*, & *certos*, quos non excedat, *terminos ponebat*. Qui huius sententiae rationem negligunt, falluntur, quando hoc *discrimen* ad fora nostra trahere intendunt, in quibus iudices nulla includuntur *formula*, sed, quod legibus *conueniens* est, adiudicant.

uu) In

Daß Beklagter mir die 200. Kauff = Gelder, nebst dem mir dadurch zugefügten Schaden / so ich auf 50. Thlr. laut Bevlage sub A. taxire, restituiren / und die quæst. Pferde wieder anzunehmen, auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

Aliquando etiam *in duplum* datur, l. 45. eod. si *contumax* est, nec arbitrio iudicis pareat; quamvis secundum cit. l. hoc magis de *condemnatione*, quam de *petito libelli* principaliter intelligi debeat; ut adeoque iudex, si vel maxime *simplum* petitum est, nihilominus *in duplum* condemnare reum possit, postea *contumax* deprehenditur, ut non necesse sit, eventualiter duplum petere hoc modo:

Auch in dem Fall er sich nicht bequemen wolte, er mir das Kauff = Pretium doppelt erlegen müsse.

§. LXXVI. Obstant tamen redhibenti exceptiones hae: (1) quod *vitium* sit *leue*, usumque rei non impediat; l. 4. §. 6. de *aedil. edict.* (2) quod *tempore contractus* non adfuerit; (3) quod sit *visibile*; l. 1. §. 6. l. 55. eod. unde denegatur *laniis*, si sus grandine laborans vendatur; l. 14. §. f. eod. (4) quod res in actorem non sit translata titulo oneroso; (Böhm. Action.) P p l. 62.

l. 62. cod. (5) quod certa tantum vitia vel pacto vel statuto excepta sint; *l. 14. §. 9. 10. cod.* (6) quod res redhibenda in totum sit immutata in aliam speciem, quod declarat STRYK. in *Vf. Mod. cit. tit. §. 20.*

§. LXXVII. Durat haec actio per sex menses utiles a die contractus, *l. 19. §. f. D. l. 2. C. cod.* vel a die, quo emtor vitium latens sciuit. *l. 55. cod.* Aliquando ad duos menses, si venditor cauere non vult de his, quae edicto aedilium continentur, *l. 28. cod.* in quo differt ab actione emti, quae perpetua est, nec ad rescindendum, sed ad implendum tendit. Vnde redhibitoria vix in foro contractus institui potest, uti quidem actio emti. *uu)* Quando intra duos menses ob non praestitam cautionem agitur, fundamentum libelli ita proponi potest:

Wann nun Beklagter denen Rechten nach schuldig ist zur Caution zu bestellen, daß die verkaufften Pferde keinen Mangel haben, er aber solches zu leisten sich weigert, daher ich dann an den Contract nach dem Edicto aedilitio nicht gebunden bin &c.

§. LXXVIII.

uu) In rei veritate redhibitoria est species restitutionis in integrum, ut *del. edict. docent*; haec autem in foro contractus institui nequit. *textus iuris sub tit. de as-*

§) Imo

§. LXXVIII. Habet etiam locum haec actio ob *pactum displicentiae*, intra idem tempus, *l. 4. C. eod.* nisi aliud placuerit, veluti si tempus certum praefinitum, vel *in perpetuum* redhibitio permissa sit. *l. 31. §. 22. eod.* Si certum tempus nullum expressum, datur tantum *intra 60. dies* utiles; *cit. l. 31.* ultra non, nisi iusta de causa.

§. LXXIX. Praeterea hoc casu datur etiam actio *quantum minoris*, quae etiam *aestimatoria* vocatur; *l. 18. pr. l. 44. §. 2. eod.* ut, quantum minoris emisset, si vitium sciuerit, tantum a venditore restituatur. Non ergo agitur *ad rescindendum contractum*, sed *ad minuendum pretium*, uti exemplo *l. 16. eod.* patet. x)

Aus der Beilage sub A. ist zu ersehen, daß ich von Alfeno sein Ritter-Guth zu N. vor 20000. Thlr. gekauffet, und das Kauffgeld auch würcklich gezahlet. Wann sich aber vor Kurzen herborgethan, daß Meuius die Guth und Weyde in dem da liegenden Gehölze habe, welches er mir nicht angezeigt, und ich, wann ich solches gewußt

x) Imo praeterea *ad d-
mne damnum*, quod em-
tor ex *vicio pecoris* sensit,
utpote si eo reliqua pecora

infecta fuerint, venditor-
que vitium sciuerit. *l. 13.
pr. de act. E. V.*

gewußt hätte, wenigstens 800. Thlr. würde weniger gegeben haben, gleichwohl solche 800. Thlr. Beklagter mir zu restituiren sich weigert 2c.

Daß Beklagter die jetztgemeldte 800. Thlr. nebst allen verursachten Unkosten mir zu erstatten schuldig.

§. LXXX. Agitur potissimum hac actione, si tale vitium deprehenditur, quod non omnem tollit rei usum, sed tantum minuit, *l. 31. §. 1. de A. E. V.* & ita cum priori concurrit *electio*. Quandoque tamen, si vel maxime hac actum sit, *redhibitio* officio iudicis decernitur, si, vitio comperto, res adeo *nullius pretii* sit, ut ne expediat quidem, talem rem habere. *l. 43. §. 6. de aedil. edict.*

§. LXXXI. Cum itaque ad rescindendum non tendat, (1) saepius agi potest ex diuersis causis; *l. 31. §. 16. eod.* (2) favorabilior est, & ita intra *annum utilem* datur; *l. 19. §. f. l. 38. pr. eod.* nisi instituatür ob non praestitam cautionem, sic enim intra 6. menses mouenda est; *l. 28. eod.* (3) ob leuiora vitia datur, ob quae redhibitoria cessat.

§. LXXXII. Vtcrius (III) tradi debet *res vendita* cum omnibus pertinentiis & fru-

fructibus; y) l. 13. §. 10. de act. E. V. FRANZK. cit. l. n. 174. & 234. alias eo nomine agitur.

Ob nun wohl dieser Kauff um Johannis geschehen, und Beklagter sich keinesweges die Erndte reserviret, so hat er nichts desto weniger die Liefferung des jetztgedachten Gutes immer trainiret, und widerrechtlich der Erndte sich angemasset, alles Korn abmessen und einführen lassen &c.

Daß Beklagter mir die nach dem geschlossenen Kauff eingeerndte Früchte heraus zu geben, und davon gebührende Rechnung zu thun schuldig.

Quamvis vero fructuum defectus etiam per modum *exceptionis* allegari possit, si venditor agit; contingere tamen potest, ut emptor pretium statim soluerit; & ita actionem mouere necessum habeat.

§. LXXXIII. Praestationes *secundariae* possunt esse variae, quae itidem in hanc actionem

y) In quibus eadem distinctio adhibenda est, quae in usum fructum servatur; nam etiam fructus *maturi* emptori cedunt, nisi a venditore reservati fuerint. cit. l. 13. In retro-
venditione idem observandum, quippe quae primam venditionem imitatur, & sic secundum eadem principia aestimari debet. vid. COCCEIUS de iure semin.

nem veniunt, quorum potissimum pertinent illa, quae per pactum in *fauorem emtoris* sunt determinata, vt si quaedam per modum *accessorii* venditor promisit. *l. 34. pr. de contr. emt. vendit.* Huc etiam refero, si emtor laesus sit vltra dimidium, *l. 2. C. de rescind. vendit.* quo casu agit alternatiue: 2)

Wenn sich aber aniego befindet / daß ich weit über die Helffte laediret, zumahl das gekaupte Hauß nicht 1000. Thlr. werth, davor ich gleichwohl 3000. gegeben 2c.

Daß Beklagter mir entweder die zu viel gegebene 2000. Thlr. wieder heraus zu geben, oder das Hauß wieder anzunehmen und den völligen Kauff-Schilling mir zurück zu geben schuldig.

§. LXXXIV.

2) Quid si simpliciter ad *rescindendum contractum* actum fuerit & ineptum esse libellum, imo nullam quoque esse sententiam, quae simpliciter decernit rescissionem, plerique statuunt ob *c. 3. X. de emt. vendit.* Interim si sententiam *l. 2. cit.* accuratius paulo euoluimus, huc omnino redire videtur, ob laesionem hanc enormem rescindendum esse contra-

ctum, nisi laedens laesionem reparare malit, vt illud tantum sit in *obligatione*, hoc vero ad *facultatem* rei pertineat, vt dicitur in *l. 6. D. de iudic.* Hocposito minime asseri potest, libellum esse ineptum, si laesus *simpliciter* ad *rescindendum contractum* egerit, vt obseruaui *diff. de altern. libell. C. 2.* quamuis pontifex ex errore glossatorum aliud statuerit.

22) Vel

§. LXXXIV. Hoc casu tamen reus iuste excipit : (1) laesionem fuisse auctori satis cognitam ; *l. 35. de R. I.* (2) renunciatum esse huic beneficio ; (3) tempore contractus laesionem abfuisse ; *l. 5. C. de rescind. vend.* (4) rem tanquam *spem* venditam fuisse ; (5) pretium minus donationis causa fuisse constitutum, *l. 38. de contr. E. V.*

§. LXXXV. Usus etiam huius actionis est in *hereditate vendita*, si vel hereditas ad venditorem non spectavit, *l. 7. de hered. vel act. vend.* vel nulla adsit, *l. 8. eod.* vel venditor tanquam heres aliquid exegit, *l. 2. §. 7. eod.* vel si iure accrescendi vel per substitutionem pupillarem aliquid acquisiuit, modo non vendiderit duntaxat seinen Erbtheil / sed potius sein ganzes Erb. Recht.

§. LXXXVI. Si *nomen* venditum vel in solutum datum sit, & venditor nihilominus debitum exegit, agit ad restituendum, quod ei solutum est, modo debitor ignoravit, cessionem factam fuisse. *l. 3. C. de novat.* Ceterum haec actio tantum competit contra venditorem ; facta cessione, 22) aduersus debi-

22) Vel etiam *sine cessione* in solutum constat, quod de actione *utiles* si modo D. Pii constitutio intro- de *venditione* vel *datatione* duxit contra ius stri-

debitorem agit iure cesso, qui tamen eidem potest opponere (1) exceptionem iuris non cessibilis: vid. STRYK. *diff. de iur. non cessib.* (2) legis Anastasianae: *l. pen. & ult. C. mandat.* (3) cessionis factae in *potentio-rem* vel alios *inhabiles*. Quin etiam (4) omnes exceptiones, quae poterant opponi cedenti, obstant quoque cessionario.

§. LXXXVII. Pergo ad *ACTIONEM VENDITI*, quae datur aduersus emtorem eiusque heredem ad *pretium* soluendum, *a)* & quicquid praeterea conuentum, aequumque est, *l. 13. §. 19. de A. E. V.* veluti (1) ut
usu-

ctum, quod olim *cessio- nem solennem* desiderabat *l. 16. de pact. l. 7. & 8. C. de hered. vel act. vendita.*

a) Postquam res tradi- ra & contractus a vendito- re impletus est, *l. 13. §. 11. D. A. E. V.* Si res alic- na tradita scienter, obstat agenti exceptio *doli*; si ignoranter, pretium nihi- lominus soluendum, nisi in limine euictio immi- near, quo casu ad mini- mum *cautionem* praestare debet. Nam de iure Rom.

sufficit, quod *conditio usu- capiendi* translata sit, quae transfertur, si emtor duri- taxat *tempore traditionis* fuerit in b. f. iuxta *l. 48. de usurp. & usuc.* Ast si an- te pretium solutum post traditionem hodie emtor consequitur *scientiam rei alienae venditae*, ne qui- dem translata est hodie *conditio usucapiendi*, quae bonam fidem per totum tempus requirit iuxta *c. ult. X. de praescript.* adeo- que audiendus est reus, si
rem

usuræ b) pretii post diem traditionis præstentur, c. l. §. 20, non vero interesse scilicet *lucri incerti cessantis*, bene tamen *damni emergentis*. l. f. de peric. & commod. rei vend.

Es ist aus beygehendem Rauff-Contract zu ersehen, daß ich Pomponio mein Wohn-Haus vor 6000. Thlr. verkauffet, er mir auch versprochen, obgedachte Summe diese Oster-Messe in Leipzig zu lieffern. Ob ich nun wol mein Facit darauff gemacht, und mir an deren Auszahlung höchst gelegen gewesen, indem ich 6000. Thlr. Wechsel zahlen müssen, so hat er doch nicht eingehalten, dahero ich genöthiget worden / um meinen Credit zu saluiren, 6000. Thlr. vor 10. pro Cento auf der Messe aufzunehmen. Weil ich also diesen Schaden der 6000. Thlr. durch des Beklagten *moram* gelitten, er mir aber nicht mehr als die Land-üblichen Zinsen geben will &c.

Daß

rem restituere paratus est, quam nequidem usucapere potest.

b) Si vel maxime non sit in mora, forsan quod fides de pretio habita, quia nihilominus in com-

~~ensationem~~ *fructuum* usuræ debentur, nisi forsan usuræ in sortem imputatæ fuerunt, quod fit, wenn auf gewisse Tageszeiten der Rauffschilling gesetzt ist.

Pp 5

c) Haec

Das Beslagter mir das Capital nebst den 600. Thlr. Interesse und andern verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

§. LXXXVIII. Porro (2) agitur etiam ad sumtus ante traditionem in rem venditam factos: *l. 13. §. 33. de A. E. V.* (3) ad resoluendum contractum, si vel *additionis in diem* vel *commissorium pactum* adiectum est. Vtut enim alias ex contractu non agatur ad resoluendum contractum; aliud tamen dicendum est, si pacto id prouisum est, utpote quod contractui inest. *l. 6. §. 1. de contr. E. V. l. 4. pr. de leg. commiss.* Multum tamen refert, quomodo huiusmodi *pacta resolutiva* concepta sint. Concipiuntur vulgo vel verbis *directis*, quae indicant, *ipsa iure* resolui contractum sine interuentu *facti humani*: vel *obliquis*, quibus indicatur, *factum nouum* contrahentium interuenire debere. c)

§. LXXXIX.

<p>c) Haec est communis sententia. Latius eam examinaui & simul parum roboris eidem inesse ostendi in <i>diff. de verb. direct.</i> & <i>obliquis inf.</i> Sane in <i>l. 3. C. de pact. inter emt. & vend.</i> generatim dicitur, venditorem, etiam in verbis <i>directis</i>, qualia fingere solent, non habere <i>rei vindicationem</i>, sed <i>actionem ex vendito</i>, si non precariam possessionem tradidit. Haec unica, eaque valde notabilis, exceptio tantum reseruatur, extra quam rei vindicatio cessat. Argumenta contraria cit. <i>l.</i> examinaui, quae tamen praxin inueteratam adhuc hodie confirmant.</p>	<p><i>actionem</i>, sed <i>actionem ex vendito</i>, si non precariam possessionem tradidit. Haec unica, eaque valde notabilis, exceptio tantum reseruatur, extra quam rei vindicatio cessat. Argumenta contraria cit. <i>l.</i> examinaui, quae tamen praxin inueteratam adhuc hodie confirmant.</p>
---	--

d) Quia

§. LXXXIX. Priori casu resolvitur contractus *ipso iure*, & *dominium* reuertitur ad venditorem, resque cum omnibus fructibus vindicari potest etiam a tertio possessore, STRYK. *in Vsf. mod. tit. de contrah. E. V. §. 24.* & ita caute circa actionem mouendam procedendum est;

Es weist der beyliegende Kauff-Brief mit mehreren, daß ich beklagten Mevio meine Meyeren zu N. vor 5000. Thlr. verkauffet, und zwar unter folgender Bedingung, daß / woferne er binnen 2. Jahren das Kauff-Geld nicht völligerlegen würde / alsdenn der Kauff so fort *ipso iure* seine Krafft verlieren / und gehalten werden solte / als wenn der Contract nicht geschlossen wäre / sondern das Eigenthum *ipso iure* auf den Käufer zurück kehren solle. Weil nun schon über drittehalb Jahr verfloffen, da ich ihm die Meyeren eingeräumt, und bisher nicht mehr als 500. Thlr. empfangen, einfolglich nicht allein der Kauff null und nichtig ist, sondern auch die Meyeren nunmehr zu mein Eigenthum wieder geworden / gleichwol Beklagter dieselbe mir einzuräumen sich weigert &c.

Daß die quact. Meyeren mir nunmehr wieder eigenthümlich zuständig, und folglich Beklagter dieselbe cum fructibus perceptis & percipiendis mir abzutreten schuldig sey.

§. XC. Posteriori casu deficit actio *realis*, & simpliciter actione *venditi* est agendum, ut res ab emtore restituatur: sed ita fructus porcepti haud restituntur: d)

Weil nun Beklagter in jetztgedachtem Contract sich dahin verbunden / daß / wosern er binnen 6. Monathen das Kauff = Geld nicht zahlen würde, er alsdenn gehalten seyn wolte / auf mein Begehren das quæst. Guth mir wieder abzutreten, dessen er sich anjeko weigert, obgleich die 6. Monathe vorlängst verflossen sind 2c.

Daß Beklagter das quæst. Guth mir wieder abzutreten, auch allen verursachten Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Quodsi emtor rem non amplius possideat, contra *tertium* deficit actio, & contra emtorem duntaxat *ad interesse* agendum est. Similiter datur haec actio, si vel *retroventionis*, vel *promissione* ius pacto reservatum sit.

§. XCI. Ceterum tam actioni *emti* quam *venditi* obstat exceptio decantata *non impleti*

d) Quia hoc casu con- | pore, quo agitur; cum
tractus resolui dicitur, ex | illo resolui asseratur ex
nunc seu ex *praesenti tem-* | tunc, seu ab inito.

e) Suffi-

pleti contractus, e) l. 13. §. 8. de act. emt. vend. quae etiam in ipsa executione opponi potest. Habet haec tunc locum, si vel maxime deficiat implementum in illis, quae pacto adiecta sunt. STRYK. in V.M. tit. de A. E. V. §. 2. 3.

§. XCII. Occasione initae venditionis saepe moribus nostris quaestio de faciendo retractu mouetur, qui certis personis indulgetur, veluti ex iure congrui vel gentilitio &c. quo casu immediate ex lege, vel consuetudine f) datur actio personalis intra annum ad retrahendam rem extraneo venditam, quae est ipsa *condictio ex lege*, de qua

e) Sufficit tamen, quod actor in libello implementum offerat, & ostendat, per se non stare, quo minus contractus impleatur, cit. l. 13. §. 8. verb. offerri, hoc modo:

Ob ich nun wol von meiner Seite bereit gewesen, ihm das verkaufte Haus abzutreten / solches auch noch bis dato bin, wie ich denn solches ihm nochmals hiedurch offerire / so hat dennoch Beklagter zc.

f) Evidentissimum hic adest exemplum obligationis, quae ex nullo negotio gesto, sed immediate ex lege scripta vel non scripta nascitur. Quilibet enim possessor lege obligatur, ut rem, refuso pretio, restituat ei, cuius retractus est, adeoque vix accurate dicitur, eam esse *in rem scriptam*, quia nemo alius quam possessor hic obligari potest.

g) Pro-

qua supra. Datur itaque haec contra quem-
vis possessorem, ex *lege obligatum*, ut, *refuso*
pretio, *rem restituat*.

Wann mir aber die Helffte von dem Rothe zu-
stehet, und daher die teurischen Rechte das Nä-
her Recht mir vor einen Fremden gönnen, so
habe ich zwar Beflagten die 2000. Thlr. Kauff-
Gelder offeriren, und die Abtretung des hal-
ben Rothes, wozu er schuldig ist / suchen
lassen, gleichwohl in Güte nichts erhalten mö-
gen ic.

Daß Beflagter die erkaufte Helffte des quæst.
Rothes gegen Erlegung des Kauff-Pretii mit
abzutreten schuldig.

§. XCIII. Obstat tamen actori hoc ca-
su (1) *exceptio renunciationis*; (2) *resignatio-*
nis iudicialis iam factæ; quæ exceptio in
toris Saxonis proficua est: CARPZ. P. II.
C. 31. def. 13. (3) *præscriptionis*; (4) *aliena-*
tionis factæ *nullo* interveniente *pretio* &c.

§. XCIV. Denique datur etiam *emptio an-*
nuorum reddituum; maxime *realium*; unde
quidem etiam actio *empti venditi* nascitur;
sed cum hoc discrimine, ut; siquidem an-
nuus redditus tantum venditus, nunquam ta-
men *solutus* est; tantum datur actio *empti ad-*
versus

uersus venditorem ; vt is contractum impleat, & facultatem percipiendi, siue patientia, siue solutione prima redditus, praestet, FRANZK. lib. 1. res. 2. n. 116. Quod si autem solutio prima redditus semel facta est, g) iam ius reale constitutum est, & inde actionem in rem largiuntur, quam volunt esse *utilem confessoriam*, quae datur contra quemcumque possessorem, de qua *supra cap. 2. §. 42. seqq.* actum est.

§. XCV. Sequitur *LOCATIO CONDUCTIO*, ex qua itidem duae actiones, atque *principaliter* competentes, fluunt. Quia vero locatio duplex est, vel *rerum*, vel *operarum*, inde etiam diuersa petendi ratio utroque deprehenditur. Et quidem in *locatione rerum* actio *conducti* datur conductori aduersus locatorem ad usum ad *tempus praefinitum* concedendum, & impensas in rem condu-

g) Proinde qui contra tertium fundi possessorem agere intendit *reali actione*, non satis intentionem fundatam habet, si tantum ostenderit, annuos redditus olim sibi venditos fuisse; sed ante omnia quoque docere debet, se in possessione percipiendi annuos redditus ex fundo venisse, quo ipso demum *quasi traditio* facta est, absque qua ius in re transferri nequit.

b) Quid

conductam factas restituendas. *l. 15. pr. §. 1. D. locat.* Sic itaque (1) agitur ad *usum* promissum praestandum, vel si *per culpam* praestari nequeat, ad *interesse*, *l. 33. seq. eod.* id quod tamen iure nouo *ultra duplum* in quantitate certa extendi nequit. *l. vn. C. de sent. quae pro eo, quod interest.* Inde petitur:

Daß Beklagter das vermiethete Land- Guth mir einzuräumen, und allen verursachten Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Quodsi *sine culpa* locatoris *usus* praestari nequeat, simpliciter tantum agitur, vt mercedem, quam anticipauit conductor, restituat locator iuxta *l. 33. locat.*

Daß Beklagter die ausgezahlten Pacht- Gelder nebst dem gethanen Vorstand a 2000. Thlr. mir zu restituiren / und alle Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XCVI. Quodsi *ad terminum* promissum praestare non possit *usum*, & quidem *per culpam suam*, forsan, quod vendiderit tabernam locatam tertio, cui hic illam cedere debuit, agitur ad *interesse*. *l. 9. C. loc.*

Aus der beyliegenden Copia sub A. ist zu ersehen, daß Seius das unter seinem Hause

Hause liegende Gewölbe auf 10. Jahr vor 50. Thlr. jährliche Pension mir vermiethet / wie ich denn auch solches bereits drey Jahr innen gehabt, und jährlich davon die Pension entrichtet. Er hat aber vor wenig Monath das Haus nebst dem Gewölbe an Quiritium verkauft, welcher das Gewölbe mir durchaus nicht lassen wollen / dahero ich gezwungen worden, solches mit meiner grossen Incommodität zu räumen, und ein anders, davor ich jährlich 30. Thlr. mehr geben muß, zu miethen. Wenn denn durch solche Verkaufung des Hauses mir ein sehr grosser Schade zuge wachsen, da ich die noch übrige sieben Jahr 210. Thlr. mehr geben muß / als ich sonst vor das vorhin gemiethete Gewölbe gegeben hätte, nebst dem auch das anjeho gemiethete Gewölbe bey weitem nicht so commod nach der Lage / als das vorige gelegen ist, daß ich dadurch an meiner Handlung nicht ein geringes gefährdet worden etc.

Das Beklagte nicht allein die 210. Thlr. so ich anjeho mehr geben muß, sondern auch nechst dem allen verursachten Schaden, so ich auf 1000. Thlr. nach der bengehenden Specification anschlage, nebst allen verursachten Unkosten, zu erstatten schuldig.

(Böhm. Action.)

Qq

§.XCVII.

§. XCVII. Habet tamen locator quoque iustas *exceptiones*, propter quas ante usum finitum a locatione recedere potest: (1) si *intra biennium* locarium conductor non soluit; *l. 54. §. 1. l. 56. loc.* (2) si re locata abusus est; *l. 3. C. eod.* (3) Si tutor locauit ad longius tempus in fraudem pupilli; *l. 4. C. quando ex fact. tut.* (4) Si alia iusta causa adfuit. *l. 15. in f. l. 16. loc. &c.*

§. XCVIII. Praeterea (II) agi potest ad damnum *culpa leui* locatoris contingens praestandum. *l. 19. §. 1. eod. h)*

Nachdem ich von guter Hand aus Leipzig benachrichtiaet worden, daß Actius in Abfall seiner Nahrung gerathen, und es allem Ansehen nach zum Concurs kommen würde, habe ich so fort von Catullo ein Pferd, um daselbst hin zu reiten, und Arrest anzulegen, gemiethet, und Beflagten davon genug,

h) Quid ergo, si quis conductor sciuerit, an ignorauerit. Priori casu teneatur ad interesse, non potest per breue tempus fuere, si posteriori, nisi ignorantia eius haud sit excusabilis, de quo ex circumstantiis iudicandum, uti ante annum in casu tali pronunciauit *l. 19. §. 1. cit. l. verum lo-* nostra facultas iuridica.

) Si

genügsame Nachricht ertheilet. Er hat mir aber nichts desto weniger ein Pferd, so stetig ist / gegeben, so daß, wie ich kaum ins Feld gekommen, ich mit demselben nicht fort kommen können, und dadurch vier Stunden an meiner Reise bin aufgehalten worden, dadurch denn gesch. n, daß eine Stunde vor meiner Abkunft meist alle Creditores bereits den Arrest angeleget, und ich dadurch um mein Capital von 400. Thlr. gekommen bin. Wann dann solcher Schade allein aus des Beklagten Schuld mir zugewachsen, den er mir aus der Natur dieses *Contractus* zu bezahlen schuldig ist *ic.*

Daß Beklagter mir die 400. Thlr. so ich durch seine Schuld verlohren, und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XCIX. Porro (III) agitur ad *indemnizatem* praestandam ratione *impensarum* & *tributorum* exsolutorum, quorum nomine etiam ius *retentionis* habet, l. 1. §. 3. in f. de via publ. Quod si tamen hae liquidae fuerint, rem sub *cautione* dimittere, & ad praestandas impensas l. 55. §. 1. loc. vel etiam, vt tollere ei liceat, i) l. 19. §. 4. loc. agere debet.

Daß

i) Si vult, vt tamen ei integrum est, expensas damni infecti caueat. Ad repetere, cit. l. 55. quatenus enim cogi nequit, sed nus intra modum factae

Daß Beklagter die sub A. specificirte Unkosten mir zu erstatten schuldig.

Similiter haec actio tunc quoque necessaria est, si finita locatione locator rem alteri vendiderit, cui conductor rem tradere debuit; ius *retentionis* enim contra emptorem exercere nequit.

§. C. Denique (IV.) Si conductor laesus est *ultra dimidium*, *alternative* agit, ut aut a locatione recedatur, aut locarium ad acquitatem *k)* reducatur *arg. l. 2. C. de rescind. vend.*

Daß ich den Pacht auszuhalten nicht verbunden, oder Beklagter wenigstens die Halbscheid von den 1500. Thlr. versprochenen Pachtgeldern mir zu erlassen / Daß zu viel in vorigen zwey Jahren gezahlte Geld mir wieder heraus zu geben / und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. CI.

sunt *l. 25. de act. pign.* tor, etiam ratione *praetoriorum annorum* debet Prius ergo tunc potissimum intenditur, si *ultra modum* expensae factae sunt, ut eas *integras* repetere nequeat, sed *conducibilius* ipsi videatur, rem potius auferre. *tor, etiam ratione praetoriorum annorum* debet mercedem, quam *ultra aliterum tantum* accepit, refundere, quia etiam in hoc laesus est, & restitutio in tantum restituit, in quantum abstulit laesio.

k) Si hoc elegerit loca-

l) Mo:

§. CI. In *locatione operarum* actio *conducti* datur *conductori* *operarum* *aduersus* *locatorem* *ad operas praestandas*, vel si sua culpa praestare non possit, *ad locarium*, quod anticipauit, *repetendum*, & *praestandum* id, quod interest. l. 15. §. 6. loc.

Ich habe vor einigen Wochen dem hiesigen Zimmermann / Meister N. meine, an der Saale gelegene baufällige Mühle vor 150. Thlr. zu repariren verdungen, und ihm darauf 60. Thlr. so fort ausgezahlt. Ob ich nun zwar verhoffet, er würde seinem Versprechen nachkommen, und den Mühlen-Bau vornehmen / hat er dennoch unter allerhand Praetexten solches zu thun sich geweigert, so daß ich nach langem tergiversiren endlich die Reparation einem andern verdingen müssen / wodurch doch inzwischen erfolget, daß die Mühle noch viel länger stille stehen, und mir noch grösserer Schade nach der Specification sub A. zuwachsen müssen. Weil nun solcher aus Beklagten wieder rechtlicher tergiversation entstanden / und er sich zu dessen Ersetzung schuldig / gleichwol er mit mir in Güte deswegen Abtrag zu machen, sich weigert, als bin ich zu Anstellung dieser Klage gemüßiget worden.

Daß Beklagter die quaest. 60. Thlr. cum interesse morae nebst allen verur-

sachten Schaden , so ich wenigstens auf 50. Thlr. anschlagen muß , zu erstatten schuldig.

Parata tamen hoc casu est locatori exceptio , quod per eum non steterit, quo minus operas praestaret. *l. 38. pr. loc.*

§. CII. Praeterea tenetur, si opus haud debita adhibita diligentia fecit, *l.)* vel alias vitiosum opus sit. *l. 51. §. 1. loc.*

Ew. Excell. und meinen allerseits Hochwerthesten Herren , kan ich vorzutragen nicht umhin , was gestalt ich vor zwey Jahren auf erhaltene allergnädigste Königlichche Concession dem Zimmermann , Meister N. eine Mühle an der Saale bey meinem Guthe zu N. vor 6700. Thlr. zu bauen verdingen, er auch solchen Bau endlich vollführet / und von mir contentiret worden. Es hat sich aber vor kurzem zugetragen, daß die Mühle an der Wasser = Seite mercklich gesunken , solches auch nunmehr so dergestalt überhand genommen, daß die Mühle dadurch ganz unbrauchbar gemachet worden , und , wofern solche nicht abgenommen

l.) Modo opus perfectum haud fuerit approbatum ; hoc facto, opus periculo domini est, &c. *de bonitate operis non amplius tenetur. l. 36. l. 51. §. 1. loc.*

II) Ne-

men wird, zu befürchten stehet, daß sich solche gar in die Saale stürzen möchte. Weil nun Beklagter an diesem grossen Schaden einzig und allein Schuld ist, solches auch der Augenschein, darauf ich hiemit prouociret, und solchen anzuordnen, gebeten haben will, ausweist, und daher zu Ersetzung dessen verbunden / gleichwol zc.

Daß Beklagter nicht allein die ihm gezahlte 6700. Thlr. mir wieder zu geben, sondern überdem auch alle verursachten Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

§. CIII. Actio *locati* datur locatori aduersus conductorem, & quidem *in locatione rerum* (1) ad *mercedem* debito tempore soluendam, quo nomine etiam *hypothecam* habet in *inuectis* vel *illatis* vel aliquando in *fructibus*. Si praeterea aliae res in securitatem mercedis vel locarii hypothecae subiectae, datur *interdictum Saluiantum*, de quo *supra Sect. II. c. 3. §. 101.* & actio *Seruiana* de qua *cit. l. §. 96.* actum est. Praeterea, si *intra biennium* locarium haud solutum est, simul agi potest, ad *expellendum conductorem*, *l. 54. §. 1. locat.* quod ad eum casum restringendum esse censeo, si, vt singulis annis merces soluatur, conuentum est. Quando ergo breuius spatium soluendae mercedi praefixum

fixum est, veluti ut *post semestre spatium* sol-
tatur, post annum ad expulsionem agi pot-
erit. //) Ad haec accommodari debet actio-
nis fundamentum. m)

Wann nun Beklagter binnen zwey Jahren al-
les gütlichen Erinnerns ohngeachtet kein Pacht-
Geld gezahlet, und ich deswegen ihm nicht
länger nachsehen kan, sondern die Abtretung
meines Guths verlange, worzu er sich gleich-
wohl in Güte nicht verstehen will &c.

Daß Beklagter so fort das quæst. Guth mir
wieder einzuräumen, auch die von zwey Jahr-
ren restirende Pacht- Gelder cum interesse mo-
rae zu bezahlen schuldig. n)

§. CIV.

l) Neque enim per- dum est, ne conductor
missum est locatori, ut fructus interim consumat,
sine iudice expellere queat consultum est, statim pe-
resistentem & contradi- cere *sequestrationem fru-*
centem contradictorem, *ctum*, ut ex his ad mini-
ut plenius euietum est in mum locatori satisfieri
diff. de poena sibi ius dicen- queat.
is sine iudice §. 17.

m) Quia vero hodie
processus diuturnum tra-
ctum temporis habent, ut
sine suo locator vix poni
possit, adeoque veren-

n) Addi vero posset:
und weil ich daneben nicht
unbillig besürchte, daß er
pendente processu alle
Früchte verkauffen wird,
und mir daher meine
Pacht- Gelder einzuräu-
men

§. CIV. Similiter ad *expulsionem* agi potest, si *necessitas* antea *non praevisa* superueniat, l. 3. C. loc. vel si aedes *necessariam refectionem* desiderant, l. 53. pr. eod.

Weil aber, wie leyder bekannt ist, das Dorff N. zugleich mit meiner Wohnung abgebrannt, und ich daher mich in die Stadt alhier zu retiriren, genöthiget worden, so habe ich zwar Beklagten gleich ankündigen lassen, daß er weichen, und mein Haus bey solchem unermutheten Unglück mir einräumen müsse, worzu er sich doch nicht verstehen wollen etc. Daß Beklagter ohne fernere Wiederrede das gemiethete Haus räumen, und alle verursachte Unkosten erstatten müsse.

Verum cum lites pro ratione processus hodierni facile immortales fieri, & in plures annos protrahi possint, vix actor aliquid proficiet, & suum scopum obtinebit; plerumque enim contingit, vt tempora locationis interim finiantur, quo ipso expulsio ante finitam locationem inanis fit. Id tamen obtinebit, vt si friolae conductoris exce-

den schwehr fallen dürffte,
so bitte so fort einen Seque-
ster in das Gut zu setzen,

der die eingeerntete Früchte
verwahren müsse.

Qq 1 0) Si

exceptiones postea appareant, non tantum in expensas, sed etiam in id, *quanti in litem iuratum fuerit*, condemnari queat o) *l. 48. pr. loc.*

§. CV. Cum vero contra eos, qui finita locatione rem locatam restituere recusant, etiam *interdicto* agi possit, prout supra *Sect. II. C. 4. §. 38.* dictum est, *l. 34. C. eod.* non dubito, quin etiam hoc casu interdictum locum habeat, cum *iusta causa expulsionis p)* existente, finita locatio sit, & inde locator consultius agit, si statim *mandatum de expellendo* petat, quo ipso hoc lucratur, ne exceptiones altioris indaginis admitti queant. Atque hoc eo magis asserendum, quoniam *periculum in mora* est, in quibus casibus leges interdicta dederunt.

Weil ich nun wegen dieses jetztverhnten un-
vermutheten Unglücks, so leider die halbe
Stadt betroffen, und mehr als zu offenbahr ist /
meines Hauses selbst benöthiget bin, Im-
plorat

o) Si modo hic soluen- do fuerit, de quo saepius dubitatur. Vnde consultius est, priori modo insistere.	perari nequit. Facilius ei locus est, si instrumento locationis <i>pactum de ingre- diendo</i> , in casu non soluta- rum pensionum, adiectum est, quia tunc <i>executive</i> procedi poterit.
p) Modo haec <i>notoria</i> vel ita comparata sit, <i>ut</i> <i>statim probari possit</i> ; alio- quin ad interdictum pro-	pp) Quia

plorat gleichwol nicht weichen will, und weil periculum in mora, die Sache dergestalt beschaffen, daß so fort a praecepto wohl angefangen werden mag, so bitte so fort per mandatum S. C. demselben ernstlich anzubefehlen, daß er das quaest. Haus räumen, und mir weichen müsse.

§. CVI. Porro (II) agi potest ad damna culpa leui data resarcienda. l. 28. loc. l. 13. §. 7. l. 19. §. 2. eod. non vero ad casum praestandum, nisi hunc in se receperit.

Es ist bekannt, daß vor einigen Wochen auf meiner an Sulpitium vermietheten Mevherey ein Feuer aufgegangen, wodurch die ganze Scheure samt denen Ställen in die Asche gelegt worden. Wann aber dieses durch Verwahrlosung des Pächters geschehen, und er daher zu Ersetzung solches Schadens verbunden ist / gleichwol sich darzu nicht bequemen will &c.

Daß Beklagter die durch seine Verwahrlosung abgebrannte Scheuren und Ställe wieder aufzubauen, oder deswegen 1200. Thlr. zu Reparirung mir zu erlegen schuldig.

§. CVII. Denique (III) ad rem, finita locatione, restituendam in specie. Extra ordinem quandoque agitur, vt tantundem restituatur, in locatione irregulari, cuius exemplum occurrit in l. 31. D. loc.

Daß

Daß Beklagter von dem in sein Schiff geschütteten Hauffen Korn mir 3000. Scheffel abfolgen zu lassen, und solche mir abzumessen schuldig.

Quodsi conductor in extrema contumacia est, praeter rem quoque eius aestimationem victrici parti praebere compellitur, pp) l. 34. C. de locat. id quod tamen magis ad condemnationem iudicis, quam peritum libelli spectat, uti contextus docet.

§. CVIII. Profunt conductori exceptiones haec: (1) retentionis ob impenas factas, (2) nondum finitae locationis, (3) faciendae remissionis ob sterilitatem, l. 15. §. 2. seqq. D. l. 3. l. 18. C. locat. (4) praeserentiae in locatione, q) vid. WILDVOGEL. de iure praeser. in locat. (5) nondum impleti contractus, r) (6) relocationis tacitae, l. 31. §. 11. loc. (7) laesionis

pp) Quia conductor inuadere possessionem alienam, & ita sibi ius dixisse videtur, quo casu in re

do alias *expresso pacto* re-
servata est. Alias neutiquam regulariter.

r) Haec quippe locum haberi in omnibus contractibus bilateralibus, aequaliter talibus; nemo enim alterum ad implendum cogere potest, antequam ipsemet contractui

fatis-

tionis ultra dimidium, (8) desertionis rei locatae ex iusta causa factae. l. 24. §. 2. l. 58. §. f. locat.

§. CIX. Minime vero locum habet exceptio domini, sed prius possessionem reddere, & demum de proprietate litigare convenit. l. 25. C. loc. Equidem ex cit. l. speciale remedium formant, quod vocant *condictionem ex l. si quis conductionis* 25. C. locat. eamque *utiliter* ad similes contractus quoque applicant, & in eo ab *actione locati* distinctam esse volunt, quod huic quidem obstat exceptio domini, non vero *conductioni*; uti putat SCHWENDENDORFF. de *condict.* ex l. 25. C. locat. c. 7. n. 3. & inde n. 13. hoc modo libellum formandum esse contendit:

Kläger sagt kürlich, welchergestalt er am 16. Mart. des 1692sten Jahres das in der N. Gassen zwischen N. und N. Häusern gelegenes Haus Beflagten um einen jährlichen Mieth-Zins von 300. Thlr. auf drei Jahr verpachtet, nachdem aber die Pachtzeit verflossen, Beflagter aber die Possess des Hauses dahero Klägern wieder einzuräumen sich verweigert, weil ihm, dem Vorgeben

satisfecerit. Vnde hoc op. *carine* interim agitur, posita exceptione, ex in- nisi implementum proba-
strumento locationis ex- tum fuerit.

1) Posi-

geben nach, dasselbe von Alfeno als Klägers hierzu bestellten Anwalt unter wählender Nacht-Zeit verkauffet, und hiedurch die rechtmäßige Possess übergeben, auch solches in Lehn und Würden zu verschaffen versprochen worden; woran aber Kläger, weil es mit Extension der angegebenen Vollmacht keinesweges richtig zugegangen / nicht das geringste einräumen kan, dergestalt aber Beklagter vermöge der Rechte pro spoliatore zu halten; als fordert er Antwort mit Bitte, zu erkennen, daß Beklagter die Possess des libellirten Hauses samt denen a tempore morae eingehobenen Nutzungen Klägern hintwieder abzutreten, hingegen seine an besagtes Haus habende An- und Zusprüche ordentlicher Weise auszuführen schuldig.

Neutiquam vero ita petendum esse existimat:

Daß Beklagter das Nacht-weise innen gehabte Haus Klägern wieder einzuräumen schuldig.

Cum haec petitio *actioni locati* conuenire possit. Verum nullum indicium in ipso textu occurrit, ex quo concludi possit, *speciale & nouum* remedium hic fundatum esse. Imo nequidem de *actione* ibidem disponitur, sed de *exceptione domini* contra *actionem locati* non opponenda. Proinde discrimen adductum satis lubricum est; de eo enim

enim quaeritur, annon in actione locati haec exceptio excludi debeat? Quod omnino affirmandum est, adeoque formulam posteriorem haud ineptam iudicarem; neque enim alia actio in cit. l. intelligitur, quam locati, cui si opponitur *exceptio dominii*, actor per modum *replicae* regerit, prius rem seu possessionem esse restituendam, & deinceps de proprietate litigandum; ad hoc enim obligatur ex ipso contractu. s) Imo in adducto libello actor se videtur fundare in *spolio*, quo casu rursus non *condictio*, quae praeter necessitatem supponitur, sed remedium *spolii* locum haberet. Neque ex voce *possessionis*, quae in cit. l. occurrit, statim *remedium possessorem* deducendum est, cum illa, uti in aliis multis textibus, ipsam rem locatam designet. l. 78. D. de V. S. l. 1. §. 15. si quid in fraud. patron. l. 1. §. 17. ut legat. seu fideic. servand. l. 38. de minor. &c.

§. CX.

s) Possidet enim locator per conductorem, quoque ad alios contractus applicari potest, ex quoque si *exceptio dominii* quibus res alteri est restituenda, ne sub praetextu *dominii fides*, contractus frustreretur. s) Quae

§. CX. Aliquando simul actio *locati* & *conducti* ex vno facto concurrere potest; quale exemplum adducitur in *l. 35. §. 1. D. locat.* Si duo vicini, singuli proprios fundos vel agros habentes, inter se conuenerunt, *ut alternis annis certo pretio eum conductum haberent.* Quodsi enim alter, cum eius annus extiturus esset, consulto fructum insequentis anni corrumpit, agitur cum ipso duabus actionibus, vna ex *conducto*, altera ex *locato*; *locati* enim iudicio mea pars propria, *conducti* autem actione alterius duntaxat propria in iudicium veniunt, hoc modo: *t)*

Es weist beyliegende Copien sub A. mit mehrern, - was gestalt ich mit Scio anno 1702. folgenden Contract geschlossen, daß wir unsere beyde an einander stossende Weinberge ein Jahr uns ander bauen und lesen, und davor derjenige, welcher die

n) Quae hodie facile damnum passus esset, pro cumulari possunt, & vno sua parte etiam agere possent, *communis diuidendo*; imano talis cumulatio fieri ita ut cum alterutra rem non poterat, sed duabus *seruauerit*, altera perimatur, & sic duplici *tur*, non quod *nuda electio* alteram perdat, sed quod vel textus indicat, *demum reali damni praestatione*, *cit. l. 35. in f.*
 Si in casu adducto fundus fuisset communis, is, qui *n)* Vbi

Weinlese genossen wird, dem andern 70. Thlr. heraus geben soll. Nun hat sich zugetragen, daß, wie Seius das vorige Jahr beyde Weinberge gelesen / er die Weinstöcke dabey meistens ruiniret / und dadurch verursacht / daß ich dieses Jahr weder aus meinem, welchen er Pachtweise innen gehabt, noch aus seinem Weinberge, den er mir dieses Jahr Pachtweise eingethan, einige Weintrauben lesen können, welchen Schaden ich auf 200. Thlr. nach den Anschläge sub A. schätze, und Beklagter mir solches billig erstatten muß / Dessen er sich doch weigert &c.

Daß Beklagter den so wohl in meinem ihm verpachteten / als in seinem mir dargegen eingethanen Weinberg zugesügten Schaden auf 200. Thlr. nebst denen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

§. CXI. Denique notandum est, vsum huius actionis locati quoque fuisse in materia LEGIS RHODIAE de iactu, vt ita domini rerum amissarum per indirectum ad contributionem reliquos cogere possent. Directio enim agi non poterat, l. 14. pr. D. P. V. sed ex locato cum magistro nauis agendum erat; is deinde cum reliquis; quorum merces saluae sunt, ex conducto agebat, vt detrimentum pro portione communicaretur. Agebatur autem contra magistrum
(Böhm. Action.) R. f. nauis

navis ad hoc , vt ceterorum vectorum merces retineret , donec portionem damni praestitissent , vel vt actiones cederet. *l. 2. pr. D. de lege Rhod. de iactu.* Cum enim leges Rhodiac apud Romanos essent receptae , in iis vero nullum *genus actionis* seu *formula agendi* expressum reperiretur , (*neque enim* , ait SCHILTER *in prax. I. R. ex 27. §. 24. hac in re anxii fuere Graeci , sicuti Romanorum formularii*) actiones in foro receptas ad hanc causam applicuerunt , & *per indirectum* agendum esse censuerunt ad contributionem.

§. CXII. Ast enim vero hisce ambagibus hodie haud iudigemus , sed *directo* ad contributionem agimus , praecua *iudicis implora-*

u) Vbi autem *obligatio* est in plurimis *legibus nau-perfecta* adest , ibi actio in foro ciuili concedenda , alioquin enim obligatio imperfecta dicenda foret , si destitueretur remedio ciuili. Verum cum forsitan difficilius sit , cum singulis mercatoribus , qui ad contributionem obligantur , agere , optime constitutum

zictis , ne magister navis merces ex nauis dimittat , antequam contributio facta sit , alioquin ipse eo nomine tenetur. Quid si tamen magister navis vel exercitor non essent soluendo ? sine dubio contra ipsos mercatores ad contribuendum agendum foret.

x) Re

ploratione , cum sufficiat , quod obligatio *perfecta* u) efficax in conuectoribus sit ad contribuendum, illaque legibus nauticis ubique *agnita & confirmata* sit. Et ita hodie haec actio illis accensenda est , quae ex *aequitate naturali* oriuntur , & quia *rem nauticam* tangit, summarie proceditur.

Ich bin , nebst vielen andern , vor etlichen Wochen mit einem Rauffarden-Schiffe , *Fortuna* genannt , von Port a port abgeseelt , weil uns aber bald darauf ein härckes Ungewitter überfallen / sind wir genöthiget worden, das Schiff zu erleichtern , da es denn vornehmlich mich betroffen , daß meine Waaren , so 780. Thlr. gekostet , über Bord geworffen sind. Wann nun durch diesen Wurff Schiff und Guth erhalten ist , und dahero die Billigkeit erfordert, daß so wol der Schiffer *Seuteius* , als die übrigen Rauffleute , namentlich *Julius* , *Marcellus* , *Cneius* , *Flavius* , *Volusius* und *Marcianus* den Schaden nach Proportion tragen müssen , so habe ich zwar bey ihnen die *Haveren* gesucht , bishero aber nichts erhalten mögen , deßwegen ich die richterliche Hülffe zu imploriren genöthiget worden , dienstlich bittend , den Schiffer *Saufeium* nebst obgemeldten Rauff-Leuthen zu der *Haveren* anzuhalten / und deßwegen *Saufeio* anzubefehlen , daß er die Waaren der mitfahrenden Rauff-Leuthe so lange an sich halten möge , bis ich wegen der *Haveren* befriediget bin.

§. CXIII. Videtur etiam olim huc pertinuisse *actio operis auersi*, cuius mentio iniicitur in *l. 31. locat.* quae tamen satis obscura est. Alii credunt & existimant, *operis auersi* legendum x) esse, iuxta *l. 36. D. eod.* & ita locum habuisse videtur, si conductor periculum in se concepit *operis* per *auersionem* locati, donec approbaretur. Transfusa tamen tandem videtur in actione *locati*, ut existimat OLDENDORP. *class. 4. action. 10.* ut ita iudicium *operis auersi* superuacuum esse statuērit ICTUS in *cit. l. 31.*

§. CXIV.

x) Re accuratius pensata, subsistendum videtur in vulgata lectione. Ut vero sciatur, quid fuerit *actio operis auersi*, praemitto, *onus* denotasse mercedes *nani impositas*, *l. 61. ult. loc. l. 13. §. 1. eod.* & *auertere* significare *amonere vel interceptare*. *l. 3. 7. §. 3. de tribut. act. l. 3. §. 1. stellion.* Unde *actio operis auersi* nihil aliud est, quam *actio*, quae instituitur *ob onus*, *impositum nani a nanta interner-* sum, & quia ex delicto est, ad poenam forsan *dupli*, ad imitationem *actionis furti*, data fuisse videtur, ut coniiicit CUIAC. *lib. VII. obs. 39.* Ratione *furti* enim plures olim speciales actiones fuisse constat, ut *furti oblati, concepti, non exhibiti* &c. quae tamen ut superuacuae in desuetudinem abierunt, id quod etiam *de actione operis auersi* iudicare videtur ICTUS in *cit. l. 31.*

y) Non

§. CXIV. Ad locationem suo modo referri potest negotium, quod cum *colono partiaro* initur, qui pro certa quantitate fructuum alicuius praedium conduxit. *l. 25. §. 6. locat.* Plura participat etiam a *societate*; potiora a *locatione*, ut de ipso genere actionis non immerito dubitent. Sicuti vero olim dubitationis tollendae gratia *praescriptis verbis* actum fuit, *l. 1. pr. de aestimat.* ita quoque idem hic dici posse censet LAVTERBACH, *de colon. partiar. §. 26. y)* Datur itaque actio *praescriptis verbis* ad illa a colono praestanda, ad quae tenetur, veluti si per culpam suam culturam agri vel vineae corrumpit & neglexit, ut nihil fructuum natum sit, sicuti eadem quoque utitur colonus, propter impensas in rem factas, & tributa exsoluta.

§. CXV. Similiter affinitatem quandam cum *locatione* habet *contractus colonarius*, de *Meyer Contract*; in nonnullis tamen ab ea distinctus, suaeque peculiari natura constans, de qua vid. STRYKIVS *in Vsf. mod. tit.*

y) Non quod hodie *formula praescribenda* sit, sed *ferri*, nec vel ex regulis *societatis* tantum, vel *locationis* naturam ejus aestimari diceret, hoc negotium nec posse. *ad contractus regulares re-*

tit. loc. §. 27. seqq. Unde quando de genere actionis quaeritur, ad formulas actionum Romanarum hic recurri nequit, cum sit contractus *iuris Germanici*, nec ideo statim extra numerum contractuum consensualium ponendus, quod Romanis ignotus fuerit. Sicuti itaque alias ex ipso *contractu consensuali* nascitur actio, ita de hoc negotio idem dici debet, siue actionem *colonariam* voces, siue aliter; hodie enim nec de *nomine*, nec de *formula* actionis adeo amplius laboramus, si modo de natura eius constat. Sic dominus contra *colonum* agere potest ad *expulsionem*, si pensionem debito tempore non soluit, vel male in fundo versatur, vel dominus propriis usibus eum necessarium probet. 2) STRYK, *cit. l. §. 33.*

Es

2) Hae tres conditiones | *Es sect. III. c. 8. §. 18. seqq.*
 ut plurimum contractui | Antequam vero villicus
 colonario in feri solent, | discedat, impensae, seu
 quas etiam leges provin- | melioramenta ipsi sunt re-
 ciales admittunt, adeo ut | stituenda, si vel maxime ob
 extra hos tres casus colo- | *culpam* amiserit *ius colona-*
 nus vel villicus expelli non | *rium. IDEM cit. l. §. 22.*
 possit. Conf. Dn. de LU- | Nec dubium est, quin eo
 DEWIG. *de jure clientel.* | nomine agi possit, si illa *re-*
German. in feud. Es colon. | *tentione* haud seruauit.

22) Un-

Es hat Menalcas mein Meher zu N. nicht alleine einige Jahre in Entrichtung der Zinsen sich sehr säumig erwiesen, sondern auch gering und schlecht Korn geliefert, den Hof in fremde Hände bringen wollen, auch denselben sonst verwüstet und ausgehängelt. Wann mir nun bei solchen Fällen die Abmeyerung zugelassen / gleichwol Beklagter durchaus den Hof nicht räumen will?

Daß Beklagter nach gescheneuer Abmeyerung den Hof so fort zu räumen, und alle Unkosten zu erstatten schuldig.

De similibus negotiis simile esto iudicium.

§. CXVI. Pergo ad *emphyteuticarium* contractum, qui ex *locatione perpetua* praediorum incultorum originem traxit l. 1. D. si ager, *vectig.* Tractu temporis propriam accepit naturam. §. 3. I. de locat. conduct. Interim adi istar *locationis* obligationem bilateralem utrinque producit, & sic quoque actionem duplicem, quam recte *emphyteuticariam* appellant. Et quidem datur tam dominio *directo*, quam *utili*. Illo casu agit dominus directus aduersus emphyteutam, non tertium possessorem, ut *canonem residuum* soluat, rem colendo meliorem reddat, imo etiam soluat *laudemium*. Equidem *laudemium* primis emphyteuta non soluit, sed em-

geben nach, dasselbe von Alfeno als Klägers hierzu bestellten Anwalt unter wählender Pacht-Zeit verkauffet, und hiedurch die rechtmäßige Possess übergeben, auch solches in Lehn und Würden zu verschaffen versprochen worden; woran aber Kläger, weil es mit Extension der angegebenen Vollmacht keinesweges richtig zugegangen / nicht das geringste einräumen kan, dergestalt aber Beklagter vermöge der Rechte pro spoliatore zu halten; als fordert er Antwort mit Bitte, zu erkennen, daß Beklagter die Possess des libellirten Hauses samt denen a tempore morae eingehobenen Nutzungen Klägern hintwieder abzutreten, hingegen seine an besagtes Haus habende An- und Zusprüche ordentlicher Weise auszuführen schuldig.

Neutiquam vero ita petendum esse existimat:

Daß Beklagter das Pacht-weise innen gehabte Haus Klägern wieder einzuräumen schuldig.

Cum haec petitio *actioni locati* conuenire possit. Verum nullum indicium in ipso textu occurrit, ex quo concludi possit, *speciale & nouum* remedium hic fundatum esse. Imo nequidem de *actione* ibidem disponitur, sed de *exceptione dominii* contra *actionem locati* non opponenda. Proinde discrimen adductum satis libricum est; de eo enim

enim quaeritur, *annon in actione locati haec exceptio excludi debeat?* Quod omnino affirmandum est, adeoque formulam posteriorem haud ineptam iudicarem; neque enim alia actio in *cit. l.* intelligitur, quam *locati*, cui si opponitur *exceptio dominii*, actor per modum *replicae* regerit, prius *rem seu possessionem* esse restituendam, & deinceps de *proprietae* litigandum; ad hoc enim obligatur ex ipso contractu. s) Imo in adducto libello actor se videtur fundare in *spolio*, quo casu rursus non *condictio*, quae praeter necessitatem supponitur, sed *remedium spoli* locum haberet. Neque ex voce *possessionis*, quae in *cit. l.* occurrit, statim *remedium possessorium* deducendum est, cum illa, uti in aliis multis textibus, *ipsam rem locatam* designet. *l. 78. D. de V. S. l. 1. §. 15. si quid in fraud. patron. l. 1. §. 17. ut legat. seu fideic. servand. l. 38. de minor. &c.*

§. CX.

s) Possidet enim locator per conductorem, quoque ad alios contractus applicari potest, ex adeoque si *exceptio dominii* quibus res alteri est restituenda, ne sub praetextu *dominii fides*, contractus terueretur possessio locatori. Eadem doctrina frustratur. s) Quae

§. CX. Aliquando simul actio *locati* & *conducti* ex vno facto concurrere potest; quale exemplum adducitur in *l. 35. §. 1. D. locat.* Si duo vicini, singuli proprios fundos vel agros habentes, inter se conuenerunt, *ut alternis annis certo pretio eum conductum haberent.* Quodsi enim alter, cum eius annus extiturus esset, consulto fructum insequentis anni corripit, agitur cum ipso duabus actionibus, vna ex *conducto*, altera ex *locato*; *locati* enim iudicio mea pars propria, *conducti* autem actione alterius duntaxat propria in iudicium veniunt, hoc modo: 1)

Es weist beyliegende Copen sub A. mit mehrern, was gestalt ich mit Scio anno 1702. folgenden Contract geschlossen, daß wir unsere beyde an einander stossende Weinberge ein Jahr um8 ander bauen und lesen, und daber derjenige, welcher die Wein

1) Quae hodie facile damnum passus esset, pro cumulari possunt, & vno sua parte etiam agere pos-
processu absolui. Iure Ro- set, *communis diuidendo*,
mano talis cumulatio fieri ita ut cum alterutra rem
non poterat, sed duabus *seruauerit*, altera perima-
actionibus, & sic duplici tur, non quod *nuda ele-*
processu utendum erat, *ctione* alteram perdat, sed
quod vel textus indicat, demum *reale damni prae-*
Si in casu adducto fundus *statione*, *cit. l. 35. in f.*
fuiſſet communis, is, qui

2) Vbi

Weinlese genießen wird ; dem andern 70: Thlr. heraus geben soll. Nun hat sich zugetragen ; daß ; wie Seius das vorige Jahr beyde Weinberge gelesen / er die Weinstöcke dabey meistens ruiniret / und dadurch verursacht / daß ich dieses Jahr weder aus meinem, welchen er Pachtweise innen gehabt ; noch aus seinem Weinberge, den er mit dieses Jahr Pachtweise eingethan ; einige Weintrauben lesen können ; welchen Schaden ich auf 200. Thlr. nach den Anschläge sub A. schätze, und Beklagter mir solches billig erstatten muß / dessen er sich doch weigert 2c.

Daß Beklagter den so wohl in meinem ihm verpachteten / als in seinem mir dargegen eingethanen Weinberg zugefügten Schaden auf 200. Thlr. nebst denen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

§. CXI. Denique notandum est, usum huius actionis *locati* quoque fuisse in materia *LEGIS RHODIAE de iactu*, ut ita domini rerum amissarum *per indirectum ad contributionem* reliquos cogere possent. Directio enim agi non poterat, *l. 14. pr. D. P. V.* sed ex *locato* cum magistro navis agendum erat; is deinde cum reliquis; quorum merces saluae sunt, *ex conducto* agebat, ut detrimentum pro portione communicaretur. Agebatur autem contra magistrum

(*Böhm. Action.*) R f navis

navis ad hoc , vt ceterorum vectorum merces retineret , donec portionem damni praestitissent , vel vt actiones cederet. *l. 2. pr. D. de lege Rhod. de iactu.* Cum enim leges Rhodiac apud Romanos essent receptae , in iis vero nullum *genus actionis seu formula agendi* expressum reperiretur , (*neque enim* , ait SCHILTER *in prax. I. R. ex 27. §. 24. hac in re anxii fuere Graeci , sicuti Romanorum formularii*) actiones in foro receptas ad hanc causam applicuerunt , & *per indirectum* agendum esse censuerunt ad contributionem.

§. CXII. Ast enim veto hisce ambagibus hodie haud iudigemus , sed *directo* ad contributionem agimus , praecuria iudicis implora-

n) Vbi autem *obligatio* est in plurimis *legibus nau-perfecta* adest , ibi actio in *trictis* , ne magister navis foro ciuili concedenda , a-merces ex naui dimittat , alioquin enim obligatio antequam contributio fa-imperfecta dicenda foret , *et* sit , alioquin *ipse* eo no-li destitueretur remedio ciuili. Verum cum forsan *men* magister navis vel ex-difficilius sit , cum singulis *ercitor* non essent soluendo ? sine dubio contra i-mercatoribus , qui ad con-*plos* mercatores ad contri-tributionem obligantur , a-*buendum* agendum foret.

x) Re

ploratione, cum sufficiat, quod obligatio *perfecta* u) efficax in conuectoribus sit ad contribuendum, illaque legibus nauticis vbi-que *agnita & confirmata* sit. Et ita hodie haec actio illis accensenda est, quae ex *aequitate naturali* oriuntur, & quia *rem nauticam* tangit, summarie proceditur.

Ich bin, nebst vielen andern, vor etlichen Wochen mit einem Kauffarden-Schiffe, *Fortuna* genannt, von Port a port abgesegelt, weil uns aber bald darauf ein härckes Ungewitter überfallen / sind wir genöthiget worden, das Schiff zu erleichtern, da es denn vornehmlich mich betroffen, daß meine Waaren, so 780. Thlr. gekostet, über Bord geworffen sind. Wann nun durch diesen Wurff Schiff und Guth erhalten ist, und dahero die Billigkeit erfordert, daß so wol der Schiffer *Seuteius*, als die übrigen Kauffleute, namentlich *Julius, Marcellus, Cneius, Flavius, Volusius* und *Marcianus* den Schaden nach Proportion tragen müssen, so habe ich zwar bey ihnen die *Haveren* gesucht, bishero aber nichts erhalten mögen, deswegen ich die richterliche Hülffe zu imploriren genöthiget worden, dienstlich bittend, den Schiffer *Saufeium* nebst obgemeldten Kauffleuthen zu der *Haveren* anzuhalten / und deswegen *Saufeio* anzubefehlen, daß er die Waaren der mitfahrenden Kauffleuthe so lange an sich halten möge, bis ich wegen der *Haveren* befriediget bin.

§. CXIII. Videtur etiam olim huc pertinuisse *actio operis auersi*, cuius mentio iniicitur in *l. 31. locat.* quae tamen satis obscura est. Alii credunt & existimant, *operis auersi* legendum x) esse, iuxta *l. 36. D. eod.* & ita locum habuisse videtur, si conductor periculum in se concepit *operis* per *auersionem* locati, donec approbaretur. Transfusa tamen tandem videtur in actione *locati*, ut existimat OLDENDORP. *class. 4. action. 10.* ut ita iudicium *operis auersi* superuacuum esse statuērit ICTUS in *cit. l. 31.*

§. CXIV.

x) Re accuratius pensata, subsistendum videtur in vulgata lectione. Ut vero sciatur, quid fuerit *actio operis auersi*, praemitto, *onus* denotasse *mercedes nani impositas*, *l. 61. ult. loc. l. 13. §. 1. eod.* & *auertere* significare *amovere vel interceptare*. *l. 3. 7. §. 3. de tribut. act. l. 3. §. 1. stellion.* Unde *actio operis auersi* nihil aliud est, quam *actio*, quae instituitur *ob onus*, *impositum nani a nauta interceptum*, & quia ex delicto est, ad poenam forsan *dupli*, ad imitationem *actionis furti*, data fuisse videtur, ut coniiicit CUIAC. *lib. VII. obs. 39.* Ratione *furti* enim plures olim speciales actiones fuisse constat, ut *furti oblati, concepti, non exhibiti* &c. quae tamen ut superuacuae in desuetudinem abierunt, id quod etiam *de actione operis auersi* iudicare videtur ICTUS in *cit. l. 31.*

y) Non

§. CXIV. Ad locationem suo modo referri potest negotium, quod cum *colono partiaro* initur, qui pro certa quantitate fructuum alicuius praedium conduxit. *l. 25. §. 6. locat.* Plura participat etiam a *societate*; potiora a *locatione*, ut de ipso genere actionis non immerito dubitent. Sicuti vero olim dubitationis tollendae gratia *praescriptis verbis* actum fuit, *l. 1. pr. de aestimat.* ita quoque idem hic dici posse censet LAVTERBACH, *de colon. partiar. §. 26. 1)* Datur itaque actio *praescriptis verbis* ad illa a colono praestanda, ad quae tenetur, veluti si per culpam suam culturam agri vel vineae corrumpit & neglexit, ut nihil fructuum natum sit, sicuti eadem quoque utitur colonus, propter impensas in rem factas, & tributa exsoluta.

§. CXV. Similiter affinitatem quandam cum *locatione* habet *contractus colonarius*, de *Meyer Contract*, in nonnullis tamen ab ea distinctus, suaeque peculiari natura constans, de qua vid. STRYKIVS *in Vsf. mod. tit.*

1) Non quod hodie *formula praescribenda* sit, sed ut hac denominatione indicetur, hoc negotium nec ad *contractus regulares* re-

ferri, nec vel ex regulis *societatis* tantum, vel *locationis* naturam ejus aestimari posse.

R r 3

2) Hac

Es hat Menalcas mein Meyer zu N. nicht alleine einige Jahre in Entrichtung der Zinsen sich sehr säumig erwiesen, sondern auch gering und schlecht Korn geliefert, den Hof in fremde Hände bringen wollen, auch denselben sonst verwüestet und ausgemergelt. Wann mir nun bey solchen Fällen die Abmeyerung zugelassen / gleichwol Beklagter durchaus den Hof nicht räumen will &c.

Daß Beklagter nach geschener Abmeyerung den Hof so fort zu räumen, und alle Unkosten zu erstatten schuldig.

De similibus negotiis simile esto iudicium.

§. CXVI. Pergo ad *emphyteuticarum* contractum, qui ex *locatione perpetua* praediorum incultorum originem traxit l. 1. D. si *ager vectig.* Tractu temporis propriam accepit naturam. §. 3. I. de *locat. conduct.* Interim adi istar *locationis* obligationem bilateralem utrinque producit, & sic quoque actionem duplicem, quam recte *emphyteuticariam* appellant. Et quidem datur tam dominio *directo*, quam *utili*. Illo casu agit dominus directus aduersus *emphyteutam*, non tertium possessorem, ut *canonem residuum* soluat, rem colendo meliorem reddat, imo etiam soluat *laudemium*. Equidem *laudemium* i primis *emphyteuta* non soluit, sed em-

tor 22) emphyteuseos, vel qui alio titulo singulari eam acquirit. Enim vero quia hic *singularis successor* & tertius possessor est, contra cum actio personalis locum habere non videtur. Verum si tertius possessor in contractum antecessoris consensit, imo in eum transiit, non dubium est, quin ex eodem a) conueniri queat, *arg. l. 9. C. locat.* Iam vero, cui res emphyteuticaria venditur, in contractum antecessoris necessario transire, & *directum dominum* agnoscere debet, consequenter idem contractus, qui cum priori initus est, cum nouo emphyteuta repetitus, & eo ipso, quo dominus eum *recipit*, obligatio pristina renouata, vel in eum translata censetur. Eo nomine *inuestitura* quaedam

22) Vnde communiter *Rauff. Lehn* hoc laudemium vocari solet. In casu successionis id non soluitur, nisi vel promissum, vel ex consuetudine debitum, quod vocant *das Sterbe-Lehn*.

a) Si vel maxime *landemium* in eo haud fuerit promissum, cum eius prae-

statio ad *naturalia* huius contractus pertineat, ex *legis* dispositione. Proinde quando *landemia* hodie exiguntur, ea de causa fere vnice denegari solent, quod fundi *iure emphyteutico* haud teneantur, quo facto, haec praeiudicialis quaestio ante omnia excutienda est.

b) Qui

dam olim accedere videbatur, dum iuxta *l. f. C. de iur. emphyteut.* dominus vel per *litteras* vel per *solennem attestationem iudicalem* emphyteutam recipere debebat, quemadmodum hodie nouo emphyteutae dari solet ein neuer Erb-Zins-Brief. Quid igitur veta-
ret, supposita hac hypothese, *laudemium & canonem* vna actione petere?

Daß Beklagter die 70, Thlr. Lehn-Waare /
nebst dem noch von 2. Jahren restirenden Erb-
Zins zu bezahlen schuldig.

§. CXVII. Ex hoc apparet, pro residuo
canone aduersus *tertium possessorem* seu *nouum emphyteutam* agi hac actione non posse; vtut
enim hic in contractum antecessoris transeat,
id tamen fieri tantum censendum est, *quoad
futuram obligationem*, non quoad debita prae-
terita, b) sicuti si emtor promittit, se con-
ductorem ante tempus expellere nolle, trans-
it in obligationem quoad *futuras praestinationes*, *l. 9. C. locat.*

§. CXVIII.

b) Qui contrarium sta-
tuunt, fingunt *hypothecam* loquatur. In concursu cre-
tacitam, in ipso fundo ra-
dicatam ratione residui ca-
nonis, quae iure civili est
incognita, cum *l. 7. de publ.*
non de hoc *uestigali priua-*
to, sed *publico*, ex praediis

provincialibus praestando,
loquatur. In concursu cre-
ditorum tamen communi-
ter admitti solet, adeo vt
etiam priuilegiuni eidem
tribuant. BRVNNE. de
concurf. credit. c. 5. §. 20.
R r § c) Et

§. CXVIII. Emphyteuta itidem agit ex contractu hoc ad constituendum dominium utile, seu rem tradendam.

Daß Beslagter den quæst. Hof mit andern versprochenen und specificirten Pertinentien zum Erb = Zins = Guth mir abzutreten, und einzuräumen schuldig.

Ex quo satis apparet, longe diuersum esse harum actionum usum *a realibus*, quæ emphyteutæ & domino emphyteuseos etiam competunt propter *dominium directum & utile*, de quibus *Sect. II. cap. 2. §. seq.* actum est.

§. CXIX. Propero ad *SOCIETATIS* contractum, unde actio *pro socio* nascitur, quæ utrinque a sociis aduersus se inuicem institui potest ad varias præstationes, quæ vel ex *natura* huius contractus dependent, vel *pacto* sunt determinatae. Praeterea in heredem socii *pro socio* actio competit; quamuis enim heres socius non sit, attamen emolumenti successor est, *l. 63. §. 8. eod.* & *bonam fidem* præstare debet, *l. 35, l. 36. ead.* Cui conueniens est, ut ea, quæ per defunctum inchoata sunt, per heredem explerentur, *l. 40. eod.* & inde de dolo suo teneantur, *c. l.*

§. CXX.

§. CXX. Ad ipsam *diuisionem* rerum communium hac actione non agitur, quo nomine potius comparata est actio *diuidundo*, l. 1. C. comm. diu. l. 43. pro soc. quia per *diuisionem* dissoluitur societas; iam vero ex ipso contractu ad dissoluendum contractum non agimus, sed duntaxat ad id, quod ex contractu debetur, & praestandum est, nisi forsan ipsa diuisio per pactum adiectum determinata foret, ita enim ipsi contractui quoque inesset. Interim si actum est *communi diuidundo*, actio *pro socio* adhuc ex natura *societatis* debetur, societate iam finita. cit. l. 43.

§. CXXI. Ex natura huius contractus agitur primario ad *lucrum communicandum*, & partes lucri & damni c) constituendas, quo nomine etiam rationes sunt edendae & reddendae, maxime si alter *pecuniam*, alter *operam* tantum contulit, & quidem vel finita societate, vel etiam durante, si certi termini praefixi sunt, quibus lucri & damni ratio excutienda est. l. 30. pro soc.

Es

c) Etiam in re propria iam pertinent alia damna, perpassi, quam necessario quae occasione *societatis* propter societatem expecta- perpassus est, l. 60. in f. l. 61. re, secumque ferre debuit, eod. in quo differt ab actio- l. 52. §. 4. pro soc. quo et- ne mandati.

d) Adco-

Es ist aus dem Benschluß sub A. zu ersehen / daß ich mit Caio eine Mascopcy in Leinen = Handel dergestalt aufgerichtet / daß ich zu dero Behuff 10000. Thlr. vorschissen, er aber die Handlung alleine treiben und arbeiten sollte / und wir um besserer Richtigkeit willen jährlich ultimo Decembris die Balance ziehen wollen. Wann aber bereits 2. Jahr verflossen / da wir die Balance nicht gezogen / ich auch meinen Consorten Caium darzu nicht bewegen kan etc.

Daß Beklagter die Balance mit mir zu ziehen und zu dessen Behuf von seiner geführten Handlung Rechnung zu ediren und abzulegen schuldig.

§. CXXII. Praeterea eo nomine quoque tenetur, si damnum *dolo vel negligentia* societati dedit, adeo ut nec compendium, quo societatem auxit, cum negligentia compensetur, *l. 25. seq. pro soc.* Et cum porro debita societatis nomine contracta de communi solvenda sint, d) aliquando, finita societate, ad *cautiones* interponendas agitur, si

d) Adeoque inter reli- | quod solvitur, ex commu-
quos cessat beneficium di- | ni solvendum sit. LAV-
visionis, cum socii reprae- | TERBACH. *ad tit. pro soc.*
sentent ynam personam & | §. 27.

e) Hoc

si forsan socius se nomine societatis obligauit, ne postea debiti solutio vnice in eum redundet. *l. 27. l. 28. l. 38. pro soc.*

Ich bin bishero mit Catullo und Flauio in Malcopey des Wollen-Handels gestanden / da ich vor einigen Wochen zum Besten der Societät wegen gelieffter Wolle an Sulpitium einen Schein auf 5000. Thlr. ausstellen und auf mich richten müssen. Weil wir nun anjeho gesonnen sind / von einander zu gehen / auch bereits die Theilung meistens reguliret / habe ich zwar verlangt / daß mir mein Consorte wegen der 500. Thlr. Sicherheit verschaffen / und gebührend zureichende Caution bestellen sollte / welches ich gleichwol nicht erhalten mögen ic.

Daß Beflägter mir wegen der auf meinen Nahmen stehenden 500. Thlr. zulangliche Caution ; mich dabey pro rata zu indemnifiziren / zustellen / auch alle Unkosten zu erstatten schuldig.

§. CXXIII. Vltcrius si quid vnus ex sociis necessario *de suo* impendit ; iudicio societatis seruabit ; vnacum vsuris ; *l. 67. §. 2. eod. l. 38. §. 1. l. 52. §. 15. eod.* & quicquid praeterea bonum & aequum est. Verum pleraque in societate *pactis* solent determinari ; & ita actio ad illa competit ; quae pacto sunt determinata & promissa. Illustriora
pacta

pacta hic vſitata refert STRYK. in *Vſ. Mod. tit. pro ſoc.*

§. CXXIV. Exceptiones variae ſunt, quae ſociis reis profunt, vt (1) *competentiae*, l. 63. pr. §. 1. *pro ſoc.* quae exceptio heredi tamen minime prodeſt; (2) *ſocietatis leoninae*, l. 29. in f. *ead.* (3) pacti aliter conuenti; (4) intempeſtiuae renunciationis; l. 69. §. 5. *pro ſoc.* (5) rem ante collationem periſſe, l. 58. §. 1. *ead.* &c.

§. CXXV. Saepe vero contingit, vt tertius arbitrator partes ſocietatis conſtituat, quo caſu ſi *inaequaliter* illas conſtituit, vt alter ex illis laeſus, (e) datur *reductio ad arbitrium boni viri*, l. 76. ſeqq. *ead.* quae remedium ſeparatum haud conſtituit, ſed expeditur per eandem actionem, quae ex contractu, in quo arbitrator aſſumptus eſt, naſcitur. STRYK. in *Vſ. M. eod.* §. 9. Et in hoc caſu *actio pro ſocio* cum in fine mouenda eſt, hoc modo:

Ed

e) Hoc caſu non praeci- | *alens* a tali iniquo arbitrio;
ſe laeſio ultra diuulſum | quae tamen in effectu nihil
deſideratur, ſed vel minor | aliud eſt, quam ſimplex ad
ſufficit. l. 30. *de oper. libert.* | cauſam prouocatio, quae
Admittunt etiam quidam | mediante quadam actione
appellationem extraiudici. | fieri debet.

f) Do

Es weist die Benlage sub A. mit mehrern, daß ich mit Lucio bishero in gemeiner Handlung gestanden, auch dabey abgeredet worden, daß alle 3. Jahr die Balance gezogen, und durch Caium die Theilung des Vortheils und Schadens gethacht werden solle. Wann nun vor wenig Wochen wir vor abgeredter massen Caium hierzu erbeten / hat derselbe bey Ziehung der Balance meinem Consorten 1500. Thlr. mehr aus dem Gewinßt, als mir zugetheilet, wodurch ich denn, wie bengehende Balance zeigt, höchst laediret worden, und deswegen mich zwar sofort darüber beschweret, gleichwol keine Aenderung und bessere Calculirung erhalten mögen.

Bitte, die geschehete Partition des Gewinßs zu corrigiren / und eine billigere und conformere Eintheilung zu machen / und Beflagten zu deren Erfüllung gebührend anzuhalten.

§. CXXVI. Denique inter *consensuales* etiam refertur *MANDATVM*, unde oritur actio *mandati directa & contraria*, quia mandatum habet obligationem *bilateralem* inaequaliter talem. Actio *mandati directa* datur *mandanti* eiusque heredibus aduersus *mandatarium*, & siquidem plures sint, contra *singulos in solidum*; quia obligatio *faciendi* hic concurrir, quae indiuidua est.

§. CXXVII

§. CXXVII. Cum vero mandatum sit duplex, *simplex & qualificatum*; ita quoque diuersa erit ratio petendi, tam in *directa*, quam *contraria*. In *simplici* negotium gerendum mandatur *sine intercessione*, & ita agitur (1) ad mandatum bona fide exequendum, aut *in subsidium* ad interesse praestandum; si forsan temere renunciat; vel in exequendo contumax est: (2) ad rationes gestionis reddendas; & restituendum; quicquid fructuum nomine percepit, *l. 10. §. 9. l. 59. §. 1. mand. de quo ex negotio mandato iudicandum est*:

Ich habe bey meiner Abreise von hier Seio die Administration meines Hauses, zu N. gelegen, aufgetragen, und zum Ende ihm eine Stube und Kammer darinn eingeräumt. Ob ich nun wol nach meiner Retour öftters an ihn begehret / daß er wegen der gehobenen Miethe Rechnung thun solle, so habe ich doch solches bishero in Güte von ihm nicht erhalten mögen 2c.

Daß Beklagter die begehrte Rechnung gebührend ablegen / und nach constituirten Liquidido dasjenige / so er wegen der Miethe eingenommen / bezahlen müsse.

§. CXXVIII. Porro, si mandatum ad emendandum datum est, datur (3) haec actio ad rem tra-

tradendam, *f*) quam forsan mandatarius sibi retinere intendit. STRVV. *iurispr. lib. III. tit. 19. §. 8.*

Daß Beflagter die quæstionirte Bibliothec, zu deren Erkauffung ich ihm Ordre und Geld gegeben, mir auszuliefern und von denen empfangenen Geldern Rechnung abzulegen schuldig.

§. CXXIX. Sic quoque (4) ad damna, culpa leui, aliquando etiam leuissima, data refarcienda actio tendit. Nam si *négotia iudicialia* alicui commissa sunt, propter *leuissimam* etiam *culpam* procurator tenetur, *ff*) quia ipsa haec negotia ita comparata

f) Dominium enim sibi hoc casu tribuere mandans nequit, cum mandatarius rem non *mandantis*, sed *proprio nomine* emerit, si vel maxime *pecuniam mandantis* pro illa soluerit. Interim tamen ex mandato ad rem *tradendam* obligatur. Haec obseruatio primario usum habet in *concurso creditorum*; quod si enim mandans dominium in re tali haberet, eam extra concursum vindicare posset.

ff) Si hac ipsa principa-
(*Böhm. Action*)

li praeiudicat. Si autem expedit, qui *speciale mandatum* desiderat, principalis inde non ligatur, si eo mandatarius destitutus fuit, nisi quidam actus expressi, cum clausula: *& reliqua quae speciale mandatum desiderant c. 4. de proc. in 6.* Hoc etiam in *ord. proc. Sax. emend. tit. 7. §. 2. repetitum*, exceptis *transactione*, *litis renunciatione*, *iuramentorum remissione*, *copiarum recognitione loco originalium*,
S. s. docu-

rata sunt, vt summa praecautione tractari debeant, & facile in iis quis labi possit. *l. 13. l. 21. C. mand.* Non eadem est ratio *negotiorum extraiudicialium*, quae saltim non omnia eandem industriam postulant. g) Si igitur procurator *iudicialis* causam deseruit, vel fatalia neglexit, *mandati* actione tenetur. *l. 9. C. eod. h)*

Daß

documenta pro editis & recognitis zu halten, Gelder einzuheden, und darüber zu quittiren. e

g) Variat enim culparum praestatio pro ipsa negotiorum natura & ratione: haec si ardua, & magni momenti sunt, merito omnem quoque diligentiam desiderant. Vid. *diff. de caus. arduis & maior. c. 2.*

b) Nam etiam culpa procuratoris praeiudicat domino. Quod si tamen hic non sit soluendo, restitutio in integrum contra causam amissam petenda est, quae vt plurimum utilior, quam *actio mandati*. Equidem LAVTERB. *ad tit. D. ex quib. caus.*

mai. §. 17. inf. restitutionem hoc casu negat, quod laesi culpa concurrat. Verum id vniuersaliter asseri nequit, cum etiam *absque sua culpa* quis per procuratorem laedi possit. Hoc casu itaque electio danda erit laeso, vtrum personali actione contra procuratorem, an vero restitutione in integrum contra tertium sibi consu- lere malit? *arg. l. 3. C. si tutor vel cur. inter.* Quamuis enim *extraordinarium* remedium non detur, quamdiu *ordinario* locus est, hoc tamen intelligendum, si *ordinarium* & *extraordinarium* contra eundem competit. *arg. cit. l. 3.*

i) Vnde

Daß Beflagter den durch den Verlust der Sache mir zugezogenen grossen Schaden nach der Beschlage sub A. zu erstatten, und deswegen mich an statt des vorigen Beflagten zu befriedigen, und die verlohrene Post zu bezahlen schuldig.

§. CXXX. Denique etiam (§) ad *interesse* agi potest, si fines mandati excessit mandatarius, perinde ac si non impleuisset, l. 33. l. 41. *mand.* vel etiam, si in usus proprios pecuniam domini conuertit, ad vsuras conueniri potest. l. 10. §. 3. *eod.*

§. CXXXI. Actio mandati *contraria* datur mandatario ad *indemnitate* praestandam; & quidem in *mandato qualificato* mandatarius agit aduersus *mandatorem*, heredemque eius ad id praestandum, quod *periculo alterius* gestum est; l. 12. §. 13. 14. *mand.* catenus enim obligationem alienam suscepisse videtur.

Es hat Sempronius in beygehenden Brief sub A. vor 2. Jahren an mich gelangen lassen, daß ich auf seine Gefahr Lucio 2000. Thlr. vorstrecken solte, welches ich auch auf sein Wort gethan habe. Wann uns nun solche Post von Lucio schwer gemacht wird / und ich nicht so viel auf ihn, als vielmehr auf Sempronium, izzigen Beflagten, gesehen, anbey auch von Lucio, dessen Sachen bereits ad concursum gediehen, nichts zu hoffen habe, so habe ich zwar mich

deswegen bey ihm gemeldet, aber in Güte nichts erhalten mögen &c.

Daß Beklagter mir die 2000. Thlr. cum interesse morae, & refusione expensarum zu bezahlen schuldig.

Exceptio excussionis seu ordinis de stricto iure locum habere non poterat, quoniam mandati obligatio non est *accessoria*; antecedit enim ipsum debitum ex mandato contractum, l. 12. §. 14. *mand.* & ita a *fideiussione* distinguitur, quae *alieno nomine* suscipitur, l. 1. §. 8. de O. & A. cum mandator suo nomine & principaliter teneri dicatur. i)

§. CXXXII. In *simplici mandato contraria* itidem ad *indemnitatem* datur, h. c. (1) vt

<p>i) Vnde olim, si mandati agebatur cum datore, mandatarius tantum obligabatur ad actiones suas, quas aduersus debitorem habebat, cedendas, ut solutum ab eo repetere posset. l. 13. D. de fideiuss. & mand. Iure novo tamen, contra strictam iuris rationem, mandatoribus aequae ut fideius-</p>	<p>foribus indultum est beneficium ordinis in Non. 4. c. 1. si modo debitor principalis soluendo & praesens sit, ut discrimen nullum inter fideiussorem & mandatorem quoad hoc beneficium adsit, cum mandator aequae ut fideiussor intercedat, & sic quoque <i>SEti Velleiani</i> exceptio locum habeat.</p>
--	--

ut restituantur *impensae* b. f. factae, l. 10. §. 9. *mand.* & quidem cum *usuris*, l. 12. §. 9. *cod.* secundum *arbitrium boni viri*, k) l. 27. §. 4. *cod.* l. 56. *in f. cod.* (2) Ut *honorarium promissum* praestetur; l. 6. *pr. cod.* extra promissionem certam illud peti hac actione nequit, l. 17. *C. cod.* imo ne quidem *extra ordinem*, l. 56. §. 3. *cod.* multominus iudicium mandati locum habebit, ut *salarium mandans* mandatario constituat. l. c. 56. (3) Ut *damna* in administratione negotii mandati, & quidem culpa mandantis, etiam *levissima*, perpeſſa praestet. l. 26. §. 7. *cod.* (4) Ut liberetur mandatarius obligationibus mandati nomine susceptis. l) l. 45. §. 5. *cod.* (5) Ut, quicquid praeterea pro mandante solutum est, praestetur, veluti si fidei-

de.

k) Si vel maxime mandans non sit in mora constitutus: quid enim si mandatarius exegit pecuniam a suo debitore & pro mandante soluit, interimque usuris carere debuit? quid si ipsemet sub usuris pecuniam mutuatus est, ut solueret pro mandante? quid si aliter ipsi usurae absunt, quas percipere potuisset?

Totum enim hoc ex bono & aequo iudex arbitrabitur l. 12. §. 9. *D. mandat.*

l) In genere, qui nomine officii fideiussit vel suo bono obligavit, potest agere ad liberationem, deposito officio, ne alias in nexu maneat. Alias regulariter fideiussor agere nequit ad liberationem.

deiusfor pro debitore soluit. *l. 10. §. 11. D. eod.*

Ich habe bishero als Procurator des Calpurnii Processen bey hiesigen Gerichten vorgestanden, und alle Gerichts-Sportuln ausgezahlt, davon die Specification sub A. hienben gehet. Wann er mir darneben auch vor meine Mühwaltung jährlich loco salarii 10. Thlr. zugesaget, wie ich auf dem Zeugniß-Fall schon beweisen werde, und also von 5. Jahren her 50. Thlr. nebst denen specificirten 75. Thlr. Gerichts-Sportuln zu fordern habe, dennoch in Güte von Beflagten nichts erhalten kan 2c.

Daß Beflagter die 50. Thlr. Salarien-Gelder nebst denen ausgelegten 75. Thlr. Gerichts-Unkosten cum interesse morae mir zu bezahlen schuldig.

§. CXXXIII. Excipere tamen mandans potest, (1) fines mandati mandatarium excessisse: *l. 10. C. de proc.* (2) impensas imprudenter factas fuisse: (3) damnum casu fortuito contigisse. *l. 26. §. 6. mand. &c. II)*

§. CXXXIV.

II) (4) Mandatum pro|mandet, vt pro meretrice *perdituro* esse susceptum, fideiuberet *l. 12. §. 11.* vtpote si luxuriosus sibi mand.

m) Et

§. CXXXIV. Referri etiam inter contractus consensuales hodie potest *contractus ASSECVRATIONIS*, quatenus *nudo consensu* perficitur, & hodie sua propria natura & peculiari forma, adinstar ceterorum contractuum, constat. WERLHOF. *de polizza sect. 1. §. 6.* Deludarunt I Cti anxie in quaestione, vtrum contractus *nominatus* an *innominatus* dicendus sit; & ad quod genus contractus iuris R. referri debeat? vid. STYPM. *de iure mar. P. 4. c. 7. n. 45.* Scilicet qui huiusmodi quaestionem mouent, supponunt, nullos alios *nominatos contractus* dari posse, praeter eos, quos ius Romanum agnoscit. Sed sicuti I Cti suo tempore explicuerunt contractus tunc vsitados & cognitos, *m)* ita noluerunt numerum contractuum *nominatorum* ita coardare, vt negotia noua iis addi non possent. Commercium gentium post haec tempora ingens acceperunt incrementum, quo ipso etiam inter gentes, maxime Europaeas, noua negotia

m) Et imprimis nominatis illa accensuere negotia, quorum nomine *certa formula* in albo formularum erat expressa. Iure formulario subiato, parum no-

stra refert, vtrum *nominatis* an *innominatis* haec noua negotia accensere velimus, praesertim cum etiam in his *poenitentia* hodie locum non amplius habeat.

gotia sunt orta, quae contractibus *nominatis* recte adscribuntur.

§. CXXXV. Hinc duplex ex *assecuratio-
ne* datur actio, altera *assecuratori*, altera *af-
securatis*. Assecurator agit aduersus assecu-
ratum, ad consequendum *proemium* cum
ysuris a tempore morae WERLHOFF. *cit. l.*
§. 17. Solet quidem ut plurimum *proe-
mium* statim solui, quo assecuratio contrahi-
tur, sed non praecise necesse est.

Daß Beklagter die versprochene Proemie
a 10. pro Cent. auf die geschehene Assecura-
tion von 2000. Mark Lübisck, nebst dem In-
teresse morae zu bezahlen schuldig.

§. CXXXVI. Assecurato datur actio ad-
uersus assecuratores ad consequendam sum-
mam in casu periculi contingentis promis-
sam, vbi forsan naus perit: *mm*)

Bengethene Polliza sub A. zeigt mit mehe-
ren, daß unter vielen andern Assecura-
deuts

mm) Aliquando ad cau- | luti si merces nullae asse-
tionem praestandam, si de | curato transmissae fuerint
non soluendo suspectus | in illa naui, cuius assecura-
fieri incipit. Demique non- | tio suscepta est, ut tamen
nunquam ad restitutio- | assecuratoribus relinquit
nem proemii iam soluti, si | debeat $\frac{1}{2}$ pro cento. B.
assecurator nullum peri- | WERLHOFF. *cit. l. sect.*
culum subire cogitur, ve- | *1. inf.*

n) Hoc

deurs auch Lucius, Encius und Flavius mein Schiff, Concordia genannt / welches am 7. Sept. vorigen Jahres, von hier ab, nach Lissabon abgesegelt, und zwar ein jeder unter ihnen auf 2000. Thlr. asscuriret, und die versprochene Proemie darauf empfangen. Nun habe ich leider dieses Unglück erlitten, daß jetzt gemeldetes Schiff von 2. Französischen Capern genommen worden, dahero ich hiervon so fort an alle Asscuradeurs intimatie und Nachricht thun lassen ⁿ⁾ und ob wol die übrigen Asscuradeurs bonam fidei agnosciret, und ein jeder seine versprochene quoram so fort gezahlet, so weigern sich doch die drey Beklagten ihre versprochene Assurance zu liefern &c.

Daß Beklagten die versprochene Assurance, ein jedweder a 2000. Thlr. cum interesse morae & cautatis expensis abzutragen schuldig.

Communiter excipere rei solent, *damnum culpa nautae contigisse*; sed hanc exceptionem

non

ⁿ⁾ Hoc ut plurimum in | Verlust der Forderung,
polliza exprimi & asscu- | damnum datum indi-
ratus obligari solet, ut in- | cet asscuratoribus. B.
fra certum tempus, bep | WERLHOFF. cit. l. p. 41.

Ss. §. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 2622. 2623. 2624. 2625. 2626. 2627. 2628. 2629. 2630. 2631. 2632. 2633. 2634. 2635. 2636. 2637. 2638. 2639. 2640. 2641. 2642. 2643. 2644. 2645. 2646. 2647. 2648. 2649. 2650. 2651. 2652. 2653. 2654. 2655. 2656. 2657. 2658. 2659. 2660. 2661. 2662. 2663. 2664. 2665. 2666. 2667. 2668. 2669. 2670. 2671. 2672. 2673. 2674. 2675. 2676. 2677. 2678. 2679. 2680. 2681. 2682. 2683. 2684. 2685. 2686. 2687. 2688. 2689. 2690. 2691. 2692. 2693. 2694. 2695. 2696. 2697. 2698. 2699. 2700. 2701. 2702. 2703. 2704. 2705. 2706. 2707. 2708. 2709. 2710. 2711. 2712. 2713. 2714. 2715. 2716. 2717. 2718. 2719. 2720. 2721. 2722. 2723. 2724. 2725. 2726. 2727. 2728. 2729. 2730. 2731. 2732. 2733. 2734. 2735. 2736. 2737. 2738. 2739. 2740. 2741. 2742. 2743. 2744. 2745. 2746. 2747. 2748. 2749. 2750. 2751. 2752. 2753. 2754. 2755. 2756. 2757. 2758. 2759. 2760. 2761. 2762. 2763. 2764. 2765. 2766. 2767. 2768. 2769. 2770. 2771. 2772. 2773. 2774. 2775. 2776. 2777. 2778. 2779. 2780. 2781. 2782. 2783. 2784. 2785. 2786. 2787. 2788. 2789. 2790. 2791. 2792. 2793. 2794. 2795. 2796. 2797. 2798. 2799. 2800. 2801. 2802. 2803. 2804. 2805. 2806. 2807. 2808. 2809. 2810. 2811. 2812. 2813. 2814. 2815. 2816. 2817. 2818. 2819. 2820. 2821. 2822. 2823. 2824. 2825. 2826. 2827. 2828. 2829. 2830. 2831. 2832. 2833. 2834. 2835. 2836. 2837. 2838. 2839. 2840. 2841. 2842. 2843. 2844. 2845. 2846. 2847. 2848. 2849. 2850. 2851. 2852. 2853. 2854. 2855. 2856. 2857. 2858. 2859. 2860. 2861. 2862. 2863. 2864. 2865. 2866. 2867. 2868. 2869. 2870. 2871. 2872. 2873. 2874. 2875. 2876. 2877. 2878. 2879. 2880. 2881. 2882. 2883. 2884. 2885. 2886. 2887. 2888. 2889. 2890. 2891. 2892. 2893. 2894. 2895. 2896. 2897. 2898. 2899. 2900. 2901. 2902. 2903. 2904. 2905. 2906. 2907. 2908. 2909. 2910. 2911. 2912. 2913. 2914. 2915. 2916. 2917. 2918. 2919. 2920. 2921. 2922. 2923. 2924. 2925. 2926. 2927. 2928. 2929. 2930. 2931. 2932. 2933. 2934. 2935. 2936. 2937. 2938. 2939. 2940. 2941. 2942. 2943. 2944. 2945. 2946. 2947. 2948. 2949. 2950. 2951. 2952. 2953. 2954. 2955. 2956. 2957. 2958. 2959. 2960. 2961. 2962. 2963. 2964. 2965. 2966. 2967. 2968. 2969. 2970. 2971. 2972. 2973. 2974. 2975. 2976. 2977. 2978. 2979. 2980. 2981. 2982. 2983. 2984. 2985. 2986. 2987. 2988. 2989. 2990. 2991. 2992. 2993. 2994. 2995. 2996. 2997. 2998. 2999. 3000. 3001. 3002. 3003. 3004. 3005. 3006. 3007. 3008. 3009. 3010. 3011. 3012. 3013. 3014. 3015. 3016. 3017. 3018. 3019. 3020. 3021. 3022. 3023. 3024. 3025. 3026. 3027. 3028. 3029. 3030. 3031. 3032. 3033. 3034. 3035. 3036. 3037. 3038. 3039. 3040. 3041. 3042. 3043. 3044. 3045. 3046. 3047. 3048. 3049. 3050. 3051. 3052. 3053. 3054. 3055. 3056. 3057. 3058. 3059. 3060. 3061. 3062. 3063. 3064. 3065. 3066. 3067. 3068. 3069. 3070. 3071. 3072. 3073. 3074. 3075. 3076. 3077. 3078. 3079. 3080. 3081. 3082. 3083. 3084. 3085. 3086. 3087. 3088. 3089. 3090. 3091. 3092. 3093. 3094. 3095. 3096. 3097. 3098. 3099. 3100. 3101. 3102. 3103. 3104. 3105. 3106. 3107. 3108. 3109. 3110. 3111. 3112. 3113. 3114. 3115. 3116. 3117. 3118. 3119. 3120. 3121. 3122. 3123. 3124. 3125. 3126. 3127. 3128. 3129. 3130. 3131. 3132. 3133. 3134. 3135. 3136. 3137. 3138. 3139. 3140. 3141. 3142. 3143. 3144. 3145. 3146. 3147. 3148. 3149. 3150. 3151. 3152. 3153. 3154. 3155. 3156. 3157. 3158. 3159. 3160. 3161. 3162. 3163. 3164. 3165. 3166. 3167. 3168. 3169. 3170. 3171. 3172. 3173. 3174. 3175. 3176. 3177. 3178. 3179. 3180. 3181. 3182. 3183. 3184. 3185. 3186. 3187. 3188. 3189. 3190. 3191. 3192. 3193. 3194. 3195. 3196. 3197. 3198. 3199. 3200. 3201. 3202. 3203. 3204. 3205. 3206. 3207. 3208. 3209. 3210. 3211. 3212. 3213. 3214. 3215. 3216. 3217. 3218. 3219. 3220. 3221. 3222. 3223. 3224. 3225. 3226. 3227. 3228. 3229. 3230. 3231. 3232. 3233. 3234. 3235. 3236. 3237. 3238. 3239. 3240. 3241. 3242. 3243. 3244. 3245. 3246. 3247. 3248. 3249. 3250. 3251. 3252. 3253. 3254. 3255. 3256. 3257. 3258. 3259. 3260. 3261. 3262. 3263. 3264. 3265. 3266. 3267. 3268. 3269. 3270. 3271. 3272. 3273. 3274. 3275. 3276. 3277. 3278. 3279. 3280. 3281. 3282. 3283. 3284. 3285. 3286. 3287. 3288. 3289. 3290. 3291. 3292. 3293. 3294. 3295. 3296. 3297. 3298. 3299. 3300. 3301. 3302. 3303. 3304. 3305. 3306. 3307. 3308. 3309. 3310. 3311. 3312. 3313. 3314. 3315. 3316. 3317. 3318. 3319. 3320. 3321. 3322. 3323. 3324. 3325. 3326. 3327. 3328. 3329. 3330. 3331. 3332. 3333. 3334. 3335. 3336. 3337. 3338. 3339. 3340. 3341. 3342. 3343. 3344. 3345. 3346. 3347. 3348. 3349. 3350. 3351. 3352. 3353. 3354. 3355. 3356. 3357. 3358. 3359. 3360. 3361. 3362. 3363. 3364. 3365. 3366. 3367. 3368. 3369. 3370. 3371. 3372. 3373. 3374. 3375. 3376. 3377. 3378. 3379. 3380. 3381. 3382. 3383. 3384. 3385. 3386. 3387. 3388. 3389. 3390. 3391. 3392. 3393. 3394. 3395. 3396. 3397. 3398. 3399. 3400. 3401. 3402. 3403. 3404. 3405. 3406. 3407. 3408. 3409. 3410. 3411. 3412. 3413. 3414. 3415. 3416. 3417. 3418. 3419. 3420. 3421. 3422. 3423. 3424. 3425. 3426. 3427. 3428. 3429. 3430. 3431. 3432. 3433. 3434. 3435. 3436. 3437. 3438. 3439. 3440. 3441. 3442. 3443. 3444. 3445. 3446. 3447. 3448. 3449. 3450. 3451. 3452. 3453. 3454. 3455. 3456. 3457. 3458. 3459. 3460. 3461. 3462. 3463. 3464. 3465. 3466. 3467. 3468. 3469. 3470. 3471. 3472. 3473. 3474. 3475. 3476. 3477. 3478. 3479. 3480. 3481. 3482. 3483. 3484. 3485. 3486. 3487. 3488. 3489. 3490. 3491. 3492. 3493. 3494. 3495. 3496. 3497. 3498. 3499. 3500. 3501. 3502. 3503. 3504. 3505. 3506. 3507. 3508. 3509. 3510. 3511. 3512. 3513. 3514. 3515. 3516. 3517. 3518. 3519. 3520. 3521. 3522. 3523. 3524. 3525. 3526. 3527. 3528. 3529. 3530. 3531. 3532. 3533. 3534. 3535. 3536. 3537. 3538. 3539. 3540. 3541. 3542. 3543. 3544. 3545. 3546. 3547. 3548. 3549. 3550. 3551. 3552. 3553. 3554. 3555. 3556. 3557. 3558. 3559. 3560. 3561. 3562. 3563. 3564. 3565. 3566. 3567. 3568. 3569. 3570. 3571. 3572. 3573. 3574. 3575. 3576. 3577. 3578. 3579. 3580. 3581. 3582. 3583. 3584. 3585. 3586. 3587. 3588. 3589. 3590. 3591. 3592. 3593. 3594. 3595. 3596. 3597. 3598. 3599. 3600. 3601. 3602. 3603. 3604. 3605. 3606. 3607. 3608. 3609. 3610. 3611. 3612. 3613. 3614. 3615. 3616. 3617. 3618. 3619. 3620. 3621. 3622. 3623. 3624. 3625. 3626. 3627. 3628. 3629. 3630. 3631. 3632. 3633. 3634. 3635. 3636. 3637. 3638. 3639. 3640. 3641. 3642. 3643. 3644. 3645. 3646. 3647. 3648. 3649. 3650. 3651. 3652. 3653. 3654. 3655. 3656. 3657. 3658. 3659. 366

nem hic admitti non posse, cuici in *diff. de discrim. temp. marin. c. III. §. 5. seqq.*

CAP. IX.

De actionibus ex contractibus innominatis.

§. I.

Contractus *innominati* a contractuum verorum natura longe recedunt. Ratione originis suae nihil aliud apud Romanos erant, quam *nuda pacta bilateralia*, quae proinde ante unius implementum non obligabant, *l. 1. §. 2. de rer. permut. nisi stipulatione firmata essent.* Ceterum ubi alteruter implevisset, ex *implemento* alterius alter quoque efficaciter ad praestandum obligabatur, id quod ratio *aequitatis naturalis* postulabat, ne alioquin is, qui implevit, deciperetur. Et ita post alterutrius *implementum* pacta nuda transibant in contractum *o)* innominatum; quia tamen

o) Aliquid affine cum *Wandel*, continebant, & contractibus veris habere sic quoque *commercium* gen- videbantur, ob *mutuas* *tium* interuiebant, ut con- praestationes, quae *συμβα- tractus nominati iuxta l. 7. λαιμα*, ein Verkehren, §. 1. *D. de pact.* Gewerbe, Handel und

men nec certam peculiaremque formam contrahendi, nec speciale nomen accipiebant, quod proprium est contractibus nominatis, l. 1. §. 2. de rer. permut. dicebantur *innominati*, seu *contractus improprie dicti*, quippe qui tantum eundem cum contractibus effectum habent, essentialia autem contractuum *κείμενα* non sortiuntur.

§. II. Quia itaque hi contractus certum determinatumque negotium, vel tale, quod in *nominatis* adest, non continebant, singulis quoque speciales actiones seu formulae agendi adsignari non potuerunt, sed generalis tantum harum actionum *denominatio* inuenta est, quod ex illis *praescriptis verbis* agendum sit. Ad hanc toties confugere necesse est, quoties contractus existunt, quorum appellationes nullae iure civili proditae sunt, prout ait Ictus in l. 3. D. P. V. he. si contractus suum speciale nomen, quod negotium certum designet, non habeat. Dicitur etiam *in factum, incerta, utilis* l. 21. eod. & quidem hoc sensu; (1) quod certa formula defecerit, (2) quod a Ictis praescribi, & (3) in factum ipsum dirigi debuerit, id quod etiam (4) in *utilibus* fieri solebat.

bat. p) Latius tamen sunt extensae actiones P. V. & *in factum*, uti Cap. V. ostendit.

§. III. Equidem natura *contractuum innominatorum* haec est, quod admittant *poenitentiam*, & ita is, qui a sua parte implevit, rem traditam revocare queat. Verum id ipsum non per hanc actionem fit, sed per *condictionem causa data causa non secuta*, cum actio P. V. tendat tantum *ad implementum*. Quin quod ne quidem hodie *poenitentiae* locus sit, postquam pacta bilateralia, etiam ante unius implementum, efficaciter obligent, sicuti olim *poenitentia* excludebatur, quando *stipulatio*, cuius vim hodie pactum habet, intercessisset. q). §. IV.

<p>p) Inde ex transactione, stipulatione, <i>utilem actionem</i>, quae praescriptis verbis rem gestam demonstrat, dari, ait ALEXANDER in l. 6. in f. C. de transact. ostendens, definire certam agendi formulam, & proinde rem gestam seu factam, praescriptis verbis a Iuris, enarrandam esse. Alias actiones <i>in factum</i> praetoriae sunt, & actioni P. V. quae <i>civilis</i> esse dicitur, opponitur in l. 7. §. 1. de pact.</p>	<p>g) Contradictionem haud effugiunt, qui ex pacto determinato hodie actionem concedunt, eique vim stipulationis adscribunt, & tamen hodie adhuc poenitentiam in contractibus innominatis integram esse adstruunt. Quod si enim hodie ante omne implementum pacta obligant, non potest <i>poenitentiae</i> locus esse post implementum. Quod olim alter cogi posset ad implendum, id vnice receptum erat in fauorem eius</p>
--	--

§. IV. Refertur huic (I.) *Contractus AESTIMATORIVS*. Cum enim de nomine huius negotii ambigeretur, & dubitaretur, utrum ex *vendito*, an ex *locato*, an vero ex *mandato* actio esset? & ita ICI non convenirent, utrum separatum, a reliquis contractibus distinctum, negotium esset? formulae autem, in *contractibus nominatis* receptae & praescriptae, non adeo commode huic negotio applicari possent, dubitationis tollendae gratia placuit, dandam esse *aestimatoriam praescriptis verbis actionem*. Equidem in *diss. de translat. domin. in contract. aestimat.* ostendi, hoc negotium ab aliis plane distinctum & separatum esse. Sed Romani vel ideo contractibus nominatis id ipsum *absolute* r) accensere non poterant, quia formula specialis, huic negotio accommodata, deficiebat, quae tamen in *nominatis & usitatis* aderat.

§. V.

eius, qui impleverat; hic, si suo favori renunciabat, repetere datum poterat, quae philosophia ad principia fori nostri applicari nequit.

r) Nullibi sane dicitur, quod contractus sit *innominatus*, praesertim cum habeat certam peculiaremque formam, speciale

nomen, & commerciis gentium apprime inseruiat. Vnde qui cum LAV-TERBACHIO *ad tit. de aestimat. §. 7.* dicunt, hunc contractum esse *innominatum irregularem*, in effectu eum *nominatum* esse asserunt, cum ad *nominatos* proxime accedere dicatur.

s) Vel

§. V. Datur hæc actio ei, qui rem aestimatam pro certo pretio ad vendendum dedit, aduersus accipientem, ut aut ipsam rem incorruptam reddat, aut aestimationem, de qua conuenit, *l. 1. §. 1. de aestimat.* & ita libellus alternatiue formandus est:

Das Beslagter entweder den Mantel wieder zu geben oder aber das determinirte Kauff-Pretium a 34. Thlr. zu erlegen schuldig seyn.

In quo differt ab actione *mandati*, per quam ipsa res *simpliciter* peti potest, *l. 5. §. 3. mand.* quae tunc instituitur, quando *pretium* nudae *taxationis* gratia adiectum est, aut *amico*, quocum mandatum contrahere solemus, res ad vendendum commissa est, s)

§. VI. Actori in hac actione opponi nequit exceptio, quod res per casum fortuitum interierit, *l. 1. §. 1. de aestimat.* cum per hunc contractum *dominium*, & sic quoque *periculum*, in accipientem transferatur, uti in *alleg. disput.* ostendi. Sed propter hunc effectum saepe solet disputari, quae actio institui

s) Vel etiam si nequidem *res* alteri *data*, sed *simpliciter* ei *mandatum* est, ut rem pro certo pretio vendat, qualis est casus in *cit. l. 5.* quae de *fundo vendendo* agit, qui mandatario non praeile tradendus erat, sed *solus consensus* sufficiebat.

r) Ita

stitui debeat, & inde magis utilis est exceptio *incompetentis actionis*, quorsum collineasse videtur Ictus in l. 17. §. 1. de P. V. vbi varie & quidem ita distinguit: *Si quidem ego te rogavi, ut meam rem venderes, meum est periculum, quia magis mandatum est, quod per rogationem conciliatur. Si tu me rogasti, ut rem meam tibi ad vendendum darem, tuum est periculum, quia sic est contractus aestimatorius. Si neuter nostrum rogavit, sed duntaxat consensimus t)* simpliciter, ita, ut non constet, utrum *mandatum*, an vero *contractus aestimatorius* sit, actio in hoc dubio locum habet praescriptis verbis, & ita quoque in hoc dubio, vbi non constat, utrum *venditionis*, an *taxationis* gratia pretium determinatum sit, temperamentum adhibendum est, ut non *casus*, sed *dolus & culpa levis* danti praestetur.

§. VII. Sequitur (II.) PERMUTATIO, quae itidem *nomen suum non habere* dicitur, & consequenter innominatis adscribitur in l. 1. §. 2. de rer. permut. Vtut enim nomen aliquod

t) Ita ut accipiens non bium supersit, quodnam expresse promiserit, sc negotium inter contra- vel rem vel pretium reddi- hentes initum fuerit. turum esse, adeoque du-

u) Tunc

aliquod specificum adesse videatur, *generale* tamen reuera est, cum etiam in aliis contractibus res inter se permulentur, adeoque non existimarunt Romani nominatis *permutationem* accensendam esse. u) Accedebat fortior ratio, quod formula specialis, huic negotio accommodata, deficeret, propter quem defectum *praescriptis verbis* agendum erat ad implendum, modo ille, qui agit, a sua parte impleuisset; neque enim permutatio, uti emtio venditio, olim *nudo consensu* constituebatur. l. 1. §. 2. eod. Hoc tamen hodie secus est, quamuis tamen agenti, acque ut in actione emti venditi, obstat exceptio *non impleti contractus*. Quodsi ergo actor ad implendum se offerat, alter ad implendum cogi potest, exclusa omni poenitentia. x) Atque inde actione instituenda id exprimendum est:

Ob

u) Tunc enim in hoc *generali nomine* subsistendum esse crediderunt Romani, si utrinque aliquid dandum esset, nec tamen negotium ad certum nominatumque contractum referri posset, veluti si pro re pecunia *in folle* detur, l. f. D. de condict. caus. dat.

caus. non secut. id quod, cum ad *emtionem* referri non possit, *permutationis* generali denominatione venit.

x) Hoc secus erat de iure Romano, ut constat ex l. 3. C. de rer. permut. ubi ita: *ex placito permutationis, nulla re secuta, constat,*

Ob ich nun wol so fort erböthig gewesen, Be-
klagten mein Haus gegen seinen Garten abzu-
treten, auch darzu mich nochmahls offerire, so
hat er doch solchen Tausch nicht halten wollen,
dahero ich zc.

Daß Beklagter mir seinen Garten gegen mein
Haus abzutreten schuldig.

§. VIII. Vbi vero actor iam implevit, eo
magis agere potest ad implendum. Reus ta-
men ei opponere potest, (1) quod rem alienam
dederit, & ita reuera non impleverit; l. 1. §. 3.
eod. (2) quod laesus sit ultra dimidium; l. 2.
C. de resc. vendit. (3) quod res data sit vitio-
sa; l. f. de rer. permut. (4) quod res danda ca-
su fortuito perierit. l. 5. §. 1. de P. V.

§. IX. Denique si ab vtraque parte con-
tractus impletus est, sed alterutrius res e-
uincitur, datur actio *in factum* praescriptis
verbis, l. 1. §. 1. de rer. permut. ad interesse.

Quin

stat, nemini actionem compe-
tere. Videlicet, re nulla se-
cura, nudum pactū bilaterale
contractum erat, quod nul-
lo modo erat obligatori-
um, quod tamen hodie ex
moribus & iure canonico ob-
ligat, vt ostendi in iure ec-
cles. protest. ad tit. de pact.

(Böhm. Action.)

Nec audiendus est LAV-
TERBACH. ad tit. de rer.
permut. §. 8. docens inter
ius civile & canonicum hic
nullum reperiri disci-
men, quod tamen eo ipso
satis manifestum est, quo
hoc iure pacta valide obli-
gat

Tt

) Non

Quin etiam praeterea *condictio causa data causa non secuta* non obtinet, cum is, qui rem alienam dedit, a sua parte contractum haud implevit. 1)

§. X. Cum *permutatione* fere coincidit (III.) contractus *do ut des*, l. 5. §. 1. P. V. Sed tamen paulo latius adhuc se extendit, veluti si quis *sponsionis causa* accepit annulos, ut reddat victori, l. 17. §. 5. *cod.* si quis ei, quocum sponsionem fecit, annulum suum dederit, ut si hoc vel illud fiat, reddatur cum alterius annulo, agendum est *praescriptis verbis*:

Daß

<p>1) Non ex capite <i>poenitentiae</i>, sed quod alter suae promissioni haud possit satisfacere vel nolit. Unde quia in transactione quoque adest contractus innominatus l. 6. <i>C. de transact.</i> quaestio enascitur: <i>an simpliciter ad implendum agi debeat?</i> Distinguo: aut ex capite <i>poenitentiae</i> transigens a transactione resilire intendit; quod ipsum facere nequit, ne quidem iure Romano, ne lites so-</p>	<p>pitae resuscitentur: l. 39. <i>C. de transact. c. 8. §. 8.</i> aut vero alter contra placitum agere nititur, & hoc casu integrum est vel ad implendum agere, vel ut, rescissa transactione, causa ex integro agatur. l. 14. <i>C. cod.</i> Neque enim hodie, si alter implere non vult, danti ademta est <i>condictio causa data</i>, causa non impleta, licet alias <i>poenitentia</i> hodie exclusa sit.</p>
---	---

2) Imo

Daß Beklagter mir nicht allein das ihm gegebene, sondern auch das mir dargegen in caula Victoriae versprochene Goldstücke a 10. Ducaten eingulieffern schuldig sey.

§. XI. Pergo (IV.) ad contractum *do ut facias*, qui locum habet, si tale sit factum, quod locari non solet, l. 5. §. 2. de P. V. vel si loco pecuniae aliud detur. Et inde datur actio *ad implendum*, si ego a mea parte dedi, veluti si quis pecuniam repraesentaverit pro informatione, vel pro scribendo libro. Praeterea si res data *evicta* est, alter quoque agit P. V. evictionis nomine, modo in bona fide fuerit; alias *de dolo* datur actio. l. 5. §. 2, *cod.*

Es hat bereits vor 2. Jahren Doctor Neratius mir offeriret / daß er amoenitates iuris civilis ad digesta schreiben, und mir solche; binnen anderthalb Jahres Frist, in Verlag geben wolle / wann ich ihm so fort 200. Thlr. vor seine Arbeit auszahlen würde. Ob ich nun wol mich bald darzu resolviret, die verlangten Gelder ausgezahlet, und alle Anstalten zum Verlag gemacht, und verhoffet, daß er in der versprochenen Zeit mir das Exemplar lieffern würde / so habe ich doch bishero umsonst darauf gehoffet, erfahre auch, daß er wenig bishero daran soll gearbeitet haben 2c.

Daß Beklagter schuldig sey / das gedachte
Werck zu verfertigen, und mir in den Druck zu
geben.

Sed rarius forsan ita agitur, postquam im-
prudenter actum foret, inuitum ad huiusmo-
di elucubrationes adigere. 2) Et ita *condi-
tione* potius repetenda foret pecunia, quia
ita per indirectum ad implendum cogi posset.

§. XII. Si (V.) is, qui ad factum se ob-
ligauit, a *facto* suo incipit, vt, impleto fa-
cto, accipiat, est contractus *facio vt des*;
sub *facto* vero etiam *non factum* comprehen-
ditur, quorsum *transactiones* refero, in qui-
bus actor ideo a lite desistit, vt reus aliquid
det, vel remittat, & ita statim, transa-
ctione inita, actor a sua parte implet, eo ipso,
quo non amplius agit, potestque P. V. age-
re aduersus actorem ad implendum. l. 6. C.
de transact.

Beklag-

2) Imo plerique existi- mant, ne quidem agi posse ad <i>faciendum</i> , sed tantum ad <i>interesse</i> , quod ad fa- ctum nemo cogi possit; l. 7. D. <i>praescr. verb. l. 13.</i> <i>in f. de re indic.</i> adeo vt a- gens ad <i>factum praestan-</i> <i>dum</i> inepte egisse dicatur.	FRANZK. <i>de P. V. n. 63.</i> Verum licet in casu <i>extre-</i> <i>mæ contumaciae</i> interesse debeat, & sic in <i>subsidi-</i> <i>um</i> ; nullibi tamen prohi- bitum est, quod, <i>principa-</i> <i>liter</i> debetur petere, vt vel obligatio <i>sponsalitia</i> o- stendit,
--	---

a) Ho-

Beſlagten gebührend anzuhalten, daß er die mir verglichene 550. Thlr. bezahlen / und alle Unkoſten erſtatten müſſe.

Similiter ſecundum *l. vn. §. 1. D. de ſuffrag.* hic contractus occurrit in caſu, ſi quid promittatur, vel detur aulico, ut negotium commendet principi, quod ſi factum eſt, etiam ad promiſſum implendum agitur.

§. XIII. Sed quid eſt, quod ICtus in *l. 5. §. 3. P. V.* aſſerat: *quod ſi faciam, ut des, & poſteaquam feci, ceſſes dare, nulla erit ciuilis actio, & ideo de dolo actio dabitur.* Annon adest actio ciuilis P. V.? *l. 7. §. 1. de pact.* & quamdiu haec adest, annon *actio doli* ceſſat? Sed res ſalua eſt. Actio P. V. non aliter habet locum, quam ſi *vulgaria* atque *uſitata* actionum nomina ſpecialia deficiunt *l. 2. P. V.* Sed ubi actio *doli* adest, non deficit *actio uſitata*, non deficit *formula ſpecialis*, & utut vel maxime haec *ſubſidiaria* ſit, tamen illud tantum intelligendum reſpectu actionum *ſpecialium* uſitatarum; qualis non eſt *actio P. V.* quae nec *ſpecialem formulam* habebat, nec ſpeciale negotium complectebatur. In eo diuerſitas eſſe videtur, quod *actio P. V.* detur ad im-

T t 3

plen-

plendum, a) & locum habeat, si dolus ab-
sit: *actio doli* vero ad *interesse*, quod quan-
que plus continere potest, quam illud, quod
promissum est. Hinc in actione P. V. se fun-
dat in eo, quod a sua parte impleuerit.

Wenn ich nun von meiner Seiten ihm das
Haus versprochener massen repariret, und er
dahero schuldig ist, den mir dagegen verspro-
chenen Garten abzutreten, gleichwol ich solches
noch zur Zeit nicht erhalten mögen &c.

Daß Beklagter den Garten mir abzutreten und
alle &c. schuldig.

Sed in actione *doli* me fundo in *dolo*, & si-
mul *interesse* peto.

Ob ich nun zwar so fort mein Versprechen er-
füllet, und sein Haus repariret, so hat er doch
betrüglicher Weise sein Gegen. Versprechen
nicht gehalten, sondern den mir dagegen ver-
sprochenen Garten gar veräußert und mich also
offenbahr betrogen &c.

Daß Beklagter mir den! durch seinen Bes-
trug zugefügten Schaden, und entzogenen
Vor-

a) Hodie discrimen ces- sare debet, postquam for- mulae <i>defectus</i> in foris no- stris non attenditur: suffi- cit, quod obligatio effi- cax ex hoc negotio adsit,	ex qua omnino agi potest, ut potius <i>actio doli</i> , quae infamat, hodie quiescere debeat, & agentii obstat exceptio <i>actionis non com- petentis</i> .
--	---

b) In

Vortheil, so ich wenigstens auf 700. Thlr. anschlagen muß, gut zu thun, und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XIV. Denique (VI.) contractus, *facio ut facias*, superest, vbi is, qui fecit, alterum conuenit, ut aequae a sua parte contractui satisfaciat, vel si damnum ab alterutro factum sit, resarciat. Veluti si, cum unum bouem haberem & vicinus unum, placuerit inter nos, ut per denos ego ei, & ille mihi bouem commodarem, ut opus faceret, & apud alterum bos periit. l. 17. §. 3. de P. V.

§. XV. Ceterum actio P. V. latius extenta est, etiam ad alios casus, in quibus nequidem contractus innominatus occurrit, sed vbi obligatio ex variis causarum figuris adest, eodem fere modo, vti actio in factum, de qua supra c. V. actum est. Sic supra dictum est, illam etiam in precario admissam fuisse. Alia exempla sunt in l. 20. pr. §. 1. l. 23. P. V. in quibus, & similibus casibus eo magis actio competit, quo magis hodie in foris nostris aequitatis naturalis, lege agnita, rationem habemus, & ex quacunque conuentione deliberata actionem concedimus.

Hoc casu nullae admittuntur exceptiones, si modo *litteras cambiales* omnibus numeris completae sunt, sed, recognitione facta, statim solvere debet, aut per carcerem ad hoc adigitur, in reconventionem reiectis exceptionibus.

§. XVII. Ex *vero & proprie dicto* cambio variae resultant actiones. Si enim (1) quis *praesentaverit* illi, cui facta est *trassa*, *cambium*, & ille *acceptaverit*, sua *acceptatione* obligatur ad exsoluendam pecuniam, tempore praestituto, alioquin contra eum eodem modo proceditur. Tota enim vis obligandi ex *acceptatione* dependet. Quodsi *acceptationem* denegat, *protestatio* statim legitimo modo interponenda, & haec cum cambio ad remittentem remittenda, atque ita actio ad pecuniam repetendam cum interesse eodem modo peragenda competit. c)

66

c) De genere actionis cespitant. Actio iuris Romani hic deficit, quia novum adest negotium, efficit ad producendam actionem. Is enim, qui, accepta	valuta, <i>litteras cambiales</i> dedit, efficere tenetur, ut pecunia alibi solvatur, vel eo nomine tenetur ad interesse.
--	---

It §.

eo) Sunt

Es hat vor eirigen Wochen Scius mir einen Wechsel-Brief auf 1000. Thlr. an Lucium ausgestellt, nachdem er aber aus erhöblichen Ursachen denselben nicht acceptiren wollen, habe ich solchen mit protest wieder zurück gehen lassen. Wie er nun also nach Wechsel-Recht schuldig ist / so wohl die 1000. Thlr. als auch allen Schaden und Unkosten zu erstatten, gleichwohl sich darzu in Güte nicht bequemen will / so x.

Bitte Beklagten nach erfolgter recognition der Beplage sub A. zu Wiedererstattung der 1000. Thlr. nebst allen Schaden und Unkosten nach Wechsel-Recht anzuhalten. cc)

CAPVT

cc) Sunt utique in cambio varia negotia, & inde varia quoque est intertrassantem & remittentem. Secundum inter acceptantem & praesentantem. Tertium esse potest inter remittentem, cui cambium datum a trassante, & praesentantem, si forsan cambi solutio denegatur. Ultimum est inter trassantem & acceptantem; aut enim hic soluit, aut non. Priori casu compensat vel solutum repetit. Posteriori trassans saepe ad interesse agit, si is, qui acceptare debuit, eius debitor fuit.

d) Vi-

CAPVT X.

De actionibus personalibus
ex contractu aliorum resul-
tantibus.

§. I.

EX contractu alieno *de stricto iure* nemo
conueniri poterat. *l. 11. de O. & A.* Quia
vero hoc aliquando aequum videbatur, *in*
praetorio peculiaria quaedam remedia inuen-
ta sunt, quae tamen non *nouae*, & ab iis,
quae ex contractibus oriuntur, distinctae
actionum species sunt, sed actionum illarum
nouae qualitates superadditae. Ergo ad idem
tendunt, ad quod actiones ex contractu, eas-
demque proprietates habent; sed *fundamen-*
tum agendi praeter illud, quod ex *contractu*
est, nouum sortiuntur. Sic quando ex con-
tractu cum filio inito contra ipsum filium a-
go, sufficit me fundasse in *contractu*, veluti
locationis, cumque probasse. Ast, si ex con-
tractu hoc contra eius *patrem* agere intendo,
non sufficit allegasse contractum, sed praeter-
erea *aliud vinculum d)* exprimendum est, ex
quo pater eo nomine obligari possit, veluti:

Wann

d) Videlicet potest quis | ex contractu alterius obli-
gari,

Wann ich dann nun nach den mit Beklagten's Sohn geschlossenen Contract den Bau vollführet, und dieses alles zum Nutzen des Beklagten geschehen ist 2c.

Neque enim aliter contra aliquem ex contractu alieno agere possum, nisi *vinculum speciale* adsit, ex quo ipse quoque, quem convenire intendo, obstringatur.

§. II. Vinculum illud, ex quo tertium convenire volo, qui mecum non contraxit, varium esse potest. Primum est *praepositio magistri*, si exercitor navis magistrum navis, rei que nauticae praeposuit, & cum eo secundum *legem praepositionis* contractum est, creditori electio relicta est, utrum actione *directa e)* ex ipso contractu contra magistrum navis

uis

gari, ideo, quod ad eum contractum *sua voluntate concurrat*. Quando itaque contra hunc agere intendendo, fundamentum obligationis, h. e. *concursum*, exprimere debeo, ut constet, qua ratione reus ad contractum alterius sua voluntate concurrerit, & inde obligari possit. Et in hoc novo fundamento qua-

litas illa nova consistit, quae hisce actionibus cohaerere dicitur.

e) Haec inde dicta est, quod ex ipso contractu vnitae & directo contra eum, qui mecum contraxit, agat, in hoc solo me fundem, & sic illud, quod *regulare & iuricivili* conforme est, agam.

f) Ve-

uis agere velit, *l. 1. §. 17. de exercit. act.* an vero contra praepONENTEM *actione exercitoria* secundum *ius praeterium*, quae etiam *utilis* vocatur. Priori casu actio instituenda, duranre adhuc eius officio, non ut de bonis suis, sed potius praepONENTIS soluat; non eo finito, *l. f. de instit. act.* nisi aliud vinculum concurrat, ex quo *proprio nomine*, etiam extra qualitatem officii sui, quod gerit, conueniri possit. *f)*

§. III. Posteriori casu datur actio contra *exereitorem*. Si plures fuerint, contra singulos in solidum agitur, *l. 1. §. 13. de exercit. act.* quod haud iniquum dicendum est. *g)* Fundamentum actionis exercitoriae tum *contractus* secundum legem praepositionis cum magistro initus, tum *praepositio* est: neque tantum lex praepositionis *expressa*, sed etiam *taci-*

f) Veluti si simul socius sit, & a reliquis sociis praepositus fuerit rei nauticae, quia tunc tanquam socius tenetur, etiam finito officio.

g) Ius civile hic carpit GROTIUS; sed absque solida ratione. Multa in peculiarem *nauigantium utilitatem* recepta sunt, *l. 1. §. 5. de exerc. act.* cum admodum durum foret, nauigantes, qui cum vno contraxerunt, in plures distinguere aduersarios

h) Et

causa obligat exercitorem, sine qua videlicet navigatio expediri non potuit, l. 1. §. 8. & q. 1. f. pr. & inf. eod. veluti si magistro navis ad reparationem navis pecunia mutuo data fuerit.

Ich bin vor 10. Monathen von hier ab mit einem Schiff, der Kranich genannt, so auf Ordre des hiesigen Kauffmanns Minutii abgesegelt, nach Spanien gegangen. Weil aber jetztgedachtes Schiff in grosse Noth und Gefahr gerathen und ausgebessert werden müssen, sind wir genöthiget worden, in den Hafen zu N. einzulauffen, allwo ich den Schiff-Capitain Saufeio 300. Thlr. darzu vorstrecken mußten, welche er auch dazu angewendet. Wann nun ohne dieses Anlehn unsere Reise nicht vollführt werden mögen, mithin Beflagter, Minutius, zu dessen Bezahlung verbunden ist, so habe zwar deswegen bey ihm mich gemeldet, gleichwol in Güte nichts erhalten können 2c.

Daß Beflagter die quaestionirten 300. Thlr. cum interesse morae & refusione expensarum zu bezahlen schuldig.

§. IV. Non tantum vero obligatur exercitor, si cum *magistro navis* contractum est, secundum *legem praepositionis*; sed etiam si cum *magistri substituto*, licet vel maxime praepo-
ponens

ponens substitutionem prohibuerit; *l. 1. §. 5. de exercit. act.* modo adhuc intra limites praepositionis actum sit, id quod propter utilitatem nauigantium receptum est.

§. V. Imo extra casum praepositionis exercitor ex facto illicito sui magistri civiliter obligatur, si circa officium commissum deliquit, cum omnia facta magistri sui praestare debeat. *l. 1. §. 2. §. eod. h)*

Es weist die bengehende Certepartie sub A. mit mehrern, daß ich mit Schiffer Krusen dergestalt contrahiret / daß er allhier von mir auf sein Schiff, Felicitas genant, 500. Kisten Citronen 2c. einnehmen, und mit dieser Ladung unterm Geleite Gottes bey ersten guten Wetter

h) Et culpa aut dolo carere eos, curare debeat. *l. 1. §. 2. in f. de exerc. act.* Huc perinet, si tempore incommodo nauigauit; *l. 36. in f. de R. V. l. f. C. de nauic.* Si instrumentis nauicis idoneis destituitur; *arg. l. 31. ad. L. Aquil.* si nauis non fuit bene religata in portu; *l. 29. §. 2. eod.* si anchorae in praediuicium aliarum nauium, quae iam in portu sunt, fuerint iactae; si nauim plus aequo onerauit; si feles in naui baud habuit, indeque factum est, ut mures merces corruperint; *arg. l. 13. §. 6. loc. si vectigal* non soluit; si mercedes prohibitas recepit &c.

1) Prae-

und Binde mit Convoye von hier nach Hamburg absegeln solle. Ob ich nun zwar verhoffet / er würde seinem Versprechen getreulich nachkommen, und ohne Convoye nicht fortgerückt seyn, hat er nichts destoweniger dieses wider Versprechen gewaget, wodurch er aber bald zwischen Französische Capers gerathen, die auch obgedachtes Schiff genommen. Wann nun Lucius Titius zu Hamburg obgedachten Krusen / als Schiffer / dem Schiffe vorgesezet / und dahero vor ihn wegen dieses facti einsehen muß 2c.

Daß Beflagter, Lucius Titius, mir den durch seines Schiffers Schuld zugefügten grossen Schaden, nach der sub B. bengehenden Specification zu bezahlen, und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

Huc pertinent varia alia culparum genera, quibus magister *circa officium* delinquere potest, quae recensui *diff. de discrim. temp. marin. cap. 1.*

§. VI. Sed e contrario exercenti navem aduersus eos, qui cum magistro contraxerunt, actionem *praetor* non pollicetur, quia non eodem auxilio indigebat, sed aut ex *locato* cum magistro, si mercede operam ei exhibet, aut si gratuitam,

man-

mandati agere poterat, l. 1. §. 18. de exerc. act.

Beflagten, meinen Schiffer, dahin anzuhalt-
ten, daß er die ihm vor die Befrachtung ver-
sprochene 300. Thlr. von Lucio eintreiben und
mir verschaffen müsse.

In casu *necessitatis* tamen in subsidium actio
(scilicet *utilis*, ex contractu cum magistro ini-
to) in ipsos vectores dabatur, veluti si magi-
ster navis non est soluendo, vel aufugit, ut
actiones exercitori cedere non possit. *arg. l.*
1. inf. l. 2. D. de instit. act. Sed cum hodie
facilius actio per alium acquiratur, absque
vlla cessione ex constitutione D. PII, i) exerci-
tor directo agere potest. B. STRYKIVS in
Vs. Mod. cit. tit. inf.

Es hat mein Schiffer N. zu Lissabon vor Actio
300. Kisten Zucker nebst andern Waaren nach
Anweisung begehender connossementen sub
A. eingenommen, und solche nach dessen Ordre
in Genua ausgeladen / und dabey die Versiche-
rung

<p>1) Praesertim postquam iure Romano Diuus PIVS actiones utiles, etiam sine cessione instituendas, in- trodixit. Liquet hoc i- plum ex l. 13. §. 35. D. de act. emt. vend. ubi actio</p>	<p>utilis venditi ex contractu procuratoris aduersus do- minum instituitur, ad ex- emplam institutoriae actio- nis, nec cessio desideratur, conf. l. 10. §. 5. manda- ti.</p>
---	---

(Böhm. Actien.)

Vv

K) Hie

nung erhalten, daß er nach glückl. arriueement und wohl conditionirter Lieferung seiner in habenden Ladung vor die Fracht 500. Thlr. zu Hamburg von Minutio erhalten sollte, wie die certepartie sub B. weiset. Wann aber derselbe sich zu solcher angewiesenen Zahlung nicht versteht, so habe ich zwar Actio zu Lissabon davon Nach richt ertheilet, und um fordersamste Beza hlung angehalten, gleichwol 2c.

Daß Beklagter mir die meinem Schiffer ver sprochene 500. Thlr. Fracht nebst denen a tem pore morae verfallenen Zinsen zu bezahlen schuld ig.

§. VII. Idem fundamentum seu vincu lum obligandi habet *actio institoria*, quae datur contra eum, qui institorem negotia tioni quaestuariae *uniuersaliter k)* praeposuit, ex contractu cum institore secundum *legem praepositionis* inito, ad praestandum, quod promiss-

k) Hic denum institor obligatur, & quasi ex suo est. Non ergo competit ex proprio contractu, non ex contractu cum ministris, alieno conuenitur, cum mi nistris mercatoris nuda sint, quos mercator ad ministe rium mercaturiae adhibet, instrumenta, per quae in inito, sed mercator *directo* ipse contrahere videtur.

Ad

promissum est; veluti si senatus ciuitatis cel-
lae vinariae aliquem praeposuit.

Es ist aus beygehenden Kauff-Contract zu fin-
den / daß Mercellus, eines Ehrenvesten Raths
hiesiger Stadt, Factor in Wein-Keller vor
900. Thlr. Wein von mir gekauft, und die
Bezahlung dessen, nach Verlauffung dreier
Monathen, versprochen. Wann nun die
Lieferung derer gekauften Weine geschehen,
und Senatus alhier ihren Factor zu Erkauffung
allerhand Weine einmahl generaliter beordnet,
so habe ich mich zwar deswegen unterschiedliche
mahl bey einem E. R. gemeldet, und die Be-
zahlung vrgiret / doch ic.

Daß Senatus die von seinem Factor mir ver-
sprochene 900. Thlr. Kauff-Gelder cum ysu-
ris a tempore morae zu bezahlen schuldig.

§. VIII. In reliquis omnibus cum *exer-*
citoria conuenit, nisi quod praeponens in
haec non teneatur ex institutoris *substituti* con-
tractu, vti in exercitoria. l. 1. §. 5. de *exer-*
cit. act. Sic etiam exceptiones communes
habent.

1) Admittit hoc LAV- | §. 3. *mand.* Enimvero in
TERBACH. *ad cit.* tit. §. 6. | hoc casu, in quo certae
modo praeponens hoc i- | personae industria & peria-
psam non prohibuerit. l. 8. | ria electa est, vix substitu-
V v 2 | endi

habent : (1) conditionem praepositionis seru-
uatam non esse ; *l. 1. §. 11. de exerc. l. 8. §. 11.
l. 11. §. 5. de instit. act.* (2) magistrum vel insti-
torem suo nomine contraxisse ; (3) nouatio-
nem interuenisse ; *l. 13. §. 1. de instit. act.* (4)
post publice reuocatam praepositionem con-
tractum esse. *l. 11. §. 2. 3. eod. &c.*

§. IX. Ad exemplum actionis exercitoriae
& institoriae inualuit, quasi institoriam vel u-
tilem dari ex contractu procuratoris contra
mandantem , *l. 10. §. 5. mand. l. 5. §. 8. l. 16.
l. 19. D. l. 1. pr. C. de instit. act. l. 13. §. 25. de A.
E. V.* modo itidem procurator intra limites
praescriptos *m)* contraxerit. *l. 10. C. de pro-
cur.* Sic etiam locum habet , si circa *man-*
dati executionem deliquit , & mandans circa
cuius

endi facultas concessa vi-
deretur , quod innuit I Ctus
in *l. 1. §. 5. D. de exercit.
act. vbi: Et facilius hoc in ma-*
gistro quam institore admit-
tendum propter utilitatem ,
nauigantium scilicet, quae
verba magis negant, quam
affirmant. Neque enim,
quod singulariter rece-
ptum in *utilitatem nauigan-*
tium, ad alios casus extendi
poterit. *l. 14. D. de LL.*
m) Quatenus hi publice
praescripti erant. Si gene-
rale mandatum procura-
tor produxerit , & contra
privatam instructionem tan-
tum egerit, obligatur man-
dans nihilominus tertio ,
qui b. f. cum procuratore
contraxit.

cuius electionem culpam commisit. HERT.
de obl. mandant. & mandatar. contempl. tertii.

§. 15.

Es erhellet aus der Beilage A. daß Seius durch Bevollmächtigten / Cncium, wegen meines Vaters Bibliothec mit mir handeln lassen, und der Kauff endlich auf 2000. Thlr. geschlossen, 1000. sofort auf Abschlag erleget, und die andern 1000. Thlr. nach Verfließung 6. Monathen zu bezahlen versprochen worden. Wann aber die Zahlung versprochener massen nicht erfolgt, und Seius aus seines Procuratoris Contract allerdings verbunden ist &c.

Daß Beklagter die noch restirende 1000. Thlr. Kauff-Gelder nebst aufgelauffenen Zinsen zu erlegen schuldig.

§. X. Simile vinculum videtur esse in actione, *quod iussu*, quae contra patrem vel dominum ex contractu filii vel serui ideo datur, quod *secundum iussum* eius cum filio vel seruo contractum sit n) Nam quodammodo

n) Liberi apud Romanos, licet vel maxime *separatam oeconomiam* instituerant, adhuc sub potestate patriae manebant. Quia tamen iuxta rationem institu-

modo cum eo contrahitur, qui iubet. *l. 1. pr. quod iuss.* Praesupponebatur autem eiusmodi *iussus*, qui negotium filii proprium, scilicet in *peculio*, respiciebat. Diuersa erat ratio, qui pater per filium in propriam utilitatem contrahebat, qui sic *directo* ex ipso contractu conueniri poterat. *l. f. pr. eod.* Vnde quia *peculia profectitia* apud nos fere incognita, usus quoque nullus ad minimum rarus huius actionis est.

§. XI. Praeterea vinculum obligationis nasci potest ex *versione* o) unde datur *actio de in rem verso*, quae datur iis, qui cum filio-familias vel seruo in utilitatem patris vel domini contraxerunt, aduersus patrem vel dominum ad praestandum id, quod in rem eorum versum est. *l. 1. pr. de in rem verso.* In *rem patris versum* dicitur, (1) quod filius nego-

contractum concurreret, | beri sui iuris fiant, separa-
ut plurimum cum deside- | tim instituta oeconomia.
rare solebant. Atque in his | o) Quia cum ipsis poti-
causis frequentiore erat | us contractum videtur, in
praxis apud Romanos, | quorum rem versum est, ut
quae vel ideo apud nos in- | dicitur in *l. 1. pr. de in rem*
cognita est, quod hodie li- | vers.

p) Dis-

negotium patris egit, non *proprium* in pecu-
lio, ut patet *per consequentiam* ex hoc quo-
que utilitatem habeat, quia filius magis in
eo suum videtur negotium gessisse: *l. 11. eod.* (2) qui in ipsum credidit, quod in rem
patris versum est; qui pro eo fidem suam in-
terposuerunt, hac non agunt: *l. 13. eod.* (3)
& quidem vel *ex necessitate* vel *utilitate* hoc
aestimandum. *l. 5. §. 2. l. 19. l. 20. eod.*

§. XII. Debet itaque actor se primario
fundare in *versione in rem* patris; in tantum
enim tenetur, in quantum versum est. *l. 3. §. 9. eod.*

Es hat Marcelli ältester Sohn Alfenus in Ab-
wesenheit seines Vaters das Gewölbe unter
seinem Wohn-Hause, welches einfallen wol-
len, zu repariren mir vor 70. Thlr. verdungen,
worauf ich auch dasselbe wieder in guten Stan-
de gebracht. Wann nun dieser Bau zu seinen
offenbahren Nutzen geschehen, und Beklagter
Marcellus daher schuldig / die veraccordirte
70. Thlr. zu bezahlen, so habe ich doch 2c.

Daß Beklagter die quæst. 70. Thlr. nebst dem
interesse morae zu bezahlen schuldig.

§. XIII. Officium iudicis circa hanc actio-

Vv 4 nem

nem est, ut si quidem sint *necessariae* expensae, totum *conuentum* pretium, si *utiles*, *verum* adiudicet, *l. 5. pr. eod. p)* Si vero plus utilitatis exinde obuenit, quam *conuentum* pretium est, indistincte tantum *conuentum* adiudicare debet. *l. 12. eod.*

§. XIV. Profunt tamen patri hae exceptiones: (1) versionem realiter factam non esse, *l. 3. §. 9. eod.* vel inutiliter versum; *l. 3. §. 4. eod.* (2) se filio iam soluisse; *l. 10. §. 6. eod.* (3) non fuisse negotium suum. *l. 11. eod.*

§. XV. Atque haec quidem ad *directam* pertinent. Extensa postmodum est ad eum casum, si homo *sui iuris q)* in utilitatem tertii quid vertit, & hoc intuitu cum alio contra-

p) Differt pretium *conuentum* a *vero*, ut hoc tantum contineat aestimationem a peritis taxatoribus factam; illud vero impensas *simpliciter* per conventionem cum architecto determinatas. Saepe enim contingit, ut *conuentio* plus contineat, quam reuera *verum pretium* impensarum factarum constituit.

q) Haec extensio potis-

simum fundata est in *l. 7. §. 1. C. quod cum eo, qui in al. potest. est.* Nam in *cit. l. 20. §. fin.* agitur de filia, quae, contracto matrimonio, non fiebat *sui iuris*, & quamvis *utilis actionis* mentio in iis fiat, magis tamen hac appellatione Ictus indicat, eo casu *efficaciter* seu *utiliter* actionem de in rem verso institui posse.

r) In

traxit : inde huic, cum quo contractum est, datur actio *utilis de in rem versa* contra eum, in cuius utilitatem versum est : *l. 20. pr. l. f. eod.* veluti si quis procuratori vel negotiorum gestori mutuum dedit pecuniam, quae in rem domini versa est : non *negotiorum gestorum*, sed *haec* competit : illa enim datur ei, qui *immediate* alterius negotium gessit : enim vero, qui pecuniam gestori mutuum dat, ipse non gerit, sed cum *gerente in rem domini* contrahit, & sic mutuum pecuniam domino dedisse videtur :

Es weist begehende Copia obligationit sub A. mit mehrern, daß ich Scio, so bißhero des Neratii Affairen in seiner Abwesenheit verwaltet, zu Behuf eines in Neratii Güthern nöthigen Baues 500. Thaler vorgeschossen, welche er auch wirklich zu den jetzt gemeldten Nutzen seines Principalen angewendet. Wann nun Neratius solche 500. Thlr. zu bezahlen schuldig, dennoch sich darzu widerrechtlich weigert &c. Daß Beklagter die quaestionirten 500. Thaler nebst dem interesse morae und allen verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

§. XVI. Aliud quoque vinculum petebatur ex *concessione peculii*, qua dominus vel pater ex *contractu*, vel *quasi contractu* scrui vel filii familias, obligabatur, ad soluendum ex *peculio*, secundum eius vires. Inde est

actio de peculio, quae licet pro natura contractus vel negotii a filio suscepti *perpetua* sit, *annalis* tamen esse incipit, soluta potestate *dominica* vel *patria*. t. r. D. quando de pecul. act. ann. est. r) Cum vero peculia liberorum sine varii generis, evidens est, hanc tantum competere propter peculium *profectitium*, quod *patris*, & indolem antiquam retinuit. In ceteris peculiis *directae actiones* contra filium, vel aliquando patrem, ut in peculio *adventitio*, ex ipso contractu instituuntur. Et haec ratio, quod hodie *actio de peculio* minus frequens sit, cum *peculia profectitia* rariora sint; interim posset libellus ita formari, prout supra Sect. 2. c. 6. §. 48. alia occasione ostendi.

§. XVII. Par est ratio *actionis tributariae*, cuius usus olim erat in *merce peculiari*, in qua filiusfamilias vel servus negotiatus erat. Quod si enim filius mole debiti, quoad illam negotiationem, esset praegravatus, dominus vel pater mercem peculiarem inter credi-

r) In hoc differebat ab *actione de in rem verso*, quia nihilominus *fundamentum obligationis* in patre durabat, *h. i. §. 1. de in rem vers.*

r) Fac

creditores diuidere tenebatur, in qua diuisione, qui laesi erant, agebant actione *tributoria* aduersus patrem vel dominum ad corrigendam illam inaequalitatem, *t. t. D. de tribut. act.* Sed huius actionis notorie nulla est utilitas. s)

§. XVIII. Ceterum postea receptum est, ut etiam *directae actiones* ex ipsis contractibus hisce in causis contra patrem moueri possent, §. *f. l. quod cum eo, qui in al. potest.* quod intelligendum esse existimo de formulis actionum ex ipsis contractibus competentium, quae postea hic quoque *usu fori* admissae sunt. Vnde nec libellus reiici hodie posset, si *fundamentum speciale* harum actionum, ex quo reus ad contractum alterius concurrat, expressum haud esset, quia sic quoque *actio directa* instituta esse videtur, quamuis postea, ubi ad *probationem* deuenitur, *vinculum speciale* obligandi quoad patrem doceri debeat. Sic ergo libellus concipi posset hoc modo in *directa: t)*

Plus

s) Fac enim filium in potius iudici, qui sententia mercede peculiari hodie negotiatum fuisse, & bonis am prioritatis inter creditores pronunciat.
t) In *directa* actor se solummodo fundat in
con-

Aus der Beilage sub A. erhellet, daß ich Sempronio 500. Thlr. vorgeschossen, und darüber jetztgedachte Handschrift, so sein Sohn in seiner Abwesenheit ausgestellt, empfangen. Wann nun Beklagter Sempronius schuldig ist, diese Post zu bezahlen, dessen sich aber wieder rechtlich weigert &c.

Daß Beklagter die libellirte Post nebst dem Interesse morae und allen verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

CAPUT XI.

De actionibus personalibus ex facto illicito ortis.

§. I.

EX *facto illicito seu delicto* obligatio etiam nascitur, & quidem ut plurimum duplex: (1) ad *laesionis reparationem*, seu interesse: (2) ad *poenam priuatam*. Aliquando tamen

<p>contractu: in praetoriis autem remediis haftenus explicatis praeterea quo- que fundamentum, ex quo reus ad contractum alteri- us concurrit, exprimen-</p>	<p>dum est, quale est, praepo- sicio, iussus, versio in rem, consensus in contractum ex concessione pecuniae vel pati- entia, filium negotiari in merce peculiari.</p>
--	--

§. Rk-

tamen actiones tantum ad *poenam* tendunt; aliquando tantum rei persecutionem, seu actionis reparationem intendunt. Atque de his hoc capite agendum est.

§. II. Huiusmodi *factum illicitum* occurrit (1) in *DAMNO contra ius dato*. Qui licet *re* damnum alicui intert, eo nomine non tenetur. *l. 14. pr. de P.F. l. 24. §. 1. l. 26. D. de damn. infect.* Fluunt ex hoc fonte variae actiones, & quidem si *aqua pluvia* noceat propter opus manufactum, datur *actio aquae pluviae arcendae*, & quidem domino fundi *n)* contra possessorem fundi vicini, in quo opus *illicite* factum est, ad id, vt tollatur, quod factum est. *l. 1. pr. §. 1. de aq. & aq. plu. arc.*

§. III. Fundamentum huius actionis est, *opus esse illicite in agro factum*, ex quo aqua pluvia mihi nocitura est, quod aliter fluat, quam natura soleret, si forte immittendo eam aut maiorem aut citatiorem aut vehementer-

<p><i>n)</i> <i>Rustici</i>; si agro ex praedio urbano noceat, agendum actione negatoria, <i>l. 1. §. 19. cit. tit.</i> quae <i>realis</i> est, cum actio <i>aquae pluviae arcendae</i> <i>personalis</i> sit. <i>l. 6. §. 5. cit. tit.</i> Licet</p>	<p>enim detur etiam contra quemvis possessorem, quia <i>in rem scripta</i> est, aliter tamen contra tertium datur, ac quidem negatoria. Interim utraque in <i>foro rei sitae</i> institui potest.</p>
---	---

p) *Id*

mentioem fecerit, aut si redundare comprimendo efficit. *l. 1. §. 1. eod.*

Es hat Caius vor kurzer Zeit in seinem Weinberg einen Berg aufgeworffen, wodurch das Regen-Wasser / welches sonst auf die andere Seite abgelauffen, dergestalt gestemmet und dessen Lauff verändert worden, daß es nunmehr mit grosser force auf meinen etwas tieffer liegenden Weinberge nothwendig herab schlessen muß. Diemeil aber solcher angelegter Berg zu meinem Schaden gereicht, einfolglich Besagter zu dessen Einreissung verbunden etc.

§. IV. Agitur ad hoc, ut, quod opus *illicite* factum est, tollatur. Et quidem praemittendum est, dari hanc actionem contra quemvis possessorem, etiam illum, qui opus non fecit, quo intuitu *in rem scripta* dicitur. Hoc tamen cum discrimine, quod aduersus eum, qui *non fecit*, tantum ad *patientiam*, sed qui *fecit*, agatur ad hoc, ut *propriis sumptibus* opus tollat, *l. 4. §. 2. l. 6. §. 7. de aq. & aq. plu. arc. & damnum futurum* quoque praestet; *l. 15. §. 2. eod.* neque enim in hac

p.) Id formula huius rebatur ex usu fori Romae actionis; secundum verba ni. Quis vero dubitaret, legis concepta, non permittebat, cui *stricto* inhaere praeterito damno agi. possit.

haec de praeterito, p) sed tantum de futuro damno agitur, l. 11. §. 3. cod. l. 1. §. 1. cod. eoque nomine cautio damni infecti exigere potest. l. 14. §. 2. cod.

Daß Beklagter den aufgeworffenen Damm wieder einreissen müsse, (zulassen müsse / daß ich solchen abtragen und alles in vorigen Stand setzen möge.)

§. V. Hoc casu tamen is, qui fecit, tenetur interdicto, quod vi aut clam de damno & impensis ab actore factis. l. 13. cod. Quod interdictum etiam locum habet, si contra facientem, & adhuc possidentem agitur: nam ad damnum praeteritum actio aquae pluviae ascendae non pertinebat. l. 14. §. 3. cod.

§. VI. Receptae autem haec sunt exceptiones contra agentem: (1) aquam naturaliter nocere; l. 1. §. 15. cod. (2) non priuata, sed publica auctoritate opus factum esse; l. 2. §. 3. l. 23. cod. (3) opus esse factum agri colendi causa; l. 1. §. 3. 15. cod. (4) vicino patiente; l. 19. cod. vel (5) iure servitutis factum esse. l. 1. §. 23. cod.

§. VII.

fit, praesertim cum causa sit? Conf. l. 14. §. 23. mutatio actionum permis-

9) Si

§. VII. *Utilis* etiam actio *ex aequitate* datur, sit naturalis agger in fundo vicini fuit, quem vis aequae deiecit, per quod effectum est, ut aqua pluvia mihi noceret, ad hoc, ut patiatur, me aggerem restituere in eius agro. *l. 3. §. eod. q)* Fundamentum est, quod factus & restitutus mihi prodesse possit, alteri vero nihil nociturus sit.

Weil nun an der Reparation dieses Dammes mir viel gelegen / indem ich sonst durch das Regen = Wasser den grösssten Schaden befürchten muß, Beklagter hergegen dadurch nicht gefährdet wird &c.

Daß Beklagter zulassen müsse, daß ich den Damm

<p>q) Similiter etiam tunc datur, si aqua fluens <i>hercore</i> iter suum ordinarium obstruxit, ut ex restagnatione agro vicino noceat; possum enim hac actione <i>ex aequitate</i> agere, ut sinat purgari. <i>l. 2. §. 6. cit. tit.</i> Non enim hac actione cogere possum vicinum, ut profit, sed ne noceat, aut impediat, quo minus purget. Hoc <i>aequitas</i> suggerit, <i>et si iure stricto deficiamus</i>, ait Iustus in <i>cit. l. 2. §. 6. in f.</i></p>	<p>Inde tamen minus recte generalis regula struitur: <i>quod tibi non nocet, mihi vero prodest</i>, ad hoc potes compelli. Hoc enim si verum esset, omnia officia humanitatis, quae obligationem imperfectam habent, in necessitatem conuerterentur. Quod peculiariter in fauorem agrorum & agriculturae, quorum magnus fauor est, receptum, in consequentiam trahi haud debet.</p>
---	---

r) Faci-

Dammi wieder in vorigen Stand setzen möge, gleichwie ich cautionem damni infecti desiggen zu praestiren erböthig bin.

§. VIII. Similiter potest damnum alicui inferri per *ruinam aedium vicinarum*, quo nomine *cautio damni infecti* exigitur. Quod si aedes deciderunt ante petitam cautionem, tunc per *interdicta* procedendum, prout supra *Sect. II. t. 4. §. 52.* dictum est. Sed si damnum infectum est, cautio exigitur, & quidem pro tribunali, *l. 4. §. 8. de damn. inf.* per nudam implorationem, quia praetor ipse *extra ordinem* de hac decernebat, & formulam cautionis concipiebat, *l. 9. de stipul. praetor.* cum res damni infecti celeritatem desideret. *l. 1. D. de damn. infect.* Conf. GOTHOFRED. in not. ad *l. 4. §. 3. eod.*

Es hat Scius hinter seinem an der Oster-
Strasse gelegen Wohn-Hause eine sehr bau-
fällige Scheure, welche an meinen hinter mei-
nem Wohn-Haus liegenden Gärten stösset,
und weil die Wand jetztgemeldter Scheuren
sich sehr eingebogen, so muß ich billig befürch-
ten, daß mit ehestens die Scheure ganz einfal-
len, und mir grossen Schaden dadurch verur-
sachen werde/wie der klare Augenschein so fort
darthun wird. Wann er dann beivandten
Umständen nach meiner Sicherheit mir caution
zu bestellen verbunden / so habe hiedurch das
(Böhm. Action) Xx richter-

richterliche Amt imploriren und bitten wollen / daß Gebäude so fort in Augenschein zu nehmen, und darauf Imploraten anzubefehlen / daß er mir zulängliche cautionem damni infecti praestiren müsse ꝛ.

§. IX. Si magistratus, a quo cautio postulatur, in *mora* sit, quo minus illa a vicino praestetur, & interim aedes vicini deciderint; quia ita deficit actio contra vicinum ad damnum resarciendum, *actio in factum* locum habet contra magistratum eiusque heredes ad id, quod interest. l. 4. §. 7. 10. de *damn. infect.* Fundamentum agendi in *mora iudicis* quaerendum est:

Wann dann nun durch widerrechtliches Verzögern des hiesigen Rathes die verlangte caution von meinem Nachbahr mir nicht praestiret und dadurch verursacht worden, daß / nachdem vor 8. Tagen das Gebäude eingefallen, mir ein grosser Schade nach der begehenden Specification sub A. zugewachsen / wegen dessen ich mich nunmehr an meinen Nachbahr nicht erholen kan ꝛ.

Daß der hiesige Rath mir den dadurch zugesügten Schaden und Interesse erstatten müsse.

§. X. Eadem actio *in factum* locum habet, si vicinus iussus sit, cautionem praestare,

fare, & actor ob contumaciam eius in possessionem quidem missus, sed non admissus sit. *r)* Tunc enim *in factum actione* uti poterit, ut tantum praestetur ei, quantum praestari ei oportet, si de ea re cautum fuisset. *l. 15. in f. eod.* Sicuti vero, cautione praestita, damnum refarcire vicinus debuisset, ita quoque hac actione idem obtinebit.

Es ist bey hiesigen Gerichten bekannt / wasgestalt ich bereits vor anderthalb Jahren von Lucio, meinem Nachbar, cautionem damni infecti wegen seiner haufälligen Scheuren gerichtlich gesucht, solche ihm auch auferlegt worden, und, wie er in beharrlichen Ungehorsam verblieben, ich in gedachten Scheuren habe sollen immittiret werden. Wahn er aber gewaltsamer Weise verhindert, daß solche immision nicht

r) Facilius hodie iudex contra contumacem procedere potest declarando, illud factum esse, quod reus facere recusat. Vnde cautionem ipsi sub poena praestitae cautionis iniungere posset hoc modo:

Daß Implorat Einwendens ohngehindert binnen 14. Tagen Im-

ploraten cautionem damni infecti zu bestellen schuldig, in widrigen Fall in contumaciam die begehrte cautio pro praestita zu halten sey.

Id vnice enim intendit actor, ut reus *nude reprobetur*, se, eueniente casu, damnum restitutum esse.

nicht bewerkstelliget werden können, unter dessen gleichwohl erfolgt / daß die Scheure eingefallen / und mein Lust-Garte dergestalt ruiniret ist, daß ich dadurch in grossen Schaden, laut bengehender Specification sub A. bin gesetzt worden, zu dessen Ersehung er denen Rechten nach allerdings verbunden etc. Daß Beklagter den mir zugefügten Schaden nach der bengehenden Specification zu ersetzen schuldig.

Eadem actio locum habet, si ob *contumaciam rei* immissio decreta, sed, antequam executioni daretur, ruina secuta sit. l. 44. *ead.* Praeterea enim contra impediētem *interdictis* agi potest, de quibus supra est actum.

§. XI. Vbi *cautio* praestita est, vel *nuda repromissione*, si possessor aedium ruinofarum dominus sit; vel *satisfactione*, vbi dominus non fuit, l. 7. pr. l. 9. §. 4. *seqq. eod.* & postea aedes deciderint, s) ex *cautione* agitur actione *ex stipulatu*, vel hodie ex *nudo pacto*, ad damnum refarciendum, secundum *prudens*

s) Intra tempus praestitum huic cautioni, Sed tamen etiam sine adiectione diei stipulatio in quod magistratus constituit pro re nata l. 13. *inf. eod.*

t) Ita

dens arbitrium iudicis, l. 40. pr. eod. Si pluribus cautum, & postea damnum datum est, unicuique in partem actio competit. c. l. §. 1.

Es ist bey hiesigen Gerichte bekannt, daß Seius vor 4. Monathen mir einen gerichtlichen Reuers ausstellen, und dabey angeloben müssen, daß, so ferne seine Scheure einfallen, und mir daraus einiger Schade zuwachsen sollte, er mir deswegen Satisfaction geben wolte. Wann nun vor 14. Tagen gegen Abend der Einfall der Scheure erfolgt, und mir dadurch vor mehr als 200. Thlr. Schade an Bäumen und kostbaren Gewächsen geschehen, wie die beygegebene Specification sub A. zeigen wird, so weigert er sich doch anigo 2c.

Daß Beklagter den mir durch den Einfall der Scheuren geschehenen Schaden nach der beygelegten Specification zu erstatten schuldig.

§. XII. Praeterea damnum vel iniuria agris inferri potest, si in agrum vicini viam publicam quis reiecerit, quo nomine actio viae receptae, vel reiectae t) datur ad inter-

t) Ita potius legendum, | ria illata habeat nomen.
ut SCHVLTINGIVS in | Vnde etiam fines elici vel
iurisprud. antei. ad Iul. | reici dicuntur in l. 3. pr.
Paul. sentent. lib I. tit. 14. | termin. mnt.
obseruat, ut actio ab iniu- | X x 3 Et

elle. l. 3. pr. de via publ. & itin. publ. resic. Equidem sunt, qui hanc actionem *specialem* esse negant, & legis *Aquiliae* denotatam esse existimant, sed rectius contrarium statuit OLDENDORP. class. IV. act. 15. vbi simul prudenter monet: *Quid hic digladiandum est, ut interim meliora negligantur?* Ast quid sit *reicere viam publicam in agrum vicini*, non adco expeditum est: puto tamen rem explicari posse hoc schemate:

Es hat Octavius Sulla vor etlichen Jahren her seine Aecker, welche an der offenen Land-Strassen liegen, zu erweitern auf alle Art und Weise gesucht, zu dem Ende von der Land-Strasse alle Jahr etwas unvermerckt darzu gezogen und mit einem Graben verwahret. Als nun die offene Land-Strasse sehr schmal und enge geworden, ist dadurch erfolgt, daß hergegen meine Aecker, so an der andern Seiten der Land-Strasse liegen, um ein merckliches verringert, und durch das tägliche Fahren ein gut Theil davon zur Strasse gezogen worden. Wann aber dieser Schade, so ich an meinen Aeckern bißhero gelitten, einziq und allein Besagten widerrechtlichen Verfahren zuzuschreiben ist, und er mir billig davor gerecht seyn muß. 2c.

Daß Beklagter den mir an meinen Aeckern zugefügten Schaden zu erstatten schuldig.

§. XIII. Sic etiam speciali actione vindicatur damnum, quod in *caedendis furtim arboribus* datum est, quae ortum traxit ex LL. XII. Tabb. & inde *perpetua* est. l. 7. §. 6. *arb. furt. caes.* Datur ei, cuius arbores dolo malo caesae sunt, non tamen radicitus euulsae, quo casu potius *L. Aquil. u)* actio instituenda. l. 7. §. 2. *cod.* Competit etiam heredi, l. 7. §. 6. *cod.* aduersus caedentem, sed non heredes. *cit. l.* Si plures ceciderint, contra singulos in solidum, l. 6. *pr. cod.* & quidem ad duplum, l. 17. *inf. cod.* deducto arborum pretio; eius enim, quod superest, aestimatio ineunda est l. 8. *pr. cod.* cum lucro intercepto. SCHILTER. *pr. iur. R. ex 49. §. 16.* Fundamentum libelli est caesio furtim *facta*:

Beßlagter Pedius hat sich vor 14. Tagen unterstanden, in meinen Weinberg heliger und
vers

u) Et quidem in hoc casu tantum locum habebat, quia *formula* actionis arborum furtim caesarum ad hunc casum non quadrabat, nec necesse erat, *utdem* dare, cum formula actionis *L. Aquiliae* sufficeret. Nam etiam haec locum in genere habebat, in omnibus casibus, in quibus actio haec specialis moueri poterat. l. 1. *cit. tit.* Interim haec est illa antiquior & semper in duplum tendit, secus ac illa.

verbotener Weise zu steigen, und uns vergallenden Gemüthe und bloß mir zum Lort die besten Wein-Reberr abzuschneiden, auch viele junge Nuß-Bäume abzuhaueu, so, daß ich wenigstens in 100. Thlr. Schaden bin gesezet worden, wie die beygehende Specification weist. Diemeil er nun denen bekannten Rechten nach solchen doppelt zu erstatten schuldig 2c.

Potest etiam criminaliter, extra ordinem, agi *art. 168, C. C. C.* quorum etiam collineat *l. 2. arb. furt. caes.* Equidem asserit ibi CAVVS, posse eos *tanquam latrones* puniri; at *tertium comparationis* hic non quaerendum est in *identitate supplicii*, sed *processus. x)*

§. XIV. Similiter ob damnum in *turba* datum contra eum, qui sua culpa turbam excitavit, datur actio in factum poenalis intra annum in *duplum*, post annum in *simpulum* ad damnum resarciendum. *l. 4. D. ubi bon. raptor.* Sed cum haec actio in foris nostris

x) Vt aequae criminaliter caedentes puniri possint, ac quidem latrones. Qui noctu arbores frugiferas caedebant, ad tempus plerumque in opus publicum condemnabantur vel relegabantur. PAVL. lib. V. *sentent. tit. 20. in f. Conf. PAPINIAN. respons. tit. 19.* apud SCHVLTING. *in iurispr. anteiust. p. 839.*

y) Et.

stris plane incognita sit, quin potius criminaliter y) contra autorem turbae agatur, salua satisfactione priuata, in simplum facienda, non adeo necesse est, de hac laborare. Interim qui eius vsum praeoptat, facillimo labore libellum ad ductum l. 4. cit. formare potest.

§. XV. Speciali actione quoque illud damnum vindicatur, quod per *deiectionem* vel *effusionem* in eum locum, vbi vulgo iter fieri solet, factum est, vt inde alicui nocitum sit. Inde datur *actio in factum* contra eum, qui inhabitat, vtut non deiecerit; z) ad minimum enim culpa penes eum est. l. 1 §. 4. de his, qui effud. vel deiec. Et hoc intuitu *quasi ex delicto* inhabitator obligatus esse videtur. Quod si plures, *diuiso* inter se

coena-

y) Etiam Romani extra ordinem hoc crimen vindicabant, maxime si corpori, vitae membrisque alicuius nocitum fuerat. IVL. PAUL. lib. 5. *sentent. tit. 3.* rit; quamuis enim contra hunc L. Aquiliae actio comperat, in ea tamen alleganda est persona, quae deiecit, non in hac, quia simpliciter habitator suam suorumque culpam praestat. l. 6. §. 2. de his, qui effud.

z) Imo etiam tunc datur, si vel maxime deiecc-

coenaculo, habitent, actio in eum solum datur, qui inhabitabat eam partem, unde effusum est. *l. 5. pr. eod.* Secus est, si *indivisi* habitant, quia ita agitur contra singulos *in solidum. l. 1. inf. l. 3. eod.* Sed non contra heredes. *l. 5. §. 1. eod.*

Ich bin vor drey Tagen des Abends um 9. Uhr durch die Schmeer-Strasse gegangen, und wie ich vor D. Trebatii Hauß vorbeý gehen wollen, ist aus jetztgemeldten Hause (s.v.) unflathiges und stinckendes Wasser gegossen, und mir dadurch mein roth scharlacken Kleid in Grunde verdorben worden. Wann nun solches Hauß Lucius, als Haußwirth / bewohnet, und derselbe davor billig stehen muß 2c.

Non ergo quaeritur in hac actione, quis deiecerit vel effuderit? nec *culpa inhabitatoris* hic docenda est, quippe qui simpliciter suam suorumque culpam praestare debet. *l. 6. §. 2. eod.*

§. XVI. Agitur ratione damni, in *rebus aestimabilibus* dati, in duplum, *l. 1. §. 4. eod.* & quidem in perpetuum. *l. 1. §. 5. eod.* Plerumque hodie agi solet ad *simplicem aestimationem*, vti non diffitetur BÉRGER. *de usu act. poenal. §. 33.* Sed nunquam prohibitum esse addit etiam in duplum agere:

Daf

Daß Beflagter mir das Kleid (si secundum conceptum iuris Romani agendum foret, addi deberet, und zwar doppelt) zu bezahlen und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

§. XVII. Quodsi per deiectionem liber homo periit, de iure Romano intra annum agebatur a quolibet ex populo ad poenam 50 aureorum. *l. 1. §. 5. eod.* Si vero tantum laesus est, itidem vel agit *quilibet ex populo* intra annum ad poenam arbitrariam; vel *qui laesus est*, respectu cuius *perpetua* est. Hic vero peculiariter agit propter mercedes medicis praestitas, ceteraque impendia, quae in *curationem* facta sunt, & *operas*, quibus caruit aut cariturus est, ob id, quod inutilis factus est. *l. f. eod.* Sed priori casu hodie extra ordinem *criminaliter* deiciens punitur, in Saxonia etiam agunt cognati ad *Wergeldum*.

Daß Beflagter uns wegen dieses an unserm Vater verursachten Todes, ein ganzes Wergeld zu geben schuldig.

Posteriori vero non amplius *quilibet ex populo* agit, sed ipse laesus ad ea, quae dicta sunt, ubi etiam occasione C. C. C. art. 20. peti solet das Schmerzens-Geld:

Beflag:

Beflagten dahin anzuhalten, daß er nicht allein mit dem Barbier sich abfinden, sondern auch mir wegen der versäumten Arbeit und Schmerzen, laut bengehender designation Satisfaction geben müsse.

§. XVIII. Similom fere indolem habet *actio de posito vel suspensio*, quae datur cuilibet *de populo* contra eum, qui periculose posuit, vel ut periculose poneretur, passus est, *l. 5. §. 8. 9. eod. supra locum*, ubi vulgo iter fieri solet, ad poenam 10. aureorum. *l. 1. §. 6. eod.* Hodie ad *poenam arbitriariam* agendum esse statuunt, quanquam hoc casu nulla actio hodie instituatur, sed potius ab eo, cui cura aedium & platearum forique publici commissa est, simpliciter *mandatum inhibitoriale* impetretur.

§. XIX. Ceterum propter varia alia damna introducta est actio *L. Aquiliae*, quae latius se extendit, & cum haecenus adductis *elective* quidem, sed *diuersa ratione* concurrat. Nam si quid effusum est, etiam ex *L. Aquilia* agi potest; at tunc (α) praecise agendum contra *effundentem*, & (β) culpa eius docenda. *l. 1. §. 4. D. de his, qui effud. vel deiec.* Praeterea cum variis modis damnum dari possit, videndum est, quousque usus huius actionis se extendat.

§. XX.

§. XX. Supponitur vero in illis capitibus, quae hodie supersunt (plura enim fuisse probabile est). (1) *damnum extra contractus datum*: de damno in contractibus dato ex ipso contractu agendum est; post tamen usu fori receptum esse videtur, ut quatenus damnum in contractu resarciendum est, eatenus a) ex L. Aquilia quoque agi possit; l. 7. §. 1. l. 18. §. 1. *commod. l. 18. ad L. Aquil.* (2) per *rei corruptionem* datum & quidem (3) concurrente laedentis iniuria, h. e. dolo vel culpa, l. 5. §. 1. *ead.* etiam *levissima*; l. 44. *ead.* quatenus damnum extra contractus datum est. Hac cessante deficit actio l. 29. §. 3. *ead.* & ita damnum hoc modo qualificatum tanquam

a) In contractibus non una eademque est praestatio culparum. Qui gradus culpa in contractu non est praestandus, pro culpa non habetur, adeoque cum propter levissimam culpam actio depositi *directa* non detur, nec ob eam ex L. Aquilia agi poterat. Equidem in L. Aquilia etiam *levissima culpa* venit iuxta l. 44. *pr. cit. tit.* Verum hoc restringendum ad primariam materiam, de qua L. Aquilia agit, cum omnia exempla data ostendant, primario in ea actum fuisse de damnis *extra contractus* datis, in quibus vel ideo *culpa levissima* praestanda erat, quod nihil negotii quis cum altero iniisset.

aa) In

quam fundamentum totius causae allegandum & probandum est. Exemplum adducam ex *l. 29. §. 4. D. ad L. Aquil. de collisione nauium.*

Als mein Schiffer Saufeius im Monath Maio mit seinem Schiffe, Concordia genannt, von hier abgeseegelt, und nach Engelland reisen wollen / hat ihn bald darauf Aquilius mit einem grossen Rauffarden - Schiff von Engelland kommend / da mein Schiffer jetzt aus der Elbe in die offenbahre See segeln wollen / begegnet, und mit solcher force auf ihn zugesegelt / daß er nicht ausweichen können / sondern von des Aquilii weit grösseren Schiffe übersegelt worden / so daß Schiff und Waaren darüber versunken / und kaum die auf den Schiff sich befindende Menschen haben gerettet werden können. Wann nun dieser grosse Schaden / so ich wenigstens laut begehender designation auf 20000. Thaler aestimire, durch Beklagens Schuld und Unvorsichtigkeit geschehen / und also von ihm ersetzt werden muß etc.

Daß Beklagter mir diesen grossen Schaden nach vorgemeldten Anschlag zu erstatten schuldig.

§. XXI. Quodsi plures damnum dederunt, singuli *in solidum* aa) tenentur, *l. 11.*

§. 2.

aa) In damno *individo* | e. si singuli seorsim in re scilicet: si est *dividuum*, h. | bus diversis damnum, vt-

§. 2. *D. eod.* & quod alius praestitit, alium non reuelat ex hac ratione, quae statim subiicitur, *cum sit poena.* Quia vero hodie *simpliciter* ad damni reparationem agitur, singuli quidem in solidum tenentur, sed vno solvente, reliqui liberantur.

§. XXII. Ex *lege Aquilia* agebatur olim diuersimode. Nam ex *primo capite* agebatur de seruo vel quadrupede, quae *pecudum* numero erat, occiso, quanti intra annum retrorsum plurimi erat; ex *tertio capite* cetera damna vindicabantur, quanti intra 30. dies praecedentes valere potuissent. Secundum & reliqua capita in desuetudinem abierunt. *l. 27. §. eod.* Sed hodie idem de omnibus capitibus dici potest, vel potius, quod *aestimatio legis Aquiliae* nunquam *b)* recepta sit. Vnde quod quidam aiunt, *posse tamen ita agi, licet haëtenus ita actum non sit*, valde dubium est, quia ius Romanum valet ex *recepto*; quatenus ergo non est receptum, care-
nus

ut eodem tempore dede- | russo & Würtembergi-
rint, singuli quoque da- | co adhuc aestimatio iuris
mna a se separatim data | R. retenta fuerit, vsum
resarcire tenentur. | tantum *particularem* indi-

b) Saltem in plerisque
locis: nam quod iure Bo-

gitat.

c) Sal-

nus agi nequit ; alioquin enim *nouum ius* c) introduceretur , cum tamen in iudicis arbitrio non sit , *nouum ius* in iudicando sequi.

§. XXIII. Similiter iuxta §. *ult. I. de L. Aquil.* actio ex hac lege erat vel *directa* vel *utilis*, quae distinctio itidem hodie ad fora nostra applicari nequit. Sed etiam praeter actionem hanc dabatur quandoque actio *in factum*, in *subsidium* l. 11. P. V. si tale damnum contingeret , quod ad L. Aquiliam referri minime posset , h. e. si neque *corpore* neque *in corpus* damnum datum esset. l. 23. P. V. cc) Lege Aquilia enim solummodo illud damnum vindicabatur , quod per *corruptionem* datum erat. De iure Romano quidem ingens erat differentia , utrum actione *in factum*, an ex L. Aquilia

c) Saltim in hac materia , in qua talis aestimatio in hodiernum usque diem inaudita fuit. Non usus autem in iure peregrino operatur , ne lex , cuius usus non fuit , vim & applicationem habere non possit.

cc) Videntur huc commode referri posse exempla , quae supra adducta sunt Sect. II. c. 3. §. 13. &

14. §. 81. c. IV. §. 67. c. VI. §. 23. c. XI. §. 9. & 10. Similiter , quae Imperator in §. 11. I. de oblig. quae ex delict. nasc. refert. Stricta formularum ratio has ambiguitates fecit , ut saepe praetores defectum *praeiurium* supplere cogentur , quibus quisquiliis hodie nos pascere cogimur.

d) Erat

quilia ageretur? nam priori casu actio erat *mere rei persecutoria*, posteriori vero quodammodo *poenalis*. At haec diversitas hodie itidem cessat, cum ubique simpliciter ad *reparationem damni* agamus, secundum valorem rei, qui tempore damni dati fuit. Proinde absque tot ambagibus hodie agimus ad *reparationem contra eum*, cuius culpa datum est, siue actionem *in factum*, siue *legis Aquiliae* dixeris.

§. XXIV. Sic etiam *utilis* datur, si liber homo in corpore suo laesus sit: directam vel ideo non habet, quia corpus liberi hominis non est in commercio. *l. 13. pr. ad L. Aquil.* Aestimatur ergo damnum duntaxat ratione *impendiorum*, quae pro eius curatione factae sunt, & *operarum*, quibus caruit aut cariturus est. *l. 7. pr. eod.*

§. XXV. Exceptiones contra actionem damni iniuria dati haec utiles sunt: (1) damnum *iure datum esse*: *l. 4. l. 5. pr. eod.* (2) se *in re licita* versatum esse: *l. 7. §. 4. eod.* (3) reum mentis compotem eo tempore non fuisse: *l. 5. §. 2. eod.* (4) ad iussum eius, qui ipsi imperare potest, se fecisse: *l. 57. pr. eod.* (5) laesum in maiori culpa esse. *l. 11. pr. eod. &c.*

§. XXVI. Quodsi a *quadrupede* vel *bestia mansueta* pauperis data est, habet locum actio *quadrupedaria*, quae datur contra praesentem.
(*Böhm. Action.*) Y y sen-

sentem possessorem animalis, quod noxam commisit, ad id, ut vel animal noxae dedat, vel aestimationem eius praestet. *l. 1. pr. si quadr. pauper. fecisse.* Necesse tamen est, ut animal sponte sua, contra naturam sui generis, d) damnum dederit. *l. 1. §. 7. eod.* Vnde cessat, (a) si instigatu alterius damnum dedit, *l. 1. §. 6. eod.* quin potius ex lege Aquilia agendum est; (β) si fera bestia damnum dedit, quia illa secundum naturam damnum dedit; interim dominus punitur & damnum resarcire tenetur. *art. 136. C. C. C.*

§. XXVII. Damnum aestimatur secundum tempus damni dati. Praeterea si libero homini nocitum est, habenda est ratio impensarum

d) Erat haec circumscripto *mansuetae bestiae*, qua leges XII. tabb. indigitare voluere, eam actionem tantum dari propter damna a mansuetis bestiis data. Neque enim ad bestias pertinebat, quorum *feritas naturalis* erat. *l. 1. §. 10. cit. cit.* Interim quia formulae verba adducta inserta erant, dubitari coepit a IC-
 tibus, an etiam haec locum haberet, si animal *secundum naturam* damnum dederit? de quo nullum
 dubium emergere potuisset, si *stricta formularum ratio* fori trituram haud corrupisset. Quid enim interesset, utrum mansueta bestia *secundum naturam sui generis*, depascendo frumentum, an *contra eam* damnum vel pauperiem dederit, cum sufficiat, quod damnum illatum fuerit. Sed quia verbis *formulae* inhaerendum erat, illo casu nova formula seu actione opus esse, credidere
 ICti. e) Quip-

rum in curationum factarum & operarum amissarum, quasque amissurus laesus est. l. 3. eod.

Es ist Caecilli grosser Bock vor wenig Tagen in mein Haus gekommen, und in die grosse tapete Stube, die obngefahr offen gestanden, gegangen, und weil er sich so fort in den grossen Spiegel selbst gesehen, ist er mit so grosser force gegen denselbigen los gesprungen, daß der Spiegel dadurch ganz zertrummert, und mir nicht wenig Schade dadurch geschehen. Wann nun Caecilius als Besitzer desselben davor zu stehen schuldig 2c.

Daß Beklagter mir entweder den Schaden zu erstatten, oder den Bock an statt der Bezahlung zu übergeben schuldig 2c.

Ita communiter volunt, *alternatiue* agendum esse. Sed, *repenitus inspecta*, existimarem, simpliciter agi posse ad damnum refarciendum:

Daß Beklagter den Spiegel, so mir 12. Thlr. zu stehen kommt, zu bezahlen schuldig.

Imperator enim in *pr. I. de noxal. act.* diserte ait, *domino damnato permitti, aut litis aestimationem sufferre, aut ipsum hominem noxae dedere*, ex quo concludo, dominum condemnari posse, *ad damnum reparandum*; posse autem ab hac reparatione liberari, si animal

noxae dederit. e) Si ergo condemnari *simpliciter* potest, agi quoque ita debere constat, quod etiam euincunt verba in *pr. l. si quadr. paup. : quae animalia si noxae dedantur, PRO-FICIUNT reo ad liberationem.* Est haec actio, acque ut ex L. Aquilia, ciuilis & ita perpetua.

§. XXVIII. In LL. XII. Tabb. specialis actio *de pastu* fundata fuisse videtur, cuius tantum mentio iniicitur in *l. 1. 4. in f. de P. V.* Natura eius non refertur, aut explicatur, interim ab actione *de pauperie* & legis Aquiliae eam distinctam fuisse, contextus aperte docet, in quo ab his duabus actionibus distinguitur. Equidem si per *iniuriam* vel *culpam* hominis frumentum depastum est, actio L. Aquiliae sufficit *l. f. de L. Aquil.* Ast ubi sine facto hominis pecus alienum in depascendis frugibus damnum dedit, vel ideo *de pauperie* agi non poterat, quia pecus non *contra naturam* sui generis pauperiem fecerat, id quod tamen in *actione quadrupedaria* supponebatur.

§. XXIX. Agendum hac actione *damnum*

e) Quippe quod non est | pertinet: quod autem quis
pars obligationis, sed ad fa- | potest, si vult, facere, ad id
cultatem, imo beneficium | stricto iure condemnari ne-
reorum condempnatorum, | quit. *l. 6. D. de re indic.*

f) Ut

num refarciendum contra dominum pecoris, f) vt proinde hodie vix differentia allegari queat ab actione quadrupedaria. Quomodo autem damnum aestimari queat, docet STRYK. *in Vsf. M. tit. si quadrup. §. 12. seq.* Hodie rarior huius actionis vsus est quia plerumque damnum tanti esse non solet, vt eo nomine actionem mouere consultum sit; imo potius vbique fere locorum *pignorationes* receptae sunt, si dominus pecus adhuc *in agro suo* deprehendit. Interim si damnum satis enorme sit, ita *de pastu* agi posset.

Es haben Sulpitii Pferde, welche er des Nachts auf der Weide gehen lassen, vor 8. Tagen sich von der Weide verirret, und auf meinen Aeckern, welche sie am nächsten angetroffen, alles Korn entweder abgefressen, oder doch sonst zertritten und ruiniret, so, daß ich dadurch in 40. Thlr. Schaden, nach den Anschlag geschworne Taxatorum, sub B. bin gesetzt worden. Wann er nun davor zu stehen schuldig, gleichwohl in Güte dazzu sich nicht verstehen will &c.

Daß Beklagter den mir durch seine Pferde gethanen Schaden libellirter massen zu ersetzen, und

f) Vt tamen itidem noxae dedendo sese liberare possit a damni restitutione, vt innuit PAVLVS *lib. 1. sentent. tit. 15. §. 1. apud*

SCHVLTING. *in iurispr. anteinst. p. 253.* adeoque etiam actio de pastu erat species actionis noxalis.

Yy 3

g) Si

Beflagten dahin anzuhalten, daß er nicht allein mit dem Barbier sich abfinden, sondern auch mir wegen der versäumten Arbeit und Schmerzen, laut bengehender designation Satisfaction geben müsse.

§. XVIII. Similom fere indolem habet *actio de posito vel suspensio*, quae datur cuilibet *de populo* contra eum, qui periculose posuit, vel ut periculose poneretur, passus est, *l. 5. §. 8. 9. eod.* supra locum, ubi vulgo iter fieri solet, ad poenam 10. aureorum. *l. 1. §. 6. eod.* Hodie ad *poenam arbitrariam* agendum esse statuunt, quanquam hoc casu nulla actio hodie instituatur, sed potius ab eo, cui cura aedium & platearum forique publici commissa est, simpliciter *mandatum inhibitoriale* impetretur.

§. XIX. Ceterum propter varia alia damna introducta est actio *L. Aquiliae*, quae latius se extendit, & cum haecenus adductis *electivae* quidem, sed *diuersa ratione* concurrat. Nam si quid effusum est, etiam ex *L. Aquilia* agi potest; at tunc (a) praecise agendum contra *effundentem*, & (b) culpa eius docenda. *l. 1. §. 4. D. de his, qui effud. vel deiec.* Praeterea cum variis modis damnum dari possit, videndum est, quousque usus huius actionis se extendat.

§. XX.

§. XX. Supponitur vero in illis capitibus, quae hodie supersunt (plura enim fuisse probabile est) (1) *damnum extra contractus* datum: de damno in contractibus dato ex ipso contractu agendum est; post tamen usu fori receptum esse videtur, ut quatenus damnum in contractu resarciendum est, eatenus a) ex L. Aquilia quoque agi possit; l. 7. §. 1. l. 18. §. 1. *commod. l. 18. ad L. Aquil.* (2) per *rei corruptionem* datum & quidem (3) concurrente laedentis *iniuria*, h. e. *dolo* vel *culpa*, l. 5. §. 1. *ead.* etiam *lenissima*, l. 44. *ead.* quatenus damnum extra contractus datum est. Hac cessante deficit actio l. 29. §. 3. *ead.* & ita damnum hoc modo qualificatum tanquam

a) In contractibus non una eademque est praestatio culparum. Qui gradus culpa in contractu non est praestandus, pro culpa non habetur, adeoque cum propter leuissimam culpam actio depositi <i>directa</i> non detur, nec ob eam ex L. Aquilia agi poterat. Equidem in L. <i>Aquil.</i> etiam <i>lenissima culpa</i> ve-	nit iuxta l. 44. <i>pr. cit. tit.</i> Verum hoc restringendum ad primariam materiam, de qua L. Aquilia agit, cum omnia exempla data ostendant, primario in ea actum fuisse de <i>damnis extra contractus</i> datis, in quibus vel ideo <i>culpa lenissima</i> praestanda erat, quod nihil negotii quis cum altero iniisset.
--	---

aa) In

quam fundamentum totius causae allegandum & probandum est. Exemplum adducam ex l. 29. §. 4. D. ad L. Aquil. de collisione nauium.

Als mein Schiffer Saufcius im Monath Maio mit seinem Schiffe, Concordia genannt, von hier abgeseegelt, und nach Engelland reisen wollen / hat ihn bald darauf Aquilius mit einem grossen Rauffarden - Schiff von Engelland kommend / da mein Schiffer jetzt aus der Elbe in die offenbahre See segeln wollen / begegnet, und mit solcher force auf ihn zugesegelt / daß er nicht ausweichen können / sondern von des Aquilii weit grösseren Schiffe übersegelt worden / so daß Schiff und Waaren darüber versunken / und kaum die auf den Schiff sich befindende Menschen haben gerettet werden können. Wann nun dieser grosse Schaden / so ich wenigstens laut beygehender designation auf 20000. Thaler aestimire, durch Beklagters Schuld und Unvorsichtigkeit geschehen / und also von ihm ersetzt werden muß 2c.

Daß Beklagter mir diesen grossen Schaden nach vorgemeldten Anschlag zu erstatten schuldig.

§. XXI. Quodsi plures damnum dederunt, singuli in solidum aa) tenentur, l. 11. §. 2.

aa) In damno individuo | e. si singuli seorsim in re-
scilicet: si est *diuiduum*, h. | bus diuersis damnum, vt-

ut

§. 2. *D. eod.* & quod alius praestitit, alium non reuelat ex hac ratione, quae statim subiicitur, *cum sit poena.* Quia vero hodie *simpliciter* ad damni reparationem agitur, singuli quidem in solidum tenentur, sed vno solvente, reliqui liberantur.

§. XXII. Ex *lege Aquilia* agebatur olim diuersimode. Nam ex *primo capite* agebatur de seruo vel quadrupede, quae *pecudum* numero erat, occiso, quanti intra annum retrorsum plurimi erat; ex *tertio capite* cetera damna vindicabantur, quanti intra 30. dies praecedentes valere potuissent. Secundum & reliqua capita in desuetudinem abierunt. *l. 27. §. eod.* Sed hodie idem de omnibus capitibus dici potest, vel potius, quod *aestimatio legis Aquiliae* nunquam *b)* recepta sit. Vnde quod quidam aiunt, *posse tamen ita agi, licet haëtenus ita actum non sit*, valde dubium est, quia ius Romanum valet ex *recepto*; quatenus ergo non est receptum, cate- nus

ut eodem tempore dede-
rint, singuli quoque da-
mna a se separatim data
resarcire tenentur.

russico & Würtembergi-
co adhuc aestimatio iuris
R. retenta fuerit, usum
tantum *particularem* indi-
gitat.

b) Saltem in plerisque
locis: nam quod iure Bo-

c) Sal-

nus agi nequit ; alioquin enim *nouum ius c)* introduceretur , cum tamen in iudicis arbitrio non sit , *nouum ius* in iudicando sequi.

§. XXIII. Similiter iuxta §. *ult. I. de L. Aquil.* actio ex hac lege erat vel *directa* vel *utilis*, quae distinctio itidem hodie ad fora nostra applicari nequit. Sed etiam praeter actionem hanc dabatur quandoque actio *in factum*, in *subsidium l. 11. P. V.* si tale damnum contingebat , quod ad L. Aquiliam referri minime posset, h. e. si neque *corpore* neque *in corpus* damnum datum esset. *l. 23. P. V. cc)* Lege Aquilia enim solummodo illud damnum vindicabatur, quod per *corruptionem* datum erat. De iure Romano quidem ingens erat differentia , utrum actione *in factum*, an ex L. Aquilia

c) Saltim in hac materia, in qua talis aestimatio in hodiernum usque diem inaudita fuit. Non usus autem in iure peregrino operatur, ne lex, cuius usus non fuit, vim & applicationem habere non possit.

cc) Videntur huc commode referri posse exempla, quae supra adducta sunt *Sect. II. c. 3. §. 13. §.*

14. §. 81. c. IV. §. 67. c. VI. §. 23. c. XI. §. 9. §. 10.

Similiter, quae Imperator in §. 11. *I. de oblig. quae ex delict. nasc.* refert. Stricta formularum ratio has ambiguitates fecit, ut saepe praetores defectum *putatum* supplere cogerentur, quibus quisquiliis hodie nos pascere cogimur.

d) Etat

Aquilina ageretur? nam priori casu actio erat *mere rei persecutoria*, posteriori vero quodammodo *poenalis*. At haec diversitas hodie itidem cessat, cum ubique simpliciter ad *reparationem damni* agamus, secundum valorem rei, qui tempore damni dati fuit. Proinde absque tot ambagibus hodie agimus ad *reparationem* contra eum, cuius culpa datum est, siue actionem *in factum*, siue *legis Aquilinae* dixeris.

§. XXIV. Sic etiam *utilis* datur, si liber homo in corpore suo laesus sit: directam vel ideo non habet, quia corpus liberi hominis non est in commercio. *l. 13. pr. ad L. Aquil.* Aestimatur ergo damnum duntaxat ratione *impendiorum*, quae pro eius curatione factae sunt, & *operarum*, quibus caruit aut cariturus est. *l. 7. pr. eod.*

§. XXV. Exceptiones contra actionem damni iniuria dati haec utiles sunt: (1) damnum *iure* datum esse: *l. 4. l. 5. pr. eod.* (2) se *in re licita* versatum esse: *l. 7. §. 4. eod.* (3) reum mentis compotem eo tempore non fuisse: *l. 3. §. 2. eod.* (4) ad iussum eius, qui ipsi imperare potest, se fecisse: *l. 57. pr. eod.* (5) laesum in maiori culpa esse. *l. 11. pr. eod. &c.*

§. XXVI. Quodsi a *quadrupede* vel *bestia mansueta* pauperis data est, habet locum *actio quadrupedaria*, quae datur contra praesentem.
(*Böhm. Action.*) Y y sen-

sentem possessorem animalis, quod noxam commisit, ad id, ut vel animal noxae dedat, vel aestimationem eius praestet. *l. 1. pr. si quadr. pauper. fecisse.* Necesse tamen est, ut animal sponte sua, contra naturam sui generis, d) damnum dederit. *l. 1. §. 7. eod.* Unde cessat, (α) si instigatu alterius damnum dedit, *l. 1. §. 6. eod.* quin potius ex lege Aquilia agendum est; (β) si fera bestia damnum dedit, quia illa secundum naturam damnum dedit; interim dominus punitur & damnum resarcire tenetur. *art. 136. C. C. C.*

§. XXVII. Damnum aestimatur secundum tempus damni dati. Praeterea si libero homini nocitum est, habenda est ratio impensarum

d) Erat haec circumscripto *mansuetae bestiae*, qua leges XII. tabb. indigitare voluere, eam actionem tantum dari propter damna a mansuetis bestiis data. Neque enim ad bestias pertinebat, quorum *feritas naturalis* erat. *l. 1. §. 10. cit.* Interim quia formulae verba adducta inserta erant, dubitari coepit a Ictis, an etiam haec locum haberet, si animal *secundum naturam* damnum dederit? de quo nullum

dubium emergere potuisset, si *stricta formularum ratio* fori trituram haud corrupisset. Quid enim interesse, utrum mansueta bestia *secundum naturam sui generis*, depascendo frumentum, an *contra eam* damnum vel pauperiem dederit, cum sufficiat, quod damnum illatum fuerit. Sed quia verbis *formulae* inhaerendum erat, illo casu nova formula seu actione opus esse, credidere Icti.

e) Quip-

rum in curationum factarum & operarum amissarum, quasque amissurus laesus est. l. 3. eod.

Es ist Caecilli grosser Bock vor wenig Tagen in mein Haus gekommen, und in die grosse tapeteirte Stube, die obngefahr offen gestanden, gegangen, und weil er sich so fort in den grossen Spiegel selbst gesehen, ist er mit so grosser force gegen denselbigen los gesprungen, das der Spiegel dadurch ganz zertrummert, und mir nicht wenig Schade dadurch geschehen. Wann nun Caecilius als Besitzer desselben davor zu stehen schuldig 2c.

Das Beklagter mir entweder den Schaden zu erstatten, oder den Bock an statt der Bezahlung zu übergeben schuldig 2c.

Ita communiter volunt, *alternative* agendum esse. Sed, *repenitus inspecta*, existimarem, simpliciter agi posse ad damnum refarciendum:

Das Beklagter den Spiegel, so mir 12. Thlr. zu stehen kommt, zu bezahlen schuldig.

Imperator enim in *pr. I. de noxal. act.* diserte ait, *domino damnato permitti, aut litis aestimationem sufferre, aut ipsum hominem noxae dedere*, ex quo concludo, dominum condemnari posse, *ad damnum reparandum*; posse autem ab hac reparatione liberari, si animal

noxae dederit. e) Si ergo condemnari *simpliciter* potest, agi quoque ita debere constat, quod etiam euincunt verba in *pr. l. si quadr. paup. : quae animalia si noxae dedantur, PROFICIUNT reo ad liberationem.* Est haec actio, acque ut ex L. Aquilia, civilis & ita perpetua.

§. XXVIII. In LL. XII. Tabb. specialis actio *de pastu* fundata fuisse videtur, cuius tantum mentio iniicitur in *l. 1. §. 4. in f. de P. V.* Natura eius non refertur, aut explicatur, interim ab actione *de pauperie* & legis Aquiliae eam distinctam fuisse, contextus aperte docet, in quo ab his duabus actionibus distinguitur. Equidem si per *iniuriam* vel *culpam* hominis frumentum depastum est, actio L. Aquiliae sufficit. *l. f. de L. Aquil.* Ast ubi sine facto hominis pecus alienum in depascendis frugibus damnum dedit, vel ideo *de pauperie* agi non poterat, quia pecus non *contra naturam* sui generis pauperiem fecerat, id quod tamen in *actione quadrupedaria* supponebatur.

§. XXIX. Agendum hac actione damnum

e) Quippe quod non est pars obligationis, sed ad facultatem, imo beneficium reorum condemnatorum, pertinet: quod autem quis potest, si vult, facere, ad id stricto iure condemnari nequit. *l. 6. D. de re indic.*

f) Ut

mnium refarciendum contra dominum pecoris, f) vt proinde hodie vix differentia allegari queat ab actione quadrupedaria. Quomodo autem damnum aestimari queat, docet STRYK. *in Vsf. M. tit. si quadrup.* §. 12. seq. Hodie rarior huius actionis vltus est quia plerumque damnum tanti esse non solet, vt eo nomine actionem mouere consultum sit; imo potius vbique fere locorum *pignorationes* receptae sunt, si dominus pecus adhuc *in agro suo* deprehendit. Interim si damnum latis enorme sit, ita *de pastu* agi possit.

Es haben Sulpitii Pferde, welche er des Nachts auf der Weide gehen lassen, vor 8. Tagen sich von der Weide verirret, und auf meinen Aesckern, welche sie am nechsten angetroffen, alles Korn entweder abgefressen, oder doch sonst zertriten und ruiniret, so, daß ich dadurch in 40. Thlr. Schaden, nach den Anschlag geschwornen Taxatorum, sub B. bin gesetzet worden. Wann er nun davor zu stehen schuldig, gleichwohl in Güte dazzu sich nicht verstehen will &c.

Daß Beklagter den mir durch seine Pferde gethanen Schaden libellirter massen zu ersetzen, und

<p>U) Vt tamen itidem noxae dedendo sese liberare possit a damni restitutione, vt innuit PAVLVVS <i>lib. I. sentent. tit. 15. §. 1. apud</i></p>	<p>SCHVLTING. <i>in iurispr. anteuft. p. 253. adeoque etiam actio de pastu erat species actionis noxalis.</i></p>
<p>Yy 3</p>	<p>g) Si</p>

§. XXXII. Porro huc pertinet actio de *albo corrupto*, quae cuilibet datur ex populo contra eos, qui album praetoris, in quo edita proposita erant, dolo malo, corruperunt, ad poenam 500. aureorum. *l. 7. pr. D. de iurisd.* Ideo vero *popularis* erat, quia per *corruptionem albi* auctoritas praetoris laedebatur, & consequenter populi *maiestas*, gg) unde auctoritas praetoris dependebat, violabatur. Quoties autem causa *ius populi* concernebat, *popularis* actio erat. Ex quo concludendum est, hodie pro diuersa ratione rerum publicarum nostrarum ita agi non posse; neque enim, si vel maxime illa, quae *perpetuae iurisdictionis* causa proponi dicuntur, corrumpuntur, *ius populi* violatur; sed *principis vel magistratus auctoritas* laeditur. Proinde popularis actio hoc casu amplius concedi nequit, qua quilibet ex populo agat ad poenam sibi applicandam, quin potius magistratus *ex officio* contra talem procedere debet ad poenam arbitariam, in qua usus nullus huius actionis occurrit. QVOD enim hoc delictum coerceri debeat, iuris naturae est; QVOMODO vero puniendum sit, hoc iuris

gg) Unde & *maiestas* in *l. 11. in f. de I. & I.* quae praetori tribuitur in *l. 9. de iurisd.* quae speciatim seruanda erat.

maiestas imperii vocatur Y y. 4 h) Mo-

iuris civilis est, & hoc olim determinatum fuit actione de *albo corrupto*. *b)*

§. XXXIII. Vsum tamen varium in *actione utili de albo corrupto* allegat Dn. de BERGER. de *usu act. poenal.* §. 16. velut in corruptione eorum, quae edictis, legibus, statutis publice, vel quae admonitionibus Episcoporum, proforibus templorum proposita sunt. *i)* Praeterea quoque vsum quaerunt in rebus aliis ad *perpetuum vsum* publice decreteris, veluti in statuis picturisue publicis, marmoribus, columnis, insignibus familiae in templo ad perpetuam memoriam collocatis: item insignibus iurisdictionis, veluti furcis, patibulis, numellis, crucibus corruptis vel violatis. Equidem

b) Modus hic in tribus rur edictales citationes, consistebat: 1) quod a proclamata, subhastationis - Patente? Non dari quolibet ex populo moveri possit; 2) quod daretur hanc actionem aiunt, quod ad poenam 500. aureorum; 3) quod haec poena haec programata sint *usus temporalis*, non *perpetuae iurisdictionis* gratia proposita. En egregiam iuris Romani applicationem, si vera est fabula! Qui haec actori applicanda esset. *En* enim adferunt, aperte ostendunt, se non satis perpendisse, quid olim fuerint edicta *perpetuae iurisdictionis causa proposita*. Haec tria sunt *mere civilia*, iuris mere Romani, adeoque, quando de *usu huius actionis* quaeritur, id vnice in quaestione est, an, quae *iuris Romani* sunt, in praxi vnquam recepta fuerint?

i) Quid si corruppan-

k) Imo

dem non nego, harum rerum violationem poenis obnoxiam esse; ast inde non fuit, dari actionem *de albo corrupto* & quidem (a) cuius de populo, (b) ad poenam 500. vel 50. aureorum (c) actori applicandam; in hisce qualitatibus actio *de albo corrupto* consistit. Quare rectissime STRYK. in *Vs. M. tit. de iurisd. §. ult.* observat poenam hodie esse arbitariam. k)

§. XXXIV. Par ratio est actionis *infantum*, quae etiam *querela* vocatur in *l. 25. D. de iurisd.* quae aduersus eos competit, qui *senectutem* personas, quibus debetur reuerentia, in ius vocarunt, ad poenam 50. aureorum. *c. l. 25. l. 12. l. 13. eod.* Verum cum hodie illa *privata in ius vocatio* l) cessat, ipsum delictum, quod hic supponitur, cessare quoque debet, adeoque actionis usus nullus. Neque etiam petitio veniae specialis

k) Imo sine dubio non *civilem*, verum *criminales* poenas ad sua *referenda* trahere & *fructibus* *iurisdictionis*, more maiorum, attribuire soleant. eamque in locum *vocationis privatas* transisse, quo nihil falsius dici potest. Nec Romanis erat incognita *citatio*, quae, latitante reo, fiebat, observante IACOBO RAEVARDO *protrib. c. 3.* atque haec

l) Instant nonnulli: non tamen cessare *citationem*, ipsa *veniae impetrationem* haud desiderabat.

cialis necessaria est, II) uti non diffitetur Dn. BERGER *cit. l. §. 18.* quin venia haec dirigebatur olim ad *privatam & violentam* in ius vocationem.

§. XXXV. Maiorem usum esse volunt *actionis in factum de calumniatoribus*, quae in eum datur, qui ut calumniae causa negotium alicui faceret vel non faceret, pecuniam accepisse dicebatur, intra annum in quadruplum eius pecuniae, quam acceperat, post annum in simplum. *l. 1. pr. de calumn.* Dabatur illi, cuius causa pecunia data; huic enim calumnia facta erat. Danti non competebat actio, si ideo dederat, ut negotium fieret; *l. 3. §. 3. eod.* si autem, ut non fieret, dabatur danti repetitio per conditionem *ob turpem causam. l. 5. §. 1. eod.* In heredem non competebat. Si tamen heres in lucro hacrebat, actio *in factum ex aequitate* dabatur ad lucrum ab heredibus extorquendum.

Ich bin versichert worden, daß Seius, einer von meinen Capital-Feinden, Lucio 100. Thaler soll

II) Cum *index* autoritate publica citet, litigantesque in termino adesse iubeat. Nemo itaque ex hac causa terminum negligere potest, quod *sine venia* in ius vocatus sit, quia potius

iudicem spernit, qui se non sistit; adeo ut iuxta *Ord. Saxon. emend. tit. 1. §. 4.* utroque emanente, poena citationi adiecta ab utroque exigenda sit.

m) Hu-

soll gegeben haben, zu dem Ende, damit er gegen mich einen liederlichen und beschwerlichen Proceß mouiren, und mich auf diese gottlose Weise beunruhigen möchte. Wann nun Lucius durch dieses Unternehmen sich offenbahr zu einem Calumniatorem gemacht, und mir deswegen billig Satisfaction thun muß.

Daß Beklagter die empfangene Gelder mir vierfach zu meiner Satisfaction erlegen müsse.

Contra dantem haec actio non competebat, sed *iniuriarum.* m)

§. XXXVI. Iudex quoque delinquere potest per suam *imperitiam*, si male iudicauit, quo casu *litem suam facere* dicitur, hoc sensu, vt litis periculum, cuius dispendium culpa iudicis actor vel reus fecit, iudex subire cogatur. Et hoc intuitu laeso tenetur ad damnum rescarciendum, & praetera poena arbitraria punitur. *pr. I. de oblig. quae quas. ex del. l. 6. D. de extraord. cognit.* Vsum huius actionis plures adhuc agnoscunt, vtut rario-rem. Sed nemini auctor suasorque essem, vt illam moueret, quia difficile vt plurimum est,

m) Huius vsum in casu | in *quadruplum* vix in Ger-
adducto negare non pos- | mania exemplum allegati
sumus, quamuis rariores | poterit, quae delinquentes
apud nos huiusmodi *vul-* | *criminaliter* punit, ex ra-
tares sint. Verum actionis | tione antea allegata.

n) Po-

est, fundamentum actionis docere, nisi *latter culpa* a iudice commissa fuerit. Proinde si quis huic pelago temere se immittere vellet, posset ita agere.

Das Beklagter vor die an Lucium zu Riga ohne Caucion abgefolgte Erb: Güther des verstorbenen Caii mir zustehen, und den mir dadurch zugefügten Schaden zu erstatten schuldig, nechstdein auch mit einer willkührlichen Straffe zu belegen sey.

§. XXXVII. Pergo ad illa facta illicita, quae (III.) in DOLO & METU consistunt. Huc pertinet actio *doli*, quae *primaria* inuenta est propter negotia *stricti iuris*. Haec olim, nisi exceptio *doli mali* speciatim reseruata esset, valebant, nec de *dolo* quaestio moueri poterat, cum quidquid in his non esset expressum, pro omisso haberi deberet. *l. 99. de V. O.* Quod tamen cum saepe iniquum esset, AQVILLIVS formulas *de dolo malo* introduxit, teste CICERONE *lib. III. de offic.* vnde haec actio nata est, quae est *restitutio in integrum* ad rescindendum negotium *stricto iure* validum. Arbitrio autem iudicis in hac actione restitutio continetur, vt, nisi fiat restitutio, sequatur condemnatio, quanti ea res est, quo per *iuramentum in litem* determinatur, *l. 18. pr. D. de dol. mal.* & quidem intra biennium.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII. In contractibus b. f. minus necessaria erat specialis actio, quia ex ipso contractu agi poterat ad dolum purgandum. Equidem communiter distinguere solent, *utrum dolus dederit causam contractui*, an vero *incidentis* sit? Priori casu decepto electionem dant, *utrum contractum nullum dicere*, an vero, *saluo contractu*, ad laesionis reparationem, in quantum dolo alterius laesus est, agere velit? Posteriori casu vero hanc electionem auctori non competere aiunt, sed simpliciter tantum ad laesionem reparandam, *saluo contractu*, agendum esse. Verum haec sententia fundamento genuino destituitur. Vtroque casu eadem subest ratio, & utrobique dolus excludit consensum, adeoque etiam in *dolo incidente* eadem electio laeso danda est, uti erudite ostendit GERARDVS NOODT *de forma emandandi doli mali c. III. seqq.* ubi textus, n) qui in contrarium allegantur, exponit.

§. XXXIX.

n) Potissimum prouocant ad l. 7. pr. D. de dolo malo; ubi species refertur de illo, qui dolo tertii erat deceptus. Distinguit ICtus, aut emtor caret dolo, aut non. Priori casu contra hunc cessat actio; posteriori nulla est venditio, si in hoc ipso, sciente emtore, deceptus est, ut venderet. Quid vero inde? an hic nullitas ad hunc casum restringitur? In cit. l. §. 3. rona species adfertur venditionis, in qua quis incensente dolo deceptus erat. Distinguit ICtus, *utrum de dolo*

§. XXXIX. Vnde statim apparet, vsum huius actionis quoad hanc speciem hodie nullum esse, quia secundum supra deducta hodie non habemus actiones *stricti iuris*. Latius tamen postea est extensa haec actio & applicata iis casibus, quibus quis dolo alterius laeditur *extra contractus*, veluti qui dolo adfirmat, *l. 7. in f. de dolo malo*, dolo laudat, *l. 8. eod.* dolosum consilium suggerit, o) vel alias dolo malo alterum laedit, & nulla actio alia specialis competit. Est enim *subsidiaria*, nec habet locum, si adsit actio, siue aduersus deceptorem, sitne aduersus tertium, a quo res seruari potest; *l. 1. in f. l. 2. seqq. eod.* nisi dubitetur, an alia sit, *l. 7. §. 3. eod.*

dolo expressa cautio interposita esset nec ne? Priori casu erat *actio ex stipulatu*, quia de dolo omittendo expresse in stipulatione actum erat: posteriori actio *ex emto* locum habebat. Bene! sed ad quid? scilicet vel ad interesse vel ad nullitatem contractus, quippe ad quam etiam ob *dolum interuenientem* actione emti agi poterat, *l. 11. §. 5. D. de act. emt. vend.* quod aequi & boni ratio

postulabat.

o) Qui dolo malo ad contrahendum cum tertio aliquem, qui in b. f. est, inducit, *l. 7. pr. D. de dol. mal.* qui dolo malo fecit, ne quis testamentum conderet, *l. 88. §. 4. de leg. 2.* qui dolose praedium, in quo opus fecit, per quod aqua pluuia noceret, potentiori vendidit, contra eum post annum dabatur haec actio. *l. 14. pr. de aq. & aqn. pluui. arc.*

p) An

eod. vel concurrens aequè famosa sit, *l. 9. §. 2. eod.* vel actio, quae competiit, dolo malo aduersarii extincta sit. *l. 1. §. 6. eod.* Hisce casibus datur haec actio *ad interesse*, seu *indemnitàtem*, & hodie utilis esse potest.

Es hat vor 8. Monaten Lucilius mich um 1000. Thaler angesprochen, und weil mir unwissend war/ wie seine Sachen stünden / habe ich vorher Cneum Sulpitium deswegen befraget, ob er vermennte / daß ich das Geld ihm sicher geben könnte / worauff er denn betrüglicher Weise mir versichert, daß Lucilius wohl bezahlen könnte. Wann nun aber der Ausgang gewiesen, daß Lucilius schon dazumahl nicht mehr solvendo gewesen, er auch deswegen vor Furgen austreten müssen / und Beklagter Cneius Sulpitius, solches wohl gewußt, und mich also offenbahr hinter das Licht geführet, daher o schuldig ist / mir den durch solchen Betrug zugefügten Schaden zu erstatten, so habe doch in Güte 2c.

Daß Beklagter mir die quæst. 1000. Thaler nebst dem interesse morae zu bezahlen schuldig.

Exceptiones reo proficuae hae sunt: (1) non competentis actionis, (2) praescriptionis &c.

§. XL. In heredes non datur, nisi sint locupletiores facti. *l. 17. §. 1. eod.* Formulam vide supra Sect. II. c. 5. §. 9. Sic etiam deficit contra

tra eas personas, quibus reuerentia debetur, contra quas *in factum* agendum est verbis temperatis, vt bonae fidei mentio fiat, *l. 11. eod.*

Wenn ich denn nun durch Beflagten Zureden und Schuld in diesen grossen Schaden gesetzt bin / ob wohl derselbe in bona fide mag gewesen seyn, es aber wider die Billigkeit seyn würde / wenn ich solchen Schaden tragen müste &c.

§. XLI. Similiter quis laedi potest per *dolosam alienationem iudicii mutandi causa factam inter viuos*, vnde durior actoris conditio facta est. Eo nomine datur actio intra annum *in factum* ad interesse. *l. 1. pr. de alienat. iudic. mut.* Dolus ante omnia hic necessario requiritur, *l. 4. §. 1. 3. eod.* veluti si res in potentiorum vel nullitem est alienata, *l. 3. pr. eod.* vel si plures impensas facere cogat. *l. 3. §. 2. eod.* Equidem postquam *rei vindicatio utilis* contra eum, qui dolo desit possidere, introducta est, haec minus necessaria esse videtur; ast haec pinguior quandoque esse & competere potest, vbi *rei vindicatio utilis* cessat, p) vti ex sequente specie apparet.

Es

p) An vero hac contra | quod negare I Crus in *l. 3.*
alienantem mora, adhuc §. f. *cit. tit.* videtur eo in
rei vindicatio superest? | casu, quando mora actione
ne

Es hat Seius in seinem Weinberg einen hohen Dammi machen lassen / wodurch das Regenwasser auf meinen an der Seiten angrenzenden Garten nothwendig herab schieffen muß. Als er nun wohl gemercket, daß ich mich deswegen gerichtlich beschweren würde, hat er so fort gefährlicher Weise den Weinberg an den Herrn Capitain Sempronium veräußert, das durch denn erfolgt / daß ich nunmehr, wenn ich gegen ihn klagen will, auf meine Unkosten den Dammi wieder einreißen lassen / auch über dem billig befürchten muß / daß ich in dem jetzt angestellten Proceß gegen gedachten Herrn Capitain grossen Difficultäten werde unterworffen seyn. Wann mir dann diese Verdrießlichkeit, und der daraus erfolgter Schaden, so ich wenigstens auf 100. Thaler anschlagen muß, durch des Beklagten Bosheit zugezo-

<p>ne in factum, paratus est utile iudicium pati, quo casu potius <i>actio in factum</i> cessat <i>ad interesse</i>, quia hoc casu eius non amplius in- terest, dum <i>utile iudicium</i> ipse met vult suscipere, nec eius conditio fit deterior. Enimvero id proprie non est in quaestione. Quae- stio est, si <i>actio in factum</i> ad finem perducta, si reus</p>	<p><i>interesse praestitit</i>, an actor adhuc a tertio rem suam <i>iure domini</i> vindica- re possit? quod affirman- dum censeo, quia <i>interesse</i> in hac act one non soli- dam rei alienatae aestima- tionem, sed tantum dam- num, quod per alienatio- nem ei accidit, continet. <i>l. 3. §. 4. eod.</i></p>
--	---

(*Böhm. Action.*)

Z z

g) Adeo

iuris civilis est, & hoc olim determinatum fuit actione de *albo corrupto*. b)

§. XXXIII. Vsum tamen varium in *actione utili de albo corrupto* allegat Dn. de BERGER. de *usu act. poenal.* §. 16. velut in corruptione eorum, quae edictis, legibus, statutis publice, vel quae admonitionibus Episcoporum, proforibus templorum proposita sunt. i) Praeterea quoque vsum quaerunt in rebus aliis ad *perpetuum vsum* publice decretis, veluti in statuis picturisue publicis, marmoribus, columnis, insignibus familiae in templo ad perpetuam memoriam collocatis: item insignibus iurisdictionis, veluti furcis, patibulis, numellis, crucibus corruptis vel violatis. Equidem

b) Modus hic in tribus consistebat: 1) quod a quolibet ex populo moveri posset; 2) quod daretur ad poenam 500. aureorum; 3) quod haec poena actori applicanda esset. Haec tria sunt *mere civilia*, iuris mere Romani, adeoque, quando de *usu huius actionis* quaeritur, id vnice in quaestione est, an, quae iuris Romani sunt, in praxi unquam recepta fuerint?

i) Quid si corruppan-

tur edictales citationes, proclamata, subhastationis - Patente? Non dari hanc actionem aiunt, quod haec programata sint *usus temporalis*, non *perpetuae iurisdictionis* gratia proposita. En egregiam iuris Romani applicationem, si vera est fabula! Qui haec enim adferunt, aperre ostendunt, se non satis perpendisse, quid olim fuerint edicta *perpetuae iurisdictionis causa proposita*.

k) Imo

dem non nego, harum rerum violationem poenis obnoxiam esse; at inde non fluit, dari actionem *de albo corrupto* & quidem (a) cuius de populo, (b) ad poenam 500. vel 50. aureorum (c) actori applicandam; in hisce qualitatibus actio *de albo corrupto* consistit, Quare rectissime STRYK. in *Vf. M. tit. de iurisd. §. ult.* observat poenam hodie esse arbitriariam. k)

§. XXXIV. Par ratio est actionis *infantum*, quae etiam *querela* vocatur in *l. 25. D. de iurisd.* quae aduersus eos competit, qui *sine venia* personas, quibus debetur reuerentia, in ius vocarunt, ad poenam 50. aureorum. *c. l. 25. l. 12. l. 13. eod.* Verum cum hodie illa *privata in ius vocatio* l) cessat, ipsum delictum, quod hic supponitur, cessare quoque debet, adeoque actionis usus nullus. Neque etiam petitio veniae specialis

k) Imo sine dubio non civilem, verum criminalem fisco applicandam, praesertim cum hodie magistratus poenas ad sua reservata trahere & fructibus iurisdictionis, more maiorum, attribuere soleant.

l) Instant nonnulli: non tamen cessare citationem,

cumque in locum *vocationis privatae* transisse, quo nihil falsius dici potest. Nec Romanis erat incognita *citatio*, quae, latitante reo, fiebat, observante IACOBO RAEVARDO *protrib. c. 3.* atque haec ipsa *veniae impetrationem* haud desiderabat.

cialis necessaria est, //) uti non diffitetur Dn. BERGER *cit. l. §. 18.* quin venia haec dirigebatur olim ad *privatam & violentam* in ius vocationem.

§. XXXV. Maiorem usum esse volunt *actionis in factum de calumniatoribus*, quae in eum datur, qui ut calumniae causa negotium alicui faceret vel non faceret, pecuniam accepisse dicebatur, intra annum in quadruplum eius pecuniae, quam acceperat, post annum in simplum. *l. 1. pr. de calumn.* Dabatur illi, cuius causa pecunia data; huic enim calumnia facta erat. Danti non competebat actio, si ideo dederat, ut negotium fieret; *l. 3. §. 3. eod.* si autem, ut non fieret, dabatur danti repetitio per conditionem *ob turpem causam. l. 5. §. 1. eod.* In heredem non competebat. Si tamen heres in lucro haerebat, actio *in factum ex aequitate* dabatur ad lucrum ab heredibus extorquendum.

Ich bin versichert worden, daß Seius, einer von meinen Capital-Feinden, Lucio 100. Thaler soll

//) Cum *iudex* autoritate publica citet, litigantesque in termino adesse iubeat. Nemo itaque ex hac causa terminum negligere potest, quod *sine venia* in ius vocatus sit, quia potius iudicem spernit, qui se non sistit; adeo ut iuxta *Ord. Saxon. emend. tit. 1. §. 4.* utroque emanente, poena citationi adiecta ab utroque exigenda sit.

m) Hu-

soll gegeben haben, zu dem Ende, damit er gegen mich einen liederlichen und beschwerlichen Proceß mouiren, und mich auf diese gottlose Weise beunruhigen möchte. Wann nun Lucius durch dieses Unternehmen sich offenbahr zu einen Calumniatorem gemacht, und mir deswegen billig Satisfaction thun muß.

Daß Beklagter die empfangene Gelder mir vierfach zu meiner Satisfaction erlegen müsse.

Contra dantem haec actio non competebat, sed *iniuriarum.* m)

§. XXXVI. Iudex quoque delinquere potest per suam *imperitiam*, si male iudicauit, quo casu *litem suam facere* dicitur, hoc sensu, vt litis periculum, cuius dispendium culpa iudicis actor vel reus fecit, iudex subire cogatur. Et hoc intuitu laeso tenetur ad damnum rescarciendum, & praetera poena arbitraria punitur. *pr. I. de oblig. quae quas. ex del. l. 6. D. de extraord. cognit.* Vsum huius actionis plures adhuc agnoscunt, vtut rario-rem. Sed nemini auctor suasorque essem, vt illam moueret, quia difficile vt plurimum est,

m) Huius vsum in casu | in *quadruplum* vix in Ger-
adducto negare non pos- | mania exemplum allegati
sumus, quamuis rariores | poterit, quae delinquentes
apud nos huiusmodi *vul-* | *criminaliter* punit, ex ra-
zures sint. Verum actionis | tione antea allegata.

n) Po-

est, fundamentum actionis docere, nisi *latior culpa* a iudice commissa fuerit. Proinde si quis huic pelago temere se immittere vellet, posset ita agere.

Das Beklagte vor die an Lucium zu Riga ohne Caucion abgefolgte Erb: Güther des verstorbenen Caii mir zustehen, und den mir dadurch zugefügten Schaden zu erstatten schuldig, nechst dem auch mit einer willführlichen Straffe zu belegen sey.

§. XXXVII. Pergo ad illa facta illicita, quae (III.) in DOLO & METU consistunt. Huc pertinet actio *doli*, quae *primaria* inuenta est propter negotia *stricti iuris*. Haec olim, nisi exceptio *doli mali* speciatim reseruata esset, valebant, nec de *dolo* quaestio moueri poterat, cum quidquid in his non esset expressum, pro omisso haberi deberet. l. 99. de V. O. Quod tamen cum saepe iniquum esset, AQUILIUS formulas *de dolo malo* introduxit, teste CICERONE lib. III. de offic. unde haec actio nata est, quae est *restitutio in integrum* ad rescindendum negotium *stricto iure* validum. Arbitrio autem iudicis in hac actione restitutio continetur, vt, nisi fiat restitutio, sequatur condemnatio, quanti ea res est, quo per *iuramentum in litem* determinatur, l. 18. pr. D. de dol. mal. & quidem intra biennium.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII. In contractibus b. f. minus necessaria erat specialis actio, quia ex ipso contractu agi poterat ad dolum purgandum. Equidem communiter distinguere solent, *utrum dolus dederit causam contractui*, an vero *incidens* sit? Priori casu decepto electionem dant, *utrum contractum nullum dicere*, an vero, *saluo contractu*, ad laesionis reparationem, in quantum dolo alterius laesus est, agere velit? Posteriori casu vero hanc electionem actori non competere aiunt, sed simpliciter tantum ad laesionem reparandam, *saluo contractu*, agendum esse. Verum haec sententia fundamento genuino destituitur. Vtroque casu eadem subest ratio, & utrobique dolus excludit consensum, adeoque etiam in *dolo incidente* eadem electio laeso danda est, uti erudite ostendit GERARDVS NOODT *de forma emandandi doli mali c. III. seqq.* ubi textus, n) qui in contrarium allegantur, exponit.

§. XXXIX.

n) Potissimum prouocant ad l. 7. pr. D. de dolo malo; ubi species refertur de illo, qui *dolo tertii* erat deceptus. Distinguit ICRIUS, aut emtor caret dolo, aut non. Priori casu contra hunc cessat actio; posteriori nulla est venditio, si in hoc ipso, sciente emtore, deceptus est, ut venderet. Quid vero inde? an hic nullitas ad hunc casum restringitur? In cit. l. §. 3: rona species adfertur venditionis, in qua quis *incidente dolo* deceptus erat. Distinguit ICRIUS, *utrum dolo*

§. XXXIX. Vnde statim apparet, usum huius actionis quoad hanc speciem hodie nullum esse, quia secundum supra deducta hodie non habemus actiones *stricti iuris*. Latius tamen postea est extensa haec actio & applicata iis casibus, quibus quis dolo alterius laeditur *extra contractus*, veluti qui dolo adfirmat, *l. 7. in f. de dolo malo*, dolo laudat, *l. 8. eod.* dolosum consilium suggerit, o) vel alias dolo malo alterum laedit, & nulla actio alia specialis competit. Est enim *subsidiaria*, nec habet locum, si adsit actio, siue aduersus deceptorem, sitie aduersus tertium, a quo res seruari potest; *l. 1. in f. l. 2. seqq. eod.* nisi dubitetur, an alia sit, *l. 7. §. 3. eod.*

dolo expressa cautio interposita esset nec ne? Priori casu erat *actio exstipulatu*, quia de dolo omittendo expresse in stipulatione actum erat: posteriori actio *ex emto* locum habebat. Bene! sed ad quid? scilicet vel ad interesse vel ad nullitatem contractus, quippe ad quam etiam ob *dolum interuenientem* actione emti agi poterat, *l. 11. §. 5. D. de act. emt. vend.* quod aequi & boni ratio

postulabat.

o) Qui dolo molo ad contrahendum cum tertio aliquem, qui in b. f. est, inducit, *l. 7. pr. D. de dol. mal.* qui dolo malo fecit, ne quis testamentum conderet, *l. 88. §. 4. de leg. 2.* qui dolose praedium, in quo opus fecit, per quod aqua pluuia noceret, potentiori vendidit, contra eum post annum dabatur haec actio. *l. 14. pr. de aq. & aqn. pluui. arc.*

p) An

ead. vel concurrens aequae famosa sit, l. 9. §. 2. *ead.* vel actio, quae competiit, dolo malo aduersarii extincta sit. l. 1. §. 6. *ead.* Hisce casibus datur haec actio *ad interesse*, seu *indemnitate*, & hodie utilis esse potest.

Es hat vor 8. Monaten Lucilius mich um 1000. Thaler angesprochen, und weil mir unwissend war/ wie seine Sachen stünden / habe ich vorher Cneum Sulpitium deswegen befraget, ob er verimeynte / daß ich das Geld ihm sicher geben könnte / worauff er denn betrüglicher Weise mir versichert, daß Lucilius wohl bezahlen könnte. Wann nun aber der Ausgang gewiesen, daß Lucilius schon dazumahl nicht mehr solvendo gewesen, er auch deswegen vor Furgen austreten müssen / und Beklagter Cneius Sulpitius, solches wohl gewußt, und mich also offenkundig hinter das Licht geführet, daher ich schuldig ist / mir den durch solchen Betrug zugefügten Schaden zu erstatten, so habe doch in Güte &c.

Daß Beklagter mir die quæst. 1000. Thaler nebst dem interesse morae zu bezahlen schuldig.

Exceptiones reo proficuae hae sunt: (1) non competentis actionis, (2) praescriptionis &c.

§. XL. In heredes non datur, nisi sint locupletiores facti. l. 17. §. 1. *ead.* Formulam vide supra Sect. II. c. 5. §. 9. Sic etiam deficit contra

Es hat Seius in seinem Weinberg einen hohen Dammi machen lassen / wodurch das Regenwasser auf meinen an der Seiten angrenzenden Garten nothwendig herab schieffen muß. Als er nun wohl gemercket, daß ich mich deswegen gerichtlich beschweren würde, hat er sofort gefährlicher Weise den Weinberg an den Herrn Capitain Sempronium veräußert, das durch denn erfolgt / daß ich nunmehr, wenn ich gegen ihn klagen will, auf meine Unkosten den Dammi wieder einreißen lassen / auch über dem billig befürchten muß / daß ich in dem jetzt angestellten Proceß gegen gedachten Herrn Capitain grossen Difficultäten werde unterworfen seyn. Wann mir dann diese Verdrießlichkeit, und der daraus erfolgter Schaden, so ich wenigstens auf 100. Thaler anschlagen muß, durch des Beklagten Bosheit zugezo-

<p>ne in factum, paratus est utile iudicium pati, quo casu potius <i>actio in factum</i> cessat <i>ad interesse</i>, quia hoc casu eius non amplius in- terest, dum <i>utile iudicium</i> ipse met vult suscipere, nec eius conditio fit deterior. Enimvero id proprie non est in quaestione. Quae- stio est, si actio in factum ad finem perducta, si reus</p>	<p>interesse praestitit, an actor adhuc a tertio rem suam <i>iure domini</i> vindica- re possit? quod affirman- dum censeo, quia interesse in hac act one non soli- dam rei alienatae aestima- tionem, sed tantum dam- num, quod per alienatio- nem ei accidit, continet. <i>l. 3. §. 4. eod.</i></p>
---	---

(*Böhm. Action.*)

Z 2

9) Adeo

gezogen ist, und er billig davor gerecht seyn muß etc.

Daß Beklagter mir deswegen das Interesse libellirter massen gut zu thun schuldig.

Exceptiones reo hac competunt : (1) *ex necessitate factam esse alienationem*; *l. 10. eod.* (2) *absque dolo malo*, *pacis studio*; *l. 4. §. 1. 3. eod.* (3) *durio rem adversarii conditionem factam non esse*; *l. 2. l. 3. pr. eod.* (4) *reueram rem alienatam non esse*. *l. 9. de R. V. &c.*

§. XLII. Denique huc pertinet actio, *quod metus causa*, quae itidem species *restitutionis in integrum* est. Sed in quem usum a Romanis iniuncta fuerit, non adeo in aprico est. Communiter asserunt, coactam voluntatem esse etiam voluntatem, q) adeoque contractum quemvis, etiam *bonae fidei*, stricto iure *valere*.

<p>q) Adeoque actum, voluntate coacta susceptum omnino esse <i>voluntarium</i>. Etiam leges cogunt homines sub gravissimo poenae metu ad aliquid agendum: quis vero negaret, talem actum esse voluntarium? Verum in hoc solo non subsistendum, sed praeterea videndum est, utrum is, qui metum intulit, ha-</p>	<p>beat ius cogendi nec ne? Priori casu actus valet, & recte dici potest <i>voluntarius</i>. Posteriori vero vel ideo valere nequit; quia is, qui alterum cogit contra ius, promissum acceptandi nullum ius habuit, absque <i>acceptatione legitima</i> autem nullum promissum valet. Neque enim <i>acceptatio qualiscunque</i> sufficit;</p>
---	---

valere, si vel maxime vi maiori extortus sit. *l. 7. in f. C. quod met. caus.* Verum dubium hoc vel inde est, quod in contractibus requiratur *liber consensus*, r) adeoque contractus *bonae fidei* valere non possit ob metum maiorem interuenientem. Liquidum hoc est ex *l. 116. de R. J.* quae desumpta est ex *lib. 11. ad Edictum*, in quo explicata est haec *quod metus causa* actio, uti textus *l. 1. C. de re scind. vendit. l. 21. §. 3. quod met. caus. 5)* §. XLIII.

sic; legitima, a legibus approbata, & iusta desideratur, ad effectum obligandi promittentem; talis autem non est, quam facit pessimus latro.

r) Imo etiam *mutuus*, qui hic deest, quia acceptatio legitima desideratur.

s) In *Cod. Gregor. lib. 2. tit. 1* apud SCHVLTING. in *iurisprud. antei. p. 688.* lex SEVERI occurrit hu-

ius tenoris: ea, quae per vim & metum gesta sunt, etiam circa principale auxilium irrita esse debere, iam pridem constitutum est.

Hanc textum quoque repetit AVTOR vetus consultation. apud EVNDEM p. 813. & praeterea constitutionem ANTONI-

NI, quae apud SCHVLTING. cit. l. p. 685. occurrit, addit, ita statuentes: *pacta, quae ab iniuris*

§. XLIII. Ceterum *progressu temporis* actio haec latius *usu fori* extensa, & praeterea etiam *negotiis bonae fidei* applicata fuisse videtur. 1)

Nam

contra leges constitutionesque sunt, nullam vim habere, indubitati iuris est.

1) Hanc sententiam, quam hic tueor, sub examen revocavit B. GVNDLING *diff. de efficient. metus c. III. §. 9.* eamque erroneam esse credidit. Ait, tempore ALEXANDRI, qui autor est *l. 4. §. 5. cit. tit.* adhuc indubitati iuris fuisse, contractus b. f. metu susceptos fore nullos, idque ex doctrina VLPIANI in *l. cit. ii6.* ALEXANDRO coaeui, quem hic *suum amicum* vocavit, & *parentis loco* habuit, apparere, adeoque potius id agendum esse, ut cum NOODTIO constitutio ALEXANDRI aliter explicetur. Verum non negavi, tempore ALEXANDRI hanc distinctionem adhuc obtinuisse, & sic agi potuisse ad *nullitatem*, quamvis alias argumen-

tum ab amicitia inter VLPIANVM & ALEXANDRVM desumptum, admodum lubricum sit. Amici etiam inter se dissentiunt, nec contra quartum praeceptum peccat, qui ab his, quos *parentum* loco habet, dissentit. Videlicet id tantum intendi, ALEXANDRVM ex legislatoria, qua pollebat, auctoritate, constituisse, ut actori integrum esset, utrum ex edicto praetoris, an vero ex capite *nullitatis* agere mallet, praesertim cum restitutio saepe posset esse pinguior. Nam etiam is, qui ordinario remedio tutus est, ad restitutionem admittitur, si haec pinguior sit. LAVTERBACH. *ad tit. de restit. in integr. §. 8.* Olim etiam sui, qui ipso iure succedebant, electionem habebant, utrum ex iure *civili* an *praetoris* succedere mallerent?

2) Ver-

Nam in Codice (in digestis enim exempla contractuum b. f. in hac specie non occurrunt) variis textibus docetur, in quibuscunque contractibus, etiam *emti venditi*, hoc edictum praetoris locum inueniri, *l. 4. §. 7. 12. C. de his, quae vi metusque* quod quidem clariss. NOODT. *de form. emend. doli mali c. 16. p. 134.* ad eum casum vult restringere, si alia actio desit iuxta *l. 4. C. eod.* Verum haec restrictio tantum eo pertinet, si *post annum utilem* instituitur; hoc enim non aliter, quam *causa cognita* permittitur, in qua cognitione potissimum illud respiciendum est, annon alia actio adsit? *u) l. 14. §. 1. 2. D. eod.* Intra annum vero

u) Verba cit. l. 46 sunt: 'speciem emtionis applicat, Post annum vero causa cognita eadem actio in simplicum permittitur, quae causae cognitio eo pertinet, ut ita demum decernatur, si alia actio non sit. Actio quod metus causa tantum dabatur intra annum: post annum ex iusta causa, etiam in negotiis stricti iuris, quod VLPIANVS in l. 13. §. 1. aperte proficitur & §. 2. illustrat. Ergo ALEXANDER in cit. l. 4. ad

speciem emtionis applicat, quod VLPIANVS antea generaliter docuerat. Post annum quandoque alia actio esse potest, veluti si is, cui vis admissa, decesserit, cum heres habeat hereditatis petitionem, quoniam pro possessore, qui vim intulit, possidet. l. 14. §. 2. quod met. caus. Sed, si contractus b. f. sunt ipso iure nulli, semper actio ordinaria adest, quae scilicet nullitatis, imo

vero simpliciter datur. Et quidem haec actio vel ideo ad haec negotia protrahenda est (1) quia *ex accidente in quadruplum* condemnatio fieri potest, si res non restituitur, & sic pinguior est: (2) quia contra tertium possessorem ita agi potest, contra quem ex contractu agi minime poterat; quin etiam (3) rei vindicatio difficilior contra tertium videbatur ob probationem dominii difficillimam.

§. XLIV. Hoc supposito electio actori competit, utrum ex *capite nullitatis* in contractibus b. f. agere malit iuxta *l. 1. C. de rescind. vend.*

Daß der geschlossene Kauff zu Recht nicht be-
steht

<p>quandoque rei vindicatio contra tertium possessorem. <i>l. 3. C. eod.</i> Admitto hoc <i>regulariter</i>, & quia post <i>annum utilem</i> actio, <i>quod metus causa</i>, danda non erat, non aliter, quam, alia actione deficiente, haec, causa cognita, dari poterat, cum praetoris auxilium extraordinarium, quale hic promittitur, minus necessarium sit, ubi alia via actor sibi consulere potest. Fac enim, eum, qui metum intulit, non solvendo existere, ut actio</p>	<p>contra eum inanis futura sit, cum autem, in quem res a venditore translata, rem ipsam consumsisse, & tamen lucrum inde sensisset. Cessat contra vim inferentem actio; cessat etiam contra tertium rei vindicatio, quae, exstante, locum habere posset, quod contractus esset nullus, <i>l. 3. C. eod.</i> & tamen quia lucrum sensit ex re extorta, haec <i>quod metus causa</i> dari potest iuxta <i>l. 14. §. 3. D. eod.</i></p>
--	---

x) Sic

ständig , mithin Beklagter das Haus gegen Erlegung des empfangenen Kauff - Geldes wieder abzutreten schuldig.

An vero ex *forma edicti praetorii* ad rem restituendam , & nisi restituatur ad arbitrium iudicis , ad condemnationem in quadruplum faciendam ? *l. 4. C. de his , quae vi met. caus.* quamvis ut quadruplum petatur , necesse non sit , id quod ad *officium iudicis* spectat.

Daß der geschlossene Kauff zu rescindiren / mithin der Beklagte zc.

Equidem *restitutio* alias locum non habet , ubi contractus non valet ; sed hoc tantum ostendit , propter negotia haec restitutionem haud esse inuentam , quod concedo ; ast ubi semel usu fori satis trita esse coepit , contra primaeuam indolem ita , ut dictum , extensa est , id quod in aliis iuris articulis quoque factum est , ut vel ex *collationis* materia apparet. x)

§. XLV. Primarius vero usus eius esse potest,

x) Sic etiam *actio doli* prout supra dictum. Iura vnice propter *negotia stricti iuris* primitus inuenta est , ubi , incipiunt , non semper subsistunt. Ipsa bona ad ea rescindenda : postea rum possessio primitus tamen tracta ad alia negotia , extra contractus peruenta , & tamen progressu acta ad merum interesse , temporis etiam suis data.

potest, si is, qui per vim extorsit rem ab aliquo, illam haud amplius possideat, laesi autem intersit, ut rem ipsam recuperet, tunc enim actio *quod metus causa*, utpote quae in rem scripta est, l. 1. l. 14. §. 1. *quod met. caus.* datur contra quemvis possessorem, in qua actione proinde non necesse est designare, y) cuius metu factum sit, uti quidem in actione *doli*, l. 15. in f. *de dol. mal.* sed sufficit allegare, *rem sibi metu extortam fuisse*, hoc forsan modo:

Ob wohl das in der Brüderstrassen zwischen Seii und Meuii Wohnung liegende Haus mir und meinen Vorfahren eigenthümlich zugestanden, so bin ich doch endlich durch gewaltsame Zundthigung / und mein Leben zu conseruirem, genöthiget und gezwungen worden, solches gegen 1000. Thlr. wegzugeben. Wann nun Ruffus dieses abgedrungene Haus anjeko besitzt / und daher solches gegen Erlegung der 1000. Thlr. mir wieder einzuräumen schuldig ic.

Das Beklagter das quæst. Haus mir abzutreten / und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

Agen-

y) In libelli formula sci- | bet, cuius vi res ipsi extor-
licet: nam ubi postea res | ta sit, cum mentus speci-
ad probationem venit, | fice probari debeat.
omnino actor docere de- |

z) Ut

Agendum autem est intra *annum utilem*, qui hodie in *quadrienium* mutatus est; *l. f. C. de tempor. in integr. restit.* & quidem in *foro rei sitae vel domicilii*.

§. XLVI. Porro factum illicitum apprehenditur (IV.) in *FURTO*, unde datur *condictio furtiva*, de qua actum *Sect. II. c. 5. §. 34. seqq.* & *actio furti*, quae proximae ex delicto, & mere poenalis est, & quidem in *manifesto furto* ad *quadruplum*, in *non manifesto* in *duplum* tendit. Datur *in perpetuum* & quidem illi, cuius interest, ut non sit dominus, h. e. cuius periculo res furto ablata est, sed certo modo repetita in *C.C.C. art. 157. seqq.* quamvis rarius ad *poenam civilem* agatur, & furta plerumque *criminaliter* puniantur, quod etiam de iure R. permittebatur *l. f. D. de furtis. l. f. de delict. priu.*

§. XLVII. Vsum etiam habet in contractibus, si furtum *usus vel possessionis* factum est, §. 6. *I. de oblig. quae ex del. nasc.* ubi non verum rei pretium, sed *interesse domini* duplicatur. *l. 12. §. f. l. 46. §. 1. de furt.* Atque in huiusmodi casu forsan actionis *usus* hodie asserendus esset, si interesse doceri posset, id quod cum difficillimum sit, rarius ad hanc actionem devenitur, unde nec de libello adeo laborandum est.

§. XLVIII. In eos quoque, qui naues, cauponas & stabula exercent, iudicium datur, si quod ab iis, quorum ministerio ibi vtuntur, furtum factum esse dicetur, & quidem *in duplum. l. vn. furt. aduers. naut. 2)* Fundamentum actionis est, furtum esse factum ab eis, quos ad ministerium in caupona adhibet caupo, vel qui habitandi causa ibi sunt; viatorum enim factum non praestat. *c. l. in f.*

Wenn ich nun gewisse Nachricht habe / daß Beflagten's Hauß - Knecht Stichus den Diebstahl verübet, und Beflagter davor zu stehen, denen Rechten nach, schuldig ist 2c.

Daß er mir die gestohlene 20. Ducaten doppelt, nebst allen verursachten Unkosten erstatten müsse.

§. XLIX. Species actionis furti fuit, actio *de tigno iuncto*, vti tum ratio *ordinis*, in Digestis occurrens, tum etiam *natura* eius ostendit. Datur enim in duplum, & cum ea concurrere dicitur *actio ad exhibendum*, quod, qui *tignum furtiuum* scienter aedibus iunxit, haberi debeat, ac si dolo desisset possidere. *l. 1. §. 2. tign. iunct.* Equidem contra *m. f. possessorem* illam in duplum esse volunt, vt *duplum*

2) Vt tamen actori arbitrium relictum sit, vtrum contra ipsum furem agere, | sus exercitorem experiri
na quasi ex delicto aduer- | malit, qui propter *cul-*
| *pam* suam tenetur.

a) In-

duplum sit mera poena: *l. f. eod.* sed contra b. f. possessorem *in duplum* quidem dari, ut tamen etiam ipsa rei aestimatio duplo insit, quo nihil magis alienum a ratione iuris asseri potest. An enim puniri potest, qui nihil deliquit? *Bonae fidei possessor* ne quidem *interesse* praestat, a) aut pretium *affectionis*, multo minus *poenam*. Nec credendum est, Ictos Romanos omnem rationis usum ita exuisse, ut *contra rationem* aliquid assererent. Quia b. f. possessorem tantum ad pretium soluendum teneri, constat ex *l. 98. in f. de solut.* Non nego quidem, TRIBONIANVM omnia miscuisse, ansamque suppeditasse, ut haec sententia defenderetur, §. 29. I. de R. D. Sed eo magis cogitandum erat de *rationabili interpretatione*. Scilicet m. f. possessor *titulatus* duplum praestat, & praeter duplum nihil, de quo casu forsan intelligendus est TRIBONIANVS. At *fur* seu *praedo* tenetur non tantum ad *duplum*, quod *mera poe-*
na

<p>a) Interesse debetur ob <i>dolum</i>, <i>moram</i> vel <i>culpam</i>. Neutrum b. f. possessori imputari potest, qui igno- ranter tigna comparauit. Et quale interesse fingi potest in re <i>fungibili</i>, quorum <i>suo modo</i> tigna referri</p>	<p>possunt? Proinde assensum non merentur, qui duplo contra b. f. possessorem interesse inesse asserunt, concluduntque, duplum contra eum non esse poenam; sed simplicem rei persecutionem.</p>
--	---

b) Imo

na est, sed etiam praeterea ad *aestimationem* *ignorum*. Atque haec quidem ita in vtramque partem disputari possunt, ex quibus tamen *in praxi* parum lucrabimur, cum forsitan nullus vnquam casus ostendi aut allegari possit, vbi haec actio sit in iudicium deducta. *b)* Neque tam quid *possit* fieri videndum esse reor, quam quid communiter fieri *soleat* & cum ratione *debeat*.

§. L. Inter coniuges tamen *furti actio* cessat, quod in honorem matrimonii receptum est. Interim si *constante matrimonio* vxor marito quid abstulit, datur *condictio sine causa* *l. 25. D. rer. amot.* Si *intuitu diuortii*, vti fieri olim fuit, vxor quaedam surripiat, datur *actio rerum amotarum* ad res repetendas, quae *intuitu diuortii* *constante matrimonio* sunt subtractae.

§. LI. Similiter *utilis rerum amotarum actio* datur, si mulier, cum de viri vita desperasset, res quasdam surripuit, marito tamen conualecente. *l. 21. pr. rerum amot.* Datur etiam aduersus vxoris heredes, quatenus locupletiores facti, *l. f. C. eod.* *c)*

Nach,

b) Imo ipse STRVVIVS *c)* In quo differt a *condictio* *ex 48. th. 31.* rotunde asserit, hanc actionem exoleuisse, & ad simplicem *aestimationem* agi. *actioe furtina*, cuius naturam tamen in plurimis sequitur.

cc) Post-

Nachdem ich vor einem halben Jahr in ein sehr strenges hitziges Fieber gefallen, und in solcher Gefahr gestanden, daß jedermann an meiner Wiederauffkunfft verzweifelt, hat meine Frau, Caia, in der Meynung, daß ich sterben würde, die besten Meublen an Linnen, Silber, Gold und andern Pretiosis, davon Specification sub A. hiebey gehet / bey Seite gebracht, und noch biß dato nicht restituiret / soll auch, dem Verlaut nach, vieles bereits davon veräußert haben.

Agitur ad res amotas restituendas, vel ad aestimationem, si perierint; est enim in perpetua mora. l. 28. eod. Imo si dolo non reddat, aestimandae res sunt, quanti in litem vir iurasset, l. 8. in f. eod. qua praestita aestimatione dominium consequitur. l. 22. pr. eod. Praeterea quoque commodi, si quod, amotis rebus, amisit vir, ratio habenda est, l. 21. §. 4. eod.

Daß Beklagtin die quæstionirte bey Seite gebrachte Sachen specificirter massen zu restituiren, auch den mir darneben zug. fügten Schaden und verursachten Unkosten zu erstatten schuldig. cc) §. LII.

cc) Postquam ex iuris canonici doctrina, actio spoli etiam propter res mobiles admitta est, nemini autor sualorque essem, vt rerum amotarum ageret, cum longe expeditius ex	capite spoli agi queat. Hac etiam agunt heredes mariti, si ex morbo decessit, quo casu ne quidem actio rerum amotarum utilis locum habebat.
---	---

d) Uno

§. LII. Parum a furti crimine recedunt *publicani*, qui illicite publice priuatimque aliquid exigunt; hoc enim cum altero tanto iniuriam passis exsoluendum; per vim vero extortum cum poena *tripli* restituendum, quin etiam praeterea *extra ordinem* plectuntur. l. 9. §. 5. de public.

Es hat vor 6. Wochen der Zöllner zu N. Quintilius, als ich den sonst gewöhnlichen Zoll vor die aufgeladenen Waaren zahlen wollen / mit grosser Importuniré von mir verlangt, daß ich über den sonst gewöhnlichen Zoll noch 10. Thlr. geben müssen, unter dem Vorwand / daß solcher Zoll erhöht sey. Ich habe aber bey meiner Zurückkunft von Leipzig das Gegentheile erfahren / und dahero daraus abgenommen / daß er die 10. Thlr. unrechtmäßiger Weise mir abgedrungen / welche er mir dennoch nicht wieder geben wollen etc.

Daß Beklagter die mir unrechtmäßiger Weise abgedrungene 10. Thaler doppelt wieder geben / und alle verursachte Unkosten erstatten müsse.

Quodsi sponte vi vel illicite exactum restituit, cessat haec actio. l. 1. §. 4. eod. Id vero hic singulare esse iudicio, quod, si *multi publicani* quid illicite exegerunt, non multiplicetur *dupli actio*, sed omnes partes praestare debeant, & quod ab alio praestari non pot-

potest, ab altero exigatur, *l. 6. de public.* cum tamen alias actiones ex *delicto* competentes, maxime *poenales*, contra singulos dentur *in solidum*. Rationem differentiae hanc dat ICtus: nam inter criminis reos & fraudis participes multum esse constituerunt principes, h. e. non tam contrectasse inuito domino, quam perfide egisse videntur, ut de tutoribus delinquentibus in simili casu & decisione philosophatur ICtus in *l. 55. §. 1. de admin. & peric. tut.* unde constat, ob perfidiam seu malam administrationem de iure civili non teneri singulos *in solidum*. d)

§. LIII. Quodsi furtum *vi & palam* factum, h. e. si rapina commissa est, olim dabatur actio *vi bonorum raptorum* in quadruplum intra annum, post annum vero in *simplum*. Datur illis, quibus actio furti; sed vix operae praetium iudico, plura de hac actione monere, cum usus eius doceri hactenus haud potuerit, nec sufficiat, usum asserere, qui nullo praeciudicio probari potest. Atque hoc eo

d) Imo hoc casu, ut supra de tutoribus observavi, asseri posset, *duplum* hoc magis omne, quod actoris praeterea interest, | quam poenam proprie dictam continere, quippe qui ex dolo suo ad omne inter esse teneatur.

e) Si

eo magis dicendum est, postquam tam atrox poena hodie in raptores constituta est.

§. LIV. Denique in eum quoque, *qui ex incendio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata quid rapuit* vel damni quid dedit, datur actio in quadruplum intra annum, post annum in simplum. *l. 1. pr. de incend. ruin.* Olim etiam *criminaliter* plectebantur, *l. 4. §. 1. eod.* quae poena cum hodie vniue frequentetur, non est, ut huius actionis usus asseri, vel probari possit, vnquam in quadruplum actum fuisse.

§. LV. Tandem factum illicitum quoque (V.) consistit in *INIVRIA* seu delicto tali, quo aliquis *re* vel *verbis* contemnitur. Varia autem remedia eo nomine prodita sunt. (1) Datur actio *aestimatoria ex iure praetorio*, qua iniuria affectus poenam civilem secundum dolorem animi sui aestimat, petitque, ut ea sibi adiudicetur. Quia vero iniuria affecti *vindictae* suae nimis indulgere solent, iudex poenam antea moderatur, & ita adiudicat, alicubi etiam praevio *iuramento* actoris. v)

§. LVI.

v) Si actor in libello ad natam non nimis moderate se obrulit, quod rigidi retur. Et tamen hoc iuramentum in iure haud lent, ut iudex aestimatio- est fundatum. Argu- tionem iniuriae determi- mentum trahunt a iura- mento

§. LVI. Datur haec actio iniuriam passis siue *immediate*, siue *mediate*, veluti per sponfam, vxorem, liberos, famulos, l. 1. §. 1. l. 15. §. 24. de iniur. per defunctum. l. 1. §. 4. eod. Si pluribus illata est iniuria, singuli *suo nomine* agunt, nisi pluribus tanquam collegio vel *universitati* iniuria facta fuerit; ita enim non *singuli*, sed *totum collegium* agit:

Es hat Seius mich nicht allein an unterschiedlichen Orten blamiret, daß ich ihn bey Verkaufung des Gartens betrogen, sondern noch neuerlich gegen unterschiedliche Personen sich so vergangen / daß er sich nicht gescheuet zu sagen, ich hätte bey ihm als ein Schelm gehandelt. Wann ich nun durch diese Schmähungen, welche ich mir so fort ad animum gezogen, gröblich bin geschimpffet worden / und lieber 400. Thlr. aus meinem Vermögen missen, als diesen Schimpff ungeahndet lassen wollen, und daher diesen Schimpff auf mich sitzen zu lassen nicht gemeinet bin, so bin zu Urstlung dieser Iniurien: Klage veranlasset worden &c.

Daß

<p><i>mento expensarum</i>, quod ideo necessarium est, quia alias de eorum quantitate constare nequit. Imo si aliunde de eorum quantitate constat, ne quidem exigitur. At vero in acti-</p>	<p>one iniuriarum semper iudici de aestimationis quantitate constare potest, quam ipsemet secundum modum iniuriae factae determinat & inodera-</p>
---	--

(Bohm. Action.)

Aaa

x) H.e.

Daß Beklagter und Iniuriant in allen hieran zu viel und unrecht gethan, und diesernwegen mit 400. Thlr. zur Straffe nebst Erstattung aller verursachten Unkosten zu bezahlen schuldig.

§. LVII. Tendit haec actio ad *meram vindictam*; x) hinc est, (1) quod non transcat ad heredes iniuria affecti: y) §. 2. I. de perpet. & temp. act. (2) quod minor contra omissionem eius non restituatur: l. 37. pr. de minor. (3) quod bonis non annumeretur, z) antequam litem contestemur: l. 28. de iniur. l. 32. pr. ad L. Folcid. l. 2. §. 4. de collat. (4) quod Christianismo aduersetur: (vid. tr. de iniquit. & iniust. act. iniur. c. IV. seqq.) (5) quod odiosa sit, impediatque omnia humanitatis officia.

§. LVIII. Quodsi poenam non sibi, sed p/sco adiudicari actor petit, criminaliter agitur, quo casu tamen non praecise intra annum agendum

<p>x) H. e. non intendimus <i>reparationem damni</i>, aut <i>poenam</i> delinquenti infligendam, in ipsius correctionem, sed id vnice, ut reo aegre faciamus, par pari referamus, & hoc modo nostrae vindictae satisfaciamus. Id a parte docet ius Romanum in</p>	<p>7. §. 1. de iniur. l. 2. §. 4. de collat. y) Ceterae actiones poenales ex delictis ortae, non denegantur heredibus actoris, quae non accipi que vindictam spirant. §. 1. de perpet. & temp. act. z) Consequenter nec vendi nec cedi potest.</p>
---	--

a) Quip-

gendum est, prout fieri debet, quando *ciu-
liter* agitur. Equidem CARPZ. P. 4. C. 48.
def. 1. n. 7. propter *l. f. C. de iniur.* id ipsum as-
serit, quod tamen ex *cit. l.* minime concludi
potest. a) Praeterea etiam praetoria remedia
semper ad *ciuilem* persecutionem, *poenamque*
priuatam tendunt, nunquam criminalem, quia
edicta tantum de *causis ciuilibus* condiderunt.

§. LIX. Propter iniurias *reales* agitur
etiam *ex lege Cornelia* in tribus primariis casi-
bus in *l. 5. pr. de iniur.* notatis, & cum haec a-
ctio ex *iure ciuili* sit, in eo a *praetoria* differt,
quod *perpetua* sit, h. e. si *ciuiliter* agitur, intra
30. annos; *l. 37. §. 1. eod.* si *criminaliter*, intra
20. annos competat; *l. 42. §. 1. de procur.*

§. LX. Equidem propter *famosum libel-
lum* criminaliter, publico iudicio, agitur, sed
tamen aliquando etiam *aestimatoria* compe-
tit, si forsan nomen adiectum est, b) quia
sic

<p>a) Quippe in qua osten- ditur, quomodo illustres <i>criminaliter</i> iniuriarum a- gere debeant. Praeterea etiam ipsa <i>remedia crimi- nalia</i> ex <i>iure ciuili</i> sunt, nec aliquod huius generis adferri poterit, quod iuri</p>	<p>praetorio originem suam debeat. b) Eius scilicet, in quem SCtum factum est, vt di- citur in <i>cit. l. 6.</i> h. e. qui famosum libellum com- posuit, ediditque. Si non est adiectum, commodius est,</p>
---	---

fic aperte de auctore *famosi libelli* constat. l. 6. *de iniur.* Interim minime inde fluit, famosum libellum non esse, si nomen adiectum est; huc intentio PAVLI non tendit, qui relinquit iniuriato arbitrium, utrum *privato* an *publico* iudicio agere malit?

§. LXI. Praeterea *moribus c)* agitur ad *palinodiam* seu *reuocationem*, quae toties locum habet, quando iniuria verbalis *atrox* est & verba ita comparata, ut recantationem admittant.

Daß Beklagter Klägern vor Gerichte einen öffentlichen Wiederruff zu thun und alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

Esse

est, publica quaestione rem vindicare. Intelligi etiam *cit. l. 6.* de eo casu, & quidem commodius, potest, si nomen non est adiectum eius, in quem *carmen famosum* factum; tunc enim criminaliter, per publicam quaestionem, procedendum.

e) Ex iure canonico praxis haec inualuisse videtur. Iam in concil. *Carthag. IV. C. 57.* cautum fuit, ut clerici maledici ad

postulandam veniam h. e. deprecationem, zur Christlichen Abbitte, tenerentur, vid. *c. 5. D. 46.* quod eo magis *foris ecclesiasticis* in morem traxere, quia aliquid pietatis spirare videtur; a foris ecclesiasticis autem facile penetrauit ad secularia. Denique *palinodia* ex deprecatione rursus ortum traxisse videtur, cum illa huic ob *atrocitatem iniuriae* superaddatur.

d) Quia

Esse hanc actionem *poenalem*, non rei persecutoriam vel inde constat, quia (1) hac non persequimur, quod nobis *ex primario* abest, nec (2) fama hac restituitur, quae non est ablata, nec proprie ad eius restitutionem agitur; (3) quod *iure canonico* deprecatio *cenfuris* annumeretur, quae genus *poenae* proprie dictae sunt, si rem ex vero aestimare volumus. Proinde cum *aestimatoria* cumulari nequit, *d)* sed libellus ut ineptus reiiciendus est, si ita petitio formatur;

Daß Beklagter und Iniuriant mir in allen zu viel und unrecht gethan, derowegen Beklagter nicht allein die libellirte 1000. Thlr. mir zu bezahlen, sondern auch überdem, vor Gerichte einen öffentlichen Wiederruff zu thun schuldig.

Non nego tamen, extra Saxoniam talem libellum tolerari, quatenus ibidem, quamvis erronee, *rei persecutoriiis* annumeratur. *dd)*

§. LXII

b) Quia acque vindictam ispirat, ut aestimatoria, adeoque non datur *heredibus actoris*. Qui eam *rei persecutoriam* esse credunt, non possunt non quoque concedere, eam *heredibus actoris* dandam esse.

mores Germaniae admitti posset *poena fiscalis*, iudici praestanda, cum deprecatione vel simili *privata* poena, quia secundum *iur Germanicum* delinquens iudici die Wedde; actori vero die Busse praestare debet.

dd) Facilius secundum

Aaa 3

e) Cu-

§. LXII. Quodsi iniuria vel *realis*, vel non adeo atrox, vel denique talis sit, ut reuocari nequeat, agitur ad *deprecationem* e)

Dass Beklagter und Iniuriant nſtr in allen zu viel und unrecht gethan / derowegen er der eingeklagten Schmädhungen halber mir eine Christliche Abbitte vor Gerichte zu thun, und alle Unkosten zc. schuldig.

Utraque actio moribus debetur, & ita *civilis* dicenda, adeoque *perpetua* est.

§. LXIII. Superest, ut de exceptionibus, reo proficiis, agamus. Huc pertinet (1) actio *dissimulationis*, (2) *tacitae remissionis*, (3) *praescriptionis*, (4) *retorsionis*, (5) *veritatis*, quae ad minimum in hunc finem admittenda est, ut poena mitigari possit, &c) (6) *mortis iniuriati*, quam tamen cessare volunt in actione ad *palinodiam*; sed ex erroneo principio, quod rei persecutoria sit.

CAPIT

e) Cuius formula determinata est in *ordin. proc. Saxon. elect. emendati in append. p. 19.*

cc) Nec *palinodia*, ad quam actor agit; reo in-

iungi queat. Probata enim veritate obiecti criminis veniam quidem postulare actor potest, minime autem reuocare verba iniuriosa reus tenetur.

¶ Ait

CAPVT XII.

De persecutionibus quibusdam, aliisque remediis extraordinariis.

§. I.

Remedia dicuntur *extraordinaria* duobus modis: (1) *ratione processus*, quod in iis ab ordinaria processus ratione recedatur, & *summariè* procedatur, quo intuitu non *actiones*, sed *extraordinariae persecutiones* dicuntur, quia non habent iuris ordinarii executionem, ut dicitur in l. 178. §. 2. de V. S. (2) *ratione institutionis*, quod locum non habeant, quamdiu ordinaria remedia adsunt, vtut *processu ordinario* expediantur. l. 1. §. 1. de dolo malo.

§. II. Quod ad *persecutiones extraordinarias* attinet, hinc inde iam quasdam explicui, propter meliorem materiarum connexionem, quas summatim hic referre lubet. Videlicet huc pertinet (1) imploratio pro consequendis alimentis, de qua Sect. II. c. 1. §. 31. (2) pro cogendo patre ad mancipandum, de quo cit. l. §. 34. (3) contra denegationem debiti coniugalis, de qua cit. l. §. 39. (4) pro separatione *quoad thorum & mensam*

decernenda, de qua *ibid.* §. 41. (5) pro sup-
plendo parentum dissensu, de qua *cit. l.* §. 48,
(6) actio ad exhibendum, de qua *Sect. II. c. 2.*
§. 2. *seq.* (7) imploratio pro impetranda ad-
ministratione bonorum absentis, de qua *S. II.*
c. 3. §. 2. (8) pro restitutione fideicommissi
facienda, de qua *ibid.* §. 37. (9) pro modo im-
plendo, legatis adiecto de qua *ibid.* §. 92. (10)
omnia remedia possessoria & interdicta, de
quibus *Sect. II. c. 4.* (11) excusatio a tutela,
de qua *Sect. II. c. 6.* §. 35. (12) imploratio pro
cogendo arbitro, ut sua sententia litem diri-
mat, de qua *Sect. II. c. 7.* §. 24. (13) quando ex
instrumento liquido *executivè* proceditur, vid.
S. II. c. 8. §. 8. (14) quando contra sequestrem
necessarium agitur. vid. *ibid.* §. 27. *in f. &c.*

§. III. Hicce nunc addo RESTITUTIO-
NEM MINORVM, in qua olim praetor ipse
extra ordinem animadvertibat, *l. 1. §. 1. D. minor.*
& ita petenda erat restitutio extraordinaria
persecutione. *l. 24. §. f. de minor. f)*

§. IV.

f) Ait ICtus in *cit. l.* alienatione, in rem iudici-
24. *Ex hoc edicto nulla pro-* um, maxime si contra ter-
pria actio proficiscitur: to- tium agendum esset *l. 13.*
tum enim hoc pendet ex §. 1. *ead.* unde talis rei vin-
praetoris cognitione. Daba- dicatio generatim rescisso-
tur tamen etiam, rescissa ria dicta fuit.

ff) Quae

§. IV. Fundamentum restitutionis huius est, tum *aetas minorennis*, tum *laesio* propter lubricum aetatis contingens, ff) quae si dubia est, probari debet. l. 9. §. 4. de iniur. l. 5. C. de restit. minor.

Als mein Conradus Lucius einige Zeit her mit seinem Vetter, Minutio, wegen der Herrschaft N. in Weitläufigkeit gestanden, ist endlich diese Streitigkeit durch Interposition guter Freunde und gerichtliche Confirmation dergestalt beygelegt worden, daß mein Curandus demselben vor dem Abstand 10000. Thaler zahlen müssen. Wann sich aber anjehzo sehr wichtige Documenta gefunden, dadurch deutlich erwiesen werden kan, daß Minutius gar keine Praetension an der Herrschaft gehabt, mithin mein Curandus offenbahr durch solchen Transact sehr ist laediret worden, in solchen Fall aber die Rechte ihm die restitutionem in integrum angedehen lassen, so habe diese summarische Imploration hiemit überreichen ze.

§. V. Petitur restitutio contra eum, cum quo negotium gestum est, heredemque eius. l. 44. de minor. Quandoque etiam aduersus *tertium possessorem*, sed his tantum in casibus: (1) si tertius possessor in mala fide sit; l. 13.

ff) Quae si culpa tutoris propriis solvere debet vid. facta in omissione fatali- ord. proc. Sax. elect. emend. um, tutor expensas ex tit. 9. §. 4.

l. 13. in f. eod. (2) si contra eum, quocum contraxit, restitui non possit, forsan quod non sit soluendo; *cit. l.* (3) si laesio in eo ponatur, quod intersit minoris, rem potius ipsam, quam pretium habere. *l. 9. pr. eod. l. 35. eod.* g) Fundamentum ergo agendi in vna vel altera ex his tribus circumstantiis ponendum est.

Wann ich aber nicht allein in dem Rauff-Prezio, sondern vornehmlich auch darinn laediret worden, daß die Veräußerung dieses altväterlichen Stamm-Guthes geschehen / anermogen solches von mehr als 2. Seculis her bey meiner Familie gewesen / und ich deswegen nicht zu verdencken / daß ich solches wieder an mich zu bringen, und deswegen gegen Bellagten, Meum, als dessen jetzigen Besigern, die restitutionem in integrum suche, als welche die Rechte bey solcher Sachen Beschaffenheit auch contra quemvis possessorem zu lassen. So gelanget etc.

§. VI. Agitur contra tertium possessorem secundum *l. 13. §. 1. de minor. vel cognitione praetoria* vel rescissa alienatione, dato *in rem iudicio*. Sed posteriori casu *rei vindicatione*

g) Hoc casu tamen posterior emtor reueri ad suum auctorem, seu regressum habere poterit ratione eius, quod interest. *l. 15. de minor.* Inde hic quoque *litis denunciatio* erit necessaria.

b) Si

sic in effectu institueretur, & ita ordinaria actio mota esset, cum priori casu *extra ordinem* procedi debeat, adeoque tutius omnino sit, restitutionem hoc modo petere:

So gelanget demnach an zc. mich gegen die geschehene Veräußerung zu restituiren, und Imploraten anzuhalten / daß er mir das quæstionirte Stamm-Guth so fort gegen Empfang des davor von mir ausgezahlten Geldes wieder abtreten müsse. *b)*

Petenda est *intra quadriennium* continuum, quod currere incipit a momento *maioressetatis* impetratae, *l. f. C. de tem. in integr. restit.* & quidem vel in *foro domicilii* vel *rei sitae*, si contra tertium possessorem agitur.

§. VII. Opponi tamen potest minori exceptio (1) lapsi quadriennii; (2) quod dolose egerit: *l. 37. §. 1. de minor.* (3) ratihabitionis in maiorennitate subsequatae: *l. 1. 2. C. si mai. fact. ratih.* (4) rei iudicatae, quod antea iam denegata sit: *t. t. C. si saepe restit. in integr.* (5) iuramenti *auth. sacramenta puber. C. si adu. vendit. &c.*

§. VIII.

b) Si cum tertio hoc habuisse, seu possedisse, & modo agitur, nihil ulterius alienasse, cum in rei vindicatione *dominium* quoque probandum est, quantum potorem rem talem in bonis probandum foret.

c) Non

§. VIII. Extensa haec *restitutio* est ad ecclesias, pia corpora, & respublicas, i) l. 3. C. de iur. reip. vbi quadriennium currere incipit a tempore lacionis *cognitae*. c. 1. 2. de restit. in integr. in 6. k)

§. IX. Porro *extra ordinem* ius dicebatur de *salario praeceptorum*, l. 1. pr. §. 1. seqq. de *extraord. cognit.* seu qui propter artes liberales illud petere possunt; ceteris artificibus, qui literas haud profitentur, *extra ordinem* ius non dicebatur. l. 1. §. 7. eod. Similiter in *honorariis advocatorum* extraordinaria persecutio obtinet, kk) l. 1. §. 10. eod. & quidem instituenda est in eo foro, vbi causa principalis decisa est, ob connexitatem. MEV, P. 1. decis. 234.

Es weisen die zwischen Caio und Lucio in puncto testamenti bey diesen Gerichten verhandelte Acten, daß ich Lucio fast bey die 7. Jahr darinn aduocando bin bedienet gewesen, und ob

et

i) Non item ad quacuis alia collegia, cum beneficia instar *exceptionum* sint, quae extensionem de casu ad casum, extra legum dispositionem, haud admittunt.

k) Et sic in effectu contra haec corpora demum

praescriptio 44. annorum currit, quia contra lapsum 40. annorum intra quadriennium salua est restitutio,

kk) Non vero secundum *ord. proc. Sax. emend. tit. 3. §. 1.* ad quorundam litis petendam aut *palmaria* in casum victoriae promissa.

l) Imo

er mich zwar immer vertröstet, daß er bey Endigung der Sache mich ehrlich contentiren wolte, auch die Sache vor ihn endlich glücklich decidiret worden, so habe doch, alles Erinnerns ohngeachtet, von ihm nichts bekommen können, dahero ich gemüßiget werde, Ew. Excell. und meine insonders Hochgeehrte Herren gehorsamst zu imploriren und zu bitten, sie geruhen, beygehende Liquidation, so aus denen Acten genommen, leidlich zu moderiren, und Imploraten dahin executiv anzuhalten, daß er mir solches fordersamst erlegen möge.

§. X. *Remedia extraordinaria* secundi generis sunt potissimum reliquae restitutiones in integrum, de quibus iam hinc inde actum est. Hinc pertinent actiones *doli & metus*, quae locum minime habent, si alia *ordinaria* occurrunt remedia, dantur enim contra ius *strictum ex aequitate*. Similiter huc pertinet *restitutio*, quae speciatim *maiorum* dicitur, unde datur *rescissoria* actio, quam supra *Sect. II. c. 2. §. 23. seq.* explicui, per quam scil. actio amissa redintegratur. Nec tantum ita agitur, si actio, quam quis habuit, amissa est, sed etiam si quis ius, quod acquirere poterat, non acquisivit, sic enim contra amissum lucrum restitutio petenda, & in effectu ipsa actio movenda, quae acquiri potuisset.

l. 41. ex quib. cauſ. mai. l. 26. D. de acquir. vel omitt. hered. l.)

Es iſt unſer Vater, Pannonius Auitus, welcher biſſhero als Abgeſandter am Engliſchen Hof verſchickt geweſen, von Alphonſo zum Erben eingefeſet worden, welches auch jeztgedachter Alphonſus vor 8. Wochen mit ſeinem Tode beſtätiget. Ob wir nun wohl, ſo bald ſolches Teſtament eröffnet geweſen, unſerm Vater durch einen Expreſſen davon Nachricht ertheilet, ſo hat doch derſelbe ihn nicht mehr lebendig in Engelland angetroffen / ſondern uns die traurige Poſt zurücke gebracht, daß er 2. Tage vor ſeiner Ankunfft daſelbſt geſtorben ſey. Wann er denn nun durch dieſen Tod verhindert worden, die ihm deferirte Erbschafft anzutreten, und dahero des Alphonſi Brudern Sohn, Marcianus, ſich derſelben ab inteſtato angemäſſet, gleichwohl, da unſer Vater republicae cauſa abweſend geweſen / es billig iſt / daß ſolches ihm nicht zum Schaden gereiche / ſondern wir vielmehr aus ſeiner Perſon gegen die verlorhne Erbschafft reſtituiret werden / ſo ſind wir zur Anſtellung dieſer Klage gemüßiget worden / 2c.

Uns aus der Perſon unſers Vaters in integrum zu reſtituiren, und nach geſchehener Reſtitution

1) Imo huc etiam pertinet *actio Pauliana*, de qua *ſect. II. c. 2. §. 26. ſeqq.* actum, quae reuera eſt reſtitutio in integrum & proinde intra quadriennium mouenda eſt.

m) Nee

zu erkennen, daß uns die Erbschaft ex testamento zustehe und Beklagter x.

Processus ipse hic *ordinarius*, non *summarius* est, quamvis remedium *extraordinarium* ratione *institutionis* dicatur. Huc etiam in genere referri possunt omnia remedia *praetoria*, quae intuitu *civilium* dicuntur *extraordinaria*, quod, iis deficientibus, demum locum habeant.

SECTIO III. DE CUMULATIONE ACTIONVM.

§. I.

Cumulationes actionum in vno eodemque libello iuri Romano incognitae sunt, *m)* l. 6. de except. rei iud. in praxi tamen obtinent, postquam iuris canonici dispositione approbatae

no) Nec contrarium euincitur ex l. 1. §. 4. D. quod legat. vbi dicitur: quoties incertum est, quae potius actio teneat, duas dictamus, protestati, ex altera nos velle consequi, quod nos contingit. Hoc enim tantum pertinebat ad primam editionem, quae etiam dictando fiebat, l. 1. §. 1. de edend. si in ius ventum esset; interim postea per interrogationes exquirebatur, quae actio esset mouenda. In l. 1. §. 1. de acqu. vel amit. poss.

batae sunt. Consistunt autem in *coacervatione* plurium actionum in eodem libello. Et cum BRUNNEMANNVS in *tr. de concurs. & cumulat. act.* hanc materiam ex professo pertractavit, laconico modo utar, & paucis regulis hanc doctrinam absolvam.

§. II. Primo quaedam actiones *alternative* cumulantur, (1) *quoties iuste ignoratur, quatenam ex duabus ad idem tendentibus moveri debeat.* Sic ubi ignoratur, an reus rem ex titulo *universali*, an vero *particulari* teneat? *hereditatis petitio* cum *vindicatione* ita cumulatur, & ita fundamentum agendi ad haec accommodari debet:

Wenn mir nun die Erbschaft / worinn dieses
quaestionirte Haus gehöret, ab intestato zustehet,
ich auch allenfalls das Haus iure domini
zu fordern berechtiget bin &c.

Daß mir das Haus iure hereditario vel domini
zustehet &c.

Similiter *rei vindicatio* cum *Publiciana* ita cumulatur, ut *Sect. II. c. 2. §. 20.* dictum est.

§. III.

poss. duntaxat dicitur, *posse eum, qui petitorium instituit, hoc relicto, ad possessorium provocare.* Interim non nego, hos similesque textus ansas dedisse, | ut cumulationes actionum |
introducèrentur, iure ca-
nonico eas approbante, ex
minus recte intellecto iure
civil. |
n) Con-

§. III. *Quoties (II.) actiones ad eundem finem tendunt, sed diuersam executionem habent.* Sic contra debitorem competit *personalis* ex debito & *hypothecaria*, quatenus *hypothecam* possidet. In effectu ad vnum finem tendunt, sed diuersam habent executionem, ergo *alternatiue* cumulari possunt, prout *Sect. II. c. 3.* dictum.

Es weist die Beylage sub A. mit mehrern, daß Lucius mir noch 1000. Thlr. Rauffgelder restire, und zu deren mehrerer Sicherheit mir seine Wiese vor dem Steinhore verschrieben ic.

Daß Beflagter die libellirte 1000. Thlr. cum interesse morae mir zu zahlen schuldig, oder die mir zur Hypothec verschriebene Wiese so lang einräumen müsse, biß ich wegen Capitals und Zinsen befriediget bin.

Conf. BRVNNEM. *de tumult. act. S. 2. c. 2. §. 4.* vbi itidem formulam libelli habet.

§. IV. Sic etiam *possessoria* cum *petitoriis* ita cumulantur, n) cuius cumulationis hic effectus est, vt iudex in alterutris pronunciare, & si forsan ius nondum plene probatum

n) Contra apertam iuris canonici dispositionem in iuris ciuilibus dispositionem in ne, vt ostendi in *uir. eccl. l. 3. C. de interd. l. 3. C. prot. lib. II. tit. 12. §. 2. de R. V. ex erronea iur.*

(*Böhm. Action.*)

Bbb

e) Quip-

cum sit, interim de *possessione* sententiam ferre queat. Tendunt ad eundem finem ad *rei ob-
zentionem*, licet *diuersa ratione & modo* id fiat. Sic qui spoliatus est, actionem spolii cum rei vindicatione cumulare potest.

Wann ich denn dadurch unrechtmäßiger Weise aus der Possess des Hauses gesetzt bin, mir auch solches eigenthümlich zustehet &c.

Daß mir das Haus eigenthümlich zustehet, oder wenigstens Beklagter die thätlicher Weise entzogene Possess mir wieder einzuräumen und allen Schaden und Unkosten &c.

§. V. Interdictum tamen *uti possidetis* cum *realibus* vel ideo concurrere non posse volunt, quod detur *possidenti*, reales autem *non possidentibus*, atque adeo haec remedia esse incompatibilia. Equidem in *actione confessoria* o) ratio adducta euidenter cessat, adcoque cumulatio haec admitti debet.

Wann mir aber diese Gerechtigkeit der Hü- tung auf Beklagters Geldern zustehet, ich auch bishero in derselbigen geruhigen possessione vel quasi gewesen / von Beklagten aber de facto darinn bin turbiret worden &c.

Daß mir die quaestionirte Gerechtigkeit auf Beklagters Geldern zustehet / oder ich wenigstens in possessione vel quasi derselben so lange zu schützen bis &c.

§. VI.

o) Quippe quae etiam pos- | coque cum interdicto *uti
sidente moueri potest, ad- | possidetis* compatibilis est.

p) Hoc

§. VI. *Quoties (III.) actiones sibi sunt contrariae, una tamen tantum competit, & iuste ignoratur, quaenam competitura sit.* Sic restitutio cessat, quamdiu ordinarium remedium adest. At quoties dubitatur, an ordinarium fundatum sit, cumulatio locum habet. c. 8. *X. de integr. restitut.*

Es hat unser Vormund Caius in unser Minderjährigkeit ohne alle erhebliche Noth 3. Hussen Landes / so uns eigentümlich zugestanden, an Lucium verkauft, und solchen Kauff zwar gerichtlich vorgetragen und confirmiren lassen / gleichwohl ohne gehörige Cognition solche Veräußerung bewerkstelliget. Wann denn nun diese Veräußerung zu Recht nicht beständig seyn kan / oder wenn ja wider Vermuthen dieser Kauff vor gültig sollte erkannt werden, wir doch in dem Kauff - Pretio sehr laediret sind, zumahl diese 3. Hussen vor 1000. Thaler loßgeschlagen, die doch zu der Zeit 3000. Thaler gelten können 2c.

Daß dieser Kauff zu Recht nicht beständig, oder wenigstens wir dagegen in integrum zu restituiren, derowegen Beflagter uns die Aecker cum fructibus perceptis & percipiendis abzutreten schuldig.

Similiter remedium l. 2. C. de rescind. vendit. cumulari potest cum nullitatis actione, vti CARPZOV. lib. 2. resp. 55. n. 4. responso confirmat:

Bbb 2

Daß

Daß der geschehene Kauff zu Recht nicht beständig, oder wenigstens Beklagter wegen der über die Helffte geschenehen laesion das Hauß gegen Erlegung des Kauff. Pretii wieder abzutreten oder noch 2000. Thlr. zu Ergänzung des Kauff. Schillings zu zahlen schuldig.

§. VII. Ex eadem ratione putarem cumulari posse *querelam inofficiosi* cum *querela nullitatis*, quam cumulationem etiam admittit BRVNNEM. cit. l. §. 2. c. 5. §. 7.

Es hat mein nunmehr verstorbenen Väter Attilius vor seinem Ende ein Testament gemacht, und mich darinn aus der Ursache enterbet / weil ich ihn solte geschlagen haben. Wann aber solches Testament um deswillen zu Recht nicht bestehen kan / weil er nicht schreiben und lesen können / und solches Testament ihm nicht gehöriger massen vorgelesen ist / allenfalls aber als inofficiosum erachtet werden muß / zumahl die eingesetzte Erbin / meine Stief. Mutter Mevia, in Ewigkeit, daß ich meinen seeligen Vater solte geschlagen haben / nicht wird erweisen können / so hat sie dennoch sich der Erbschaft als vermeintliche Erbin angemasset / 2c.

Daß das Testament zu Recht nicht beständig, allenfalls aber zu rescindiren, und ich als Erbe ab intestato zu declariren sey, derowegen Beklagtin 2c.

§. VIII.

§. VIII. Deinde possunt plures actiones simpliciter cumulari (1) quoties ex vno facto ad diuersa tendunt. Sic quando ex delicto competit actio rei persecutoria & poenalis, hae duae recte cumulantur simpliciter. Sic ex furto datur *condictio furtiua* & *actio furti*:

Daß Beklagter nicht allein die gestohlene 100. Thlr. mir wieder zu geben, sondern überdem auch 200. Thlr. mir zur Straffe zu erlegen schuldig.

Idem extra Saxoniam ad iniurias applicant, vt *aestimatoria* & ad *Palinodiam* cumulari queant, quia hanc rei persecutoriam esse volunt.

Daß Beklagter nicht allein vor Gericht mir einen öffentlichen Wiederruf thun, sondern auch 500. Thaler bezahlen müsse.

§. IX. Similiter *ciuilis* cum *criminali* ita cumulari potest, vti optime defendit BRVNEM. cit. l. S. 2. c. 2. §. 9. quatenus ciuilis criminali non praeiudicat, vti contingit in casibus, in l. 33. C. ad L. Iul. de adult. & l. 1. C. de appell. notatis. Ita actio legis Aquiliae cum criminali persecutione cumulari potest.

Es ist durch Seii Unvorsichtigkeit neulich ein grosser Brand in seinem Wohnhause entstanden, wodurch meine Scheure, die ich unter 1000. Thaler nicht wieder aufbauen kan / mit abgebrannt ist. Wenn ich nun dadurch in sehr grossen Schaden gesetzt bin, indem zugleich über 400. Scheffel

Korn mir zu schanden gegangen, und er mir also solchen Schaden denen Rechten nach erstatten muß, &c.

Beklagten zu Erstattung dieses mir zugesetzten grossen Schadens libellirter massen anzuhalten / und ihn überdem wegen seiner grossen Unvorsichtigkeit andern zum Exempel gebührend abzustrafen.

Sic etiam crimen extraordinarium de termino moto cum actione de finibus regendis cumulari potest &c.

§. X. *Sic etiam (II.) plures possunt cumulari, quae ex diuersis causis ad diuersa tendunt, sed quandam inter se connexitatem habent, quod etiam iure civili permissum fuit, ut apparet ex l. 25. §. 3. 4. D. famil. hercisc.* quando plures hereditates ex diuersis causis communes sunt, vnum familiae herciscundae iudicium sumi potest.

§. XI. Porro (III.) cumulatio haec admittitur, si ex *diuersis causis* ad diuersa agitur, licet nulla inter eas sit connexio, veluti si aliquis sit debitor ex mutuo, vendito & locato.

Es weisen die Bevlagen sub A. B. & C. mit mehrern, daß Meuius mir 500. Thaler geliehene Gelder, 1000. Thaler Miethzaise und 700. Thaler noch restirende Kauff-Gelder schuldig sey &c.

Daß

Daß Beklagter mir diese drey libellirte
Posten cum interesse morae zu zahlen
schuldig.

Imo adhuc plura debita eodem libello peti
possunt, quod tamen in Saxonia non admitti-
tur, vbi vltra tria cumulari prohibitum est.
Vid. *Ordin. Proc. Sax. tit. 5. §. 3. p)*

§. XII. Denique (IV.) plures actiones,
quae sunt *specie* eadem, sed *numera* diuersae,
contra plures vno libello recte cumulantur,
veluti si ex facta *assecuracione* contra assecu-
ratores ad soluendum id, quod pro assecura-
tione promiserant, agatur, cuius cumulatio-
nis exemplum adduxi *S. II. c. 8. §. 133.* Idem
dicendum quoque est, *si ex eadem causa aduer-*
sus plures ad idem agi potest, veluti contra plures
tutores, fideiussores, vel correos; vtut enim
singuli teneantur in solidum, gaudent tamen
beneficio diuisionis, & inde consultius est, sta-
tim omnes coniunctim conuenire. Exem-
plum libelli BRVNNEM. *cit. l. S. 2. c. 3. §. 5.*
inf. suppeditat, quod hic subiicere lubet:

Bbb 4

Kla

p) Hoc correctum in | processus ist, und sonst
ord. proc Sax. elect. emend. | Darauß keine confusion zu
tit. 5. §. 3. vt plures etiam | besorgen, quod *iudicis ar-*
cumulari queant, woferne | *bitrio* commissum.
es nur in eodem genere |

Kläger Verulphus saget zu Anbringung seiner Klage fürzlich / welchergestalt er Beklagten Simoni und Secundino beyden in unzertrennter und ungetheilte Summa 1000. Fl. guter und gangbarer Münze am 20. Jul. 1694. baar dargeliehen und ausgezahlt, welche Summa sie auch beyde wohl empfangen zu haben, in der Beylage sub A. bekennet, und beyderseits dagegen solche dargeliehene Summam innerhalb Jahres - Frist zu zahlen, und dafür in solidum ein ieglicher zu haften versprochen. Wann denn nicht allein der gesetzte terminus solutionis bereits vor langer Zeit verflossen / sondern auch Kläger von keinem unter ihnen die Zahlung durch gütliches Anhalten erlangen mögen, sondern allemahl mit leeren Vertröstungen abgewiesen worden, als hat er endlich zu Erhebung dieser Klage sich bewogen und genöthiget befunden, und bitte demnach in Rechten zu erkennen und auszusprechen, daß Beklagte die obige Summa der 1000. Fl. Klägern baar und an guten Gelde ohne fernern Verzug wieder zu geben schuldig. 2c.

Cum vero hoc casu ex *instrumento guarantee* agi possit, petitum libelli ad *recognitionem* vel *iurata diffessionem* dirigendum esset, prout supra S. II. c. 8. §. 8. dictum est.

POSI-

POSITIONES
DE
GRADIBVS
MATRIMONIA-
LIBVS.

§. IV. Porro exinde sequitur, ut in prohibitionibus *graduum matrimonialium* nulla inter *agnatos & cognatos* distinctio observanda sit, quae alias in *successione* magnum momentum habet.

§. V. Sicut nec attenditur distinctio inter *vinculum bilaterale & unilaterale*, seu utrum duplici, an vno tantum vinculo coniuncti sunt, quia utrobique propagatio a primo stipite adest.

§. VI. Imo etiam inter *illegitimos* vera adest cognatio, quia vera adest propagatio a stipite, quod tamen restringendum tantum ad *prohibitiones matrimoniales*, non vero extendendum ad alia iura & privilegia, *cognitioni* competentia.

§. VII. Utut vero propagatio ab vno stipite consanguinitatem constituat, tamen stipites nimis remotus in hac materia non amplius attenditur, quamvis *cognatio* duret.

§. VIII. Vnde ad investigandam cognitionem primario laborandum est de *stipite* secundum modum praescriptum in *l. 10. §. 9. D. de gradibus*, & praeterea regulae de linea, gradibus & computationibus adhibendae sunt, quas, cum vulgatissimae sint, hic repetere non placuit.

CAPVT II.

De prohibitionibus inter
consanguineos.

§. I.

INter *ascendentes & descendentes* proprie sic dictos matrimonium in infinitum est prohibitum, & consequenter incestuosum, si *scienter* contractum sit, capitis poena coercendum.

§. II. Eadem prohibitio quoque est inter *patrem adoptiuum & liberos adoptiuos*, vt tamen hic dispensatio obtineri queat.

§. III. Nec filius adoptiuus licite vxorem patris sui adoptiui seu quasi nouercam suam & iam *viduam*, in vxorem ducit, si vel maxime ab hac adoptatus haud sit.

§. IV. Sic nec hodie in nostris foris *spiritualis paternitas* & filiatio attenditur; vt nequidem dispensatione opus sit.

§. V. Multominus interdictum est matrimonium cum nutrice sua, vel cum *tutore*, si modo redditae fuerint rationes, & tempora restitutionis sint praeterlapſa.

§. VI. Sunt etiam nouercae & vitrici inter parentes connumerandi, sed inter consanguineos non collocantur.

§. VII. Ceterum saepius contingit, vt personarum

narum respectus non recte pronuncietur, & inde quis in errorem deducatur, quasi non adsit paternitas & filiatio, quae tamen reuera adest, veluti si dixerim: *Meines Groß-Vatter* Bruders *Groß-Vatter* est meus atavus magnus, item *meiner* neptis *Brudern* Kinder sunt mei pronepotes, *meiner Schwester* Kinder *Groß-Vatter* est pater meus. *Meines Groß-Vatters* Sohn einziger Sohn sum ipsemet. Denique *meines Groß-Vatters* einziger Tochter Tochter est mea soror. Sed in hisce & similibus aliis exemplis semper laborandum est, ne in schemate stipes omittatur, & sic facilis erit resolutio.

§. VIII. Inter *collaterales* prohibentur in infinitum illae personae, quae parentum & liberorum locum occupant inter se. Sunt autem tales *parentum nostrorum fratres & sorores*, qui parentum loco censentur, & fratrum sororumque nostrorum liberi, qui liberorum locum habent.

§. IX. Eadem prohibitio durat, si vel maxime tantum adsit vinculum unilaterale. Sic prohibitum est matrimonium inter me & sororis consanguineae filiam, item inter me & patris mei sororem uterinam.

§. X. Sed quoad adoptivos hic respectus non occurrit, & sic nec prohibitio, ut ita adoptivus patris sui sororem ducere possit.

§. XI.

§. XI. Porro inter fratres & sorores etiam unilaterales & adoptiuos, stante tamen adoptione, prohibitum est matrimonium.

§. XII. Praeterea idem dicendum hodie de consobrinis, licet vel maxime ex vinculo unilaterali sint. Sic patris mei sororis uterinae filiam ducere non possum.

§. XIII. Tandem in plerisque prouinciis usque ad tertium gradum lineae inaequalis matrimonium prohibitum est, alibi tamen etiam adhuc tertius gradus lineae aequalis, ut in Marchia & alibi, prohibetur.

CAPVT III.

De Affinitate.

§. I.

AFFINITAS est coniunctio inter coniugem & alterius coniugis cognatos, per copulam carnalem contracta l. 4. §. 2. de gradibus & affinibus.

§. II. Non tantum haec contrahitur per matrimonium *legitimum*, sed etiam per *iniustum concubitum*, & sic qui tres sorores impraegnavit, neutram ducere potest, ut extra causam matrimonii affinitatis huius nulla habeatur ratio l. 4. §. 8. de gradibus & affinibus.

§. III.

§. III. Et sic quoque per adulterium maritus potest affinis vxoris suae fieri, velut si cum vxoris sorore concumbat, quae affinitas subsequens non tollit matrimonium legitime ante contractum, dissoluit tamen sponsalia.

§. IV. Sponsalia affinitatem proprie dictam non constituunt, & sic nec impedimentum matrimonii propter affinitatem, vt tamen *impedimentum publicae honestatis* inducant, l. 12. §. 1. l. 14. in fine de R. N. quod in omnibus casibus dispensabile est. Sic itaque, praeuia dispensatione, permissum est matrimonium cum patris defuncti sponsa, cum filii defuncti sponsa, cum sponsi defuncti filio.

§. V. Non ergo sunt affines vtriusque coniugis cognati inter se, licet populariter *affines* vocentur, cum affinitas tantum contrahatur inter maritum & vxoris consanguineos, & vxorem & mariti cognatos.

§. VI. Et ita permissum est, inter me, & nouercae meae matrem, vel inter me, & nurus meae filiam ex altera marito.

§. VII. Nec inter me & nouercae meae sororem vel fratrem, vel inter me, & sororis priuignam prohibitio adest.

§. VII.

§. VIII. Vltcrius non sunt affines coniugum fratres & sorores, vti nec coniugum parentes.

§. IX. Porro nec coniugum liberi ex diuersis matrimoniis, qui alias compriugni dicuntur. Breuiter: Zwen Brüder können heyrathen zwen Schwestern oder Mutter und Tochter / item der Sohn die Tochter / der Vatter die Mutter & vice versa, der Vatter die Tochter / und der Sohn die Mutter &c.

§. X. Praeterea dantur *tria genera affinitatis*; nam secundum genus contrahitur inter maritum & vxoris affinem, vxorem & mariti affines.

§. XI. Neutiquam vero quodlibet nouum matrimonium secundum vel tertium genus affinitatis constituit, quia fratris mei secunda vel tertia vxor semper mihi in primo genere affinitatis coniuncta manet.

§. XII. Contrahitur ergo secundum genus affinitatis inter me & vxoris meae nouercam, vel priuigni vxorem, item cum vitrici vel nouercae altera coniuge, item cum mariti mei fratris coniuge, qui inter se *ianitrites* vocantur in l. 4. §. 6. in fine de gradibus & affinibus, item cum foci fratris filii vxore.

§. XIII. Tertium genus affinitatis veluti inter me & nouercae meae secundi mariti relictae viduam, omittendum, quia in praxi non attenditur.

§. XIV.

§. VIV. Ceterum sedulo cauendum, ut antequam de secundo & tertio genere affinitatis aliquid statuamus, sedulo inquiramus, an etiam aliqua affinitas inter personas adsit. Sic non est affinitas inter me & vxoris fratris relictæ viduæ sororem, & sic nec secundum genus affinitatis, licet matrimonium duplex concurrat. Eodem modo non est affinitas inter me & focerī mei secundæ coniugis sororem, vel vxoris noueræ sororem, & sic nec secundum genus affinitatis, vtut itidem duplex matrimonium concurrat. Denique non est affinitas in secundo genere inter me & priuigni vxoris sororem.

CAPVT IV.

De prohibito matrimonio propter affinitatem.

§. I.

Licet in affinitate proprie non dentur gradus, tamen cum coniuges pro vna persona habeantur, computatio graduum ratione alterius coniugis, per quam affinitas contracta est, iniri debet.

§. II. Sic itaque in inuestigandis gradibus affinitatis semper de coniugis consanguinitate
(*Böhm. Actien.*) Ccc tate

tate & gradu eiusdem laborandum est, quia quo gradu vxor in consanguinitate suis propinquis coniungitur, eo gradu etiam maritus in affinitate eidem coniungitur.

§. III. Prohibitum est matrimonium in *affinitate* eisdem in gradibus & casibus, quibus in *consanguinitate*, & sic primo inter ascendentes & descendentes tam in primo, quam secundo genere affinitatis. Sic vitricus non potest priuigni relictam viduam ducere. *l. 15. de R. N.*

§. IV. Sed haec prohibitio in secundo genere est mere ciuilis, vt nequidem iure canonico prohibitio adsit, *c. penult. X. de cons. & affin.* & sic in quibusdam locis secundum genus affinitatis admittitur. Conf. CYPRAEVS *de matrimonio c. 6. §. 2.*

§. V. Praeterea in primo gradu in collaterali linea veluti cum vxoris sorore prohibitum est matrimonium, sed tantum in primo, non secundo genere affinitatis. Sic permissum est matrimonium inter me, & vxoris meae fratris viduam. Dissentit quidem CARPZOVIVS *lib. 2. iurisprud. eccles. defin. 102.* sed ex rationibus mere cerebrinis, & nulla lege suffultis.

§. VI. Vtterius in secundo gradu lineae in-

aequa-

aequalis, vbi adest quaedam ratio parentelae, matrimonium prohibitum est. Vnde non permissum est matrimonium cum patru vi-
dua, materterae viduo, cum fratris nuru &c.
Sed itidem tantum in primo, non secundo ge-
nere affinitatis, & sic permissum est matrimo-
nium cum vxoris patru vidua.

§. VII. Sola tamen ratio parentelae non attenditur, vbi deficit affinitas.

§. VIII. Denique in tertio gradu lineae in-
aequalis adhuc prohibitum est matrimonium
sicuti in consanguinitate, & ita secundum le-
ges communes non potest duci in vxorem
patru magni filii vidua.

CAPVT V.

De dispensationibus in gra- dibus matrimonialibus.

§. I.

Facultas *dispensandi* in gradibus matrimo-
nialibus Principi indubie permissa est in
gradibus *lege mere ciuili* prohibitis. Vtrum
vero praeterea idem asserendum sit de gradi-
bus *Lev. XVIII. & XX.* prohibitis, vnice ex illa
quaestione dependet: *an legis huius obligatio*
Christianos quoque respiciat.

§. II. Ad hanc quaestionem enucleandam praemittendum est, legem hanc Mosaicam non fuisse *universalem*, totum genus humanum respicientem, uti quidam fingunt, sed solum Iudaeis latam; quod vel inde patet, quia *profelytis iustitiae*, h. e. peregrinis in Iudaismum non receptis, non erat prohibitum, in gradibus interdictis contrahere matrimonium, uti euincit SELDENVS *de iure naturali & gentium iuxta disciplinam Hebraeorum lib. 5. c. 18.*

§. III. Qui autem ex peregrinis in Iudaismum recepti erant, legi praedictae demum subiiciebantur. vid. *Leu. XVIII. v. 26.*

§. IV. Nihilominus tamen primitivae ecclesiae Christiani secundum praedictam legem omnino vivebant, quoniam persuasi erant, Christianismum non esse novam religionem, sed tantum *reformatum Iudaismum*, sicuti etiam ab initio Christiani nomine *Iudaeorum* simul veniebant. Praeterea etiam constabat, Christum leges huiusmodi morales non soluisse, sed potius implevisse, adeoque in plerisque adhuc Christiani se ad morem Iudaeorum accommodarunt.

§. V. Et quidem hoc adeo stricte observabant, ut, stante *templo & republica Iudaica*, leges Mosai-

Mosaicas etiam *rituales* observarent, excepto eo, quod gentiles in Christianismum adscitos ad leges, politiam ritusque Iudaicos respicientes, adstringere nollent, illas tamen inculcantes, quae ad *agenda & mores* spectarent, & ad politiam Iudaicam ritusque sacros respectum haberent nullum.

§. VI. Hoc intuitu prohibitiones matrimonii Christianos quoque, tanquam genuinam propaginem ex Iudaismo, obligare, concludebant, quia hae leges vnicè ad agenda & mores spectabant.

§. VII. Ex quo merito concludi potest, Christianos nullo modo solutos esse a vinculo harum legum matrimonialium, & consequenter, dispensationem admitti non posse.

§. VIII. Euiçta *obligatione legis Mosaicae*, potissimum videndum, vtrum *Leu. XVIII.* enumeratae personae tantummodo prohibitaе sint, an vero similes casus in iisdem gradibus subintelligi debeant?

§. IX. Prius satis probabiliter ex his fundamentis asseritur: (1) quia prohibitio graduum nova plane lex apud Iudaeos fuit, & quidem *positiva*, cum ante hanc legem libertas matrimoniorum nullo modo restricta esset; qua-

tenus ergo expresse restricta non est, eatenus merito pro ea praesumendum.

§. X. Cogitandum quoque (2) est, hanc legem nouam Iudaeis latam esse, populo satis duro & pertinaci, cui omnia clare erant praescribenda, quod etiam Moses in aliis positivis iuribus euidenter fecit. Quodsi itaque intentio DEI fuisset, non *personas* sed *gradus* prohibendi, sine dubio clarius eam expressisset.

§. XI. Accedit hisce (3) Magistrorum Hebraeorum sententia, & licet hi in aliis capitibus legem valde deprauauerint, nunquam tamen in N. T. legimus, eos propterea a Christo fuisse reprehensos.

§. XII. Fluunt quoque (4) ex contraria sententia multae difficultates; nam *Leu. XVIII. v. 18.* prohibitum est matrimonium *secundum quid* cum uxoris sorore; sed in *vers. 16.* absolute prohibetur, cum mariti fratre in eodem gradu existente, excepto solo casu, quo defunctus sobolem non reliquerat.

§. XIII. Accedit (5) noua repetitio harum prohibitionum *Leu. XX.* ubi tamen eadem personae tantum enumerantur, quod indicium praebet, ad has prohibitionum legem fuisse restrictam.

§. XIV. Dissidentibus potissimum urgent
vers.

vers. 6. Leu. XVIII. vbi generalis prohibitio habetur de non ducenda propinqua & inde intulerunt, quod casus subsequentes tantum ad exempla referri debeant, quam sententiam etiam tuentur Rabbini recentiores apud SELDENVM de uxore Hebraea Libr. I. c. 3.

§. XV. Sed responderi posset, regulam hanc generalem satis ambiguam esse, praesertim cum noua lex sit, & sic illationem exinde factam haud concludere. Deinde quoque ex sequente enumeratione tot casuum specialium constat, DEVM regulam hanc generalem ad suos limites restringere voluisse, id quod satis perspicue fecit, tot speciales casus recensendo.

§. XVI. Instant: Ita quoque nec matrimonium cum *auia* vel *proauia* prohibitum censendum esse, quod DEVS expresse non prohibuit, cum tamen merito credi debeat, DEVM id quoque prohibitionem continere voluisse. Verum dum DEVS *v. 7. patris & matris* concubitus prohibuit, eo ipso prohibuisse quoque videtur coniunctionem cum omnibus ascendentibus, quae nomine *patris & matris* veniunt.

§. XVII. Interim, vt omnes difficultates eo magis remoucantur, admitti potest, quandoque ad personas non expressas prohibitionem

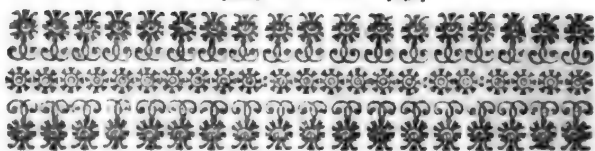
extendendam esse, si eadem prorsus ratio cum *casu expresso* deprehenditur. Sic in affinitate *patrui* viduam, quae instar *matris* esse videtur, ducere prohibitum, & sic etiam cum *avunculi* vidua, ne respectus immutentur &, qui *filii* loco esse videbatur & sic *inferior* erat, matrimonio secuto *superior* euadat. Enimvero hi respectus non confunduntur in matrimonio cum *amitae* vel *materterae* viduae contracto, quin potius *superior* hic in matrimonio secuto adhuc manet, si vel maxime defunctae vxoris *sororis* vel *fratris filiam* ducat.

§. XVIII. Vnde quoque ratio *iuris diuini* perspicua est, quod in *consanguinitate* prohibet matrimonium cum *amita* & *matertera*, de nuptiis vero cum *patruo* vel *avunculo* initis si-
let. Videlicet quia per has non confunduntur respectus, bene tamen per coniugium cum *amita* vel *matertera* initum. Conf. *diff. de sublimi princip. protestant. iure dispensandi in caus. tam prof. quam sacris.*

POSITIONES
DE
SVCCESIONE
AB
INTESTATO.

Ccc 5

CAP.

CAPVT I.

DE

SUCCESSIONE
INTESTATA IN
GENERE.

§. I.

Quando quaestio est de *successione*, ante omnia *mors* eius, de cuius *successione* quaeritur, legitime probanda est.

§. II. Quodsi de hac ipsa non satis constat, veluti, quod diu absens fuerit, proximiores cognati administrationem bonorum absentis petere, & cautionem eo nomine praestare possunt, quae etiam deuoluitur ad administratoris heredes ab intestato, & tandem, si plane non redeat, in perpetuum apud eos manet.

§. III.

§. III. Quando itaque ex consanguineis alii post tempus apparent, qui se de praesenti proximiores esse, profitentur, non aliter hereditatem ab hisce administratoribus auocare queunt, quam si tempus mortis praecise probauerint. Conf. BRVNNEM. P. 4. Decis. 9.

§. IV. Vnde(2) etiam quandoque *tempus mortis* probandum est, non tantum in casu praedicto, sed etiam in *successione commorientium*, quae explicari nequit, nisi constet, quis praemortuus fuerit? Quia etiam ratione *bonorum*, quandoque in tempore aliquid situm est, veluti an heredes intuitu defuncti Canonici ex anno deseruito fructus petere queant? quod plerisque in locis ex die certo critico aestimatur. Aliud exemplum occurrit in *usufructuario*.

§. V. Praeterea (3) constare debet, defunctum *ab intestato* decessisse, quod vel nullum testamentum fecerit, vel alias testamentum eius factum tali vitio laboret, ut subsistere nequeat. Alias enim prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.

§. VI. Quia vero *iura successionum* maxime variant pro locorum varietate, hinc imprimis videndum est, secundum quae intra
fuc-

successio instituenda sit. Et quidem in rebus *immobilibus* ad iura loci, ubi sitae sunt, respici debet: in reliquis bonis, ubi defunctus domicilium habuit, non ubi forsan ad tempus breue commoratus est. RICHTER, *de success. ab intest.* in proem. n. 29. & 33.

§. VII. Sic ubi agnati tantum in auitis succedunt, uti cautum est in dem Bremischen Ritter-Rechte / cognati ad bona alibi sita, ubi ius commune viger, simul admittuntur, sed non ad immobilia auita in territorio Bremensi sita.

§. VIII. Hinc quoque successio vxoris ex domicilio mariti & quidem *ultimi*, est aestimanda, quia eius forum in omnibus sequitur.

§. IX. Quodsi diuersa iura in domicilio defuncti obtineant, secundum iura *specialia* defuncti succeditur.

§. X. Notandum tamen est, quandoque successionem secundum iura loci denegari propter *ius retorsionis*, quando scilicet peregrini diuerso plane iure successionum vtuntur. Sic foeminae Marchicae denegatur in Saxonia successio in *bona geradica* sororis, vtut haec in Saxonia obtineat, quia foeminae Saxonicae in Marchia geradam haud accipiunt.

§. XI.

§. XI. Cessantibus statutis, demum successio expeditur secundum ius commune & quidem *Nov. 188.* quae ius nouissimum continet.

§. XII. Ut autem ordine versemur, successiones distinguendae sunt: alia enim est *civilis*, alia *praetoria*, alia *fideicommissaria*, alia *statutaria*, alia *feudalis*, alia *patritia*.

§. XIII. In quavis successionum specie potissimum ad tres ordines *descendentium*, *ascendentium* & *collateralium* respiciendum erit, quatenus scilicet quaestio est de *successione ordinaria*, quae ex iure *sanguinis* venit: nam datur etiam *successio extraordinaria*, quae ex *iure singulari* provenit, nullo sanguinis vinculo concurrente.

§. XIV. Affinium nulla est successio, ne quidem regulariter in fideicommissis, excepto casu *l. ult. C. de Verborum significatione*, si scilicet omnes consanguinei deficiunt, & matrimonium filii vel filiae morte solutum sit, tunc enim gener vel nurus ad fideicommissum in subsidium admittitur.

CAPVT II.
DE
SVCCESIONE
ORDINARIA ET QUIDEM
DESCENDENTIVM.

MEMBRVM I.

De successione descenden-
tium ciuili.

§. I.

DE iure communi semper in successione prima ratio habetur liberorum, adeo, vt omnes alii etiam ascendentes ab his excludantur, cuius ratio elegans traditur in *l. 7. pr. D. de bonis damnatorum.*

§. II. Et sic, patre mortuo, liberi etiam matrem excludunt, excepto casu in *Auth. praeterea C. unde vir & uxor.*

§. III. Cum vero liberi in varia sint consideratione, primo quidem de *legitime natis* videndum est, inter quos non habetur ratio (1) *sexus*, nisi forte filia renunciauerit successioni paternae, vel maternae mediante iuramento secundum dispositionem iuris can. *c. 2. de pactis in VI.*

§. IV.

§. IV. Non adimit tamen haec renunciatio successionem nepotibus seu liberis filiae renunciantis, si haec ante patrem praemortua fuerit, quia hoc iuramentum matris non stringit, quod *personalissimum* est.

§. V. Sic etiam filia excluditur, si contenta dote esse malit, & paternae hereditati abstinerit, modo liberi reliqui non laedantur in legitima sua.

§. VI. Praeterea (2) non habetur ratio *patriae potestatis*, nisi quoad acquisitionem; item haud attenditur, utrum liberi iam *nati* sint, an vero *nascituri*; his tamen in divisione hereditatis tres portiones in iure assignantur, *l. 3. si pars hereditatis petatur*, modo etiam postea debito modo nati fuerint.

§. VII. Nec (3) distinguitur inter liberos *clericos & laicos l. fin. C. de episc. & cler.* nisi quod monachi vel moniales portionem suam monasterio acquirant. *Auth. nunc autem C. eodem. vid. diff. de success. cleric.*

§. VIII. Ulterius (4) non habetur ratio *aetatis*, & ita minores nati in successionem non possunt praecipuum aliquod praetendere.

§. IX. Porro (5) non habetur ratio *graduum*, sed liberi parentibus praemortuis in infinitum succedunt, & quidem primi gradus

us liberi in *capita*, aequalitate omnimoda observanda.

§. X. Ex hoc fluit, quod, quae inter viuos a parentibus acceperunt, conferre debeant, ne alias inaequales in successione fiunt, veluti dotem, donationem propter nuptias, & donationem etiam simplicem: nisi (1) pater aliter disposuerit, *l. 1. §. 6. de collationibus*, vel (2) res conferenda non amplius supersit.

§. XI. Conferunt tantum liberi inter se, & quia in successione ab intestato extranei non concurrunt, de his quaestio moveri non potest: interim ubi ex statutis concurrunt, ratione horum nulla fit collatio, sicut nec hi illis conferunt.

§. XII. Atque ad hanc collationem nepotes quoque obligantur intuitu eorum, quae parentes ipsorum, quibus successerunt, iam antea obtinuerunt, quomodocunque demum succedant: si autem parentum hereditate abstinuerint, *indistincte* quoque a collatione liberantur, cum nihil sit, quod conferre possint.

§. XIII. Non tamen conferunt illa bona, quae a parentibus ad belli apparatus & studia consecuti sunt, nisi aliter disposuerint, *l. 50. D. familiae hercisc.* sicut nec propria.

§. XIV.

§. XIV. Succedunt omnes liberi, etiamsi ex diuersis matrimoniis progenerati sint, modo ab eo, qui mortuus est, in lucem fuerint editi.

§. XV. Ut tamen (1) liberi prioris matrimonii praecipua habeant bona sua *aduentitia* & *materna*, quae a paternis bonis separanda sunt, & statur hic *specificationi priuatae* patris.

§. XVI. (2) Quae coniux ex priori matrimonio superstes a prima coniuge accepit, vel ex successione liberorum prioris matrimonii obtinuit, itidem praecipua habent. *Novella 22. cap. 23.*

§. XVII. Reliqui liberi ex diuersis matrimoniis suis tantum propriis parentibus succedunt, non vitrico aut nouercae, nisi *unio prolium* forsan interuenerit.

§. XVIII. Haec tamen est stricti iuris, & sic ad vnientium parentes non pertinet, si forsan nepotes aui succedere debeant, sicuti nec bona comprehendit, de quibus vnientes dispo-
nere non potuerunt.

§. XIX. Ad vnitorum tamen liberos aequae successio hoc casu spectat, licet non sint nomi-
nati.

§. XX. Non aliter quoque inter vnitos collatio obtinet, nisi intuitu eorum, quae post vnionem in aliquem ex liberis collata sunt.

(*Böhm. Actio.*)

D d d

§. XXI.

§. XXI. Quamdiu liberi primi gradus ad-
sunt, ad *nepotes* non deuoluitur successio, si
vel maxime contingeret, vt auus nepotem in
sua potestate retineret, emancipato filio.

§. XXII. Et hinc, si filius a paterna heredi-
tate abstineat, nequidem hoc casu nepotes suc-
cedere possunt, per patrem quippe exclusi.

§. XXIII. Nisi forsan aliquis ex nepotibus
adoptatus sit, hic enim simul cum liberis pri-
mi gradus succedit.

§. XXIV. Mortuis liberis primi gradus ad
nepotes successio deuoluitur, & quidem, si
cum liberis primi gradus concurrunt, succe-
dunt in *stirpes iure deuolutae successionis*, illi
vero in capita.

§. XXV. Si pater & filius simul moriantur,
nepos ex filio indistincte ad hereditatem ad-
mittitur, non habita ratione, quis praemor-
tuus fuerit. Si vero alterutram hereditatem
derelinquere velit, vel auitam, vel paternam,
tunc multum de *iure civili* refert, quis prae-
mortuus fuerit? si enim auus, neutram dere-
linquere potest, quia aui hereditas in filium
eius statim in ipso momento deuoluta est,
& sic hoc casu nepos non tam auo, quam
patri suo succedit. Iure tamen praetorio soli
auo succedere potest. Si vero filius ante pa-
trem mortuus est, facilius alterutram dere-
linq.

Inquirere potest, nisi priori casu filius emancipatus fuerit, vti hodie communiter contingit, quo casu idem dicendum videtur.

§. XXVI. Dixi vero, vltioris gradus liberos succedere iure *deuolutae successionis*, quod in eo consistit, vt ius succedendi parentibus eorum competens pro illa parte, qua heredes futuri essent, in eos deuoluatur, quocumque gradu positi sint.

§. XXVII. Neque enim inter liberos vltiorum graduum attenditur *locus aut gradus*, sed si parentes eorum defuncti sunt, in suo proprio gradu succedunt, licet alii proximiores adsint.

§. XXVIII. Hinc si vel maxime soli nepotes ex diuersa stirpe inter se concurrant, adhuc tamen iure *deuolutae successionis* in stirpes succedunt, licet inter se *aequales* in gradu sint, quia hic respectus *aequalitatis* aut *proximitatis* in hac successionem nullo modo attenditur.

§. XXIX. Quod si nepotes ex *una* tantum stirpe concurrant, hi non aliter quam in capita succedere possunt, quod in primis quoad legitimam eorum computandam attendendum est.

§. XXX. Quoad successionem *commorientium*, si forsan pater cum filio simul moriatur relicta vidua & aliis liberis, multum refert ra-

tione successionis, quis praemortuus fuerit? Si pater, non tantum liberi superstites succedunt, sed etiam mater defuncto filio in certam partem; si vero filius ante patrem, relictæ vidua in totum excluditur.

§. XXXI. In dubio leges hic aliquid determinarunt, ut videndum sit, utrum liberi commorientes *puberes*, an *impuberes* fuerint? illi enim post patrem mortui praesumuntur, hi vero ante patrem vel matrem; nam distinctio ratione sexus hic nulla attenditur, *l. 9. §. fin. D. de rebus dubiis*, & sic hoc posteriori casu filius post patrem mortuus ad partem successionis utique vocandus est, cuius portio deinceps simul ad matrem & fratres devolvitur.

§. XXXII. Si itaque pater cum filio pubere & impubere simul decesserit, simili ratione ex his praesumptionibus adornanda erit successio, ideoque si relictæ sit vidua, & adhuc duo liberi, primum quidem diuidenda erit hereditas in tres portiones, ita, ut puberi defuncto etiam aliqua assignetur, & deinde huius portio rursus matri & reliquis duobus liberis simul adiudicetur.

§. XXXIII. Quodsi pater, filius & nepos vna morte inuoluantur, itidem in nepote attendendum est, an fuerit *pubes*, an *impubes*: si *impubes*, tunc hic primo loco mortuus
prae-

praesumitur, deinceps auus, & ultimo filius, cui tantum hic succeditur: si vero nepos pubes fuerit, tunc ordo mortalitatis ita adornandus est, ut primo auus, deinceps filius, & ultimo loco nepos mortuus praesumatur, & sic in hoc schemate *nepoti* tantum succeditur.

§. XXXIV. Haecenus de *legitime* natis. Circa *legitimos* attendendum, quomodo sint legitimati? nam qui per subsequens matrimonium legitimantur, acque succedunt, ut *legitimi*, utut vel maxime aliud matrimonium intercesserit, ut tamen hoc casu *iura primogeniturae* legitimatus non habeat.

§. XXXV. Atque haec successio etiam obtinet, licet tantummodo *sponsalia* intercesserint inter patrem & matrem legitimandi, & benedictio sacerdotalis ob impedimentum aliquod accedere haud potuerit. MEV. P. 2. *decis. 81.*

§. XXXVI. Praeterea quoque successio extenditur ad *nepotes*, licet filius naturalis decesserit, antequam pater eius illam, ex qua defunctus natus est, in matrimonium acceperit. l. 11. C. de naturalibus liberis.

§. XXXVII. Imo quatenus hodie matrimonium cum *adultera* ex iure canonico admittitur, eatenus quoque hic partus adulterinus legitimatus succedit.

§. XXXVIII. Sed per *rescriptum Principis* legitimati non succedunt, legitimis iam antea natis, bene tamen cum illis, qui postea nati sunt. *Nov. 85. cap. 11. §. 1.*

§. XXXIX. Postea tamen priori casu ad desiderium patris Princeps legitimatis per *rescriptum* ius successionis tribuere in *rescripto* legitimationis, quo casu aequaliter cum legitimis succedunt.

§. XL. Si demum *post mortem patris* legitimantur, plane non succedunt, nisi forsan pater in testamento filium hunc legitimum nominasset, & deinceps confirmatio Principis accessisset. *Nov. 74. c. 2. §. 1.*

§. XLI. *Adoptivi* indistincte succedunt suo patri, etiamsi vel maxime minus plene adoptatiui sint: sed reliquis ascendentibus non aliter, quam si hi in adoptionem consenserint, ne alias ipsis inuitis heres agnoscatur §. 8. *I. de adopt.*

§. XLII. Ex eodem fundamento quoque Imperator deducit eum, qui tanquam nepos ex filio adoptatus est, huic non aliter succedere, quam si hic patri suo quoque consenserit.

§. XLIII. Atque hi adoptati ideo succedunt patri suo, ut nequidem huius parentes praetendere queant legitimam. *l. 2. §. 2. ad A. de m.*

Tertull. nisi expresse in fraudem legitimae, parentibus debitae adoptio facta fuisset. *arg. l. 87. §. 3. de legatis 2.*

§. XLIV. Quia vero tantummodo adoptio *agnationem* inter patrem & filium constituit, soli patri, non eius uxori, vel quasi matri adoptiui succedunt, nisi ex dispensatione Principis haec quoque adoptionem fecerit. *l. 3. C. de adopt.*

§. XLV. Durat ius succedendi tantum, durante adoptione : emancipati enim non succedunt, nisi fuerint impuberes, quibus adhuc debetur legitima §. 3. *l. de adopt.*

§. XLVI. Alumni autem plane non succedunt, *l. 132. de V. O.* quia publica autoritate haud sunt assumpti.

§. XLVII. Superfunt *illegitimi*, qui, si simpliciter tales sunt, matri & omnibus maternis ascendentibus succedunt indistincte, nisi mater illustris fuerit. *l. pen. C. ad SCt. Orphitia-*
mum.

§. XLVIII. Patri non succedunt, qui tamen iis alimenta praestare debet, & si hic deficiat huius pater, etiam ante matrem spurii.

§. XLIX. Si tamen nec liberi legitimi, nec legitima vxor adsit, *naturalibus* olim concessa erat successio in duas vncias cum matre concubina diuidendas. *Auth. licet C. de natur.*

lib. ita tamen, ut ad aui. successionem nequidem quoad has *duas uncias* filii naturalis liberi admittantur.

§. L. Quod hodie applicant communiter ad illos, qui extra matrimonium a *foemina honesta* concepti sunt: *spurii* enim, ex prostibulo publico nati, patrem nullum demonstrare possunt.

§. LI. Sed *incestuosi & adulterini* nullo modo succedunt, nec patri, nec matri *Nov. 89. c. 15.* adeo, ut nequidem alimenta petere possint *Auth. ex complexu C. de incest. nupt.* quod tamen moribus secundum principia iuris canonici aliter obtinet.

MEMBRUM. II.

De successione descendentium praetoria.

§. I.

Olim tam suis, quam emancipatis edicto praetoris prospectum erat, his quidem necessario, illis vero utiliter: sed post *Nov. 118.* hae dispositiones cessarunt.

§. II. Nihilominus tamen adhuc hodie in certis casibus liberi *successione praetoria* seu *bonorum possessione* indigent, quorsum
refero

refero *bonorum possessionem Carbonianam*, si forsitan vni ex liberis simul quaestio de *hereditate & statu* moueatur, vbi de iure ciuili non antea succedere poterat, nisi haec quaestio praepiudicialis fuerat discussa: sed iure praetorio statim, certis sub conditionibus, admittuntur ad successionem.

§. III. Conditiones autem, sub quibus huiusmodi liberi admittuntur, sunt sequentes: (1) liberi debent esse *impuberes*; nam quaestio de statu puberum non differtur, (2) praecedere debet *summaria causae cognitio*, vtrum expediat impuberi, questionem differri, *l. 3. §. 5. de Carb. edict.* (3) impuberes debent *cautionem* praestare his, quorum interest, de bonis restituendis, si post pubertatem contra se iudicatum fuerit. *l. 1. C. eod.* (4) haec bonorum possessio peti debet intra annum *l. 3. §. 4. D. eod.* (5) constare debet de indubitato matrimonio *l. 2. C. eod.*

§. IV. Hisce concurrentibus, impuberes statim succedunt in illam portionem, quae eis alias ab intestato debetur, & pubertate adueniente rei partes sustinent, si reliqui consanguinei a successionem eum dimouere conentur *l. 6. §. 6. D. eod.*

§. V. Et si tunc contra eum iudicatum fuerit,

restituit quidem hereditatem, neutiquam vero alimenta haecenus percepta, quia tanquam heres bonis usus est: *l. 3. §. 3. D. eod.*

§. VI. Porro (2) succurritur nondum natis per successionem praetoriam, dum praetor *ventrem*, h. e. *uxorem gravidam* nomine eius, qui in ventre est, ad hereditatem, interim admittit, donec ex eventu constare possit, an vivum partum, & qualem editura sit *tot. tit. D. de ventr. in possess. mitt.*

§. VII. Constare autem debet, mulierem esse praegnantem tempore mortis mariti, de quo, si dubitatur, summarie cognoscendum est, aliquando etiam per *inspectionem ventris*.

§. VIII. Primario quidem in fauorem *suum* seu in potestatem defuncti casuorum haec successio adornata est. *l. 1. §. 2. & 4.* sed postea omnibus illis quoque applicata fuit, qui, si iam nati essent, possent succedere.

§. IX. Hoc modo vidua in bona defuncti mittitur exclusis allodialibus & feudalibus, simul tamen *curator* constituitur, qui uxori praegnantem alimenta suppeditat *l. 1. §. 18. eod.*

§. X. Quodsi postea mulier abortum fecerit, vel in feudalibus foemellam pepererit, vel alias ex postfacto constet, eam non esse praegnantem, modo *bona fide* errauerit, alimenta non restituit.

§. XI.

§. XI. Sed & *nepotes* aliquando successione praetoria indigent (1) si mater repudiat hereditatem aui, tunc huius filii hereditatem aui de iure civili acquirere non possunt, quia tamen hoc casu agnati succedere debent, nepotes tanquam *agnati* ex iure praetorio admittuntur. vid. B. STRYK. *de success. A. I. diff. i. c. 2.*

§. XII. Praeterea (2) quando avus moritur, & mox eius filius antequam se bonis immiscuit, nepotes ex iure praetorio repudiata hereditate paterna solam avitam acquirere possunt. *l. ult. C. unde liberi.*

MEMBRUM. III.

De successione descendentium fideicommissaria.

§. I.

Pertinet huc potissimum *fideicommissum familiae*, ad conservandam familiam constitutum, ne certa bona villo tempore extra familiam alienentur.

§. II. Et quia ita non omnes simul de familia admittuntur, ordinem succedendi fideicommittens praescribere potest, cum ex eius arbitrio dependeat, cui res fideicommissaria postea restituenda sit.

§. III. Interim cum testator modum succeden-

cedendi non praescripsit, censetur illum dispositioni iuris communis reliquisse in tantum, in quantum intentio testatoris diuersum non suadet.

§. IV. Hinc quia *fideicommissa familiae* constituuntur hunc in finem, ne bona vlllo tempore extra familiam abeant, statim per se exinde fluit, sexum foemineum ab hac successione remouendum esse, quia alias bona ex familia discederent.

§. V. Ceterum in *successione fideicommissaria descendentium* aut quaestio est de liberis ipsius fideicommittentis, aut vero fiduciarii, seu fideicommissio grauati: priori casu liberis salva debet esse *legitima*, quae fideicommissio grauati nequit, *l. 32. l. 36. C. de inoff. test. l. 22. §. 1. de adopt.* & sic, quae deducta legitima supersunt, restitutioni obnoxia sunt.

§. VI. Quin etiam praeterea liberi moribus possent detrahere Trebellianicam, nisi in hoc fideicommisso, de quo agimus, tacite censenda esset prohibita. *Nov. 119. c. 11.*

§. VII. Sed etiam hoc casu admittuntur arrogati & adoptiui, non vero ex iusta causa legitime *exhereditati.*

§. VIII. Posteriori casu ad liberos fiduciarii

ciarii deuoluitur fideicommissum, licet tempore mortis eius proximior adsit, intuitu *fideicommittentis*, cum ordo succedendi semper metiendus sit ex persona ultimi possessoris, veluti si fideicommittens praeterito fratre nato maiori secundi fratris filium fideicommissio grauet, huius liberi praeferuntur fideicommittentis fratri, vtut ipsi proximiori.

§. IX. Sane vno casu ad proximitatem *fideicommittentis* tantum respicitur, si scil. fideicommissum extraneae personae relictum hac sub conditione, vt post mortem suam familiae testatoris bona restituat.

§. X. Ceterum si ad fideicommissa indefinite liberi vocati sunt, indistincte succedunt, non habita distinctione sexus: si autem in specie in *familiae conuersationem* relictum sunt, excluduntur filiae, licet ex filio prognati sint, vt & filii ex filiabus prognati.

§. XI. Excluduntur etiam adoptiui, vtpote de quibus testator non cogitasse videtur licet alias *familiae* accenseantur.

§. XII. Sic illegitimi non succedunt, nisi legitimati fuerint quocunque modo, salua tamen & hic voluntate testatoris.

§. XIII.

§. XIII. Neutiquam vero exheredati excludi possunt, cum exheredatio non pertineat ad illa bona, de quibus testator disponere non potuit *l. 114. §. 11. de Legat. 1.*

MEMBRUM IV.

De successione descendentium statutaria.

§. I.

ANtiqui Germani differentiam ratione *bonorum* in successione descendentium agnouerunt, unde est, quod in *iure Saxónico* & illis locis, ubi hoc ipsum adhuc obtinet, filiabus *res utensiles*, filiis autem, quæ ad *expeditionem* pertinent, assignentur.

§. II. Quæ autem ad res utensiles, seu geradam pertineant, variant, secundum mores locorum. Interim potiores species huc pertinentes recenset STRVVIVS ad *Antonium Matthæi tr. de successione circa fin. §. 401. seqq.*

§. III. Clerici tamen filii hic gaudent iure filiarum, cum rebus expeditoriis non indigeant.

§. IV. Sic & inter filios naturalior gladium habet præcipuum. Vid. *ius Saxonicum*

cum provinciale lib. 1. art. 27. quem quoque filius eius hoc mortuo aufert.

§. V. Ceterum si mater nulla alia bona quam *geradica* habeat, filiis ex gerada legitima debetur, vid. RICHTER. *de success. Sect. I. membr. I. n. 60.*

§. VI. Praeterea quandoque ratio *aetatis* habetur, nam in Saxonia alibique iuniori conceditur *das Ruhr-Recht* / seu ut eligere possit, maiore diuidente, si duo eiusdem sexus liberi adsint.

§. VII. Alibi distinguitur inter suos & emancipatos seu separatos *abgesonderte Kinder* / uti Lubecae, Hamburgi &c. nam *separati* non amplius succedunt illi parenti, a quo separati sunt; ab vno tamen parentum separati alteri adhuc succedunt.

§. VIII. Quando tamen liberi *confortes* non adsunt, tunc etiam *separati* admittuntur.

§. IX. In Ducatu Bremensi inter nobiles filiae excluduntur a bonis hereditariis *auits von den Erb-Stamm-Güthern* / si patri succeditur, quod iuri antiquo Germanico conforme esse, ostendit B. THOM. *in Select. feudal.* & ibi quidem *in historia iuris feudalis.* Sic & in domo Palatina aliisque illustribus fami-

familiis idem adhuc obtinet. conf. GIESEBERTVS *in periculo statutorum art. 30. n. 77. p. 398.*

§. X. Sed aliis in locis filiis quidem bona *immobilia* in diuisione assignantur, vt tamen filiae aestimationem loco eorum accipiant, vt iure *Ditmarsico & Prussico* cautum est.

MEMBRUM V.

De successione descendentium feudali & pactitia.

§. I.

IN *feudis* ordinarie tantum succedunt *filiis legitime nati* a primo acquirente sanguinem ducentes exclusis *adoptiuis, illegitimis, leditimatis per rescriptum Principis*. Imo in Marchia & Ducatu Brunsvicensi etiam legitimati per subsequens matrimonium excluduntur.

§. II. Extra ordinem tamen filiae admittuntur (1) in feudo foemineo, deficientibus filiis (2) in feudo mere hereditario (3) feudis Fuldensibus.

§. III. Alias tamen filiabus ex feudo in defectu *allodii* dos debetur, imo in Pomernia indistincte.

§. IV.

§. IV. Circa filios tamen adhuc attendendum (1) non alios succedere, quam qui sunt habiles ad seruitia militaria (2) excludi susceptos ex matrimonio morganatico.

§. V. Circa *pactitiam* successionem iam *Membro I.* notauimus, (1) liberos quandoque succedere ex *unione prolium* (2) filias propter pactum cum patre initum excludi a successionem.

CAPVT. III.

DE

SUCCESSIONE
ASCENDENTIVM.

MEMBRVM I.

De successione ascenden-
tium ciuili.

§. I.

Quia tot sunt species parentum, quot liberorum, & in singulis diuersa successio obtinet, hinc ante omnia videndum, de *ascendentibus legitimorum*.

(*Böhm. Actio.*)

Ecc

§. II.

§. II. Hi deficientibus liberis proximum in successione locum occupant, & quidem, si primi gradus sunt, *aequaliter* succedunt.

§. III. Patri tamen relinquendus est ususfructus, quem in defuncti filii bonis habuit, quoad illam partem, quae ad matrem eius deuoluitur, quae ob hanc causam tantum succedit in proprietatem.

§. IV. Quin si filius *peculium profectitium* reliquerit, hoc patri praecipuum extra successionem adiudicandum.

§. V. E contrario in *matre* aliquando contingere potest, ut a successione excludatur, si *intra annum* liberis impuberibus tutores non petierit, & liberi in impubertate decesserint, quo casu ad reliquos ascendentes deuoluitur hereditas.

§. VI. Quin aliquando tantum in usufructu succedit, si sc. ad secunda vota transit, & adhuc ex matrimonio liberi superstites sint, quibus proprietas ex lege debetur.

§. VII. Ceterum adeo parentes primi gradus excludunt remotiores ascendentes, ut non audiendi sint, si vel maxime bona ab illis prouenerint, quae a defuncto filio relictæ sunt, veluti si filius matris de-

defunctae dotem ab auo materno profectam ab intestato acceperit, nihilominus hanc in patrem deuoluit, non in auum maternum.

§. VIII. Deficientibus parentibus *primi gradus* successio ad *auitam lineam* deuoluitur, exclusis proauis, & quidem, si plures sint, pari numero, in capita, si impares numero sint, in lineas succedunt nulla habita distinctione bonorum; vti quidem contendit RICHTER. *de Successione ab intestato Sect. 2. m. 1. n. 10.*

§. IX. Praeterea cum parentibus iure nō uo admittuntur defuncti fratres & sorores in *capita* & horum liberi in *stirpes* iure *repraesentationis*, si vel maxime hi soli concurrant.

§. X. Hoc casu tamen ascendentes in linea *auita* indistincte in *capita* succedunt; id quod ex persona fratrum defuncti consequuntur, qui in capita succedunt.

§. XI. Hoc tamen singulare est, quod pater cum liberis in defuncti filii hereditatem succedens vsumfructum non consequatur in portione eorum, si modo antea in defuncti filii bonis vsumfructum nullum habuit.

§. XII. Quod iuris est in parentibus legitimis, hoc etiam obtinet in parentibus *legitimorum*, si vel maxime per rescriptum Principis legitimatio facta fuerit.

Ecc 2

§. XIII.

§. XIII. Quodsi ergo legitimatus per rescriptum Principis moriatur, non relictis liberis, & mater & pater eius succedunt, licet hi tanquam coniuges in matrimonio non vixerint, cum mater eidem etiam successisset, licet vel maxime legitimatus fuisset.

§. XIV. In parentibus *adoptiuorum* distinctius procedendum, nam tantum succedunt (1) parentes arrogatores, & (2) qui filium plene adoptant, quales non sunt extranei, qui proinde non succedunt, nec si mater ex dispensatione Principis adoptauit, in quibus casibus successio non est reciproca.

§. XV. Si ergo nepos ab auo adoptatus sit, hoc casu eidem & pater & auus succedunt, cum alias pater auum excludat.

§. XVI. Succedunt etiam ceteri ascendentes, sed tantum paternae lineae, non maternae, respectu cuius nullum vinculum per adoptionem inducitur.

§. XVII. Denique in arrogatis impuberibus defunctis successio haec ex accidenti cessat propter *pactum interpositum*, quo arrogans pater cognatis promittere necessum habuit, se haud successurum esse, si arrogatus in impubertate decesserit.

§. XVIII.

§. XVIII. Quodsi praeterea cum parentibus alii liberi legitimi hic concurrant, nihilominus plane excluduntur; cum respectu arrogati defuncti tanquam *unilaterales* habendi sint, qui in successione ascendentium excluduntur.

§. XIX. Defunctis liberis illegitimis, tantum *mater*, etiam *illustris*, succedit, patre excluso, nisi filius naturalis coelebs mortuus fuerit, sic enim succedit in sextantem *Auth. licet C. de naturalibus liberis*.

§. XX. Sic & reliqui ascendentes materni indistincte succedunt illegitimis, sed non ulterius paterni, modo liberi haud incestuosi vel adulterini fuerint.

§. XXI. Quemadmodum autem in casu *commorientium* supra dictum est, multum referre, quis praemortuus sit, ita quoque in hac successione idem observandum, ut tunc demum mater superstes succedat, si filius post patrem mortuus fuerit, secundum distinctionem supra propositam.

MEMBRUM II.

De reliquis speciebus successionis ascendentium,

§. I.

Successio *ascendentium praetoria* non datur, quorum successio hodie vniçe ex *Nov. 118.* petitur.

§. II. In *fideicommissis familiae* utique successio ascendentium attenditur, qui etiam sub nomine *familiae* comprehenduntur, sed matre tamen exclusa, maxime vidua, cum per illam bona extra familiam transferri possent.

§. III. Idem quoque observatur, si heres extraneus grauatus sit, ut post mortem suam hereditatem familiae defuncti restituat, sic enim, si fideicommittentis pater adhuc supersit, huic prae reliquis collateralibus fideicommissum defertur.

§. IV. Ut tamen hoc casu fratres fideicommittentis quoque admittantur, quia perinde est, ac si ipsi fideicommittenti iam succedatur.

§. V. In *statutaria* successione in plurimis locis a iure communi receditur. Sic iure Saxonico & Magdeburgico excluduntur

duntur *defuncti fratres*, iuxta regulam:
Das Erbe fällt den Eltern in den Schoos.

§. VI. Sic etiam, vbi *successio geradica* obtinet, mater prae patre praecipuam geradam habet in successione filiae.

§. VII. De iure Lubecensi, si separatus filius moriatur, (1) succedunt fratres *separati*, post hos *non separati*, & his non exstantibus, demum parentes.

§. VIII. Si filius non separatus decesserit, soli parentes succedunt. vid. *ius Lubecense libr. 2. tit. 7.*

§. IX. Iure Bremensi successio nobilium ita se habet, ut in *bonis auitis hereditariis* soli fratres, exclusa matre superstite, succedant, in reliquis acquisitis etiam sorores admittantur, & hoc casu mater tantum illa recipiat, was auf den verstorbenen Sohn von der Mutter gekommen.

§. X. In feudis *ascendentes* regulariter non succedunt, cum tantum descendentibus per feuda prospiciatur.

§. XI. Potest tamen, si filius feudum acquisiuit, per pactum speciale seu *simultaneam investituram* eidem successio reservari, si primus acquirens sine liberis decesserit.

§. XII. Quodsi feudum sit mere *hereditarium* vel consuetudine feudali successio adinstar allodialium se habet, vt in Belgio Gallico, itidem parentes succedunt.

CAPVT IV.
DE
SUCCESSIONE COL-
LATERALIVM.

MEMBRVM I.

De Successione collatera-
lium ciuili.

§. I.

INter *collaterales* ordinarie proximior excludit remotiorem, & sic qui sunt aequales in gradu, aequaliter admittuntur. Sed tamen circa fratres fratrumque liberos quaedam singularia recepta sunt.

§. II. Succedunt ergo primo loco *fratres sororesque germani*, exclusis vterinis & consanguineis, & sic primo hic obtinet *duplicitas* *vinculi*.

§. III. Alterum singulare est, quod *ius repraesentationis* hic locum habeat, virtute
cuius

eius fratrum sororumque liberi parentum suorum locum occupant, & cum patris succedunt, exclusis iterum ob duplicitem vinculi fratribus defuncti unilateralibus.

§. IV. Non aliter tamen *iure repræsentationis* succedunt, quam si defuncti fratres & sorores, siue germani, siue unilaterales, adsint. Nam, hos ut excludant, parentum locum subire tenentur; ut vero cum illis succedant, a quibus alias ob proximitatem essent excludendi, itidem parentis locum intrare debent, & ita in stirpes succedunt.

§. V. Si vero inter se soli concurrunt, non existentibus fratribus defuncti, in capita succedunt, quia non necesse habent, subire locum parentum, sed *proprio iure* succedunt.

§. VI. Potest tamen contingere, ut fratrum liberi soli inter se concurrant, existente licet defuncti fratre, qui tamen heres non existit. Hoc casu videndum, utrum sit incapax ob inhabilitatem *legalem*, & sic fratrum filii succedunt in capita; an vero *indignus*, & sic succedunt in stirpes, quia fiscus nomine indigni succedit: an denique renunciet hereditati, & sic nihilo-

minus succedunt in capita, licet haec renunciatio in quorundam praedudicium vergere possit.

§. VII. Imo si frater renuncians ipse liberos habeat, successorio edicto hi quoque simul in capita admittuntur, quo facto pater liberis suis prospicere potest, veluti si haberet quatuor liberos, sed soror eius defuncta, unicam filiam, hereditas in quinque partes diuidenda est. B. STRYK, *dissert. 3. c. 1.*

§. II.

§. VIII. Si soror defuncti cum fratrū liberis concurrat, sed monasterium ingressa sit, nihilominus fratrū liberi in *stirpes* succedunt, quia monasterium loco sororis succedit. *Auth. nunc autem C. de episc. & cler.*

§. IX. Idem dicendum, si soror consanguinea vel uterina monasterium ingressa sit, nam ad excludendum monasterium fratrū germanorum liberi locum parentum occupare debent, & ita iure *repraesentationis* succedere.

§. X. Si de fratris defuncti absentis morte non constat, successio ceterorum fratrū liberorum est valde dubia, vtrum in capita, an in *stirpes* succedere debeant? interim si probabiliter de morte non constat,

stat, successio adinterim in stirpes locum habebit, & eius portionem administrabunt ipsi fratrum liberi, & tandem, si de vita eius desperant, eam inter se diuident.

§. XI. Quodsi fratris liberi ex *vna stirpe* tantum supersint, sine dubio in *capita* succedunt.

§. XII. Quodsi fratrum liberi cum defuncti patruo succedant, licet hic cum illis in aequali gradu constitutus sit, tamen patruum vel auunculum excludunt. *Nov. 118. c. 3. v. quandoquidem.*

§. XIII. Volunt tamen nihilominus eos in capita succedere, quo *sua iure* succedant, & *respectus liberorum*, qui in eis obtinet, eos praetulisse videatur; sed ex verbis Nouellae haec sententia valde dubia redditur, quia Iustinianus eos defuncti patruo praeposuisse videtur *iure repraesentationis*.

§. XIV. Deficientibus fratribus germanis, horumque liberis, *vnilaterales* succedunt, horumque liberi, eodem modo, quo germani.

§. XV. Habentur autem pro fratribus vnilateralibus non tantum *uterini* & *consanguinei*, sed etiam fratres *adoptiui* plene tales, & non emancipati, deinceps *legitima-*

ti per rescriptum Principis , porro fratres naturales ex eadem matre prognati.

§. XVI. Si ex diuersis matribus prognati sint , quamuis eodem patre , nihilominus tamen pro mere extraneis habentur , quia vinculum paternum in illegitimis non attenditur quoad effectus ciuiles , & hinc , qui ex eodem patre & matre extra matrimonium prognati sunt , nihilominus tantum vterinis accensentur.

§. XVII. In tantum autem hoc casu succedunt vnilaterales , vt etiam fratris germani defuncti nepotes excludant.

§. XVIII. Sic etiam praeterea excludunt defuncti patrum , *Non. 118. c. 3.* cum post fratres fratrumque liberos non amplius duplicitas vinculi attendatur.

§. XIX. Hoc tamen inter vnilaterales singulariter obseruandum , quod in iis ratio habeatur *bonorum* ; quae enim a patre ad defunctum peruenerunt , consanguineis ; quae autem a matre , vterinis obueniunt. In aliis aequalis est omnium successio *l. 13. §. 2. C. de legit. hered. Non. 84. c. 2.* qui textus per *Non. 118.* non correcti deprehenduntur.

§. XX. Si etiam vnilaterales deficiunt , postea semper proximiores succedunt in capi-

capita, non habita ratione duplicis vinculi aut repræsentationis.

§. XXI. Sic itaque patruus defuncti excludit defuncti fratris nepotem, qui demum succedit cum defuncti patrui filio.

§. XXII. Defuncti matris soror consanguinea excludit defuncti patrui filium, ut ut duplici vinculo coniunctum.

§. XXIII. Defuncti germani fratris nepos concurrat in capita cum consanguinei fratris nepote, & ita porro.

§. XXIV. Hoc unicum adhuc notandum est, quod in huiusmodi successione duplicem accipiant portionem, qui *duplici iure* defunctum attingunt, ut sunt consobrini ex duobus fratribus & sororibus, concurrente adhuc consobrino ab alia sorore nato.

MEMBRUM II.

De successione fideicommissaria collateralium.

§. I.

IN fideicommissis familiae etiam *collaterales* admittuntur, quatenus adhuc familiae annumerantur.

§. II. Et ita tantum *agnati* succedunt, exclusis cognatis, qui non amplius de familia sunt.

§. III.

§. III. Intetim eo ordine succedunt, quo alias in ceteris bonis ab intestato succedi solet, & ita *ius repræsentationis* quoque in fratrum liberis obtinet, quod alias plurimi in dubium vocant.

§. IV. Sed hoc restringitur ad casum, quando testator in propria familia fideicommissum constituit: secus, si in extranea familia, quo casu omnes, qui sunt de illa familia, admittuntur, non habita ratione proximitatis, quia hic nulla cum defuncto consanguinitatis ratio occurrit, propter quam proximitas attenditur.

§. V. In eo quoque hæc successio a communi abit, quod in *fratribus* non attendatur duplicitas vinculi, sed germani cum consanguineis simul admittendi sint, quia in huiusmodi fideicommissis simpliciter *agnatio* attenditur, quæ æque est in consanguineis, ac germanis.

§. VI. Deficientibus masculis agnatis, ad foeminas devolvitur successio, quia ita fideicommissum expirat.

§. VII. Et quidem ad foeminas seu cognatos proximiores ultimi possessoris respiciendum est.

MEMBRUM III.

De Successione collateralium statutaria.

§. I.

DE iure Saxonico simpliciter proximior succedit, non attento iure *repraesentationis*, quod tamen in Ducatu Magdeburgico & Episcopatu Naumburgensi observatur.

§. II. Ad eoque fratrum liberi, quando succedunt, semper succedunt in *capita*.

§. III. Et sic quoque a defuncti fratribus necessario excluduntur; ipsi tamen non excludunt defuncti patrum, quae de iure civili longe aliter sese habent.

§. IV. Porro fratres unilaterales per unum gradum longius remouentur secundum vulgatum: *Die halbe Geburt stehet einen Grad weiter* / & sic cum fratrum germanorum liberis simul succedunt.

§. V. Sic quoque de iure Saxonico in successione *unilateralium* non attenditur differentia bonorum, uti de iure civili.

§. VI. Illa tamen attenditur, quae est inter *geradam* & *reexpeditorias*, cum haec solis agnatis debeantur, illae vero proximae cognatae.

§. VII.

§. VII. In successione *geradica* sola cognatio in specie attenditur, & hinc vterina soror simul cum germana succedit.

§. VIII. Si cognatae non exstant, gerada debetur magistratui loci, merum imperium habenti.

§. IX. Iure *Bremensi* inter nobiles distinctio bonorum attenditur, ita, vt *hereditaria* ad solos *agnatos* deuoluantur.

§. X. De iure *Lubecensi* si frater non separatus moritur, deficientibus parentibus, fratres non separati tantum succedunt, exclusis separatis. Si vero separatus a parentibus moriatur, illi quidem fratres in successione potiores sunt, qui cum defuncto in communione manserunt: si autem etiam inter se bona separarunt, potiores partes in successione habent fratres *dissortes* seu *separati*.

MEMBRUM IV.

De successione collateralium feudali.

§. I.

IN feudis non alii collaterales succedunt, quam qui a primo acquirente originem

tra

trahunt , non ergo *collaterales* ipsius acqui-
rentis primi , nisi in prima inuestitura com-
prehenſi fuerint.

§. II. Soli tamen agnati ſuccedunt , &
inde frater vnilateralis conſanguineus aequè
cum germano defuncti ſuccedit , quia hic
ad ſolum ius agnationis reſpicitur , niſi fue-
rit feudum hereditarium.

§. III. Quodſi *foemininum* fuerit feudum,
ſuccedunt quidem foeminae & cognati , ſed
ſemper in ſubſidium.

§. IV. Fratrum liberi ſuccedunt in capi-
ta vel in ſtirpes , quemadmodum in allodia-
libus de iure ciuili diſpoſitum eſt.

§. V. Quodſi heredes feudales ſimul pro-
ximiores ſunt in allodio , feudum ſolum re-
tinere poſſunt , repudiato allodio , ſecus ac
filii vel aſcendentes.

§. VI. In Saxonia & variis aliis imperii
terrīs collaterales non aliter ſuccedunt,quam
ſi ſimultanee inueſtiti fuerint , & hoc eſt ,
quod aiunt , nicht aus angebohrner Sipp-
ſchaft / ſondern aus Macht des Bedinges/
& quidem non habita ratione proximitatis,
niſi in literis inueſtiturae addita ſit clauſula :
Nach rechter Sippzahl.

CAPUT V.

De Successione extraordinaria.

§. I.

Successio *extraordinaria* dicitur, quando illi succedunt, qui nullo consanguinitatis vinculo defunctum attingunt.

§. II. Huc pertinet (I.) eius, qui furiosus vel mente capti, a suis cognatis derelicti, curam suscepit, eumque interim aluit: tunc enim agnati tanquam indigni a successione excluduntur, & bona furiosi ad eum devoluuntur, qui hactenus eius curam suscepit. *Non. 115. c. 3. §. 12.*

§. III. (II.) Qui ex *pacto* successionem sibi quaesiverunt, quo pertinent *pacta confraternitatis, unionis prolium* &c.

§. IV. (III.) Quando membrum collegii privilegiati decedit absque heredibus, succedit collegium. Sic, decedente milite, ad cohortem devoluitur successio, cui adscriptus fuit; decedente senatore absque heredibus, *curia* succedit.

§. V. (IV.) Ex eodem fundamento decedente ministro ecclesiae absque heredibus, ecclesia, cui adscriptus fuit, succedit. *l. 20.*

C. de

C. de Episc. & Cler. Hoc etiam ad *academiam* extendunt, decedente studioso sine heredibus, sed absque ratione solida.

§. VI. (V.) Primario huc pertinet *successio coniugum*, quae secundum *ius praetorium* obtinet, deficientibus omnibus cognatis.

§. VII. Debet autem matrimonium durare usque ad tempus mortis; & praeterea legitimum esse; nam post diuortium haec successio expirat: non item post *separationem quoad thorum & mensam*.

§. VIII. Quia vero haec successio *praetoria* est, hinc intra 100. dies secundum naturam huius successionis iudicialiter agnoscenda est.

§. IX. Et cum reale matrimonium hic exigatur, hinc inter desponsatos haec successio non obtinet.

§. X. Praeterea ex *Auth. praeterea C. unde vir & uxor*. in certo casu *vidua* succedit marito, si inops sit, & maritus locuples, de quo iudex arbitrabitur, id quod eadem aequitatis ratione ad maritum quoque inopem referendum.

§. XI. Et quidem si nulli liberi adsint, coniux inops indistincte succedit in quartam partem *iure proprietatis*; si vero liberi, iure

usufructuario, si quidem tres vel pauciores adsint; sin plures, in filialem portionem.

§. XII. Imputatur tamen in hanc portionem, quicquid ei in testamento a defuncto marito relictum est, non tamen lucra aliunde ex postfacto supervenientia hanc successionem tollunt.

§. XIII. Ceterum secundum praxin Germaniae coniuges varie sibi inuicem succedunt. Nam in Saxonia maritus est heres *mobiliaris*, salva tamen liberorum legitima, & rebus vten-silibus exceptis, quae proximae cognatae debentur.

§. XIV. Vxor vero vel succedit ex pactis dotalibus, & sic illa capit, quae ibi determinata sunt; vel secundum statutum, tunc in arbitrio eius est, maxime in electoratu Saxoniae, utrum *illata* repetere, an vero portionem statutariam habere velit, quae in electoratu Saxoniae est quarta pars, si liberi adsint, tertia vero, si nulli adsint.

§. XV. Sed viduae nobiles, quae cum nobilibus matrimonium inierunt, praeterea ex bonis mariti praecipua habent *dotalitium*, *morgengabam*, seu *sponsalitiam largitatem*, & *cibaria domestica*, quae tamen illis non debentur, si nubant civibus.

§. XVI

§. XVI. In quibusdam locis , Magdeburgo vicinis , vxor nequidem illata repetere potest , sed collatis omnibus bonis suis , dimidiam capit.

§. XVII. In *Marchia* electionem habet , vtrum illata repetere , an , omnibus suis bonis collatis , dimidiam praetendere malit.

§. XVIII. Tandem vltimus heres est *fiscus* , & quidem illius loci , vbi bona immobilia sita fuerunt , in debitis autem & mobilibus , vbi defunctus habitauit.

§. XIX. Ante omnia tamen *fiscus* per edictum omnes , quorum interest , citare debet , vt constet , an aliqui heredes supersint , nec ne ?

§. XX. Et quamuis ius *fisci* tantummodo Principes exercent , tamen in Saxonia & multis locis Germaniae magistratus quilibet , qui habet merum imperium , bona vacantia occupat.

S. D. G.

INDEX.

CAPITVM.

Tractatus de Actionibus.

Sectio I. *De indole actionum peculiari.*

- - Cap. I. De necessitate & utilitate huius doctrinae.
- - Cap. II. De differentia & indolo remediorum varia.
- - Cap. III. De varia remediorum distinctione.
- - Cap. IV. De modo proponendi actiones in iudicio.

Sectio II. *De ipsis actionibus sigillatim.*

- - Cap. I. De actionibus ex statu personarum descendentibus.
- - Cap. II. De actionibus in rem ex dominio & seruitute.
- - Cap. III. De actionibus in rem ex iure hereditario & pignore.
- - Cap. IV. De remediis possessoriiis aliisque interdictis.

XI

- - Cap. V. De actionibus personam ex aequitate.

- - Cap. VI. De actionibus in personam ex quasi contractu.

- - Cap. VII. De actionibus in personam ex pollicitatione & pacto.

- - Cap. VIII. De actionibus ex contractibus nominatis.

- - Cap. IX. De actionibus ex contractibus innominatis.

- - Cap. X. De actionibus personalibus ex contractu aliorum resultantibus.

- - Cap. XI. De actionibus personalibus ex facto illicito ortis.

- - Cap. XII. De persecutionibus quibusdam aliisque remediis extraordinariis.

Sectio III. *De cumulatione actionum.*

INDEX

INDEX II.

ACTIONVM

In hoc Tractatu expositarum, iuxta
ordinem alphabeticum,
in quo

Primus numerus Romanus cum puncto
sectionem; alter cum conimate caput; tertius
sine puncto paragraphum; litera denique singu-
laris notam adiectam designat.

A ctiones quid sint. I. 2. 5	de <i>Assecuratione</i> II. 8. 131
- differentia ab extra- ordinariis cognitioni- bus 21.	B onae fidei quae sint I. 3. 12
earum varia cumula- tio III. 1. 199.	ex C ambio II. 9. 16
ex acqutate II. 3. 5. 199.	ex C arboniana B. P. 11. 3
<i>Aestimatoria</i> seu quanti minoris II. 7. 77	8
- - praescriptis verbis II. 9. 2	de <i>Calumniatoribus</i> II. 11
- - iniuriarum II. 11. 55	35
<i>Alimentaria</i> II. 1. 33	<i>Colonaria</i> II. 8. 112
de <i>Albo corrupto</i> II. 11. 32	<i>Communi diuidundo</i> II. 6
vtilis II. 11. 33	36
<i>Annulatoria</i> matrimo- nii II. 1. 44	<i>Commodati</i> II. 8. 13
<i>Aquae pluuiae</i> arc. II. 11. 2	ex <i>Compromisso</i> II. 7. 24
<i>Arbitrariae</i> I. 3. 48	<i>Condictiones</i> II. 5. 15
<i>Arborum</i> furtim caesarum II. 11. 13	<i>Condictio</i> ex constitutione D. Pii II. 3. 53
	- - <i>Indebiti</i> II. 5. 26
	pro collatione II. 3. 60
	pro quarta Falcidia II. 3
	34
	pro cautione legato- rum Fff 4

Index II. Actionum.

rum nomine praestanda	II. 3. 88	2. seqq.
- - Causa data causa non secuta	II. 5. 20	<i>Extraordinaria</i> remedia II. 12. 1
<i>Condictio</i> ob turpem cau- sam	<i>ibid.</i> 23	de F <i>Actum</i> in genere II. 5. 7
- - sine causa	<i>ibid.</i> 3	- - subsidiaria rei vindica- tionis II. 2. 11. seqq.
- - furtiva	<i>ibid.</i> 34	- - si vxor per calumniam in possessionem missa II. 3. 13
- - ex lege <i>ibid.</i> 39. ex l. f. C. de reuoc. donat. <i>ibid.</i> 43		- - si vxor missa possessio- nem dolo malo in ali- um transtulit <i>ib.</i> 14
- - triticaria	<i>ibid.</i> 44	- - contra impediētem immissum II. 3. 80
- - de eo quod certo loco	<i>ibid.</i> 52	- - contra spoliantis here- des II. 4. 36
- - certi ex mutuo	II. 8. 2	- - ex iureiurando extra- iudiciali II. 8. 35
- - certi ex stipulato	<i>ibid.</i> 35	- - contra eum, qui pro- hibuit mortuum infer- re <i>ib.</i> 67
- - ex chirographo	<i>ib.</i> 35	in <i>Factum</i> doli subsidiaria II. 11. 9
<i>Conducti</i>	<i>ibid.</i> 93	- - contra heredes delin- quentis, in quantum lo- cupletiores sunt II. 5. 10
<i>Constitutoria</i>	II. 7. 20	- - ex recepto II. 7. 29
D <i>Epofiti</i>	II. 8. 19	- - contra falsum tutorem II. 6. 23
ad <i>Deprecationem</i>	II. 11. 62	- - contra agrimensores si falsum modum dixe- runt <i>ib.</i> 44
<i>Desertionis</i> <i>Reklage</i>	II. 1. 43	oz
<i>Directae</i> Actiones	I. 3. 54	
<i>Diuortien</i> <i>Reklage</i>	II. 1. 42	
<i>Doli</i>	II. 11. 37	
de E <i>Ffusi</i> vel deiectis	II. 11. 15	
<i>Emphyteuticaria</i>	II. 8. 114	
<i>Emti</i>	II. 8. 61	
<i>Executius</i> processus	II. 8. 8	
<i>Exercitoria</i>	II. 10. 2. seqq.	
ad <i>Exhibendum</i>	II. 11	

Index II. Actionum.

- - ex compromisso II. 7. 26 - - contra magistratum in mora existentem II. 11 9 - - contra eum, qui missum non admisit <i>ib.</i> 10 - - ob turbam <i>ibid.</i> 14 - - de effusis vel deiectis <i>ibid.</i> 15 - - ob damnum datum <i>ib.</i> 23 - - contra violentos extorres <i>ibid.</i> 31 - - contra eum, qui sine venia in ius vocat <i>ib.</i> 34 - - de calumniatoribus II. 11. 35 - - ob alienationem iudicii mutandi causa factam II. 11. 41 Familiae herciscundae II. 3 54 - - utilis <i>ib.</i> 58. pro inaequali diuisione reformanda <i>ib.</i> 63 ex Fideiussione II. 8. 40 Finium regundorum I. 3. 37 Funeraria II. 6. 9 Furti II. 11. 46 Hereditatis petitio II. 3 16 - - utilis <i>ib.</i> 4 - - possessoria <i>ib.</i> 23 - - fideicommissaria <i>ib.</i> 24	<p>- - conventionalis II. 3. 28</p> <p>- - statutoria <i>ib.</i> 52</p> <p>Hypothecaria <i>ib.</i> 71. 97</p> <p>Inuriarum civiliter instituta II. 11. 55</p> <p>- - criminaliter <i>ib.</i> 58</p> <p>- - ex L. Cornelia <i>ibid.</i> 59</p> <p>- - ob famosum libellum <i>ibid.</i> 60</p> <p>- - ad palinodiam <i>ibid.</i> 61</p> <p>Implorationes officii iudicis I. 2. 24. seqq.</p> <p>- - pro alimentis decernendis II. 1. 31</p> <p>- - pro patre cogendo ad emancipationem <i>ibid.</i> 34</p> <p>- - pro separatione quoad thorum & mensam <i>ib.</i> 41</p> <p>- - pro diuortio <i>ibid.</i> 42</p> <p>- - pro repudio decernendo II. 1. 44</p> <p>- - pro supplendo dissensu parentum II. 1. 48</p> <p>- - pro administratione bonorum absentis decernenda II. 3. 2</p> <p>- - pro ventre immittendo II. 3. 11</p> <p>- - pro restituendo fideicommisso II. 3. 27</p> <p>- - pro cautione legato-
rum</p> <p style="text-align: center;">F f f 5</p> |
|--|--|

Index II. Actionum.

rum nomine praestanda	II. 3. 77	- - propter damnum ab aedibus ruinosis datum	<i>ibid.</i> 52
- - pro modo legatis adiecto implendo	<i>ibid.</i> 92	- - de exhibendo fugitivo	II. 1. 20
- - pro arresto impetrando	<i>ibid.</i> 104	- - de exhibendo libero homine	II. 1. 18
- - pro inhibitione decernenda ne cadauera venterentur	II. 4. 70	- - de exhibendis pupillis	II. 4. 34
- - pro alleganda excusatione	II. 6. 35	- - de fluminibus	II. 4. 79
- - pro arbitro cogendo ad recipiendum arbitrum	II. 7. 24	- - si fluminis vi quaedam in agrum sunt importata	II. 4. 53
- - contra sequestrem iudicalem	II. 8. 27	- - de glande legenda	<i>ib.</i> 55
- - pro contributione facienda ob iactum	<i>ib.</i> 110	- - de itinere actuque priuato	II. 4. 18
- - pro cautione damni infecti praestanda	II. 11. 8	- - de itinere reficiendo	<i>ibid.</i> 19
- - pro salario	II. 12. 9	- - ex L. fin. C. de edict. D. Hadr. toll.	II. 3. 5
<i>Inhibitiones</i>	II. 4. 11	- - de locis publicis	II. 4. 72
<i>Institutoria</i>	II. 8. 46	- - de migrando	<i>ibid.</i> 58
<i>Institoria</i>	II. 10. 7	- - ne vis fiat ei qui in possessionem missus est	II. 3. 21
<i>Interdictum</i> quid	II. 4. 2	- - ob nouum opus	II. 4. 42
- - de aqua quotidiana	II. 4. 21	- - ne vis fiat ei, qui thesaurum effodere vult	II. 4. 54
- - de aqua aestiua	II. 4. 23	- - de precario	<i>ib.</i> 59
- - de aqua castellana	<i>ibid.</i>	- - contra eum, in quem dolose possessio est translata	II. 3. 15
- - de aquae haustu	<i>ibid.</i> 28		quo-
- - de arboribus caedendis	<i>ibid.</i> 56		
- - de cloacis	II. 4. 29		
- - demolitorium	II. 4. 48		

Index II. Actionum.

- - quorum bonorum <i>ib.</i> 3	<i>ibid.</i> 7
- - quod legatorum II. 3	<i>Metus causa</i> II. 11. 42
63	<i>Mixtae actiones</i> II. 3. 6
- - quod vi aut clam II. 4	N egatoria II. 2. 40
49	utilis II. 2. 48
- - de riuis II. 4. 26	<i>Negotiorum gestorum</i> II.
- - Saluianum II. 3. 101	6. 3
- - de factis II. 4. 62	<i>Noxalis</i> II. 11. 30
- - de sepultura <i>ib.</i> 66	<i>Nunciatio noui operis</i> II.
- - de tabulis exhibendis	4. 42
II. 3. 66	O neris auersi II. 8. 111
- - Vti possidetis II. 4. 13	de P actis in genere
- - Virubi <i>ibid.</i> 31	II. 7. 4
- - Vnde vi <i>ibid.</i> 37	ex <i>Pacto</i> II. 7. 8
- - de via publica II. 4. 76	- - dotali <i>ibid.</i> 12
<i>Iudicati</i> II. 6. 48	- - pro dote repetenda <i>ib.</i>
ex L ege diffamari II. 1. 16	15.
ex <i>L. Aquilia</i> II. 11	- - pro donatione <i>ib.</i> 18
19	- - ex compromisso <i>ib.</i> 24
- - utilis II. 11. 24	- - ex correali obligatio-
<i>Legatorum</i> II. 3. 76	ne II. 8. 37
<i>Literarum obligatio</i> II. 8	- - ex fideiussione <i>ib.</i> 40
55	- - ex delegatione <i>ibid.</i> 52
si <i>litem</i> suam iudex fecerit	- - ob expromissionem <i>ib.</i>
II. 11. 36	54
<i>Locati</i> II. 8. 101	- - ex cautione damni in-
- - in casu legis Rhodiae	fecti II. 11. 11
de iactu <i>ibid.</i> 109	- - ob aliam cautionem
de eo quod certo loco II. 5	II. 3. 89
52	- - ex fideicommissio con-
M andati II. 8. 124	ventionali II. 3. 91
<i>Mandatorum proces-</i>	ad <i>Palinodiam</i> II. 11. 61
<i>sus</i> II. 4. 6	de <i>Pactu</i> II. 11. 28
- - cum & sine clausula	<i>Pae-</i>

Index II. Actionum.

<i>Pauliana</i>	II. 2. 26	- - ex do vt facias <i>ibid.</i> 11
<i>de Peculio</i>	II. 10. 16	- - ex facio vt des <i>ib.</i> 12
<i>Personales</i>	I. 3. 4	- - ex facio vt facias <i>ib.</i> 14
<i>Persecutoriae</i>	<i>ibid.</i> 9	<i>Prinatoria</i> ob indignita-
<i>Petitoriae</i>	<i>ibid.</i> 7	tem II. 3. 94
<i>Pignoratitia</i>	II. 8. 31	<i>Prouincatio</i> ex l. si conten-
<i>Poenales</i>	I. 3. 10	dat II. 8. 49
<i>Possessorium ordinarium &</i>		- - ex l. diffamari II. 1. 16
<i>summarium</i>	II. 4. 15	<i>Protutela</i> II. 6. 20
	seqq.	<i>Publicianae</i> II. 2. 19
<i>Possessoriae</i>	I. 3. 7	contra <i>Publicanos</i> II. 1. 52
<i>de Posito vel suspenso</i>		Q <i>uanti minoris</i> II. 7. 77
	II. 11. 18.	<i>Quadrupedaria</i> II. 11
<i>ex Pollicitatione</i>	II. 7. 2	26
<i>Praeindiciales</i>	I. 3. 2. II. 1. 2	ex <i>Quasi contractibus</i>
- - ex statu humanitatis		II. 6. 3. seqq.
	II. 1. 6	<i>Quasi Serniana</i> II. 3. 97
- - de libertate	<i>ibid.</i> 7	<i>Querela</i> inofficiosi testa-
utilis	<i>ibid.</i> 12	menti <i>ib.</i> 30
- - de libertinitate & inge-		- - inofficiosae donationis
nuitate	<i>ibid.</i> 14	<i>ibid.</i> 42
- - inter dominum & va-		- - inofficiosae dotis <i>ib.</i> 46
fallum	<i>ibid.</i> 15	- - nullitatis <i>ibid.</i> 49
- - de statu ciuitatis	<i>ib.</i> 21	- - non numeratae pecu-
- - de filiatione	<i>ibid.</i> 22	niae II. 8. 60
	seqq.	<i>Quod inssu</i> II. 10. 10
- - de partu agnoscendo	<i>ib.</i> 29	de R <i>ationibus</i> distrahen-
		dis II. 6. 21
- - inter cognatos	<i>ibid.</i> 37	<i>Realium</i> natura I. 3. 3
- . de statu coniugali	<i>ib.</i> 38	ex <i>Recepto</i> II. 7. 29
<i>Praescriptis verbis</i>	II. 9. 2	<i>Redhibitoria</i> II. 8. 71
- - ob coloniam partia-		<i>Reductio</i> ad arbitrium bo-
riam	II. 8. 113	ni viri II. 8. 123
- - ex permutatione	II. 9. 7	<i>Rei</i>

Index II. Actionum.

<i>Rei vindicatio</i>	II. 11. 7	<i>Spolii</i>	II. 4. 39
- - quatenus detur uxori		- - in matrimonio	II. 1. 40
& marito	<i>ibid.</i> 16	de <i>Sponsu</i>	II. 1. 46
- - utilis ob dominium vi-		ex <i>Stipulatu</i>	II. 8. 35
le	II. 11. 17	<i>Stricti iuris</i>	I. 3. 16. & <i>ib.</i> 30
- - quatenus legatario de-		<i>Subsidiaria</i> contra magi-	
tur	II. 3. 67	stratum	II. 6. 26
- - pro quarta Falcidia		<i>Suppletoria</i>	II. 3. 10. <i>ib.</i> 48
	II. 3. 83	<i>Suspecti</i> accusatio	II. 6. 29
- - pro dote repetenda		ex T estamento	II. 3. 68
	II. 7. 15	utilis	<i>ib.</i> 73
<i>Rerum amotarum</i>	II. 11. 51	de <i>Tigno iuncto</i>	II. 11. 49
<i>Rescissoria</i>	II. 11. 23	<i>Tributoria</i>	II. 10. 17
<i>Restitutoria</i> ob mulieris		ob <i>Turbam</i>	II. 11. 14
intercessionem	II. 8. 44	<i>Tutela</i> Contraria	II. 6. 31
<i>Restitutio</i> minorum	II. 12	V enditi	II. 8. 85
	3	<i>Ventris</i> nomine missio	
- - piarum causarum	<i>ibid.</i>		II. 3. 11
	8	de <i>Verso</i> in rem	II. 10. 11
- - maiorum	<i>ibid.</i> 10	- - utilis	II. 10. 15
S acritien. <i>Klage</i>	II. 1. 41	<i>Viae</i> reiectae	II. 11. 12
ob <i>Salarium</i>	II. 12. 9	<i>Vi</i> bonorum raptorum	
de <i>Serno</i> corrupto	II. 1. 49		II. 11. 53
<i>Serviana</i>	II. 3. 96	- - in naufragio	<i>ib.</i> 54
Si pars hereditatis petatur		ex <i>Voto</i>	II. 7. 3
	II. 3. 20	<i>Utiles</i> actiones	I. 3. 54
pro <i>Socio</i>	II. 8. 117		seqq.

INDEX

I N D E X I I I . R E R V M P R A E C I P V A R V M ,

et idem, uti in praecedente dictum, institutus.

A.

Absentia.

Habetur pro iusta usucapionem rescindendi causa II. 2. 23

Actio.

Eius natura sollicite excutienda est ante litem in iudicium deductam

I. 1. 3

Quaenam ex pluribus competentibus actionibus sit eligenda? ibid. d)

Incommodum ex inepte instituta actione fluens ib. 5

Quaenam dependeant ex natura actionis mouendae? ibid. 8. b)

Causa eius proxima in libello omittenda I. 4. 5. s)

Formula praetore data quandoque ita vocabatur I. 2. 3

Origo actionum ib. kk)

Eius significatus in sensu latiori ibid.

Quid sit? ib. 5

Nascitur ex legibus civilibus ibid. 6

Dantur hodie plures actiones olim incognitae ib. m)

Hodie saepe competit, ubi de iure Romano nulla dabatur ibid. 9

Quandoque frustra intentatur ibid. 18

Ordinaria in summariam potest mutari ib. 77

Discrimen inter ius & actiones I. 3. l)

Distinctio actionum ib. r

Discrimen inter actionem directam & utilem ibid. 54. & 57

Omnes actiones hodie dicuntur extraordinariae ibid. 56

Differentia inter actionem dativam & nativam

II. 5. 5

Adentur actiones dativae ib. l)

Civilis quatenus cum criminali

Index tertius rerum praecipuarum.

minali possit cumulari?	ris nostris alienae sunt
III. 1. 9	ib. 11
<i>Actiones arbitrariae.</i>	<i>Actiones in rem scriptae.</i>
Earum natura I. 3. 48. sqq.	Quenam ita dicantur?
Incerta & indefinita in iis a	I. 3. 5
iudice determinantur	<i>Actiones personales.</i>
ib. 50	Indoles & natura earum
Differunt ab actionibus	I. 3. 4
bonae fidei ibid.	Formula apud Romanos
Inter eas refertur heredita-	in iis usitata ib. n)
tis petitio ib. 18	Earum fundamentum
<i>Actiones bonae fidei.</i>	II. 5. 2
Earum indoles & natura	<i>Actiones praecjudiciales.</i>
I. 3. 12	Earum natura I. 3. 2
Officium iudicis circa illas	Ex statu personarum com-
ibid. u)	petentes ita dicuntur
Vnde tales esse iudicen-	II. 1. 2
tur? ibid. 15	Earum fundamentum non
Earum fundamentum	est ius in re. ib.
non sunt bilaterales	Denominationis earum
contractus ibid. 17.	ratio ibid. 3
Quomodo differant ab a-	Sunt vel affirmativae vel
ctionibus arbitrariis?	negativae ibid. 8
ibid. 50	<i>Actiones Reales.</i>
<i>Actiones mixtae.</i>	Earum natura I. 3. 3
Duplex earum fundamen-	Formula Romanorum in
tum I. 3. 6	iis usitata ib. n)
An eis annumerari possit	Differentia inter petitorias
hereditatis petitio? II. 2	& possessorias ib. 7
x)	De iure Romano dicuntur
<i>Actiones poenales.</i>	petitiones ibid. p)
Earum qualitates I. 3. 10	Dantur tantum contra
In duplum tendentes a fo-	possessorem II. 2. 2
	In

Index tertius

In iis secundario petendum ad obligationem dirigitur II. 5. 2. i)	Per eum periculum transfertur in accipientem ibid. 6
<i>Actiones rei persecutoriae.</i> Peculiaris earum natura I. 3. 9	<i>Aestimatoria actio.</i> In Saxonia cumulari potest cum actione ad palinodiam III. 1. 8
<i>Actio spoli.</i> Vtilior est quam exceptio spolii I. 1. e)	Eius natura II. 1. 1, 55 A quibus institui possit? ibid. 56
Datur etiam contra uxorem a marito discedentem II. 1. 40	<i>Aequitas.</i> Iure Germanico vel Canonico agnita actionem producit I. 2. 0)
Eius usus amplissimus II. 4. 40	<i>Agnati feudales.</i> Quo remedio consequantur feudum ex pacto & providentia? II. 2. 5)
<i>Actiones stricti iuris.</i> Non expressa in iis habentur pro omissis I. 3. 13	<i>Agrimen sores.</i> Opera eorum apud Romanos pro mercenaria non habebatur II. 6. 44
<i>Administratio bonorum.</i> Absentis quibus sit committenda II. 3. 2	Actione locati conveniri olim non poterant ibid.
Conceditur si de absentis vita & morte non constat ibid.	Hodie actio locati contra eos locum habet ib. 46
<i>Aestimatorius contractus.</i> An constituat negotium ab aliis contractibus distinctum II. 9. 4	Contra eorum heredes hodie quoque agi potest ib.
Quare a Romanis, contractibus nominatis non fuerit annumeratus? ib.	<i>De albo corrupto actio.</i> Popularis erat II. 1. 1. 32
An inter contractus nominatos referri possit? ibid. r)	Iudicium de eius usu hodierno ibid.
	Quo-

Quomodo olim ex ea fuerit actum? ib. h)

Vtilis quibus casibus applicetur? ib. 33

Alienatio.

Propter alienationem iudicii mutandi causa factam quomodo agatur? II. 11, 41

Alimenta.

Filio praestanda sunt lite pendente, si pater ingratitudinis exceptionem opponat II. 1, aa)

A stupratore peti possunt, licet stuprata pecuniam acceperit II. 1, g)

Eorum nomine decernuntur mandata compulsores. S. C. ib. 31

Quantitas eorum arbitrio iudicis determinatur ibid. b)

Quinam de iis agere possint? ibid. 32

Ex quibus causis a praestatione eorum pater liberetur? ibid. 33

Mater de iis transigens patruo non praeciudicat ibid.

Naturalia nec ingrato filio denegari possunt ib. i)

(*Böhm. Actien.*)

Amicabilis compositio.

Ante omnia in processu est tentanda in Saxonia

I. 1, 10 i)

Qua ratione ea fieri debeat ibid.

Appellatio.

In remediis possessoriiis etiam admittitur de iure Canon. II. 4, 2

Aquae haustus.

De eo datur interdictum speciale II. 4, 28

Ex castello priuato hodie concedi potest ib.

Aquae pluviae arcendae actio.

Est in rem scripta II. 11, 2 u)

Vbi locum habeat? ib. 2

Eius fundamentum ib. 3

Ea petitur remotio operis illicite facti ib. 4

In ea agitur hodie tam de praeterito quam futuro damno ibid.

Exceptiones contra illam ib. 6

Vtilis ad quid detur? ib. 7

Quando locum habeat? ibid. q)

De <i>Arboribus furtim caesis</i>	Quattam suam petie im-
<i>actio.</i>	pubes conditione ex
Quando locum habeat?	constitutione D. Pii
II. 11, 13	ibid. 53
Eius fundamentum ib.	Querela inofficiosi testa-
An ex ea criminaliter agi	menti vti non potest
possit? ibid.	ibid. 1)
<i>Arbitrium iudicis.</i>	Emancipatus nullum ius
In quibus causis sit neces-	hereditarium habet
sarium? I. 3, 52	ibid. 53
Quaenam ei committan-	<i>Assecurationis contractus.</i>
tur? ibid. 53	Refertur inter contractus
De <i>Arboribus caedendis</i>	consensuales II. 8, 131
<i>interdictum.</i>	Contractibus nominatis
Vbi locum habeat? II. 4,	adscribitur ibid.
53	Duplex ex eo datur actio
Quomodo differat ab in-	ibid. 132. sq.
terdicto de arboribus	Ex eo quandoque agitur
in nostrum praedium	ad cautionem praestan-
impendentibus ib. o)	dam ibid. m)
<i>Arrestum.</i>	B.
In Saxonia tribuit ius in re	<i>Bona erepticia.</i>
II. 3, 104	Ita dicuntur bona indi-
Formula illud petendi ib.	gno a fisco erepta II. 3,
Reliqua in eius petitione	92
observanda ib. 105	A fisco occupari non pos-
Quae in eo observanda	sunt ante causae cogni-
sint secundum ius	tionem ibid.
commune? ib. 105 g)	<i>Bona fides.</i>
<i>Arrogatus.</i>	Denotat aequitatem natu-
Iniuste exheredatus petit	ralem I. 3, 29
legitimam personali a-	<i>Bonorum possessio.</i>
ctione II. 3, n)	Contra tabulas quando-
	que

rerum praecipuarum.

que adhuc hodie utilis
est II. 3, 23

Secundum tabulas in quibus
casibus hodie sit utilis?
ibid. 24

Agnosci debet intra 100.
dies ibid.

C.

De *Calumniatoribus actio.*
Propria eius natura II.

11, 35

Eius usus hodiernus ib. m)

Caluifiana utilis actio.

Quando locum habeat?
II. 3, 41

Cambium.

Differentia inter proprium
& palliatum II. 9,
16. sq.

Ex vero cambio quaenam
resultent actiones?

ib. 17

Canon redintegranda.

Contra rationem magnam
auctoritatem accepit

II. 4, 39 2)

Captivitas bellica.

Ex ea redempti iure pignoris
retineri possunt II.

1, uu)

Carboniana bonorum possessio.

Quibus detur? II. 3, 8.

Eius fundamentum ib.

Quibus denegetur? ib. q)

Exceptiones contra illam
ibid. 9

Causa turpis.

Quaenam dicatur? II. 5,
23

Ex ea datur condictio ib.

Rem ex ea tenens ad vsuras
non tenetur ib. 24

Cautio.

Ab herede quandoque
praestanda est de legatis
servandis II. 3, 77

In fideicommissis tempus
restituendis etiam peti
potest ib. e)

Ea non praestita, immissio
est petenda ib. 77

Quandoque legatarius se
ad eam offerre potest
ibid. 78

Ea per errorem praestita,
condictio indebiti locum
habet ib. 79 g)

Bona immobilia possidens
heres ab ea non libera-
tur ib. 79 gg)

Peti nonnunquam potest
solido legato iam prae-
stito ibid. 88

Quomodo agatur ex cau-
tione Falcidia causa
interposita? ib. 89

Ggg 2 Mutia-

Mutiana quando praestetur? ibid. 90	ueri? II. 1, 21
Solennis scriptura olim ita vocabatur II. 8, 56	<i>Clam factum.</i>
Quomodo ex cautione damni infecti praestita agatur? II. 11, 11	Quid clam factum esse dicatur? II. 4, 49
<i>Cessionis beneficium.</i>	<i>Clausula salutaris.</i>
Quandoque debitori denegatur II. 2, c)	Libello adici solet I. 4, 10
<i>Chirographum.</i>	Quale sit eius fundamentum ibid.
Utrum ex eo hodie executiue agi possit? II. 8, 59	<i>Cloacae.</i>
Repeti potest condictione sine causa pecunia non numerata ib. 60	De iis datur speciale interdictum II. 4, 29
Vim executiuam olim non habebat ib. 3, a)	Earum purgatio & refectio nullo modo impediri potest ib. c)
An hodie ex omnibus liquidis chirographis priuatis executiue possit agi? ib. 9 sq.	Duo de iis proponuntur interdicta prohibitoria & restitutoria ib. 29
Quaenam requirantur, ut paratam executionem illud habeat? ib. 10 i)	<i>Collatio.</i>
<i>Citatio.</i>	In testamento si fuerit prohibita quandoque ad supplementum legitimae agi potest II. 3, 1)
In locum vocationis in ius priuatae non transit II. 11, 34 l)	Ea omissa condictione indebiti agi potest ib. 60
Romanis incognita non fuit ibid.	Diuisione nondum facta, quomodo coheres ad eam compellatur ib. 61
<i>De Cine actio.</i>	Quando locum non habeat? ibid. 62
Quibus casibus possit mo-	<i>Compromissum.</i>
	Arbiter ad illud quandoq; cogi potest II. 7, 24 p)
	Ob

rerum praecipuarum.

Ob quas causas arbiter il- lud recusare possit? ib.	Eius fundamentum ib. 38
25	Aliquando etiam datur fi- nita communione ib.
Actio ex illo oriens ib. 26	Est arbitraria ibid. 39 n)
Exceptiones effectum eius impedientes ibid. 28	Exceptiones contra eam ib. 40
<i>Commodati actio.</i>	<i>Colonarius contractus.</i>
Contra plures commoda- tarios datur in solidum II. 8, 13	Est contractus iuris Ger- manici II. 8, 113
Per eam quandoque aesti- matio rei commodatae petitur ib. 15	Quaenam actio ex eo o- riatur? ibid.
Contraria quando locum habeat ib. 16	Conditiones ei inferi soli- tae ib.
Quaenam exceptiones di- rectae & contrariae a- ctioni possint opponi? ib. 18	<i>Colonus.</i> Quandoque ei datur in- terdictum, unde vi II. 4, 32
<i>Communi dividundo actio.</i>	Contra colonum partia- rium quaenam actio datur? II. 8, 112
Ea utuntur socii divisio- nem rerum urgentes communium II. 8, 118	Partiarius convenire & conueniri potest actio- ne praescriptis verbis ibid.
Post eam quandoque ad- huc datur actio pro so- cio ibid.	<i>Condiictiones.</i> Ita vocantur omnes in personam actiones II. 5, 15
Eius natura II. 6, 36	In quibus casibus olim lo- cum habuerint? ib. 16
Dici etiam potest genera- lis ib. 1)	Discrimen inter condi- tiones certi & incerti ibid. 17
Quomodo differat ab a- ctione familiae herci- scundae? ibid.	Ggg 3 Earum
Quinam ea uti possint? ib. 37	

Index tertius

Earum fundamentum ib.	solidum ib. 35
18	Quaenam illa vrenti probanda veniant? ib. q)
Quomodo ab iis differant actiones in factum? ib.	Exceptiones contra illam ib. 38
19	<i>Condictio indebita.</i>
Non infamant ib. 23 a)	Vnde dicatur bonae fidei?
<i>Condictio certi ex mutuo.</i>	I. 3, 38
Eius natura II. 8, 3	Ea petitur omissa collatio II. 3, 60
Exceptiones contra eam ib. 12	Datur heredi ex errore facti integrum legatum soluenti II. 3, 86
<i>Condictio causa data caus. non sec.</i>	Eius fundamentum II. 5, 26
Datur contra contractum implere nolentem II. 9, 9 y)	Dicitur esse ex bono & aequo introducta ib.
Eius fundamentum II. 5, 21	Datur quoque alii quam soluenti ib. f)
<i>Condictio ex lege.</i>	Propter errorem iuris non datur ib. 27
Quando locum habeat? II. 5, 39	Praestationes personales etiam admittit ib. 29
<i>Condictio furtiva.</i>	Quomodo differat a condictione furtiva ib. i)
Immediate ex lege suam habet obligationem II. 5, 34	Vsurae per eam peti non possunt ib. 29
Quomodo differat ab actione rerum amotarum ib. n)	Exceptiones contra eam ib. 30
Eius discrimen ab actione furti ib.	<i>Condictio triticaria.</i>
An contra auxiliares furum locum habeat? ib. 340)	Eius ratio & natura II. 5, 44
Contra heredes datur in	Vnde actio Franciscanorum

rum dicatur? ib.

An adhuc hodie vsum ha-
beat? ib. 45

Propter negotia stricti iu-
ris a praetore inuenta
est. ib. 46

Hodie illa opus non habe-
mus ib. 50

Conducti actio.

Contra operarum locato-
rem datur quandoque
ad interesse II. 8, 99

Approbationes operis se-
mel a domino facta lo-
cum non habet ib. 1)

Cum ea concurrat quan-
doque actio locati ib.

108

Eius loco utiliter eligitur
interdictum II. 4, 58

Confessoria actio.

Ea sunt utiliora quando-
que interdicta specialia
II. 4, 19

Eius natura II. 2, 32

Quibus in personali serui-
tute competat? ib. 31

Datur contra impedi-
entem servitutem ibid.

32 f)

Quinam ea possint uti
ib. 37

Contra plures praedii ser-

uientis dominos datur
in solidum ib. 38

Quandoque seruiens per
eam ad refectionem
cogitur ib. 39

Quomodo resectio per
eam sit petenda? ib. m)

Quomodo petitio in ea
formari possit? ib. s)

Exceptiones contra eam
ib. 45

Utilis quando locum ha-
beat? ib. 47

Utilis actionis fundamen-
tum ib. vv)

Ea virtute ius venandi sibi
asserens ib. 3, 49

A possidente quoque mo-
ueri potest III. 1, 50)

Constitutum.

Eius descriptio II. 7, 20

Eius vsus & effectus ib. m)

Indebitum constitutum
hodie etiam obligat
ib. 21

Debiti alieni, quomodo
differat a fideiussione?

ib. 22

De Constituta pecunia
actio.

Est bonae fidei iudicium
I. 3, 42

Na-

Nascitur ex constituto: II. 7, 20	accensita? ib. I. 3 1 l)
Exceptiones contra illam ib. 23	Innominati quid sint ratione originis? II. 9, 1
<i>Contractus.</i>	Ex innominatis agebatur praescriptis verbis ib. 2
Origo distinctionis inter contractus bonae fidei & stricti iuris I. 3, 29	Innominatorum contractuum natura ib. 3
Quinam dicti fuerint stricti iuris ib. 30	Hodie in contractibus innominatis poenitere non licet ib. q)
Regula de contractibus bon. f. & stricti iuris ib. 32	Multis modis quis ad eum concurrere potest II. 10, 18 t)
Innominati sunt bonae fidei ib. 41	Ob metum maiorem illatum valere non potest II. 11, 42
Stricti iuris in foris nostris non dantur ib. 44	Verorum contractuum natura II. 8, 1
Cambialis hodie cum stricti iuris contractibus conferri potest ib. u)	Diuiso verorum contractuum ib. 2
Eum ob laesionem rescisurus quomodo agere debeat? II. 8, 81 z)	Quatenus ex alieno contractu qui obligetur? II. 10, 1
Ex contractu quandoque agitur ad eum rescindendum ib. 86	<i>Contractus Cambialis.</i>
Exceptio non impleti contractus quando locum habeat? ib. 89	Quodammodo conferri potest cum negotiis stricti iuris I. 3 u)
Exceptio dominii in eis opponi non potest ib. 107 s)	In eo ex scriptura vis obligandi nascitur II. 9, 16 b)
Nominatis contractibus quae negotia fuerint	<i>Conventiones.</i>
	Duplicis generis erant apud Romanos I. 3, 20
	Quae-

rerum praecipuarum.

Quaenam civiles fuerint
appellatae? ib. 2 r

Quaenam nomine pacto-
rum veniant? II. 7, 4

Duplici modo tolluntur
I. 3, 20 22)

Vid. *Pacta.*

Culpa.

Leuissima praestanda est
in negotiis iudicialibus
II, 127

Eius praestatio variat pro
negotiorum natura
ibid. g)

Cumulatio actionum.

Instituti non potest, nisi
cognita remediorum
natura I. 1, 7

Alternatiua, an detur? II.
3, 64 ss)

Juri Romano incognita
est III. 1, 1

Quomodo fuerit introdu-
cta? ib. in)

Alternatiua, quando usur-
petur? ib. 2

Locum habet, si de reme-
dio ordinario dubitatur
ib. 6

Admittitur in causis non
connexis ib. 11

Non admittitur in actio-
nibus diuerso processu

excutiendis I. 4, 8 y)

D.

Damni iniuria dati actio.

Exceptiones contra illam
II. 11, 25

vid. *Lex Aquilia.*

Debitum coniugale.

Contra illud denegantem
locum habet officii iu-
dicis imploratio II.
1, 39

Delegatio.

Fiebat olim stipulatione
II. 8, 51

Nuda conuentione hodie
perficitur ib.

In eam consentiens debi-
tor exceptiones suas a-
mittit ib. 53

Minor delegatus contra
eam in integrum resti-
tui potest ib. 3

Denunciatio litis.

Quomodo sit concipien-
da? II. 8, 69 r)

Petita restitutione in in-
tegrum quandoque
necessaria est II. 12,
5 g)

Deprecatio.

Quando ad eam agi pos-
sit? II. 11, 62

Ggg 5

Origo

Index tertius

Origo actionis ad deprecationem	ib.	Instituitur coram iudice ecclesiastico	ib.
Quibus exceptionibus declinari possit	ib. 63	<i>Dienstpflichtige Höfe.</i>	
<i>Depositi actio.</i>		Eorum seruitus in faciendo consistit	II. 11, 44
Qua ratione deponentis heredes ea vti possint?	II. 8, 19	Quaenam actiones ratione eorum competant?	ibid.
Quaenam actor per eam consequi possit?	ib. 21	<i>Diffamatio.</i>	
Cessione facta, instituitur quoque aduersus secundum depositarium	ib. 22	Propter eam datur remedium ex L. diffamati	II. 1, 16
Tendit aliquando ad duplum	ib. 23	Quomodo in ea procedendum	ib. 11)
An etiam locum habeat in deposito irregulari	ib. 24	<i>Diuortium.</i>	
<i>Sequestraria</i> vti potest victor contra sequestrem	ib. 25	Ad totale agi potest ob insidias vitae structas	II. 1, 42
An sit ordinaria?	ib. 28	Quomodo illud petatur in calu adulterii?	ib.
Quaenam exceptiones contra eam locum non habeant?	ib. 29	Exceptiones contra illud	ib. & o)
Contraria agitur ad indemnitatem	ib. 39	<i>Dolus.</i>	
<i>Desertion8 = Klage.</i>		Iudicium de distinctione inter dolum incidentem & contractui causam dantem	II. 11, 38
Eius fundamentum	II. 1, 43	<i>Doli actio.</i>	
Quaenam illa vtens obseruare debeat?	ib. p)	Primario inuenta est propter negotia stricti iuris	II. 11, 37
		Eius vsus hodiernus	ib. 39
			Datur

rerum praecipuarum.

Datur hodie etiam contra laedentem extra con- tractus ibid.	Liberi per eam in legitima laesi agunt ad supple- mentum legitimae ib. *)
Est actio subsidiaria ib.	
Ei obstantes exceptiones ibid.	Quomodo eius reuocatio fieri possit? II. 5, 43
Contra quas personas non datur? ib. 40	Qua ex causa e numero contractuum sit exem- ta? II. 7, 4 a)
Locus habet ad dolosam persuasionem II. 5, 9	Eius causa datur hodie a- ctio ex pacto ib. 18
Non datur remediis ordi- nariis occurrentibus II. 12, 10	<i>Dos.</i> Pro ea repetenda olim da- batur actio ex stipulatu II. 7, 14
<i>Dominium.</i> Quomodo possit amitti? II. 2, 13	Quare eius promissio e numero contractuum fuerit exempta? ib. 4, a)
Vtile habens vindicatione vti potest contra domi- num directum ib. 17	Pro ea petenda & repe- tenda competit actio hypothecaria ib. 15
<i>Donatio.</i> Vnde negotiis stricti iuris fuerit annumerata? I. 3, 40	Eius causa quandoque et- iam datur rei vindica- tio ib.
Inofficiosa reuocari potest II. 3, 42	<i>Dotatio.</i> Quaenam dici possit inof- ficiosa? II. 3, 46
Quaenam dicatur inoffi- ciosa? ib. r)	Inofficiosa est anticipata successionis assignatio E. ib. 9
Inofficiosa in liberos facta pro parte reuocatur ib. u)	<i>De Edendo actio.</i> Est immediate ex lege II. 5, 54 e)
Vnde in fraudem libero- rum facta praesumatur? ib. x)	Ea

Ea petuntur instrumenta
edenda a tertio ib.

Effusio.

Damnum per eam datum
quomodo vindicetur?

II. 11, 15

An actio leg. Aquiliae
propter eam utiliter
proponatur? ib. 2)

Ex iniusta causa conditio.

An differat a condictione
sine causa II. 5, 25

Emancipatio.

Ex quibus causis ad eam
pater cogi possit? II.

1, 34

Emti actio.

Eius ratio & natura II. 8,
61 seq.

Tendit praecise ad rei
emtae traditionem

ib. 64

Quando iuramento in illa
sit locus? ib. o)

Quandoque ad contra-
ctum rescindendum
proponitur ib. p)

In ea continetur redhibi-
tio in casibus quibus-
dam ib.

Olim ea agi poterat ad in-
teresse ob quacvis vitia

ib.

Quandoque datur ad in-
teresse ib. 60

Ei opponi potest exceptio
non impleri contractus

ib. 89

Emphyteuticaria actio.

Quaenam per eam petan-
tur? II. 8, 14

An laudemium per illam
peti possit? ib.

Ea contra tertium posses-
sorem pro canone resi-
duo agi non potest ib.

115

*Emphyteuticarius con-
tractus.*

Eius origo II. 8, 14

Ex eo oritur actio emphy-
teuticaria ib.

Ad eius naturalia pertinet
laudemii praestatio

ib. a)

Ehe. Klage.

Eius fundamentum II.
1, 46

Quaenam exceptiones ei
opponi possint? ib. 47

Exercitoria actio.

Quando locum habeat?
II. 10, 2. seq.

Eius fundamentum ib. 3

Quare contra singulos in
solidum datur? ib. g)

Institui

Institui quoque potest ob contractum cum magistri substituto initum	Non moveri potest ob interesse quaecunque ib.
ibid.	b)
Exceptiones contra eam	Eius origo II. 5, 6
ib. 8	<i>Ex promissio.</i>
<i>Exercitor navis.</i>	Olim fiebat stipulatione II. 8, 54
Plures exercitores tenentur singuli in solidum II. 10, 38)	Eius nomine olim dabatur actio ex stipulatu ib. 51
Obligatur ex facto sui magistri illicito ib. 5 h)	Hodie ex ea nascitur actio ex pacto ib. 54
<i>Exhereditio.</i>	<i>Ex recepto actio.</i>
Hodie fieri potest quibuscunque verbis II. 30)	Eius fundamentum II. 7, 29
Ad Exhibendum actio.	Ex quasi contractu non nascitur ib. r)
Quando locum habeat? II. 2, 2	Contra quos institui possit? ib. 33
Vtilis etiam est in optione legata ib. d)	Ea conveniri non possunt tabernarii ib. u)
Quaenam in ea sint observanda? ib. 3	Exceptiones contra illam ib. 34
Contra possessorem incertum non datur ib. 4	<i>Evictio.</i>
Eius loco hodie plerumque peruntur mandata compulsoria ib. 5	Ante illam quandoque ad interesse agi potest II. 8, 65
Institui etiam potest contra dolose consumentem ib. g)	Re evicta ad eam agitur ex ipso contractu ib. 66
Ei nullae nisi liquidae exceptiones opponi possunt ib. 6	Olim per duplae stipulationem promittebatur ib.
	Ex emto ad illam agens, quac-

Index tertius

quaenam petere possit?	Datur etiam ad reforman-
ib. 67	dam inaequalem diui-
Quomodo leges nonnun-	sionem ib. 62
quam actionem eius	Utilis locum habet, si de
nomine negent ib. q)	praestationibus tant-
Quaenam exceptiones	tum agit ib.
contra illam possint vr-	<i>Faniana utilis actio.</i>
geri? ib.	Ea reuocantur illa, quae
Ea in limine contractus	in fraudem legitimae
imminente, cautio peti	alienata sunt II. 3, 41
potest ib. 85 a)	<i>Fideiussio.</i>
<i>Euocatio Deorum.</i>	Quomodo differat a man-
Vsus eius apud Romanos	dato qualificato? II.
II. 4, 64	8, 129
F.	Constituebatur olim per
<i>Familia.</i>	stipulationem ib. 40
Quid sit? II. 1, 22	Hodie subsistit sine verbis
In ea etiam dicuntur esse	solennibus ib.
agnati & cognati ib. 37	Est strictae interpretatio-
<i>Familiae herciscundae</i>	nis ib. 9)
<i>actio.</i>	Recte dicitur accessoria &
Ea agitur ad hereditatis	subsidiaria obligatio
diuisionem II. 3, 54	ib. t)
Constat ex rebus & prae-	<i>Fideiussor.</i>
stationibus ib. 55	A mandatore hodie non
Quandoque est pure per-	differre II. 8, 129 i)
sonalis ib.	Regulariter ad liberatio-
Eius fundamentum ib. 56	nem agere nequit ib. i)
Duplicibus annumeratur	Tutoris, ad quid tenea-
actionibus ib. 57	tur? II. 6, 24
In illa arbitri constitui	Tutorum fideiussores ex
possunt ib.	sua persona non gau-
Utilis ubi locum habeat?	dent beneficio diuio-
ib. 58	nis

rerum praecipuarum.

nis	ibid. 24 z)	Particulare pluribus peti
Vnde in solidum oblige-		potest actionibus ib.
tur quilibet ex pluri-		67. sqq.
bus	II. 8, 41	Per pactum etiam consti-
Exceptiones ei competen-		tui potest ib. 91
tes	ib. 43	Familiae, quomodo per
Provincare quandoque		indirectum constitua-
potest creditorem ad		tur? ib. 91 s)
agendum	II. 8, 49	<i>Filiatio.</i>
Actione mandati agere		Quomodo de ea agatur?
potest contra debito-		II. 1, 23
rem	ib. 50	Modus eam probandi ib.
Aliquando ei denegatur		2)
regressus contra debi-		Nominatio filii praesum-
torem	ib. b)	tionem filiationis ope-
<i>Fideiussores indemnitis.</i>		ratur ib.
Ratio eorum petularis		Exceptiones contra eam
	II. 8, 47	competentes ib. 24
Exceptiones eis compe-		Quomodo eius quasi pos-
rentes	ib. 48	sessio doceatur? ib. c)
<i>Fideicommissum.</i>		<i>Finium regundorum actio.</i>
In singulari non opus est		Est bonae fidei I. 3, 37
verbali restitutione II.		Eius ratio & natura II.
3 e)		6, 41
Singulare iisdem actioni-		Quinam ea uti possint? ib.
bus petitur, quibus le-		42
gatum	ib. f)	An per illam fructus ante
Qualis actio competat de		litis contestationem
restitutione fideicom-		percepti etiam peti pos-
missi vniuersalis	ib.	sint? ib. 43
Olim per formulam non		<i>Fiscus.</i>
petebantur fideicom-		Ab illo hereditatem e-
missa	ib. 27	mens statim securus
		fit

Index tertius

fit	II. 3 b)	ne	ibid.
Bona ereptitia sine causae cognitione occupare non potest	ib. 93	Recte dicitur esse bonae fidei	ib. p)
<i>Flumina.</i>		<i>Furtum.</i>	
Earum causa competentia interdicta	II. 4, 79	Ex eo duplex nascitur a- ctio	II. 11, 40
Ripas eorum munite non est interdictum	ib. 82	Furti actio quoque vsum habet in contractibus	ib. 47
<i>Formula praetoris.</i>		Ex furto ministrorum corporis quomodo a- gatur?	ib. 48
Saepe vocatur actio I. 2, 3		Furti actio cessat inter con- iuges	ib. 50
Qualis olim obtinuerit in actionibus realibus I.	4, 8 2)	G.	
Qualis obtinuerit in actio- nibus realibus	ib.	<i>Germani.</i>	
<i>Formulae solennes.</i>		Antiqui etiam in foro vsti sunt formulis, sed non intricatis	I. 1 b)
Earum vsus apud Roma- nos	I. 3, 56	Apud eos magis acquiras, quam strictum ius, ob- servata est	I. 2, 9
Multas composuit Gallus Aquilus	ib. c)	<i>De glande legenda interdi- ctum.</i>	
<i>Funeraria actio.</i>		Cui competat de iure Ro- mano?	II. 4, 55
Ea repetuntur impensae in funus factae	II. 6, 9	Apud nos nullum vsum habet	ib.
Quare fuerit inuenta?	ib. m)	Quatenus adhuc hodie applicari possit?	ib.
Est actio subsidiaria	ib. 9	<i>Guarantia.</i>	
Quinam ea conveniri pos- sint?	ib. 10	Eius significatus	II. 8, 8 f)
Exceptiones contra eam competentes	ib. 12	H. Heres.	
Quando differat a nego- riorum gestorum actio-			

H.

Heres.

Testamentarius vti potest
interdicto quorum bo-
norum vtili Il. 3, 5

Quomodo petat rem sin-
gularem? ib. 1)

Puratiuus res hereditarias
distrahens quatenus te-
neatur? ib. 17

Ei quandoque datur vtilis
hereditatis petitio. ib.

22
Fideicommissarius ius he-
reditarium consequitur
ex restitutione ib. 26

Quale remedium habeat
contra legatarios pro-
pria auctoritate lega-
tum occupantes ib. 63

Creditoribus hereditariis
eodem modo obliga-
tus est, quo defunctus
ib. 69

In legatis ad pias causas
quandoque in duplum
condemnatur ib. 76

Quando moram contra-
xisse dicatur in legatis
ad pias causas relictis
ib. 76 t)

Quandoque tenetur lega-
torum seruandorum
(*Böhm. Action.*)

nomine cautionem
praestare ib. 67

Quibus casibus habeat
partis in ea legata vin-
dicationem ib. 84

Ex errore facti solum
condictione indebiti
reperere potest ib. 86

Heredi moroso quando-
que extorquetur here-
ditas ib. 87, o)

Hereditas.

Quibus remediis vten-
dum sit contra eum, qui
illam praeripuit Il. 3, 3

In eam immitti possunt
heredes testamentarii
instrumento Notarii
non extante ib. f)

Heredes defuncti quando-
que contra non aditam
hereditatem restituun-
tur ib. m)

Eius emtor an conveniri
possit a vero herede?
ib. u)

Quenam actio competat,
si eius pars tantum pe-
tatur? ib. 20

Eius emtor quam habeat
actionem? ib. 21

Exceptiones eius emtori
opponendae ib.

H h h

Ver-

Verbis adiri & restitui potest ib. 26	Eius qualitates ib. 18
Eius diuisio ante massae hereditariae redinte- grationem non debet fieri ib. n)	Cur duret 30. annos? ib. x)
Quomodo reformetur eius inaequalis diuisio? ib. 62	An dici possit actio mixta? ib.
Ob diuisionem eius a pa- tre inaequaliter factam querela diuisionis inof- ficiosae non datur ib. f)	Exceptiones contra illam ib. 19
Quale remedium detur contra dolose illam re- pudiantes ib. 73	Quatenus detur possesso- ri? ib. 2)
Eam adiens, quomodo ad modum implendum cogi possit? ib. 92 r)	Vtilis datur emptori here- ditatis ib. 21
Indigni eam ipso iure non amittunt ib. 94 x)	An detur contra e mentem a fisco hereditatem? ib. b)
Ob venditam hereditatem datur etiam actio quantum minoris II. 8, 83	Possessoria datur heredi praetorio ib. 23
<i>Hereditatis petitio.</i>	Fideicommissaria cui de- tur? ib. 26
Quandoque inepte usur- patur I. 1 d)	Conventionalis hodie quoque datur ib. 28
Loco eius quandoque me- lius petitur administra- tio bonorum II. 3, 2	Qualificata quaenam di- catur? ib. 30
Eius fundamentum ib. o)	<i>Hypotheca.</i>
Res singularis per illam quoque peti potest ib. o)	Respectu hypothecarum duplex prodita est actio II. 3, 96
	Eam habens quandoque vri potest remedio pos- sessorio ib. 98
	Tacita an detur in feudo emphyteuticario ratio- ne residui canonis ib. b)

Hypo-

*rerum praecipuarum.**Hypothecaria actio.*

Ea creditor agere non potest ante acceptam designationem mobilium II. 2, d)

Datur legatariis II. 3, 71

Cum actione ex testamento cumulari potest ib.

Vocatur etiam quasi Serviana ib. 97

Sententia in illa alternatiue lata pro nulla non habetur? ib. 99 d)

Exceptiones ei opponendae ib. 100

Quandoque pupilli ea uti possunt II. 6, 19

I.

Ighorantia.

Iuris, an noceat in omnia collatione? II. 3, 00)

Quatenus pro fit heredi integrum legatum soluenti ib. 84

Iuris, nocere non debet de damno vitando certantibus II. 5, 27 h)

Imploratio officii iudicis.

Ita vocantur hodie remedia summaria I. 2, 24

Aliquando ad instar actionis proponi potest ib. 29

Quando adhiberi possit? ib. 30

Ad eam hodie confugiendum est ordinariis remediis deficientibus ib. 32

In ea sufficit generaliter administrationem iuris petere ib. 36

Pro ea etiam habetur remedium ex L. diffamari II. 1, 16

Per nudam implorationem exigitur cautio damni infecti II. 11, 8

In factum actio.

Quando locum habeat? II. 2, 11

Eius fundamentum ib. 12

Datur quandoque, si accessorium a re principali non potest separari ib. 14

In casu deficientis rei vindicationis locum habet ib. 0)

Locum habet contra magistratum cautionis praestationem de damno infecto impediens II. 11, 9

Datur etiam propter damnum H h h 2

Index tertius

innum in turba datum ib. 14	<i>Iniuria.</i> Descriptio eius II. 11, 53 Ea affectus ut plurimum se ad iuramentum of- fert ib. v)
In factum actiones natae sunt ex naturali aequi- tate II. 5, 7	Propter iniurias reales a- gitur ex L. Cornelia ib.
Quatenus detur in here- des? ib. 8 & 10	59
Datur etiam ob rem vitio- sam redhibitam ib. 12	<i>Inofficiosum.</i> Quid ita dicatur? II. 3 s)
Ei extra casus in iure pro- positos locus est ib. 13	<i>Institoria actio.</i> Datur ex contractu pro- curatoris contra man- dantem II. 10, 9
Vnde ita dicatur? II. 5, 14	Quando locum habeat? II. 8, 46
Datur quoque in menso- rem falsum modum di- centem II. 6, 44	<i>Instrumenta.</i> <i>Guarentigata</i> quatenam dicantur; II. 8, 8
<i>Ingenuitas.</i> De ea agitur vel affirmati- ue vel negative II. 1, 14	Germanica eorum appella- tio ib. f)
<i>Inhibitiones.</i> In quibus casibus decer- nantur? II. 4, 11	Intra biennium liquida di- ci non possunt ib. 12 m)
Eis praemittuntur moni- toria ib. t)	<i>Interdicta.</i> Prae aliis remediis sunt e- ligenda I. 2, 27
<i>Iniuriarum actio.</i> Aestimatoria, an possit cu- mulari cum actione ad palinodiam? II. 11, 61	In quibus causis obtinue- rint apud Romanos? ib. 26
Locum habet, si cui ali- quid interdicitur, quod omnibus est permis- sum II. 4, 75	In quibus differant ab a- ctionibus ordinariis II.
Eius descriptio II. 11, 55	4, 2
Ad quid tendat? ib. 57	Dantur etiam in causis pos-

possessionem non con- cernentibus ib. 5	Publicam rem respicientia ib. 71 sqq.
In sensu latissimo vocan- tur actiones ib. 4	Per ea proceditur quoties periculum in mora est ib. 83 h)
Post illa olim quandoque dabantur actiones ib. sq.	<i>Index.</i> Etiam debet habere soli- dam cognitionem re- mediorum iuris I. 1, 9
In iis hodie loco citatio- num mandata petun- tur ib. 6	Quaenam attendere de- beat in ferenda senten- tia? ib. 10
Possessio in iis est petenda ib. 11)	Quomodo circa libellos ineptos versari debeat? ib. k)
Quomodo differant inter- dicta in rem & in per- sonam? ib. 12	Formulam obligationis olim excedere non po- terat I. 3, 31
Quaenam in foro rei sitae necessario sint institu- enda? ib. u)	In contractibus hodie o- mnia ex naturali aequi- tate adiudicare debet ib. vv)
Specialia quaenam dicantur? ib. 17 sqq.	Testamenti insinuationem impediens actione de dolo conveniri potest ib. 95 y)
Datur etiam interdictum ei, in cuius fundum al- terius aedificia decide- runt ib. 52	Quando litem suam face- re dicatur? II. 11, 36
Locum habet in casu re- rum in alterius agrum vi fluminis importata- rum ib. 53	<i>Iudicati actio.</i> Eius usus II. 6, 48
Dantur quoque in nego- tiis religionem vel sa- cra tangentibus II. 4, 62	Exceptiones contra illam ib. 49
Popularia quaenam fue- rint appellata? ib. 71	

Index tertius

Iuramentum.

Eius vis & efficacia de
iure canonico II. 5, 42

Ex iuramento extraiudi-
ciali datur actio in fa-
ctum II. 7, 34

Iuramento paupertatis
quando locus sit iure
Saxonico I. 1, 5 dd)

Ius strictum.

Originem suam a formu-
lis traxit I. 3, 30

Ius hereditarium.

Irregulare, quodnam di-
tur? II. 3, 52

In eo etiam superest suc-
cessionis imago ib. g)

Quaenam ex illo detur a-
ctio? ib. 52

Sententia iudicis, si eius
quaestio incidenter
ventilatur ib. m)

L.

Legata.

Olim per certas formulas
relinquebantur I. 3, 35

Negotiis bonae fidei ho-
die accensentur ib. 36

Pluribus actionibus peti
possunt II. 3, 67

Quandoque vindicatione
peti non possunt ib. 70

Quomodo infirmentur?
ib. 72

Ad pias causas relicta ne-
gans in duplum conde-
mnatur ib. 76

Quandoque cautio de iis
praestandis ab herede
peti potest ib. 77

Sub cautione peti possunt
ib. 78

Quae actiones dentur ex
legatis negative reli-
ctis? ib. 90 r)

In legato modali ad mo-
dum implendum agi
potest ib. 92

Legitima.

Ab arrogatis petenda est
personali actione II.
3 n)

Ad eius supplementum
quomodo agatur? ib.
40

Lex Aquilia.

Actio L. Aquiliae utiliter
non adhibetur in da-
mno per vim vel clam
facto II. 4, 50 g)

An actio ex ea utilis sit da-
mnum per deiectionem
passo II. 11, 152)

Quatenus ad damnum in
contractu datum ex ea
agi possit? ib. 20

In ea leuissima culpa venit
prae-

praestanda II. 11, 20 a)	Quomodo conficiendus sit I. 4, 3 sqq.
Primario in ea iam olim agebatur de damnis extra contractum datis ib.	Continere debet succinctam facti narrationem I. 4, 3
Ex ea singuli in solidum tenentur ib. 21	Fundamentum agendi in eo proponendum I. 4, 5
Antiquus ex ea agendi modus ib. 22	Conueniens petitum requirit I. 4, 8
Aestimatio eius apud nos non est recepta ib.	Eius inscriptio est vel generalis vel specialis I. 4, 11
Hodie actio in factum aequae utilis est ac ex L. Aquil. ib. 23	Alternatiuus an & quando toleretur I. 4, 6 sq.
Olim damnum per corruptionem datum ea tantum vindicabatur ib.	Alternatiuus quomodo differat ab alternatiua petitione ib. 8 a)
Vsus distinctionis inter actionem ex ea utilem & directam ib.	Conventionalis quomodo differat a reconventionali ib. 13
Ex ea agitur ob damnum a feris bestiis illatum	An alternatiuus admitti possit in actione hypothecaria contra tertium possessorem? II. 3 d)
Actio legis Aquiliae cumulari potest cum persecutione criminali III. 1, 9	<i>Libellus famosus.</i>
Quid sit? I. 4, 2	Quinam ita dicatur? II. 11, 60
Quomodo differat a supplicatione pro decernenda citatione ib. g)	Quomodo propter eum agatur? ib. 60
An in causis summaris necessarius sit I. 4, 1 f)	<i>Libertas.</i>
	Pro ea asserenda datur etiam interdictum II. 1. 18
	Hhh 4 <i>Lo.</i>

<i>Lis.</i>	theca datur locatori in illatis ib. 101
Ei se offerens pro pos- sore habetur etiam in hereditatis petitione II. 3, 16	Contra rem, ea finita, re- stituere recusantem in- terdictum datur ib.
Quomodo iudex litem suam fecisse dicatur? II. 11, 36	103 Ius praefereutiae in ea lo- cum non habet ibid.
<i>Literarum obligatio.</i>	106 q)
Scriptura solenni olim contrahebatur II. 8, 55	<i>Locati actio.</i>
Non ex quavis scriptura nascebatur olim ib. 56	Vbi locum habeat? II.
An adhuc hodie detur? ib. 58	8, 101
<i>Litis Contestatio.</i>	Datur etiam locatio iusto tempore non soluto ib.
Quasi contractibus annu- meratur II. 6, 47	Per eam quandoque ex- pulsio petitur ib. 102
Ex illa oriens obligatio iu- dicati ib. u)	Eius loco utiliter quando- que interdictum eligi- tur ib. 103
Eius effectus ib. 47	Casus fortuitus per illam peti nequit ib. 104
<i>Locatio.</i>	Exceptiones contra illam ib. 106
Est vel rerum vel opera- rarum II. 8, 93	Exceptio dominii contra illam locum non habet ib. 107
Quomodo in locatione rerum agendum sit? ib.	Quandoque concurrit cum actione conducti ib. 108
Quibus casibus ante fini- tum usum ab ea recedi possit? ib. 95	Eius usus quoque fuit in materia L. Rhodiae de iactu ib. 109
In ea laesus quomodo a- gat? ib. 98	
In rerum locatione hypo-	

rerum praeceptorum.

M.

Magistratus.

Inferior an possit tituli al-
legationem petere in
interdicto de aqua ex
castello ducenda II.

4, 24

Poenas fructibus iurisdic-
tionis attribuunt II.

11, 33 k)

Ob culpam in tutoris da-
tione commissam etiam
conueniri potest II. 6,

27

Quaenam exceptiones ei
pro sint contra pupil-
los? ib. 28

Mandatum.

Discrimen inter simplex
& qualificatum II. 8,

125

Ex mandato ad rem e-
mendam dato, quo-
modo agatur? ibid.

126

Quandoque in eo prae-
standa est culpa leuissi-
ma ib. 127

Qualificatum quomodo
differat a fideiussione?

ib. 129

Mandati actio.

Eius natura II. 8, 124

Contra plures mandata-

rios in solidum datur
ibid.

Aduersus procuratorem
iudicalem datur ob
culpam leuissimam ib.

127

Contraria actione ad inde-
mnitatem agit manda-
tarius ib. 129

Honorarium ea actione
peti non potest, nisi
promissum fuerit ib.

129

Exceptiones contra illam
ib. 130

Mandata.

Eorum origo I. 2, 26

Quandoque in simplicem
citationem vertuntur
ib. 28

Poenalia petuntur, si mis-
sus legatarius in posse-
sionem non admittatur
ib. 80

Hodie sunt loco citatio-
num in interdictis II.

4, 6

In quibus casibus dentur
mandata cum vel sine
clausula ib. 7

Cum clausula quaenam
dicantur? ib. 8

Formula clausulae iustifi-
cato-

H h h 5

catoriae in iis usitatae
ibid.

Cum clausula in quo differant a simplici citatione ib. o)

Sine clausula quatenam dicantur? II. 4, 9

Discrimen inter mandata cum & sine clausula ib. q)

Eis opponi potest exceptio sub- & obreptionis ib. 9

Quando adhibeantur? ib. s)

Quibus formalibus petantur? ib. 10. I. 4, 12

Massa hereditaria.

Ante diuisionem hereditatis constituenda est II. 3, n)

Quomodo constituatur ib.

Mandator.

A fideiussore hodie non differt II. 8, 128 i)

Mandatorum instar sunt affirmatores & nominatores II. 6, 24

Manium iura.

Ita olim dicta fuerunt iura circa sepulturam II. 4, 65

Matrimonium.

Qua actione annulletur? II. 1, 44

Metus causa actio.

Est species restitutionis in integrum II. 11, 42

Propter stricti iuris negotia inuenta est ib. 42

An etiam applicata fuerit negotiis bonae fidei ib. 43 i)

Dabatur tantum intra annum ib. u)

Primarius eius usus ib. 45

*De Migrando interd-
ictum.*

Quando locum habeat? II. 4, 58

An colono etiam compete-
at? ib.

Meyer-Contract.

Vid. *Colonarius Contra-
ctus.*

Ministri.

Ante dimissionem disce-
dentes quomodo repe-
tantur? II. 1, 20 *)

Monumenta.

Qua ex ratione eorum ex-
structio celerrime ex-
pediri debuerit? II. 4,
68 u)

Muri.

<i>Muri.</i>	Ea asseritur libertas praediorum naturalis ib. 40
Sancti erant apud Romanos I. 4, 64	Est duplicis generis ib. p)
Eorum ratione etiam datur interdictum ib.	Eius fundamentum ib. 40
<i>Mutuum.</i>	Quomodo petitio in ea formari possit? ibid.
Quare relatum fuerit inter contractus stricti iuris? I. 3, 33	44 s)
Quomodo fiat contractus stricti iuris? ib. 34	Vtilis quando locum habeat? ib. 48
Nec olim fuit stricti iuris negotium ib. n)	Eius formula secundum principia iuris Romani ib. 47 *)
In eo olim usus potissimum erat cautionis II. 8, 56	Quandoque competit toti collegio ib. 48 y)
Ex eo datur condictio certi ex mutuo ib. 2	<i>Negotiorum gestio.</i>
Ex mutuo per procuratorem contracto principalis conveniri potest ib. 5 d)	Eius descriptio II. 6, 3
Mutuo a filio contracto opponi potest exceptio SCri Macedoniani ib. 6	Duplex ex illa nascitur actio ib.
Exceptiones contra illud ib. 12	Aliquando etiam casus fortuitus in ea est praestandus ib. i)
<i>N.</i>	<i>Negotiorum gestorum actio.</i>
<i>Negatoria actio.</i>	Eius fundamentum II. 6, 4
Ea uti possunt rustici propter aquam pluuiam suis agris nocentem II. 11, 2	Refertur inter actiones generales ib. 5
	Per directam actionem quae possint peti? ib. 5
	Contraria, quando locum habere possit, vel non ib. 6 k)
	Vtilis cui detur? ib. 6
	Quae-

Index tertius

Quaenam per contrariam	mum fieri soleat? ib.
actionem peti possint?	Ex illa hodie datur actio
ib.	ex pacto ib.
Exceptiones contra illam	<i>Noxales actiones.</i>
ib. 7	Earum natura II. 4, 25 k)
Ea utilius est beneficium	Iudicium de earum usu
retentionis ib.	II. 11, 30
<i>Nomina.</i>	<i>Nunciatio noui operis.</i>
Solennia in eis contrahen-	Primario olim priuata
dis solita I. 3, 28	prohibitio ita diceba-
Contra eorum venditores	tur II. 4, 42 b)
quomodo agatur? II.	Eius fundamentum ib. 4
8, 84	Vsus hodiernus nunciati-
Exceptiones iis obstantes	onis priuatae ib. 42 b)
ibid.	Antichretico creditori &
<i>Non numeratae pec. ex-</i>	usufructuario concedi-
<i>ceptio.</i>	tur ib. 44
Actionibus stricti iuris	Priuata non pro omnibus
opponi olim non pote-	seruitutibus est licita
rat II. 8, 55	ib.
Eius origo & duratio ib.	Exceptiones contra illam
Contra negotia bonae fi-	ib. 46
dei olim dabatur ib. 56	Contra eam aedificatum
Olim post biennium lo-	suis sumtibus possessor
cum non habebat con-	destruere tenetur ib.
tra scripturam solen-	48 d)
nem ib. 57	Quid decernatur contra
Hodie deberet esse perpe-	eam negligentem ib.
tua ib. 59	48
<i>Novatio.</i>	Quid per vim contra eam
Fiebat olim stipulatione	factam fuisse dicatur?
II. 8, 51	ib. 49 e)
Quomodo hodie vrpuri-	Locum habet, si in sepul-
	chris

rerum praecipuarum.

chris nouum quid ex-	P.
struitur II. 4, 69	<i>Pacta.</i>
<i>Nullitatis querela.</i>	Legitima vnde vim con-
<i>Vid. Querela nullitatis.</i>	tractuum acceperint?
O.	II. 5, 40 u)
<i>Obligatio.</i>	Iure Germanico seu per
Ex verbis nascebatur a-	efficaciam suam nati-
pud Romanos I. 3, 27	uam retinuerunt ib.
Ex perfecta semper datur	Ex iis hodie nascitur actio
actio in foro ciuili II.	ib. & II. 7, 7
8, 108 u)	Variae eorum species II.
Duplex oritur ex facto il-	7, 4
licito II. 11, 1	Quare apud Romanos
Eius origo II. 5, 5	actionem non produ-
Correalis vnde nascatur?	xerint? ib. 5
II. 8, 36	Eorum obligatio de iure
Ex indiuidua obligatione	naturae ib. 6
singuli correaliter obli-	Eis nouam formam legis-
gantur ib. p)	lator praescribere pot-
Correalis omnibus con-	est ib. d)
tractibus hodie adiici	Negotia indeterminata in
potest ib. 37	iure Romano ita non
<i>Ob turpem causam con-</i>	vocantur II. 7, 7 d)
<i>dictio.</i>	Doctrina de pactis adie-
<i>Vid. causa turpis.</i>	ctis & legitimis hodie
<i>Oneris auersi actio.</i>	superuacua est ib. 11
Eius descriptio II. 8, 111	Geminata olim etiam ha-
x)	bebant vim obligandi
An adhuc vsum habeat?	ib. 201)
ib.	<i>Pacta dotalia.</i>
<i>Ordinis beneficium.</i>	Quando ex iis detur actio
Hodie etiam indultum est	personalis vel realis?
mandatoribus II. 8,	II. 3, 29
129 i)	Quae-

Index tertius

Quaenam remedia competant ex pactis dotalibus mixtis? ib. i)	Exceptiones contra illam ib. 30
Exceptiones contra actionem ex pacto dotali II. 8, 17	<i>de Pastu actio.</i>
<i>Palinodia.</i>	Differt ab actione de pauperie & legis Aquiliae II. 11, 28
Quando ad eam agi possit? II. 11, 61	Quomodo differat ab actione quadrupedaria? ib. 29
Eius origo ib. c)	Vsus eius hodie rarior est ibid.
Actio ad palinodiam an sit poenalis? ib. 61	Erat species actionis noxalis ib. f)
Ad eam iniuriati heredes agere nequeunt ib. d)	<i>Patria potestas.</i>
Quibus exceptionibus declinari possit? ib. 63 f)	Quaenam ex ea oriatur actio II. 1, 25
<i>Parentes.</i>	Ex ea fluit interdictum de liberis exhibendis ib. 35
Quomodo ad consensum in nuptias dandum adigi possint? II. 1, 48	<i>Pauliana actio.</i>
<i>de Partu agnoscendo actio.</i>	Refertur inter actiones reales praetorias II. 2, 24
In quibus differat ab actione de filiatione? II. 1, 29	Eius fundamentum ib. 25
Frequentius hodie mouetur contra stupratorem ibid.	In foro rei sitae etiam institui potest ib. aa)
Olim non dabatur spuriiis ib. e)	Ea etiam reuocari possunt obligationes in fraudem creditorum remissae ib. 19
An etiam post mortem stupratoris locum habeat contra auum? ib. 29	Datur etiam contra debitorem fraudem facientem ib. 30
	An quandoque etiam detur

tur contra heredes? ib.	Aliquando etiam inst. tui
31 ce)	potest debito nondum
Est restitutio in integrum	soluta ib. e)
II. 12, 101)	Utilis quando locum ha-
De Pauperie actio.	beat ib. f)
Vid. Quadrupedaria actio.	An sit in rem scripta? ib.
De Peculio actio.	g)
Eius ratio & natura II.	Eius fundamentum ib.
10, 16	Datur etiam ratione prae-
Quomodo differat ab a-	stationum personalium
ctione de in rem verso	ib. 32
ib. r)	Exceptiones contra illam
Ufus eius ib. 16	ib. 33
Peregrini.	Contraria tendit ad inde-
Quo iure gaudeant II.	mnitatem ib. 34
1, 21	Praescriptis verbis actio.
Quando a iuribus com-	Est iudicium bonae fidei
munibus excludantur	l. 3, 43
ib. vv)	Quando locum habeat?
Permutatio.	II. 9, 2
Quare nominatis contra-	Quo sensu dicatur actio in
ctibus a Romanis non	factum ib.
fuerit annumerata II.	Differt ab actione in fa-
9, 7	ctum ib. p)
Eius ratio hodierna ib.	Aestimatoria datur ex con-
Exceptiones ex illa agen-	tractu aestimatorio ib.
tibus opponendae ib. 8	4
Quaenam ex ea oriantur	In quibus differat ab a-
actiones? ib. 9	ctione mandati? ib. 5
Differt a contractu de ut	Quomodo differat ab a-
des ib. 10	ctione doli ib. 13
Pignoratitia actio.	Eius fundamentum ib.
Quando ei sit locus II.	An hodie sit praefenda
8, 31	actioni

Index tertius

actioni de dolo? ib. a)	<i>Pretium.</i>
Ad multos casus extensa est ib. 15	Discrimen inter verum & conuentum II. 10, 13 p)
<i>Praeteritio.</i>	<i>Procurator.</i>
Matris non amplius est exheredationis loco II. 3, 34	Iudicialis tenetur etiam de culpa leuissima II. 8, 127
<i>Praetores.</i>	Eius culpa domino praeiudicat ib. h)
An & quae actio danda sit, olim decernebant ante iudicium? I. 1, i)	<i>Proprii homines.</i>
Contra ius ciuile etiam saepe excogitarunt actiones I. 2, 8	Ad eos vindicandos datur actio de libertate utilis II. 1, 12
Extraordinaria facultate edicta condendi gaudebant ib. n)	Sunt in suorum dominorum proprietate ib.
<i>Precarium.</i>	Quale remedium detur contra aufugientes? ib. 17
Reuocare illud volenti datur interdictum II. 4, 59	<i>Pollicitatio.</i>
Eius natura & conditio ib.	Etiam nemine acceptante obligat II. 7, 2
Ex eo olim specialis actio non competebat ib.	Nudo olim assimilabatur pacto ib. y)
A contractuum classe eximebatur apud Roman. ib. 59 q)	Quatenus ex ea heredes teneantur? ib. 2
Locum habere potest in rebus corporalibus & incorporalibus ib. 60	Quomodo differat a voto? ib. 3
In eo quandoque omnis causa venit praestanda ib. 61	<i>Portio statutaria.</i>
	Debetur ex bonis communibus vtriusque coniugis II. 3 h)

Quid

Quid faciendum sit, si illa
negetur? ib.

Possessio.

Ea priuatus, quomodo
agere debeat? I. 1, c)

An inter species iuris in re
sit referenda? II. 4, 1

Propter illam dantur in-
terdicta ib. 2

Possessorium remedium.

Summarissimae descriptio
II. 4, 14

Sententia in eo lata est
mere interlocutoria ib.

Eius usus ib. 2)

Est remedium prouisiona-
le ib.

Cum ordinario quando-
que cumulari potest
ib. a)

Ordinarium quomodo
differat a summario ib.

Vtiliter in eo titulus de-
monstratur ib.

Posthumus.

Quomodo mater eius pe-
tat missionem in posses-
sionem? II. 3, 11

Prinatoria actio.

Eius natura & indoles
II. 2, 18

(*Böhm. Actien.*)

Processus.

An & quomodo theoreti-
ce possit tractari? I. 1,

Ordinarius, quid sit? I. 1,

Ordinarius, quomodo dif-
ferat a summario? ib.

Quomodo differat ab a-
ctione? ib. 12

Inquisitorius incognitus
fuit apud Romanos II.
6, 29 c)

Publicani.

Quomodo contra eos a-
gatur? II. 11, 52

Ob perfidiam singuli non
tenentur in solidum ib.

Publicana actio.

Eadem in illa attendi de-
bent, quae in rei vin-
dicatione II. 2, 19

Eius fundamentum ib. 20
Cumulari potest cum rei
vindicatione ib.

Quandoque etiam datur
contra dominum ib. 21

Exceptiones contra illam
ib.

Datur etiam propter iura
bona fide possessa ib.

<p>Q. <i>Quadrupedaria actio.</i></p>	<p>gulis legatis detrahatur ib. 83</p>
<p>Quando locum habeat? II. 11, 26</p>	<p>Exceptiones contra illam petentem ib. 87</p>
<p>Propter damna a bestiis mansuetis illata daba- tur tantum ib. d)</p>	<p><i>Quasi Serviana actio.</i> Ex quibuscunque hypo- thecis competit II. 3, 97</p>
<p>Quando cesset? ib. Locum non habet, si bestia secundum suam natu- ram damnum dedit ib. d)</p>	<p>Vocatur etiam actio hy- pothecaria ib. Leuior in ea oppignorati- onis probatio contra ipsum debitorem suffi- cit ib. 98</p>
<p>Num ex ea alternative fit agendum? ib. 27</p>	<p>Quaenam in illa proban- da sint contra tertium b. f. possessorem ib.</p>
<p>Est perpetua ib. <i>Quantimioris actio.</i></p>	<p>In quo differat ab interdi- cto adipiscendae pos- sessionis ib. 98 c)</p>
<p>Quaenam per eam conse- quatur actor II. 8, 77 Vocatur etiam aestimato- ria ib.</p>	<p><i>Quasi contractus.</i> In quo differat a vero con- tractu? II. 6, 2 f)</p>
<p>Eius natura ib. 79 Datur etiam propter se- cundarias praestatio- nes ib. 81</p>	<p>Quaedam negotia propter analogiam cum veris contractibus ita dicun- tur ib.</p>
<p>Ei obstantes exceptiones ib. 82 Locum habet etiam in he- reditate vendita ib. 83</p>	<p>Obligatio ex eo oriens quomodo differat ab obligatione ex lege na- ta? ib. 3 g)</p>
<p><i>Quarta Falcidia.</i> Heredi ab intestato non debetur in successione conventionali II. 3, h)</p>	<p><i>Quomodo inofficiosi testa- menti.</i></p>
<p>Quantum illi deest a sin-</p>	<p>Est species hereditatis pe- titio-</p>

tionis	II. 1, 31	<i>Querela inofficiosae do-</i>	
Non est nuda imploratio	ib.	<i>nationis.</i>	
Quenam per illam petan-	II. 3, 42	Quando locum habeat?	
tur?	ib.	Eius fundamentum	ib.
Eius differentia a heredi-		Refutantur eam pro per-	
tatis petitione simplici	ib. 32	sonali actione habentes	
Quibus personis non de-			ib. 43
tur?	ib. 33	Eius similitudo cum que-	
Propter matris praeterit-		rela inofficiosi testa-	
onem non mouetur		menti	44 y)
	ib. 34	Qualitates eius	ib. b)
Contra quem sit dirigen-		<i>Querela nullitatis.</i>	
da?	ib. 36	Est qualificata hereditatis	
Colore antiquo in illa ho-		petitio	II. 3, 49
die non opus est	ib. 37	A quibus proponi possit?	
Eius fundamentum	ib.		ib. e)
Exceptiones illi obstantes		Eius fundamentum	ib. 49
	ib. 39	Quinquennio non finitur	
An cum querela nullita-			ib. 50
tis possit cumulari? III.		Totum destruit testamen-	
	I, 7	tum	ib. f)
<i>Querela inofficiosae dotis.</i>		Exceptiones contra illam	
Constituta est ad exem-			ib. 51
plum testamenti inof-		<i>Quod legatorum inter-</i>	
ficiosi	II. 3, 46	<i>dictum.</i>	
Quanta per illam impe-		Datur heredi contra lega-	
tratur portio?	ib.	tarium	II. 3, 63
Illi opponi potest iusta in-		Eius fundamentum	ib.
gratitudinis causa	ib. e)	Quandoque cumulatur	
Eius fundamentum	ib. 47	cum hereditatis peti-	
Quando locum habeat?		tionem	ib. 64
	ib. 48		
		III 2	Exec-

Index tertius

Exceptiones contra illud ib. 65	Reconuentio.
An etiam in mortis causa donatione locum ha- beat ib.	Eius libellus quomodo concipiendus I. 4, 13 Quando simultaneo pro- cessu cum conuentio- ne peragi possit ib.
Contra voluntate defuncti possidentem non datur ib. 65 u)	Qualem habeat effectum in Saxonia ib. e)
<i>Quod vi aut clam inter-</i> <i>dictum.</i>	Reditus annui.
Eius vsus II. 4, 49 Ad quae negotia pertineat? ib. 50	Quomodo ad eos conse- quendos agendum sit? II. 8, 92
Plus continet quam inter- dictum demolitorium ib.	Per eorum primam solu- tionem ius reale consti- tuitur ib.
Expediriis est actione ex L. Aquilia ib. g)	Redhibitoria actio. Quaenam in ea sint obser- uanda? II. 8, 71
Exceptiones contra illud ib. 51	Quomodo differat ab a- ctione emti? ib. 75
In causa sepulchrorum ei quandoque locus est ib. 69	Datur contra singulos in solidum ib. Venditor ea vti non pot- est ib. 72
R.	
Recantatio.	
Vid. Palinodia.	
Receptio in cautionem &c.	
Per eam verus contractus initur II. 7, 29	Re vendita semel recepta, locum non habet ib. 73 Datur quandoque ad in- teresse ib. 73
Cur ex illa introducta fit actio honoraria? ib. 30	Duplum per eam peti non potest ib.
Ea facta, caupo quamuis culpam praestare tene- tur ib.	Exceptiones contra illam ib. 74 Quamdiu duret? ib. 73 Ob

Ob pactum displicentiae etiam locum habet ib. 78	Ea vtuntur agnati feudales ib. s)
<i>Reductio ad arbitrium boni viri.</i>	Quandoque datur fiducia- rio heredi ib. e)
Separatum remedium non constituit II. 8, 123	Vtilis locum etiam habet aduersus alienantem iudicii mutandi cau- sa ib. 41
<i>Rei vindicatio.</i>	Ea deficiente, datur actio in factum II. 5, 7
Quandoque vindicatio partis incertae admitti- tur II. 2, i)	<i>Remedia iuris.</i>
An in ea titulus domini sit exprimendus? ib. 7	Quattuplici modo pro- poni possunt I. 1, 6
Nudus detentor nomina- tionis exceptione se ab ea liberare potest ib. 8	Summaria in praxi etiam vocantur actiones I. 2, 21
A m. f. possessore per eam deterioratio etiam pe- titur ib. u)	Summaria in quibus cau- sis locum habeant ib. 22
Fructus ante L. C. percepti in specie in illa non sunt petendi ib. 9	In primis in Saxonia ib. aa)
Quamdiu duret? ib. 10	Summaria, quare non ac- ceperint nomen speci- ale? ib. 23
Quaenam exceptiones illi opponi possint? ib.	Extraordinaria dicuntur duobus modis II. 12, 1
Loco eius quandoque in- tentatur actio in factum ib. 11	Quando locum habeant? ib. 2
Conceditur etiam ad vin- dicandam rem dotalem ib. 16	Dantur quoque ob salaria praeceptorum aduoca- torumque ib. 9
Datur etiam dominium directum habentibus ib. 17	Possessoria cum petitoriis cumulari possunt III. 1, 4

<i>Repudium.</i>		Quibus casibus petatur	
Ad illud agitur in foro ec-		etiam contra tertium	
clesiastico	II. 1, 42	possessorem	ib. 5
Priuate auctoritate fieri		Petenda est intra quadri-	
non potest	ib. s)	ennium	ib. 6
<i>Rerum amotarum actio.</i>		Quibus exceptionibus im-	
Quando locum habeat?		pediri possit?	ib. 7
	II. 11, 50	Quibus collegiis illa de-	
Utilis, quando detur?	ib.	negetur?	ib. 8, i)
	51	Contra locum amissum	
Differt a conditione fur-		quoque peti potest	ib.
tiva	ib. c)		10
<i>Rescissoria actio.</i>		<i>Restitutoria actio.</i>	
Vbi locum habeat?	II. 2, 23	Quando locum habeat?	
Potest esse realis & perso-			II. 8, 45
nalis	ib. 2)	Eius effectus	ib.
Eius fundamentum	ib. 25	<i>Retractus.</i>	
<i>Res fungibiles.</i>		Eius fundamentum est	
Differentia inter res fun-		obligatio ex lege	II. 8,
gibiles per se & per ac-			90 f)
cidentales	II. 8, 3	Contra quemvis posses-	
<i>Restitutio in integrum.</i>		sozem exerceri potest	ib.
In foro civili denegata, an			
a iudice ecclesiastico		Indulgetur vel ex iure	
possit peti?	I. 2, f)	congrui vel gentilitio	
Utilior est actione manda-			ib. 90
ti	II. 8, 127 h)	In quibus casibus exerceri	
Ordinarium. remedium		non possit?	ib. 91
habens ea quandoque		<i>Retentionis ius.</i>	
uti potest	II. 11, 43 t)	Contra emptorem a condu-	
Quomodo olim fuerit pe-		ctore exerceri nequit	
tita?	II. 12, 3		II. 8, 97
Eius fundamentum	ib. 4		

Competit aliquando com-	nec obligatio oritur ib.
modatario ib. 17	§ 8
<i>Rimus.</i>	In dubio praesumitur pro-
Contra eius refectionem	bationis gratia acces-
impedientes datur in-	sisse ib.
terdictum II. 4, 26	Ex accidente debitor ho-
S.	die obligari potest ex
<i>Sacnitiae.</i>	scriptura ib. h)
Ob. qualificatas ad totale	<i>Salvianum interdictum.</i>
diuortium agitur II.	Vtile datur omnibus cre-
1, 42	ditoribus hypotheca-
Probari possunt etiam per	riis II. 3, 101
domesticorum testi-	In eo sufficit oppignora-
monium ib. m)	tionis probatio ib.
<i>Sacnitien- Klage.</i>	In quo differat ab hypo-
Quando locum habeat?	thecaria actione? ib.
II. 1, 41	Eius fundamentum ib.
Generaliter concipi debet	102
ibid.	An contra tertium detur?
<i>Scriptura.</i>	ib. 102 e)
Solennis tantum produce-	Cessat, solutione debiti
bat actionem apud Ro-	oblata ib. 103
manos I. 3, 26	Datur contra conducto-
Contra scripturam solen-	rem res in securitatem
nem olim exceptio non	locarii hypothecae sub-
numeratae pecuniae	iicientem II. 8, 101
opponi non poterat I.	<i>Schmerken- Geld.</i>
8, 55	Laeso per deiectionem da-
Solennis olim dicebatur	rietiam solet II. 11, 17
cautio ib. 56	<i>Senatus-Consultum Vel-</i>
Vsus eius potissimum erat	<i>leian.</i>
in dote & mutuo ib.	Quatenus mulier delegata
Ex communi nec actio	eo uti possit? II. 8, 5
	Iii 4 Pre-

Index tertius

Prodest mulieribus fide- iubentibus earumque fideiussoribus ib. 44	De seruitutibus dantur in- terdicta specialia II. 4, 18
<i>Separatio quoad iherosolimam.</i>	Contra eius refectionem impedientem quomo- do agatur? ib. 21
Impetranda est officii iudi- cis imploratione II. 1, 41	Ad tempus hodie consti- tui potest ib. 22
<i>Sepulchra.</i>	Vsus eius quandoque pro parte prohiberi potest ib. 1)
Interdicta eorum ratione competentia II. 4, 35	Actiones ex seruitutibus competentes II. 1, 33 seq.
Apud Romanos diceban- tur esse in manium pro- prietate ib. 1)	Cui eius resectio incum- bat? II. 1, 39
In hereditariis & familia- ribus quodnam inter- dictum locum habeat ib. 66	De iure Romano nulla in faciendo consistit ib. 44
Ab usu sepulchri exclusus etiam actione in fa- ctum potest ib. 67	In eius possessione existens rectius vitur possesso- riis remediis ib.
<i>Sequester.</i>	Perpetuitas ad eius forma- lem rationem olim re- quirebatur ib. 1)
Ex eo nascitur actio se- questraria II. 8, 25	De <i>Servio corrupto actio.</i>
Quaenam actiones den- tur ex eius administra- tione ib. 26	Directa in propriis homi- nibus corruptis locum habet II. 1, 49
Ex sequestro necessario quomodo agatur? ib. 27	Vtilis competit patri ib. 50
<i>Servitus.</i>	Eius fundamentum ib.
Ex servitute legata datur actio confessoria II. 3, 76	Vsus eius hodiernus ib. Directa etiam datur ob fo- lum

lum corrumpendi con-	Ad quae primario tendat?
natum ib. 51	ib. 119
Exceptiones contra illam	Exceptiones ei obstantes
ib. 52	ib. 122
<i>Serviana utilis.</i>	Quaenam laesio per illam
Vid. <i>Quasi Serviana actio.</i>	reparetur? ib. c)
<i>Serviana actio.</i>	Locum habet, si alter ex
Vnde realibus actionibus	correis soluit pro socio
annumeretur? II. 96	ib. 39
<i>Sine causa conditio.</i>	<i>Spolien-klage.</i>
Quando locum habeat?	Vid. <i>Actio Spolii.</i>
II. 53, 1	<i>Spolium.</i>
Eius fundamentum ib. 32	Quid intersit, utrum de eo
Opponi illi potest excep-	agatur per modum a-
ptio doli ib. 33	ctionis an per modum
Datur quoque si vxor ma-	exceptionis? I. 1, e)
rito quid abstulit II.	Consultius est de eo sepa-
II. 50	ratim agere, quam per
<i>Societas.</i>	modum reconventio-
Ea finita quandoque agi-	nis aut exceptionis I.
tur ad cautiones inter-	2, 41 lq.
ponendas II. 8, 120	<i>Sponsalia.</i>
Quomodo reductio ad	Quomodo ad eorum dis-
arbitrium bonum viri	solutionem agatur? II.
in ea quaeratur? ib. 123	I. 45
<i>pro Socio actio.</i>	Peculiarem statum non
In ea locum habet iudicis	inducunt ib. 1)
arbitrium I. 3, 53	Quare testes multis locis
Eius natura II. 8, 117	in iis sint necessarii? II.
Per eam ad rerum divisi-	<i>Spurii.</i> 7, 6 c)
onem non agitur ib.	Alimenta a patre petere
118	non poterant de iure
In quo differat ab actione	ciuili II. 1, e)
mandati? ib. c)	Iii 5
	<i>Sta-</i>

Index tertius

Status hominum.

A tribus statibus civilibus
dependent potiora iu-
ris Romani capita II.

Quaestio de eo olim ma-
ximum inferebat prae-
iudicium ib. h)

De statibus minus princi-
palibus agitur inciden-
ter ib. 5

Remedia extraordinaria
propter eum compe-
tentia ib. 16 sq.

Stipulatio.

Quaenam negotia per
eam facta sint? II. 8, 51

Eius descriptio II. 7, 6

Ficta supponitur in dori-
bus ib. 14

Iudicium de eius usu ho-
dierno II. 8, 35

Vsus eius singularis ib. 36

Stuprata.

Quando agat in foro ec-
clesiastico vel seculari
II. 1, f)

Pecuniam accipiens vide-
tur transgisse de satis-
factione priuata ib. g)

Subiectio ecclesiastica.

De ea instituitur actio
praeiudicialis II. 1, 13

Successor pactitius.

Prorsus excludit heredem
ab intestato II. 3, h)

Successio.

Pactitia etiam interdicto
vtili possessionis adipi-
scendae peti potest II.

In quibus casibus detur
irregularis successio?

Statutariae coniugum ori-
go ib. h)

Sumtus litis.

Alimentis accensentur II.
1, i)

Superficies.

Interdictum speciale de
superficiebus II. 4, 17

Quando interdictum de
iis usum habeat ib.

Suppletoria actio.

Eius natura II. 3, 40

Eius fundamentum ib.

An sit in rem scripta? ib.
r)

Datur etiam propter diui-
sionem hereditatis a
patre inaequaliter fa-
ctam ib. 62 r)

Sylvae.

Contra sylvas priuatas va-
stantes

stantes decernuntur in- terdicta II. 4, 83	Eius usus ib. 70
T.	Eius fundamentum ib. 69
Tabulae.	Contra plures heredes da- tur pro partibus here- ditariis ib. 70 y)
Earum exhibitio petitur per interdictum II. 3, 66	Vtilis quando locum ha- beat ib. 73
De earum exhibitione a- gunt, quibus in testa- mento aliquid est ad- scriptum ib.	Exceptiones contra actio- nem vtilem ex testa- mento ib. 73
Quomodo agatur contra eum, qui eas dolo desit possidere ib.	Testator.
Testamenta.	Quandoque decedit pro parte testatus & pro parte intestatus II. 3, p)
Vnde olim verba eorum fuerint stricte accipi- enda? I. 3, i)	Thesaurus.
Exhibitio eorum petitur per interdictum II. 3, 66	Ratione eius quandoque locum habet interdi- ctum? II. 4, 44
Iudex testamenti insinua- tionem impediens ad interesse tenetur ibid.	Titulus.
95 y)	Interrogationes de illo adhuc hodie quando- que sunt vtilis II. 3, t)
ex testamento actio.	De Tigno iuncto actio.
Vnde olim negotiis stricti iuris fuerit adscripta? I. 3, 35	Eius natura II. 11, 49
Bonae fidei iudiciis hodie annumeratur ib. 36	An etiam contra b. f. pos- sessorem detur? ib. a)
Competit legatariis II. 3, 68	Iudicium de eius usu ho- dierno ib. b)
	Transactio.
	An transigens ab ea ex ca- pite poenitentiae resili- re possit? II. 9, 9 y)
	In ea quoque adest con- tractus

Index tertius

tractus innominatus ib.	pillo contra eam pro-
Post rem iudicatam inita	sint? ib. 33
hodie subsistit II. 5,	Quandoque mandata S.
27 8)	C. de exhibendis pu-
v. <i>amicabilis compositio.</i>	pillis petere potest ib.
<i>Tributoria actio.</i>	34
Quibus casibus olim usur-	Quomodo excusationem
pata fuerit? II. 11, 17	suam proponere de-
Hodie nullum usum am-	beat? ib. 35
plius hab. ib.	A reiecta excusatione ap-
<i>Tritura forensis.</i>	pellare potest ib. k)
In quo consistit eius solida	Quatenus ex eius contra-
cognitio? I. 1, a)	ctu teneantur pupilli
Vnde addiscatur ib. 2	II. 8, 4
<i>Tutor.</i>	<i>Tutela.</i>
Falsus conuenitur a dece-	Ex eius administratione
pto actione in factum	nascitur duplex actio
II. 6, 23	II. 6, 13
Quatenus eius fideiussor	Ha durante, quandoque
possit conueniri? ib.	petitur tutoris remotio
24	ibid. 31
Subsidiarius dicitur esse	<i>Tutela actio.</i>
magistratus ib. 25 a)	Vtilis, quando locum ha-
Suspectus ex officio a ma-	beat? II. 16, 13
gistratu remoueri pot-	Iudicium de differentia
est ib. 29	inter actionem vtilem
Quinam eum vt suspe-	& directam. ib.
ctum accusare tenean-	Directa dicitur esse gene-
tur? ib. 30	ralis ib.
Quando salarium pro ad-	Dicitur quoque arbitrium
ministratione petere	tutela ib. 15
possit ib. 32	Quo tempore & in quo
Quaenam exceptiones pu-	foro

foro institui possit? ib.	Exceptiones contra illud
16	ib. 35
Quaenam per eam petan- tur ib. 17	Iure Codicis latius exten- sum est ib. 37
Exceptiones ei obstantes ib. 18	De iure ciuili non datur contra tertium posses- sorem, bene de iure ca- nonico. ib. 39
In subsidium etiam datur contra magistratum ib.	25
Subsidiaria vtrum sit ex contractu an ex deli- cto? ib. 2)	<i>Usucapio.</i> Quomodo impediri pos- sit? II. 2, 22
Per contrariam actionem quaenam tutor conse- quatur; ib. 32	<i>Usufructuarius</i> Num vti possit actione confessoria II. 1, 37
<i>Turba.</i> Quaenam actio detur ob damnum in turba da- tum? II. 1, 14	Seruitutes fundo debitas persequi non potest proprio nomine ib. h)
Quomodo, Romani da- mnum in turba datum vindicauerint? ib. y)	Quomodo contra domi- num aut tertium agere queat? ib. i)
V.	<i>Ususfructus.</i> Pater eum morte filii non amittit II. 1, 25
<i>Vnde vi interdictum.</i> Datur possidenti siue ciui- liter siue naturaliter II.	<i>Usurae.</i> Quid sint? I. 3, m)
4, 32	Quatenus debeantur in mutuo? ib.
Quandoque colonus co- uti potest ibid.	Ex mora hodie vbique pe- ti possunt ib. 47
De rebus mobilibus non datur ib. 33	Etiam debentur venditori fidem de pretio haben- ti II. 8, 85 b)
Quaenam per illud impe- rentur? ib. 34	

Qua-

Index tertius

Quatenus mandatario praestandae sint? ib. 129 k)	An rem in donationem datam extra concursum possit vindicare II. 2, 16
<i>Vti possidetis interdictum.</i>	
In illo uterque saepe in possessione defenditur II. 4, 13 x)	Nomine ventris missionem in possessionem petere potest II. 3, 11
Quinam possessores eo vti possint? ib. 13	<i>Vasalli.</i>
Turbatio in eo probanda est ib.	Gaudent suo statu peculiari II. 1, 15
De iure civili in eo cautio de non amplius turbando non praestatur ib.	Multae eorum praestationes ex contractu feudali dependent ib.
Exceptiones contra illud ibid.	Qua formula contra eos agatur ibid.
An cumulari possit cum realibus actionibus II. 1, 5	<i>Venandi ius.</i>
<i>Vtrubi possidetis interdictum.</i>	Actione confess. petitur II. 2, 49
Exaequatum est cum interdicto vti possidetis II. 4, 31	Per se non est regale ib. 2)
Eius usus ib. 1)	A nobilibus exerceri potest iure libertatis praediorum ibid.
<i>Vxor.</i>	<i>Venditi actio.</i>
Quaenam remedia marito contraria illam compe- rant? II. 1, 39 seq.	Quaenam per illam petan- tur II. 8, 85
Quibus exceptionibus vti possit contra maritum ad diuortia agentem ib. 42 & o)	Quatenus per illam id, quod interest, peti possit? ib.
	Ei opponi potest exceptio non impleti contractus ib. 89
	<i>Versio in rem.</i>
	Ex ea datur actio de in rem

rem verso II. 10, 11	possit ex fundo? II.
Est actoris fundamentum	8, 113 2)
ib. 12	Ob culpam ius colona-
Quibus exceptionibus	rium amittens meliora-
impugnari possit? ib. 14	menta petere potest
<i>Viae reiectae actio.</i>	<i>Vindicta priuata.</i>
Propria eius natura II.	Duobus casibus est per-
11, 12	missa I. 2, 15
An sit actio specialis ib.	<i>Vocatio in ius.</i>
<i>Vidua.</i>	<i>Priuata hodie cessat II.</i>
Ventris nomine potest pe-	11, 34
tere missionem in pos-	In locum eius hodie non
sessionem II. 3, 11	transit citatio ib. 1)
Quibus exceptionibus re-	<i>Votum.</i>
pellatur ib. 12	Eius descriptio II. 7, 3
Per calumniam missa te-	Discrimen inter votum
netur ad interesse ib.	personale & reale ib.
13	2)
Quomodo agatur contra	Quomodo differt a polli-
viduam possessionem	citatione ib. 3
in alium transferen-	W.
tem? ib. 14	<i>Wergeldum.</i>
<i>Villicus.</i>	Ad illud in Saxonia co-
Ob quas causas expelli	gnati agere possunt II.
	11, 17.

11.5.216.

005650143